

କାହ୍ନୁଚରଣ

ସରସରାଜ ଆମି

॥ କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଆନ ॥

ଲେଖକ :

କାନ୍ହୁଚରଣ

ପ୍ରକାଶକ :

ବୁକସ ଆଣ୍ଡ ବୁକସ

ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୨

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ୧୯୭୫

ଦ୍ୱିତୀୟ ସଂସ୍କରଣ : ୧୯୮୫

ମୁଦ୍ରଣ :

ମେଘମାଳା ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ

କଟକ-୧

ମୂଲ୍ୟ : ଟ ୩୭-୦୦ ମାତ୍ର

Khyana Khyanake Ana

By :

Kanhu Charan Mohanty

Published by :

Books & Books

Binodbihari, Cuttack-2

2nd Edition : 15th. Aug. 85

Printed at :

Meghamala Printers

Cuttack-753001

Price : **Rs. 36-00 only**

ସ୍ୱନାମଧନ୍ୟ ଔପନ୍ୟାସିକ
ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ
କବ୍-କମଳରେ
ଅର୍ପଣ କଲି...

କାହ୍ନୁଚରଣ

କାର୍ତ୍ତିକ ପୁର୍ଣ୍ଣିମା
ତା ୧୮/୧୧/୧୭୫

ଏଇ ଲେଖକଙ୍କ ର.....

କା	ବୁଣ୍ଡବାଇଦ୍
ପଞ୍ଚ	ଅଦେଶ ଦ୍ଵାତ
ଶାସ୍ତ୍ର	ତମସା ଟାରେ
ସ୍ଵପ୍ନା	ମୁଁ ମନ୍ଦ ଜାଣେ
ଅପା	ଆଜି ନୁହେଁ ଆଉଁଦନେ
ନିଷ୍ଠୁରି	କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଆନ
ତାରକା	କହିବାକୁ ଲଜ
ତାପସୀ	ଛୁଟିଲେ ଘଟ
ପ୍ରତାପା	ଭେରା ରହଣୀ
ମାନସୀ	ଡେଉ-ଡେଉକା
କ୍ଷଣିକା	ଦୁନିଆର ଦାଉ
ଅଜନା	ଓଲଟ ପାଲଟ
ଶବ୍ଦ	ମିଳନର ଛନ୍ଦ
ବିନ୍ଦୁକା	ବଗ ବଗୁଲି
ତଥାସ୍ତ	ତରଙ୍ଗର ତଳେ
ଇତିହାସ	ଏପାଶ୍ଵ ସେପାଶ୍ଵ
ଉଦୟୀ	ବନଗହନର ତଳେ
ହା-ଅନ୍ନ	ତଳ ପାଇବାର ଶେଷକଥା
ପଳାତକ	ଅତି ଗୋପନୀୟ
ବାଲିରାଜା	ସ୍ଵପ୍ନ ନା ସତ୍ୟ
ମାୟାବର୍ତ୍ତ	ମନ ଜାଣେ ପାପ
ସତ୍ୟବତୀ	ଅତି ଗୋପନୀୟ
ପରଜାୟା	ମମତାର ମାୟା!
ଅନ୍ତରାୟ	କାମଟି ତା'ର ଚମ୍ପା
ବନ୍ଧୁବାଦ୍	ମେଲଣୀ ମାଗୁଣୀ
ଅଭିନେତ୍ରୀ	ଲଲଟ ଲିଖନ
ଭୁଲି ହୁଏନା	

ପିଲଟି ଶୋଳପଡ଼ିଲଣି । ତନୁଦନ ହେଲ ବାଧକା ପଡ଼ିଛି । ଦେହରେ
ଜାତି ସେ ଧାନ ପଡ଼ିଲେ ଖଇ ଫୁଟିବ । ଓଷଦ କାଟୁ କରୁ ନାହିଁ । ଆହାରେ
ସ୍ଥାନକପାଳିଆ ! ବାପ ଆଉଁଶୁ ରୁ ଛେଉଣୁ ହେଲୁ ? ଖୁଣ୍ଟିଆ-କୁଳର ଘାପଟି ତୁ,
ସବୁ ଥାଇ ତୁ ନିଆଣୀ । ସତେ ଚକାଡୋଳା ଗୁହାରି ଦେନିବେ ? ରୁ ଭଲ ହୋଇ
ବାଟ ଚାଲିବୁ ? ହେ ବଡ଼ ଠାକୁରେ, ଦୟାକର—

ଆଖିରୁ କେରୁ କେରୁ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ମଣିକୁଦ ଗାଆଁର ଖୁଣ୍ଟିଆଘର
ବୋହୂ ଟଣ ଦେଇ, ରତନପୁର ଗାଆଁର କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଘରେ, କେଉଁ
ପୁରୁଷର ଶିଶୁକାଠର ପୁରୁଣା ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସି ଶୋଇଲ ପିଲଟି ପାଖରେ
ଠାକୁରଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଓଲଟି ହେଲା । ଅରକୁ ଥର । ମନରେ ସେହି ଗୋଟିଏ
ମିନତି, ଜନମରୁ ଦୁଃଖୀ ଏଇ ଅରକ୍ଷିତ ପିଲକୁ ଭଲ କରିଦିଅ । ପ୍ରଭୁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ
ରୁଡ଼ି ତମର ଆଶା ମୁଁ ଧରିଛି ।

ଉଆଁସ ରାତି । ଆଜି ପୁଣ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରରେ ବଡ଼ଠାକୁରଙ୍କ ନେତୃତ୍ୱେ ।
କେତେ ଦିନରୁ ଆଶା କରିଥିଲ, ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଶ୍ରୀକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯିବ । ଦିଅଁ
ଦର୍ଶନ କରିବ । ପୁଅକୁ ସମର୍ପି ଦେବ । ବାଇଶି ପାହାଚରେ ଗଡ଼ାଇବ, ତା'ର
ଫାର୍ଦ୍ଦ-ଆୟୁ କାମନା କରିବ । ଗୁହାରି କରିବ, ଅରକ୍ଷିତ ପଛେ ମୂଲଲଗି ପେଟ
ପୋଷୁ ଠାକୁରେ, ସେ ଭଲ ମଣିଷ ହେଉ । ତମର ପଦୁପାଦରେ ତା' ମନ
ଲଗିଥାଉ । ବାପର ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା, ଘରକୁଡ଼ା ପ୍ରକୃତ ତା'ର ନ ହେଉ ।

ପିଲଟି ବେମାର ପଡ଼ିଲା । ତା' ଆଶା ମେଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । ଅତି କଷ୍ଟରେ
ପେଟକାଟ-ବଣିଜ କରି ପୁଣ୍ୟ ଯିବା ପାଇଁ ଟଙ୍କା ଦେଉକୋଡ଼ ସେ ସଂଗ୍ରହ କଲା ।
ଏ ଘରର ଗୁଣକମି ଗୁଣମାଣରୁ ଚଇତନ ପାତ୍ର ଅସଲ ଜମି ଦେଉମାଣ ଜବର-
ଦଖଲ କରି ଓଟାରି ନେଇଛନ୍ତି । ସେହି ଶିମୁଳିତଳ ଜମିରେ ନାଲପାଣି ମାଡ଼େ ।
ସୁନା ଫଳେ । ଦଖଲ ନ ଦେବାକୁ ତା' ବାପା ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ମାଡ଼-
ଫଉଜଦାସରେ ପାତ୍ରଙ୍କର ଜଣେ ମୂଲିଆ ଲଢ଼ୁଲୁହାଣ ବେହୋସ ହେଲା । ବଡ଼
ସହରର ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ପଡ଼ିଲା । ମାସେ କାଳ ଛଟପଟ ହୋଇ ସେ ମଲା ।

ଟଙ୍କର ବାପା ନାହିଁକ ଏବେ ଜେହେଲ୍ ଖଟୁଛନ୍ତି । ଗୁରୁ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ରହୁଲେଣି । ଅରକ୍ଷିତର ସେ ମୁହଁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ଆଉ ଦି ମାସରେ ତାକୁ ଗୁରୁପୁରବ ।

ବାପକୁ ପୁଲିସି ବାନ୍ଧ ନେଇଗଲେ । ଟଙ୍କର ବାପୁଣୀ ସାବତମାଆ ଶିମୁଳିତଳ କଥାଗତ୍ତପରେ ଥାଇ କୁଆଡ଼େ ତା' ବାପାକୁ ଟେନ୍ତୁଥିଲା । ଅସନା ଭାଷାରେ ପାଟକୁ ଗାଳ ଦେଉଥିଲା । ଶାବଳ ଉଠେଇ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପାହାରେ ପିଟିଥିଲା । ଭଗ୍ୟକୁ ସେ ଘୁରୁଗଲେ । ନୋହଲେ କୁଆଡ଼େ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଛତୁ ହୋଇଯାଇଥାନ୍ତା !

ନାଟୁଗୁକୁ ଖୋଜା ପଡ଼ିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ଉଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ସହଲା ଧନ ଗହଣା-ଗାଣ୍ଡି, ପେଡ଼ାଲୁଗା ସବୁ ନେଇ ପଳେଇଲା । ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ଖୋଜା ଚାଲିଛି । କିଏ କହୁଛି ଧରାପଡ଼ି ଜେହେଲ୍ ଗଲଣି । ଆଉ କିଏ କହୁଛି, ତା' ଦୁଗାସୁ ଗେରନ୍ତ ଘରେ ଲୁଚିଛି । ସେଠି ତା'ର ଭେଣ୍ଟା ପୁଅ ଅଛି ।

ଯାଉ, ମୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି ସେ ଗୁଣ୍ଡାପୁଣୀ । ତା' କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଏବେ ବି ଟଙ୍କର ଗୁଡ଼ି ଅରଉଠେ !

ଅମଳ ଜମି ତ ଗଲା, ଆଉ ଯେଉଁ କଣ୍ଡିଆ ଜମିରେ କି ଫସଲ ଫଳିବ ଯେ ପିଲାକୁ ମିଶାଇ ତିନିପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବର ସଫାର ଚଳିବ ? ବୁଢ଼ୀ ଜେଜେମା ପ୍ରାୟ ଅଚଳ ହୋଇଆସିଲଣି । ଭେଗରେ ପଡ଼ିଲେ ମରଣ ଖୋଜୁଛି । ପୁଣି, ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ଜଣାଣ କରୁଛି, ପୁଅଟା ଜେହେଲ୍‌ରୁ ଫେରୁ ଠାକୁରେ, ସେଇଠୁ ମଡେ ନେବ । କିଏ ମୋ ମୁହଁରେ ନିଆଁ ଦବ ତମେ ବିଚାର । କିଏ ସେ ଟୋକାର ମହତ ଜଗିବ କହୁଲ ? ଯବାନ ବସୁଧ । ମନ ଚହଲିବ । ଜୋର୍‌ଟାର ମନ ଯେବେ ହେଲେ ଦିନେ ବଦଳିବ ତ !

ଟଙ୍କ ଶୁଣେ । ମୁହଁ ଖୋଲେ ନାହିଁ । ତାର ପ୍ରାଣ ବି ସେହି ଆକୁଳମିନତି କରେ । ନିଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ଏଇ ଛୁଆଟା ପାଇଁ; ଯିଏ ବାପର ମୁହଁ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ସ୍ନେହ ପାଇଲା ନାହିଁ । ହେ ଠାକୁରେ, ତା'କୁ ଭଲ କରଦିଅ । ତମର ଦର୍ଶନ କରି ଆସିବ । ମଝିରେ ଦିନ ଦୁଇଟା ଗୁଡ଼ି ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚା । ମୁଁ ଯିବି, ମୋର ଅରକ୍ଷିତକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବି । ଝିଅଆର ଶୁଭମନାସି ଶ୍ରୀଗୁଣ୍ଡିଚାରେ ଜଣାଣ କରିବି ।

—ବହୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କଲି ହେ ଠାକୁରେ, ସବୁ ତମକୁ ଜଣା; ତଥାପି ସେ ବାଟକୁ ଆସିଲା ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ଯଦି କଲ ତ ଜାଣିଲି, ମୋର ଆଉ କି ରହୁ ? ତମେ ତାକୁ ଭଲ ବୁଝି ଦିଅ । ସେ ନିଶା-ଅମଳର କବଳରୁ ବଞ୍ଚୁ । ଗଡ଼ଡ଼ଙ୍କ ମେଳରେ ନ ପଶୁ । କୁଆଡ଼ର ଜନାକାରୀ ବାବାଜୀଟା, ଗ୍ରେର କି ତହର, ତା କବ୍‌ଜାରୁ ଖସିଆସୁ ଠାକୁରେ ! ଆଉ, ସେହି ଛଇ-ଛଟକା କୁସମୀ ସୁନାବେଇର ପାଲରୁ ଉଧୁରି ଆସୁ । ସବୁ ସେ ମୋହନୀ ତାଆଣୀଟା ଶୋଷି

ନେଇଛି । ଝରିଆର ଧଡ଼ିଆ-ଧେଡ଼ିଆ ଧୂଆଁରେ ଯେଉଁ ନିଶ୍ୱାସ ଆତୟାତ ହେଉଛି, ସେତକ ସେ ନ ଶୋଷୁ ଠାକୁରେ, ସେ ବଞ୍ଚିଥାଉ । —

ଅରକ୍ଷିତ କତ ଲେଉଟାଇଲା । ଭିଡ଼ମୋଡ଼ି ହେଲା । ଓଠ ଚାଟିଲା । ତଣ୍ଡି ଶୁଣିଯାଉଥିବ ପରା । ଟଣ୍ଡା ମଲଙ୍ଗ ଉପରୁ ଓଲଟାଇଲା । ଛୋଟ ଆଲମାସ ଉପରେ ଜଳୁଥିବା ନଳଟଣର ଆଲୁଅକୁ ତେଜିଲା । ଆଲମାସରେ ଗୋଟିଏ ଆକରେ ସିଝା ପାଣିର ତେଜରୁ କାତ ଗିଲିସରେ ଅନାଡ଼ି ଆଣିଲା । ଔଷଧ ବୋତଲ ଉଠାଇ ଉପରେ ରଖିଲା । ଆଉ ପାନେ ଅଛି । ଦୁଇ ତିନି ଘଣ୍ଟା ତଳେ ଗୋଟିଏ ମାଷା ଦେଇଥିଲା । ଏ ମାନକ ସକାଳ ପାଇଁ ।

ଡାକ୍ତର କହୁଥିଲେ, ପାଣି ଦେବାରେ ହେଲା କରିବ ନାହିଁ । ଜର ଏଇ ଓଷଦରେ ପ୍ରତିଯିବ ।

ଠାକୁରେ ଜାଣନ୍ତି, ଟଣ୍ଡା ଭାବିଲା, ସବୁଦିନେ ସେହି ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଉଛନ୍ତି । ଭଲ ଡାକ୍ତର । ଗରିବଜଠାରୁ ପଇସା ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡା ପିଲର ପାଟିରେ ପାଣି ଦେଲା । ସତେ ସେ କେଡ଼େ ଶୋଷିଲା ଥିଲା ! ତଳ ତଳ କରି ଅଧ ଗିଲିସେ ପାଣି ଡୋକ ଦେଲା । ଚାଟିଥିଲା ତ, ସେ ପୁଅ ଆସି ଚାଲିଲା । ଦେହକୁ ଟଣ୍ଡା ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲା । ଝାଲଉଛି । ଜର ଓଲଟାଇ ଯିବ କି ?

ଏକା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଶୋଇଲା ପିଲର ମୁହଁକୁ ସେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ସୁନ୍ଦର ମୁହଁଟି ଫଣ ଫଣ ଦିଶୁଛି । ଭ୍ରୂଲତା, ଆଖି ଓ ନାକରେ କାହାର ଛଟିକା ? ସୁନାଦେଇର ପୁଅ ଶିବଚରଣର ? ହେଲେ ହୋଇଥିବ । କିଏ ମନା କରିବ ? ଲୋକେ କହନ୍ତି, ଅରକ୍ଷିତର ମୁହଁଟି ଟଣ୍ଡାର ମୁହଁପରି । ଜେଜେମା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଆଖିକୁ ଭଲ ଦିଶୁ ନାହିଁ । ତଥାପି ନିରାଶ ନିରାଶ କହନ୍ତି, ପିଲାଦିନେ ତୋ ବାପ କାର୍ତ୍ତିକା ଏମିତି ହୋଇଥିଲା ଲେ ଟଣ୍ଡା ।

ଟଣ୍ଡା ତା ମୁହଁରେ ଝରିଆ-ମୁହଁର ଝଲକ ଦେଖେ । ଏବକା ଝରିଆର ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ହାଡ଼ୁଆ ଜ୍ୟୋତିହସ ମୁହଁର ପ୍ରତିଫଳନ ନୁହେଁ । ତା'ର ପିଲାବୟସର ଛନଛନିଆ ମୁହଁର ପ୍ରତିବିମ୍ବ । କେଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ସେ ଲୋକ ! ଟଣ୍ଡାର ବାରଣ ନ ମାନ ତା ଜେଜେମା ଲୋକ ପଠାଇଥିଲା ମଣିକୁଦ ।

କୁଆଡ଼େ ସବୁ ସେ ଶୁଣିଲା । କିଛି ଜବାବ ଦେଲା ନାହିଁ । ନଟଣ୍ଡା-କାଶରେ ଦାଣ୍ଡଘରେ ଲେଟି ଯାଉଥାଏ । ଖାଁ ଖାଁ ହୋଇ ଖଜାର କାଢ଼ି କବାଟ କଣକୁ ପକାଉଥାଏ । ଦିନ ଦି ପହରେ ତା' ଆଗରେ ବସି ଦୁଇଜଣ କିଏ ଚଳମ ସଜାଡ଼ୁ-ଥାନ୍ତି ।

ହରି ମାହାକୁଡ଼ ଫେର ଆସି ଜେଜେମା ଆଗରେ ଥାଉ କେତେ କ'ଣ ଗପୁଥିଲା । ଟଣ୍ଡା ଶୁଣିବାକୁ ରହିଲା ନାହିଁ । ମନର କୋହକୁ ଚାପି ଆଖିରୁ ଲୁହ

ହେଉ ସେ ଟିକପୁଅ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଥିଲା । ସେହି ଦିନରୁ ଲୋକ ପଠାଇବା ଆବଶ୍ୟକ ମଣେ ନାହିଁ । ବାଟ ସାତ କୋଶ । କେବେ କେମିତି ସେହି ଗାଆଁରୁ ଉଡ଼ାଖବର ଭାସିଆସେ । ମିଛ ଛବୁଲ କଥା ବି ହୋଇ ପାରେ । ଟଣ ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରେ ନାହିଁ । ଆଡ଼େଇ ଯାଏ ।

ସବୁ ସମ୍ପର୍କ ଛୁଡ଼ିଗଲେ ବି କେହି କାହାକୁ ଛାଡ଼ିପକ୍ଷ ଦେଇ ନାହିଁ । ସମ୍ପର୍କକୁ କିଏ ଛାଡ଼ାଇ ପାରିବ ? ଠାକୁରେ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଆଇସ ଦିଅନ୍ତୁ । ମଣିକୁଦ ଖୁଣ୍ଟି ଆ ବଣକୁ ଏ ସଂସାରରେ ସେହି ରଖିବ ।

ଏଇ ଉଆଁସ ରାତିରେ ଗୋଗଣା ପୁଅର ପାଖରେ ସେ ଜଗି ବସିଛି । ଦୁଇରାତି ସେ ଅନନ୍ତା ହେଲଣି । ଆଜି ବି ସେମିତି ସେ ଅନନ୍ତା ରହିବ । ଠାକୁରେ ଅରକ୍ଷିତଟିକୁ ଭଲ କରି ଦିଅନ୍ତୁ । କେଜାଣି, ମନ ବଦଳିଲେ କେବେ ତା'ର ହାତମାଲିଆ ବାପ ତା'କୁ ଲେଡ଼ିବ । ଦେଖିବାକୁ, ସଖୋଲିବାକୁ ଆସିବ । ଆଜି ସେ କାହିଁକି ଟଣର ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ଖୋଜୁଛି କି ଆଉ !

ଫରୁ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କର ସେ ଏକୋଇଶ ବଳା ବଣିକେସନ । ଗେହ୍ଲାରେ ବଢ଼ିଥିଲା । ସେ ବାପମାଆଙ୍କର ନୟନପିତୃଳା । ତେଣୁ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଅମାନିଆ ଉଚ୍ଚତ ସ୍ତରର ହୋଇଥିଲା, ହୁଣ୍ଡା ଓ ହୁଡୁମା । ଗୁଲିଲ ଶଗଡ଼ରେ ହାତ ପୁରାଏ । ଦାଣ୍ଡର କମଳ ଘର ଭିତରକୁ ଓଟାରି ଆଣେ । ଖୁଣ୍ଟିଆଏ ପରମଶିଷଙ୍କ ହାତ ଓଠ ଧରିନ୍ତି । ଉଜୁଡ଼ା ଦ୍ରବ୍ୟର ଷଡ଼ ପୁରଣ ଦିଅନ୍ତି । କମଳ ମେଣ୍ଟାନ୍ତି । ପୁଅକୁ ବୁଝାନ୍ତି । ଉପଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । ଶାସନ କରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କଲେ ପାଠ ହେଲା ନାହିଁ । ଦୁଷ୍ଟର ଦୁଷ୍ଟର କୌଣସି ମତେ ସେ ଲେଖିପଢ଼ି ଶିଖିଲା । ହସାବ କରି ଜାଣିଲା । ଗୁହାଳିପାଠ ନ ସରୁଣ, ପୋଥିରେ ଡୋର ବନ୍ଧା ହେଲା ! ବୁଢ଼ାଶୁଆ କଟର କଟର ହୋଇ ତା'ଠାରୁ ସାତ ସାନ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ତା'କୁ ଲଜ ମାଡ଼ିଲା । ସ୍କୁଲ ଛାଡ଼ି ବାପାଙ୍କୁ ଶୁଷ୍କ କାମରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସେ ମନ କଲା ।

ସେ କାମ ବି ପଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ଫୁଲଫାଙ୍କଡ଼ିଆ ହୋଇ ଗାଁର ଆଉ ପାଞ୍ଚ ସାତ ମୁଣ୍ଡି ଚଗଲ ଟୋକାଙ୍କ ମେଲରେ ନାନାଦି କୁ-କର୍ମରେ ବେଳ କଟାଇଲା । ଖୁଣ୍ଟିଆ ଦ' ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲେ । ଦିହେଁ ବିରୁଣିଲେ ପିଲାଟାକୁ ଅଠର ପୁର ଉଣେଇଶ ଗୁଲିଲଣି, ତା' ହାତକ ଦ' ହାତ କରିଦେଲେ ସେ ବାନ୍ଧିହେବ । ମନ ଘର ଧରିବ । ତା' ବାବନାଭୂତପଣିଆ ଗୁଞ୍ଜିବ । ସେ ବାଟକୁ ଆସିବ ।

ଫରୁ ଖୁଣ୍ଟିଆ ପୁଅ ପାଇଁ କନିଆଁ ଖୋଜିଲେ । ରତନପୁର ଗାଆଁର କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଝିଅ । ପୁନାଖଡ଼ିକା ଟଙ୍କଦେଇ । ତା' ଖବର ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ସେ ନିଜେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ପସନ୍ଦ କଲେ । ସେ ଜାଣିଲେ, ଝିଅଟି ପିଲାଦିନରୁ ମା ହସାଇଛି । ଏବେ ସାବତ ମା ପାଖରେ ଚଳୁଛି । ଟଙ୍କର ରୂପଭେଦ ଦେଖି ମେ ଅନୁମାନ କରିପାରିଥିବେ, କେଡ଼େ ଦୁଃଖରେ ସେ ବେଳ କାଟୁଥିବ । ଖତକୁଡ଼ରେ ରହି । ଦେବାନେବା ପ୍ରଶ୍ନ ସେ ଉଠାଇଲେ ନାହିଁ । ଜବାବ ଦେଲେ । ଦିନ ବାର ପିରି କରିଗଲେ ।

ଝିଅଟି ସୁଖରେ ରହୁବ, ଏପରି ଧାରଣା କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ମନରେ ହେଲା । ସେ ଆୟୋଜନରେ ଲାଗିଗଲେ ।

ସାବତମା ନାଟୁର ମୁହଁ ମୋଡ଼ୁଥାଏ । ସେହି ନାଟୁର ମାଡ଼ଗାଲି ଖାଇ ତା'ର ଗଞ୍ଜଣା ସହ ଟଙ୍କ ଛଅବର୍ଷ କଟାଇଲଣି । କାହାର ଏଡ଼େ ସାହସ ସେ, ବାପୁଣୀଟାର ଆଗକୁ ଆସି ଟଙ୍କ ପାଇଁ ପଦେ କହିବ ? ରୋଗଣୀ ଶାଶୁ ବି ତା'କୁ ଡରାଏ ରହନ୍ତି ।

ଆଠ ବର୍ଷର ଝିଅଟିଏ ଆଉଁଶ, ନାହିଁ ଆଶାରେ ଆଉ ଥରେ ବାହା ହେବାକୁ ନାକଟା କରି ସେହି ତ କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଥିଲେ । ନାଟୁର ବି ସେ ଦ୍ଵିତୀୟ ପକ୍ଷ । ଆଗ-ବର ତାକୁ ଗୁଡ଼ପନ୍ଦ ଦେଇଥିଲା ।

ବାହାଘର ସରିଲା । ଟଙ୍କର ବିବାହଦି ବେଳେ କାର୍ତ୍ତିକ କାନ୍ଦି ନ ଥିଲେ ।

ରଜାଘର ପୁଅ ପରି ଜୋର୍ ଖଣ୍ଡେ ସେ ପାଇଥିଲେ । ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଝିଅକୁ ଉଣେଇଶ ବର୍ଷର ପୁଅ । ପାଚିଲାଟଙ୍କର ବର୍ଣ୍ଣ ପରି ଯମଅର୍ଦ୍ଧଠା ଝିଅର ଦହର ରଙ୍ଗ । ଛଅଟା ବର୍ଷରେ ସେ ରଙ୍ଗ ନାଟୁର କୋପର ତାପରେ ଧାଳିଆ ଧରିଛି । ସେଇ ରାହାବାଲା ଡାଆଣୀ ତାକୁ ଖଟେଇ ଖଟେଇ, ଅଧା ପେଟିଆ କରି ହାତରେ, ଗୋଡ଼ରେ, ପାଖରେ ଯାହା ହାବୁଡ଼ିଲା ସେଥରେ ପିଟି, ତା'ର ଛନ ଛନିଆ କଅଁଳ ପୁରୁଷୁରୀଆ ଦେହରୁ ସବୁ ରକ୍ତ ଖୋସି ଖାଇଛି । ବସୁଧ ଲାଗିଲା, ତଥାପି ଦେହ ଓ ମୁହଁ ଶେଥା । ଅପି ପେଜୁଆ । ମୁଣ୍ଡର କେଶ ଦିନେ କଳା ମିଡି ମିଡି ଥିଲା । ନଅ ବର୍ଷର ଛୁଆଟାର ଫୁଟୁଲା ନାରଙ୍ଗ-ପିଠିରେ ତେଲ ଜୁକୁଜୁକୁ ଲମ୍ବା ବେଣୀ ଦୋହଲୁଥାଏ—ଯେବେ ସେ ଗୁଣ୍ଟୁଣୀ ହାତୀ ପରି ଆକୁଲୁ ଆକୁଲୁ ହୋଇ ଧାଏଁ ।

କେଜେମା ତାକୁ କୋଳରେ ପୁରାଇ ଶୋଇଲା ବେଳେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ କାନ୍ଦେ । କହେ ଚୁମ୍ବନକା, ଆଲୋ ଟଙ୍କ ! ମୁଁ ଶୁଣୁକ୍ରଣୀ ତତେ ଏତେ ସରି କରାଇଲି । ଜାଣିଛୁ ତ, ମନେ ଥିବ । ତୁ ସାତ ବରଷର ପିଲା ହୋଇଥିଲୁ । ତୋ' ବୋଉ ରଙ୍ଗଣୀର ଡାହାଣ ପାଦର ତଳପାରେ ଖସି ପଶିଲା । ଲହୁ ଲହୁଣୀ

ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିଲା, ସନ୍ତସନ୍ତା ଜଙ୍ଗଲିଆ ପଡ଼ିଆରୁ । ମୁହଁ ସଞ୍ଜ ବେଳ । ଖଇରପାଣିରେ ଧୋଇଲା । ଉନ୍ମୁମ୍ଭ ତେଲ ଲଗାଇ ଦେଲା । ଶୁବଳ, ମୋ ସୁନା କଣ୍ଢେଇ ବୋହୂଟା, ତା'ର ବରଗ ମ ଉ, ହେଲେ ତା'ର ପାତଳ ଓଠ ଦିଓଟି ରଙ୍ଗ ବୋଲିଲା ପରି, ସେ ଭଲ ହୋଇଯିବ ।

କି ହେଲା କେଜାଣି ଲୋ ଟଙ୍କା ! ତୋ ନାଁ ତ ମୁଁ ଦେଇଛି । କି ହେଲା କେଜାଣି ? ଦି ଦିନ ପରେ, ତାକୁ ବାତ ମାରିଲା । ଧନୁ ପରି ଟାଙ୍ଗି ହୋଇ ଯାଉଥାଏ । ଜଡ଼ିବୁଟି କାମ ଦେଲା ନାହିଁ । କେଉଁ ଠାକୁରାଣୀ କି ପେଟନା ସେହି ଘୁଅପଡ଼ିଆରେ ଏକୁଟିଆ ମୋ ଛନଛନିଆ ନନ୍ଦୁଣୀ-ପିତୁଳା ବୋହୂଟାକୁ ଲେଉଟ କଲା । ତା ଭିତରେ ପଶିଲା ଲୋ ମା ! ସବୁ ପଣାପାଣି, ଧୂପଦୀପ ବ୍ୟର୍ଥ ହେଲା । ମୋ ସୁନାକଣ୍ଢେଇ ଆସିବୁଜି ଦେଲା ।

ସେଗଣୀ ବୁଢ଼ୀ ମୁଁ । ବାତଜର ଧରି ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟା ଟିକିଏ ଫୁଲିଛି । ଚଳିବାକୁ ଅସଜ । ଘୁମୁର ଘୁମୁର କି କାମ କରନ୍ତି ଯେ ! ତୋ ବାପ କାର୍ତ୍ତିକ ଘର ମାଡେ ନାହିଁ । ଦିନସାରା ବାହାରେ ବାହାରେ ଥାଏ । କାମ କରେ । କାଉପରି ଶୁଭରୁ ଦି ଗୁଣ ଖୁମ୍ଭା ନେଇ କାମ ବାହାନାରେ ଉଠେ । ଶୁଭ ପହର ଦେ ଫେରେ ଲୋ ! ନିଜେ ତତେ କୋଡ଼ରେ ବସାଇ ଖୋଇ ପେଇ ଦିଏ । ଆପେ ଦି ଗୁଣା ପାଟିରେ ଥୋଇ ତୋତେ କୋଲରେ ଧରି ଶୋଇପଡ଼େ ।

ରଙ୍ଗଣୀକୁ ଝୁରି ତା' କଣ୍ଠା ଦୋହଲିଲା । ଯେତେହେଲେ ତୁ ଝିଅଦରବ, ଦିନେ ନା ଦିନେ ପରଘରେ ଥୁଆ ହେବୁ । ଏ ଡ଼ହରେ କିଏ ଘର କରି ରହିବ ? ମାହାନ୍ତି ବଂଶର ନାମ ରଖିବ ? ଏଇ ଚିନ୍ତା ମତେ ଘାରିଲା ଲୋ ମା ! ସାତ ପୁରୁଷ ବଡ଼ବଡ଼ୁଆକୁ କିଏ ମନ୍ଦିଏ ପାଣି ଦେବ ? ଦି ବର୍ଷ ପରେ ବେଳଗଛୁଆ ଗାଆଁରୁ ଆଣିଲି ଏଇ ରାନ୍ଧାପୁଣୀକୁ । କିଏ ଜାଣିଥିଲା ସ୍ତ୍ରୀର ଗୁଣ ? ପାଶୁଆଁ ନାହାକ ମତେ ଲୁଲେଇଦେଲା । ହା ! ତା ସାତ ପୁରୁଷ ନରକରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉନୁ ।

ଆଲୋ ଟଙ୍କା, ମୋ ସୁନା କଣ୍ଢେଇ, କି ସରି ହେଲୁଣି । ସିଏ କାହାକୁ ଶରଧା କରିବାର ଦେଖିଲେ ନାଟୁର ଆଖିରେ କିଏ ଶୁଖିଆ କଣ୍ଠା ମାରେ । କରପନ୍ଥ ଯୋଡ଼ି ତା'କୁ କାର୍ତ୍ତିକା ରହିଛି । ଖାଲି ତୋ'ର ପାଇଁ । ଯେଉଁ ଆଶାରେ ଦାଣ୍ଡର ଅରକ୍ଷିତଆଣିଟାକୁ ଆଣି ଘରର ବୋହୂ କଲି, ସେ ଆଶା ଫଳିଲା ନାହିଁ । ଛଅବର୍ଷ ହେଲା ବାହାଘର । ସେ କିଏ ଧରିଲା ନାହିଁ । କିଏ ଜାଣିଥିଲା ନାଟୁର ଦିନ ବରଷ ସଂସାର କରି ଆଗ ଗୋଟାଏ ବରକୁ ଖାଇଥିଲା ? ପିତାପୁଣୀଟା ବୋଲି ତା ଶରୀରଘର ରଣିଟାକୁ ହଗାଲଗା କରି ଛେଚିଲେ । ତା' ବୋପାଘରକୁ ତଡ଼ିଦେଲେ । ବୋପାଘରେ ଦୁଇ ବରଷ ରହିଲା । କୋଉ ଦରବୁଡ଼ା, କେଉଁ ଗାଆଁରଟି ? ଭୁଲି

ଗଲି । ମୋ ନିଆଁଲଗା ମନ । ତନି ନୋଡ଼ି ଗୁର କି ବେଶି ହେନ ମୋ'ର ବଅଥ ।
ରହ, ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ମନେ ପକାଉଛୁ—

ନା, ମନେ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ସେଇ ଗାଆଁର ସେହି ଦରବୁଡ଼ା । ତାର ଛଅଟା
ପିଲା । ସାତ ବେଳକୁ ପିଲାଟା ସଙ୍ଗରେ ମାଆ ବ ମଲା । ସେହି ଲେ, ତା'ର ଚନ୍ଦ୍ର
ବାହୁଣ୍ଡ ଛୁଆଗୁଡ଼ିକୁ ପାଲି ବଢ଼ାଇ ମଣିଷ କରିବାକୁ ନାଟୁଣ୍ଡକୁ ଶଙ୍ଖା ସିନ୍ଦୂର
ପିନ୍ଧାଇ ଦୁଇଥ ଦେଲା । ଇଲେ, କାହିଁକି ଜାଣୁ ? ସେ ଗୁଡ଼ୁଁଥିଲା କାମିକା ମାଇପ ।
ଘର ସମ୍ଭାଳିବ, ପିଲାଙ୍କୁ ପାଳିବ । ନାଟୁଣ୍ଡ ଭାରି କାମିକା । କିଏ ମନା କରିବ ?
ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ସେ ରହି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପିଲାଙ୍କୁ ଦି' ଆଖିରେ ସେ ଦେଖିଲା ନାହିଁ ।
ସେମାନେ ନିଆଣ୍ଡା ହୋଇ ଗାଆଁରେ ବୁଲିଲେ ।

ତାଙ୍କ ବାପା କି ସହେ ? ଲୁହା ଜାଣି ପାଣି ଦେଲା । ଗୋଗଛ ବାଡ଼ିଆ ।
ହଗାଲଗା ମାଡ଼ । କେତେ ଥର । ସେଇଠୁ, ଦିନେ ଗାଢ଼ ଅଧରେ ସେମିତି ମାଡ଼
ଦେଇ, ଚୁଟିଧରି ଦାଣ୍ଡରେ ଗୁଡ଼ିଲା । କହିଲା, ଯାଆ ଲେ ଗାଣ୍ଡୀ, ବାଟ ସୁମରି ବାପ
ଘର ଯାଆ, ତତେ ଗୁଡ଼ିପସ ଦେଲି ।

ସେଇ ଏ ନାଟୁଣ୍ଡ ! ମୁଁ କେମିତି ଜାଣନ୍ତି ? କିଏ କେମିତି ଠଉଁଗନ୍ତା ?
ପାଶୁଆ ନାହାକି ସବୁ ଜାଣିଥିଲା ଲେ ମା ! ମୋ'ଠାରୁ ପଞ୍ଚୁଣ ଟଙ୍କା ନେଲା ।
ତା' ଭାଇଠାଁ କେତେ ଝଡ଼େଇଥିବ ତା'କୁ ଜଣା । ଅଜପ ମିଛଗୁଡ଼ାଏ ଗପି ମୋ'
ଆଗରେ ନାଟୁଣ୍ଡର ପ୍ରଶଂସା, ଗଙ୍ଗାରୁ ଗଉଡ଼ମ ଯାଏ ଗାଇଲା । ମୁଁ ଭୁଲିଲି ।
ଏ ଘରକୁ ଗୋଖର ସାପ ଆଣିଲି ।

ପର ଘରକୁ ତୁ ଯାଉନୁ ଲେ ଟଙ୍କା ! କେତେ ଦୁଃଖ ମୋ ପାଇଁ ସହଲୁ ।
ମୋ ମନ ବକଳ ହେଉଛି । ମୋ ଗୁଡ଼ ଉତର କୋରି ହୋଇ ଯାଉଛି । ହେଲେ,
ମୁଁ କାନ୍ଦିବି ନାହିଁ । କଇଲଣ କରୁଛି, ତୁ ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ରହ । ତୋ'ର ସାତ ପୁଅ
ଆଉ ପୁନାନାଙ୍କା ଝିଅ ହେଉନ୍ତୁ । ତୋ' କାତ ବଜର ହେଉ ।

ବଦାବିହ ବେଳେ କାନ୍ଦୁଥିଲା ସେହି ସାବତ ମା ! ବାହୁନି ବାହୁନି, ଟଙ୍କାର
ଗୁଣ ସୁମରି । ଗାଁ ମାଇପେ ନାକରେ ଲୁଗା ଦେଇ ଟହ ଟହ ହୁଅଥିଲେ । କିଏ
ସବୁ ନିଜ ନିଜ ଉତରେ କଥାଭାଷା ହେଉଥିଲେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଶୁଣେଇ ଶୁଣେଇ—
ଗୁଣପଣ, ବେହେଲା, ବର ଓ ବରଯାତ୍ରୀଙ୍କୁ ଯେ ଜଣେଇ ହେଉଛି, 'ମୁଁ ଏଡ଼େ
ସୋଗତା କନ୍ତୁ ସେ କାନ୍ଦୁଥିଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହର ଝରଣା କୁଟାଇଥିଲା । ଟଙ୍କା
ଦେଖିଛି । ତା' ଆଖିରୁ ବି ଲୁହ ଝରୁଛି ।

ରତନପୁରରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହ ସେ ପାଇଥିଲା । ଶାଶୁ ତ କରୁଣାର ମୁଖି ' ପାଚିଲା ଆମ୍ବ ପରି ରଙ୍ଗ । ସାଧାରଣ ଭକ୍ତ । ଗୋଲିଆ ମୁହଁରେ ଖଣ୍ଡ ନାକ । ଚକ୍ଚକ ଚଉଡ଼ା କପାଳ ମଝିରେ ପକ୍ଷୀ ଆକାରର ସିନ୍ଦୂର ଠୋପା ଦାଢ଼ ଦାଢ଼ ଲିଳେ । ଅଧେ କଳା ଅଧେ ଧଳା ମଥାର କେଶ ମଝିରେ ସିନ୍ଦୂରର ଚଉଡ଼ା ଗାର । ଆମ୍ବୁଆଳୀ ଦେହ, ନରମ ପୁରୁ ପୁରୁ । ବସ୍ତ୍ର ପରୁଣ ଡେଇଁଥିବ । ରଙ୍ଗ ଶାଢ଼ୀରେ ଶରଧା ।

ଟଙ୍କା ସେହି ଠାକୁରାଣୀର ଆଦର-ସ୍ନେହରେ କଣି ହୋଇଗଲା । ଜନମ କଲା ମାଆଠୁଁ ବଳି । ସେ ପଦେ ଟାଣ କଥା କହୁ ନାହାନ୍ତି । ଶୋଇପଡ଼ିଥିଲେ କୋଲେଇ କାଣେଇ ନେଇ ନିଜ ହାତରେ ଭୁଞ୍ଜାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ବରଷ ଦୁଇଟାରେ ଟଙ୍କାର ରୂପ ସେ ବଦଳାଇ ଦେଲେ । ନିଜ ରୂପକୁ ଆଇନାରେ ଦେଖିଲେ ଟଙ୍କା ଚିହ୍ନିପାରେ ନାହିଁ । ଗାଁ ମାଇପେ ଟିକିଏ ଖୁଣିଲେ, ଚେରେଇଛ ବୋଲି କହିଲେ ସେ 'ଇଲା ଥୁରୁ' କରନ୍ତି । ଅଧିକ ଅଧିକ ଶୀର ପିଆନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଝରିଆ ଯେମିତି, ମୋ ଟଙ୍କା ବି ସେମିତି । ସେହି ଏ କୁଳ ଉତ୍କଳ କରାଇବ ।

ତାଙ୍କର ଆଶା ଫଳିଲା ନାହିଁ । ଯାତ ବର୍ଷର ବୋହୂପଣିଆ ଭିତରେ ତିନି ଥର ସେ କସି ଧରିବୁ । ପାକଳ ହେବା ଆଗରୁ ଦୁଇଥର କସି ଖସିଥିଲା । ଶାଶୁଙ୍କର ଦୁଃଖର ସୀମା ରହିଲା ନାହିଁ । କାନ୍ଦ । ଓଲଟି ଶଶୁରେ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଉଥିଲେ । କହୁଥିଲେ, ଟଙ୍କା ତ ତୁଆ ବକଟେ, ତା' ନାଡ଼ ଦମ୍ଭ ହେବ କିପରି ଯେ ! କସି ତ ଧରିଲାଣି ବଳେ ରହିବ । ଚିନ୍ତା କରନା ।

ଶାଶୁଙ୍କର ସହସ୍ର ମାନସିକ । ଠାକୁରାଣୀ ପୂଜା । ଦୁଃଖୀରଜୀକୁ ଦାନ । ଟଙ୍କାର ଯତ୍ନ କହିଲେ ନ ସରେ । ଖୋଇପେଇ ଅଜଗର କରିପକାନ୍ତି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଥର କସି ରହିଲା । ବଢ଼ିଲା । ପାକଳ ହୋଇ ଆସିଲା । ଚାଲିଲା ଯାତ ମାସ । କେବଳ ଶାଶୁ ଶଶୁର ନୁହନ୍ତି, ଗେରସ୍ତ ଝରିଆ ବି ଖୁସିରେ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା । ପୁଅ କି ଝିଅ, ସେତିକି ହେଲା ବିଚାର । କିଏ କ'ଣ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖନ୍ତି । ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । ଦୁଃଖିଙ୍କର ସପନ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ । ଖୁସିରେ ଗୁଲି ପକାନ୍ତି । ସପନର ବିପକ୍ଷତ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ଫଳ । ଜ୍ୟୋତିଷ ଗଣନା କରେ, କହେ ପୁଅ ନୁହେଁ ଝିଅ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶ୍ଳୋକ ପଢ଼ି ନିଶ୍ଚୟ ବାରି ଭାବିବୁ କହନ୍ତି, ସେଇଆଁ ଯେ ତେବେ ଉପାସ୍ତ ଅଛି । ଗ୍ରହ ଶାନ୍ତି ପାଇଁ ହୋମ, ପୂଜା, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ । ମନକାମନା ପୂରଣ ନ ହୋଇ ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ବିଦ୍ୟା କ'ଣ ବିଅର୍ଥ ହେବ !

ହଇ ହେ ଖୁଣ୍ଟିଆ ? ତମେ ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ଲୋକ, କହୁନ କାହିଁକି ? ତମର ଅଗ୍ରବ କ'ଣ ?

ହୋମ, ପୁଜା, ବ୍ରାହ୍ମଣ-ଭୋଜନ, ବିଦାଙ୍କ-ଦକ୍ଷିଣା ବିଅର୍ଥ ହେଲା । ଗ୍ରହ-ମାନେ ଓଲଟି ଘୋଷା ହେଲେ । କୁଟୁମ୍ବର ସବନାଣ ହେଲା । ଏକା ଫଗୁ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ କାହିଁକି, ଅନ୍ୟ କେତେକଙ୍କର ବି । ଗ୍ରାମକୁ ଠାକୁରାଣୀ ବଜେ କଲେ । କେତେ ଗାଁ ଅଧା ପଦା କରି ତାଙ୍କର ଭୋକଗୋଷ ମଲା ନାହିଁ । ମଣିକୁଦଆର ରକ୍ତମାଂସରେ ତାଙ୍କର ଶରଧା ବଳିଲା । ଆଜି ଏ ଘରୁ ଜଣେ ତ କାଲି ସେ ଘରୁ ଦୁ'ଜଣ । ପଣା-ପାଣି ତାଙ୍କୁ ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । କେତେ କାଳିଆ-ବୋଦାଙ୍କର ତଟକା ରକ୍ତ ତାଙ୍କୁ ରୁଚିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଲୋଡ଼ା ମଣିଷର ରକ୍ତ, ମାଂସ ! ଅହୋରାତ୍ର ନାମସଙ୍ଗର୍ତ୍ତନ ତାଙ୍କର ଭଣ୍ଡାସଜଳାରେ ଗଲା ପରା; ଓଲଟି ସଙ୍ଗର୍ତ୍ତନାଙ୍କ ଉପରେ ରାଗ ତହଟିଲା ।

ଶଶୁରେ ଫଗୁ ଖୁଣ୍ଟିଆ ମୁଦଙ୍ଗ ଧରି ତାଲ ଦେଉଥିଲେ । ଟବର ଭେଣ୍ଡା ଗେରସ୍ତ ଝରିଆ ଝାଞ୍ଜି ଧରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମାଲି ଧରୁଥିଲା । ମଣିକୁଦଗାଁ ରାତି ସାରା ମଣିଷର ସ୍ବର ଓ ଝାଞ୍ଜି ମୁଦଙ୍ଗ ନାଦରେ କମ୍ପିଥିଲା । ଆଲୁଅମାଲ ରୁଲୁଥିଲା ସାହି ସାହିରେ, ଅନ୍ଧ କନ୍ଦରେ, ଗାଁ ଗୁରୁପାଖେ । କାଲେ ଅସଜ ଝିଅଟି ଡରିବ, ସେଥିପାଇଁ ଟବର ଶାଶୁ ତାକୁ କୋଳରେ ଶୁଆଇ ନିଜର ଲମ୍ବ ପଣତ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଉଥିଲେ । ଫୁଙ୍ଗୁଲା ପବନିଆ ନରମ ଗୁଡରେ ଆଉକାଇ ହାତ ବଢାଇ, ମା ମଙ୍ଗଳାକୁ ରାତିସାରା ତାକ ଗୁଡୁଥିଲେ । ନେହେରୁ ହେଉଥିଲେ, 'ମୋ ପୁଅ ପତିକୁ, ମୋ' ବୋହୂଟାକୁ ଯାହାହେଉ ପଛେ ରକ୍ଷାକର । ପେଟରେ ପିଲଟାଏ ଓଲଟୁଛି ଯେ । କେଉଁ ଜଣରେ ବା ସେ ଜଣେ ! ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତୁ ଦଣ୍ଡ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖ ମା ! ଏତିକି ଦୟା କର ।'

ଠାକୁରାଣୀ ବଧୂର ହେଲେ । ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣର ପଣାପାଣି ପିଇ, କାଲଣି ତୁଣ୍ଡରେ କାଳିଆ ବୋଦାର ତଟକା ରକ୍ତ ଢୋକି, ସବୁ ପ୍ରକାର ଗନ୍ଧ-ଧୂପ-ଧୂଆଁର ମହକ ଶୁଙ୍ଘି, ନାମସଙ୍ଗର୍ତ୍ତନରେ ହରି ନାମ ଶୁଣି, ତାଙ୍କର ଭୋକଗୋଷ ତୁଟିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ମନ ଟବର ଶାଶୁଙ୍କ କାକୁଡ଼ି ମିନତିରେ ତଟିଲା ନାହିଁ । ସେ ଆଗ ଅବତରିଲେ ତାଙ୍କର ଅନ୍ଧର ଲହଡ଼ି ଝରିଆ ଦେହରେ । ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ଦୟା ଯେ ମୁହଁରେ ଉଷ୍ମ ହେଲେ ଅଲପ । ଦେହରେ ଟିକିଏ ଅଧିକ । ବାପ ଓ ମା ତାଙ୍କର ସେବାରେ ଲାଗିଲେ । ଟବର ମନ ଯେତେ ଆତୁରି ହେଲେ ବି ତାକୁ ଝରିଆ ପାଖକୁ ଗୁଡୁଲେ ନାହିଁ ।

'ତା' ଦେହରେ ପାଶେଇଲା ବେଳକୁ ଏକସଙ୍ଗରେ ଶାଶୁ ଓ ଶଶୁର ହେଲେ କତରାଲଗା । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ କଥା ତ ଦୂରର, ହଳିଆ ବାଉଁଶ ଭଥରା ବି ଘର ମାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଠାକୁରାଣୀ ଦେହରେ ଟବର ଗେରସ୍ତ ଗାଉବାହୁରା ଓ ବଳଦ-

ମାନଙ୍କର ସେବା କଲ । ଅସଳ ମାଇପିଟା ଟବ୍, ଯାହାକୁ ଶାଶୁ ଦାଣ୍ଡ ଦ୍ଵାରା ମଡ଼ାଇ ନ ଥିଲେ, ସେ ପୁଣି ନୟର ପସର ହୋଇ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଧାଇଁଲା । ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ କାନ୍ଦୁରୁ କାକୁସ୍ଥ ମାଗୁଣି । ମାଇପେ କବାଟ ଚଳିଲେ । ଜଳା କବାଟିରେ ଚାହିଁଲେ ତା'ର ଜଳଜଳ ଗର୍ଭଣୀ-ରୂପକୁ । ଦୂରେଇ ଦୂରେଇ ମରଦେ ବି ଚାହିଁଲେ । ସବୁ ଜାତିର, ସବୁ ବୟସର ।

ଗ୍ରାମ ଲେଖାରେ କିଏ ହେବ ଶଶୁର-ଶୁଭ୍ରତାଶୁର ବରଗ । କିଏ ଦେହଶୁର ଦିଅର, ପିଉସା, ମଉସା, ଟବ୍‌କୁ ଜଣା ନାହିଁ । ବିକଳ ଅନୁରୋଧ, ଆଶ୍ରୟ ଟିକିଏ, ସେମାନେ ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ରୋଗଣୀ ପୁଅ ତ ଟଳଟଳ । ମୁଁ ଏବେ ପାରିବି କେମିତି ? ମତେ କିଛି ଜଣା ନାହିଁ । ମାଆ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ କି ପୂଜା କେମିତି ଦେଇ ତୋଷିବି ? କେମିତି ଶଶୁର-ଶାଶୁ ଦିହଙ୍କର ସେବା କରିବି ? ଆସ ମ ଟିକିଏ; ଏ ବିପଦ ବେଳେ ସାହା ହୁଅ ।

ସେମାନେ ଭରସା ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନେ ଟବ୍‌ର ଦେହକୁ ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଡକଡକ କରି ଚାହିଁଥିଲେ, ତା'ର ନୟର ପସର ଗୁଣ୍ଡୁଣୀ-ହାତୀ ଚାଲିକି । ଡରିଲା ଡରିଲା ଲଜରୁ ଚାହିଁବାଣୀରେ ଟବ୍ ଯଥା ସମ୍ଭବ ଟାଉଟାଉ ପାଦରେ ଫେରି ଆସିଥିଲା ।

ଆସିଲେ ଯେଉଁମାନେ, ଦୁଆର ବନ୍ଦ ବାହାରେ ତଳେ ମଥା ଲଗାଇ ଓଲଟି ହେଲେ । ଭୟରେ ଥରୁ ଥାଆନ୍ତି । କହିଲେ, ଅଖା ବସନ୍ତେଇ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି । ମାଆଙ୍କ ମାୟା କାହାକୁ ଜଣା ! ଏଥିକି ଔଷଧ ନାହିଁ । ଲିମ୍ବ ପତରରେ ବିଷ, ପାଣି-ପଣା ଦିଅ, ଝୁଣା, ଗୋଗଳ ଧୂପ । ତେଣେ ଗ୍ରାମ ଦେବତା ମାଜଣା କରାହେବ । ବୋଦାବଳ ଦିଆ ହେବ । ମାଆ ଦୟା କରିବେ । ଯେତକି ହେଲା ସେତକିରେ ଖୁସି ହୋଇ ଏ ଗ୍ରାମକୁ ପଛ କରି ଆଗେଇଯିବେ ନଇ ସେପାରି ସାତ ଭଉଣିଆ ତୋଟାକୁ ।

ଦୁଇ ବଖରାରେ ଦୁଇଟି ରୋଗୀ । ଫଗୁଙ୍କ ପାଖରେ ଝରିଆ । ଦେହରୁ ସବୁ ଖୋଲପା ଗୁଡ଼ି ଝଡ଼ି ନ ଥାଏ । ଦୁର୍ବଳତା ପାଇଁ ଚାଲିଲା ବେଳକୁ ଟଳ ଟଳ । ତଥାପି, ନ କଲେ ନ ଚଳେ । ଶାଶୁଙ୍କ ପାଖରେ ଟବ୍ । ଦିହେଁ ପୁଣି ଏ ଘର ସେଘର ହେଉଥାନ୍ତି । ରୋଗୀଙ୍କ ଦେହରେ ସୋରଷ ପକାଇବାକୁ ରହା ନାହିଁ । ଆସି ଖୋଲୁ ନ ଥାନ୍ତି । ପାଟିରେ, ଜିଭରେ, ଗଳା ନାଳୀରେ ଠାକୁରାଣୀ ବିଜେ । ପାଣି ଗିଳିବାକୁ କଷ୍ଟ । କଥା ବୁଝି ହୁଏ ନାହିଁ । ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଛଟପଟ । ରାତି ପାହୁଲେ କେହି କେହି ଦାଣ୍ଡଦ୍ଵାର ଯାଏ ଆସନ୍ତି । ଖବର ବୁଝନ୍ତି । ଉପଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । ଦୋକାନରୁ କନ୍ଦ, ତେଲ, ଧୂପ ଓ ଅନ୍ୟ ସହଯା କିଣି ଦିଅନ୍ତି । ଗୁଣିଆ ପଠାନ୍ତି ।

ଟଙ୍କର ବୋହୂ ପଣିଆ, ଗେହ୍ଲାପଣିଆ ସରିଗଲା । ଆଗ ଖସିଲେ ଶାଶୁ ।
 ଦିନ ଦିନ ପରେ ଶଶୁର । ସେମାନଙ୍କର ତରୋଧାନ ପାଇଁ ଦୁଃଖ କରିବାକୁ ମନର
 କୋହ ଆଖିରେ ଓ ରୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରକାଶ କରି କାନ୍ଦିବାକୁ ତର ମିଳିଲା ନାହିଁ । ଝରିଆ
 ପୁଣି କତରାଲୁଗା ହେଲା । ଦୁର୍ବଳ ଯେ ଫୁଙ୍କି ଦେଲେ ଟଳିପଡ଼ିବ । ତାର ସେବା,
 ଗାର ଗୋରୁଙ୍କ କାମ, ଗୁହାଳ ପୋତ୍ରରୁ ଘସି ପାରିବା ଯାଏ, ଗହ୍ମତା କୁଅରୁ ପାଣି
 ଓଟରା, ଗୋଷେଇବାସ, ଘରଦ୍ୱାର ଖରକା, ଏମିତି ଘରଟା ଯାକର କାମ ଟଙ୍କ
 ହାତରେ ।

କୋଠିଆ ଟୋକା ଭଅଁର ଅବଶ୍ୟ ଆସିଲା, ଆଗ ବାଆଁରେଇ ହୋଇ,
 ସେଇଠୁ କେତେ ପେଖନା କାଢ଼ିଲା ମୁହଁଛପା ଦେଇ ରହୁଥିଲା ବୋଲି । ଅସରଣ
 ପଡ଼ିଛି, ଟାଣ କଥା ପଦେ କହିବାକୁ ସାହସ ନାହିଁ । ବାପଲେ, ଧନଲେ, ଭାଇରେ,
 ଭଅଁର କରେ, ଏପରି ନ କହିଲେ ନ ଚଲେ । ଗାଁର ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ନଥିଲା
 ମାଇପେ ପରଘରେ ଯିଏ ପାଇଟି କଲେ ମାଣେ କି ପୋଷେ ନେଇ ହାଣ୍ଡିରେ
 ପକାନ୍ତି, ସେମାନେ ବି ଆସିଲେ । ଶୁଣି ପାଇଟି କରି ଟଙ୍କକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ
 ଆଗୁସାର ହେଲେ ।

ନୂଆଘରଣୀ ଟଙ୍କ କାହାକୁ ପର କଲା ନାହିଁ । ମାଣେ କି ପୋଷେ ନେବେ
 ତ ନଥିଲା, ଆସୁ ଆଉନୁ, ସାହା ହେଉଥାନ୍ତୁ ।

ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବିପଦର ତୋଫାନ ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣ ଉପରେ ବହୁଗଲା ।
 ଗୁରୁଣାର କଲା । ଟଙ୍କର ବାପା କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି ଦିନେ ଆସି ଅଗଣାରେ ପାଦ
 ଦେଲେ ନାହିଁ ? ଦାଟ ସାତ ଜୋଶ । ମଝିରେ ନଈ, ନାଳ, ପାହାଡ଼, ଜଙ୍ଗଲ ତ
 ନାହିଁ । ଗାଁକୁ ଗାଁ ଲଗାଲଗି । ନାଳ ପାଣିମଡ଼ା ଗହ୍ମରମାଳ ମଝିରେ ଶଗଡ଼ ଦଣ୍ଡା ।
 ବାରମାସିଆ ଗୁମ୍ଫା ପଡ଼ିଛି ।

କ'ଣ ହେଲା ? ଟଙ୍କର ହାବତ ମା କ'ଣ ଏଡ଼େବଡ଼ ଚଉହାତଆ ବଳୁଆ
 ମଣିଷର ଅଣ୍ଟାରେ ଦଉଡ଼ି ବେଢ଼ାଇ କେଉଁ ଖମ୍ବରେ ବାନ୍ଧ ରଖିଲା ? ଅବା, ସେ
 ଭୁଲିଗଲେ ଯେ ଟଙ୍କ ଦୋଳି ତାଙ୍କର ଝିଅଟାଏ କେବେ ଜନମି ଥିଲା ? ସ୍ନେହ
 ପାଇଥିଲା ? ଦୁଃଖ ସହୁଥିଲା, ପରଘରକୁ ଯାଇଥିଲା ? ଅବା, ସେ ମଣିଷକୁ ଯେ ଟଙ୍କ
 ପରଘରକୁ ଯାଇ ନାହିଁ, ଯମପୁରକୁ ଯାଇଛି ?

କ-ବ-ନ କରି ଯେଉଁ ଚିଠି ଲେଖି ସେ ପଠାଇଥିଲା, ତା'ର ଉତ୍ତର
 ଦେଉଛି କୋଠିଆ ଭଅଁର ହାତରେ କାର୍ତ୍ତିକ ପଠାଇଥିଲା—ମୁଁ ମଲିଣି ବୋଲି ତୁ

ବରୁରେ ଲେ ଟଣ ! ବହୁ ଆଉଣୁ, ଜାଆଣେ ମୁଁ ଯମପୁରକୁ ଗଲିଣି । ସେଇଟାର ଉତ୍ପାତ ସହ ହେଉ ନାହିଁ ଲେ ମା ! ସେଇଟା ରାଗାସୁଣୀ, ପିତାଶୁଣୀ, ଜାଆଣୀ କି କେଉଁଠିକାର ରକତଚଣା ଠାକୁରାଣୀ, କିଏ ଜାଣେ ?

ଅଧାବାଇଆଣୀ ସେ ଅଲକ୍ଷଣୀ ! ମୋ' ରୋଗଣୀ ବୋଉ ଉପରେ ବି ହାତ ଚଳାଉଛି । ବୋଉ କହେ ନାହିଁ । ଦିନେ ମୋ' ହାତୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲା । ଛେଚିଲି, ଛେଚିଲି ତାକୁ । ବେହୋସ କଲି । ଫାଣୀ ପାଇଲେ ପାଆନ୍ତି ପଛେ ତା ତଣ୍ଡି ଚିପି ମାଗଦେଇଥାନ୍ତି ।

ବୋଉ ବାଧା ଦେଲା । କହୁଲା, ଆରେ ପୁଅ, ସେଇଟାର ଚାରି ରହେ ନାହିଁ । ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ପୀତ ଉଠିଲେ ସେ ସେମିତି ଭଲକୁଣୀ ନାଟ କରେ । ତାକୁ ତ ମାଗରୁ, ତା' ସଙ୍ଗେ ତା' ପେଟର ଛୁଆକୁ ବି ମାଗରୁ ? ତୋ' ଦଶା କ'ଣ ହେବ ? ମୁଁ ସେ ପୁରକୁ ଗୋଡ଼ ବଜାଇଲିଣି । ତେଇ ପଡ଼ିବ । ଏ ଡିଅରେ ବଲୁଆ ଡେଇଁବେ । ସେଇଠୁ ଚଇତନ ପାନ୍ତି ବାଇଗଣ ରୋଇବ ।

ବୋଉ କଥା ଶୁଣି ତା'କୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲି ଲେ ମା ! ତେବେ, ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଜଗିଛି । କେତେବେଳେ କ'ଣ କରିବ । ତତେ ସଙ୍ଗୋଳିବାକୁ ଯିବି ଲେ ମା ! ତୋ ଦୁଃଖର ତ ଅଳ୍ପ ନାହିଁ ! ଆଗ ମୁଁ ସେ ଚଇତନ ପାନ୍ତି ସାଧ କରେ । କେମିତି ସେ ମୋ ପଙ୍ଗେ ଅଦଉତି ଲଗାଇଛି ! ଶିମିଳିତଳ କିଆର ଉପରେ ଆଖି ପକାଇଲିଣି । ସେତିକି ଆମର ଭାତ ଥାଲି । ବାହାଘର ପାଇଁ ଶହେଟି ଟଙ୍କା ତା'ଠାରୁ ଆଣିଥିଲି । ଖଣ୍ଡେ ସାଧାକାଗଜରେ ମୋ ଦୁଃଖତ ନେଇଥିଲା । କହୁଛି ହଜାରେ ଦେଇଛି । କହୁଛି ପାଞ୍ଚ ବରଗିଆ କଣ୍ଠରେ ଜମି ମୁଁ ତାକୁ ଦଖଲ ଦେଇଛି । ଏ କି ତାହା ମିଛ ! ତା'ର ଦିନେ କି ମୋ'ର ଦିନେ, ହଁ —

କେତେ କ'ଣ ଲେଖିଥିଲେ ତା'ର ବାପା । ପଢ଼ିବାକୁ ତର ନାହିଁ । ପେଟ ଭିତରେ ଆଠ ମାସର ପିଲା ବୁଲୁ ନାହିଁ । ଅସହ୍ୟ ବେଦନା । କାହାକୁ ଡାକିବ ? ଝିଅଟିଏ ଏବେ ସଞ୍ଜରୁ ଯାଉଛି କେଉଁ ବାବାଜୀ ପାଖକୁ । ଆସୁଛି କେତେ ରାତିରେ । କ'ଣ ସବୁ ନିଶା ଖାଉଛି । ଟଳ ଟଳ ହେଉଛି । ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପୁଛି । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଖାଇବାକୁ ନ ଦେଲେ ହାତ ଉଠାଉଛି । ପୁଣି ଏ କି ତଙ୍ଗ ! ଭାବୁଛି, ମୁଁ ଭଲ ମାଇପିଟା, ସଜ ମାଇପିଟା ? ନେହେରା ହୋଇ ମନା କଲେ ମାନ୍ତି ନାହିଁ । ପେଟ ବେଦନା ସେଇଠୁ ଆରମ୍ଭ । କାହାକୁ କହିବ, ଛୁ, ଛୁ, ଲଜର କଥା ।

ବହୁ କଣ୍ଠରେ ଟଣ ବଞ୍ଚିଲା । ଆହା, କେଡ଼େ ଶୋଭାକାର କରୁଥିଲୁ ପରି ସଫେଦ ପୁଅଟାକୁ କିତର ସହୃଦେ ଗୋଟାଇ ନେଇ ସେମାନେ ବନ୍ଧିତଳ ମଣାଣିକି ବୋହୁନେଲେ । ମଣିକୁଦ ଗାଁର ମାଇପି ମହଲରେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ପଡ଼ିଲା ଟଣର କଥା । ତା' ପେଟର ଛୁଆ ଉପରେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ଶରଧା ବଳିଥିଲା । ସେଇଥି ପାଇଁ ଟଣକୁ ସେ ନ ଛୁଇଁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ।

ଦୁଇ ମାସ ପରେ ଟିକା ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରି ପାଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଝରିଆର ଡଙ୍ଗା ବନ୍ଦୁ ଦିନ ଆହୁରି ବଦଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଯେଉଁ ଦାଢ଼ିଆ ବାବାଜୀ କେଉଁଠୁ ଆସି ମଣିକ୍ରଦ ଗାଆଁ ମୁଣ୍ଡ କୋଟିଲା ବଣରେ ଟୁଙ୍ଗି ରଚି ଥିଲା, ତା'ର ଅସଲ ଭକତ ହେଲା ଝରିଆ ।

ଘରକାମ, ବିଲବାଡ଼ି କାମ ପଛ କରି ସବୁ ବୟସର କେତେ ଲୋକ ବାବାଜୀ ପାଖରେ ଜୁଟିଲେ । ଅଳ୍ପ ବଣ ସଫା କରି ତାଙ୍କପାଇଁ ଖଞ୍ଜାଘର ତୋଳା ହେଲା । ଦେଶମାନଙ୍କୁ ସ୍ଥାପନା କରାଗଲା । ଗୋଟିଏ ଘରେ ଶିବଲିଙ୍ଗ । ଅଗଣା ମଝିରେ କୁଅ ।

ବାବାଜୀ ନିଜେ ପୂଜା କରେ । ଶିବ କହ୍ନୁ, ଠାକୁରାଣୀ କହ୍ନୁ, ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହସ ଖୁସିରେ କୁଆଡ଼େ ସେ ଆଳାପ କରେ । ଲୋକଙ୍କର ମନକାମନା ପୂରଣ କରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ଭୋଗରାଗ ଦେଇ ମତାଏ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ ମଦ ଓ ମାଂସ, ଶିବଙ୍କ ପାଖରେ ଗଞ୍ଜେଇ ।

ଭକ୍ତମାନେ ଜୁଟିଲେ । ନମେ ଗାଆଁର ତରୁଣୀମାନେ ବି ରୁଣ୍ଡ ହେଲେ । କାହ୍ନୁର କେତେ ଜାଦର ମନକାମନା—

ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଗହଣରେ ଟିକା ଦୁଇଥର ଯାଇଛି । ଦେଖିଛି ବାବାଜୀଙ୍କର ରୂପ । ମୋଟା ମୋଟା ବଳିଷ୍ଠ ଉଚ୍ଚ ମଣିଷ । ଗୌର ତନ୍ତୁ । ଉରସର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁ । ବଡ଼ ଟାଣ ନାକ । କଲା ମିଟି ମିଟି ଗୋଗୁଲିଆ ନିଶ ମିଶିଛି ବହୁଲିଆ ମୁଠୁଣିଏ ଲମ୍ବ ଦାଢ଼ିରେ । କାନରେ ବି ମେଞ୍ଚାଲିଆ କେଶ । ମୁଣ୍ଡର କଳାବାଳା କାନ୍ଧିତଳକୁ ଓହ୍ଲିଛି । ନାଲିଟିଆ ପୁରିଲା ପୁରିଲା ଲମ୍ବ ଆଖି ଉପରେ ଗୋଗୁଲିଆ ଚଉଡ଼ା ଭୁଲିତା । ବାହୁ ଉପରୁ ମୁଦ ପଞ୍ଜି ଖୋଲ ଖୋଲ କେଶର ଉଠିଲା ଆଛାଦିଛି ଚଉଡ଼ା ବିଶାଳ ଗୁଡ଼ି ଓ ଲମ୍ବି ଯାଇଛି ନାହିତଳି ଢାଉଆ କରଧନି ଯାଏ । ଦଶନ୍ଧି ସେ ଭୟଙ୍କର । ହୃଦରେ କହନ୍ତି । ହାତଠାର ମୁଖ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଭାବ ପ୍ରକାଶନ୍ତି ।

ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଡର ଲାଗେ । ସେ ଚାହିଁଲେ ମନେହୁଏ ଯେପରି ତାଙ୍କର ଟାରମରା ଚାହିଁଣୀ ଦେହର ଦସନ, ଭେଦ, ମାଂସ ଭେଦ ଦେହ ଭିତରକୁ ପଶି ଯାଉଛି । ସେ ମୁଡ଼ୁକେଇ ହସନ୍ତି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ । ନାଲିଟିଆ ଢଳ ଢଳ ଆଖି ବି କେମିତି ହସୁଆ ହୁଏ । ଡୋଳା ଦୁଇଟା ଜଳି ଉଠେ କି ? ଗୁଡ଼ି ଥର ଉଠେ । ପାଦ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲେଟାଇ ଦିଏ । ଅନ୍ୟ ଭୁଆସୁଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଟିକା ତାଙ୍କର ପାଦ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଆ ମାରିଛି । ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ତାଙ୍କ ହାତର ପରଶ ପାଇଛି । ମୁଣ୍ଡହଲ ଦେଖିଛି ।

ଝରୁଆର ଗୋଡ଼ ଧରି ସେ ଲୁହ ଝରି ଝରି ଆଖିରେ ମାଗୁଣି କରିଛି, ଦୁଇ ବର୍ଷ ଭିତରେ ତମର କି ରୂପ ହେଲାଣି ? ମାରିବ ତ ମାର, ମନ ଇଚ୍ଛା ମାର, ତମର ଭଲକୁ କହୁଛି । ତମେ ସେଇଟାର ପାଖ ପଶ ନାହିଁ । ଗାଁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ସାଙ୍ଗେ ମେଲା କରି ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣ ନାହିଁ, ମଦ ଖାଅ ନାହିଁ । ଘରୁ ସବୁ ବୋହୁ ତା' ପାଖରେ ଅଜାଡ଼ିଲ । ଘର ଭଲୁଡ଼ିଲ । ଜମିରେ ଘାସ ବଢ଼ିଲା । ମୁଁ ମାଇପିଟା କୁଆଡ଼କୁ ହେବ ? ସେ ଦାଢ଼ିଆ ବାବାଜୀର ତୁଟ ଭଲ ନୁହେଁ । ଗାଁର ଜାଣିଲ ମାଇପେ କେତେ କଥା କହୁଛନ୍ତି । ତମର ପାଇଁ ପେଟରେ ମୋ'ର ଆଠମାସର ସୁଅ ମଲା । ତମର ଗୋଇଠା ମାଡ଼ରେ ପେଟରୁ ପୁଣି ଚାରି ମାସର କୁଆ ଖସିଲା ସେ ମରୁ ମରୁ ବଞ୍ଚିଲା । ତମ ଗଞ୍ଜେଇଖିଆ ପାଇଁ ।

ମାରି ସଞ୍ଜ । ଝରୁଆର ଗଞ୍ଜେଇ ଟଣା ବେଳ ଗଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । କିଏ ଗୋଟାଏ ତା ନାଁ ଧରି ଦାଣ୍ଡରୁ ତଳା ଗୁଡ଼ିଆଏ । ଅଗଣାର ଭଲସୀ ମୂଳରେ ସଞ୍ଜବତୀ ମାଟିଘାସର ଗର୍ଭରେ ଶିଖା ଟେକିଥାଏ; ସେହି ଶିଖା ହଲ ହଲ ଧସ୍ ଧସ୍ ହେଉଥାଏ । ମାଟି ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଜଳୁଥାଏ ନଲଟଣ ।

ଦାଣ୍ଡରୁ ତଳା ଶୁଣି ଝରୁଆ ଗୋଡ଼ ଗୁଡ଼ିଲା । ଟଣା ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଝରୁଆ କହୁଲା, ଆବେ ଶୁଣ । ସେ ବାବାଜୀ ମହାପ୍ରା ଭିତରେ ମାହାଦେବ ଅଛନ୍ତି । ସେ ଏମିତି ସେମିତି ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ତନଟା ଆଖି । କପାଳର ଆଖିଟା ଭଲତଳ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାକୁ ଦିଶେ ନାହିଁ ।

ଟଣା ପଚାରିଲା, ତମେ ଦେଖିଛ ?

ଝରୁଆ କହୁଲା, ପାଞ୍ଚଥର କି ପଚାରିଥର ଦେଖିଥିବ । ଅନ୍ୟ କେହି କେହି ଦେଖିଛନ୍ତି । ନିଆ ପରି ଦସ୍ ଦସ୍ ଜଳେ । ତାଙ୍କର ଦୟା ହେଲେ ତୁ ବ ଦେଖିବୁ । କେତେ କୁଆଡ଼ର ବାଞ୍ଛା ମାଇପେ ଦେଖି ଯାଇଛନ୍ତି । ଯାହାଙ୍କର ପିଲା ପେଟରେ ମରେ, ପେଟରୁ ଖସେ, ସେମାନେ ବ ଦେଖିଛନ୍ତି । ସେ ଦୟା କଲେ ହେଲା ।

ଟଣା ପଚାରିଥିଲା, ସତେ କି ?

ଝରୁଆ ଉତ୍ତର ଦେଲା ସତ, ସେମାନେ ବାବାଜୀଙ୍କ ଆଗରେ ସୁନା ରୂପାର ଗହଣାଟିଏ ଥୋଇଦେଇ ଓଲଟି ହୁଅନ୍ତି । ସେତକରେ ସେ ଖୁସି । ସୁନା ରୂପା ସେ କୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସେ ଯେଉଁ ଗ୍ରେଟ ବାବାଜୀ ଅଛୁ ଯୋଗସାଧନା ଶିଖୁଛୁ ସେଇ ତାକୁ ଠୁଲ କରେ । ହସାବ ରଖେ । ଚାରି ଛଅ ମାସରେ ଆଉ ଜଣେ ସାଧକ ବାବାଜୀ ଆସନ୍ତି । ସବୁ ସେ କଲମାସ ପଟ୍ଟତଳ ନେଇଯାନ୍ତି । ସେଇଟା ହିମାଳୟ ପଟ୍ଟ ଉପରେ । ନିଜେ ମହାଦେବ ସେଠାରେ ସ୍ବଦେହରେ ଚଳପ୍ରଚଳ । ତାଙ୍କର ସୁନା ରୂପାର ମନ୍ଦିର ତୋଳା ହେଉଛି । ସେଇଠୁ ଏ ବାବାଜୀ ଆସିଛନ୍ତି । ଦେଖିବୁ ତାଙ୍କ ଯିଶୁ ?

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ଦେଖିବୁ । ଝଟକୁ ଥାଏ । ସୁନାର ହୋଇଥିବ । କହୁଥିଲ ପରା, ସେ ଦସ୍ତା କଲେ ବାହୁଙ୍ଗର ପିଲା ଜନ୍ମେ ?

ଝରିଆ କହିଲା, ଆବେ କେତେ ଗପେଇବୁ ? ପିଲା ହେବେ କ'ଣ, ହେଇ ଯାରିଲେଣି । କେଉଁ ସବୁ ଗାଆଁରୁ ଖବର ପହଞ୍ଚିଲାଣି । ତୋତେ ଦେଖି, ତୋ' କଥା ସେ ମତେ ଗୁମ୍ଫରେ କହି ଯାରିଲେଣି । ସେ ସବୁ ଜାଣନ୍ତୁ ।

ଜନମ ବେଳୁ, କେକାଣି ତୋ' ମା' ପେଟରୁ ତୋ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଗୁମ୍ଫା ଆଶା ନେଇଛି । ସେଇ ଆଶା ତୋ' ବୋଉକୁ ଖାଇଲା । ତୋ ବାପକୁ ଖାଇଥାନ୍ତା ଯେ, ତା କର୍ମବଳରୁ ବଞ୍ଚିଗଲା । ତୋର ଏ ବୋଉକୁ ବି ଖାଇଥାନ୍ତା ଯେ, କିନ୍ତୁ ସେ ତତେ ମାଡ଼ ମାରି ସାଧ କରି ରଖିଥିଲା । ତୋ' ଗୁମ୍ଫା ମୁହଁମାଡ଼ ପଡ଼ିଥିଲା ପିନା, ତା କରମତ ଦେଖେଇଲା । ତୁ ଧବା ଯାକେ ତୋ' ସାବତ ମା ଗର୍ଭରେ କସି ଧରିଲା ନାହିଁ । ତୁ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲା ପରେ ଯାଇଁ ତା'ର ଗୁଥ ହେଲା ।

ଟଣ୍ଡା ଝରିଆର ହାତଟାକୁ କଟମଟ କରି ଧରିଥିଲା । ସେ ହାତ ଥରିଲା । ଗୋଡ଼ ଧରିଲା । ଛୁଟ ଦାଉଁ ଦାଉଁ ପଡ଼ିଲା ! ଝରିଆ କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ତୋ ବୋପା ଚଣ୍ଡାଳ ଏତେ କଥା ଜାଣେ ନାହିଁ । ତୁ ତା'ର ଗେହ୍ଲାଝିଅ ବୋଲି ପୁଅର ଜନମ ଖବର ଦେଇ ଲୋକ ବରଗିଥିଲା । ଦେଖିଯିବାକୁ ତୁ କାନ୍ଦୁଲୁ, ରୁଷିଲୁ । ଛୁଡ଼ିଥିଲେ ବୋପା ବୋଉକୁ ବି ଖାଇଥାନ୍ତୁ । ଦୁଇଟି ମୁଅ ଖାଇ ତୋ' ଗୁମ୍ଫା ଥଣ୍ଡା ହେଲା । ହେଲେ କଅଁଳା ପିଲକୁ ତୁ ଛୁଡ଼ିଲୁ କି ? ଏକୋଇଶା ପୁରିଲା ନାହିଁ । ଆହା ! ପିନ୍ଧିଲା ମାରିଲା ବୋଲି ତୋ' ବୋପା ଖବର ପଠାଇଥିଲା ।

ଟଣ୍ଡାର ହାତମୁଠା ଝରିଆ ହାତରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଡରିଲା ଥରିଲା ସ୍ଵରରେ ପଚାରିଲା, ମୁଁ ତ ଆମ ଘରକୁ ଯାଇ ନ ଥିଲି ? ସେ କଅଁଳା ପିଲକୁ ଦେଖି ନ ଥିଲି ?

ଝରିଆ କହିଥିଲା, ତୋ ସପନ କଥା ମୋତେ ତୁ କହୁଥିଲୁ ପରା—କେମିତି ଗାଆଁକୁ ଯାଇଛୁ, ତୋ' ଟିକି ଭାଇକୁ କୋଳରେ ଧରି ବୋକ ଦେଉଛୁ ।

ସେଇଟା ସପନ ନୁହେଁ, ସତ । ତୋ' ପିଣ୍ଡଟା ମୋ' ପାଖରେ ଏ ଘରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ତୋ' ଭିତରର ଗୁମ୍ଫା ଦେହରୁ ବାହାରି ସେ ପିଲକୁ କୋଡ଼ରେ ଧରିଲା । ପିନ୍ଧିଲା ମରାଇ ତା' ପ୍ରାଣ ଶୋଷି ନେଲା । ଏ ଘରକୁ ଆସି ଯାହା ହେଲା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ତତେ ସ୍ନେହ କରି ଦୁଧ ଦିଅ ଖୋଇ ଦସିମାଜି ବାଉଁଶକଣିରୁ ଫାଲୁକା ବେଙ୍ଗ କଲେ, ଆଗ ତୁ ତାଙ୍କୁ ଖାଇଲୁ । ମତେ କ'ଣ ନ ଖାଇ ଛୁଡ଼ିଥାନ୍ତୁ କି ? ରାଣ୍ଡ ହେବୁ କାଲେ, ସେଥିପାଇଁ ତୋ ନିଜ ଉପରେ ଉପ୍ରୋଧ କଲୁ । ଗାଆଁରେ ସେମାନେ ଏଇଆ କହୁଛନ୍ତି । ବାବାଜୀକୁ ସବୁ ଜଣା ।

ଟଙ୍କର ମଥା ଭ୍ରମିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଜକ ଜକ ହେଉଥିବା ଜୁଳୁଜୁଲିଆ ପୋକଗୁଡ଼ା ସତେ ବା ନଆଁହୁଲା ପରି ତା' ମୁଣ୍ଡଭିତରେ ପଶିଗଲେ ଅଗଧରକା । ସେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସର କୃଷ୍ଣପକ୍ଷ କଳାବାଦଲିଆ ଉଷୁମୁଳିଆ ଝାଲବୁହା ଆକାଶତଳେ ଭୁଲସୀ ଚଉରାପାଖ ଛୋଟ ଅଗଣାରେ ବସିପଡ଼ିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ତ ଭାବନା ନାହିଁ, ସେ ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲନ୍ତା କପରି ? ତା'ର ମନେ ହେଲା, ଯେପରି ତା'ର ଝାଲ-ଜରଜର ଫୁଟୁଲା ମାଉଁସିଆ ପିଠିରେ କିଏ ନିର୍ଦ୍ଦାତ ଆଦାତ କରୁଛି । ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ବେଦନାରେ ତା'ର ଭ୍ରମିଲା ମନ ସ୍ଥିର ହେଲା । ସେ ଦେଖିଲା, ସେହି ଦୁର୍ବଳ ଲୋକଟି ସିଏ ତା'ର ଗେରସ୍ତ, ତାକୁ ଠିଆ ଗୋଇଠା ମାରୁଛି ଆଉ କ'ଣ କହୁଛି ।

ସେ ପିଠି ସଲଖି ଉଠିଲା । ଝରିଆ କହୁଛି, ଶଲା ଭଅଁରା କୁଆଡ଼େ ପଲେଇଲୁଣି । ସାଙ୍ଗ ବଟ ସୋଇଁ ତାକିତାକ ହାଲିଆ ହେଇଛି । ମେଲା ତେଣେ ତେରୁହେବ । ବାବାଜୀ ଖୋଜୁଥିବ । ତୁ ଶାଳୀ ଛଟାଗାଳି ବସିଲେ ଗୋରୁ ମୋହୁଁବ କିଏ ? ଗୁହାଳରେ ଧୂଆଁ କିଏ ଦେବ ବେ ?

ଟଙ୍କ ନିଶ୍ଚୟ ରୋକି ରୋକି ଗୁଡ଼ି ଗୋଇଠା ମାଡ଼ର ଯନ୍ତ୍ରଣାକୁ ପଦାକୁ ଛୁଡ଼ିଲା । ଅଲଗାକେଶ ଝାଡ଼ି ସେ କହିଲା, ମୁଁ ସବୁ କହିବି । ତମେ ଟିକିଏ ରହ । ମୋ' କଥା ଶୁଣ । ସେଇଠୁ ଯିବ, ଯାହା ମନ କରିବ । ମୁଁ ବାଧା ଦେବି ନାହିଁ । କେବେ ତମ ବାଟ ଓଗାଳିବି ନାହିଁ ।

ଝରିଆ-ପରୁରିଲା, କ'ଣ କହୁ; ଜଳିବ କହ ।

ଟଙ୍କ ଧଇଁସଇଁ ହେଲା । ଟଙ୍କ ସୁକୁ ସୁକୁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା । କାନ୍ଦ ରୋକି, ଲୁହ ପୋଛି ସେ କହିଲା, ସେମାନେ ଯାହା କହିଲେ ସତ ହୋଇଥିବ । ଆଜିଯାଏ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ଆଜି ତମେ କହିଲୁ ଜାଣିଲି ।

ଝରିଆ କହିଲା, ବାବାଜୀ କହିଲୁ ତ ! ତୋ ଆଖିକି ରୁହୁଁ ସେ ଜାଣି ପାରିଲା । କିଏ ତା' ଆଗରେ କ'ଣ ଲୁଚାଇ ଛପାଇ ରଖି ପାରିବ ? ସବୁ ତା'କୁ ଜଣା ।

ଟଙ୍କ କହିଲା, ଜାଣିଲି ତ, ମୋତେ ଏମିତି କଲବଲ କରି ମାରୁଛ କାହିଁକି ? ମୋ ଆତମାକୁ କେଣ୍ଡା କେଣ୍ଡା କରି ନାହିଁ । ମୋ ଜୀବନ ବେଶୀ କଷ୍ଟ ପାଇଲେ ମୋ ଭିତରେ ଥିବା ରୁମୁଣ୍ଡା ଯଦି ତମ ଉପରେ କୋପ କରି କଅଣ ନାହିଁ କଅଣ କରି ପକାଇବ । ମୋ'ର ଜ୍ଞାନ ରହିଲେ ସିନା ମୁଁ ନଜେ ସବୁ ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗରେ ନିଭାଇ ତାକୁ ଜଗିବି, ଯଦି ଜ୍ଞାନ ହାରେ ?

ଝରିଆ ଟିକିଏ ଡରିଗଲା । ତା' ପାଟିରୁ ବାହାରିଲା ଗୋଟାଏ ଲମ୍ବ ସ୍ଵର, ଏ-ଏ-ଏ । ସ୍ଵର ଥରୁଥିଲା ! !

ଟଭା କହିଲା, ତମେ ମୋ ଡଙ୍ଗା ଚାରି ମାରିଦିଅ । ସବୁ ଲଟ ରୁଟିଯିବ । ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବେ । ମୋ ଭିତରେ ଥିବା ଗୁମୁସ୍ତା ଆସେ ଖଲସ ହୋଇ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇବ । ଆଉ କାହାରି ଅନିଷ୍ଟ ହେବ ନାହିଁ ।

—ଭଲ ଲୁକି ଶିଖାଉଛୁ ତ, ଝରିଆ କହିଲା । ଗଲବେଳେ ମତେ ଫାଶୀ କାଠରେ ଝୁଲାଇ ମୋ ଜୀବନ ଡୋକ ସେ ଗୁମୁସ୍ତା ଯିବ ।

ଟଭା କହିଲା, ମୁଁ ସେ କଥା ବିଚାର ନ ଥିଲି । ହଉ ହେଲା, ମୁଁ ମୋ'ର ଦେଖିଲା କାମ କରିଦେବି । ମିଳିଲେ ବିଷ ଡୋକବ । ନ ମିଳିଲେ ଦଉଡ଼ି ଲଗାଇ ମରିବି କି କୁଅ-ପୋଖରକୁ ଡେଇଁବି । ତମେ ଏଥର ତମ ବାବାଜୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଅ କି ମଦ ଖାଇ କୋଉ ଖାନଜା ପାଖକୁ ଯାଅ । ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ । ସେଥିରୁ ମତେ କଣ ମିଳିବ ?

ଝରିଆ ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଦାଣ୍ଡ ଘରର ଦ' ଫାଳିଆ କବାଟ ଠିଆମେଲ କଲା । ଘୋଷଣ ପାହାଚରେ ଦମ୍ ଦମ୍ ହୋଇ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା । ଅନ୍ଧାର ଆ ଗାଁ ଗୋହର ଭିତରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲା ।

ଟଭା ନିଜାକୁ ନିଷ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ନିଜା ଶୁଣିବିନର ଧୂଆଁ ମିଶା ନାଲିରୁ ଆଲୁଅ ନିଷ୍ପତ୍ତ ହେଲାଣି । ପୁରୁଣା ନଳଟା କାଚରେ କାଳିମା ଲେପି ହୋଇଗଲାଣି । ଅନ୍ଧାର ଆ ଅଗଣାରେ କେହି ନା ପରିବେଶରେ ଟଭାର ମନେ ହେଲା ଯେପରି ସେମାନେ ଗୋଟିକି ଗୋଟି ଆ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ରୂପରେ ତା' ଆଗରେ ଉଭା ହେଉଛନ୍ତି—ତା'ର ବୋଉ, ଶାଶୁ ଓ ଶଶୁର—ଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରକାର ମୁଣ୍ଡି । ସେମାନଙ୍କ କୋଳରେ ଶିଶୁଗୁଡ଼ିଏ । ସେହି ପ୍ରସ୍ତାବୁତକ ଯେମିତି ତା' ମନ ଭିତରେ କହି ହେଉଛନ୍ତି—

ତୋ'ର କି ଗୁରୁ ଲୋ ଟଭା, ମା ଗୁମୁସ୍ତା ତୋର ଭିତରେ ତା' ମନ ଶୁଣିବେ ଆସ୍ଥାନ ଗଢ଼ିବ । ଯାଉଛି, ମନ ହେଲେ ଆଉଛି, ରହୁଛି । ଆମ ଜୀବନକୁ ଅକାଳେ ଶୋଷି ଆମ ଆସ୍ତାଗୁଡ଼ିକୁ ଅମୋକ୍ଷ କରିଛି । ବଡ଼ କଲବଳ । ବଡ଼ ଛଟପଟ !

ଟଭାର ଆଖିରୁ ସତେ କି ନିଆଁର ଝୁଲ ଖସୁଛି । ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ଆଖି ମଲି ମଲି ସେ ଘାଟିଶାସ ପ୍ରବୁଧ । କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼େଇ ଗଲେ ସେ ପ୍ରଭାବୁତାକ । ଅନ୍ଧାର ଘନଭୂତ ହୋଇ ଆସୁଛି । ନିର୍ଜନତା ନେଡ଼େ ଉଠୁଛନ୍ତି । ଅଧିକ ଉଠୁଛନ୍ତି କରୁଛି ବାହାରୁ ଆସି କାନରେ ବାଲୁଆବା ଝିଙ୍କାଝଙ୍କର ଝିଁ ଝିଁ ମିଶା ବେଙ୍ଗ ପଲର ମିଳିତ ରଡ଼ି । ଟଭାର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଲା ବାରି କବାଟ ପାଖ ଝଙ୍କାଲିଆ ତରୁଟଗଛର

ଆକୁତରେ । ସେଇଠି ସେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖୁଛି... କି ବକଟାଳ କଳା କଟକଟି ମୂର୍ତ୍ତି । ଅଖି ଦୁଇଟା ଜଳୁଛି, ଲଭୁଛି । ନିଆଁଲିଆ ଲମ୍ବିଲ ଜଉଟା ହଲର ହଲର । ଦେହ ଓ ମୁଣ୍ଡ କଳା ଅନ୍ଧାରରେ ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଛି । ଦୂରରେ ଥାଇ ବି କେମିତି ସେ ଫୁସଫୁସ କରି କାନ ପାଖରେ କହୁଛି—ତୁ ତ ମୋର ଦରଲେ ଟଣ । ତତେ ଭାରି ଶରଧା କରୁ । ଅରେ ଗ୍ରାସୁଥାଲି, ତୋର ଓପ୍ରୋଧରେ ଅଳପ ଗୁଣି ଅଇଁଠାକର ଗୁଡ଼ିଦେଲି ତୋ ଝରିଆକୁ ! ଅତି ଉଦ୍‌ଭବ ହେଲଣି ସେଇଟା । ତତେ ମାରିପିଟି କଷ୍ଟ ଦେଇ ମତେ ଜଳବଳ କଲଣି । ଦାଢ଼ିଆ ବାବାର ଶରଣ ପଶିଛି, ନାଁ ? ସେ ବାବାଜୀ ମତେ ଦେଖିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ତା'କୁ ଖାଇବି, ଖାଇବି, ଖାଇବି—

ନା, ନା, ନା— ! ଟଣ ନିଜ ଭିତରେ ନ ଥିଲା । ସେ କାନରେ ଦୁଇ-ହାତ ମାଡ଼ ବାଇଆଣୀ ପରି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଅଗଣାରେ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅନ୍ଧତ୍ୱରେ ବନ୍ଧା ମଥାର ନୁଖୁଲ ଲମ୍ବକେଶ ଟିଟି ପିନ୍ଧି ଉପରେ ଫୁଲି ଫୁଲି ଫୁରୁ ଫୁରୁ ହୋଇ ଦୋହଲୁଛି । ଦରମଇଲା ବସନ ଦେହରୁ ଦୂର ହୋଇଛି । ଲେଟୁଛି ଅଗଣାରେ । ସେ ଟଳ ଟଳ ବୁଲିବୁଲି ଧାଇଁଛି । ତା'ର ଅଧାତେଜା ମନରେ ଧାରଣା ଆସୁଛି, ଯେପରି ତା' ଭିତରେ ବସାବାଇ ରହିଥାଏ ଗୁମଣୀ, ଯିଏ ଝରିଆର ଗୋଇଠା ମାଡ଼ରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ପଦାକୁ ପଳାଇଥିଲା, ଫେରିଆସି ପୁଣି ତା ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି; ଆଉ ଏଥର ପଶିଲେ ସେ ଝରିଆକୁ ଖାଇବ । ବଣ ବୁଡ଼ାଇବ ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଯାଉଣୁ ଲୁଗା ଛନ୍ଦୁରି ହୋଇ ସେ ଘୋଷଣ ପାହାଚ ଉପରେ ଓଡ଼ିଲା । ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇ ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ଲେଟିଲା ପାହାଚ ତଳେ । କପାଳ ଉପର ଫାଟିଛି । ରକ୍ତର ଧାର ବହୁଛି । ଟେକି, ଉଠାଇ ସାଷ୍ଟାମ କରିବାକୁ ସେତେବେଳେ ପାଖରେ କେହି ନାହିଁ ।

କେତେବେଳେକେ ହାତରେ ନଲଟଣ ଧରି ଉଣେଇଶ ବର୍ଷର ଟୋକା ଭର୍ଥୁର ଭୋଇ ତା' ବିଧବା ଗ୍ରେଟେଇ ମାଆକୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି ଆସିଲା । ଭର୍ଥୁର କଳା ମିଶିମିଶି ବଳୁଆ ଟୋକା । ମୁହଁଟି ଗୋଲଗାଲିଆ ସୁନ୍ଦର । ଗ୍ରେଟ ନାକ । କାନ ଦିଓଟି ଠିଆଠିଆ । ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଛାଏ ବାଳ । ପଛଆଡ଼କୁ କୁଣ୍ଡାଏ । ତା' ବୋଉ କାହାର ଘର ଲିପୁଣି ସିଢ଼ିରୁ ପଡ଼ି ଗ୍ରେଟା ହୋଇଛି । ଦେହରେ ବଳ ଅଛି । ସେ ତା'ର ଏଇ କୋଡ଼ିପୋତ୍ର ପୁଅ ବରଗ ।

ବୁଢ଼ୀର ବାଳ ପାଟଲଣି । ଭର୍ଥୁର ଉପର ବଡ଼ ପୁଅ ତନୋଟି ନିଜ ନିଜର ପିଲଛୁଆ ଧରି ଭିନ୍ନେ ସଫାର କରନ୍ତି । ବୁଢ଼ୀ ମା ଓ ସାନଭାଇକୁ ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ । ବୁଢ଼ୀ ବାହାର ପାଇଟିକୁ ନିକମା ହେଲାଦିନୁ ଅତି ଖରବୁଣୀ ହୋଇଛି । ବୋହୂ-ମାନଙ୍କର ଶିର ଦେଖିପାରେ ନାହିଁ । ପାଟି ଖୋଲିଲେ ଅଭଦ୍ର ଅସନା ପଦ ରୁଣ୍ଡ

ଖସାଇ ଶୋଧେ । ଯି ପୁର କମ୍ପାଏ । ହାତରେ ମୋଟ ବାଡ଼ି ଧରି ଅଖଣ୍ଡ ବାଁ
ଗୋଡ଼କୁ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି ଚାଲେ ।

ଏବେ କେଳମାସ ହେଲା ମା' ପୁଅ ଦିହେଁ ରାତିରେ ଝରିଆ ଘରେ ଶୁଅନ୍ତି ।
ଟଣର ଖୋଲ ହାତ, ବଡ଼ ମନ । ପେଟ ପୁରାଇ ସେ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ । ଦାଣ୍ଡ
ଘରେ ଦିହେଁ ରାତି କଟାନ୍ତି ।

ଟଣର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଭଅଁର ବକଳ ହୋଇ ବୋବାଳି ଗୁଡ଼ିଲା । ତା' ମା
ବାହୁନିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଭଅଁର ଅନୁମାନ କଲା, ବୋଧହୁଏ ତା ଖାଇବ ଝରିବାକୁ
ଯିବ ନୂଆ ସାଁତାଣୀକୁ ଠିଆଗୋଇଠା ମାରୁଥିଲେ, ଆଉ କ'ଣ ସବୁ, ନିଶାର
କୋରରେ ହୋଇଥିବ ପରା, ଏଣୁତେଣୁ କହୁଥିଲେ, ଯାହା ଶୁଣି ମାତ୍ର ତରଳେ
ନିଜେ ସେ ଖସି ପଳାଇଥିଲା । ବିନାକାରଣରେ କେତେଥର ତାଙ୍କ ହାତର
ନିର୍ବାଦିଆ ବ୍ରହ୍ମ-ଯାବୁଡ଼ା ଓ ବଧା ଖାଇଛୁ ତ ସେ, ସେଇ ସାଁତାଣୀକୁ ମାରି ତଳକୁ
ଗଡ଼ାଇ ବଟସୋଇଁଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ବାବାଜୀର ମେଳାକୁ ଛୁଟି ପଳାଇଛନ୍ତି ! ପୁଲିସି
ଆସି ତାକୁ ବାନ୍ଧି ନେବ ନାହିଁ ତ ? ତାକୁ ଫାଣୀ ଦେବ ନାହିଁ ତ ?

ହେ ବୋଉ, ତୁ ତାଙ୍କୁ ଛୁରିନା । ଘୁସୁଆ ଲେ ! ମୁଁ ଲୋକକୁ ତାଙ୍କେଁ ।

କ'ଣ ହେଲା କି ? ଭଅଁର କଥାରେ ତା' ମା କହିଲା, ହେଇରେ, ସେ
କଡ଼ ମୋଡ଼ିଲେଣି । ଆସି ଖୋଲିଲେଣି ।

ରୁଢ଼ୀ ପୁଣି ବଡ଼ପାଟି କରି ବାହୁନିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଭଅଁର ତାଙ୍କ କୁହାଟ
ଗୁଡ଼ିଲା । ଆଲୁଅ ଧରି ମରଦେ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ କେତେ
ମାଇପେ ।

ଟଣ ପୁଣି ହେଲା ।

କପାଳ ଉପରେ ଗହ୍ୱଡ଼ା ଦାଗଟିଏ ରହିଗଲା । ଲୋକେ ଜାଣିଲେ ଅନ୍ଧାର
ଘରକୁ ତରି ବାହାରକୁ ଧାଇଁ ଆସୁଣୁ ଟଣର ଗୋଡ଼ ଖସି ଯାଇଥିଲା । ଟଣର ମୁଣ୍ଡ
ଭିତରେ ମଦୁଆ ଓ ଗଞ୍ଜଡ଼ ଝରିଆ ଯେଉଁ ଚୁମୁଣ୍ଡା ଧାରଣା ପୁରାଇ ଦେଇଥିଲା,
ସେ ଧାରଣା ଦୂର ହେଲା ନାହିଁ । ଭଅଁର ଓ ତା'ର ମାଆକୁ ଟଣ ଆହୁରି ଆପଣାର
କଲା । ଦେଇ ଦେଇ ଘନୁଷ୍ଟ ରଖିଲା । ସଞ୍ଜ ହେଲେ ସେମାନେ ଆସନ୍ତି । ରାତିରେ
ରହନ୍ତି ।

ଝରିଆ ନିଶା ଖାଇ ଟଳିଟଳି ଆସୁ, ଅବା ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇ ଆସୁ ସେ
ଫେରିବାଯାଏ ଟଣ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥାଏ । ଯେତେ ରାତି ହେଉ । ତାକୁ

ଖୋଇପେଇ, ତା'ର ଗୋଡ଼ ଦଣ୍ଡି ତାକୁ ଶୁଆର ପକାଏ । କବାଟ ଆଉଜାଇ, ପାଖ ଦରେ କାନ ପାରି ନିଜେ ସେ ଖୋଇପଡ଼େ । ସପନ ଦେଖେ, ଅବା ଅକଲ ଦେହର ଛନକଭେଦଲ ମନରେ ଚହୁଙ୍କା ନଦରେ ଡରିଲା ଧାରଣାର ଭୟଙ୍କର ରୂପ ଯେ ଦେଖେ । ବଳବଳେଇ ଉଠେ । କହୁଥାଏ ସେ ଅବୁଝା-ଭାଷାରେ, ନା-ନା-ନା, ଝରିଆକୁ କୁରୁନା । ଆଉ କାହାକୁ ବି ନୁହ, ମତେ ଖାଇଦେ, ମତେ ଖାଇଦେ— ।

ଚଢ଼ିକା ନଦ ଭାଙ୍ଗେ । ସେ ଉଠି ବସେ । ଅନ୍ଧାରରେ ନିଜ ଗୁଡ଼ରେ ନିଜେ କୋରସୁଏ । ମନେ ମନେ କହେ, ଖୋଇପଡ଼ି ଲେ ! ନୋହଲେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯା । ହଁ, ଯା ଯା । ବୁଲି ଚରି ଆସିବୁ । ଅବିକଳ ପଶିବୁ । ମୁହଁ ମାଡ଼ି ଖୋଇବୁ ।

ନିଜର ଆଦାତରେ ନିଜେ ବ୍ୟଥା ପାଇ, କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ, ଧଇଁସଇଁ ହୋଇ ଟଣ ଗଡ଼ି ଯାଏ । ଅଖି ବୁଜେ । ନିଦ୍ରାର ଶାନ୍ତିମୟ ଶ୍ରାନ୍ତିହସ କୋଳରେ ନିହିନ୍ତିରେ ସେ ଆଶ୍ରୟ ନଏ ।

ନିଶିର ଅବସାନରେ କଅଁଳ ଆଲୁଅର ଥର ଉନ୍ମେଷରେ ପାହାନ୍ତା ଚଢ଼େଇର ପ୍ରଥମ ଡାକରେ ସେ ଆସି ଖୋଲେ । ଉଠି ବସେ । ଭାବେ, କାଳ ରାତି ପାହୁ । ତା'ର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟା ଜୀବନରେ ସବୁ ରାତି ତ କାଳରାତି !

ଝରିଆ ଅଜି ସ୍ନେହ କରିଛି । ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖିଛି । ନିଜେ ଉଠି କବାଟ କଲଲଣି । ଆଲୁଅ ଡେଇଁଲଣି । ଝରିଆ ଅଳପ ନିଶା ଖାଇଛି । ମଦ ପିଇ ନାହିଁ । ପାଟିରୁ ଗନ୍ଧ ବାହାରୁ ନାହିଁ । ହୁଏତ ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣିଛି ଅବା ଅଫିମ ଟିକିଏ ଗିଳିଛି । ସେଇଟା ତାର ନୂଆ ଅମଳ । ତା'ର ଚେତା ବୁଡ଼ି ନାହିଁ । ସେ ଟକ ଟକ ହେଉନାହିଁ ।

ଯେତେବେଳେ ଟଣ ବାହା ହେଇ ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ବୟସରେ ଏ ଘରେ ପାଦ ଦେଇଥିଲା; ନକନକିଆ ସୁନାଖଡ଼ିକା, ଝରିଆର ବେକଯାଏ ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ପାଉଥିଲା । ଆଉ ସେ ଝରିଆ ମୋଟାମୋଟି ହେଇ କେତେ ବଳିଷ୍ଠ ଛନଛନିଆଁ ଟୋକାଖଣ୍ଡେ ଥିଲା ସତେ ! ମୁହଁଟି ଲମ୍ବାଳିଆ । ଗେଣ୍ଡାଳିଆ ନାକ । ଭୁଲିଚା ତଳେ ପୁରୁଲ ଆଖି । ଡାଲୁକା ନ ହେଲେ ବି ପୁର ଗାଲ । ଗୁଡ଼ ଗୁଡ଼ିକା କହରୁଆ ନିଶା ଯେ ଅଳ୍ପ କି ନାହିଁ ଦୂରରୁ ଜାଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ଯୋଡ଼ି ଆଗରେ ସେମିତି ଘୋଇଲା ପରି ଅଲ ଦାଢ଼ି । ମୁଣ୍ଡର ବାଳ ପାତଳ । ନାକଦଣ୍ଡା ସିଧା । କପାଳ ମଝିରୁ ସେ ବାଳକୁ ଦୁଇପାଖକୁ କୁଣ୍ଡାଏ । ଟଣର ଶାଶୁ କୁଆଡ଼େ ପିଲାଦିନେ ସେମିତି କୁଣ୍ଡାଇ

ଦେଉଥିଲେ । ସିଏ ପରି ମୁଣ୍ଡରେ ବେଣୀ ପକାଉଥିଲେ । ଅଖିରେ ମଣ୍ଡୁଥିଲେ କଜଳ । କାନ ଫୋଡ଼ି ଫାଣିଆ ଲଗାଇଥିଲେ । ହାତରେ ପିନ୍ଧାଇଥିଲେ ରୂପାର ବଳା । କହୁଥିଲେ, କାଲେ ଏଇ ମୋ'ର ପୁଅ, ଏଇ ମୋ'ର ସିଏ ।

ନୂଆ ବାହା ବେଳେ ଯେଇ ଚଞ୍ଚଳିଆ ଛନଛନଆଁ ବଳୁଆ ଟୋକାଟି ଗେଲରେ ତାକୁ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଟେକେ, ପିଠିରେ ପକାଏ । କାନ୍ଦି ଉପରକୁ ଟେକିଲେ ଟଣ ଛଟପଟ ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆସେ । ଝରିଆ ଗେଲ କରି ଗୁଡରେ ପକାଏ । କହେ, ତୁ କଅଁଳା ବଲେଇ ଛୁଆଟା ଲୋ ! ପିଠି ଆପଡ଼ି ଦେଉଛୁ, ଶୋଇ ପଡ଼ । କାମୁଡ଼ିବୁ ନାହିଁ, ଆମ୍ଭ ଡ଼ିବୁ ନାହିଁ, ଏ ?

ସେ ବେଳର ଝରିଆ ଗଲ କୁଆଡ଼େ ? କେତେ ଘଟଣା, ସୁଖ-ଦୁଃଖର ମିଶାମିଶି ଦନରାତି ପରି ଆଲୁଅ-ଅନ୍ଧାର ପରି, ଖରା ବରଷା ପରି ଆଠଟି ବର୍ଷ ତା' ଜୀବନରେ ଘଟି ଯାଇଛି ।

ଯେଇ ଝରିଆର ଆଜି କି ରୂପ ହେଲଣି, କି ଡଙ୍ଗା ହେଲଣି ? ସତେଇଣି ବର୍ଷର ସୁଆନ ଦଶରୁ ଭୋଗଣା ଦରବୁଡ଼ା ପରି । ଶୁକୁଟା ଯେମେଟା । ଦେହର ରଙ୍ଗ କଢ଼ିଥିଆ, ହାତଗୋଡ଼ରେ ଶିର ଦଉଡ଼ି ବାରି ହେଉଛି । ଗୁଡ଼ ହାତ ଗଣି ହେବ । ଗାଲ ହେଲଣି ଟାକୁଆ । ଆଖି ଦୁଇଟି ପଣିଲ ପଣିଲ । କେବେ କୋଳଥିଆ ଦିଶେ, କେବେ ପେଲୁଆ । ଅଧିକ ଡେଙ୍ଗା ସେ ହେଲଣି ପରି ଲାଗେ । ଡଙ୍ଗା ତ ଜାଣି ଚିଡ଼ିଚିଡ଼ା ହେଲଣି, ସବୁବେଳେ ଖିନିଖିନି । ସବୁ କଥାକୁ ତରତର, ଉଛୁନ୍ନ ।

ଆଉ ସେ ଟଣ, ଶାଶୁ ଶଶୁର ଡକାଡକି ହୋଇ ଯେପୁରକୁ ଗଲଦିନୁ ସବୁ ଗେଲ୍ଲାପଣିଆଁ ଓ ସୁଖ ଆନନ୍ଦ ତା' ଜୀବନରୁ ଲୁଚି ଯାଇଛି । କାଲି ପରି ଲାଗୁଛି, ତିନୋଟି ବର୍ଷ କଟିଗଲଣି । ସେବଯାଏ ଝରିଆ ତାକୁ ଟାଣ କରି ପଦେ କହୁ ନ ଥିଲା । ଟଣର ରଙ୍ଗ ଫିଟୁଛି, ଟଣ ମାଇପିଟାଏ ହେଲଣି, ଗେଟିଏ ବାହୁଣୀ ବେଙ୍ଗ ପରି ଫୁଲି ଉଠିଲଣି । ମୁହଁଟି ପାନପତର ଆଗରୁ ଥିଲା, ସେଇଟା ଗୋଲଗାଲିଆ, ମାଉଁସିଆ, ଚିଲକଣିଆ ହେଲା । ତଳିପେଟ, ପିତା, ଆଗ ବଢ଼ି ଥିଲାଥିଲା ହେବାରୁ ଡେଙ୍ଗରେ ସୋହୁଡ଼ି ଝରିଆର ନାକ ଛୁଇଁଲେ ବି ଶାଶୁ କହୁନ୍ତି, ମୋ' ଗୁଣୁଣୀ-ହାତୀ । ଝରିଆ ତା'କୁ ଟେକିପାରେ ନାହିଁ, ପିଠିରେ ପକାଇ ବାରପଣ ଦେଖାଇବ କ'ଣ ? 'ଜଣାଗଲା ମ ତମ ପାରିଲୁପଣ' ଭୁଲ ଭୁଲ କାନରେ କହୁ ଟଣ ହସିହସିକା ଝରିଆର ଝାଲଜଳା କାନ୍ଦରେ ମୁହଁ ଲଦାଏ ।

ଶାଶୁ ମରିବାର କେତେ ମାସ ପରେ ଘରର ସବେସବୁ ମାଲିକ କୁହଙ୍ଗରେ ପଡ଼ି, ପଣ୍ଡିମା-ବାବାଜୀର ବଡ଼ ଚେଲା ହୋଇ, ଅମଳ ଧରି, ମଦହୁଏ ଡଙ୍ଗାରେ ଝରିଆ ତା'କୁ ମନ ଭଜା ବିଧା, ଗୁପଡ଼ା, ଗୋଇଠା କୁଇଛି । ତା' ଦେହକୁ ନଖରେ କୋରି ଲଢ଼ୁଲୁହାଣ କରିଛି । ତା' କେଶ ଧରି ଝିଙ୍କିଛି । ଟଣ ଆଉର ଚିତ୍କାର କରି

ଝରାର ନିଷ୍ଠୁର ଅତ୍ୟାଚାରରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ତାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ମୁକୁଳା ଗ୍ରହରେ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ କୁଣ୍ଡାଳ ଆସ୍ତରଣା କରିଛୁ ପଛେ; ନିଜେ କେବେ ତାକୁ ହାତ ଉଠାଇ ମାରି ନାହିଁ ।

ସେ ବୁଝିଛି, ଝରଣା ତାକୁ ମାରି ନାହିଁ, ଝରଣାର ନିଶା ଏତେ ଉତ୍ପାତ କରିଛି । ସେ ଜାଣିଛି, ତା' ଦେହର କଅଁଳ ମୁଲ୍ୟସ୍ୱମ୍ପ, ଶୀତଳ ସ୍ମରଣରେ ଝରଣାର ହାତ ଗୋଡ଼ ବଳ ହରାଇବ । ତା'ର ନିଶା ଗୁଡ଼ିବ, ଆଉ ସେ ତାଆରି ଉପରେ ନଇଁ ପଡ଼ିବ । କ୍ଳାନ୍ତ ଓ ନିର୍ଜୀବ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ିବ ।

ଟଙ୍କର ଭିତରେ ଅତି ଭୟଙ୍କର ଗୁମୁଣା ଜନ୍ମରୁ ଆଶ୍ରା ନେଇଛି, ଏତକ ଜାଣିଲେ ଦିନରୁ ଟଙ୍କା ଆଉ ତାକୁ ଆଲିଙ୍ଗି ଧରି ନାହିଁ । ଟଙ୍କାକୁ ଛେଚି ପିଟି ନିଜେ ଝରଣା ଅଳ୍ପ ନିର୍ଜୀବ ହୋଇ ଧଇଁ ଯଇଁ ନିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ି ଫାଁ-ଗାଳି ବିଛଣାରେ ଚେତା ବୁଡ଼ିଲେ ପରି ଶୋଇବା ଯାଏ ସେ କାନ୍ଦିଛି । ଏତେ ଯାତନା ସହ ମଧ୍ୟ ଟଙ୍କର ଗଣ୍ଡି ଝଡ଼ି ନାହିଁ । ଝରଣା ପାଖରୁ ସେ ଆଡ଼େଇ ଯାଇଛି ।

ଆଜି ଏଇ ନିଶ୍ୱାସ ରାତିରେ; ନିଶା ସାଇଁ ସାଇଁ ଗନ୍ଧୁଛି । ଦାଣ୍ଡ ଘରେ କୋଠିଆ ଭର୍ତ୍ତୀ ଓ ତା'ର ମା କଦାଚ କଲି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ଘୁଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାରୁଛନ୍ତି । ଝରଣା ସେମ୍ବଦରେ ତା'ର ହାତ ଧରି ପାଖକୁ ଟାଣିଲେଣି । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବିଗ୍ରହ ହୋଇଥିବା ପୁରୁଣା ଶତରଞ୍ଜି ଉପରେ ପାଖରେ ବସିବାକୁ ଅନୁରୋଧ କଲେଣି । ତାର ଆଖିର ଲଲିତା ତୁଟି ଏବଂ ଲମ୍ବିଲି ଆଣ୍ଡୋଲିଲି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହାତ କହୁ ଯାରିଲେଣି, ସେ କଥା ଶୁଣିବେ ।

ଟଙ୍କର ଶିହରିଲ, ଥରିଲ, ଭେଟିଲ ଦେହର ଆଉର ଆଗ୍ରହକୁ ସତେ କି ହାଇ ଦେଉଛି ତା ଭିତରର ଚେଇଁଲ ଗୁମୁଣା, ଆଲୋ ! ଡେରି କାହିଁକି ? ମୁଁ କେଉଁ କାଳରୁ ଉପାସ ଅଛି । ଛଟପଟ ହେଉଛି । ତାକୁ ଟାଣି ଗ୍ରହରେ ଜାକି ଦେ । ଦୁଇ ବାହୁରେ ଭିଡ଼ି ଦେ କଟିକଟିଆ । ମିଶି ଏକାକାର ହୁ ଲେ ମୋର ବୋଲକର ସୁନା ଟଙ୍କାଟି, ମୁଁ ତା' ଭିତରେ ପଶିବି, ମୋ'ର ଆଶା କଲିଛି । ଲହଲହ ଟଙ୍କଲା ଜିଭରୁ ଲାଲ ଗଡ଼ୁଛି । ସେ ଦୁଃଖିଆଟା, ତା' ଜୀବନ ଶୋଷିବ । ରକତ ଗୁଣ୍ଡିବ । ଦାଢ଼ିଆ ବାବାଜୀ ତାକୁ ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ—

‘ମୁଁ ଖାଇବି, ଖାଇବି—’

ଝରଣା ତା' ବାସ ଓଟାରି ଫୁଟୁନା କଲେଣି । ଝରଣାର ମୁହଁ ତା ମୁହଁ ପାଖକୁ ଘୁମୁ ଆସିଲେଣି । ତାର ନିଶ୍ୱାସ ବାଜିଲେଣି ଗାଲରେ ।

ଟଙ୍କର ଭୟାକୁଳ ଆଖି ଆଗରେ ସେ କିଏ ଠିଆ ହୋଇଛି ? ଯେଉଁ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ସେ ଓ ଝରଣା, ତାର କଡ଼ରେ ମାଟି ଉପରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ଯିଏ ଜୀବନ ଗୁଡ଼ିଥିଲେ, ସେହି ସେମ୍ବଦମୟୀ ଶାଶୁଙ୍କର ଗୁମୁଣି ପରା ! ହାତ ପିଠିରେ

ଲୁହ ପୋଛି କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ? କହୁଛନ୍ତି ନ, ମୋ ଝରିଆକୁ ତା ମୁହଁରୁ
ରକ୍ଷାକର ମା !

ଟଙ୍କା ଚିକ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ଦୁଇ ହାତରେ ଝରିଆକୁ ଠେଲି ଦେଇ ପଲଙ୍କ
ଉପରୁ ଡେଇଁଲା । ବସନ ଓଟାରି ଦେହ ଘୋଡ଼ାଇ ସେ କହିଲା, ନା, ନା । ସେ
ତମକୁ ଖାଇଦେବ, ମୋ ଭିତରର ଗୁମାସ୍ତା, ସେ ମତେ ସେଇଆ କହିଲା ।

ଏଁ, ଏଁ ? ଗୁମାସ୍ତା ! ଝରିଆ ଭୟରେ କହି ଉଠିଲା । ଗୁମାସ୍ତାକୁ ଡର-
ଡର ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇଲା ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ମୋ ଭିତରେ ସେ କହିଲା, ମୁଁ ଶୁଣିଲି । ହେଇଟି, ତମର
ବୋଉ ଆସି ତମ ପଛରେ, ଖଟ କଡ଼ରେ ଧୁଆଁଳିଆ ମୁରୁ ପରି ଠିଆ ହୋଇ
ଉଡ଼େଇଗଲେ । କାନ୍ଦୁଥିଲା ପରି ଲାଗିଲେ ।

ଝରିଆ ଖଟ ଉପରୁ ଓହ୍ଲାଇ ତଳେ ଠିଆ ହେଲା । ମୁହଁ ଶୁଖି କଳାକାଠ ।
ମୁଣ୍ଡ ଅଲପ ଝାଙ୍କୁଥାଏ । ଗୋଡ଼ ଥରୁଥାଏ, ଅବା ସେ ଟଳି ପଡ଼ିବ । ନିଜର
ଦୁଃଖ ଦେହକୁ ସଲଖି ନ ପାରି ସେ ପୁଣି ଖଟ ଉପରେ ବସିପଡ଼ିଲା ।

ନଲଟଣ ଆଲୁଅ ଛାଣ ହୋଇ ଆସୁଛି । ମୁଣ୍ଡ-ଆଡ଼ର କାନ୍ଥ ପାଖରେ
ରହୁଥିବା ବାସନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କେତେ ଘରକରଣା ଚିତରେ ଭାସି ଗୋବମସ
ପୁରୁଣା ସିନ୍ଦୂର ଉପରେ ଆଲୁଅ ଥୁଆ ହୋଇଛି । କାଚରେ ପାତଳ କଳା ନେସି
ହୋଇଗଲାଣି । ଶିଖାରେ ଗୁଲ । ସେଇଠି ଟିକିଏ ଅନ୍ଧାର, ତା'ର ଭିତରୁ ଗୁମାସ୍ତା
ବାହାର ଆସିବ କି ?

ଝରିଆ ଗୁହଁଛି ।

ଖଟ ତଳର ଅନ୍ଧାର ତା' ଆଖିକୁ ଦିଶୁ ନାହିଁ । ସେଇଠି ଅଛି କି ? ତଳକୁ
ଲମ୍ବିଲା ଗୋଡ଼ ଝରିଆ ଉପରକୁ ଟେକିଲା । ଯଦି ବାବାଜୀ ତାକୁ ଗୋଟାଏ
ଡେଇରିଆ ଦେବ କହୁଥିଲା । ଗୁମ୍ଫାରେ । ଶହେଟଙ୍କା ପଡ଼ିବ । ତା' ଭିତରେ
ସୁନାର ଶିବଲିଙ୍ଗ ରହୁଥିବ । ମନ୍ତ୍ରପଢ଼ି ତା'କୁ ସେ ଜାଦନ ଦେବେ । ନିଜେ ତ
ଶିବଙ୍କର ଅବତାର, ନିଜର କଳାରୁ ଟିକିଏ ଆଣିବେ । ଟଙ୍କା ଘୋଗାଡ଼ କରି
ଡେଇରିଆ ଆଣିବାକୁ ସେ ଭୁଲି ଯାଇଛି । କେତେ ଲୋକ ନେଲେଣି ।...

ସେମାନେ ଉପକାର ପାଇଲେଣି ।

କେନ୍ଦ୍ର କେନ୍ଦ୍ର ଯି ନାଥ ମେଳାରେ କହୁଥିଲେ, ଗଦେଇ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀଠୁଁ ବଳି ମଣିକୁଦରେ ଡରୁଆ ଛେରୁଆ ଆଉ କେନ୍ଦ୍ର ନ ଥିଲେ । ତିନି ଭାଇରେ ସବାସାନ । ପୁରୋହିତ ବଣର ପିଲା । ଧନ ସମ୍ପଦ ମାଡ଼ିଯାଉଛି । ଗେଟେମା ମଣିଷ । ଗୋଲିଆ ମୁଣ୍ଡରେ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଆଖି, ଟାକୁଆ ଗାଲପାଇଁ ଲମ୍ବା ନାକ ବେଶି ଲମ୍ବାଲିଆ ଦଣେ, ଗୋଟାଏ ବାଙ୍କୁଲି ଲମ୍ବ ଅଣ୍ଟା ପରି ।

ଦୁଇପୁଅ, ପାଞ୍ଚ ଝିଅଙ୍କର ବାପ, ତଥାପି ଗଦେଇର ଡର ଗୁଡ଼ି ନ ଥିଲା । ଗୁଲ ଦେଖିଲେ ଡରେ । କାହା ହାତ ନ ଧରିଲେ ଦନବେଳା ବି ଅନ୍ଧାର ଘରେ ନ ପଶେ । ବାହୁଣିଆଁ ପାଠଯାକ ପଢ଼ିଛି, ହେଲେ ଆଉ ଦି'ଜଣଙ୍କୁ ମାଞ୍ଚ ନ କଲେ ଯଜମାନ ଘରକୁ ନ ଯାଏ । କେତେ ଡେଉଁରୀଆ ଦି ହାତରେ ପିନ୍ଧିଥିଲା । କାମ ଦେଖାଉ ନ ଥିଲା ।

ବାବାଜୀର ଚେଲ ହେଲା ସେ ଗଦେଇ । ପ୍ରସାଦ ଚଳମ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇ ଅନ୍ୟ ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଉଣୁ, ମୁହଁରେ ଲଗାଇଲା । ହାଉଲେ ହାଉଲେ ଶୋଷି ଜାଣୁଣୁ, ଏବେ ସେ ଭଲ ଶୋଷା ହେଲାଣି । ଚଳମ ଧରି ଦମେ ଶୋଷି ନେଲେ ଏକା ସେ ଅଧଭରିଏ ଗଡ଼େଇରୁ ତିନିଭାଗ ଶୋଷି ନିଏ । ସେଇ ଗଦେଇ ଷଡ଼ଙ୍ଗୀ ବାବାଜୀଙ୍କର ଡେଉଁରୀଆ ପିନ୍ଧିଲା । ବାକିତକ ହାତରୁ କାଢ଼ି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲା ।

ଏବେ ନେଖ, ଦମେ ଦି'ଦମ ଭଲ କରି ଟାଣିଦେଇ, ହାତରେ ଠେଙ୍ଗାଟାଏ ଧରି, ଗୁଡ଼ ଅଧରେ, ଯେତେ ମେଦୁଆ ଅନ୍ଧାର ଝିମ୍‌ଝିମ୍ ଗୁଡ଼ ପଛେ ହୋଇଥାଉ, ସେ ଏକା ଟୁଙ୍ଗ୍‌ଟୁଙ୍ଗ୍ ଗୁଲିଆପୁଛି । ଭୁତ ପ୍ରେତଗୁଡ଼ା ପାଖକୁ ଆସିଲେ, କିଏ ବେ ବୋଲି ଗୋଟାଏ କଲିକଳା ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ି, ଠେଙ୍ଗାକୁ ତଳେ ବାଡ଼େଇ ଶ୍ଳୋକ ପଦେ ଝାଙ୍କି ଦେଲେ, ସେଗୁଡ଼ା ତାଟକା ହୋଇ ଯିଏ ଯୁଆଡ଼େ ଛୁ ।

ଲୁଙ୍ଗୁଡ଼ା ନାରଣ ପରିଡ଼ା, ଚନ୍ଦ୍ରା ମୁଣ୍ଡିଆ, ଢୁଞ୍ଚ-ମୁହଁ କଳା ମିଶିମିଶି ଧେଡ଼େଙ୍ଗା ଟୋକାଟା । ମିଞ୍ଚିମିଞ୍ଚି କରି କଥା କହେ । ଝିଟିପିଟି ପରି ମୋଡ଼ି-ମୋଡ଼ି ହୋଇ ଗୁଲେ ନାହିଁ ତ ଜାଣ ଦଉଡ଼େ । ଦେଖ, ସେ ଏବେ ନୂଆଘର ତୋଳିଲାଣି । ପବନ ପରିକା ତା' କାରଦାର । ଏଇଠି ଥାଏ, ଏଇଠି ନ ଥାଏ । ମା, ଭରିଯା, ତିନିଟା ପିଲା, ଏମିତି ତାକୁ ମିଶାଇ ତା'ର ଛଅ ପ୍ରାଣୀ କୁଟୁମ୍ବ । ଅକ୍ଷରଗୁଡ଼ିକ ବାଇଗଣ ମଞ୍ଚି ପରି । ଟାଉଟରି କରେ । ସେ ବଦ୍ୟାରେ ଆଉ ପିଟିସନ୍ ଲେଖାରେ କେତେ ବା ମିଳିବ ? ତହୁଁ ବଳି ତହୁଁ ବଳି ଲୋକ ଅଛନ୍ତି ।

ରାତିଏ ଗଲେ ହାତୀଏ ଆସିବା କେଉଁ ଦଳର ସେ ଜଣେ ମେମ୍ବର । ତା' ଉପରେ ଚଢ଼ିକଥା ଓ ଯୋଲିସର ନଜର । ଆଉ ସାଙ୍ଗମାନେ ଜେଲ୍ ଖଟିଲେଣି । ଅରେ ଅଧେ ସେ ଥାନାକୁ ଯାଇଛୁ । ଫେରି ଆସିଛୁ ସୁରୁଖୁରୁରେ ।

କାହ୍ନୁର କରାମତି ସେ ? ସେଇ ବାବାଙ୍କର ଡେଇଁଶିଆ । ଶହେ ଶହେ ଟଙ୍କା ଦେଇ ତା ମାଲପ ଓ ବଡ଼ୁଆ ବି ହାତରେ ବାନ୍ଧିଲେଣି । ତା' ଭାରିଆ ତ ବାବାଙ୍କର ସେବା କରେ ଯେ ରାତି ବି ପାହୁରାଏ କେବେ କେବେ । ଫାଲୁକା ମୁହଁ । ଶାବଳ । ମୋଟାଳିଆ ଦେହଟା ଏବେ ଶୁଖିଗଲଣି । ପାଦ ସେବା କରେ । ଯା ନ କହୁଲେ ସେ ପାଦ ଗୁଡ଼ି ଆସିବ କେମିତି ?

ବାବାଙ୍କର ଶିବରୂପ ସେ କେତେଥର ଦେଖିଛୁ ବୋଲି କହେ । ବାବା ତ ଶୋଇ ଶୋଇ ଫୁଟୁଛୁ ମାରୁଥାନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ଫୁଟୁଛୁ ଅମେ, ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ଶିବ-ମହାଦେବ ବାହାରି ଆଗରେ ଉଭା ହୁଅନ୍ତି ।

ଆହା, ସେ ନ ରୂପ ! କପାଳରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଆସି । ନଆଁ ଭଳି ଜଳୁଥାଏ ଯେ, ଘର ଆଲୋକମୟ ହୁଏ । ମୁଣ୍ଡରେ ବେତା ପରି ଜଟାର ପାହାଡ଼, ସେଥିରେ ବାଳୁଲି ଜନ୍ମ । ବେକରେ ଏଡ଼େ ମୋଟାର ନାଗରାପ ଗୁଡ଼ାଇ ହୋଇ ଫଣା ଟେକିଥାଏ । ଜିଭ ଲହଲହ । ଶିବ-ମହାଦେବ କାଳିକାମାରିଙ୍କ କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ପଶନ୍ତି । କବାଟ କଲନ୍ତି । ବାବା ଫୁଟୁଛୁ ମାରିଲେ ଜାଣିବ, ସେ ଫେରି ଆସିଲେଣି ତାଙ୍କ ଭିତରକୁ । ଆଗରୁ ଜାଣିବ କେମିତି ? ତାଙ୍କ କପାଳ ଉପର ଆଖିର ଅଲୁଅରେ ତମ ଆଖି ତ ଆପେ ଆପେ ଚୁକି ହୋଇଥାଏ । ତମେ ମୁହଁ । ହୋଇ ବାବା-ମହାଦେବଙ୍କ ପାଦତଳେ ଢଳି ପଡ଼ିଥାଅ !

କୃତ୍ୟ ଚଳମର ଦମ୍ ଓଟାରି ଧୂଆଁକୁ ପେଟ ଭିତରେ ପ୍ରାଣପଣେ ଅଟକାଇ ରେଲ-ଇଞ୍ଜିନ ଉଡ଼ାକୁ ଉଡ଼ା ବାମ୍ଫ ଗୁଡ଼ାଇ ପରି ନାକବାଟେ ଫୁଁ ଫୁଁ କରି ଗୁଡ଼େ, ତେସାଲିଶ ବର୍ଷର ଦରବୁଡ଼ା ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣା । କେଡ଼େ ବଳୁଆ ଲେକଟା ! ଖଣ୍ଡ-ମଣ୍ଡଳରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି । ଅର୍ଦ୍ଧାସୁର ପରି ରୂପ । ଦେହର ରଙ୍ଗଟା ପାଇଁଶିଆ-କଳ । ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡଟାରେ ବେତାଏ ବାଳ । ସେ ଖାଏ ଶାସ୍ତ୍ର ପରି । ବାଜି ପକାଇ ଗୋଟାଏ ଛେଲିର ଅଧେ ସିଙ୍ଗା-ମାଂସ ସେ ଖାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ସେ କହେ, ବାବାଙ୍କ-ବ୍ରହ୍ମରୂପ ଅସୁନ୍ଦରକୁ ପୁଅ ଦାନ ଦେଇପାରନ୍ତି । ହ୍ୟାପ୍, ସେ ମାଇକିନିଆଁ ଟା, ନିଜେ ବାଞ୍ଛ, ଦେଖହୋ, ଶୁକୁଟି, ସେମଟି, ଅଣ୍ଟାଟା ବେକେ ମୋଟ, ସେଇଟା ପୁଣି ପେଟରେ ଛୁଆ ଧରନ୍ତା ? ଦଶବର୍ଷ ମୋ'ର ଘରଣୀପଣ କଲା । ପିଲା ପାଇଁ କେତେ ପ୍ରଜାବ୍ରତ କରି ଉପାସ କରି କରି ତା'ର କଣ୍ଠା ଦୋହଲିଲା । ହ୍ୟାପ୍, ସେଇଟା ପୁଣି ଗାଆଁସାରା ମାଇପଙ୍କ ପାଖେ ପ୍ରବୁର କଲା ଯେ, ମୁଁ ଅଣପୁରୁଷ । ଶେଷକୁ ସେ ଦକ୍ଷିଣ ଦେଇ ମଲା ।

ପୁଣି ତମ୍ଭରୁ କହେ,, ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ମୁଖଦାନ୍ତୁର, ବଳେଇମୁଖକୁ ଆଣିଲି, କାଳୀଗୋଟମା, କଣାରୁଦେଶ । ତା'ର ଦୁଃଖକୁ ମୋ'ର ଦୁଃଖ । ଭଲ କାମିକା ମାଉସିଟା ଥିଲା । ସେଇଟା ରହିଲା ଗୁରୁ ବରଷ । ଅଳଥଳ ଆଟିକା-ପେଟୀର ପେଟଟାରେ ଖାଲି ବସ—ତା ପିଲା ପାଇଁ ଥାନ କାହିଁ ? ଭାବଲି ଭଉଣୀଠୁଁ ଗୋଟାଏ ପୁଅ କରି ଆଣିବି । ଗୁରୁ ବରଷ ଅନେଇଲି, ସେଇଠୁ ତା'କୁ କହିଲି ।

ଜବାବ ଦଉଛି, 'ସେକଥା ହେବ ନା । ତମେ ମୋର ପୁଅ ତ ମୁଁ ତମର ସିଅ । ସେଇଆ ଗୁରୁ, ପୁଅ କରି ନା ।'

ଶାଳୀ ଭାରି ଜଣେ ।

ତମ୍ଭରୁ ଚଳମରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ଶୋଷେ । ତା' ଗଞ୍ଜେଇ, ତା' ଚଳମ । ଆଖି ରୁଜି ଶିବ-ବାବାଜୀ ମହାତମା ବ୍ରହ୍ମଗୁଣକୁ ଧ୍ୟାନ କରୁଣୁ ଚଳମଟା ପାଖ-ଲେକର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦିଏ । ତା' ଚଳମ ଓଟାର ନେବାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ । ତା' ଧୂଆଁର ମଜା କାହୁଁ ମିଳିବ ? ଯିଏ ଗୁଣିଛି, ସେ ତା'ର ଭାବ ପାଇଛି, ମଜା ଜାଣିଛି ।

ସେ ବାବା-ମହାତମାଙ୍କ ଭଗତମାନଙ୍କୁ କହିଛି । ହେଲେ, ନିକମା କାମ । ଗଞ୍ଜେଇ କଲିଗୁଡ଼ିକୁ ଅର୍ପଣପାଣିରେ ରୁଡ଼ାଇ ଶୁଖାଇବାକୁ ହେବ । ସାତଥର । ଦହେଁ ଦହେଁ ଦୋଷ କାଟି ପକାଇବେ । ଗୁଣ ବଢ଼ାଇବେ । ନାଶେଗ ଦରବ । ତା ଧୂଆଁ ବାଜିଆ ମନକୁ ଆଡ଼େଇ ନେଇ ବ୍ରହ୍ମରହି, ପାଖରେ ଗୁଣିଦିଏ । ଏଥର ଦେଖୁଥାରେ ବାଜିଆ-ମନ । ଗଣି ନ ପାହୁ; ଖାଲି ପଲ-ପଲ ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ତାରା । ଶୁଣୁଥାଆ ଅନାହତପୁର ନାଦ । ଏ କାୟା ମାୟା ସେତେବେଳେ ରହିବ ନାହିଁ । ଏ ଭବଭୟ, ଦାରପୁତ ଚନ୍ଦ୍ରା, କୁଟୁମ୍ଭ ଜଞ୍ଜାଳ ପାସୋର ଯିବ ।

ଝରଥା କେତେଥର ତମ୍ଭରୁ ଚଳମର ଗୁଣ ପରଖିଲଣି, ଗୋଟାଏ ଚଳମ ପାଖରେ ରଖି । ଗଞ୍ଜେଇ କଲର ତମ୍ଭରୁପାଗ ଉତାଗବାକୁ ତା'ର ମନ ହାଇଁପାଇଁ ହୁଏ, ପୁଣି ଭୁଲିଯାଏ । ବାବା ମହାତମାଙ୍କ ଶିବଭୋଗ, ଯନ୍ତ୍ରରେ ଗାଡ଼ ଆଉଟା କ୍ଷୀର ପକେ ଗଞ୍ଜେଇ ବଟା, କଦଳୀ ଚକଟା, ଛେନା ଓ ନବାତ ପଡ଼ିଥାଏ, ପୁଣି କାଳୀ ମା'ଙ୍କ ପ୍ରସାଦ; ଯନ୍ତ୍ରରେ ଏହିସବୁ ଦରବରେ ଗଞ୍ଜେଇବଟା ନ ଦେଇ ପୁରା ଦିଆ-ଯାଇଥାଏ, ଗିଲସେ ଗିଲସେ ପିଇ ଦେଲେ ଆଃ; 'ଗଞ୍ଜା-ପାଗ' ଚଳମକୁ ହିଁ କରାବାକୁ ମନ ହୁଏ । ଭୋଗ ବା ପ୍ରସାଦ ଖାଇଲେ ବି ସେମିତି ସୂର୍ଯ୍ୟ, ଚନ୍ଦ୍ର, ବ୍ରହ୍ମ, ତାରା ସବୁ ଦଶିନ୍ତି, ନାଦ ବି ଶୁଭେ ।

ତମ୍ଭରୁ ତା' କଥାର ଖିଅ ଯୋଡ଼ି କହେ, ହଁ, ସେ ଶାଳୀ ଭାରି ଜଣେ ! ଭାବିଥିଲା, ମୁଁ ତ ତା' ବାପ ନ ହେଲେ ବି ଦାଦ ବଅସର, ମୁଁ ମଲେ ମୋ' ଦର-ବାରି, ଆଉ ତିନି ମାଗ ଅଉଲ୍ ଜମିର ସେ ଏକା ମାଲିକାଣୀ ହେବ । ସେଇଠୁ ତା'

ଉତ୍ତରୀର ପିଲଙ୍କୁ ଆଣି ପୋଷାପୁଅ କରିବ । ମନ କଥା ନ କହ, ତାକୁ ଆଉ ବାଗରେ କହିଲି, ହଇଲେ ହେ, ତୁ ଯାହା କହିଲୁ, ଆଜିଠୁଁ ମୋ ଠେଙ୍ଗ ମାଡ଼ୁହରଣ ମହାମାପ, ନୋହଲେ କନ୍ୟାହରଣ, ତହୁଁ ବଳି ପାପ ଲଗାଇବୁ । ଆଜିଠୁଁ ତୁ ଅଲଗା, ମୁଁ ଅଲଗା । ତୁ ମୋ'ର ସେବା କରିବୁ । ମୁଁ ତତେ ଖାଇବାକୁ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଦେବି ।

ଶୁଣ ଭଗତେ ! ସେ ହ୍ୟାସ୍ କ'ଣ କହିଲା । ମୋ ବ୍ରହ୍ମ ଜଳେଇଲା । କହୁଛୁ, ଓଁ ଭାରି ତ । ଆଇଲାଦିନୁ ସେମାନେ ମତେ ଅଟ୍ଟା ନକଲ କରି କହୁଛନ୍ତି, ତମର ଏଇ ଗାଁ ମାଇପେ ମ, ତମର ତ ପୁରୁଷପଣିଆଁ ନାହିଁ, ଗୋଟାଏ ଯଦାନ୍ ଟୋଳା ଭାରିଯା କରି ଆଣିଲ କାହିଁକି ? ମୁଁ ଗୁରବର୍ଣ୍ଣ ପରଖିଲି । ତମେ ସେଇଆ । ଅଲଗା ଅଲଗା ହେଲେ କାହାର କ'ଣ ବରୁଡ଼ୁ ?

ଶୁଣ ଗୁରୁଭାଇଏ ! ତମେ କହ, ଏଥରେ କେଉଁ ମଣିଷ ନ ବଞ୍ଚିବ ?

ଗୁରୁ ଯେ ବ୍ରହ୍ମଚର୍ଯ୍ୟାଳ । ମୋ ମଣିଷପଣିଆଁକୁ ହିଁକଡ଼ା କରିବ ? ଶାଳୀର ଏଡ଼େ ବହୁପ ? ଯେଉଁ ନଗରନାଉଲୀମାନେ ଏ ଅପବାଦ ଦେଉଥିଲେ, ଶାଳୀ ଆଟିକା-ପେଟୀ ଯଦ ତାଙ୍କର ନାଁ ମୋ ଆଗରେ କହିଥାନ୍ତା, ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ବୁଝେଇ ଦେଇଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାକାହା ଘରେ ମୋ'ର କୁଆ ଖେଳୁଛି । ପରୁରଲରୁ ଯେମିତି ସେ ନ କହିଲା, ମାରିଲି ଗୋଟିଏ ବ୍ରହ୍ମଯାବୁଡ଼ା । କୋରିଲି ତ, କୋରିଲି ।

ସାତଦିନ ବାଧକା ପଡ଼ିଲା କି ଛଟାଗାଲି ଘୁରୁରି ହେଲା, ସେ ଜାଣେ । ଆଠଦିନ ସଞ୍ଚରେ ଦୂର ଗାଆଁର ଘର ତିଆରି କାମରୁ ଫେରି ଦେଖିଲି, ଦାନୁର ମାର୍ ରଖିଟ । ଶାଳୀ ତ ଗଲା, କଳାକନା ବୁଲେଇ ଦେଇଗଲା । ଭାଙ୍ଗିକୁ ଆଦର ରହିଲା ।

ତମ୍ଭରୁ କହେ, ଏ ସୁନାଟି ! ବାପ ମାଆଙ୍କୁ ହସାଇ ମାମୁଁଘରେ ହେଉଣୁଟା କାମ କରି କରି ଲୁରୁମ ହୋଇଥିଲା । ଖାଇବାକୁ ଗଣ୍ଡାଏ ଭଲରେ ଦେଉ ନ ଥିଲେ । ତା' ଉପରେ ଯାଉଣୁ ଆସୁଣୁ ମାଡ଼ । କଣ୍ଟା ଦୋହଲୁଥିଲା । ଜୀବନ ଯାଉଥିଲା କି ଆୟୁଥଲା । ମୋ ଝିଅ ବରପର ନୁହେଁ କି ?

ତା' ମାମୁଁ ମତେ କହିଲା । ମୁଁ ଦୋଦୋ ପାଞ୍ଚ ହେଲି । ତା' ଘର କିନାମ ଗାଁ । ଭାରିଲି ମୁଠାଏ ମୁଟାଇ ଦେବ । ମୁଁ ହଇଲାଣ । ନିଜେ ଠେକଣ ବସାଉଛୁ । ଭାରିଲି ବଣଟା କ'ଣ ବୁଝେଇବ ? ନା, ନା ହୋଇ ଶେଷକୁ ହିଁ କରିଦେଲି । ସେ ଆଇଲା ।

ବର୍ଷ ଦୁଇଟାରେ ଚେରେଇ ଗଲା, ତମେ ସବୁ ଦେଖିଛ ।

ମୋ ଦୁଃଖ ବାବାଜୀ ମାହାସ୍ତ୍ରାକୁ ସବୁ ଜଣାଇଲି । ମୋଟେ ଶହେଟି ଟଙ୍କାରେ ସେ ଶିବ-କଳାରେ ତେଉଁରଆ ଗଢ଼ି ଦେଲେ । ହେଇ ଦେଖ, ମୁଁ ପିନ୍ଧିଛୁ ।

ତମ୍ଭରୁ ତା ଡେଇଁଗିଆ ଦେଖାଏ । ପୁଣି କହେ, ସୁନାକୁ ଦେଖି ବାବା କହଲେ, ସ୍ତ୍ରୀ ଭିତରେ ଚୁମ୍ବି ଶା ପଶିବୁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ବାପ, ମାଆଙ୍କୁ ଖାଇଲା । ତତେ ବି ଦିନେ ଖାଇଥାନ୍ତାରେ ! ତେବେ ହାତରେ ଡେଇଁଗିଆ ଅଛୁ । ତୋ'ର ସେ କିଛି କରିପାରିବ ନାହିଁ । ହେଲେ ତା' ଭିତରେ ତୋ'ର କପିକୁ ସେ ଖାଇ ଦେଉଥିବ ।

ତାଙ୍କ ଗୋଡ଼ ଧରି ଲମ୍ବ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲା । କହୁଲି, ଏ ବଂଶ ରଖ । କହଲେ ଶିବମହାସ୍ତ୍ରୀ, ଭୟ ନାହିଁ, ସେ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧିଆ ପଡ଼ୁ । ତାଙ୍କୁ ଖୁସି କରି ମୁଁ ସେହି ଗୁମସ୍ତାଟାକୁ ତା' ଭିତରୁ ତଡ଼ିଦେବି ।

ତମ୍ଭରୁ ବସିବସି କାଳସି ଲାଗିଲା ପରି ତଳିତଳି ଆସିବୁ ଜେ । ବାବାଜୀଙ୍କର ଶିବ ରୂପକୁ ଧ୍ୟାନ କରି ସେ କହେ, କେଡ଼େ କଷ୍ଟରେ ସୁନା ମଞ୍ଜିଲା । ଏବେ ଦେଖ, ତା' କୋଳରେ ଦବ୍ୟସୁନ୍ଦର ପୁଅ । ଶିବଜଳାରେ ଜନ୍ମ ବୋଲି ତା' ନା ଦେଲି ଶିବଚରଣ ! ହ୍ୟାପ୍, ଶାଳୀସ୍ତେ ମୋ' ମଣିଷପଣିଆକୁ ନିନ୍ଦା କରୁଥିଲେ !

ଝରିଆର ଏହିସବୁ କଥା ମନେପଡ଼ୁଥିଲା ।

ତମ୍ଭରୁର ପୁଅ ଶିବଚରଣକୁ ସେ ଦେଖିବୁ । କଇଁଫୁଲ ରଙ୍ଗ, ଦୃଷ୍ଟପୃଷ୍ଠ ହଥମାସର ପୁଅ । ଶାବନା ସୁନାର କୋଳରେ ମଠରେ ସେ କେତେଥର ଦେଖିବୁ । ଲୋକେ କହନ୍ତି, ମହାଦେବଙ୍କ ପୁଅ କାର୍ତ୍ତିକେଶ୍ବର ପରି ସୁନ୍ଦର ହୋଇବୁ । ଗଣେଶଙ୍କ ପରି ବୁଦ୍ଧିଆ ବି ହେବ ।

ପିଲାଟି କାହାରିକୁ ଅନ୍ଧକା ବାରେ ନାହିଁ । ହସହସ୍ ହୋଇ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ କୋଳକୁ ଡେଇଁପଡ଼େ । ମାଇପିମାନଙ୍କର ଏ କୋଳ ସେ କୋଳ ହେଉଥାଏ । ମରଦେ ସେନାରେ ତାଙ୍କ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ ବି ଆସେ । କୁହାକୁହୁ ହୁଅନ୍ତି, ଶିବ ଅଂଶରେ ଜନ୍ମ ତା'ର କାହାକୁ ଡର ?

କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପୋଇଲି କଙ୍କଣମାନେ ଯେଉଁମାନେ ମଣିଷ ସମାଜକୁ ତାଙ୍କର ଶାଗପଟାଳି କରିଛନ୍ତି, ସେଇଠି ଚରବୁଲି ଖାଆନ୍ତି, ସେମାନେ କାଳିକାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାରେ ପିଲାକୁ ଜଗି ରହୁଥାନ୍ତି । ଯିଏ ତା'କୁ ଆଦର କରେ, ସ୍ନେହ କରେ, ସେହି କଙ୍କଣମାନେ ତାଙ୍କର ବି ଅନନ୍ତ କରିନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଆସିକୁ ଦଗନ୍ତି ନାହିଁ । ଶୂନ୍ୟରେ ଥାଆନ୍ତି । ପବନରେ ମିଶିଯାଇଥାନ୍ତି ।

ଝରିଆର ସବୁଲୋକ, ସବୁ ଘଟଣା, ସେମାନଙ୍କର ଅଙ୍ଗେଲିଷ ସବୁ ଅନୁଭବର କଥନ, ବଚନକା ମନେପଡ଼ୁଲା । ସେ ଏବେ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହେଲାଣି । ଗୁମସ୍ତାର ଭୟ ବି ଦୂରେଇ ଗଲାଣି । ଘର ଭିତରେ ଆଲୁଅ ଧୂଆଁ ଲିଆ-ନାଲି-ଆଣିଆ ହେଲେ ବି ସେ ହେଖୁଛି ଗୁମସ୍ତା କେଉଁଠି ଛପି ରହି ନାହିଁ । କେଜାଣି ସେ ଟଣ ଭିତରେ ପଶି ଲୁଚି ସାରିଲାଣି ।

ହେଉଛି, ଟଣ କବାଟ ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଛି । ତା'ର ଦରମଇଲା ଧଳା ଡଗ୍‌ଗୁଣା ଶାଢ଼ୀକୁ ଦେହରେ ବେଢ଼ାଇ କାନରେ ଭୁହାକୁଭୁହା ଲୁହ ପୋଛୁଛି । ଅଣଓସାରିଆ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶାଢ଼ୀଟା ନଳୀଗୋଡ଼ ଯାଏ ଲମ୍ବିଛି । ସ୍ଥିର ଘୋଡ଼ାଇ କାନ ବେଢ଼ାଇ ପୁଣି ସ୍ଥିର ଉପରେ ଅଲପ ଓହଳିଛି । ହାତରେ ଦ' ଦ' ପଟି କଳାରୂପାର କାଚ । ସେତକର ରଙ୍ଗ ଲୁହାଳିଆ ହେଲଣି । ଡାହାଣ ନାକପୁଡ଼ାରେ ନେଲି କାଚବସା ଲବଙ୍ଗଟିଏ । ଦୁଇକାନର ତଳ ବଉଳୀରେ ଦିଅଟି ଅସଲ-ସୁନାର ବଉଳ ଫୁଲ । ମଇଲା ଜମି ଆଉ ଝଟକୁ ନାହିଁ । ସେହି ସୁନାର ଦେଉଳଗିଆ ହାରଟିର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପଦକ ଶାଢ଼ୀର ସନ୍ଧିରୁ ଟିକିଏ ଦିଶୁଛି । ଝରିଆର ଦୋଉ ଏଗୁଡ଼ିକ ତା'ର ଗେହ୍ଲା ବୋହୂ ପାଇଁ ଗଢ଼ାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ଝରିଆ ଭାବିଲା, ସେହି ଗେହ୍ଲାବୋହୂ ଶେଷକୁ ତାକୁ ଖାଇଲା, ବାପାକୁ ଖାଇଲା । ବଣ ପଦାକରି ଦେଇଥାନ୍ତା । କମାଳ ଭଲ ଯେ, ସେ ବଞ୍ଚିଗଲା । ବାପ-ମାଆଙ୍କ କଲାଣ । ଆରେ ବାପ୍‌ରେ, ଧରିଥିଲା ତ ! କାମୁଡ଼ା ଦାଗରୁ ବୁଢ଼ା ବୁଢ଼ା ଚନ୍ଦ୍ର ଏବେଯାଏ ଦେହରେ ମୁହଁରେ ଲୁଗି ରହିଛି ।

ଟଣ କାହିଁକି ଅରକ୍ତୁଅର ଲୁହ ପୋଛୁଛି । ଆଖିରେ ଘଇଆ ପଡ଼ିଛି କି ?

ଝରିଆର ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଜଳି ଉଠିଲା । ତା'ର ହାତ ମୁଠା ମୁଠା ହେଲା । ଭାବିଲା ଟଣର ନାକ ଦଣ୍ଡାରେ ଦ'ଗୁଣ ବସା ଥୋଇବ । ଲହୁଲୁହାଣ କରିବ । ତା' ଭିତରର ଗୁମସ୍ତାକୁ ସେ ଘଉଡ଼ ନ ପାରିଲେ ନାହିଁ, ଅଣ୍ଟା କରିବ । ଖାଉ ସେ, ଟଣର ରକ୍ତ ଖାଉ ।

ଝରିଆର ସାହସ କୁଳାଇଲା ନାହିଁ । ହାତମୁଠା ଝୁରୁଳିଗଲା । ତରିଲା ପରା । ସେମିତିଆ ସ୍ଵରରେ ସେ କହିଲା, ଆଲୋ ହେ, ଏ ଘର ପଦା କରିବାକୁ, ଏ ବଞ୍ଚିଶି ବୁଢ଼େଇ ଢିଅରେ ବଲୁଆ କୁକୁର ଚଢ଼ାଇବାକୁ ତୁ ପେଟରେ ଗୁମସ୍ତା ପୁରାଇ ଆଇଲୁ; ଦେ, ମତେ ଖାଇଦେ । ତୋ' ମନ କାମନା ପୂରଣ ହେଉ । ବଞ୍ଚିଛି ତ ଏକା ମୁଁ । ମତେ ହୁକୁମନ୍ତ କଲବଲ କରି ମାରନା ଲେ ଟଣ । କାନ୍ଦ ନା । ଖାଇବୁ ତ ମତେ ଜଳଦି ଖାଇଦେ । ବାବାଜୀଙ୍କଠାରୁ ତ ଶିବ ଡେଉଁରିଆ ଆଣିନାହିଁ, ପିନ୍ଧନାହିଁ, ଦେହ କଳିନାହିଁ !

ଝରିଆ ଭୁଣ୍ଡର ଆଭୁରିଆ ସ୍ଵର ଶୁଣି, ତା' ଛଟପଟ ଦେହ ଓ କଲତଲ ମନର ବିଷାଦ ବୁଝି ଟଣ କହିଲା, ଏ ଘରକୁ ମୁଁ ଆସେ ଆସି ନ ଥିଲି । ତମରବାପ ଆଣିଥିଲେ । ମୋ'ର ବାପା ଯୋଇଥିଲେ । ମୋ' ଭିତରେ ଗୁମସ୍ତା ଅଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଜାଣି ନ ଥିଲେ । କେହି ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ମୁଁ ପିଲଟା ବା ଜାଣନ୍ତି

କେମିତି ? ଏ ଗାଆଁରେ ଶିବବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଦାଢ଼ିଆବାବାଜୀ ମଠ ପକାଇଲେ । ତମେ ତାଙ୍କର ଭଗତଲେ ହେଲ । ମଦ, ଗଞ୍ଜେଇ, ଅଗ୍ନିମ ଖାଇ ସବୁ ଉଡ଼ାଇଲ, ଶାଶୁଙ୍କ ଗହ୍ୱାଣୀ, ଘରର ପୁରୁଣା ବାସନକ୍ଷୁଦ୍ର, ଦି'ମାଣ ଜମି ସବୁ ଉଡ଼େଇଲ ।

ଝରଆ ତମ ତମ ହୋଇ ଚହୁଙ୍କି ଉଠିଲ । ପୁଣି ଘୃଷ୍ଣିମାରବାକୁ ଠିଆ-ହେଉଣି କହୁଲ, ଆବେ ଘାଣ୍ଟ, ତୋ' ବୋପାର କ'ଣ ଯାଉଛି ?

ଝରଆର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲ ଟବର ମୁହଁରେ । ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ସାମାନ୍ୟ ଝାଙ୍କୁଥିଲା । ସେ ମଣିଲ ଟବର ଆଖିଦୁଇଟା ନିଆଁ ପରିଜା ଜଳୁଛି । ସେ ପୁଣି ଖଟ ଉପରେ ନାଥ କରି ବସିପଡ଼ିଲା । ଟବ କହୁଲା; ସତେ ! ମୋ'ର କି ଯାଉଛି ? ଅତି ସ୍ଥାନମାନ ଜୀବନ ମୋ'ର ! ତମ ସମ୍ପତ୍ତି ଥିଲେ ତମ ପୁଅ ନାଚ ଭୋଗ କରିଥାନ୍ତେ । ମୋ' ପେଟରୁ ତ ଜନ୍ମନ୍ତେ ନାହିଁ, ଆଉ ଯିଏ ଆସନ୍ତା, ତା' ପେଟରୁ ଜନ୍ମିଥାନ୍ତେ ! ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ କେତେଥର ଯାଇଥିଲି । ସେ ମତେ ଦେଖି ମୋ' ଭିତରେ ଗୁମସ୍ତା ଥିବା କଥା ତମକୁ କହୁଲେ । ଆଉମାନଙ୍କୁ କହୁଥିବେ ପରା ! ପ୍ରଗୁର ହେଲଣି । ମୁଁ ଜାଣିଲିଣି । ମୁଁ ଚୁଢ଼ିଲିଣି, ସେ ସତ କହୁଲେ । ମୋ' ଭିତରର ସେହି ଗୁମସ୍ତାକୁ ମୁଁ କେତେଥର ଦେଖିଲିଣି । ସେ ମତେ ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଭାବିଛି, ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ତାକୁ ଗୁଡ଼ି ପଳାଇବି । ଥିଲେ ସିନା ନିଜେ ସ୍ଥାନସ୍ଥା ହେବ ? ନିଜେ ଦହଗଞ୍ଜ ହୋଇ ତମକୁ ବି ଦହଗଞ୍ଜ କରିବ ? ହାଉଁପାଉଁ ଛଟପଟ କରିବ ? ତମର ବଣ ଗୁଡ଼ାଇ ମହାପାପର ଭାଗୀ ହେବ ? ନରକକୁଣ୍ଡରେ ଘାଣ୍ଟିହେବ ?

ଟବ ଆଗ ତା' କାନରୁ ସୁନାଫୁଲ ହଲଟି କାଢ଼ିଲା, ଖଟ ପାଖକୁ ଘୁଞ୍ଚିଯାଇ ତାକୁ ଝରଆ ପାଖରେ ରଖିଲା । ସେଇଠୁ ବେକରୁ ଖୋଲିଲା ହାରଟି । ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଖଟ ଉପରେ ଥୋଇଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ତା'ର ଚକ୍କଣ ଗାଲ ଉପରେ ବହୁ ଯାଉଥାଏ । ସେ ନାକରୁ ଫୁଲକୁ ଉତାରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ । ହେଲ ନାହିଁ । ସେ ନିରସ ହେଲା । ବାସ୍ତାକୁଳ କଣ୍ଠରେ କହୁଲା, କାଢ଼ିପାରୁନାହିଁ । ମଣାଣିକ ନେଲ ଆଗରୁ ତମେ ଓଟାରି କାଢ଼ିବ । ସସବା ମାଇପିଟା ମୁଁ, ହାତରୁ ଏ ରୂପାକାତ ଏବେ କାଢ଼ିବି ନାହିଁ । ମୋ ହାତରୁ ତା'କୁ ଉତାରି ଦେବ ।

ଟବ ମନର କୋହ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଝରଆର ମୁହଁକୁ ବାମ୍ଝୁଆ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ଗୁଡ଼ି ଥରକା ସକେଇ ହେଲା । ଝରଆ ତା' ମୁହଁ ଓ ମଥା ଉପରେ ତା' ହାତ ବାଜି ଅଲପ ନେସି ହୋଇଥିବା ଗୋଲା ସିନ୍ଦୂରକୁ ଚାହିଁ ଆଁ କରି ରହିଲା । ଟବ ଗୁଲିପଡ଼ି କବାଟର ଡିକୁଲା ଖୋଲିଲା । ଝରଆ ତମକିଉଠି ଭୟରେ ତା'ର ଲୁଗା ଧରି ଓଟାରି କହୁଲା, ଆବେ ହେ ଗୁଣ ।

ଫୁଲ ଲୁ ଦେହକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଟବ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ପଚାରିଲା, କ'ଣ ?

ଝରିଆ କହିଲା, ତୁ ତ ଦଉଡ଼ି ଦେଇ ମରୁ କି କ'ଣ, ମତେ ଟାଣି ଖୁଣ୍ଟରେ ଝୁଲାଇ ସଞ୍ଚରେ ନରୁ ? ସେ କଥା ପଚାରି ନାହିଁ । ଏ କଥା କେତେ ଥର କହିଛି । କାହିଁକି ମତେ ତୁ ଏମିତି ହଲପଟା କରିବୁ ? ମୁଁ ତୋ'ର କି ଦୋଷ କରିଛି ? କହୁଛି ତ, ତୁ ମତେ ଖାଇଦେ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବି । ତେଣିକି ତୋ' ମନ ଯାହା ହେବ, ତୁ କରିବୁ । ଯେତେ କହିଲି ମୋ କଥା ତୁ ମାନିଲୁ ନାହିଁ । ମାନିଥିଲେ କାହିଁକି ଆମେ ଦହଗଞ୍ଜ ହେଉଥାନ୍ତୁ ?

ଟଙ୍କ ପଚାରିଲା, କେଉଁ କଥା ନ ମାନିଲି ?

ଝରିଆ ସ୍ବର ନରମେଇଁ କହିଲା, ଏଠିକି ଆ, ମୋ' ପାଖରେ ବସ । ଆଉ ଥରେ କହିବି । ତୁ ନିଶ୍ଚେ ଆଗରୁ ଶୁଣିଥିବୁ । ସେ ବାବାଜୀ, ସେ ନିଜେ ଶିବମହାଦେବ ଲେ ! ତାଙ୍କ ନିଜ ରୂପ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଆ' ମୋ' ପାଖକୁ ।

ଟଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଝରିଆ ତା'ର ହାତ ଧରି ପାଖରେ ବସାଇ ଦେଲା । କହଲା-ନଲଟପର କାତଟା କଲା ପଡ଼ିଗଲାଣି, ତଳ ଟିକିଏ କାତ ସଫାଳିଆ ଦିଶୁଛି, ସାମାନ୍ୟ ଆଲୁଅ ଆସୁଛି । ଘରଟା ଅନ୍ଧାରଆ ହେଲେ ହେଉ, ତୁ ମୋ ପାଖରେ ଆ । ହେଉଛି ତୋ' ହାତ ଧରିଲି । ତୋ' ଭିତରୁ ଗୁମାସ୍ତାକୁ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ତଡ଼ି ଦେଇ ପାରିବେ । ତେଣିକି ଆଉ ତୁ ନ ଥିବ । କହୁଛି ଶୁଣ । ଶୁଣିବୁ ?

ଟଙ୍କ କହିଲା, ଶୁଣିବି, କୁହ । ମୋ'ର କାହାରିକି ପରବା ନାହିଁ । ତୁର ଭୟ ନାହିଁ । ସେ କେଉଁ ଦେବତା ହେଉ, ଅବା କେଉଁ ମଣିଷ ବା ମାଲିଣି ହେଉ । କାହାରିକି ମୋର ମୁଖ-ମୁଲଜନା ନାହିଁ । ଷଠୀ-ଠାକୁରାଣୀ ମୋ ଭିତରେ କାଳ-ସାପ-ଗୁମୁଣ୍ଡା ସମ୍ପାଦ ଜନମ ଦେଇଥିଲା । ମତେ ଜନ୍ମରୁ ଦୁଃଖିନୀ କଲ । ମୋ ପାଇଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଗଲା । ତା' ପାଖକୁ ଫେରିଯିବି । ତା'କୁ ପଚାରିବି, ହଁ ନିଶ୍ଚେ ତାକୁ ପଚାରିବି—

ଝରିଆ ପଚାରିଲା, ଷଠୀକୁ କ'ଣ ପଚାରିବୁ ଲେ ବାଇଆଣି । ଜୀବନ ହାରିବା ତୋ'ର ଲୋଡ଼ା ହେବ ନାହିଁ । ମୋ' କଥା ଶୁଣିବୁ ନାହିଁ ? ମୋ' କଥା ମାନିବୁ ନାହିଁ ? ଟଙ୍କ— !

ଝରିଆ ପୁଣି ହାତ ବଢ଼ାଇ ଅଣ୍ଟାଲି ଅଣ୍ଟାଲି ଟଙ୍କର ପାଦୁକା ପାଖକୁ କଅଁଳ ଶୀତଳ ହାତଟି ଧରି ଚାଲିଲା ।

ଟଙ୍କ କହିଲା, ଶୁଣିବି କହ । ମାନିବାକୁ ମୋ'ର ବେଳ ନାହିଁ । ତମ ସୁହାଗିଆପଣ ସେତକ ଥାଉ । ଆଠବର୍ଷ କାଳ ଜାଣିଲଣି । ଦେହସୁଖ ପାଇଁ ଏମିତି ହାତଟା ଆଗ ବଢ଼ାଅ । ନିଜ ଦେହରେ କେଉଁ ଅଜଣା ନିଆଁ ଜଳାଅ । ସେହି ନିଆଁ ମୋ ଦେହରେ ଲାଗେ । ଚହଟେ, ଜଳେ । ସବୁ ସୁହାଗ ପୋଡ଼ି ଜଳି

ପାରିଶ ହୁଏ । ବାହା ସଇଲେ ବେଦାମୁହିଁ ପୋଡ଼ା । ତମ ଖଜୁଣ ମୂଲର ମଦଦତ୍ତା ପରି । ଗୁଡ଼ ମୋ'ର ହାତ ।

ଝରା ତା'ର ହାତ ଗୁଡ଼ଲ ନାହିଁ । ଦୁଇ ହାତରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ହାତକୁ ଧରିଲା, କଟିକଟି କରି । କହଲା, ମୋ' ପାଖରୁ ତୁ ପଳାଇ ଯାଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ । ଜୀବନ ହାରିବୁ ନାହିଁ । ତୋ' ଭିତର ଗୁମାସ୍ତା ମତେ ଖାଇଲେ ଖାଉ । କହୁଛି, ଶୁଣ ।

ଝରା ଦାଢ଼ିଆବାବାଜୀର ମହାତ୍ମ୍ୟ ଟଙ୍କା ଆଗରେ ବଖାଣିଲା, ଯାହା ସେ ଦେଖିଥିଲା, ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ ଅନୁଭବ କରିଥିଲା, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଅନୁଭୂତି ନିଜେ ଶୁଣିଥିଲା ଅବା ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଜାଣି ତୃଷ୍ଣାସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ମେଳାରେ ଆଲୋଚିତ ହେଉଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ କାନରେ ଭେଦାଇ ମନରେ ସାଇତି ରଖିଥିଲା ।

ଝରାର ନିଆ ଗୁଡ଼ଗୁଡ଼ି ଆସୁଥିଲା । ଏକାଥରେ ଗୁଡ଼ ନ ଥିଲା । ସେ ବନେଇ ତୁନେଇ ଗସିଲା । ଦୁର୍ଗ ଡରୁଆ ଛେରୁଆ ଗଦେଇ ଗଡ଼ଜାତିଙ୍କ ସାହସପଣ କଥା, ଆଉ ତାଙ୍କ ଘରଣୀ ମୋତା ନାମାଙ୍କ ଅଚଳା ଭକ୍ତି କଥା । ନିଜେ ଆସି ବାବା-ବ୍ରହ୍ମଗୁଣଙ୍କ ପାଦ ଧରି ଓଳଟି ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗଞ୍ଜେଇ, ଗୁଆସିଆ, ପାଟଲ କଦଳୀ, ନଡ଼ିଆ, ଲହୁଣୀ ଆଣନ୍ତି । କେତେ ଜାତିର ପିଠାପଣା । ଶିବ-ଦାବାଙ୍କୁ ଭୁଞ୍ଜାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି । ଆହା ଅମୃତ ତ ! ଗଲେ ସିନା ସେ ଅମୃତ ଗୁଣିବୁ ଲେ ଟଙ୍କା । ଦେଖିଛୁ ମୋତାନାମାଙ୍କୁ ।

କଲା ପୁଅର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଅନ୍ଧାର ରାତି । ରାତିର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ପରିବେଶକୁ ନିରନ୍ତ୍ର ନିଶ୍ଚିନ୍ତର ଝି ଝି କା ରବ ଧୀରେ ଅତି ଧୀରେ ଅଗ୍ରାଇଲା ପରି ଟଙ୍କା ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ । ଶୁଣୁଥାଏ ଝରାର ବର୍ଣ୍ଣନା, ଚକିତ ବିସ୍ମିତ ହୋଇ । କେତେବେଳୁ ଝରା ତା'ର ହାତ ଗୁଡ଼ ପୁଣି ପୁଣି ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସିଲାଣି । ତା'ର ଲମ୍ବା ଧଡ଼ିଆ ହାତକୁ ଟଙ୍କାର ଅଣ୍ଟାରେ ଗୁଡ଼ାଇଲାଣି । ସେଇ ହାତଟି ଅନ୍ଧାରୀଆ ଘରେ ଟଙ୍କାର ମା'ଭିସିଆ ଦେହର ପରଶ ପାଇ ଅଛୁଛି କି ?

ଟଙ୍କା ମାଡ଼ୁରିଲା, ତମେ ତରୁଛୁ କି ? ଅଛୁଛୁ ଯେ ? ମନେ ମନେ ଗୁମାସ୍ତା ପାଖରେ ମୁଁ ମତେ ସଞ୍ଚି ଦେଇସାରିବୁ । ନେହେରୁ ହୋଇ କହୁ ଦେଇଛୁ । ଆଲୋ ! ମୋ ଗୁମାସ୍ତାଟି କିଏ ସବୁ କର । ତୋ' ପାଟିରେ ମତେ ମୁଁ ଛାଆଁକୁ ଦେବି; ମଶାଣୀ ପଦାରେ ତୋ' ପେଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ମନ ଇଚ୍ଛା ଖାଇବୁ ଲେ ତାଆଣୀ ! ସେହି ମଶାଣୀ ପଦାରେ ରହୁଥାଉ । ମନ ଖୁସିରେ ଚରିବୁ ବୁଲିବୁ । ବଡ଼ ପାଟି କରି ଖେଳି ହୋଇ ହସିବୁ । ହୁଁ ହୁଁ ହେବୁ, ଜାଣିବୁ, ଖେଳିବୁ । ମୁଁ ନ ଥିବି ଯେ ମୋ' ଭିତରେ ରହି ଆଉ ନଟିକି ଲଗାଇବୁ ।

ତମେ ଡରନା ମ ! କଣ କହୁଛୁ କହ ।

ଝିଅ କହିଲା, ଶିବ-ବାବାଜୀ ଯାହାକୁ ସାହା-ଭରସା, ସେ କାହିଁକି କାହାକୁ ଡରାଏ ? ଖାଲି ତାଙ୍କଠାରୁ ଡେରିଆଟା ଯଦି ଆଣି ପାରିଥାନ୍ତି ! ଟଙ୍କା ତ ଯୋଗାଡ଼ କରି ପାରିଲି ନାହିଁ, ନୋହଲେ ଡେରିକରି ନ ଥାନ୍ତି । ଭାବିବୁ ଜମିମାଣେ ବକିବ ।

ଟଙ୍କାର ଅଣ୍ଟାରୁ ଝିଅଆର ହାତ ଖସିପଡ଼ିଲା । ସୁନା ହାରଟି ତା'ର ହାତରେ ବାଜିଲା । କହିଲା, ଆରେ, ଏଇଟା କ'ଣ ? ଓହ୍ଲୋ, ତୋ' ସୁନାହାର ! ନେ, ଏଇଟା ତୋ' ବେକରେ ପିନ୍ଧ । କାନଟୁଲ ? ଝିଅ ଅଣ୍ଟାଲିଲା । ପାଇଲା । କହିଲା, ନେ ଟଙ୍କା ! ଅନ୍ଧାରରେ ଦଶୁ ନାହିଁ । ନୋହଲେ ମୁଁ ତୋ' ବେକରେ ହାର କାନରେ ଫୁଲ ନାଈ ଦେଇଥାନ୍ତି । ତୁ ନିଜେ ପିନ୍ଧ ।—

ଟଙ୍କାର ପେଟ ଭିତରର କୋହ ସେ ଅଟକାଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଓଠ ଚାପି, ମୁଣ୍ଡ ଝୁଙ୍କାଇ କପାଳରେ ଦୁଇହାତ ନିହି, ଗୁଡି ଅଗାଇ ସେ ସଜେଇଲା । ବିଚାରିଲା ତା'ର ଗଲ ଅଇଲା ଶେଷ ବେଳରେ ନିଶାଣୋର ଗେରସ୍ତ ଝିଅଆ ଏତେ ସୋହାଗ କାହ୍ନୁ କାହିଁକି ? ଆଖିର ଲୁହରେ ହାତ ପାଦୁଲି ଓ ଗାଲ ଭଜିଲା ।

ଝିଅଆ କହିଲା, ଆସେ ତୁ କାହିଁକି ସକଉଛୁ, ମୁଁ ଆଜି ତତେ ମାରିନାହିଁ ତ ? ଶଲା ଯମ କନଉଛି ?

ଟଙ୍କା କେତୋଟି ଖର-ଶାସ ଗୁଡ଼ି କହିଲା, ହଁ, ସେଇ । ସେଇ ମତେ କମାଉଛି । ସେ ହାର, ସେ ଫୁଲ ମୋର ଆଉ ଲେଡ଼ା ନାହିଁ । ତାକୁ ବାବାଜୀକୁ ଦେଇ ତମେ ଡେରିଆ ଆଣି ପିନ୍ଧ । ମୋ କଥା ମାନ । ଏଇ ଶେଷ ଅରକ । ତମେ ତମର ଭାତଥାଳି ଜମି ଆଉ ବକ ନାହିଁ । କଣ ଖାଇ ବସିବ ? କ'ଣ ଖାଇ ତମର ପୁଅ ନାଚ ବସିବେ ? ମୁଁ ଯେଉଁ ଦେଶରୁ ଆସିବୁ ସେଠିକି ଚାଲିଯିବ । ଯିଏ ମତେ ଜନମ ଦେଇଥିଲା ତା'ର ପାଖକୁ । ତମ ଚଲବାଟର କଣ୍ଟା ହୋଇ ତମ ବଣ ବୁଡ଼ାଇ ଆହୁର ପାପ ସାରିଟିବାକୁ ରହିବ ନାହିଁ !—

ମୋ ଆନରେ ଯିଏ ଏଠାକୁ ଆସିବ ଏ ଘରେ ସେ ପୁଅପୁଅ ଅବଶ୍ୟ ଖେଳାଇବ । ତାଙ୍କର ପାଇଁ ତମେ ତମ ବାପ ଅଜାଙ୍କ ଅଞ୍ଜିଲ ଜମିରେ ଆଉ ହାତ ଦଅନା । ଡେରିଆ ଆଣି ପିନ୍ଧ, ବାବାଜୀଠାକୁରଜର ମନ ଇଚ୍ଛା ସେବା କର । ଖାଲି ଗୋଟିଏ କଥା । ଗଞ୍ଜେଇ, ଅଫିମ, ମଦ ଛୁଅ ନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ା ଖାଇ ବର୍ଷ ଦିନଟାରେ ନିଜକୁ ତଳ ତଳ କରି ଜଳାଇ କି ସରି ହେଲଣି ? ଫୁଙ୍କିଦେଲେ ଟଳି ପଡ଼ିବ । ସେଗୁଡ଼ା ଆଉ ଖାଇଲେ ନିଜେ ଜୀବନ ଧରି ରହିବଟି ?

କାହିଁକି ଡେରିଆ ପିନ୍ଧବ ? କାହା ପାଇଁ ? ସେ ଗହଣା ରଖ । ଯାହା ଖୁସି ତା କର । କହିବାକୁ ମନ ହେଲା, ଗୁଡିର କୋହ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି କହିଦେଲା । ମୁଁ ନ ଥିବି ଘେ ଦେଖିବ ।

ଟଙ୍କା ଏକା ନହସରେ ମନର ବେଦନା ବାହୁନିଗଲା । ଆଠ ବର୍ଷର ସୁଖ ଦୁଃଖର ଘରକରଣାରେ ସେ କେବଳ ସହ ଆସିଥିଲା; ମୁହଁ ଖୋଲି କେବେ

କିନ୍ତୁ କହୁବାକୁ ଭରସି ନ ଥିଲା । ମନତଳେ ଲୁଚିଛନ୍ତି ଉପକ୍ରମ ଦ୍ଵେଷିତା ସବୁ ବେଦନା ଅପେ ଆପେ ପଦାକୁ ଛୁଟି ଆସିଲା । ଆଉ ସେ ପାଟି ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । କେତେବେଳରୁ ରାତି ଅଧର ବଲୁଆ ବୋବାଳି ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ମିଳାଇ ଗଲଣି । ରାତି ଘନେଇ ଆସୁଛି । ଆଖିକୁ ନଦ ଆସୁ ନାହିଁ ।

ଝରିଆ କ'ଣ ଭାବୁଥିଲା ପରା ! ଅବା ସେ ଟଣର କଥା ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲା ନିରୁତ୍ତର ହୋଇ । କେଜାଣି ତା'ର ନିଶାସିଆ ଦୁଃଖ ଚହଲ ମନରେ ଟଣର କଥା ପଶିପାରୁ ନ ଥିଲା, ପଶିଥିଲେ ଲାଗି ପାରି ନ ଥିଲା ? କେତେବେଳେକେ ବଳି-ବଳେଇ ଉଠିଲା ପରି ସେ କହିଲା, ଗୁଲିଯିବୁ ? ସତେ ତୁ ଗୁଲିଯିବୁ ? ନା, ନା । ମୁଁ କାହିଁକି ତେବେ ଡେଇଁରୁଆ ଆସି ପଛବ ? ଆଲୋ ହେ ଟଣ ! ଯିବୁ ତ ଯା, ମୁଁ କାହିଁକି ମନା କରିବ ? ହେଲେ, ସେ ଚନ୍ଦ୍ର ଶୁଣ ଓ ତା'ର କରମତ ମୁଁ ଯାହା ଦେଖିଛି, ଶୁଣିଛି, ଜାଣିଛି, ଅନୁଭବିଛି, ତୋ' ଆଗରେ କହୁଛି ଶୁଣିକରି ଯା ।

ଝରିଆ କହୁବାକୁ ଲାଗିଲା । କେତେ ଲୋକଙ୍କ ଜୀବନର କେତେ ଘଟଣା । ତା'ର ଭିତରେ ଲୁଚୁଛି ଯେତେଜଣା ନାରୀ ପରିତା, ଆଉ ତା'ର ଫାଲୁଣ ଘରଣୀର କଥା; ପୁଣି ବୟାନ୍ତର ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣା, ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀ ସୁନାଦେଇ ଓ ଶିବଙ୍କ କଳା ନେଇ ଜନମିଛି ଯେଉଁ ଦବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ପୁଅ, ତା ନାଁ ଶିବଚରଣ, ସେମାନଙ୍କ ଉଦନ୍ତ ।

ଝରିଆ ପଚାରିଲା, ଆଲୋ ଟଣ ! ତୁ ଦେଖିଛୁ ସେ ଶିବଅଂଶୀ ପୁଅକୁ ? ବାବାଜୀ କହିଛନ୍ତି, ସେ କୁଆଡ଼େ ଭାରି ଧର୍ମସ୍ତ ହେବ । ଦେଖିଛୁ ?

ଟଣ କହିଲା, ନଲୁଟଣ କାଟର ସବାତଳେ ଅଙ୍ଗୁଳେ ହେବ ଜାଗାରେ ଧାପେ ହେବ ତେଜ ଗୁଲ ଭରଭର ବଢ଼ିବୁ ଦିଶୁଥିଲା । ସେଇଆକୁ ଅନେଇଁ ଭାବୁ-ଥିଲା, ମୋ' ଉଆଁସୀ ଆଗାର ସେତକ ଟିକିଏ ଆଲୁଅ ନୁହେଁ ତ, ଫିକାଳିଆ ଫରସ୍ ବାକ ଅଛି । ଆଉ ଡେଇଁ ନାହିଁ । ହେଇଛି, ସେ ଛପି ଆସିଲଣି ।

ଝରିଆ କହିଲା, ସତେ ତ ! ସେଇ ଧାପକ ଉପରେ ମୋ' ନଜର ଥିଲା । ମୋ' ପାଖରେ ତୁ ବସି ବାବାଜୀମହାତ୍ମାଙ୍କ ମହମା ମୋ ଗୁଣରୁ ଶୁଣୁଥିଲୁ । ମୋ' ମନରୁ ଗୁମାସ୍ତାର ଡର ଦୂର ହୋଇଥିଲା । ଆଲୋ ଟଣ ! ସେ ଆଲୁଅ ଛପିଲେ, ପୁଣି ସତ୍ୟନାସିଆ ଭରଛ ମତେ ମାଡ଼ି ବସିବ । କାରୁ କରିବ । ପାଖରେ ଶିବ ଡେଇଁରୁଆ ତ ମୁଁ ତଣ୍ଡାଳ ରଖି ନାହିଁ । ଆଲୁଅଟା ପୋଛିପୋଛି ପରସ୍ତାର କରି ଆଉଥରେ ଜଳାଇ ପାରିବୁ ? ସେହି ବାବୁସଟା ଉପରେ ଚରାକନା ଓ ଦିଆସିଲ ରଖିଛୁ ପରା ।

ଟଣ ଘନଅନ୍ଧକାରର ଆଭରଣ ତଳେ କାତ ଓ ବଳିତା ସତ୍ୟାପୁତର କରୁଥିଲା । ଭାବୁଥିଲା, ସତେ ସେ ଯଦି ଦାଢ଼ିଆ ବାବାଜୀ ଶିବମହାତ୍ମାଙ୍କର ଶରଣ

ପଣେ, ସେ ତା' ଦେହରୁ ଶ୍ଵାସ ଶ୍ଵାସ ଭାବେ ଦେବ ? ତାଙ୍କ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନର ଜୀବନରେ
 ଘୋଟି ଯାଇଛି ଯେଉଁ କାଳ ଅନ୍ଧାର, ମନରେ ମାଡ଼ି ଯାଇଛି ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ହୋଇ
 ଯେଉଁ କାଳମା, ନିଜ ମହମାରେ ତା'କୁ ପୋଛି ନିର୍ମଳ କରିବେ ? ଭୟଙ୍କାରୀ
 ନିର୍ଦ୍ଦମ ଅଧରାତ ଉଜାଣି ବୋହୁ କୋଳାହଳିଆ ସଞ୍ଜକୁ ଫେରିବ ? ନେଲି ଆକାଶରେ
 ପୁନିଆଁ ଜନ୍ମ ତେଜ ପ୍ରକାଶିବ ? ଫୁଟି ଝଟକିବେ କୋଟିଏ ତରା ?

ଶିବ-ବାବା ଯଦି ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ, ଦୟା କରିବେ, ତା' କୋଳରେ
 ଖେଳିବ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଶିବକଳାରେ ଜନମ ଶିବ-ଆଶ ଘେନି ଶିଶୁଟିମାନେ ?
 ଅବକଳ ସୁନାର ବାଳୁତ ଶିବଚରଣ ପରି ? ସେ ତା'କୁ ଦେଖିଛି, ଆଖି ପୁରାଇ
 ଦେଖୁଛି ଛୁଇଁତଳେ କେମିତି ଗୋଟାଏ ହଲତଳ ଅନୁଭବ କରିଛି । ଛୁଇଁଆଁ ହୋଇ
 ଆଖି ଫେରାଇଛି । ଦୂରେଇ ଆସିଛି ।

ତା' ଭିତରର ଅଲକ୍ଷଣୀ କାଳନାଶୁଣୀ ଶ୍ଵାସଶ୍ଵାସର ଭେଦନିଦ ଗଞ୍ଜିଗଲ କି
 ଆଉ, କଡ଼ ଲେଉଟାଇ ଅଧୀର ଅଧୀର ଛଟପଟ ହାଉଁ ହାଉଁ ହେଲଣି ? ଏ ଛୁଇଁରୁ
 ସେ ଛୁଇଁ ହେଉଥିଲା ସେହି ଡମ୍ବରୁ-ସୁନାଙ୍କର କାଉଁଟିକେଶର ପରି ଶ୍ଵାସ-ବଦନିଆଁ
 ଗୋରୁତକତକ ହସକୁଡ଼ା ଗଉରିଆ ଟିକି ପୁଅଟି । ନିଜର ଛୁଇଁ ଉପରକୁ ଟାଣି
 ଆଣିବାକୁ ତା ମନ ଛକପକ ହେଉଥିଲା । ହାତ ଉଠି ଆସୁଥିଲା, ଛୁଇଁତଳର ଅଦେଖା
 ଆଲୋଚନ ତାକୁ ବେତାଇ ଦେଲା, ମନର ଆହ୍ୱାହ୍ୱା ତାକୁ ଆହୁଲିଆ ଆଡ଼େଇ
 ଖୁଦଲା ।

ନଳଟଣ ଜଳା ହେଲା । ଘରଭିତରର ଅନ୍ଧାର ଅପସରିଲା । ଝରିଆ କହୁଲା,
 ଭଲ ହେଲା । ଆଲୋ ଟଣ ! କବାଟର ଶିକୁଳି ତୁ ଖୋଲିଥିଲୁ । ଅଳପ ମେଲ
 ହେଲଣି । ବନ୍ଦ କରିଦେ ।

ଟଣ କବାଟ ଦି' ଫାଳକୁ ଖୁଲିଲା । ଫାଙ୍କବାଟେ ଆଉ ଘରର ମଥାନ
 ଉପରେ ଆକାଶରୁ ତେନାଏଁ ଦିଶୁଛି । ଗ୍ରେଟ ବଡ଼ କେତେ ତାରା ଆଖିମିଟିକା
 ମାରୁଛନ୍ତି । ଠାରୁଛନ୍ତି ପରା ! କହୁଛନ୍ତି, ଡେରି କାହିଁକି ? ରାତି ବେଶୀ ନାହିଁ ।
 ଆମ ସାଙ୍ଗକୁ ରୁଲିଆ ସହଲ । ସମସ୍ତେ ଏଠାକୁ ଆସନ୍ତି । ଆମର ମଝିରେ କେଉଁଠି
 ହଜି ଯାଆନ୍ତି । ତୁ ବ ହଜିବୁ, ଫେରିବାର ହେଲେ ନୁଆ ମଣିଷ ହୋଇ କେଉଁଠି
 କାହା କୋଳକୁ ଫେରିଯିବୁ । ଏତେ ସପନ, ଏତେ ଆଶା, ଏତେ ଭାବନା ? ଏତେ
 ମନପ୍ରାପ ? ଛଟପଟ ହେଉ କାହିଁକି ! ଝରିଆ ବଦଳିବ ନାହିଁ । ସେ ନିଶାର
 କବଳରେ ପଡ଼ି ବାଇଆ ହୋଇଛି ।

ଟଣ ଦି' ଫାଳ କବାଟ ଧୀରେ ଧୀରେ ଖୋଲି ଠିଆମେଲ କଲା । ପିଣ୍ଡାକୁ
 ଗୋଡ଼ି ବଢ଼ାଉଣୁ ଝରିଆ ଖଟ ଉପରୁ ତଳକୁ ଡେଇଁଲା । ତା'ର କାନ ଧର
 ଓଟାରିଲା । କହୁଲା, ରହ, ଯାଉଛି କୁଆଡ଼େ ? ଭଲଦିନୀ ଅଛୁ ତ ମୋ' କଥା ଶୁଣ ।

ଜବାବ ଦେ । ଯାହା କହୁଛି ଶୁଣ । ଯାହା କହୁଛି ମାନରୁ ତ ସବୁ ଭଲ ହେବ ।
ଏ ଘର ଶିବବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ପୁଣି ହସିଉଠିବ । ନ ମାନିଲେ ନାହିଁ । କିଏ
ତୋତେ ବାଧା କରିବ ?

ଟଙ୍କା କହିଲା, ମୋ ଲୁଗାକାନି ଗୁଡ଼ିଦିଅ । ବସ୍ତ୍ରରହି ତମର ମାଡ଼ସହି,
ଗଞ୍ଜଣାଭେଗି, ହଲପଟା ଲୋକହସା ହେବାକୁ ଆଉ ଧଇର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ମରିଗଲେ
ଭରିଯିବ । ବସ୍ତ୍ର ରହି କହିଲେ ମରଣ-ଯନ୍ତ୍ରଣା ଭେଗିବ ?

ଟଙ୍କା ରହି ରହି ହେଲା ।

ଝରିଆର ନିଶା ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ତାର ଆହ୍ୱାନ ସତେ କି ଟଙ୍କାର ଗୋଡ଼ା
ଛଇବାନ ପକାଇଲା । ସେ ଅନ୍ଧାରଆ ଅଗଣା ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇଲା ନାହିଁ ।

ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ବୁନବୋଲା ସଫେଦ ଚଉରାଟି ପାଖରେ ମାଇପିଟିଏ ବସି
ମାଲା ଧରିଲା ପରି ଦିଶୁଛି । ଅଳପ ସଫା ଆକାରଟିଏ । ତା ପଛରେ ବାରି ପାଖରେ
କବାଟ ନିକଟରେ, ଡିଙ୍ଗି ଗୁଲିର ବହନା ଗୁଲକୁ ଲୁଗି ଠିଆହୋଇଛି କେବକାଳର
ଘଷି ଟଗରଗଛର ଆକୃତି ।

ସେଠାରେ ଗୁମଣ୍ଡା ନାହିଁ ।

ଝରିଆ ତାର ବାହୁଧରି ଭିତରକୁ ଟାଣିଲା । ସେ ଅଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ଝରିଆର
ଦେହର ଶକ୍ତିରେ ଓଟାରି ହୋଇ ଚଉକାଠ ଟପି ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ସତେ ଝୁଲୁ
ଅଣାସୁତ ।

ଗୋଟିଏ ହାତରେ ତାର ଫୁଲୁଲା କଟାକୁ ବେଢ଼ାଇ ଆର ହାତରେ
ଶିକୁଳି ଲଗାଉଣୁ ଝରିଆ କହିଲା, ମୋ ବୋଲି ମାନିଲେ ଆମେ କେଡ଼େ ସୁଖରେ
ଘର କରିବା ଦେଖିବୁ ରହ । ତୋ' ଦେହରେ ଟିପ ଗ୍ରେଉଁବ ନାହିଁ । ମୋ ସୁନା
ଟଙ୍କାଟା ! ରାତିଟା ବଳଉଛି ? ବଳଉ ଲେ ଟଙ୍କା, ଗୋଟାଏ ରାତିମ ! କେତେ
ଖୁସିର ରାତି ଶିବବାବା ଆଗରେ ସାଇତି ରଖିଛନ୍ତି । ଦେଖିବୁ ରହ । ଆ, ଶୁଣ,
ବାଇଆଣୀ ହ ନା ।

ଟଙ୍କା ମଣିଲା, ଝରିଆର ବସ୍ତ୍ର ଆଠବର୍ଷ ପଛେଇ ଯାଇଛି । ଉଣେଇଶି
ବର୍ଷର ନୂଆ ଯୁଆନ । ମୋଟାମୋଟି ହୋଇ ବଳୁଆ, ଚଞ୍ଚଳିଆ, ଅଧର୍ଯ୍ୟ ଟୋକାଟିଏ
ଫରୁ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ଅଳିଅଳ ପୁଅ ଝରିଆ, କାର୍ତ୍ତିକ ମହାଶ୍ରମ ମା-ଛେଉଣୁ ସଉତୁଣିଆ
ଝିଅ ସିଏ ସାବତମା ବାପୁଣୀ ନାଟୁଣୀର ମାଡ଼ ଗାଳି ସହ, ଅଧାପେଟିଆ ହନୁଗୁରୁ
ହାଡ଼ମାଳିଆ ହୋଇ ଆସି ବଡ଼ଘରର ଚଳଣି ଦେଖି ଥକା ଥକା ହେଉଛି,
ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଲଳ ଲଳ ସେହି ଅବୋଧ ଝିଅଟି ଟଙ୍କାସୁନାକୁ କାହିଁକି କେଜାଣି
ହାତରେ ଟେକିଛି । ଗୁଡ଼ରେ ଭଡ଼ିବ ? ପିଠିରେ ଥୋଇବ ? ଆଲୁଅ କମାଇ

ଏଇ ଖଟର ସଫେଦ ନରମ ବଛଣା ଉପରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଟଣର ଜଳିଲ ଦେହଟାକୁ ଆପଣାର କରିବ ସେ ହମହମିଆଁ ଟାଉଟାନ୍ଦୁଆ ଅଲୁନୁକଟା ?

ହେଲ ନାହିଁ ।

ହାତମାଲ ଉପରେ ଶିରଦଉଡ଼ି ବାରି ହେଉଛି । ସେହି ପୋଖତ ଯୁଆନ ଝରି ଝୁଲୁଥା । କୋଡ଼ଏ ଉପରେ ସାତ ବରଷ ଟପିବାକୁ ଉଡ଼ୁକିଲଣି । ପୁରଲ ପୁରଲ ଆଖି ଯୋଡ଼କ କୋରଡ଼ିଆ ଦିଶିଲଣି । ଗାଲ ଦ'ଫାଲ ହେଲଣି । ଚଟାଳିଆ ବତାଫାଲ ପରି ହାତ ଦୁଇଟି ଟଣର ଅଣ୍ଟାରେ ବେଢ଼ାଇ ତାର ବସ-ବହଲ ଅଲ-ଅଲିଆ ପେଟ ଓ ଛୁତିରେ ନିଜ ଦେହର ହାତମାଲ ଚପାଇ ତାକୁ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଟେକି ଖଟ ପାଖକୁ ଉଠାଇ ନେବାର ବୃଥା ପ୍ରୟାସ କରି ସେ ନିରସ୍ତ ହେଲ । ଅପାରଗତା ଓ ବ୍ୟର୍ଥତାର ଅପମାନ, ଆଉ ଶୋଭରୁ ଉଦାର କରିବାକୁ ଟଣ ଝରିଆର ବାହୁବନ୍ଧନ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଓ ତାକୁ ଖଟ ନିକଟକୁ ଅଡ଼ାଇ ନେଲ ।

ଟଣ ପଚାରିଲା, କ'ଣ କହୁଛ କୁହ ।

ଟଣ ଆଗରେ ଖଟ ଉପରେ ବସି, ଝରିଆ ଉତ୍ତାପରେ କହଲା, ତୁ ଶିବ ବାବାଜି ପାଖକୁ ଯାଇ ଶରଣ ପଶ । ସୁନାହାର ମୁଁ କାହିଁକି ଦେବ ? ତୁ ତାଙ୍କର ପାଦରେ ଥୋଇ ଓଲଟି ହେବୁ । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ତୋ' ଦେହରୁ କାଢ଼ିବୁ । କାନ ଝୁଲୁ ଦିଅଁଟି ବି । ଏବେ ସବୁ ପିନ୍ଧି ଥା । ନିଛ ତୁ କହୁଛ ନାହିଁ । ସେ ସଞ୍ଜ ଦେବତା । ମଣିଷର ମନକଥା ଜାଣି ପାରନ୍ତି ।

ଖାଲି ସେତିକି ? ପୁଟକଲୁରେ କିଏ କ'ଣ ଥିଲା, କେଉଁ କାମ ସବୁ କରିଥିଲା, କେତେ ଅଣା ପୁଣ୍ୟ, କେତେ ଅଣା ପାପ ସେ ମଲବେଲକୁ ଜମା କରି ରଖିଥିଲା, ସବୁ ସେ ଜାଣନ୍ତି ।

ଟଣ ବିସ୍ମିତ ହେଲା । ପଚାରିଲା, ସତେ ? ତମକୁ ନିଶ୍ଚେ କହୁଥିବେ ? ତମେ ପୁରୁଷ ଜନମରେ କ'ଣ ଥିଲା ? କେଉଁଠି ଥିଲା ? ଏ ଜନ୍ମ ବେଳକୁ କେତେ ପାପ କେତେ ପୁଣ୍ୟ ସଞ୍ଚରେ ନେଇ ଆସିଥିଲା ? କହୁଥିବେ ତ ?

ଝରିଆ କହଲା, ଆଲୋ ନା, କହ ନାହାନ୍ତି । ମୋ' ମୁହଁକୁ କେତେଥର କଟମଟ କରି ଚାହିଁଛନ୍ତି । ମୋ ପିଲେହ ପାଣିଫାଟି ଆସେ । ସେ ବୁଝି ପାରନ୍ତି କି କ'ଣ । ଟିକିଏ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିପାରନ୍ତି । ଅଳପ ହସିଦିଅନ୍ତି । ମୁଁ ପଚାରିବି ପଚାରିବି ହୁଏ । ତରରେ ପଚାରେ ନାହିଁ । ଦୟାହେଲେ ତାଙ୍କ ମନକୁ ସେ ବଳେ କହୁବେ ।

ମୁଁ ତାଙ୍କର ନିରୋଳା ଭଗତ ହୋଇପାରି ନାହିଁ । କେମିତି ହେବ ? ଘରର ଘରଣୀ ଯେ ଗେରସ୍ତର ଅସଲ ଅଧକ । ଜାଣ ଫୁଲର ରଙ୍ଗ, ଫଳର ସୁଆଦ, ଜହ୍ନର ଆଲୁଅ, ସୂର୍ଯ୍ୟର ତେଜ—ରହ ଆଉସବୁ କଥା ତ, ତାଙ୍କର ଅସଲ ଭଗତ

ଗଦେଇନନା, କାଣ୍ଡୁ ତ ସେ ଭାରି ପଣ୍ଡିତ, ଶାସ୍ତ୍ରପୁରାଣ ସବୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ଥାଏ, ସେଇ ନନା କେତେଥର ମେଳାପଟ୍ଟତରେ ବୁଝେଇ କହନ୍ତି ।

ତୁ ଯେ ମୋ' ଅଧକ; ଯେତେ କହଲି, ତେତେ ଯେତେ ତଥାଗିଲି ତୁ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ । କଥା ମାନିଲୁ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଶରଣ ପଶିଲୁ ନାହିଁ ଲୋ ଗୁଣ୍ଡାକୁଣୀ । ତାଙ୍କର ସେବା କଲୁ ନାହିଁ । ମନ ନେଲୁ ନାହିଁ, ଯେମିତି ଗଦେଇ ନନାଙ୍କ ଭାରିଆ ମୋଟା ନାନା, ନାରଣ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁନେଇଁ, ଡମ୍ବରୁ ମହାରଣାଙ୍କ ଘରଣୀ ସୁନା, ବଟ ଦଣ୍ଡପାଟର ଘରଆତ ଜାନକୀ, ଆହୁରି କେତେ, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖିଛୁ ସିନା ଚିହ୍ନିନାହିଁ ତ, ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ସେବା କରନ୍ତି ।

କିଏ କେବେ । ଯାହାକୁ ଠାକୁରେ ଯେବେ ଦୟା କରନ୍ତି । ସେବା ଅଧିକାର ଦିଅନ୍ତି । ଯା' ନ କହୁବା ଯାକେ ସେ' କ'ଣ ଆସି ପାରିବ ? ହଉ ଯେତେବେଳ । ରାତି ପାହଲେ ପାହୁ । ସମସ୍ତେ ଶିବବାବା ସ୍ବୟଂ ମହାଦେବଙ୍କର ରିଅ । ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ମରଦ-ମାଇପ, ବୁଢ଼ୀ, ଦରବୁଢ଼ୀ, ଟୋଙ୍କା, ଲଙ୍ଗୁଳୀ ରିଅ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ଗଦେଇ ଶତ୍ରୁଣୀ ଏମିତି ବୁଝାଇ କହନ୍ତି ପୁଣି ବୁଝାଇ ଦିଅନ୍ତି, ସେ ଶିବ କାମଦେବକୁ ତାଙ୍କର କପାଳ ଉପରେ ଥିବା ଆଖିର ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ି ଜାଲି ପାଉଁଶ କରିଥିଲେ । ସେ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ୍ଡା ।

ଟଙ୍କର ପାଟି ଆଁ ହୋଇଥିଲା । ମନକାନ ଦେଇ ସେ ଝରିଆର ବଚନ ଶୁଣୁଥିଲା । ଆଜି ନିଦ ପାଖ ପଶୁ ନାହିଁ ।

ଝରିଆ ଭାବିଚନ୍ତି ଥାକ ଥାକ କରି ରହି ରହିବା କହୁଥିଲା । ଟଙ୍କ ମନ ଝେଲୁ ଶୁଣୁଥିଲା । ଆଗରୁ ବାଟରେ ଘାଟରେ, ଗଲ ଅଲଲ ମାଲପିଙ୍କ ଭୃଷ୍ଟରୁ ଯେଉଁସବୁ ଅପବାଦଦିଆ କାହାଣୀ ସେ ଶୁଣି ନାକ ଟେକିଥିଲା, ସେଗୁଡ଼ା ହିଂସ୍ରମାନଙ୍କ ଗନ୍ଧଆତୁଣ୍ଡର ତାହାମିଛ ବୋଲି ସେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ନିଜର ମନକୁ ବୁଝାଇଲା । ପଦଟିଏ ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ନାହିଁ । ପଚାରିଲା, ହଇ ହେ, କାମଦେବଟି କିଏ ? ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ୍ଡାମାନେ ଅଣପୁରୁଷାଟି ?

ଝରିଆ କହିଲା, ଭଲ କଥାଟିଏ ପଚାରିଲୁ । କାମଦେବ ଜଣେ ଠାକୁର-ଦେବତା ହୋଇଥିବେ । କାହିଁକି ମହାଦେବଙ୍କୁ ଚିତ୍ତେଇଥିବେ । ସେଇଥିପାଇଁ ହୋଇଥିବ । ଅସଲ ଭିତର କଥାଟି ନନାଙ୍କଠାରୁ ବୁଝି ମୁଁ ଆଉ ଦିନେ କେବେ କହବି । ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ୍ଡାଏ ଅଣପୁରୁଷା କି ନୁହନ୍ତି ନନାଙ୍କୁ ପଚାରିବ ।

ବନ୍ଧିତଳୁ କେତେଟି ବଲୁଆ ଭୋକ ଉଠିଲେ । ରାତି ଜୁଣାସୁ ପ୍ରହର ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ନିଦମାଉଁଟୀ ଆଉ କାହାର ବାଧା ମାନିଲା ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ଝାଙ୍କିଲିଣି ।

ଝରିଆ ପଚାରିଲା, ଟଙ୍କ ! ତୁ ମୋ'ର କଥା ମାନିବୁଟି ? ବାବାଙ୍କୁ ଭେଟି ଦେଇ ତାଙ୍କର ଶରଣ ପଶିବୁ ? ତାଙ୍କର ସେବାପୂଜା କରି ମନ ତଟାଇ ପାରିବୁ ? ଶିବଚରଣ ପରି ସେ ତୋ' କୋଳରେ ଦେବଅଂଶୀ ପୁଅ ଦେବେ । ସେ ଖୁସି ଥିଲେ

ଆମ ମନକାମନା ପୂରଣ କରିବେ । ଧନଦଉଳତ, ଜମିବାଡ଼ ଗୁରକଥା । ଆଉ ମାଣେ ଜମି ମୋତା ନାଟକୁ, ନୋହଲେ ନାରଣ ପରିତାର ଭାରିଆ ପୁନେଇ ଦେଇକୁ ବକିଦେଲେ ଆମର ବେଶୀ ଉଣା ହେବ ନାହିଁ ଲେ ! ବାବାଙ୍କ ଦୟା-ହେଲେ ତୁ ତୋ ନାଁରେ ତୋ' ମନଇଚ୍ଛା ଜମି କରି ପାରିବୁ ।

ଟଙ୍କା କହଲୁ, ତମର ମନକୁ ମୋ'ର ମନ; ମୁଁ କରିବି । ତମର କଥା ନ ମାନିବି ତ ଆଉ କାହା କଥା ମାନିବି ଯେ ! ତମର ସୁଖରେ ମୋ'ର ସୁଖ । ତମର ଆନନ୍ଦରେ ମୋ'ର ଆନନ୍ଦ । ଜମି ମାଣେ କାହାକୁ ବକିବ ତ ବକ । ତେଣିକି ମିଳିଲେ ଖାଇବା, ନ ମିଳିଲେ ମୂଲ ଲାଗିବା । ମୋର କଥାଟିଏ ମାନିବ ?

ଝରିଆ ପଚାରିଲୁ, କ'ଣ କହ ।

ଟଙ୍କା ଆଖିରେ ତା' ଅଜାଣତରେ ଲୁହ ଭରପୁର ହେଲା । ଭାବିଲା, ଯେଉଁ ପିଲାଟି ତା'ର ପେଟରେ ଖେଳୁଥିଲା, କେତେ କୁତୁହଳ, କେତେ ଆଶା, କେତେ ସ୍ୱପନ ତା' ମନରେ ଜଗାଉଥିଲା, ସେ ମଲା ପେଟ ଭିତରେ । ଝରିଆର ବଧା ଗୋଇଠାରେ ତା'ର ପ୍ରାଣ ଗଲା, ଅବା ସେ ଗଲା ତା' ଭିତରର ଗୁମସ୍ତା ମୁହଁରେ ? ଗୁର ମାସର କମିଟି, ପେଟ ଭିତରେ ଓଲଟୁଥାଏ, ଓଲଟୁଥାଏ । ପୁଣି ଝରିଆର ମାଡ଼ । ସେ ଖସିଲା । ଝରିଆର ମାଡ଼ରେ, ନା ଗୁମସ୍ତାର ରକ୍ତଚଳେଇ ପାଇଁ ? କାହିଁକି ଝରିଆ ଅଣାସୁଅ ହେଉଥିଲା ? ଏବେ ବି ହେଉଛି ? ନିଶା, ନିଶା—

ଝରିଆ ପଚାରିଲା, ତୁମ ରହଲୁ କାହିଁକି ? କାନ୍ତ ହୁ ଯେ । ତୋ'ର କି କଥା ମାନିବ ?

ଟଙ୍କା କହଲୁ, ତମେ ଯାହା କହୁବ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ କରିବି । ଯେତେ କଷ୍ଟ କାମ ହେଉ, ଯେତେ ଅସୁବିଧା, ଅସୁବିଧା କାମ ହେଉ କରିବି, କରିବି, କରିବି । ତମର ଭଲ ପାଇଁକି । ମୋ' ପାଇଁ ତମେ ଏତିକି କରିବ । ମଦ, ଗଞ୍ଜେଇ, ଅଭିମ ଆଳ-ଠଉ ଆଉ କୁଇଁବ ନାହିଁ ?

ଝରିଆ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଜବାବ ଦେଇପାରିଲା ନାହିଁ । ଶିବ-ବାବାଙ୍କ ସବୁଦିନେ ସଞ୍ଜରେ ମଦରୁ ଗିଲିସେ ଲେଉଟନ୍ତି । କାଳିକାମାଉଙ୍କ ପାଖରେ ଶୁଦିରେ ଭୋଗ ସଙ୍ଗେ ମିଶାଇ ବାଢ଼ିବାକୁ ତାଙ୍କୁ ପଡ଼େ । ସେତକ ନ ହେଲେ ମାଆଙ୍କୁ ନ ରୁଚେ । ନିଜେ ବାବା ଭୋଗ ଲାଗନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଆଣି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କିଛି ବାଣ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି । ମା' ସ୍ୱଦେହରେ ଆସି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଉଷା ଦୁଅନ୍ତି । ବାବାଙ୍କର ଯେଉଁ ଝିଅ ଭଲଟି ଉପରେ ଶରଧା, ତାକୁ ସେ କାଳିକା-ମାଉଙ୍କ ପାଖକୁ ଡାକନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ତ ତାଙ୍କର ଝିଅ । କାହା ଉପରେ କେବେ ତାଙ୍କର ଦୟା ହୁଏ । ବାବା ନିଜେ ଯୋଗରେ ବସନ୍ତି । ତଳଖଣ୍ଡାର କାଳିକା-ମାଉଙ୍କ ଘରେ ଦିଅନ୍ତାପ ଜଳୁଥାଏ, କବାଟ କଲା ହୁଏ । ତାଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ବଳରେ ମା ଅବତରନ୍ତି । ବାଢ଼ିଲା ଭୋଗ ଝିଅଟି

ତାଙ୍କୁ ଦେଖାଏ । ବାସନାଭୋଗୀ ମା ସବୁ ବାସନା ଭୋଗ କରି ମୂର୍ତ୍ତିରେ ଲୀନ ହୁଅନ୍ତି । କେତେବେଳେ ବାବାଙ୍କ ଧ୍ୟାନ ଭାଙ୍ଗେ । ସେ ଯା' କହିଲେ, ଝିଅଟି ପ୍ରସାଦ ଧରି ଘରୁ ବାହାରେ । ବାବା ପରେ ଆସନ୍ତି । ନୋହିଲେ, ଧ୍ୟାନରେ ବସୁଣୁ ରାତି ପାହେ । କାଉ କା' କରେ । ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଯୋଗୀମହାତ୍ମା ।

ଟଣ୍ଡା ପଚାରିଲା, ତୁମ୍ଭା ରହିଲ କାହିଁକି ?

ଝିଅଟି କହିଲା, ମନ ଦେଇ ଶୁଣ ବାବାଙ୍କ ମହମା । ବଡ଼ ଗହନ । ପ୍ରଭୁର କରିବାକୁ ଉଗତମାନଙ୍କୁ ମନା । ଯାହା ଶୁଣିଛି ପଚାରିଲୁ ଯେବେ ତତେ ମୁଁ ଗୁପ୍ତରେ କହୁଛି । କାହା କାନରେ ଫୋଡ଼ିବୁ ନାହିଁ । ସେ ସବୁଜ । ଧ୍ୟାନରେ ବସିଲେ ତମପୁରର ସଟଣା ଜାଣିବେ । ତମ ମନର ଭାବନା ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶିବ । ବାରବରପର ତପସ୍ୟା ଶୁଣୁଆ ପୋଡ଼ାରେ ଯିବଟି । ସବନାଶ ହେବ ।

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ମୁଁ ତମର ଘରଣୀ, ମୋ ପାଖରେ କପଟ କରନା । ମନ ଖୋଲି କହ ।

ଯାହା ଶୁଣିଥିଲା, ଝିଅଟି ସବୁ କହିଲା ।

ଟଣ୍ଡା ପଚାରିଲା, କେମିତି ଜାଣିଲ ?

ଝିଅଟି କହିଲା, ମେଳାରେ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଛି । ତାଙ୍କର ଘରଣୀମାନେ ଏଇ ମୋତା ନାନା, ପୁନେଇଁ, ପୁନା ଦେଇ, ମାଳତୀ ଆଉ ସବୁ କିଏ କିଏ ନିଜ ନିଜର ଗେରସ୍ତକୁ ଆପଣା ଅନୁଭବ କଥା କହିଥିଲେ । କାଳିକାମାରିଙ୍କୁ ଭୋଗ ଭୁଞ୍ଜାଇ ସେମାନେ ଆଗ ପ୍ରସାଦ ପାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଆମେ ବି ପ୍ରସାଦ ପାଇଛୁ । ତୋତେ ବାବାଙ୍କର ଦୟାହେଲେ ତୁ ବି ଦର୍ଶନ କରିବୁ । ଆଗ ଭୋଗ ଭୁଞ୍ଜି ଆମକୁ ବାଣ୍ଟିବୁ । ତୁ ଏବେ କହ ଟଣ୍ଡା, କେମିତି ମଦ ନ ଛୁଇଁବ ?

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ପ୍ରସାଦ ଯେ ଅମୃତ । ତା'କୁ ପାଆ, କିଏ ମନା କରୁଛି ? ହେଲେ, ଖାଲି ସେଗୁଡ଼ାକ ପିଇ ମତହରା ହୁଅ ନାହିଁ । ଗଞ୍ଜେଇ ଅତିମ ଏକାଥରେ ଛୁଡ଼ିଦିଅ । ପୁଣି ତମ ପୁରୁଣା ଦେହ ଫେରି ପାଇବ । ତମର ସେବା କରିବ । ତମର ଯନ୍ତ୍ର ନେବ । ମୋ ଦେହରୁ ରକ୍ତ ମାଂସ ନେଇ ତମ ଦେହରେ ମୁଁ ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ନେସିବି । ତମର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରିବ । ବଳ ଫେରିବ ।

ଟଣ୍ଡାର ଜଣି ରୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆସିଲା । ଆଖିରେ ଲୁହ ଢଳ ଢଳ ହେଲା । ସେ ଆଉ କହ ପାରିଲା ନାହିଁ । କଳା ହୋଇ ଆସୁଥିବା ନଳଟଣ କାତ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲା ।

ଝିଅଟି କହିଲା, ହଉ ହେଲା, ମୁଁ ଅତିମ ଖାଇବି ନାହିଁ । ତୁ ଶୁଣ ଟଣ୍ଡା ! ଶିବବାବା କହନ୍ତି, ଗଞ୍ଜେଇର ଧୂଆଁ ପେଟରେ ନ ପଶିଲେ ଫିକିଟରେ ଲସୁ ଲଗି ପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଲସୁ ଲଗାଇବାକୁ ଗଞ୍ଜେଇ ଧୂଆଁ ଅନ୍ୟ ଭଗତଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦି'

ଗୁଣ ଦମ୍ ଟାଣିଦିଏ । ଲଘୁ ଲଗାଏ । ଶିବମହାଦେବଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଖିବୁଜି ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ଦେବେ । ଆଉ କି ଭର ?

ତୋ' ଭିତରେ ଗୁମଣ୍ଡା ଥାଇ ତୁ ଏ ଘରେ କାରବାର ହେଉଛି । ଶିବ-ମହାଦେବ ମୋ ପାଖେ ପାଖେ ନ ଥିଲେ କେବଠାରୁ ତୋ ଗୁମଣ୍ଡା ମୋ ଜୀବନକୁ ଖାଇ ଦିଅନ୍ତାଣି । ଯେଉଁଦିନ ସେ ତୋ ଭିତରୁ ବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ପ୍ରାପ୍ତ ବିକଳରେ ଖସି ପଳାଇବ, ସେହିଦିନରୁ ମୁଁ ଆଉ ଚଳମ କୁଇଁବି ନାହିଁ ।

ଟଣ ଖୁସି ହୋଇ ଝରିଆର ହାତଧରି ହଲାଇ ଦେଲା । ପରତେ ଯିବାକୁ ଦୋଦୋପାଞ୍ଚ ହୋଇ ପରୁରଲା, ସତ କହୁଛନ୍ତି ?

ଝରିଆ କହିଲା, ମୋର ଯିବାର ସତ୍ୟ । ଶୁଣ, ଆଜି ସଞ୍ଚୁବୁଡ଼େ ମେଳାରେ ମୁଁ ଡମ୍ବରୁ ମହାରଣାଙ୍କ ଇସ୍ତିସାଲ୍ ଚଳମରୁ ବମମ୍-ବୋଲଙ୍କ ନାମରେ ଦୁଇଦମ୍ ଶୋଷିଥିଲି । ନାରଣ ପରିଡ଼ା ମୋ ହାତରୁ ଚଳମଟା ଟାଣିନେଲା । ଧୂପଟାକୁ ଯେତେ ଭିତରେ ରଖି ପାଉଥିଲେ ସିନା ସେ ଯିକୁଟି-ଅନାହତପୁରକୁ ବାଟ ଖୋଲି ଦେଇଥାନ୍ତି । ନାରଣ ପରିଡ଼ା ହାତରୁ ଚଳମ ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଉଡ଼ୁଙ୍କି ଦି ପଦ ଶୋଧୁବାକୁ, ମୋର ତ ହୋବ ନ ଥିଲା, ଯେମିତି ମୁଁ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିଲି, ଧୂପ ଧୁଆଁ ପାଟିବାଟେ ନାକବାଟେ ଖସି ପଳାଇଲା । ମୋ ଦେହ, ମୁଣ୍ଡ, ସବୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଲା । ରହ, ସେତେବେଳେ ଲଘୁ ଲଗାଇ ଶିବଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ମୋ ଭିତରେ କରିପାରି ନ ଥିଲି । ଏବେ ଲଘୁ ଲଗାଇବି, ଦର୍ଶନ କରିବି ।

ଟଣ ପରୁରଲା, ରାତି ଶେଷ ପହର ହେଲା । ଦେଖ, ନଲଟଣଟା କଲା ପଡ଼ିଗଲାଣି । ଘର ଅନ୍ଧାରଆ ଦିଶିଲାଣି । ଶୋଇବ କେତେବେଳେ ? ମୁଁ କହୁଛି, ତମେ ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ । କାଲି ସକାଳୁ ଉଠି ଆଗ ଲଘୁ ଲଗାଇବ, ସେଇଠୁ ଯାହା କରିବ । ମତେ ବି ନିଦ ଘାରିଲାଣି ।

ଏତକ ଶୁଣି ଝରିଆ ଭାଗରେ ଜଳି ଉଠିଲା । ହାତ ମୁଠା କଲା । ପୁଣି ବାଇଆ ହୋଇ ଟଣକୁ ନିସ୍ତକ ଛେଡ଼ିଥାନ୍ତା ପରା ! କଣ ବିଚାର ହାତ ନୁଆଇଲା ।

ଟଣ ଭାବିଲା, ନିଜ ଦେହର ଶକ୍ତିର ପରିଚୟ ପାଇ ସେ ଆପେ ନିରସ୍ତ ହେଲା ।

ଟିକିଏ ଅମି ଝରିଆ କହିଲା, ଆଲୋ ! ଯିଏ ଦିନରାତି କରୁଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଦିନରାତି ସମାନ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବେଳ କଣ ଅବେଳ କ'ଣ ? କାମଦେବଙ୍କୁ ଯିଏ ଜାଲି ଦେଇଛନ୍ତି ଗୁରୁ ଦିନ ତାଙ୍କ ପାଖ ପଶିବ ? ମୁଁ କହୁଛି ତୁ ବି ଲଘୁ ଲଗା । ଅନା ହେଇଛି, ତୁ ବି ଏମିତି ବସ । ଏମିତି ଆଖି ବୁଜ । ଶିବବାବାଙ୍କୁ ଗୁରଣ କର । ତାଙ୍କ ରୂପକୁ ମନେ ପକା । ସେ ଆସିବେ । ଗୁମଣ୍ଡାକୁ ସେ ତୋ ଭିତରୁ ବାହାର କରିଦେବେ ।

ଶିବବାବାଙ୍କୁ ଆଖିର ଅନ୍ଧାର ତଳେ ଟଣ ଦେଖିଲା କି ନାହିଁ ସେ ଜାଣି ପାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ଅନୁଭବ କଲା, ଯେପରି ତାର ଗୁଡ଼ି ଭିତରେ ସେହି ଭୟଙ୍କର ବିକଟାଳ ଗୁମାସ୍ତା ହଲଚଳ ହେଉଛି । କଲବଲ ଛଟପଟ ହୋଇ ତା ଭିତରୁ ବାହାର ଆସୁଛି କି ? ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଖି ଖୋଲିଲା । ପୁଣି ନଳଟଣର କାଚଟା ଏକାଥରେ କଲା ପଡ଼ିଗଲାଣି । ଘର ଭିତରେ ଅନ୍ଧାର ହେଲାଣି । ରହୁଛି ଖାଲି ଟିକିଏ ଆଲୁଅର ଆଲସ । ନିଦଭଗ୍ନ ଆଖିକୁ ଦଶିଲା, ଯେପରି ସେହି ଅଦ୍ଭୁତ ଗୁରୁର ମୂର୍ତ୍ତିଟା ହଲ ହଲକା କବାଟ ଦେହରେ ମିଶିଯାଉଛି ।

ଟଣ ହାତ ଲମ୍ବାଇ ଝରିଆର ଦେହ ଛୁଇଁଶୁ ସେ ଚମକ ଉଠିଲା ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ଏ-ଏ !

ଟଣ କହିଲା ଧୀର ସ୍ଵରରେ, ଶୁଣ, ମୋ ଭିତରର ସେହି ଗୁମାସ୍ତାଟା ଶିବ-ବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ମୋ' ଦେହରୁ ବାହାର, ହେଇ ଦେଖ, କବାଟ ଦେହରେ ମିଶି ଯାଉଛି ।

ନିଦୁଆ କଣ୍ଠରେ ଝରିଆ କହିଲା, ଦେଖିଲି, ଦେଖିଲି, ଶାଳୀ ନ ଯାଇ ଅସୁଧର ରହୁବ ନେମିତି, ହଇଲେ ? କାହାର ଆଜ୍ଞା, ନା ଶିବଭଗବାନଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ! ଜାଣିଛୁ ନା, ଲକତହୁଦେ ଭଗବାନ । ମୁଁ ଲୟ ଲଗାଇଥିଲି । ମୋ ଆଗରେ ସେ ଆସି ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଆଉ କି ଡର ? ଏବେ ରୁଁ ଶୋଇପଡ଼ । ଏଇଠି ମୋ ପାଖରେ ।

ଝରିଆ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ଶୋଇଲା । ଟଣର ହାତଧରି ଟାଣିଲା । କହିଲା, ଡେରି କରନା । ମୁଣ୍ଡ ଝାଙ୍କିଲଣି । ରାତି ଆଉ ବେଶୀ ନ ଥିବ ।

ଟଣ, ଝରିଆକୁ ହାତରେ ଗୁଡ଼ାଇ ଉମା ଉମା କହିଲା, ପୁଣି ଯଦି ସେ ଗୁମାସ୍ତାଟା ଆସେ ? ଆଜି ନୁହେଁ ଯେ ଆଉ କେବେ ?

ମୋ ଦେହରେ ଶିବଭଗବାନ ତ ଏବେ ବିରାଜୁଛନ୍ତି, ତା'ର କଣ ଡର ଭୟ ନାହିଁ ଯେ ଆଉ ଆସିବାକୁ ପୁଣି ସାହସ କରିବ ? ଆ, ଆନ୍ଧ୍ରର ପାଖକୁ ଲାଗିଆ ।

ଟଣ ହସି ହସି କହିଲା, ମୁଁ ତ ତମ ଭିତରେ ପଶି ପାରିବି ନାହିଁ, ଜାଅନ୍ତା ମଣିଷଟା । ଶୁଣମ, ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ଶିବବାବାଙ୍କ ଶରଣ ପଶିବି । ତାଙ୍କର ସେବା କରିବି । ସେ ଯାହା କହିବେ କରିବି । ହଂସୁଙ୍କ ମାଇପେ ଯିବି ଯାହା କହନ୍ତୁ ମୁଁ ଶୁଣିବି ନାହିଁ । ମୋ କି ନରେ ସେମାନଙ୍କର ହିରୁଲ କଥା ଯେତେ ପଡ଼େ ତମେ ଶୁଣିଲେ କାବା ହେବ । ସେହି ଶିବବାବାଙ୍କ ନାମରେ ! ମାଇସି ଜାତି, ଆମର ଡରୁଆମନ । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଡର ଲାଗେ । ଏବେ ଜାଣିଲି, ସେ ଶିବ ମହାଦେବଙ୍କ ଅବତାର । ସମସ୍ତଙ୍କର ବାପ । ଆଉ କି ଡର ?

ବେଶ୍ୟାକୁ ନଦ ଆନାନ୍ତ କରିପାରିଥାଏ । ତା'ର ବାହୁ ବନ୍ଧନ ଶିଥିଳ ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ଟଙ୍କା ବୁଝିଲେ ସେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲଣି ! ଟଙ୍କା ଆସି ବୁଝିଲା । ସାହାର ଭିତରେ ନିଜେ ଶିବଭଗବାନ ବିରାଜୁଛନ୍ତି, ସେ ଦେହଛଡ଼ା ହେଲେ ଅଳକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁମାସ୍ତାଟା ଲୁଚି ଲୁଚି ଆସି ପୁଣି ତା' ଦେହରେ ପ୍ରବେଶିବ । କିଏ ଜାଣେ ଡାଆଣୀ କି ଉଡ଼ିପାତ ଆରମ୍ଭ କରିବ ?

ଏହି ଦୁର୍ଭାବନାରେ ଭୟାକୁଳ ଟଙ୍କା କେବଳ ହାତରେ ନୁହେଁ ଗୋଟିଏ ମାଂସଲ ଗୋଡ଼ରେ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ୟାକୁ ନିବଡ଼ ଭାବରେ ଆଶ୍ରେ ଧରିଲା । ଅପାର ଆନନ୍ଦରେ ଶିବ-ବାବାଙ୍କୁ ସୁମରଣ କରି ପରମ ଶାନ୍ତିରେ ରାତିର ଶେଷ ପ୍ରହରରେ ସେ ଶୋଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା ।

—ଦୁଇ—

ସଞ୍ଜ ବୁଝେ ।

ଟଙ୍କା ନୁଖୁରା ମୁଣ୍ଡରେ ଗିନାଏଁ ନଡ଼ିଆ ତେଲ ଡାଳି ଶିଙ୍ଘ ପାନିଆରେ ନିଜ ହାତରେ ଅଡ଼ୁଆ କେଶକୁ ସଜାଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଶାଶୁ ଅତି ସନ୍ତରେ ସେତକ ବଢ଼ାଇ ଥିଲେ । ଆଗରେ ତାକୁ ପଛ କରି ବସାଇ, ନିଜେ କୁଣ୍ଡାଇ ବାନ୍ଧି ଦେଉଥିଲେ । ଭଲକି ଭଲ ଖୋଷା । ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଚିରୁକ ଧରି ମୁଣ୍ଡକୁ ଅଳପ ଟେକୁଥିଲେ; ଛଣେ ଗୁଢ଼ି, ଟିକିଏ ହସି କହୁଥିଲେ, ଦେଖ ଗୋ ମୋ ଚନ୍ଦ୍ରଭାସିଆ ମୁହଁ !

ଶାଶୁ ଗଲା ଦିନରୁ କିଏ ଆଉ ସେପରି ସନ୍ତରେ ବାନ୍ଧିବ ? ଗେହ୍ଲାରେ, ମନ ଖୁସିରେ କହିବ ? ଅକାଳେ ସକାଳେ ଗାଁ ମାଜସେ କେହି ତାର ଅଡ଼ୁଆ କେଶକୁ ସଜାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ରତ୍ନରତ୍ନ କରି ଛୁଣ୍ଡାଇ ପୁଲାଇ ପୁଲାଇ କେଶ ବଣ୍ଟା କରି ତଳେ ପକାନ୍ତି । ତଥାପି ଖୁଶନ୍ତି, ଆଲୋ ମାଆଲୋ ! ବେକାଏ । ସେ ପୁଣି ପିତା ତଳକୁ ଲମ୍ବୁଛି, ବେଶବତ୍ତା-କନ୍ୟା କି ? କୁଣ୍ଡାଇ ଦେଉଣୁ ହାତ ରହୁଯାଉଛି ।

ବରଷ ଦିନଟାରେ ସେ କେଶ ଛୁଣ୍ଡିଛୁଣ୍ଡିକା ପାତଳ ହେଲଣି । ପିଠିତଳେ ଝୁଲୁଛି ।

ଏବେ ସେ ନିଜକୁ ନିଜେ । ସ୍ନାନ ସାରି, ପେଡ଼ିରୁ କାଢ଼ି ଟଙ୍କା ଅଳପ ନାଲି ମିଲ୍ ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିଲା । ପୁରୁଣା । ଶାଶୁଙ୍କର ଦିନେ ଥିଲା । ନାନା କାତ ଫୁଲରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଗୁଞ୍ଜୁଡ଼ି ଧରିଲା । ତା'ର ଭିତରେ ଥିଲା ଗୋଟିଏ ଗିନାରେ ଗୋଲା ସିନ୍ଦୂର ଓ ଅନ୍ୟ ଗିନାଟିରେ ଚନ୍ଦନ । ନିଜେ ସନ୍ତରେ ଘୋରିଛି । ବେକରୁ ସୁନାର ଆମୃତସିଆ ହାରଟି ଫିଟାଇ କାନରେ ବାନ୍ଧୁଣୁ ହାତ ଅଟକିଗଲା । ଗୁଡ଼ିତଳେ ଅଜଣା ଅମାନ୍ୟ ବେଦନାର କୋହ ।

ଆହା, ଏଇଟି ତାର ଶାଶୁଙ୍କର ସ୍ନେହର ଉପହାର ! ତା ଜୀବନର ଅମୂଲ୍ୟ ନିଧି । ଜାଣ ଏକମାତ୍ର ସମ୍ବଳ । ବାମ୍ଫିଆଣି ଆଣିକୁ ସେହି ତା'ର ଶେଷ ସମ୍ବଳ ଭିତରେ ଶାଶୁଙ୍କର ବିଷଣୁ ମୁହଁଟି ସତେକ ଦିଶି ଯାଉଛି । ତାଙ୍କର ଆରୁର ଦଇନ ସତେବା କାନରେ ବାଜୁଛି ।

ଆଲୋ ମା ! ଝରିଆଟା କୁସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିଲା, ନିଶାପାଣି ଅମଳ ଧରିଲା । ବାଇଆବାରୁଲ ହେଲା । ବିବେକ ହାରିଲା । ତା' ବୋଲି ତୁ ବାଇଆଣୀ ହେବୁ ? ନିଜର ଓ ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣର ମହତ ସାରବୁ ?

ନଥିଲା ଶାଶୁଙ୍କୁ ତା'ର ଜୀଅନ୍ତା-ଭୁଣ୍ଡରେ ନିଜର ସ୍ଥାନମାନ କଥା, ତାଙ୍କ ଘରର ହତଶ୍ରୀ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କାହାଣୀ କିପରି ସେ କହିପାରିବ ?

ଟଣର ପୁଣି ମନେ ହେଲା, ନାଗୁଣୀ ଗୁମାସ୍ତା ତା' ପେଟ ଭିତରେ ନାହିଁ ମୁଣ୍ଡା ତଳେ ଭିଡ଼ିମୋଡ଼ି ହେଉଛି । ବିକଟାଳିଆ ମୁଣ୍ଡଟା ଟେକିଛି । ହାଉ ହାଉଆ ଭୁଣ୍ଡ ଆଁ କରିଛି । ଜିଭ ଲହ ଲହ । ହସ୍ତର କି ? କହୁଛି କି ସେଠିକି ଯାଅନା, ତାଙ୍କୁ ମୋ'ର ପ୍ରାଣେ ଭର ? ବ୍ରହ୍ମା, ବିଷ୍ଣୁ ମହେଶ ଯେ ତିନିଠାକୁର । ହଉଁ କଉଁ-ବିଧାତା । ମହେଶ-ମହାଦେବଟି ସବାସାନ ଭାଇ । ଗେହ୍ଲା ଭାଇ । ହାଉଡ଼ା, ଏକ ବାରିଆ, ଉଡ଼ିପାଉଆ ।

ମହାଦେବ ଯେ ଶିବ । ତାଙ୍କର ଘରଣୀ କାଳିକା ମାରିଙ୍କର ମୁଁ ଗୁମୁଣ୍ଡା ଯେ କଙ୍କଣ । ଯେତେ ଜୀବନ ଖାଇଲେ ମୋ' ପେଟ ପୂରେ ନାହିଁ । ଶିବ ମହାଦେବଙ୍କ ସହସ୍ର କଳାରୁ ଶିବବାବାଙ୍କ ସୋଲକଲା ପାଇଛି । ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ଜାଣ ସେ ଶିବ ଅବତାର । ସେ ଯଦି ଦୟା କରିବେ, ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ କଲାର କେଜାଣି କୋଟିଏ ଅଂଶରୁ ଧାସେ ତତେ ଦେବେ । ତୋ' ଦେହରେ ମୁଁ ପଣି ପାରିବି ? ତାଙ୍କ ଅଂଶର ତେଜରେ ତୋ' ଭିତରେ ବସିବାକୁ ଆଗ୍ରମରେ ଶୋଇ ପାରିବି ? ଶହେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ତେଜ ଲେ ! ନିହମାକରେ ପୋଡ଼ି ଜଳି ପାଉଁଶ ହେବି । କାଳିକା-ମାରିଙ୍କର କଙ୍କଣ ମୁଁ । ସେଇଠୁ ପେଟନା ହୋଇ ଉପାସ ଭୋକରେ, ତଣ୍ଡି-ଶୁଖା ଶୋଷରେ ବାଇବିଛ ହେବି । ମଶାଣି ମଶାଣି ଘୂରୁ ବୁଲିବି ।

ଆଲୋ ଟଣ ! ଟିକିଏ ସତାର କର । ତୋ ଝରିଆର ହାତରୁ ସେ ନୂଆ ଡେଇଁଶିଆଟା ଆଜି ରାତିରେ ତୁ ଟିକିଏ ଖସେଇ ଦେବୁ । ସେ ଦିନ ବି ମଙ୍ଗଳବାର ହୋଇଥିଲା, ସେଇ ରାତିରେ ମ, ଯେଉଁଦିନ ଶିବ ମହାସ୍ବାଙ୍କ ସମ୍ବଦ ଶୁଣି କଲଦଳ ହୋଇ ରାତି ପାହାନ୍ତାରେ ମୁଁ ତତେ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଗଲା । କେମିତି ନ ଯା'ନ୍ତି ? ଲହ ଲଗାଇ ଝରିଆ ତାଙ୍କୁ କଇଲାସ ପୁରରୁ ନିଜ ଭିତରକୁ ଟାଣି ଆଣିଥିଲା । ତୁ ଲେ ଟଣ, ସେଇ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶିଆ ହାଡ଼ମାଳିଆ ଗେରସ୍ତକୁ ତୋ ଗୁଡ଼ିର

କଲ୍ଲାସ ପଟ୍ଟ ଶିଖରରେ ମୋ' ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଜାକି ଧରିଥିଲା । ସେହି ବୋଝ ସେହି କଟିକଟିଆ ଗୁପରେ ଛୁନିଆଁ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ମୁଁ ଛୁଁ କରିଥିଲି ।

ଆଜି ବି ମଙ୍ଗଳବାର । ତୁ ଶୁଦ୍ଧ-ସ୍ନାହାନ କରିଛୁ । ଶିବ-ମହାସାଙ୍କ ସେନେହ କରୁଣା ତୁ ପାଇବୁ । ପ୍ରଭୁ ଦୟାକଲେ ଆଜି ସେ ତୋ' ଭିତରେ ତାଙ୍କ ଗୋଳ-କଲାରୁ ଗୋଟିଏ କଲାରୁ ଧାପେ ସମ୍ପାଦେ ।

ମାସେ କାଲି ତାଙ୍କର ସେବା କରିଲୁ । ତୋର ନୂଆ ସାଙ୍ଗମାନେ — ଗଦେଇ ସଡ଼ଙ୍ଗୀଙ୍କ ଭାରିଯା ମୋତାନାମା, ନାରାଣ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ଘରଣୀ ପୁନେଇଁ ଦେଇ, ମାଲତୀ, ଆଉ କେଉଁମାନେ, ପୁଣି ତୋ' ବଉଳ ତମ୍ବୁରୁ ମାହାରଣାର ଘରଣୀ ସୁନା, ସଭିଙ୍କ ମୁହଁରୁ ବାବାଜୀଙ୍କ ଅଲୌକିକ ଗୁଣ ଶୁଣିଛୁ ।

ସେମାନେ ସାକ୍ଷ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରମାଣ ପାଇଛନ୍ତି । ସୁନାକୁ ପୁଣିଦାନ ଦେଇଛନ୍ତି । ଅଣପୁରୁଷା ବୋଲି ତମ୍ବୁରୁକୁ ଲୋକେ ପରିହାସ କରୁଥିଲେ । ତା'ର ବଦନାମ ରଟାଉଥିଲେ । ତା'କୁ ପୁରୁଷପଣିଆଁ ଦେଇ, ସେହି ସବୁ ନିନ୍ଦୁକ-ଲୋକ ଓ ବାରଭୁଣ୍ଡୀ, ଝରସମ୍ପାମାନଙ୍କ ପାଟିରେ କୋଲପ ପକାଇଲେଣି । ଏବେ ସେମାନେ ଚକ୍ଷୁ ନ ଖାଇ ବିନ୍ଦୁ ଗଣୁଛନ୍ତି । ଓଷଦ ନ ଗୁଡ଼ି ତାଟିଆ କାମୁଡ଼ୁଛନ୍ତି ।

ଟଣ୍ଡର ଭିତରେ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ଗୁମାସ୍ତା ମାଗୁଣି କରୁଛୁ, ଆଜିକି ତୁ ଆ । ମୋ ଦଇନି ଘେନା କର । କାଲିକି ଯିବୁ । ମୁଁ ଝରିଆ ଭିତରେ ପଶିବି । ତାକୁ ଭଲ କରି ଗୁଣିବି । ଅଇଁଠା କରିବି । ଜୀବନ ନେବି ନାହିଁ । କାଲିକା ମାତାଙ୍କ ଫୋଇଲା-ଅଇଁଠା ଦେହଟା ଭିତରେ ଶିବ-ଶମ୍ଭୁ ପଶିବେ ନାହିଁ । ଶିବବାବାଙ୍କ ଡେଇଁରୁଆ ଖାଲି ପିନ୍ଧିବା ସାର ହେବ । ତହିଁରେ ଶିବଙ୍କ କଳା ନ ଥାବ । ମୁଁ ରହୁଥିବି ଏଇଠି, ଏଇଁ ଘରେ, ତୋ' ଭିତରେ ବାବା ଦୟାକର ଶିବକଲାର କାଶିଗୁଏ ସମ୍ପାଦବେ । କି ସାହସରେ ମୁଁ ଗୁମାସ୍ତାଟିଏ ତୋ' ପବନ ଦେହ ଛୁଇଁ ପାରିବି ଲୋ ଟଣ୍ଡ ?

ଝରିଆ, ଆଉ କୋ'ର ଦେହ ଏକାଠି ହେଇ ଏକାକାର ହେଉଥିବା ଯାଏ ମୁଁ ଦୂରେଇ ରହୁଥିବି । ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ଅଲଗା ହେଲେ ତା'ର ରକ୍ତମାଂସରୁ ଟିକିଏ ଗୁଣୁଥିବି । ତୋ ଭିତରେ ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ପରି ଶିବଅଂଶୀ ଝରିଆର ପୁଅ ବଢ଼ି ଉଠୁଥିବି । ସେ ସେଇଠି ଖେଳିବ । ସେଇଠି ବୁଲିବ । ଝରିଆର କୁଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରି ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଉଛୁଳୁ ହେବ । ସେ ସଫାରକୁ ଓଲ୍ଲାଇବ । ଝରିଆ ତା'ର ମୁହଁ ଦେଖିବି ଲୋ ଟଣ୍ଡ । ସେଇଠୁ ଝରିଆର ଦୁଃଖିଆ ପିଣ୍ଡରୁ ସବୁ ଜୀବନ ଗୋଷ୍ଠି ନେଇ ମୁଁ ମୋ'ର ଅନ୍ୟ ଜାଗାକୁ ଗୁଲିଯିବି ।

ଶାଶୁଙ୍କର ସ୍ନେହର ଦାନ ସେହି ସୁନାହାରଟିକୁ ହାତରେ ଧରି ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଟଣ୍ଡ ଅରୁଥିଲା । ଅନ୍ଧାରୀଆ ଦଶିଆସିଲଣି । ଭଅଁର ବିଲକାମ ସାରି

ଫେରିଆସି ନାହିଁ । ବେଳ ଆଉଁଶୁ ଆସିବାକୁ ତା' ଗ୍ରେଟୀ ମାଆକୁ ଆଗରୁ କହିଥିଲା । ଗୁରୁଲ ବ' ମାଣ, କିଛି ସାରୁ, ଦି ପୁଞ୍ଜା ବଡ଼ ଓ ଗୁରଣ୍ଡା ହେବ ସଜନା ହୁଇଁ ଆଗରୁ ଲାଞ୍ଜ ଦେଇଥିଲା । ସହଳ ଆସିଥିଲେ ଘସିତକ ତୋଳି ଗୁଲିରେ ସଜାଡ଼ି ସାଇତ ରଖିଥାନ୍ତା । କେତେ କଷ୍ଟ କରି ଦୋ'ପୁର ବୁଢ଼ାତକୁଳି ପରି ସେ ଗୋବର ପାରି ଘସି ଶୁଖାଇଥିଲା । ବାରିଆଡ଼େ ସେ ସବୁ ଶୁଖି ଝଣଝଣ ହେଲଣି । ଦୁଆର ଖରକ ଥିଲେ ତା'କୁ ପଟାଳ କଂସାଏ ଟଙ୍କ ବାଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତା । ସେ ଓ ଭଅଁର ସେତକ ଖାଇ ଘର ଜଗିଥାନ୍ତେ । ଗ୍ରେଟୀ ନ ଆସିଲା କାହିଁକି ? କେଉଁଠି କଲି କରିବାରେ ଲାଗି ଯାଇଥିବ ।

ସୁନାହାରଟିକୁ ରଙ୍ଗ-ମାତାର କାନରେ ବାନ୍ଧି ଟାଣକରି ତିନି ଗଣ୍ଠି ପକାଉଣୁ ଟଙ୍କ ନିଜ ଭିତରର ଗୁମଣକୁ ଛୁରୁଲାଇ କହିଲା ଗୁଣ୍ଠ ଗୁଣ୍ଠ ହୋଇ, ତୁ ମୋ'ର ଭାରି ଉପକାରଆଟା ଲେ ! ସେଇଥିପାଇଁ ତୋ' ବୋଲି ମାନ ସତାର କରିବି ? ଯିଏ ମତେ ସେନେହ ଶରଧା କଲା ତା'କୁ ତୁ ଖାଇଲୁ, ପୁଣି ତୋ' ଜିଭର ଲଳିତା ତେଜି ଉଠିଲଣି ? ମୋ ଗେରସ୍ତକୁ ଖାଇ ତୋ ମନର ସାଧ ମେଣ୍ଟାଇବୁ ?

ଶବ ଆଂଶରେ ଯେଉଁ ଭୁଆଟି ଝରିଆର ରକତ ନେଇ ମୋ' ପେଟରୁ ଜନମିବ, ବାପ ବୋଲି ସେ ନ ଚିହ୍ନିବ ତାକୁ ବାପଛେଉଣୁ କରିବୁ ? ଟିକିଏ ସବୁର କର ଲେ ତାଆଣୀ ! ମୋ ନୂଆ ବଉଳ ସୁନାଦେଇ ଆସିଯାଉ । ଆସିବ କହିଛୁ । ତା' ସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଯିବି । ଆଜି ଶିବବାବା ମତେ ଦୟା କରିବେ । ଆଜିଠାରୁ ଆଉ ତୁ ମୋ ପାଖ ପଶିବୁ ନାହିଁ । ଏ ଘରର ସୀମା ମାଡ଼ି ପାରିବୁ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କ ନିଜ ଭିତରର ଗୁମଣକୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱନା କଲା । ମନ ଦମ୍ଭ କରି ଟଙ୍କ ଚୁଲସୀ ମୁଳରେ ସଞ୍ଜବଟା ଜାଳି ଓଲଟି ହେଲା । ଝରିଆର ଶୁଭ ମନାସିଲା । ବାପା କାର୍ତ୍ତିକା ମାହାନ୍ତି, ସାବତମା ନାଟୁରା ଓ ବୁଢ଼ୀ ଅପାରଗ ଜେଜେମାଙ୍କର ବି ମଙ୍ଗଳ ପାହିଲା ।

ଏତେ ବଡ଼ ଦୁନିଆରେ ଆପଣାର ଲୋକ କହିଲେ ମାନ୍ଦି ଏଇ ଗୁରଜଣ । ଏମାନଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ିଦେଲେ ସହାର ତା' ଆଖିରେ ଶୂନଶାନ୍ । ନିଛୁଟିଆ । ଅକାଳେ ସକାଳେ ବାପଘରୁ ଚିଠି ଖଣ୍ଡେ ଆସେ ନାହିଁ । ଗାଲ-ଅଇଲା ବାହାର ଲୋକଙ୍କ ହାତରେ କେହି ଖବର ବି ପଠାନ୍ତି ନାହିଁ । ରଜ, କୁଆଁର ପୁନେଇଁ, ଦୋଳ, ଗୁମନବମୀ ରତନଧରର ବଡ଼ ପରବ । ସେଥିରେ ବି ଟଙ୍କର ନିଛୁଟିଆ ଅଗଣାରେ କାଉ କା ରଡେ ନାହିଁ । ବାପେ ମଣିଛନ୍ତି, ଟଙ୍କ ମରିଛୁ । ଜାଣି ତ ସାବତମା'ର ମନ ତଟିବାର ନୁହେଁ । ବୁଢ଼ୀ ଜେଜେମା ନିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ହଉ ଲେ ମା ବୃନ୍ଦାବତୀ ! ସେମାନେ କେହି ନ ପଚାରିବୁ ପଛେ ତାଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ କର । ସେମାନେ ସୁଖରେ ରହନ୍ତୁ ।

ଟଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ପଲଟି ବସିଲା । ଆଖିରୁ ଦା' ଧାର ଗଡ଼ି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ପୁଣି ସେ ବୃନ୍ଦାବତୀ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ମନେ ମନେ କହିଲା, କ'ଣ ତୁ କାହାର କରୁଛୁ ନେ, କେଉଁ ସୁଗର ଧୋକଣୀ ବୁଢ଼ୀ ? କେଉଁ ସୁରୁଷରେ କେଉଁ ଘରର ହିଅବୋହୁ, ତୋ'ର ଚଉରା ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ନ ଲଗାଇଛନ୍ତି ତୁ କହିଲୁ ? ଏତେ ଓଳଗି ସାଉଁଟି, ସହ, ତୋର ଭଣ୍ଡାର ପୂରିଉଠିବଣି । କାହାକୁ କ'ଣ ତୁ ଦେଇଛୁ ?

କେତେ ସୁନାଘର ବୁନା ହେଲଣି । ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ କେତେ କୁଟୁମ୍ବର ଜୟ-ବାଜଣା ବାଜୁଥିଲା, ମେଢ଼ନ ଅରହର କମ୍ପିଥିଲା, ଗର୍ଭିଣୀ ଗାଈ ବାଟ ଛୁଡ଼ି ଆଡ଼େଇ ଯାଉଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କ ବଶର ନାମ ବୁଝିଲଣି । କେଉଁଠି ଥିଲା ସେମାନଙ୍କର ସରଗ ଉଆସ କିଏ ବା ଜାଣିଛି ?

ଫରୁ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ପୁଅ ଝରି ଖୁଣ୍ଟିଆ କୋଉ ମଣିଷରେ ଲେଖା ? ପୋତକଠୁ ସାନ । ତା'ର ଘରଣୀ ମୁଁ । ପେଟରେ ଶ୍ଵାସଣା ପୁରାଇ ବସିଛି । ନାପଘରଠାରୁ ଶାଶୁ ଘରଯାଏ ତୋ' ଆଗରେ ସଞ୍ଜବତୀ ଜଳାଇଛି । କେତେ ଗୁହାରି କରୁଛି । ତୁ କିଛି ଘେନା କରନାହିଁ । ଆଉ ମୋର ତୋ' ପାଖରେ ଗୁହାରି ନାହିଁ । ତୋ' ସନମାନର ଟେକ ମୁଁ ଉଣା କରୁନାହିଁ । ଖାଲି ନୁହାରି କରୁଛି ।

ଟଙ୍କ ଦୁଇହାତ ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲା । ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସିଲଣି । ତା' ବଉଳ ସୁନା ଦେଇ କେତେବେଳେ ଆସିବ ? ଆସୁଥିବ ପରା ! କହିଥିଲା, ସଞ୍ଜ ନ ହେଉଣୁ ସେ ପହଞ୍ଚିବ, ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ ।

ଗାଁ ଆଉ ପାଖେ ସେହି ଅନାଦୀ ବଣ ଭିତରେ ବାବାଙ୍କ ମଠ ! ଗଦାଏ ବାଟ । ଗାଁ ଭିତରେ ପଶିଗଲେ ପାଖ ହୁଅନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ସନ୍ଦେହ ବଧର୍ମ । କେତେ ମରଦ ଓ ମାରିକନା ତା'କୁ ସୁନାଦେଇ ସଙ୍ଗରେ ମେଡ଼ି ଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଯିବାର ଦେଖିଲେ ଚମୁଟା ଚମୁଟି ହେବେ । ଆଖି ଠାପୁରେ ହେବେ ।

ମାଜପେ ମୁହଁରେ ଲୁଗା ଦେଇ ହସିବେ । ଶୁଣାଇଁ ଶୁଣାଇଁ କେଉଁ ହିନ୍ଦାଣୀ ଆରେକକୁ ପରୁରବ, ବଝିଣୀସନ ଶୁଭିଲା କି ଶୁନ ?

ଆରକ କହିବ, ଶୁଭିଥବ ଗୋ ! ନୋହଲେ ଆଜି ସାଧକା ସଙ୍ଗରେ ଲଳିତା କାହିଁକି ?

ଗଲବେଳେ ଗୋଡ଼ ଛନ୍ଦିବାଇ ହେବ । ତେଣୁ, ନଈ ବନ୍ଧରେ ଖଣ୍ଡେଦୂର ଯାଇ ଗାଆଁର ବନ୍ତ୍ରୀ ସରିଲେ ଡାହାଣହାତ ଗଡ଼ି ଗୋଦଣ୍ଡାବାଟେ ଗଲେ ସକ । ଟିକିଏ ବୁଲଣି । ସୁନା ଦେଇ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ବାଟକୁ ଭଲ ପାଏ । ତା' ସାଙ୍ଗମାନେ ବି ।

ସୁନା ଦେଇ କେତେ ଡେରି କରିବ ? କହୁଥିଲା, ଶିବଚରଣକୁ ଆଜି ସେ ସଙ୍ଗରେ ନେବ ନାହିଁ ।

ବାବାଜୀ ତଳ ଖଞ୍ଜାର ମଝିଘରେ ରହନ୍ତି । ସେ ବଖରୁଟି ବଡ଼ । ଭକ୍ତମାନେ ମାଟି କାନ୍ଥକୁ ଇଟା କରି ଦେଲେଣି । ଚଟାଣ ସିମେଣ୍ଟ-ପାଲିସ୍ । ଲାଗିଲାରିକା ଗୋଟିଏ ଛପର ତଳେ ଦୁଇ ପାଖର ଦୁଇ ବଖରୁ ବି ବେଶ୍ ବଡ଼ । ସେମିତି ଗଢ଼ା । ତାଙ୍କର ବା ପାଖ ବଖରୁରେ କାଳିକା ମାରିଙ୍କର ମୁଠୁଣିଏ ଉଠ ଆସନ । ତା'ର ଉପରେ ଦେବୀ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ପ୍ରତିମାଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ହେଲେ ଭାରି ପୁରୁଷ । ମୁରୁନି ପଥରରେ ତିଆରି । କଳା ମିଶ ମିଶ । ଚକ ଚକ । ଦେହ ହାତ ଉଠ ହେବ । ଗୋଲଗାଲିଆ ହସ ହସ ମୁହଁ । ମୁଣ୍ଡର କେଶ ପଛଆଡ଼େ ଲମ୍ବିଛି । ଗୁରୁଟି ହାତରୁ ଦିଓଟି ଉପରକୁ ଟେକା । ଗୋଟିକରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଓ ଆରଟିରେ କୁନ୍ତ । ତଳକୁ ଲମ୍ବିଥିବା ହାତ ଦିଓଟିରେ ବଛା ଓ ଖଣ୍ଡା । ଗୁଡ଼ର ଉନ୍ମତ ଗୁନ ଉପରେ ଦାନବମାନଙ୍କର କଟା ମୁଣ୍ଡର ମାଳା ନାଲିଯାଏ ଓହ୍ଲାଇଛି । ଦେହ ଫୁଲୁଳା । ଖୁଲିବା ଭଙ୍ଗୀରେ ଗୋଟିଏ ପାଦ ଅଲପ ଉଠାଇଛନ୍ତି । ଦେହ ଓ ହାତରେ କେତେ ଫୁଲମାଳ ଝୁଲୁଛି । ଭକ୍ତମାନେ ନିଜ ହାତରେ ଝୁଲାଇଛନ୍ତି । ଆସ୍ଥାନ ଉପରେ ବୁନା ଫୁଲ କୁଡ଼ା ହୋଇଛି । ଆସ୍ଥାନରେ ଭକ୍ତମାନେ ଗୋଲାସିନ୍ଦୂର ବୋଳିଛନ୍ତି । ପାଦରେ ଲେପି-ଛନ୍ତି, ଚନ୍ଦନ । କେହି କେହି ଧୂପକାଠି ଜଳାଇ ଦିଅନ୍ତି ।

ସୁନା ଦେଇ କହେ, ମୋତାନାମା, ସୁନେଇଁ, ମାଳତୀ ଓ ଆଉ କେତେ ମାଲପେ ସେଉଁମାନଙ୍କୁ ଶିବବାବା କାଳିକାମାରିଙ୍କର ସେବା କରିବାର ଅଧିକାର ଦେଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ବି କହନ୍ତି, ଶିବବାବା ଠାକୁରାଣୀଙ୍କୁ ହିମାଳୟ ପର୍ବତର କୈଳାସରୁ ଅଣାଇଥିଲେ ।

ତାଙ୍କର ପୂଜା ପାଇଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଲେଖା କାହିଁ । ମନ୍ତ୍ର, ସ୍ତୋତ୍ର ପଢ଼ା ଆବଶ୍ୟକ ନାହିଁ । ସମସ୍ତଙ୍କର ସେ ମା' । ସମସ୍ତଙ୍କର ସେ ମଙ୍ଗଳ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କର ମନ କଥା ସେ ଜାଣନ୍ତି । ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ତାଙ୍କୁ ଭକ୍ତି କର । ନିଜର ଦୁଃଖ ଜଣାଅ । ଅନ୍ୟର ଅନିଷ୍ଟ କରିବାକୁ କିଛି ଗୁହାରି କର ନାହିଁ । ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଭକ୍ତି କଲେ ତମର ମନକାମନା ପୂରଣ କରିବେ ।

ଗୋଟିଏ ମାସ ନିତି ଯାଇ ଟଣ୍ଡା ଏଇଆ ଶୁଣିଛି । କେତେଥର ଦେଖିଛି ଶିବବାବା ତାକୁ ସ୍ନେହଭର ଆଖିରେ ଚାହିଁଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡରେ, ପିଠିରେ, ବାହୁରେ ହାତରେ ହାତ ରଖି ସେ ଆଦର କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ସେବାର ଅଧିକାର ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି, ତା' ଦେହରେ ଗୁରୁ ଗୁମଣାଟା ରହି ଦେହକୁ ଅପବିତ୍ର କରିଛି । ଅଙ୍ଗ ଶୋଧନ ନ କଲେ ସେ ଗୁଡ଼ ପଳାଇବ ନାହିଁ !

ଆଜି ସେ ଟଣ୍ଡର ଅଙ୍ଗ ଶୋଧନ କରିବେ ।

ସୁନାଦେଇ ନିର୍ଭର ଜବାବ ଦେଇଛି । ଟଣ୍ଡର ଦୁଃଖ ଜଣାଇ ତାଙ୍କୁ ସେ ତରଳାଇ ପାରିଛି । ତା' ପରେ ଶିବ-କଳା ନେଇ ତା' ପେଟରୁ ଜନମିବ ଝରିଆର ପୁଅ । ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣାଙ୍କ ପୁଅ ଶିବଚରଣ ପରି । ନା, ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର, ଆହୁରି ଭେଜାୟାନ୍, ବୁଦ୍ଧିଆ ।

ଟଣ୍ଡ ଶ୍ରବଳ, ତା' ନାମ ସେ ନିଶ୍ଚେ ଦେବ ଶିବକଳା । ଝରସଞ୍ଜଗୁଡ଼ାଙ୍କ ପାଖକୁ ସେ ଶିବକଳାକୁ ଗୁଡ଼ିଦେବ ନାହିଁ । କିଏ କାଲେ ତା' ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇବ ? ହ, ପକାନ୍ତୁ, କିଏ ତା'ର କ'ଣ କରି ପାରିବ ? କୃଷ୍ଣ-ଭଗବାନ ଛାିର ସଙ୍ଗେ ପୁତନାର ପ୍ରାଣ ଶୋଷି ନେଲପରି ଶିବକଳା କ'ଣ କାହାର ଲେଉଟା ଦୃଷ୍ଟି ସଙ୍ଗେ ତା'ର ଆଖିର ଆଲୁଅ ଶୋଷି ନେବ ନାହିଁ ? ତାକୁ ଅନ୍ଧୁଣୀ କରିବ ନାହିଁ ?

ଆରେ, ସେ କେତେ କଥଣ ଶ୍ରବି ଯାଉଛି ? ଅନ୍ଧାର ଆକାଶର ମିଟିମିଟିକା ତାରୁଗୁଡ଼ାକୁ ଅନାଇଁ ଚେଇଁ ଚେଇଁ ସପନ ଦେଖୁଛି । ଯେଉଁ ପାଣିହାଣ୍ଡିର ଗ୍ରେଟ ପିଲଟି ଦିନେ ତା'ର ପେଟ ଭିତରେ ଗୋଡ଼ ହାତ ପିଟି ମନ ଖୁସିରେ ପହଞ୍ଚୁଥିଲା, ବେଳେ ବେଳେ ଗୁଡ଼ିତଳେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରୁଥିଲା, ସେ ଅଛି ବୋଲି ଟଣ୍ଡ କେଡ଼େ ଉପତ ହେଉଥିଲା । ଆଗତ ଚଢ଼େଇକୁ ବେସର ବାଟିଲ ପରି, ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ପୁଣି ନିଜର ଅଣ-ଆୟତ୍ତରେ ସେ କେତେ ଚେଇଁଲ-ସପନ ଦେଖିଛି । ପହୋଇ ଆସୁଥିବା ଅନ ଦୁଇଟି, ଅନ୍ଧାର ଗୁଡ଼ା ଭିତରେ ଆଶ୍ରା ନିଶ୍ଚୟ ଟିକି-ଝରିଆ ମୁହଁରେ ଅମୃତର ଧାର ଢାଳିବାକୁ ସିରିସିରେଇ ଉଲସି ଉଠୁଥିଲା । କେତେଟା ଦିନ ବା ବାକି ?

ଏତେ ଦିନଯାଏ ଗୁମଣ୍ଡା ସେହି ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରାଣୀର ପ୍ରାଣ ନ ଶୋଷି ତା'କୁ ବଢ଼ିବାକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେଲା କାହିଁକି ? ଟଣ୍ଡ ଭିତରର ଗୁମଣ୍ଡା କ'ଣ ତା'କୁ, ସେହି ଝରିଆକୁ ମଦ ଖୋଇ ଅଧ-ପାଗଳ ପଣ୍ଡଠାରୁ ସ୍ଥାନ କରି ଟଣ୍ଡକୁ ଧରିବାକୁ ମଜାଇ ଥିଲା ? ସବୁ ବାଧା, ସବୁ ବାରଣ, କାକୁଡ଼ି ମିନତି ସେ ଦେଇଲା ନାହିଁ । ମାଡ଼, ଗୋଇଠା, ଶେଷକୁ ଗୁମଣ୍ଡା ନୁହେଁ, ଯିଏ ତାକୁ ଭିଆଣ କରିଥିଲା ସେହି ଝରିଆ ତାକୁ, ସେହି ଅନାଗତ ଶିଶୁକୁ ଦଳିଦାଳି ନିଷ୍ଠୁଳ କରିଦେଲା । ତା'ର କାମୁକପଣ ପାଖରେ ସେହି ଅଶୁଭ ବେଳାରେ ତାର ମଣିଷପଣ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଲା ? ସେମିତି ଆରଟି, ଯିଏ କସି ଧରୁଣ୍ଡ, ତା'ର ଭିଆଣକାରୀ ଝରିଆର ନିଷ୍ଠୁର ତାପରେ ସଢ଼ି ପଦାକୁ ଆସିଲା ।

ଏସବୁ କ'ଣ ତୋ'ର କାଣ୍ଡ ଲେ, ଗୁମଣ୍ଡା !

ସେହି ମିଳାମିଶାର ରାତିଟି ! ଗୋଟିଏ ମାସ କଟି ଗଲାଣି । ଶିବବାବାଙ୍କର ଡେଇଁଶିଆ ହାତରେ ବାନ୍ଧି ଝୁଲିଆ ନିର୍ଭୟ ହୋଇଛି । ତା' ମନରେ ଧାରଣା ହୋଇ ସାରିଛି ସେ ଶିବ-ମହାଦେବ, ଯିଏ କାମଦେବକୁ ପୋଡ଼ି ପାରିଣ କରିଥିଲେ ଆଖିର ନିଆଁରେ, ତାଙ୍କର କଳା ଦେହରେ ଆଉଁଶୁ ଶହେ ଗୁମାସ୍ତା ତା'ର ପାଖ ପଶିବେ ନାହିଁ । କିଏ ସେ କାମଦେବ, ସେ କେଉଁଠି ଥାଏ, ମଣିଷ ଭିତରେ ଥାଇ ସେ କେମିତି ତାକୁ ନିର୍ଲଜ୍ଜ ପଣରେ ନଗ୍ନ, ଗଦେଇ ପଡ଼ିଙ୍ଗାକୁ ପଶୁରି ଝୁଲିଆ ବୁଝିଛି । କେତେଥର ବୁଝି ସେସବୁ ମନେ ରଖିଛି ।

ବନେଇ ଚୁନେଇ କାମଦେବର କରମତ କଥା ଝୁଲିଆ ଟଣା ଆଗରେ ବଢ଼ାଣିଛି । ରାତି ଅଧରେ । ନିଶା ଭୋଲରେ । ଟଣା ପରିକା ସେ ମଦମିଶା କାଳିକା-ମାରିଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ଟିକିଏ ପାଏ ସିନା, ମଦ କି ତାଡ଼ି ପେଟେ ପିଏ ନାହିଁ । ଶିବଙ୍କ ପ୍ରସାଦ-ଚିଲମରୁ ସେ ଧୂଆଁ ଟାଣେ ।

ଟଣା ସହଳ ସହଳ ତା' ବଉଳ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦରକୁ ଫେରେ । ଝୁଲିଆ ତା' ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମେଲା କରିବାକୁ, ଭଜନ କରିବାକୁ ରହୁଥାଏ । କେଉଁଦିନ ସେ କେତେ ରାତିରେ ଫେରେ, ତା'ର ଠିକଣା ନ ଥାଏ । କେତେ ଚଳମ ଶୋଷିଥାଏ କିଏ ଜାଣେ ? ଦିନେ ଦିନେ ଟଳଟଳ ହେଉଥାଏ । ଟଣା ନେହେରୁ ହୋଇ କେବେ କେବେ ତା'କୁ ଖୁଆଇ ପାରେ, ଆଉ କେବେ କେବେ ସେ ରହେ ଖାଡ଼ା ଉପାସ । ଟଣାର କି ଗୁରୁ ?

ଝୁଲିଆ କହେ, ଆଲୋ, ସେ କାମଦେବ ବୋଲି ଯେଉଁ ଦେବତା, ପିଲା ବକଟେ ମ, ଲଜ୍ଜାଳୀ କୁଆଟା, ହାତରେ ଧନୁଟାଏ ଧରିଥାଏ । ସେଥିରେ ପାଞ୍ଚଟା ଶର ଯୋଡ଼ି ଥାଏ । ସେ ଆଖିକୁ ଦିଶେ ନାହିଁ । ଆଖି ପିଞ୍ଜିଡ଼ାରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡ ଗୋଟାକ ବୁଲିଆସେ । ଭରି ଉଡ଼ିପାଡ଼ିଆ ସେ କୁଆ ବକଟକ । ତା'ର ଶରର ମାଡ଼ ଖାଇଲେ ହା-ପୁରୁଷ ମିଶନ୍ତି । ତା'ର ପାଇଁ ଏ ସଂସାର ଲୋ ଟଣା; ପୁଅଝିଆ, ସନ୍ତାନ, କୁଟୁମ୍ବ । ଜାଣିଥା ହଁ, ସେ ନ ଥିଲେ ସଂସାରରେ କେହି ରହନ୍ତେ ନାହିଁ ।

ଦିନୁଦିନ ଦୁର୍ବଳ ହେଉଛି ସେ ଝୁଲିଆ । ନିଶାରେ ବେକ୍ତୁବେଳ ଅଧିକ ଟଳଟଳିଆ ହେଉଛି । କାମକୁ ପାରୁ ନାହିଁ । ବଳବାରିରେ ଭଥଁର ସଙ୍ଗେ ସେ ଖଟିବାକୁ ଗଲେ ଅଳ୍ପ ସମୟ କାମ କରୁଣ୍ଡ ହାଲିଆ ହୋଇ କେଉଁ ଗଛମୂଳରେ, ଅବା ପାଖରେ ଗଛ ନ ଥିଲେ ମୁଣ୍ଡରେ ଗାମୁଛା ପକାଇ ହୃଦ ମୁଣ୍ଡରେ ବସି ଝାଲ ଗମ୍‌ଗମ୍ ଦେହରେ ଦମ୍ ନେଉଛି । ଗୁପ୍ତ କାମ ପାଇଁ ଭଥଁର, ତା'ର ଗ୍ରେଟୀ କଳି-ହୁଡ଼ୀ ବୋଉ ଓ ଠିକା ମୂଲିଆଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଦିନୁଦିନ ଅପାରଗ ହେଉଥିବାରୁ ପରଜ୍ଞ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଛି । ସେମାନେ ଆଖି କାନ ଛୁଇଁ ନିୟମ କଲେ, ଧର୍ମକୁ ସାକ୍ଷୀ କରି ଯାହା ମିଛ ଗପିଗଲେ ପରତେ

ଯାଉଛି । ନିଶ୍ଚୟ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ଅଧିକ କ'ଣ ବା କରିବାର ଅଛି ? ଆକଟି କହିବାକୁ ଟଣର କି ବହୁପ ?

ଟଣ ଶ୍ରବେ, ସେ ସିନା ବାହା ହୋଇ ଏ ଘରର ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଛି, ଏ ଭୁଲରେ ତା'ର ଚେର ଲାଗି ପାରିନାହିଁ । ଦୁଇଟା ଛୁଆ ପେଟରେ ଧରି ସେ ଆଜି ଆଣୁକୁଡ଼ା ।

ଆଠ ବର୍ଷର ବାହାହେଲା ସଂସାର । ଆଗେ ଝରିଆ ତା'ର ହାତୁଆ ଦେହକୁ ଏତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରୁଥିଲା । ସେଇ ଦେହଟାକୁ ବାରମ୍ବାର ନିଜ ଦେହରେ ମିଶାଇ ଦେବାକୁ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା । ବେଳ ଅବେଳର ହୋବ ରଖୁ ନ ଥିଲା । କେଉଁ ଛଟକରେ ଓଲଟି ବଲେଇ ପରି ଲୁଚି ଲୁଚି ପାଦ ଚପି ଚପି ଆସି ଘରେ ପଶୁଥିଲା । ତା'ର ସେ ଡଙ୍ଗା କିପରି ବଦଳି ଓଲଟି ଯାଇଛି ? ଟଣ ଆଜି ବଦଳିଛି । ସେ ତା'ର ଯୌବନରେ ପରିପୁର୍ଣ୍ଣ । ସେ ଲାଲସାରେ ଜରଜର । କାମନାରେ ଭରପୁର । ମା' ହେବାକୁ ଛଟପଟ । ଆକୁଳ ବିକଳ ।

ଟଣ ଏ ଉଦ୍ଦରେ ଏ କୁଟୁମ୍ବରେ ତେର ଲଗାଇବାକୁ ଝରିଆକୁ ଆପଣା ପାଖରେ, ଆପଣା ଦେହରେ ଭିଡ଼ି ହୋଇଥିବା ଶାଢ଼ୀଟି ପରି ବେଢ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଆଗ୍ରହ, ହେଉ ପଛେ ହାତମାଳିଆ ।

ଆଗରୁ ଦୁଇମାଣ ଅସଲ କିସମର ଭୂମି ସେ ବିକି ସାରିଥିଲା ମଦପାଣିରେ, ଗଞ୍ଜେଇ-ଅଫିମରେ । ଶିବ-ବାବାଜୀଙ୍କର ଜଣେ ଅସଲ ଭକ୍ତ ହୋଇଥିବାବୁ ତାଙ୍କର ମଠ ତୋଳା ଓ ପୁଜା-ମେଳାରେ ସେତକ ସେ ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଥିଲା ।

ଏତେ ଭକ୍ତ, ଏତେ ତ୍ୟାଗ କଲପରେ ବି ବାବାଜୀମହାସ୍ବାଜୀଙ୍କର ଟିକିଏ ଦୟା ହୋଇ ନ ଥିଲା । ସେ ତାଙ୍କର କଲାରୁ କାଣିରୁଏ ଦେଇ ତାଙ୍କର ଶକ୍ତିଶାଳୀ କୁହୁକ-ଡେଉରିଆଟିଏ ତା'କୁ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ସେହି ଦୟାଟିକି ପାଇବାକୁ ଝରିଆକୁ ପୁଣି ଆଉ ମାଗେ ସୁନାଥାଳି ଜମି ତା'ର ଗୁରୁଭାଇ ନାରଣ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁନିଦେଇକୁ ବିକିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।

ପରିଡ଼ାଏ କେତେ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ଟଣକୁ ଅଳଣା । ଡେଉରିଆ ଆସିଲା । ହାତରେ ବନ୍ଧା ହେବା ଦିନ, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଜନ୍ମାଳ ମଠରେ ହୋଇଥିଲା । ସେହି ଜନ୍ମାଳରେ ଖାଲି ବାବାଜୀଙ୍କର ଚେଲମାନେ ଯୋଗ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ଅଦର ଦୁଆରି ଯଏ ଆସିଲା ସେ ଯୋଗ ଦେଲା । ଦେଶଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ପାଇଲା । ପୁଞ୍ଜାଏ କାଳିଆ ବୋଦା ହଣା ଯାଇଥିଲେ, ମଠ ବାହାରେ ।

ଚଣ୍ଡୀ-ରୁମଣ୍ଡୀମାନେ, ଯେଉଁମାନେ କାଳିକା-ମାରିଙ୍କର ଦାସୀ-ପରିବାସୀ, ସେମାନେ କେତେ କାଳରୁ ଉପାସ ଥିଲେ । ଖାଲି ହାଉଁ ହାଉଁ ହେଉଥିଲେ । ମଣିକୁଦ

ଗାଆଁରେ ପଣି ଚରବାକୁ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ଅନୁମତି ମାଗୁଥିଲେ । ମା' ନାହିଁ ନାହିଁ କରି ଟିକିଏ ସତାର କରିବାକୁ ସେମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇପୁଝାଇ ଆକଟି ଅଟକାଇ ରଖିଥିଲେ । ସେମାନେ ବୋଦାଙ୍କର ରକ୍ତ ପିଇ ଥିବୁ ଧରିଲେ ।

ନିଜେ ଗଦେଇ ପଡ଼ିଙ୍ଗୀ କେତେଥର ଏପରି ସପନ ଦେଖିଥିଲେ ବୋଲି ମେଲାରେ କହୁଥିଲେ । ମୋତା ନାନା, ସିଏ ଆଗରୁ ଝରିଆର ଦୁଇମାଣ ଜମି କରିଥିଲେ । କେତେ ଦେଇଥିଲେ ଗଦେଇ ପଡ଼ିଙ୍ଗୀ ଆଉ ଝରିଆ ଜାଣିଥିବେ ସିନା, ଟଙ୍କା ତାର ସୁରୁକ ପାଆନ୍ତା କିପରି ? ଝରିଆକୁ ପଚାରିଲେ ମିଳନ୍ତା ଦି' ପୁଅଟା ବିଧା ଗୁପଡ଼ା, ଗୋଇଠା । ଅଭଦ୍ର, ଅସଭ୍ୟ ଗାଳି ଯେ ଶୁଣିବାଲୋକ ଲଜରେ ମଉଳି କାନରେ ହାତ ଦିଅନ୍ତା ।

ମୋତା ନାନା ଭାରି ଭଲମଣିଷ । କଥାରେ ମିଠାବୋଲା । ଶହୁ ମିଶ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ସମସ୍ତେ ସମାନ । ପରଦରର ଝିଅବୋହୂଙ୍କୁ କାଖେଇ କୁଣ୍ଡେଇ, କଥା କେଇପଦରେ ସେ କିଣି ନିଅନ୍ତି । ଆପଣାର କରନ୍ତି । କିଏ କି ଜାତି, କିଏ ଧନୀ, ଖୁସିବାସିଆ, କି ଗରିବ ସେପରି ବାଛବିରୁ ତାଙ୍କର ନ ଥାଏ ।

ସେହି ମୋତା ନାନା ମୋଟାମୋଟି ହୋଇ ମଧୁରଆଗୋରା ବରଗର ସାଧାରଣ ଉଚ୍ଚର ମାଇପିଟି । ମୁହଁଟି କୁନ୍ଦଳପରି । ଯିଏ କହିବ କାଲି ସେ ଡୋଲିରୁ ଓହ୍ଲାଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ସାତୋଟି ଛୁଆ, ଦେଉ ବର୍ଷ କରି ସାନ ବଡ଼, ତାଙ୍କୁ ମା' ବୋଲି ଡାକି କେହି କେହି ତାଙ୍କ କାନ ଧରି ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇ ଥାନ୍ତି, ସେମାନେ ତାଙ୍କର ସଉତୁଣୀର ହେଲେ ହୋଇଥିବେ । ଭ୍ରୂଲତା ଟେକି, ମୁଣ୍ଡ ସାମାନ୍ୟ ଦୋହଲଇ, ହସ ହସ ହୋଇ ସେ ଧୀର ବଚନ ପ୍ରକାଶନ୍ତି ।

ସେ ବି ସପନ ଦେଖିଲା କଥା କହୁଥିଲେ । ଯେଉଁ ଝରିଆକୁ ସେ ଠାକୁରାଣୀ ଅଲପ ଗୁଣି, ଦାଗ ରଖି ଗୁଡ଼ିଯାଇଛନ୍ତି ଅନ୍ୟ ଠାକୁରାଣୀମାନେ ତାଙ୍କ ନପାରିଲା ପଣକୁ ନକଲ କରି ହସୁଛନ୍ତି । ଆଗର ଠାକୁରାଣୀ ଆଗ ତା'କୁ ନେବେ ବୋଲି ବିରୁଦ୍ଧନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ମନକୁ ବୁଝାଏ, ଯାଉ ପଛେ ଆଉ ମାଣେ ଜମି, ଝରିଆର ଜୀବନ ଥାଉ । ସେମିତି ଧଡ଼ିଆ ଧେଡ଼ଙ୍ଗ ହୋଇ ସେ ବିଶାଶହେ ବର୍ଷ ବଢ଼ୁ । ଶିବବାବାଙ୍କ କଳାଶରୁ ଏ ଘରେ ତା'ର କେତେ ପୁଅ ନାତି ନାଚନ୍ତୁ, କୁଦନ୍ତୁ । ଏବେ ବି ଆଉ ଗୁଣିମାଣ ମଝିଲା-କସମର ଗୁଣ ଜମି ଅଛି । ଫସଲ କରି ଜାଣିଲେ, ପେଟ ଅପୋଷା ରହିବ ନାହିଁ । ସେହି ମହାସାଙ୍କର ଶୁଭଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲେ ସମ୍ପତ୍ତି ଗଙ୍ଗାରୁ ଗଉଡମ ମାଡ଼ିଯିବ ।

ସବୁ କାମ ସରିଲା ।

ଝିଅ ଡେଇଁ ଝିଅ ପିନ୍ଧୁ । ଟଙ୍କା ଭିତରର ଗୁମାସ୍ତାକୁ ତାର ଡର ନାହିଁ । ସେ ଗୁମାସ୍ତା ଝିଅ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହେ । ସେଇଥପାଇଁ ଝିଅ ଯେତେ ଘରରେ ଫେରିଲେ ବି ଟଙ୍କା ତା'ର ଯତ୍ନ ନେବାକୁ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କେବେ କେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ, କେତେବେଳେ ସେ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼େ ତା'ର ଠିକଣା ନ ଥାଏ ।

ଟଙ୍କା ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ଚେଇଁ ବସିଥାଏ । ଉର୍ଥ ଗୁମା ଆସିଲେ ତାକୁ ପାଖକୁ ଡାକେ । ତା' ପାଖରୁ କେତେକାଳର କେତେ କଥା ଶୁଣେ । ସେହି କଳିହୁଡ଼ ଗ୍ରେଟୀ ବାଉଁଶର ବୁଢ଼ୀ ମଣିକୁଦ ଗାଆଁରେ ଦୁଇକୋଡ଼ ଦଶବର୍ଷ କି ଆହୁରି ବେଶୀ କାଳ ବୋଦୁ ପଣ କଲଣି । ଏହି ଲମ୍ବା ଜୀବନରେ କେଉଁ କୁଟୁମ୍ବର ସେ କାମ ନ କରିଛୁ ? ସବୁ କୁଟୁମ୍ବର, ଜଣ ଜଣ କରି ପ୍ରତି ପୁରୁଷ ଓ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଜୀବନର ସାର ଅସାର ବହୁ ଖବର ସେ କହେ । କେତେ ମରିହୁଜି ଗଲେଣି । ତା' ଦେଖନ୍ତୁରେ ଯେଉଁ ପରଘରର ଝିଅଟିମାନେ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ ସେମାନେ ଏବେ ତା'ର ପରିକା ବୁଢ଼ୀ ହେଲେଣି । ଝିଅମାନଙ୍କୁ ପରଘରକୁ ପଠାଇ ପୁଅବୋହୂ ଧରି ଘର କରୁଛନ୍ତି । କାହା ମୁଣ୍ଡରେ ସିନ୍ଦୂର ଏବେ ବି ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଜଳୁଛି । କାହାର ମୁଣ୍ଡରୁ ଦଇବ ସେତକ କେବଠାରୁ ପୋଛି ଦେଲଣି ।

ବୁଢ଼ୀ ଗପୁଡ଼ିପଣକୁ ସରୁଛି । କହେ, ମୁଁ ଦେଖି ଦେଖି ଆଇଲି, ଏ ସଂସାରର ଲୋକେ କେମିତି ମଉନମୁହଁ । ପେଟରେ ଗୋଟିଏ କଥା ତ ମୁହଁରେ ଗୋଟିଏ କଥା । କାହାକୁ ବିଶ୍ୱାସ ? ଭଲ ମଣିଷ ତଳିତଳାନ୍ତି ହୋଇଛନ୍ତି । ଖରାପ ମଣିଷଙ୍କର ବଡ଼ିତ ହୋଇଛି । ପୁଣି, ମଲମଲ ଉଠିଛି । ସବୁ ଓଲଟ ପାଲଟ କରିଦେଇଛି ।

ଏଇ ଶିବବାବା କଥା ଦେଖ । କୁଆଡ଼ର କେଉଁ ବାବାଜୀଟା ! ଚୋର କି ଡକ୍ଟର କିଏ ଜାଣେ ? ଏ ଗାଆଁରେ ହୃଦୟର ଲଗାଇଛି । ମରଦ ତ ମରଦ, କେତେ ମାଇପିଙ୍କୁ ବାଇ ଲଗାଇଛି । ଲୋକେ କୁହାକୁହୁ ହେଉଛନ୍ତି, ଭେଣ୍ଟାଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ନିଶା ଖୋଇ ଧନ ଓଟାରି ନେଉଛି । ତାଙ୍କୁସବୁ ଅମଣିଷ କରୁଛି । ଦେଖୁନ ଆମ ବାବୁଙ୍କୁ ? କ'ଣ ସେ ଥିଲେ, ଏବେ କ'ଣ ହେଲେଣି ?

ଟଙ୍କା କହେ, ନିଜେ ସେ ବାବା ଶିବକଳା ନେଇ ଜନମ । ନିଜେ ମହାଦେବ । ତାଙ୍କର କି ଦୋଷ ? ଲୋକେ ଯଦି ମଦ ପାଣି ପିଇ, ଗଞ୍ଜେଇ ଖାଇ ବାଇ ହେବେ ଲୋ ଉର୍ଥ ଗୁମା, ତାଙ୍କର ନିନ୍ଦା କରିବ କାହିଁକି ? ମୁଁ ପେଟରୁ ଦୁଇଗିନି । ତାଙ୍କ ହାତଧରି ଆସିଲି ବୋଲି ସେ ଏମିତି ହେଲେ । ମତେ ସେ ଶାସନ କଲେ, ଦଣ୍ଡ ଦେଲେ । ମୁଁ ସହଲ । ମୋର ଛଳ ନାହିଁ । ମୁଁ ସେତେଦନ ପାରିବ ସହବ । ସହ ନ ପାରିଲେ ମୋ' ବିଗୁରିଲି କାମ କରିଦେବ । ତେଣିକି ତାଙ୍କର ଯାହା ହେବ ତମେସବୁ ଦେଖିବ । ମୁଁ ତ ଦେଖିବି ନାହିଁ ?

ଆଲୋ ଭର୍ତ୍ତୃ ମା ! ମୁଁ ଏତେ କଲପରେ ବ କ'ଣ ତାଙ୍କର ଦେହରେ ମାଉଁସ ଲଗୁଛି ? ଓଲଟି ସେ ଦିନୁଦିନ ଶୀତ ହେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିରୁଚିରୁଚି, ବିବେକ କଣ ସଂସାରମତ ଆତକୁ ଫେରୁଛି ? ଓଲଟି ତାଙ୍କ ଚୁର୍ଚିବିବେକ ଦିନୁଦିନ ଅରମା ଆତକୁ ଧାଇଁଛି । ତୁ ମତେ ଦେଖ । କାହିଁକି କେଜାଣି ଦିନୁଦିନ ମୁଁ ବରିବଡ଼ ପରି ଫଳି ଉଠୁଛି ।

ଭର୍ତ୍ତୃ ମା ପିଣ୍ଡାତଳକୁ ମେନ୍ଦାଏ ଗୁପ୍ତ ଥିବା କରେ । କହେ, ସେମିତି କହୁନା ଗୋ ବୋହୂ ଯାତାଣୀ ! ବୁଢ଼ୀ ଯାତାଣୀ ଯଦି ବଞ୍ଚିଥାନ୍ତେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଏମିତି ଅପସନ୍ନ କଥା ପଦେ କିଏ କହୁଥାନ୍ତା, ସେ ତା'ର ଚୁଟି ରଖନ୍ତେ ନାହିଁ । ମହତ ସାରନ୍ତେ । ତମେ ପିଲଟିଏ ହୋଇ ଆସିଥିଲ । ମା' ନ ଥିଲା ଶୁକ୍ରମାନିଆଁ ପଡ଼ିରୁଣିଆଁ ହିଅ । ବୋହୂପଣ କଲ । ପ୍ରଭତଲେ ରହୁଲ । ଯୁବତୀ ବୟସ ହେଲା । ଦେହରେ ଟିକିଏ ଲଗନ୍ତା ନାହିଁ କି ? କୋଳରେ ଛୁଆ ବଳଟେ ହେଲେ ଦେହ ପୁଣି ଝଡ଼ିଯିବ ।

ଆଉ କେବେ କେବେ ପୁଣି ସେ ଭର୍ତ୍ତୃ ମା ଗମେ, ଗାଆଁରେ ଆପଣା-ସାଥୀକା, ମରବେରସରା କୁହାକୁହା ହେଉଛନ୍ତି ଗୋ, ବାବାଜୀ କୁଆଡ଼େ କାହାକୁ କହୁଲା, ତମ ଭିତରେ କେଉଁ ଠାକୁରାଣୀ ଅଛୁ ଯେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଉଛି । ଠାକୁର-ଠାକୁରାଣୀ କାହା ଦେହରେ ନାହାନ୍ତି କହଲ ? ଆମର ଗାଈଗୋରୁଙ୍କ କଥା ଭାବ । ଭୁମ ଗୋଟିକେ ଠାକୁର ଗୋଟିଏ । କେତେ କାହାକୁ ସେମାନେ ଖାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ? ସେମାନେ ଆମକୁ ଶୀର ପେଇ ବଞ୍ଚେଇଛନ୍ତି । ପୁଣି ଦେଖ, ସେମାନଙ୍କୁ ବି କେଉଁ କେଉଁ ଜାତିର କଂସେଇ ମାରି କାହାକୁ ସବୁ ମାଉଁସ ଖୁଆଉଛନ୍ତି । କଂସେଇକୁ ଦେବତାମାନେ ଖାଉ ନାହାନ୍ତି, କି ମାଉଁସମିଆକୁ ବି କାଡ଼ିଯୋଗନା ହୁଅ ନାହିଁ । ଆଇଷ ପୁଣିଲେ ମଣିଷ ମରେ । ଯମ ଘୋଷାର ନିଏ । ସେତିକି ବେଳେ କୋଉ ଠାକୁରାଣୀ କୋଉଠୁ ଶୂନ୍ୟରୁ ଆସି ଜୀବନ ଶୋଷେ । ମୁଁ ଏଇଆ ଜାଣେ ।

ଡରି ଡରି ବେଦନାମିଶ୍ରା ସ୍ଵରରେ ଟଣ କହେ, ଶିବବାବାଜୀ ମହାଦେବଙ୍କ ଅବତାର । ସେ ମୋତେ ଦେଖି ସେଇଆ କହୁଲେ । ସ୍ଵେ ବିଶ୍ଵାସ କଲେ । ସତେ, ସମସ୍ତଙ୍କ ଜୀବନ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଗଲା ଲେ ଭର୍ତ୍ତୃ ମା !

ଟଣର କିଭରେ ଅଟକି ଯାଏ ତା' ନିଜ ଅନୁଭବର ଘଟଣା । କେମିତି ସେ କହି ପାରନ୍ତା ଯେ ସେ ତା' ନିଜ ଭିତରର ଗୁମ୍ଫାରୁ ଭୟଙ୍କର ରୂପ ବାହାରେ ଦେଖିଛି, ପେଟ ଭିତରେ ସେ ତା'ର ଥିତ ଅନୁଭବ କରିଛି ?

ଭର୍ତ୍ତୃ ମା କହେ, ଆଗୋ ବୋହୂ ଯାତାଣୀ, ସେହି ବିଶ୍ଵାସ ଆମ ବାବୁଙ୍କ ମନରେ ନ ଜନମାଇଲେ ସେ ତାଙ୍କର ବୋଲିକରା ଚେଲ ହେବେ କିପରି ? ଜଣା ପାଣିରେ ବାଇଆ ହୋଇ ସମ୍ପତ୍ତି ବିକି ପଇସା ବିନବସ୍ତୁ କରିବେ କିପରି ?

ମଣିକୁଦ ଗାଆଁର ଜାଣିଲଶୁଣିଲ ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକେ, ଆଉ ସାଆଁତାଣୀମାନେ ଏକଥା କୁହାକୁହୁ ହେଉଛନ୍ତି । ମଣି ଚଉଧୁଷ୍ଟ, ବକଳ ନନ୍ଦ, ଅର୍ଜୁନ ଦଉହେରକା ଭରି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥିଲେ । ସେମାନେ ସବୁ ତାଙ୍କମାନଙ୍କ ଘରେ ଭାରିଦା କରି କହିଛନ୍ତି, ପୁଅ ପୁରୁଷଙ୍କ ଅମଳରୁ ଆମ ଗାଆଁରେ କେତେ ଠାକୁର, କେତେ ଠାକୁରାଣୀ ଅଛନ୍ତି । ସେଠିକ ଯିବ । ଯେଉଁଠି ଖାଲି ମଦୁଆ, ରଞ୍ଜିତୁଆ, ଅତିମିଆଁ, ଗୌର ଡକେଇତ, ଠକଦଳ ମେଲାମଉଛବ କରୁଛନ୍ତି ସେଠି ପାଦ ଥୋଇବ ନାହିଁ । ସେମାନେ ପୁଣି ବାବାଜୀ ନାଆଁରେ ଯେଉଁ ଅସନା କଥା କହିଛନ୍ତି ଗୋ, ଛୁ, ଛୁ, କେମିତି କହିବ ?

ଶୋଇଲ ଲୋକକୁ ହଲାଇ ଉଠାଇଲ ପରି ଟଣ୍ଡା ଚମକ ଉଠେ । କହେ, ତୁମ୍ଭା ହୁଁ ଲୋ, ବାକ୍‌ଗୁଳିଆ ବୁଢ଼ୀ । ମହାତ୍ମା ବ୍ରହ୍ମଗୁଣଙ୍କ ନାମରେ ଯେଉଁମାନେ ନିନ୍ଦା ରଚାନ୍ତି, ତାଙ୍କ ପାଟିରେ ପୋକ ପଡ଼ୁ । ଯିଏ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଛି, ତାଙ୍କ ଆଖିର ତେଜରେ, ତୁଣ୍ଡର ବଚନରେ ମୋହ ହୋଇଛି । ସେ ସାକ୍ଷାତ୍ ଶିବମହାଦେବଙ୍କ ଅବତାର । କାଳିକାମାରିଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଦାସୀପଣରେ ସେବା କଲବେଳେ ସେ ପ୍ରିୟରୂପ ଧରନ୍ତି । ସେଇଆପାଇଁ ମୁଣ୍ଡରେ ରଖନ୍ତି ଲମ୍ବ କେଶ । ଜଟାକୁଟ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ।

—ମୋତା ନାମ, ପୁନ ଦେଇ, ମାଳତୀ ଦେଇ, ମୋ' ବଉଳ ସୁନା ଏମାନେ ତାଙ୍କୁ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରିୟ ରୂପରେ କେତେଥର ଦେଖିଛନ୍ତି । ଜାଣିଛୁ କି, ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସୀ ଭକ୍ତ ନ ହେଲେ, ତାଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ ନ ଥିଲେ, କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କୁ ସେ ରୂପରେ କିଏ ଦେଖି ପାରବ ? ଶିବମହାଦେବ ଧ୍ୟାନବନ୍ଧରେ ସେଠାକୁ ଚିତ୍ତେ କରନ୍ତି ଟି । ସେମାନେ ସବୁ ଜଣ ଜଣ କରି କେତେ-ଥର ଦେଖିଛନ୍ତି । କ'ଣ ଦେଖନ୍ତି କହିବାକୁ ମନା । କହିଲେ ଗୁପ୍ତ ଫାଟିଯିବ । କାଳିକାମାରି ବଣ ପଦା କରିଦେବ ।

ଉଅଁର ମା ଜିଭ କାମୁଡ଼େ । ତଳେ ମୁଣ୍ଡକୋଡ଼ି କହେ, ଯାହା ଶୁଣିଲି, ସେଇଆ କହିଲି । ହେ ଶିବମହାତ୍ମା, ତମର ନିନ୍ଦା କରୁନାହିଁ । ମୋ ଦୋଷ ଧରିବ ନାହିଁ ।

ପୁଣି, ଆଉ କେବେ ଉଅଁରମା ଯାହା ଶୁଣିଥାଏ ଗପେ, ବାବାଜୀ କୁଆଡ଼େ ଲମ୍ଫଟିଆ । ତା' ପଶ୍ଚିମା ଚେଲଟା ବି ସେଇଆ । ଜଣେ ଯାଏ, ଜଣେ ଆସେ । ଯିଏ ଆସେ ସେଇଆ । ସୁନାର ପୁଅ ଶିବଚରଣ କୁଆଡ଼େ ଡମ୍ବରୁ ମାହାରଣା ଅଣପୁରୁଷାର ପୁଅ ନୁହେଁ । ସେଇ ଭଣ୍ଡବାବାଜୀର ପୁଅ । ମୋତା ନା :ଙ୍କର କୁଆଡ଼େ ଶିବଅଂଶରେ ମାସଗଢ଼ଲଣି । ଏମିତି ଆଉ କେଉଁ ସବୁ ଗାଆଁର କେଉଁ ସବୁ ବାସ୍ତି, କୁଆ ବାସ୍ତି ଆଉମାନଙ୍କର ବି । ସୁନାଦେଇର ପୁଣି କ'ଣ

ହେବ ବୋଲି ତମରୁ ତାର ପୁରୁଷପଣିଆଁର ବଡ଼ ଦେଖାଇବାକୁ କେଉଁମାନଙ୍କ ଆଗରେ ମନ ଖୁସିରେ ଗପିଲୁଣି ।

ଟଣ୍ଡର ମନରେ ତଥାଁ ଲାଗିଲା ପରି ସେ ଚହଟି ଉଠେ । ଛଟପଟ ହୁଏ । ଗଦେଇ ନନାଙ୍କଠାରୁ ବୁଝି ଝିଅ ତା' ଆଗରେ ଗପିଲା ବୃଣ୍ଡା ତା'ର ମନେ ପଡ଼େ—

—ଶିବମହାଦେବ କାମଦେବକୁ ପୋଡ଼ି ଭୟ କରିଥିଲେ ସେ ପୃଷ୍ଠି ବିନଷ୍ଟ ହେବ ବୋଲି ପିଲାଟାକୁ ସେ ପୁଣି ବଞ୍ଚାଇଦେଲେ । କହିଲେ, ଯୁଆଡ଼େ ଖୁସି ତୁ ତେଣେ ଯା' । ଯାହା ଉପରକୁ ତୁ ତୋ ଫୁଲ-ଶର ମାରି ଖେଳିବୁ ତ ଖେଳୁଥା । ମୋ ପାଖ ପଶିବୁ ନାହିଁରେ ଚଗଲା ପିଲା ! ତୁ ମୋ ପୁରୁଷଟା ବୋଲି ଅରେ ତୋ ନବରଙ୍ଗିଆ ବୋପାର ଉପ୍ରୋଧରେ ତତେ ବଞ୍ଚାଇଲି । ଆଉ କେବେ ମୋ' ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବୁ ତ ତତେ ପୁଣି ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ କରିବି ଜାଣିଥା । ନେ, ଏ ଅମରଲତୁଟା ଖାଇଦେ । ଯା, ତୋ ହୃଦୟର ବୋପା ପାଖକୁ । ତା'କୁ ତୋ' ବାଣ ମାରି ମାରିବା ଖେଳିବୁ । ସେ ଖାଲି ଅବତାର ହେବଥୁବ । ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳରେ ନାଟ ଲଗାଉଥୁବ । ହଟ ଲଗାଉଥୁବ । ବୁଝିଲୁରେ ପୁଅ, ଭଲ ଦଶା ଅଛି ତ ମୋ ଆଗରୁ ପଲା —

—ସେହି ଦିନରୁ ସେହି ଟିକ ମଉଜିଆ ପିଲାଟା ଶିବ-ମହାଦେବଙ୍କ ପାଖ ପଶେ ନାହିଁ । ଶିବବାବା ତାଙ୍କର ଅବତାର । କେଡ଼େ ଅଧର୍ମ କଥା ଲୋକେ ତାଙ୍କ ନାମରେ ରଚାଉଛନ୍ତି ! ସେମାନଙ୍କୁ ନରକ ଯୋଗ ଅଛି ।

ଟଣ୍ଡ ନିଜେ ନିତି ପରଖୁଛି । ଝିଅର ହାତରେ ଶିବକଳାରୁ ଧାପେ ଥାଇ ସେହି ଡେଇଁଶଆଟି ପିଲାଙ୍କ ଦିନରୁ କେମିତି ସେ ନପାରିଲା ନିର୍ବଳ ହେଉଛି । ତାକୁ ଛୁଇଁରେ ଧରି, ଦେହରେ ଦୁଇହାତ ଗୁଡ଼ାଇ ଆକର୍ଷିଲେ ମଧ୍ୟ ତା' ଦେହରେ ତେଜ ଚହଟୁ ନାହିଁ । ନିଜର ଅଙ୍ଗରେ ନିଆଁ ଜଳିଲେ ସେ ନିଆଁର ତାପରେ କେବେ ପିନା ସେ ତାତ ଉଠେ, ନୋହିଲେ ସେ ତା ନରମଦେହ ଉପରେ ଆନନ୍ଦରେ, ଶାନ୍ତିରେ, ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ କୁଟ୍ କରୁ ଶୋଇ ପଡ଼େ ।

ତା' ନିଜ ଭିତରର ରୂମଣ୍ଡା ପ୍ରାଣବିକଳରେ ଛଟପଟ, କଲବଲ ହୁଏ । ତା' ଦେହକୁ ଝିମିଝିମି କରେ । ଅସ୍ବ । ନାକପୁଡ଼ାରେ ଖର ନିଶ୍ବାସ କୁଟାଇ ସେ ରୂମଣ୍ଡା କେଉଁ ଛଟକରେ ଖସି ପଳାଏ । ତା'ର ବାମ୍ଫୁଆ, ନିଦୁଆ, ନିନ୍ଦ୍ରୋକ ଆଖିକି ଘରଭିତରର ଆଖିପୁହା ଅନ୍ଧାରରେ ରୂମଣ୍ଡାର ଭୟଙ୍କର, ଡରଡର ରୂପର ପ୍ରଭାବ ଦର୍ଶି ଯାଉଥାଏ । ପଛକୁ ବୁଝିବୁଝିକା ସେ କବାଟ ଦେହରେ ମିଶି ଯାଉଥାଏ ।

ଝରା ଶୋଇ ପଡ଼ିଲଣି । କ'ଣର ସେ ହେଲଣି ? ଆଖି ପଶିଲଣି କୋରଡ଼ରେ । ଦେହରେ ଜୀବନ ନଥିଲା ପରି ଲାଗୁଛି । କେଉଁଠି କ'ଣ ଖାଉଛି ତାକୁ ଜଣା । ଯେତେ ଯତ୍ନରେ, ଶାଶୁ ଶିଖାଇଥିବା ଡକ୍ଟରେ ଯେତେ ପ୍ରକାରେ ରାନ୍ଧି ପାଖରେ ରଖିଲେ ତା' ପାଟିକୁ ବୁଲୁ ନାହିଁ । ରାଣ ନିୟମ ପକାଇଲେ ଅଳପ ଗୁଣି ଉଠୁଛି । ବେଶୀ ବେଶୀ ଅଫିମ-ପାଣିରେ-ପାଗିଲା ଗଞ୍ଜେଇ ଧୂଆଁ ଟାଣି ଅଳ୍ପ ଶୁଖି ଗଲଣି । ଭୋକ ମରଗଲଣି ପରା !

କ'ଣ ହେବ ଏହାର ଫଳ ? ସେ ତ ଟଣର କଥା ମାକୁ ନାହିଁ । ଏବେ ଆଉ ମାଡ଼ ମାରବାକୁ ଚିହ୍ନି ଆସୁ ନାହିଁ । ମଉନ ରହୁଛି । ସେ ନିଜ ଦେହର ଦୁର୍ବଳତା ଓ ନିପାରିତାପଣ ବୁଝି ନିରାଶ ହୋଇଛି । ସେହି ନିରାଶା ତାକୁ ସଂସାରକ ଜୀବନରୁ ଦୂରେଇ ରଖୁଛି ପରା ! କରଛନ୍ତା ଦେଇ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହିବାକୁ ସେ ଭଲ ପାଉଛି । ସାଙ୍ଗ ମେଳରେ ନିଶା ଧୂଆଁର କୁହେଲି ତଳେ ନିଜକୁ ଛପାଇ ରଖି ସେ ଶାନ୍ତି ପାଉଛି ।

ଟଣର ନିଗୁଟିଆ ମନରେ ଏପରି କେତେ ଭାବନା ପଶୁଛି ।

କାହିଁକି ତା' ବଢ଼ିଲା ସୁନା ଏତେ ଡେରି କରୁଛି ? ସଞ୍ଜ କେତେବେଳୁ ହେଲଣି । ବଲୁଆପଲଙ୍କର ବୋବାଲି ଶୁଭୁଥିଲା, ସେ ବି ବନ ହେଲଣି । ଅନ୍ଧାର ନିଘଞ୍ଚ ହେଲଣି । ଆକାଶରେ ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡିକା ମେଘ । ତାରାଗୁଡ଼ିକ ମୁହଁଛପା ଦେଇ ପୁଣି ବାହାରି ଆସୁଛନ୍ତି । ଆଖି ମିଟିମିଟି କରି ପୁଣି ଛପି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଭର୍ଥରା ଏବେ ମଗର ହେଲଣି । ଏତେବେଳ ଯାଏ ସେ ଗଲ କୁଆଡ଼େ ? ଘରର ମାଲିକ ଘରଝରର ନ ବୁଝିଲେ, କୋଠିଆ-ଗୁକରଙ୍କୁ ଅଖିଏ ଆଖିଏ ନ ରଖିଲେ, କଥା-ଅକଥାରେ ଆକଟ ନ କଲେ ସେମାନେ ଉପରମୁହଁ ହେବେ । ମାଇପି ମଣିଷ ଟଣର କି ଗୁରୁ ? ପଦେ କହିବ ସିନା, ଶାସନ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ସେହି ଭର୍ଥରା ପୁଣି ଟଣର ଏକୁଟିଆ ଜୀବନର ସାହା ଲରସା ।

ଡେରି କରିବ ତ କରୁ ସେ ଭର୍ଥରା । କେଜାଣି, ତା ଖାଉଁଦ ଝରାଆର ଆଦେଶରେ ସେ କାହାଠୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠରେ ଗଞ୍ଜେଇ, ଅଫିମ କଣିବାକୁ ଯାଇଥିବ । କଥା ନହସରେ ଦିନେ ସେ କହି ପକାଇଲା । ଗୁରୁଗୁଣ ଦାମ୍ ଦେଇ ସେ କଣେ ।

ଜିଭ କାମୁଡ଼ି, ନାକ-କାନ ମୋଡ଼ି ହୋଇ ସେ ଗୁହାରି କଲା, ସାତକୁ ପରୁରବ ନାହିଁ ବୋହୂ ମା ! ସେ ମୋତେ ନିଷ୍ପକ ଛେଡ଼ିବେ । ମନା କରିଥିଲେ ।

ଟଣ ନିର୍ଭର ଜବାବ ଦେଇଥିଲା ଯେ ସେ କହୁବ ନାହିଁ । ଭର୍ତ୍ତୀ ତା'ର
ଧନ, ଜୀବନ ଓ ମହତର ଜରୁଆଳ ।

ହଁ, ମହତର ! ଝରିଆର ପାଟମାନେ, ଯେଉଁମାନେ ଟଣକୁ ଦେଖି ହସନ୍ତି,
ଉତ୍ତର ନ ପାଇଲେ ବି ପଦେ ଅଧେ ରହରସିଆ ଅଟ୍ଟାଳିଆ ଅସନା କଥା କହନ୍ତି,
ଝରିଆକୁ ଖୋଜିବା ଆଗରେ କବାଟରେ ଅସମୟରେ ହାତ ମାରି ଖଣ୍ଡିକାଶ ଦେଇ
ତାଙ୍କୁ । ଭର୍ତ୍ତୀ ଠେଙ୍ଗା ଧରି ଉଠେ । ପରୁରେ, ଆଜ୍ଞା, ଏ ଅବେଳାରେ ?
ସାଆଁ ତେ ମଠରେ ।

ପରୁରନ୍ତି, ଏତେ ରାତି ହେଲଣି ! କାମ ଥିଲା ।

ଭର୍ତ୍ତୀ କହେ, କିଏ ଜାଣେ କେତେବେଳେ ଫେରିବେ ? କାଲି ସକାଳେ
ଆସିଲେ ଭେଟିବେ ।

କହନ୍ତି, ଯା, ତାଙ୍କିଆଣିରୁ । ତୋ' ବୋଉ ତ ଅଛୁ ।

ଭର୍ତ୍ତୀ କହେ, ସେ ତ ଗ୍ରେଟ୍ଟୀ । ରୋଗଣୀ । ଠେଙ୍ଗା ପାହାରରେ ଶ୍ୱେର,
ତସ୍ମର, ବାହାମିଆ, ଲୁଟ୍ ଡାଙ୍ଗର ମୁଣ୍ଡ କ'ଣ ଛେଡ଼ି ପାରିବ ? କାଲି ସକାଳେ
ଆସିବ ଆଜ୍ଞା । ସେମିତି ଜରୁରୀ କାମ ଅଛି ତ ନାହାର ପିଣ୍ଡାରେ ବସିଥାଅ ।

ଧଉଁ କରି କବାଟ ବନ୍ଦ କରେ । ଶିକୁଳୀ ଲଗାଏ ।

ଗୋଡ଼ ଚାପି ଚାପି ଟଣ କା' ଶୋଇଲାପରୁ ବାହାରେ । ହାତରେ ନଲଟଣ ।
ଭର୍ତ୍ତୀକୁ ପଚାରେ । ସେ ପଚା କହେ । କ୍ଷଣ ପଣ ଦେଖାଏ । ହୁଙ୍ଗାରେ, ଶଳା
ଲୁଟ୍ ଡା ମଦୁଆକୁ ମୁଁ ଚିହ୍ନେ ନାହିଁ ? ଘରଭିତରକୁ ପାଦ ବଢ଼ାଇଥାନ୍ତା ତ ମୁଣ୍ଡ
ଛୁରି କରିଥାନ୍ତା ।

ଟଣ ନିଜ କୋଠାକୁ ଅରଥର ମାତରେ ଫେରି ଆସେ । ଚଟାଣ ଉପରେ
ପଡ଼ି ଚୁନା ଚୁନା କାନ୍ଦେ । ଛଟପଟ ହୁଏ । ଝରିଆର ଆଗମନକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଣ
ତା'କୁ ନିଦ ଘୋଟି ଆସେ ।

ସେହି ସ୍ୱପ୍ନ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଅନୁଭବ କରେ, ତା' ଭିତରର ଗୁମାସ୍ତା
କାରୁଣ୍ୟ କରୁଛି । ଅନୁନୟ କରି କହୁଛି, ସେ ଯଦି ଆସିଥାନ୍ତା, ତା'ର ଚକ୍ର,
ମାଂସ, ଶେଷକୁ ଜୀବନ ଆହାର କରି ମୋ'ର ଶ୍ୱେତରେ ଛଟପଟ ଆସାକୁ ଶାନ୍ତ
କରିଥାନ୍ତା । କାହିଁକି ମତେ ଡହଳ-ବିକଳ କଲୁ ? ଯିଏ ତା'କୁ ଘଉଡ଼ି ଦେଲା ଲୋ
ଟଣ ! ସେହି ଛନଛନ୍ଦିଆଁ ଯୁଆନ ଟୋକାର ରକତ ମାଉଁସ, ଜୀବନ ମୋତେ
ଚଷା । ମୋ'ର ଜାତି ଅଜାତି ବାଛ ଚରୁର ନାହିଁ ।

ଛଟପଟ ଟଣ ଅଧା-ବାଇଆଣୀ ବେଶରେ ଚଟାଣ ଉପରେ ଉଠି ବସେ ।
ନିଜ ଦେହର ପରପୁଷ୍ପତାକୁ ଗୁହ୍ୟେ ଅପସ୍ତ ଆଲୁଅରେ । ମନେ ମନେ ଗୁମାସ୍ତାକୁ
କହେ, ଦେଖ, ମତେ ଆଉ କଲବଲ କରି ନା । ମତେ ତୁ ଦୋଷଗୁଣୀ ହେବାକୁ

ବୁଦ୍ଧି ବତା ନା । ମତେ ତୁ ଖାଇ ଦେ ରଣାଳୁଣୀ ! ତୋ' ପେଟ ପୁରବ, ମୁଁ
ସାହୁଗତ ପାଇଯିବି ।

ଆଜି କାହିଁକି ଡର ଡର ଲାଗୁଛି । ସଜବାନ ହୋଇ କେତେବେଳଯାଏ ସେ
ଏକତ ସେକତ ହେଉଥିବ ? ଆରେ, ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ମୁକୁଳା ଅଛି !

ଟଙ୍କର ସେ କଥା ମନେ ନ ଥିଲା । ସେ ନଳଟଣ ଧରି ଅଗଣା ପାରି ହୋଇ
ଦାଣ୍ଡରେ ପାଦ ଦେଲା । ତାକୁ ଦିଶିଲା, ହାତରେ ଛୁଇଁଲ ଆଲୁଅ ଝୁଲଇ ଅଧା
ତାଳଗଛ ପରି କିଏ ଜଣେ ଦାଣ୍ଡଗୋଡ଼ର ଆଡ଼ୁ ପବନରେ ନହକା ଗଛ
ଦୋହଲିଲା ପରି, ଟଳଟଳ ହୋଇ ତାଙ୍କର ଘରଆଡ଼କୁ ମୋହିଁଛନ୍ତି । ପାଖେଇ
ଆସିଲାବୁ ଦିଶିଲା, ସେ ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣା ।

ଧୋବ ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ସେ ଆଶୁ ଲୁଗୁ ନାହିଁ । ଖଇରିଆ ରଙ୍ଗର ଜାମା
କହୁଣୀ ତଳକୁ ଲମ୍ବିଛି । ଜାମାଟି ପୁଣି ଲମ୍ବିଛି କଞ୍ଚ ଅଧ ଯାଏ । ଦୁଇ ଭ୍ରୂତରେ ଓ
ଦୁଇ କଡ଼ରେ ଶ୍ଵେତଟି ପକେଟ, ସାମାନ୍ୟ ଫୁଲିଫୁଲି ଉଠିଛି ।

ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣା, ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ସେ ଯାହା ଥିଲେ, ଟଙ୍କା କେତେ
ଅର ଦେଖିବେ । ଆଜି ସେ ତା'ର ଅଧା ବି ନାହାନ୍ତି । ସେ ଅର୍ଦ୍ଧାସୁର-ରୂପୀ ମଣିଷ,
ଯିଏ ଗବଣେଶ୍ଵରର ବେଶ ଧରି, କାନ୍ଧରେ ଆହୁର ନଅ-ମୁଣ୍ଡଶକ୍ତୀ ଲମ୍ବ ପଟା ବାନ୍ଧି
ମଞ୍ଚା ଉପରେ ଥାଇ ଜଳିକାଳିଆ ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲେ ଦେଶୋଦ୍ଧାରଙ୍କର ଗ୍ରନ୍ଥ ଦୁଲୁକି
ଉଠେ, ସେ ଏବେ କ'ଣ ପରି ହେଲେଣି । ଲମ୍ବାଳିଆ କଲା ମୁହଁରେ ଦନ୍ତୁହାତ
ହୁଡ଼ ପରି ଠିଆ ହେଲଣି । ଆଖି ପଶିଗଲଣି । ଖାଲି ମୁଣ୍ଡର ବାଲ ବେତାକ ସେମିତି
ଅଛି ।

ଟଙ୍କା ଭାରିଲା, ତା' ଭିତରର ଗୁମସ୍ତାର ଧାପରେ ସିନା ଝୁରୁଆର ଚକ୍ରମାଂସ
ମିଲେଇ ଯାଉଛି ବୋଲି ଶିବ-ବାବାଙ୍କ ଦୟା ଲାଭ କରିଥିବା କିଏ ସବୁ ମାଇପେ
ତାକୁ ଶୁଣାଇ ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ କଥାଗଣା ହେଉଥିଲେ, ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣାଙ୍କୁ
କାହା ଭିତରର ଗୁମସ୍ତା ଶୋଷି ଖାଉଛି ? ବଢ଼ିଲା ସୁନାଦେଇ ଭିତରେ କ'ଣ
ଗୁମସ୍ତାଟାଏ ଅଛି ?

ସେ ବାବାଜୀଙ୍କର ସ୍ନେହ କେବଠାରୁ ପାଇସାରିଲଣି । ତାଙ୍କର ଶିବକଳାର
କଣିକା ଲଭି ଶିବଚରଣ ପରି ସୁନ୍ଦର କର୍କଶୁଳିଆ କୌତୁକିଆ ପୁଅ ପାଇଲଣି ।
ତାଙ୍କର ଦୟାରୁ ପୁଣି ତା' ପେଟରେ ଛୁଆ ରହିଲଣି । ଖବର ମିଳୁଛି, ହେଲେ,

ଟଙ୍କର ବଉଳ ତା'କୁ ଲଢ଼ କହୁ ନାହିଁ । ଏଡ଼େ କପଟୀ ସେ ! ଏତେ ହେଲ ପରେ ବି କଣ ଗୁମାସ୍ତା ପୁନାଦେଇକୁ ଗୁଡ଼ି ଗୁଲି ଯାଇନାହିଁ ।

ଟଙ୍କର ମନେ ହେଲା, ଅତିମରସରେ ପରଖା ଗଞ୍ଜେଇ ଧୁଆଁ ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣାଙ୍କ ଅନ୍ତ ଜାଳଦେଉଛି । ଝରିଆର ବି । ବାବାଜୀ ମହାରାଜ ଯଦି ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ଧୁଆଁ ଗୁମାସ୍ତାର ମୁହଁରୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରନ୍ତେ, ତେବେ ତାଙ୍କର ଆଗର ଦେହ ଫେରି ଆସନ୍ତା । ଝରିଆର ମତି ଶୁଣି ଫୁଟନ୍ତା । ତା' ସଂସାର ଉଜୁଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ ।

ଆସୁଛନ୍ତି ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣା । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଝରିଆ । ଧୋବ ଲୁଗା ତ ସେ ପିନ୍ଧିଥିଲା । ଦେହରେ ଗୋଟିଏ କାଳରେ ଗାମୁଛା । ତା' ପଛରେ ପୁନାଦେଇ । ସଜରେ ଆଉ ଜଣେ ସ୍ତ୍ରୀ । ମୁଣ୍ଡର ଓଢ଼ଣା କପାଳ ଉପରକୁ ଟିକିଏ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଥିବାରୁ ହଠାତ୍ ଚିତ୍କରି ହେଉନାହିଁ । ସେମାନେ ପାହାଚ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଟଙ୍କ ଏଥର ଚିତ୍କରିଲା । ଆଉ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି ଦ୍ଵାରକା ସାହୁ ଗୁଡ଼ିଆଙ୍କ ଘରଣୀ । ମୋଟାମୋଟି ହୋଇ ସାଧାରଣ ମାଇପିଟିଏ । ନିଖୁଣ ଗୋଲଗାଲିଆ ମୁହଁ ।

ସାହୁଙ୍କର ଦୋକାନ ଅଛି । ଯାହା ଖୋଜିଲେ ମିଳେ । ଚଢ଼ା ଦର, ନେଲେ ନିଅ, ନ ନେଲେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଦୋକାନରେ ମିଶାମିଶି କାରବାର ନାହିଁ । ଖାଣ୍ଟି ଜିନିଷ !

ସେ ମହାଜନା ବେପାର କରନ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ କେହି ଅଭାବରେ ପଡ଼ି ଅନ୍ୟ କେଉଁଠୁ ପାଇବାର ଆଶା ହରାଇ ଦ୍ଵାରକା ସାହୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ସେ ନାହିଁ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ହାଣ୍ଡନୋଟ ରଖି ବର୍ଷକୁ ଶତକଡ଼ା ବାର ଟଙ୍କା ସୁଧରେ ରଖି ଦିଅନ୍ତି । ତେବେ, ମିଳେଇକ୍ଷିଆ ବାବଦ୍ ଆଗ ଦଶ ଟଙ୍କା ହାରରେ ରଖିଦିଆ ଟଙ୍କାରୁ ସେ କାଟି ରଖନ୍ତି । ସେତକ ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ମାଲତୀଙ୍କ ହାତପାଣି ।

ଶୁଣିଶିଳା ମାଲତୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ସେବା କରନ୍ତି । ନିଜେ ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ପୁରାଣ ପଢ଼ନ୍ତି । ତାଙ୍କର ମନରେ ଗୋଟିଏ ଦୁଃଖ ରହି ଯାଇଛି । ବାପ ଘରେ କଣ୍ଢେଇ ଖେଳ ଭାଙ୍ଗି ନ ଥିଲା । ଏଗାର ବର୍ଷ ବୟସରେ ଉଣେଇଶ ବର୍ଷର ଗୋରୁ-ତକଡ଼କ ପାତଳା ଅଳପ ଡେଙ୍ଗାଲିଆ ଦ୍ଵାରକା ସାହୁଙ୍କୁ ସେ ବାହା ହେଲେ । ତାଙ୍କ ମୁହଁଟି ଟିକିଏ ଲମ୍ବାଲିଆ ଥିଲା । ଚଉଡ଼ା କପାଳ । ମୁଣ୍ଡରେ ଲମ୍ବା ବାଳ । ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ବଡ଼ ବଡ଼, କିନ୍ତୁ ନାକଟି ଛୋଟ ।

ପିଲାଦିନର କଥା ମାଲତୀ ଗପନ୍ତି । ଗପିବାକୁ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି । ସାଙ୍ଗମେଳରେ ଗପିଲାବେଳେ, କେତେ ଲଜର କଥା କହୁ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଦେଖିଲା, ଶୁଣିଲା, ପୁଣି ଅଙ୍ଗେ ଲିଭାଇଲା ଘଟଣା । କାହା ଆଗରେ ଗସୁଛନ୍ତି, ତା'ର ବୟସ କେତେ, କେତେ ଦିନର ବୋହୂପଣ, ମାଲତୀ ବିଚାରକୁ ନିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ

ଚଢ଼ିକାନ୍ତି, ଲଜର କରନ୍ତି, ପ୍ରଚୁର ହସାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ ନିଜେ ଚଢ଼ିରେ ଭାଗ ନଥାନ୍ତି ନାହିଁ ।

ସେ କହନ୍ତି, ଟଙ୍କା ଶୁଣିଛୁ, ବାହା ବେଳେ ସେ ନିଜେ ଥିଲେ ପାତଳା, ଶାବନା । ମୁହଁଟା ଗୋଲଗାଲିଆ । ମୁଣ୍ଡରେ ମୁଠୁଣିଏଁ ବାଳ ଯେ ଭକୁଣି ଭୁରଭୁରୁ; ଯେତେ ଉପାୟ କଲେ, ଯେତେ ବାହୁ ମାରିଲେ, ସେଗୁଡ଼ା ପୁଣି ଲେଉଟୁ ଜନମନ୍ତ୍ର । ରବିଶେଷର ବଣ ପରି । ଜାଣିକରି ତ ସେ ଟିକିଏ ଟେସ ।

ଏକଥରୁ ବୁଝ ଗୋ, ମାଲତୀ କେଡ଼େ ରୂପବତୀ, କେଶବତୀ କନ୍ୟା ଥିଲା । ରଜା ପୁଅମାନେ ତା'କୁ ପାଇବାକୁ ପସତ ଡିଅନ୍ତେ ? ସମୁଦ୍ର ପହଞ୍ଚିଲେ ? ଆକାଶରେ ଉଡ଼ନ୍ତେ ?

ବାପ ମାଆଙ୍କର ଗୁରୁ ପୁଅ ତଳେ ମାଲତୀ ଥିଲା କୋତମୋଗୁଁ ରିଅ । ପୁଅ ହୋଇଥିଲେ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଭାଗ ନେଇଥାନ୍ତା ତ । ସେଇଥିପାଇଁ ବାପେ ଜମି ବନ୍ଦିକରି ନଗଦ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ଦେଲେ । ବାହାଘର ହେଲା ।

ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ହେଲାବେଳେ ପୁଅଟି ଘର । ଏକୋଇଶ ବର୍ଷ ଗୁଲିଲା ବେଳକୁ ପ୍ରଥମ ରିଅ । ଗୁରୁ ଗୁରୁ ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ି ପୁଣି ଆଉ ଦୁଇ ରିଅ ।

ନାତି ମୁହଁ ଦେଖିବେ ବୋଲି ଗୁରୁ ବର୍ଷ କାଳ ଅପେକ୍ଷା କରି ଶଶୁରେ ସେପୁରକୁ ଗଲେ । ଶାଶୁ ବୁଢ଼ୀ ଦମ୍ଭ ଅଛନ୍ତି । ପାଗଲ ପତର । କେବେ ବଢ଼ି ପଡ଼ିବେ, ତାର କି ଠିକଣା ? ଶିବବାବାଜୀଙ୍କ ମହିମା ଖବର ଶୁଣି ସେହି ଶାଶୁ ମାଲତୀଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ବରଗି ଥିଲେ । କାଳେ ତାଙ୍କ ଦୟାରୁ ତାଙ୍କର ନାତିଟିଏ ମାଲତୀଙ୍କ କୋଲ ଉଛୁଳ କରିବ । ସାନ ନାତୁଣୀକୁ ଛଅ ବର୍ଷ ହେଲାଣି । ମାଲତୀଙ୍କୁ ପଞ୍ଚଦଶ ଗୁଲିଛୁ । ଶାଶୁ ଜାଣନ୍ତି, ତାଙ୍କ ବୋହୂର ପେଟରେ ପିଲାଧରବାର ବସୁଧ ବଲେଇ ଯାଇ ନାହିଁ !

ଶିବବାବାଜୀଙ୍କର ସେବା ସେ ଦୁଇ ବର୍ଷ ହେଲା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି କଲେଣି । ସୁନା ମୋହରଟିଏ ଦେଇ ସେ ପ୍ରଣାମ କରିଥିଲେ । ହାତରେ ଶିବକଳା-ଭରା ଡେଉଁରଥା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଯେ କୌଣସି ଗୁମଣ ନାହାନ୍ତି, ଏହା ତ ଜଣେଇଜଣା ।

ବାବାଜୀଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ସେ ଲାଭ କରୁଛନ୍ତି । ସେ କେବଳ କହୁଛନ୍ତି, କପାଳର ଲେଖା ବଦଳିଲେ ସେ ପୁଣିବତୀ ହେବେ । ସେତକ କରିବାର କ୍ଷମତା କେବଳ ଶିବଭଗବାନ୍ଙ୍କର ଅଛି । ସେଥିପାଇଁ ସ୍ବାମୀ ଓ ସ୍ବା ଦୁହିଁଙ୍କର ନରୋଳା ଭକ୍ତି ଲେଡ଼ା ।

ଦ୍ଵାରକା ସାହୁ ନିଜ ଧନ୍ଦାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ପାନ ଖଣ୍ଡେ ଖାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୁଡ଼ାଶୁ ଦସନ୍ତି ନାହିଁ । ଧୂଆଁର ପାଖ ସେ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ । ମାଆଙ୍କର ବାଧାତାରେ ଯେଉଁ ଦୁଇ

ତନୁଥର ସେ ବାବାଜୀଙ୍କ ମଠକୁ ଯାଇଛନ୍ତି, କେବଳ ମୁଣିଆ ମାଣ, ସେଠାକାର କାରବାର ଦେଖି, ଲୋକଙ୍କର ଭଙ୍ଗ ପରସି, ହସ ହସ ହୋଇ ଫେରିଛନ୍ତି । ଅଭକ୍ତି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ଅତି ଭକ୍ତିରେ ସେ ଭାସି ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । କାନ ଖୋଲି ଥାଏ । ଚୁଣ୍ଟ କେବେ ଖୋଲନ୍ତି ନାହିଁ । ସବୁ ଆଲୋଚନା ମନକଣ୍ଠେ ଦେଇ ଶୁଣନ୍ତି । କେହି ପଚାରିଲେ ନିଜର ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଅଳପ କଥାରେ—ପାଞ୍ଚଜଣ ଯାହା ସ୍ଥିର କରିବେ, ଏକମତ ହେବେ, ସେଥିରୁ ମୁଁ ବାହାର ହେବି ନାହିଁ । ମତ ଦି' ଡାକିଆ ଧରିଲେ ମୁଁ ମୋ'ର ଅଲଗା ।

ହିଅ ତନୋଟିଙ୍କୁ ମାଲତୀ କେବେ ମଠକୁ ଆଣି ନାହାନ୍ତି । ଥରେ ଅଧେ ଆସି ବାବାଜୀ ଓ କାଳିକାମାରିଙ୍କୁ ଓଲଟି ହୋଇ ବୁଢ଼ୀମା'ଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଫେରି ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସାହୁଙ୍କର କଢ଼ା କଟକଣା—ଧର୍ମ କରିବାର ବେଳ ଓ ବୟସ ତାଙ୍କର ଆସି ନାହିଁ । ସେମାନେ ପର ଘରର ଦରବ । ଆମର ଖାଲି ତାଙ୍କୁ ପାଲି, ବଡ଼ାଇ, ଏବଂ କାଳିକା ଶୁଦ୍ଧ ବୋଲି କିଛି ପଡ଼ାଇ ଲେଖାଇ, ସଣ୍ଠଣା ଶିଖାଇ ପର ଘରେ ଥୋଇବା କଥା ।

ଏହିସବୁ କାରଣରୁ ମାଲତୀ ଏକା ଆସନ୍ତି । ସବୁ ଦିନେ ନୁହେଁ, ଦିନେ ଦିନେ ।

ସୁନାଦେଇ ଉପରେ ଶିବ-ବାବାଙ୍କର ଅଧିକ କରୁଣା । ସେ ଅବାଧରେ ତାଙ୍କର ବଶ୍ରୀମ ଘରକୁ ଯାଏ । କାଳିକାମାରିଙ୍କ ନିରୋଳା ପୂଜା ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସାନ୍ଧ-ଲକ୍ଷ୍ୟ-ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦେଖେ । ସେତେବେଳେ ଗଭୀର ରାତି । ଦ୍ଵାର ମୁକୁଳା ନ ଥାଏ । କି ଭୟଙ୍କର ସେ ରୂପ !

କିନ୍ତୁ ଶିବବାବା ପାଖରେ ଥିଲେ ଦେବୀ ଶାନ୍ତମୁଖି ହୁଅନ୍ତି । ସୁନା ଦେଇ ହାତର ପ୍ରସାଦର ବାସନା ଭୋଗ କରନ୍ତି ।

ସେ ଭାଗ୍ୟବତୀ । ସେ କେବଳ ବାବାଜୀଙ୍କୁ କିନ୍ତୁ ମାଲତୀଙ୍କର ଭାଗ୍ୟଲେଖା ବଦଳାଇ ପାରିବ । ତାଙ୍କର ପୁଅ ଲଭ ହେବ । ଏହି ଆଶାରେ ମାଲତୀ ତା'ର ସ୍ଵାଜ୍ଞ ଧରିଛନ୍ତି ।

ହସ ହସ ହୋଇ ଟଣ୍ଟ ତାଙ୍କୁ ପାହୋଟି ନେଉଣୁ ତା'ର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଲୁ ଆଉ କେତେ ଜଣ ମରଦ ଅନ୍ଧାରରୁ ଆଲୁଅ ଆଡ଼କୁ କଥାଭାଷା ହୋଇ ଆଗେଇ ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଚିହ୍ନି ପାରିଲୁ ନାହିଁ ।

ସ୍ଵରରୁ ବାରିଲୁ, ଗଦେଇ ପଡ଼ିଙ୍ଗି କ'ଣ ପଚାରୁଛନ୍ତି । ତା'ର ଉତ୍ତର ଦେଉଛନ୍ତି ନାରୀ ପରିଡ଼ା—ଶିଳାର ଏଡ଼େ ମଗଜ, କ'ଣ ସବୁ ଯାଇଁ ସେଠି ଫୋଡ଼ୁଛି ?

କାହ୍ନୁର ମଗଲ୍ କଥା ସେ କହୁଛନ୍ତି ଏବଂ କିଏ କାହ୍ନୁ ଅଗରେ କ'ଣ ଫୋଡୁଛନ୍ତି ଟଣର ଜାଣିବାର ଉପାୟ ନାହିଁ । ସେ ଦୁଇ ସର୍ବ ନୀତି ମେଳରେ ତାର କୋଠରୀ ଭିତରକୁ ଗଲ । ସିନ୍ଦୂର ଉପରେ ଆଲୁଅ ରଖି ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ଖଟ ଉପରେ ବସାଇଲା । ନିଉନ ହୋଇ କହିଲା, ମୋ'ର ଆଜି କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ ସତେ ! ଏ ଘରେ ଅପୂର୍ବମାନଙ୍କର ପାଦ ପଡ଼ିଛି । ଆଜି ଯଦି ଶାଶୁ ଆଆନ୍ତେ ।

ଟଣର କଣ୍ଠ ରୁଜ ହେଲା । ପୁଣି କହିଲା, ଘର ଉଲୁଡ଼ିବାକୁ ବସିଲଣି । କ'ଣ ଦେଇ ତମର ଚର୍ଚ୍ଚା କରି ପାରିବ ? ଯିଏ ଏ ଘରର ସର୍ବସ୍ୱ ସମ୍ପର୍କ, ସେ ମଣିଷ ପଣରୁ ରହୁଲେଣି । ଖବର ଅନ୍ତର ବୁଝିବାକୁ ତାଙ୍କର ବେଳ ନାହିଁ । ଘରେ ଦଣ୍ଡେ ରହୁ ନାହାନ୍ତି । କେବେ ଶୁଦ୍ଧ ଅଧରେ ତ କେବେ ଶୁଦ୍ଧ ପାହାନ୍ତାରେ ଫେରନ୍ତି । ଦିନେ ଦିନେ କେଉଁଠି ରହୁଥାଆନ୍ତି । ମୁଁ ଡ଼ହକୁଦ ପରି ଜିଗି ପଡ଼ିଛି । ସେ ଯାହା କହୁଛନ୍ତି କରୁଛି । କେତେ ଦିନ ଏପରି ଚଳିବ ? ମୋ' ଭିତରେ ଗୁମାସ୍ତା ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ବାବାଜୀ କହିଲେ । ମୁଁ ବଶାୟ କରିଛି । ତାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଛି । ମୁଁ ନିଜେ ଜଣେ ମଣିଷିଚଣ୍ଡୀ ପରି ଏ ଘର ଜିଗି ପଡ଼ିଛି ।

ଟଣର ଆଖିରୁ ଝରି ଆସିଲା ଲୁହଧାର । ଛୁଇଁ ଭିତରେ ଟକମକ ହୋଇ ଫଟୁଥିବା ସହସ୍ର ବେଦନାର ବାମ୍ଫ କାହିଁକି ପାଶେଇ ଆସିବୁ ବୋହୂଲା ? କାହିଁକି ପାଟିର ଡାକ୍ତାଣି ଅଣ୍ଟା ଯେହୁ ବେଦନାର ବାମ୍ଫ ପଦାକୁ ବାହାରିଲା ?

ଟଣ ନିଜେ ବୁଝିପାରିଲା ନାହିଁ ।

ପରମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେ ଲଜେଇ ଉଠିଲା । ଆଖିର ଲୁହ ପଶତରେ ପୋଛିଲା । ଅପରାଧୀ ପରି ସୁନାର ଗୋଟିଏ ହାତ ଓ ମାଲିଆଙ୍କର ଗୋଟିଏ ହାତ ନିଜର ଦୁଇ ହାତରେ ଧରିଲା । ନେହେରୁ ହୋଇ କହିଲା, କିଛି ମନେ କରିବ ନାହିଁ ଗୋ ! ମୋ ଭିତରର ଗୁମାସ୍ତା କାଲେ କାହାକୁ ଗ୍ରାସିଦେବ, ଏଇ ଡ଼ହରେ ଗାଆଁ ମାଲପେ କେହି ଏହି ଘର ଦୁଆର ମାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ସେହି ଡ଼ହରେ କାହାରି ଅଗଣାରେ ପାଦ ଥୋଇବାକୁ ମୋ'ର ଭରସା ହୁଏ ନାହିଁ । ବାବାଜୀଙ୍କ ଦୟାରୁ ତମେ ଦହେ ଆଜି ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ଘରେ ପାଦ ଥୋଇଛ । ଏହାଠାରୁ ବଳି ଭାଗ୍ୟର କଥା, ଆନନ୍ଦର କଥା ଆଉ କଣ ହୋଇପାରେ ବଢ଼ିଲା ?

ମୋ ଉଦୟି ମନ ଆପେ ଖୋଲିଗଲା । ଅବଗୁଣ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ବୟସରେ କେତେ ସାନ ହେବ ସୁନା ! ଡମ୍ବରୁଙ୍କର ହିଅ ସମାନ । କାଳପରି ଲଗୁଛି ଯେବେ ଡମ୍ବରୁ ତାକୁ ଆଣିଥିଲେ । ଶାବନ, ପାତଳା ହିଅଟା । ତେଲ ନ ବାକି ମୁଣ୍ଡବାଳ କହରୁଆ ଅଡୁଆ ଫୁରୁ ଫୁରୁଆ । ଉକୁଣି ଭରଭର । ଖୁବୁରୁ ଖୁବୁରୁ ହେଉଥାଏ । ଗନ୍ଧ ଭଣଭଣ କୋରଟ ମଇଳା ଆଠହାତୁଆ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିଥାଏ । ଅଠର ଉଣେଇଶ ବର୍ଷର ହିଅଟାର ଗୁଡ଼ହାଡ଼ ଗଣି ହେଉଥାଏ । ତା' ଉପରେ ଫିରା-ଗଉରବ ଶୁଣି ସେମିତି ଗୁଡ଼ରେ ମିଶି ଯାଇଥାଏ । ଲଜ କରବାର କିଛି ନ ଥାଏ । ଗୋଲିଆ ନରକ୍ତିଆ ଶୋଆଳିଆ ମୁହଁ । ତେବେ ଆଖି, ଭ୍ରୁଲତା, ଗ୍ଲେଟ ନାକଟି ସୁନ୍ଦରଥା । ସେଇଥିପାଇଁ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଦୁଏ ।

ଟଙ୍କା ତାକୁ ହାବୁଡ଼ା ଝଟକା କେତେ ଥର ଦେଖିଛି । ଗାଁ ଗୋହରରେ, ବଡ଼ କରନାଲର ପାଣି ତୁଠରେ, ଅବା ନଇବାଲି କି ନଇତୁଠରେ । ତା' ସମ୍ମୁଖରେ ମାଇପେ ଯେଉଁ କଥାସାଥୀ ହୁଅନ୍ତି, ଟଙ୍କାର କାନରେ କେବେ କେମିତି ପଡ଼ୁଛି ।

ଦ୍ଵାରକା ସାହୁଙ୍କ ଘରଣୀ, ଏଇ ମାଲତୀ ଦେଇ, ସେ ତ ଫରଫରା ଡବ-ଡବ ନୁହନ୍ତି, ତଥାପି ଦିନେ କୌତୁକ କରି କି କୁତୁହଳୀ ହୋଇ ନାରୀ ପରିତ୍ରାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ସୁନା ଦେଇଙ୍କୁ ପଚାରୁଥିଲେ, ନଇ ବାଟରେ, ଟଙ୍କା ପଛରେ ଯାଉଛି ଶୁଣିଛି, ଆଗୋ, ଏ କି ବିଡ଼ମ୍ବନା କହୁଲ ? ଅଣପୁରୁଷା ଡମ୍ବରୁ ମହାରଣାଙ୍କୁ ଆଉ ତରଳ ମିଳିଲ ନାହିଁ ? ଆଣିଲେ ଗୋଟାଏ ଭିଖାରୁଣୀ । ପ୍ରାଣ ଯାଉଛି କି ଆଉଛି । ଗାଈ ନୁହେଁ କି ମାଈ ନୁହେଁ । ଏ ପଧବକୁ ଘରେ ରଖି ସେ କି ଭିଆଣ କରିବେ ?

ଟଙ୍କା ଶୁଣିବାକୁ କାନ ଡେର ପାଖେଇ ଗଲା । ପୁନାଦେଇ କହୁଲେ, ଗ୍ରେପସ ହୋଇ ନ ଜାଣିଲା ପରି ପଚାରୁଛ ? କାମ କରିବ, ଘର ଜଗିବ । ପଢ଼ିଆର— ।

ସେହି ସୁନା ଦେଇ ଘରର ଘରଣୀ ସବେସବୁ ହେଲା । ଆଖି ପିଞ୍ଜିତ୍ରାକେ ଚେରେଇ ଉଠିଲା । ସତେ କି ସେ କାଠିର ମନ୍ଦିର ଶିଖି ଆସିଥିଲା । ଶୁଣାଶୁଣିରେ, ପୁଣି ଟଙ୍କା ତା'ର ବଢ଼ିଲ ହେଲପରେ ନଜେ ତା' ଚାହିଁରୁ ଶୁଣିଛି, ସୁନା ତା' ବାପା ବୋଉଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବୋଲି ଅପତନାଣୀ ହିଅ । ତା' ଉପରେ ଓ ତଳେ କେତେ ସାଜ ଭଉଣୀ ଜନମି ବାହୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । ତେଣୁ ସେ ଗରିବ ମହାରଣା ଘରର ଗୋଲବସର ହିଅ ।

ଘର ଡ଼ହ ଓ ବାରି ମିଶି ଜମି ମାଣେ ହେବ ନ ହେବ । ନିତି ବଢେଇ କାମ କରି ତା' ବାପା ଯାହା ଭିଆଇ ଆଣନ୍ତି, ସେଥିରେ ଭଲରେ ଚଳେ । ତା ବାପା ନାମଜାଦା କାରିଗର । ତାଙ୍କର ଅନ୍ଧାନ ଭଲ । ହାତ ଫୁଲି ।

କାମ ଚକ୍ରଣ, କାଠ ଯୋଡ଼ିଲେ ପବନ ପଶିବାକୁ ବାଟ ପାଏ ନାହିଁ । ଶିଳ-ଶାସ୍ତ୍ର ଜାଣନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଦୁଇଗୁଣ ମନ୍ତ୍ରଣ ଦେଇ ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ଡାକନ୍ତି ।

ସୁନା ଦେଇକୁ ସେ ପାଠ ପଢ଼ାଉଥିଲେ । ସପ୍ତମ ଶ୍ରେଣୀରେ ବୁଦ୍ଧି ପରୀକ୍ଷା ଦେଇଥାନ୍ତା । ତାକୁ ଏଗାର ପୁର ବାଆର ଚାଲିଥିଲା । ମାସ ତନୋଟି କଟିଥିଲେ ତେର ଚାଲିଥାନ୍ତା । ନିଜ ପାଠ ସାରି ସବୁଦିନେ ଘାଟରେ ସେ ତା' ବାପା ଓ ବୋଉଙ୍କୁ ପୁରୁଣା ପଡ଼ି ଶୁଣାଏ । ତିନି ଜାଣରେ ପଡ଼ିଲା ବେଳରୁ ତା'ର ସେତକ ଅଭ୍ୟାସ । ରାମାୟଣ ସେ ଦୁଇଥର ପଡ଼ି ଶେଷ କରିଛି । ମହାଭାରତ ବି ପଡ଼ିଛି । କେତେ କେତେ ଜାଗା ଅତି କୌତୂହଳ ବୋଲି ସେ ନିଜେ ଏକା ଏକା ବହୁବାର ପଢ଼ିଛି । ଏବେ ବି ପଢ଼ୁଛି ।

ଗପେ ସେ ସୁନା ଦେଇ, କି ହଇଜା ଆସି ଗାଆଁରେ ପଶିଲା ଯେ, ଖାଲି ଘୋଷଣା ପଡ଼ିଲା । କେତେ କୁଟୁମ୍ବ ପଦା ହୋଇଗଲେ । ସେହି ମଡ଼କରେ ତା'ର ବାପା ଓ ବୋଉ ତକାତକ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ସୁନା ଦେଇ ଅନାଥ ହେଲା । ପାଠ ତ ଚାଲିକୁ ଗଲା, ଜୀବନ ରହିବ କିପରି ସେତକ ହେଲା ବଡ଼ କଥା । ମାମୁଁ ବୋଧଶୋଧ କରି ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇ ଗଲେ । ରୋଗଣୀ ଉତ୍ତରଣୀ ମାଝିଙ୍କର ବର୍ଷକୁ ଗୋଟିଏ ପିଲା ଜନ୍ମମୁଖ୍ୟଲେ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପାଞ୍ଚଟି ହେଲେ । ପୁଅ ତିନିକୁ ଝିଅ ଦୁଇ ।

ନିତି ରୋଜଗାରଆ ମାମୁଁ ଯାହା ଅଜେନ୍ତି ଦି' ବେଳାରେ ବେଳାଏ ପେଟକୁ ଅଣ୍ଟେ ନାହିଁ । ଖାଦ୍ୟ ଅଭାବରୁ, ପୁଣି ଏଣୁତେଣୁ ଅଖାଦ୍ୟ, ଅସନା, ଅପରିଷ୍କାର ଖାଦ୍ୟ ଖାଇ ସମସ୍ତେ ଦାରଦିନେ ତେର ରୋଗରେ ଦାଣ୍ଡି ହେଲେ । ପିଲାଙ୍କର କଣ୍ଠା ଦୋହଲିଲା । ସବୁଠୁ ଅଧିକ ତ ସୁନାଦେଇର । ବୋଝ ଉପରେ କୋରଡ଼ା ମାଡ଼ ପରି ଜୀବନମୁଢ଼ । କାମ ଉପରେ ମାଝିଙ୍କର ବ୍ୟା-ଗୋଇଠା-ମାଡ଼ ।

ତମ୍ଭରୁ ମହାରଣା ତାକୁ ସେହି ଯମପୁରରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ମହାପୁଣ୍ୟ ଅର୍ଚ୍ଚନ କରିଛନ୍ତି ।

ସେହି ଶାବନା ଝିଅଟା ସୁନା । ଦିବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ପୁଅର ମା' ହୋଇଯାଉଛି ଶିବବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ । ଶୁଣାଶୁଣିରେ ଦୁଣି ତା'ର କ'ଣ ହେବ ପସ ! ତା'ର ରଙ୍ଗ ଫିଟିଲଣି । ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ବଦଳିଲଣି । ମୁହଁ ଦେହ ପୁର ଉଠିଲଣି, ପୁଠାମ ହେଲଣି । ମୁଣ୍ଡର କହର କେଶ କଳା ମିଶିମିଶି ହେଲଣି । କିଏ ତା'କୁ ଯନ୍ତ୍ରରେ ବେଣୀ ପକାଇ ଗୋଳକାଠି ଦେଇ ମୁଣ୍ଡ ପଛଆଡ଼େ କଳାନାଗ ଗୁଡ଼େଇ ହେଲା ପରି ଭରିବ କରିଛି ।

କିଏ ଆଉ ? ସେହି ଯେଉଁ ଅଧାବୟସ ତେଇ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ-ଥିବା ବିଧବା ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକଟି, କେଉଁ ଲେଖାରେ ତମ୍ଭରୁଙ୍କର ଅପା ହେବ, ଯିଏ

କେବଠାରୁ ଆସି ତାଙ୍କ ଘରେ ଆଶା ନେଇଛି । ସେହି ଠୁଣ୍ଡିଆ ପା ଦୋଇଥିବ । ସୁନା ଦେଇ ତା'ର କଥା ଗପେ । ସେ କୁଆଡ଼େ ଛୁଆରିକୁଣୀ ଯେ, ଶିବଚରଣ ତା'କୁ ଭାରି ଆରେଇଛି ।

ଟଣ୍ଡର କଥା ଶୁଣି ସୁନା ଦେଇ କହିଲା, ତମେ ଏତେ ଦୁଃଖ କରି କାନ୍ଦୁଛ କାହିଁକି ବଢ଼ିଲା ! ବାବାଙ୍କର ଦୟା ହେଲେ ତମର ମନକାମନା ନିଶ୍ଚୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ସାଧନା କଲରେ-ଦେବ ଦେବ ମହାଦେବଙ୍କୁ ସେ ଆପଣାର କରି ପାରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କରି କଳା ନେଇ ବାବାଙ୍କର ଜନ୍ମ ! ତାଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କରି ପାରିଲେ ସେ କ'ଣ ଭକ୍ତର ଦୁଃଖ ହରଣ କରିବେ ନାହିଁ ?

ମାଳତୀ ଅପାଙ୍କ ଦୁଃଖ ସେ ବୁଝିଛନ୍ତି । କହୁଥିଲେ, ଭାଗ୍ୟ ବଦଳାଇବା କାଠିକର ପାଠ । ହେଲେ ବି ଶିବ ପ୍ରସନ୍ନ ହେଲେ ଭାଗ୍ୟ ବି ବଦଳି ଯିବ । ସେଥିପାଇଁ ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଭକ୍ତି ଦରକାର । ନିରୋଳା ଭକ୍ତି । ସାହୁଙ୍କର ସେତକ ନାହିଁ ।

ମାଳତୀଙ୍କର ମୁହଁର ଜ୍ୟୋତି ମଳିନ ହେଲା । ସେ ସୁନା ଦେଇର ହାତ ପାଦୁଲି ମୁଠାଇ ଧରି ଟିକିଏ ଜୋର୍ରେ ହଲାଇ ଦେଲେ । କହିଲେ, ସେମିତି କହୁନା ସୁନା ! ସାହୁ ଗଞ୍ଜେଇ, ଅଫିସ୍, ମଦ ଛୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ତଥାପି, ବାବାଙ୍କ ପାଇଁ ସେ ଯେଉଁଠୁ ହେଲେ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଗଞ୍ଜେଇ ପଠାନ୍ତି । ମହାଦେବଙ୍କର ସେଥିରେ ଶରଧା ବୋଲି ତାଙ୍କୁ ଜଣା, ଶିଅଳକୁ ବରଦ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେ କାହୁଁ କାହୁଁ ଖଜୁରିରସ ଅବା ତାଳରସ ପରିଷ୍କାର ଠେକିରେ ଆଣି କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ପାଇଁ ଯୋଗାଇବ । ହବ୍ୟ ସବୁ ଅରୁଆ ଚାଉଳ, ବାସୁମଣି ଧାନ କୁଟାଇ ମୁଁ ନିଜେ ତିଆରି କରିଥାଏ । ମୁଗଡ଼ାଲି, ଗୁଆ ଘିଅ, ବାରିର ପନିପରିବା, ପାତଲ-କଦଳୀ, ଏମିତି ଯେବେ ଯାହା ଲୋଡ଼ା, ସେ ପଠାଇ ଦେଉଛନ୍ତି ।

ସୁନା ଦେଇ କହିଲା, ହଁ ଗୋ ! ସେଥିପାଇଁ ଏତେ ଉତ୍ତର କାହିଁକି ? ତମର ଅଛି, ତମେ ଦେଲ । ଉପେକ୍ଷାଲେ କି ହେବ ? ଯେଉଁ ଭଗବାନ ଦେଇଛନ୍ତି ତାଙ୍କର ପାଇଁ ତ ଦେଲ ? ସେ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଦେଲେ ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ସବୁ ଫୁଲ କରି ଉଡ଼ିଯିବ । ସାହୁଙ୍କର ଭକ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ଯାହା ସବୁ କରୁଛନ୍ତି, କେବଳ ତମର ଉପୋଧରୁ । ନୋହଲେ, ସେ ନିଜେ ଆସି ବାବାଙ୍କ ଶରଣ ପଶନ୍ତେ ନାହିଁ ? ଯେଉଁ ଯନ୍ତ୍ରାଳ ହେଲା, ଶୁଣିଛି, ପଞ୍ଚତରେ ସେ ଯୋଗ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ସିନାଥ ମେଲାରେ ସେ କେବେ ବସି ନାହାନ୍ତି । କେବେ ପ୍ରସାଦ ଖାଇ ନାହାନ୍ତି ।

ମାଳତୀ ଦୁଃଖ କରି କହିଲେ, ସବୁଦିନେ ଆସିବାକୁ ତାଙ୍କର ବେଳ ନାହିଁ । ଆସିଲେ ବି ଦେଶୀ ବେଳ ରହି ବେପାର ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ସେ ଚାହାନ୍ତି ।

ନାହିଁ । ସେ ମାଛ ମାଂସ କୁଅନ୍ତ ନାହିଁ । ମହାଦେବଙ୍କ ପ୍ରସାଦରେ ଗନ୍ତେଇବଟା ପଡ଼ିଥିବ କାଲେ, କାଲେ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପ୍ରସାଦରେ ଖଲୁଣି ଅବା ତାଳରସ ମିଶିଥିବ, ସେ ଭୂତରେ ଦେବେ କପରି କହୁଲ ? ପାତ୍ର ଦେହରେ ଟିପ ଗ୍ରେଇଁ କପାଳରେ ଟିପ ଲଗାନ୍ତି । ସେଇ କ'ଣ ଭକ୍ତି ହେଲା ନାହିଁ ?

ଟିକ୍ କହୁଲା, ହଁ ବଉଳ, ଭକ୍ତି ହେଲା । ନିଶା ଦରବରେ ଗୋଲେଇ ଘାଣି ହେଲେ ଭକ୍ତି ଅଧିକ ହେଲା ବୋଲି କହବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଜାଣୁଛି, ମୁଁ ଦେଖିଶୁଣି, ନିଜେ ଅନୁଭବ କରି ବୁଝୁଛି ଲେ ବଉଳ, ନିଶା ଦରବର ଜୀବନ ଅଛି । ନିଶା ଦରବ କମିଆଁ ଜାଣେ । ମଣିଷ ଜୀବନ ଟିପି ଚଢ଼େଇ, ନିଶା ସେ ଅଠାକାଣିଆ ।

ମୁଁ ଶୁ ହଲାଇ, ତା' ସଙ୍ଗେ କାନରେ ନାଜଥିବା ଛୋଟ ଛୋଟ ନୂଆ ଦୁଲ୍ଲ ହଲିକ ହଲିକ ସୁନା ଦେଇ କହୁଲା, ତୋ' କଥା ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁନାହିଁ ବଉଳ ! ଠିଆ ହୋଇଛୁ କାହିଁକି ? ଆ, ଏଇଠି ବସ । ଆଉ ତୋ ଉପଲସ-ଦୟା ପଦ-ଗୁଡ଼ିକ ବୁଝାଇ ଦେ ।

ଟିକ୍‌ର ହାତ ଧରି ସୁନା ଦେଇ ପାଖରେ ବସେଇଲା । ଟିକ୍ କହୁଲା, ମୁଁ ବେଶୀ ପାଠ ପଢ଼ିନାହିଁ ମ' ଗୁଟଶାଳୀରେ ବସି ପଢ଼ି ଲେଖି ଶିଖିଛି । ତୋ' ପରିକା ପାଠୋଇ ଝିଅକୁ ମୁଁ କ'ଣ ବୁଝାଇ ପାରିବି ? ମୁଁ ମୋ ଗେରସ୍ତଙ୍କ କଥାରୁ ବୁଝିଛି । କେଡ଼େ ଭଲ କେଡ଼େ ସ୍ନେହ, ଆଉ ପାରିଲର ସେ ଥିଲେ ଲେ ବଉଳ ! କାହାକୁ କପରି ମୁଁ ବୁଝାଇ ପାରିବି ? ତୁ ତ ପିଲା ବଳେଟେ, ଆମର ଆଗରେ ମଣିକୂଦ ଗାଆଁରେ ଗୋଡ଼ ଦେଇଛୁ ।

ମାଲତୀ କହୁଲେ, ସତ, ସତ ଶୁଣି ଆଦର ପୁଅ ! ଦିନେ ତାଙ୍କ ଘର ଏ ଗାଆଁର ଗୋଟାଏ ଟାଣ ଖୁଣ୍ଟପରି ଥିଲେ । ସେହି ବଗର ସୁଧାର ପୁଅ ଥିଲେ ଝରିବାକୁ ।

ଟିକ୍ କହୁଲା, ଶୁଣିଛି । ମୋ ଶରୁର, ଦେ' ଶରୁର ଦୁଃଖୀରଞ୍ଜି ଅତିଥି-ଅଭ୍ୟାଗତଙ୍କ ପତରରେ ବଢ଼ାହେଲା ଭାତ ତାଲି ତଥଣ ମନ ଖୁସିରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେଉଥିଲେ । ସେଇ ଘରର ପୁଅ ମୋ ଗେରସ୍ତ । ଗେଲରେ ଗେଲରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲୁଗୁଇ କେଜାଣି ଭଜାପାଣି ଚଳେ ପିଇଥିବେ । ଦେହରେ ବଳ ହେବ ବୋଲି ସଜ ଖଲୁର-ରସ ଆଞ୍ଜୁଲାଏ ଡୋକଥିବେ । ହିନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କୁ ଅପମାନ ନ ହେବା ପାଇଁ କେବେ ଗନ୍ତେଇ-ଚିଲମ କପାଳରେ ଗ୍ରେଇଁଥିବେ ।

ସୁନା ଦେଇ କହୁଲା, ହଁ, ସେଇଆ ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ସେଇଆ ଯେ, ଏବେ ଦେଖ ତମରୁ ମହାରଣା, ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ପୁଅ, ଆଉ ତାଙ୍କର ଗରତିଆ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ । ସେମାନଙ୍କର କି ରୂପ ଥିଲା, ଏବେ କି ରୂପ ଅରିଲେଣି । ନିଶା ଦରବ ପେଟକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ତେଜ । ଦେଖିଛ ତ ସ୍ବା'କୁ । ସତେକ ପବନସୂତ ହନୁମାନ, କି ଶ୍ଵାମସେନ ହୋଇଗଲେ ଦଣ୍ଡକ ପାଇଁ । ସେଇଠୁ ସେ ନିଶା ଅଣ୍ଟା ମୋଡ଼ିଦିଏ । ବେକ ମୋଡ଼ିଦିଏ । ତେବେ ବି ଅଠାକାଣ୍ଡିଆ ଛୁଡ଼େ ନାହିଁ ।

ଆଗୋ, ଦେହରୁ ବଳ ଗଲା, ମୁଣ୍ଡରୁ ବୁଦ୍ଧି ହଜିଲା, ମନରୁ ସ୍ନେହ-ଶରଧା, ବିବେକ ଲୁଚି ପଳାଇଲା । ଅଠାକାଣ୍ଡିଆରେ ଲାଗି ଟିପି ଚଢ଼େଇ ଯେମିତି ଛୁଟିପିଟି ହେଉଥାଏ, ଯେତେ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ ସେତକ ବେଶୀ ଲଟପଟ ହୋଇ ଲାଙ୍ଗି-ଯାଉଥାଏ, ନିଶାସିଆର ଜୀବନଟା ସେମିତି କଲବଲ ବିକଳ ହେଉଥାଏ !

ସୁନା ଦେଇ ଆକୁଳ-ଆଖିରେ ବାହାରର ଅନ୍ଧାର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଁ ଫର୍ଦ୍ଦଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ିଲା । ମାଳତୀ କହିଲେ, ମୋଠାରୁ ତୁ ସାତ ସାନ ଲୋ ଟଙ୍କା ! ମତେ ଆଜି ତୁ ବ୍ରହ୍ମଜନ ପିଖାଇଲୁ । ଝିଅ କାହାର, ପୁଅ କାହାର ? ତନି ଝିଅକୁ ବାହା ଦେଲେ ତନି ଜୋର ପାଇବ । ସେହିମାନେ ହେବେ ମୋର ପୁଅ ।

ଶାଶୁ କହୁଛନ୍ତି ପୁଅ ନ ହେଲେ କିଏ ବଡ଼ବଡ଼ୁଆକୁ ପାଣି ଟେକିବ ? ତାକୁ ମୁଁ କହିଦେବି, ମୁଁ ପଛେ କେଉଁ ପୁରୁଷେ ଛଡ଼ା ଦିଅରଙ୍କ ପାଖରେ ହାତ ପାତ ପୁଅଟିଏ ମାରି ଆଣିବି, ମୁଁ ସାହୁକୁ କେବେ ନିଶା କୁଆଁଇ ଦେବି ନାହିଁ । ମୋ ସୁନା ଗେରପ୍ରକୁ ମନ୍ଦୁଆ, ଗଞ୍ଜୋଡ଼, ଅତିମା ହେବାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବି ନାହିଁ । ଜାଣିତ ମୋ'ର କପାଳରେ ପୁଅ ନାହିଁ । କପାଳ ଲାଖନ କେ କରିବ ଆନ ?

ଯାଉଛି ଗୋ ! ବହୁତ ତେର ହେଲଣି । ଶିବବାବାଙ୍କ ପ୍ରସାଦରୁ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ମୋ'ର କେଉଁ ଚଣ୍ଡୀରୁ ମୁଣ୍ଡା କିଛି କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଡେରିଶିଆ ପିନ୍ଧୁଛି । ବଳେ ସେମାନେ ଆଡ଼େଇଥିବେ ।

ମାଳତୀ ଉଠିଲେ । ସୁନା ଦେଇକୁ ଅନାଇଁ ହସ ହସ ହୋଇ କହିଲେ, ଆଲୋ, ବେଳ ବଅଁସ ମୋ'ର ନାହିଁ, ଯେ ପାରିବି ପୁଅ ଉଠୁଜାଇ । ଆଲୋ ଟଙ୍କା ! ବେପାର ବଣିଜ ଖବର ଅନ୍ତର ବୁଝି ମାହାଜନା ହସାବପତ୍ର ଠିକଣା କରି ସାହୁଏ ରାତି ଅଧରେ ଅଗଣାକୁ ଆସନ୍ତି । ଶାଶୁ ବୁଢ଼ୀ ବସି ହୁଲୁଉଥାନ୍ତି । ସେଇ ଉଠି ପୁଅକୁ ବାଢ଼ି ଦିଅନ୍ତି । ମୋ'ର ଦି' କଡ଼ ନିଦ ହୋଇ ସାରିଥାଏ । ଏ ପାଖେ ଯାନ ଝିଅ, ସେ ପାଖେ ମଝିଆଁ । ବଡ଼ଟା ଶାଶୁଙ୍କ ପାଖରେ କଣ-ବଣରେ ।

ଶାଶୁ ମତେ ତାକି ଉଠାନ୍ତି । କହିନ୍ତି ଯା', ପୁଅ ମୋ'ର ହାଲିଆ ହୋଇଛି, ତା ଗୋଡ଼ ଦିଏବେକୁ ।

ଏଣିକି ମୁଁ ଜବାବ ଦେବି, କୋଡ଼ି ହାଣ୍ଡ ନ ଥିଲେ, ହାଲିଆ କାହିଁକି ହେବେ ? ଯାଇ ଶୋର ପଡ଼ନ୍ତୁ । ବୁଢ଼ୀ ଭାରି ଜଣେ ମ ! କଟାଳ କଲେ କହିବି, ବଡ଼ ନାଗୁଣୀକୁ ପଠାଇ ଦିଅ । ତା' ହାତ ବେଶ କାଟେ ।

ଟଙ୍କ ପରୁରଲ କାହିଁକି ଏପର୍ କହୁବ ?

ମାଳତୀ କହଲେ, ତମ ଜାଣିବାକୁ । ବାବାଙ୍କର ମୋ ପ୍ରତି ଦୟା ହେଲ ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ ଦଣ୍ଡିବାକୁ ଯିବି କ'ଣ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଝିଅର କୁଆଁ କୁଆଁ ଶୁଣେଇବାକୁ ? ଯାଉଛୁ ଲେ । ମୋ'ର ପୁଅ ଲେଡ଼ା ନାହିଁ । ଯେତକ ହେଲ ଯେତକ । ତମର ସବୁ ଶିବବାବାଙ୍କ କଇଲଟରୁ ପାଞ୍ଚଟା ସାତଟା ଲେଖାଏଁ ପୁଅ ହେଉନ୍ତୁ । ପାଣ୍ଡୁ ରାଜାଙ୍କର ଦ'ଟା ଭାରିଯାକୁ ପାଞ୍ଚଟା ପୁଅ, କୁନ୍ତୀଙ୍କର ଦିନିଟାକୁ ମାତ୍ରୀଙ୍କର ଯୋଡ଼ାଏ । ପାଣ୍ଡୁ ଅଣପୁରୁଷା ନ ଥିଲେ କି ହେଲା, ତା'ଠାରୁ ଜ୍ଞାନ ଥିଲେ । ଘଇତା ମାଇପଙ୍କର ଭେଟାଭେଟି ହେଉ ନ ଥିଲା । କୁନ୍ତୀ ଯେଉଁ ମନ୍ଦ ଜାଣିଥିଲେ, ଶିବବାବା, ସେ ତ ସାକ୍ଷାତ୍ ମହାଦେବ, ଆମ ସୁନା ଦେଇଛୁ ସେ ସେହି ମନ୍ଦ ଶିଖାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଶରଣ ପଶି ଲେ ଟଙ୍କା । ତତେ ସେ ସେହି ମନ୍ଦ ବତାଇ ଦେବେ ।

ଦ୍ଵାରବନ୍ଧ ଆରମ୍ଭରୁ ମାଳତୀ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ପୁଣି କହଲେ, ଯାଉଛୁ ଲେ ! ପଛରେ ଗାଲ ଦେବ ନାହିଁ । ବନ୍ଧୁଥିଲେ ଆଉ କେବେ ଦେଖା ହେବ ଯେ ।

ମାତ ମାରିଲା ପରି କଥାଗୁଡ଼ିକ କହି ମାଳତୀ ଅନ୍ଧାରରେ ଉଠେଇଗଲେ ।

—୩—

ଟଙ୍କ ଓ ସୁନା ଚକତ, ସ୍ତମ୍ଭିତ, ନିବାନ୍ ହୋଇ ଅଗଣାର ଅନ୍ଧାର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଲେଖାପଢ଼ା ଝିଅ ସୁନା ମାଳତୀଙ୍କର କଥାର ମରମ ରୁହିଲା । ଶୁଣି ଶୁଣି ଜାଣିଲା ଝିଅ ଟଙ୍କ କ'ଣ ଯେପରି ଅନୁମାନ କଲା । ସୁନା ବେଶାଡ଼ର ଆ ହସ ହସି ଦୋହଲି ଦୋହଲି ଟଙ୍କର ପିଠିରେ ଲେଟିପଡ଼ିଲା । ତା'କୁ ହାଲୁକା ହାତରେ କୋଲାଇ ଧରି, ହସ ଅମାରି କହିଲା, ଦେଖିଲୁ ବଉନ ! କେମିତି ସେ ନିଜକୁ ଧରା ପକାଇ ଦେଲା ? ମୁଁ ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲି, ଧନର ଗରବରେ ସେ ଭାରି ଫୁଲେଇ, ଏହା କିଏ ନ ଜାଣେ ?

ସୁନାର ଆଲିଙ୍ଗନରୁ ନିଜକୁ ମୁକୁଳାଇ ଟଙ୍କ ପ୍ରତିବାଦ କଲା, ସେମିତି କହନା ବଢ଼ିଲା । ଧନୀଘରର ବୋହୂ ହେଲେ କ'ଣ ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀ, ମୁନି ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ଦୟା ପାଇବାକୁ ସେ ଉପସ୍ଥିତ ନୁହନ୍ତି ? ପୁଅଟିଏ ପାଇବା ଆଶାରେ ସେ ବାବାଙ୍କର

ଶରଣ ପଶିଥିଲେ । ବାବା ତ ନିଜେ ମହାଦେବଙ୍କର କଳାରେ ଜନମ । ଜାଣ ନିଜେ ସେ ଶିବ-ଶଙ୍କର । ଭ୍ରମ ତରିଲଟାର କପାଳର ଲେଖା ଟିକିଏ ବଦଳାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ଯେ ବିଗ୍ରହ ଶେଷକୁ ହତାଶ ହେଲା ? ତୁ ନିଜେ ବିଚାର କର । ଦ୍ଵାରକା ମହାଜନ ଯଦି ନିଶା ଅମଳ ଧରି ମୋ' ଗେରପ୍ରଜ୍ଞ ପରି ଦରମସ ବାହୁଲ ହୁଅନ୍ତେ, ତାଙ୍କର ଧନ ସମ୍ପତ୍ତି ଉକୁଡ଼ି ଯାଆନ୍ତା ନାହିଁ ? ସେ ଯେଉଁ ଭାବ ଧରିଲେଣି, ସ୍ଵାଙ୍କର ପୁଅଟିଏ ହେବ ବା କେମିତି ? ଯଦି ବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ହୁଏ, ସେ କ'ଣ ଖାଇ ବଞ୍ଚିବ ? ଘରଡ଼ି ହୁଏ ବି ବନ୍ଦି ପରିଥିବ ଲୋ ! ମାଳତୀଦେବୀଙ୍କୁ ଠାକୁରେ ଦୟା କରିଥିଲେ ତାଙ୍କର ମହୁମାର ଟେକ ରହିଆନ୍ତା ।

ସୁନା ଦେଇ କହିଲା, କାହିଁକି ଦୟା ନ କରନ୍ତେ ? ସେ ତ ସଂସାର । ସମସ୍ତଙ୍କର ଭିତର ଓ ବାହାର ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ଜଳଜଳ ହୋଇ ଦିଶେ । ତମ ଦେହର ବସନ, ଆଉ ବସନ ତଳର ଚମ କ'ଣ ତମ ମନର କପଟତା ତାଙ୍କ ଆଖିରୁ ଛପାଇ ପାରିବ କି ବଢ଼ିଲ ?

ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କ ମନରେ ଗୁଡ଼ାଏ ମଇଲା । ଠାକୁରଙ୍କୁ କ'ଣ ଅଜଣା ? ହଇଲେ ବଢ଼ିଲ, ତାଙ୍କ ପେଟସାରେ ଲୁହାବାକ୍ୟ ଲୁଚିଛି । ତା' ଭିତରେ ସୁନା-ମୋହର ଖୁନ୍ ହୋଇଛି । କିଏ ଭେଗ କରିବ ? ବିଅଗୁଡ଼ାକ ପରଘରକୁ ଯିବେ । ଠାକୁରଙ୍କ ସେବା ପାଇଁ ସେଥିରୁ ହିଁ ପୁଣି ଆଣି ବାବାଙ୍କ ପାଦତଳେ ଥୋଇ ମୁଣିଆ ମାରିଲେ କୈଳାସରେ ସେହି ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କର ଆସନ ଟଳନ୍ତା ନାହିଁ ? ମାଳତୀଙ୍କ କପାଳର ଲେଖା ବଦଳନ୍ତା ନାହିଁ ? ତୁ କହ ।

ଟିକ୍ଷ ଚମକ ଉଠିଲା । ଡରିଲା କଣ୍ଠରେ ପରୁରିଲା, ମହାଜନ ଭାରି ରାତି । ଭାରି ହସାସ । ହସାସ ରଖିଥିବେ । ଦେବାକୁ କ'ଣ ସେ ମଞ୍ଜିବେ ?

ସୁନା କହିଲା, ସେ ଜାଣିବେ କାହିଁକି ? ମାଳତୀ ଘରର ଘରଣୀ । ସେ ନିଜେ ଆଣିବେ । ପୁଅ ପାଇସାରିଲା ପରେ କହିଲେ କହିବେ । ମାଳତୀ ଦେବୀଙ୍କୁ ମୁଁ ଗୁପ୍ତରେ ବୁଝି ବଢେଇଥିଲି ।

ସେ ଓଠ ନେଟେଡ଼ି ଦେଲେ । କହିଲେ ଛୁଆଲେ, ମୁଁ କାହୁଁ ପାଇବି ? ଲୋକେ ମିଛରେ ପରସ୍ପର କରୁଥିବେ । ଯାହା କହିଲୁ, ନ ଦେଖିଲା ଓଡ଼ି ଛ'ଫଡ଼ା । ଦେଖୁନା ମୋ ଦେହକୁ । କାନରେ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ସୁନା କଡ଼, ନାକରେ ନୋଲକ, ନାକପୁଡ଼ାରେ ନାଲିକାତବସା ଲବଙ୍ଗ । ବେକରେ ନିରସା ସୁନାର ଭାରତୀୟା ହାରଟିଏ ଯେ ଭରିକରୁ ଉଠା । ହାତର ଗୁରୁ ଗୁରୁ ପଟି ରୂପାକାତ, ଘୋରହୋଇ ପାକୁଆ ହେଲାଣି । ଏଇଥିରୁ ବୁଝିବ, କେତେ ସୁନା ମୋହର ରଖିଛି ।

ଏଇଥିରୁ ବୁଝିବୁ ବଢ଼ିଲ, କେତେ କପଟୀ ସେ ମାଳତୀ ଦେବୀ । ଶିବବାବାଙ୍କୁ କ'ଣ ଅଛପା ? ତାଙ୍କ ପାଖରେ ତମେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପି ନ ଦେଲେ ତମର ମନ

ନିର୍ମଳ ହେଲା, ହୃଦୟରୁ ଅବଶ୍ୟାସ ଓ କପଟ ଦୂର ହେଲା ବୋଲି ନ ଜାଣିଲେ ସେ ଦୟା କରିବେ କିପରି ? ତମ ମନକାମନା ପୂରଣ ହେବ କେମିତି ? ବୁଝିଲୁ ?

ଟଣା ମୁହଁ ନ ଖୋଲି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସ୍ୱୀକୃତି ଜଣାଇଲା । ସେ ଅନ୍ୟମନା ହୋଇ ମାଳତୀଙ୍କର ଉପଲକ୍ଷ ଦିଆ ଛଳ-ଛୁଗୁଲ ବଚନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କଳନା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା ।

ମିଶରର ରୂପ ଧରି କେଉଁ ମିଶରୁଣୀ ସଙ୍ଗେ ଘେନାଘେନ ବେଳେ ଜଣେ ଗୁମିକୁ ଅଗନାଗି ବନସ୍ତ ଭିତରେ ଗଛ ଲଟାର ଉଦ୍‌ବାଡ଼ରୁ ଅଜାଣତରେ ପାଣ୍ଡୁରୁଣୀ ଶର ବନ୍ଧୁଥିଲେ । ମରଣ ଆଗରୁ ଗୁମି ତାଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେଇଥିଲେ । କାହା ସଙ୍ଗେ ମିଶିବୁ ତ ଏମିତିବେଳରେ ଗୁମି ଫାଟି ମରିବୁ, ଜାଣିଥା ।

ରାଜାଙ୍କର ଦୁଇ ଭାରିଯା । ଦେବତାଙ୍କ ଅଂଶରେ ସେମାନଙ୍କର ପାଞ୍ଚ ପୁଅ ହେଲେ । ପାଟରାଣୀ କୁନ୍ତୀଙ୍କର ବାହାଘର ଆଗରୁ ମନ୍ଦପତି କୌତୁକରେ ତାକୁ ଶୁର୍ଯ୍ୟଠାକୁର ଆସିଥିଲେ, ଆଉ ତାଙ୍କର ଅଂଶରେ ପୁଅଟିଏ ହୋଇଥିଲା । ଲଙ୍କରେ ତାକୁ ପତର ଠୁଙ୍ଗାରେ ନଇସୁଅରେ ଭସାଇ ଦେଇଥିଲେ ।

ବଉଳ ସୁନା ଦେଇର କ'ଣ ସେମିତି ଶିବଙ୍କ ଅଂଶରେ ଶିବ ଚରଣ ପରି ଏଡ଼େ ସୁନ୍ଦର ପୁଅଟିଏ ହୋଇଛି ? ଆଉ କଅଣଟିଏ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ! ବଉଳ କ'ଣ ଦୋଷରୁଣୀ ହୋଇ ନାହିଁ ? ପଚାରିବ କି ?

ତା'ର ଗୁମାତାନ୍ଧା ଅନ୍ୟମନସ୍ତ ଭାବ ଓ ମଉଳା ଗନ୍ତୀର ମୁହଁ ଦେଖି ସୁନା ଦେଇ ପଚାରିଲା, ତୁ କ'ଣ ଏତେ ଭାବୁଛୁ ? ଉତ୍ତର ହେଲାଣି । ରାତି, ବଳଉଛୁ । ଶିବବାବାଙ୍କ ପାଦ ଧରି ତୋ ମାଇଁ ମୁଁ କେତେଥର ଗୁହାରି କରିଛୁ । କାଳିକା-ମାଇ ତା'ର ସାକ୍ଷୀ । ସେହି ଏକା ଦେଖିଛନ୍ତି । ନିରୋଳା ରାତିରେ, ନିରୁଚିଆ ନିକାଞ୍ଚନ ଆନ ଦେବାଙ୍କ ଆଗରେ । ଅନ୍ୟ ଭକତେ ଠାକୁରାଣୀଙ୍କର ପୂଜା-ଆରାଧନା ସାରି ଚାଲିଯାଇଥାନ୍ତି । ବାବା ଶିବ ରୂପ ଧରି ଦେବାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଳାପ କରନ୍ତି । ହସ-ଖୁସିରେ ।

ଟଣା ବସୁନ୍ଦର ଅଭିଭୂତ ହେଲା । ପଚାରିଲା, ଶୁଣିଛୁ ?

ସୁନା ଦେଇ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ପରତେ ଯାଉନୁ ? ଅବଶ୍ୟାସ କରୁଛୁ ? ଥରେ ନୁହ, ସହସ୍ର ଥର ମୁଁ ଶୁଣିଥିବି । ବାବା ଶିବ ଅବତାର ପ୍ରକଟ କଲେ, କାଳିକା-ମାଇ ଦୁର୍ଗା ରୂପ ଧରନ୍ତି । ସେମାନେ ଗେରସ୍ତ-ଭାରିଯା । ସୁଖ-ଦୁଃଖ ହେବେ ନାହିଁ ? ଭକତମାନଙ୍କ ସୁଖ-ଦୁଃଖ ଖବର ଅନ୍ତର ଆଲୋଚନା କରିବେ ନାହିଁ ?

ତୋ' ଆଗରେ ? ଟଣା ପଚାରିଲା ।

ସୁନା ଦେଇ ଜବାବ ଦେଲା, ମୁଁ ତାଙ୍କର କଙ୍କଣ । ସବୁ ଭଗତ ତାଙ୍କର କଙ୍କର-କଙ୍କଣ; ଜାଣ, ପୁଅ ଝିଅ । ସେମାନେ ପର୍ଜନା, ପୀଳନା, ଆଉ ବିନାଶ

କରନ୍ତି । କିଏ ଅଛି, ନ ଅଛି ସେଥିକି ତାଙ୍କର କି ମୁଲ୍ୟଜା ? ତେବେ, ହଁ, ମହାଦେବ ଅବତାର ହୋଇ ସୋଳକଳାରେ ମଣିଷଦେହ ଧରିଛନ୍ତି, ଶିବବାବା ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବଚନ ମଣିଷକାନରେ ତମେ ଶୁଣିବ । ବୁଝିବ । ବାଳିକା-ମାରି ସେ ଦୁର୍ଗାଠାକୁରାଣୀ । ତାଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତିରେ ସେ ଅବତରଣେ ସିନା, ସେ ମୂର୍ତ୍ତିର କଥା ତମେ ଶୁଣିବ କିପରି ? ଶୁଣିବ ଯେ, କାନରେ ନୁହେଁ, ମନରେ । ବୁଝିଲୁ ବଢ଼ଲ ?

ଡରଡର ଟସ୍ କହିଲ, ହଁ, ବୁ-ଝି-ଲ ।

ସୁନା ଦେଇ କହିଲ, ତୋ' ପାଇଁ ଗୁହାରି କଲରୁ ବାବା ଶେଷକୁ ମଜିଲେ । ତୋ' ପାଇଁ ସେ କାଳିକାମାରିକୁ ମନାଇଛନ୍ତି । ସେ ତୋ' ଦେହରେ ପଡ଼ିକ ପାଇଁ ବଢ଼ଜିବେ । ତୋ' ଭିତରେ ଥିବା ଗୁମାସ୍ତା ଗୁମାସ୍ତା ହୋଇ ଦଣ୍ଡକ ଭିତରେ ଆପଣା ଗୁପ୍ତ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ପଳାଇବ । ତା' ଡରଇ ତାକୁ ଗୋଡ଼ାଇବ ଲୋ ବଢ଼ଲ ! ଆଉ କେବେ ସେ ତୋ' ପାଖ ପଶିବ କୁ ସାହସ କରିବ ନାହିଁ ।

ଟସ୍ ବୁଝିଲ । ଆଲୁଅ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ କହିଲ, କାଟଟା ଉପର ଆଡ଼ୁ କଳା ହୋଇ ଆସିଲଣି । ତୁ ବସିଥା ବଢ଼ଲ, ମୁଁ ସଫା କରି ଦିଏ । ସେମାନେ ଆଜି କାହିଁକି ମେଲ ହୋଇ ଆସି ଦାଣ୍ଡରେ ପାଟିଚୁଣ୍ଡ କରୁଥିଲେ । ଆଉ ପାଟି ଶୁଷ୍କ ନାହିଁ । କୁଆଡ଼େ ସବୁ ଗଲେଣି ଏ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ । ତାଙ୍କର କ'ଣ ଡରଭୟ ନାହିଁ ? ସମସ୍ତେ ମିଶି ଆଜି କ'ଣ ଗୋଟାଏ ମତଲବରେ ଯାଇଛନ୍ତି ।

ସୁନା ଦେଇ କହିଲ, ସେମାନେ ଚାଲିଗଲେଣି ଯେ ଦାଣ୍ଡରେ କିଏ କଥା-ବସା ହେଉଛନ୍ତି । ଆଲୁଅ ଝଙ୍କର ଅଲପ-ଝଲପା ଅନ୍ଧାର ଅଗଣାକୁ ଆସୁଛି । ଭଅଁର ବାଉଁଶ, ଆଉ ତା ବୋଉ ଆସିବେଣି । ତୁ ଡେରି କରନା । ଘରଭିତର ଅଣନିଶାସୀ ଲଗୁଛି । ମୁଁ ଦାଣ୍ଡକୁ ଯାଉଛି ।

ଟସ୍ ଡେରି କଲ ନାହିଁ । ନଲଟଣ ସଫାକରି ପୁଣି ଜଳାଇଲ । ଭିତର ଦିଓଟି ଜଳାଇ ଭିତର ପାଖ ପିଣ୍ଡାରେ ଓ ବାଟଘର ଠଣାରେ ରଖିଲ । କୋଠା-ଗୁଡ଼ିକରେ କୋଲପ କଳି ଅଣ୍ଟାରେ ବାନ୍ଧିଥବା ଡୋରରେ ଚାରି ପେଞ୍ଚିକ ଝୁଲାଇଲ । ଲୁଗା ଝାଡ଼ି ଚାଲିବାକୁ ସଜ ହେବ ବୋଲି ସଜାଡ଼ି ପିନ୍ଧିଲ । ଯେଉଁ ବାଉଁଶ ପାତା ନୂଆ ଝୁଡ଼ିରେ ସେ ଆଗରୁ ଫୁଲ, ଚନ୍ଦନ, ସିନ୍ଦୂର, ପାଗଲ କଦଳୀ ରଖିଥିଲ, ତାକୁ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଓ ଆଉ ହାତରେ ନଲଟଣ ଝୁଲାଇ ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସିଲ ।

ଭଅଁର ଓ ତା ବୋଉକୁ କହିଲ, ଆଜି ପୁଜାର ଦିନ, ସହଳ ଆସିବାକୁ କହିଥିଲି ଯେ, ଉଡ଼ୁର କରି ଆସିଲ ? ରାତି ପହରେ ହେଲଣି । ପୁଜା ଶେଷ କରି ଫେରିବାକୁ କେତେ ଡେରି ହେବ କହିଲ ? କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଲ ମ !

ସେମାନଙ୍କର ଆଲୋଚନା ଅଧାରୁ ଅମିଳ । ସୁନା ଦେଇ ଟିକିଏ ବିକ୍ରତ ଓ ଉଦ୍ଦେଶିତ ହେଲପରି ମନେ ହେଉଥିଲା । ସେ ଖରଣ୍ଡାସ ଗୁଡ଼ୁଥିଲା । ତା ମୁହଁଟି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନଳଟଣ ଆଲୁଅରେ ବସିଣ୍ଡି ଦେଖାଯାଉଥିଲା ।

ଭଅଁର କହିଲା, ମୋ'ର ଦୋଷ ନାହିଁ, ବୋହୂ ମା । ସାଆନ୍ତେ ମତେ ଯେଉଁ କାମରେ ବରଗିଥିଲେ, ସେତକ କରିବାକୁ କେତେ ଆଡ଼ ଚାଲିଲି । ଯାହା ହେଉ, ମାଲ୍ ମିଳିଗଲା । ଶଳା ଦହୁତ ରଖିଛୁ । ଭାରି ଚଢ଼ା ଦର । ସା'ନାକୁ ବାଟରେ ଭେଟିଲି । ଦେଲି । ଆଣି ନ ଥିଲେ ସେ ମୋ' ପିଠିରୁ ଗୁଲ ଉତାରି ଦେବେ, କହିଥିଲେ । ମୋ'ର କି ଦୋଷ ? ଘରକୁ ଆସିଲି । ପଖାଳ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇ ଆଲୁଅ ଧରି ବୋଉକୁ ସଙ୍ଗରେ ଘେନି କେତେବେଳରୁ ତ ଆସିଲିଣି । ତମେ ସେ ଘରେ କଥାଭାଷା ହେଉଛ ।

ଭଅଁର ମା କହିଲା, ମୁଁ ବେଣୀ ବେଣୀ ଅନ୍ଧାରକାଣୀ ହେଉଛୁ ସାମ୍ରାଣୀ ! ଅନ୍ଧାରରେ ବାଟ ଠାବ କରିପାରୁ ନାହିଁ । ସାହାସିଆ ପଣରେ ଠାସୁକୁ ମାରି ଚିଲ୍ଲା ବାଟରେ ଆସୁଣୁ କେଉଁଠି ଯାଇ ହାବୁଡ଼ୁଛୁ । ଭଅଁରକୁ ଗୁଡ଼ି ବସିଥିଲି ତ !

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ତମେ ଦିହେଁ ଘର ଜଗିଥାଅ । ଆରେ ଭଅଁର, ଗୋରୁ-ଗୁହାଳରେ ଘସି ଧୂଆଁ ଦେବୁ । କୁଣ୍ଡା ତୋରାଣି ମୋହିବୁ । ସେମାନେ ଛଟପଟ ହେଉଛନ୍ତି । କଥା ନହସରେ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଛି । ବହଳ ସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ଧଅସି ଫେରିବି ଯେ ! ପୁଣି ସରିବାକୁ ଯଦି ଟିକିଏ ଡେରି ହୁଏ, ମୋ ଆଗରୁ ଯଦି ତମ ସାଆନ୍ତେ ଫେରି ଆସନ୍ତି—

ଟଣ୍ଡା ତା' କଥା ଅଧା ରଖିଲା । ବରୁଗଲା, କେଜାଣି ସେ ଭଲ ମଣିଷ ହୋଇ ଫେରିବେ, କି କେଉଁ ନିଶା କବଳରେ ପଡ଼ି, ମତହରା ହୋଇ ଟଳିଟଳି, ବାଟଯାକ ଅଟକି ଅଟକି, ପଡ଼ି ଉଠି ଦେହ ଖଣ୍ଡି ଆ ଖାବରା କରି ଫେରିବେ ? ଅବା ନିଶା ଗୁଡ଼ିବା ଯାଏ ଜାନହରା ହୋଇ କେଉଁଠି ଶୋଇ ପଡ଼ିବେ ? ଆହା, ରେ କପାଳ !

ଟଣ୍ଡାର ଭାବନା ଭାଙ୍ଗି, ତା' ମନରୁ ଦକି ତଡ଼ି ଭଅଁର କହିଲା, ତମ ଆଗରୁ ସେ ଫେରିଲ ପରି ଲଗୁ ନାହିଁ ବୋହୂମା ! ଯଦି ଫେରିଲ, ମୁଁ ଚେଇଁ ବସିଥିବି । ତାଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ର ନେବି ।

କେତେବେଳୁ ସୁନା ଦେଇ ପାହାଚ ଓହ୍ଲାଇ ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ସେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ତାକି କହିଲା, ଆଉ ତେରି କର ନା ମ ! ଆମର ଆଲୁଅ କି ହେବ ? ଥୋଇଦେଇ ଥା । ଶିବବାବାଙ୍କ ସେବା ପାଇଁ ଯିବା ଲୋକର ବାଟରୁ ନ' ନୁଆଣି ଦୂରେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଭୂତପ୍ରେତ ଓ ତାହାଣୀ ଚରୁଣ୍ଡିମାନେ, ଯେତେ ଅନ୍ଧାର ବଳିବରି ଝାଞ୍ଜିଝାଞ୍ଜିଆ ରାତି ହୋଇଥାଉ, କୁଆଡ଼େ ଲୁଚିଛନ୍ତି ଯାଆନ୍ତି ! ଗୁଲିଆ ।

ଅନ୍ଧାର ଆସିଯିବା ହେଲା ।

ସୁନା ଦେଇ ହାତରେ ନଳଟଣ ଝୁଲୁଥାଏ । ବଡ଼ କମାହୋଇ ଆଲୁଅ ଅଳପ ଜଳୁଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ଚାରିପାଖରେ ଖଣ୍ଡେଦୂର ଯାଏ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରୁଥାଏ । ବଉଳ ଦହେଁ ବନ୍ଦ ଉପରେ ପାଖକୁ ପାଖ ଲାଗି ଧୀରେ ଧୀରେ ଚାଲିଥାନ୍ତି । ଆଲୁଅ ସାହାଯ୍ୟ ନ କରି ବରଂ ଆଖି ଜଳକା କରୁଥାଏ ।

ଦୁହେଁ ଚୁମ୍ବିତାଳା । ଦୁହେଁଙ୍କର ଗୋଡ଼ ଛନ୍ଦବାନ୍ ହେଉଥାଏ । ଆଳାପର ସବୁ ବିଷୟ ସତେକ ସମଯାଇଥାଏ । ଅଣଓସାରିଆ ନଇବନ୍ଦ । ତା ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ଚଲବାଟର ସାପଗତିଆ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଧୂଳିଆ ଆଭାସ । କ୍ୟେଷୁ ମାସ ଅନ୍ଧାର ପକ୍ଷ ଦ୍ୱାଦଶୀର ପ୍ରଥମ ପ୍ରହର । ଚଳ ବଉଦର କାନ ଉହାଡ଼ରେ ତାର-ଛପିଲ ନିଅର ଆକାଶ । ତା'ତଳର ଗୁଳୁଗୁଳିଆ ବାଆ-ନ-ସଲ ଝାଞ୍-ଝାଞ୍ଆ ନିଗୁଟିଆ ପରିବେଶ । ବଉଳ ଦହେଁ ବାଟ ଚାଲୁଥିଲେ । ଅଭ୍ୟାସପାଲଟା ପାଦ ଆପେ ଆପେ ଗୁହା ଠାକ କରୁଥାଏ । ଦେହ ଝାଲେଇ ଉଠୁଥାଏ ।

ବାଁ ପାଖରେ ବାଲିଆ ବିସ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ନଇପଠା । ସେଇଠୁ ନଇଖଣ୍ଡି । ତା' ତଳକୁ ଲମ୍ବି ଥିବା ଧୂସର ବାଲି । ସବୁଆ ଅଣଗନ୍ଧା ପାଣିଧାର । ପୁଣି ଡାଖ ଉଚ୍ଚ ଖଣ୍ଡି ପରେ ସେପାଖର ନଇବନ୍ଦ, ଗଛଗହଳ । ତାହାଣ ପାଖରେ ବନ୍ଦତଳ ବାରିବରିଗୁ, ଗୁପ୍ତଜମି, ଗ୍ରେଟ କରନାଲୀ, ସାହର ଘରଧାଡ଼ ।

ଅନ୍ଧାରର ଆଉରଣ ତଳେ ସବୁ ଅସ୍ପଷ୍ଟ । ସେ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବାକୁ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ଦେଖି ଦେଖି ଆଖି ଅଭ୍ୟସ୍ତ । ମନରେ ବି ସବୁ ଦୃଶ୍ୟ ଲାଗିରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଚେତନା ଦେଖୁଛି ଭିନ୍ନ ରୂପ ।

ଆଖି ଜଳ ଜଳ ଚାହିଁଛି । ପାଦ ଧୀରେ ଧୀରେ ଓଟାରି ନେଉଛି ଦେହକୁ । ପ୍ରତ୍ୟୟର ଅଦେଖା ତୋରି ଲାଗିଛି ଟଣର ଅଦମ୍ଭାୟ ଆଶାରେ । ଆଜି ତା' ଭିତରର ଗୁମାସ୍ତା ବିଦାବଦ ହୋଇଯିବ । ସ୍ୱୟଂ ମହାଦେବ ଶଙ୍କରଙ୍କର ଶୋଳକଳା ନେଇ ଜନ୍ମ—

ତାଙ୍କର ଅବତାର ଶିବବାବା କରୁଣା କରିବେ । କାଳିକାମାୟ ଦୁର୍ଗା ରୂପରେ ତା' ଦେହରେ ପ୍ରସନ୍ନ ହେବେ । ତେବେ ଯାହା ଶିବବାବା ତାଙ୍କର ଶିବ କଲାର ଧାପେ ତା' ଦେହରେ ଥାପନା କରିବେ ।

ସେ କଲାର କଳନା ନାହିଁ । ସେହି କଳା ଅକ୍ଷୟ । ତାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ସୁନା ଦେଇ କେତେଥର ଏ ସବୁ କଥା ତା'କୁ ବୁଝାଇ କହିଛି । ଶିବକଳାରେ ବରିଆର ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେବ । ଫଗୁଣୁଆ ଓ ତାଙ୍କ ପୁଅପୁରୁଷଙ୍କ ଅଂଶ ଏ ଦୁନିଆରେ

ଆମଦ ହେବେ । ଝରିଆ ନିଶ୍ଚୟ ବାଟକୁ ଆସିବ । ସେ ପୁଅମୁହଁ ଦେଖି ସବୁ ବଦ୍‌ଖୋଇ ଗୁଡ଼ିବ । ସମ୍ପତ୍ତି ବଢ଼ିବ । ସମସ୍ତେ ସେମାନେ ସୁଖରେ ରହିବେ ।

ଟଙ୍କର ଗୁଡ଼ ତଳେ କ'ଣ ଯେମିତି ଆଉଣି ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେହି ଅଲକ୍ଷଣୀ ଗୁମୁଣ୍ଡା ହୋଇଥିବ ! ଏ ପିଣ୍ଡରେ ତା'ର ରହଣିର ବେଳ ସରିଆସିଲାଣି । ସେ ଜାଣିସାରିଲାଣି । କାକୁସ୍ଥ ହେଲାଣି । କଲବଲ ଛଟପଟ ହେଲାଣି । ସେ କ'ଣ ଟଙ୍କର ପିଣ୍ଡରୁ ବାହାର ଯିବାକୁ ଆଉର ହେଲାଣି ?

ଟଙ୍କର ମୁଣ୍ଡ ସାମାନ୍ୟ ଭ୍ରମିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପାଦ ଅବାଟରେ ପଡ଼ିଲା । ଦେହ ଟଳଟଳ ହେଲା । ବାଁ ହାତରେ ସୁନାର ଡାହାଣ କଟକି ଧରି କହିଲା, ଟିକିଏ ରହ ବଢ଼ିଲା ! ଦେହଟା କେମିତି ଥରିଲାପରି ଲାଗୁଛି ।

ସୁନା କହିଲା, ସତେ ତ ! ତୋ' ହାତ ଥରୁଛି । ଜାଣି ପାରୁନୁ, ଏଇଠି ବନ୍ଧରୁ ତଳକୁ ଗଡ଼ିବାକୁ ହେବ ? ହେଇ କ'ଣ, ବନ୍ଧ ଗଡ଼ାଣି ତଳେ ସେହି ପୁରୁଣା ଥୁଣ୍ଡାଲିଆ ଆମ୍ବଗଛଟା ! ତା' ପାଖର ଶାହାଡ଼ା ଗଛରେ ସାହାଡ଼େଇ ଠାକୁରାଣୀ ଅଛନ୍ତି । ଆସ୍ତେ ଗଡ଼ି ଚାଲିଯିବ, ସେହି ଗଛ ତଳେ ଟିକିଏ ବସିବୁ । ଆ, ମୁଁ ତୋ' ହାତ ଧରୁଛି । ହାଉଲେ ଓହ୍ଲାଇ ।

ଆମ୍ବଗଛ ମୂଳେ ଆଲୁଅ ତଳେ ରଖି ସୁନା ଟଙ୍କର ହାତରୁ ଫୁଲ ଖୁଜୁଡ଼ିଟି ଧରିଲା । କହିଲା, ବସିଯା ଟିକିଏ । ଆଜି କ'ଣ ତୋ'ର ଖିଆପିଆର ଠିକଣା ନ ଥିଲା ? ଘରଯାକର କାମ କର ହାଲିଆ ହୋଇଥିଲୁ ? କିଛି ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ଖାଲି ପେଟରେ ଚାଲି ଆସିଛୁ ? ଘରକୁ ଘରଣୀ ଏକା ହେଲେ ଯାହା ହୁଏ । ଅପା ଆମ ଘରକୁ ଆସିବା ଯାଏ, ମୁଁ ଯାହା ଶେଷୁଥିଲି ସେଇଆ ।

ଟଙ୍କା କପାଳରେ ଦୁଇ ହାତ ନିହାରି ଆସି ଗୁଜି ସୁନାର କଥା ଶୁଣୁଥିଲା । ସତ ଯେ, ଉପାସ ଶ୍ରେଣୀରେ ଦେଲେ ବେଳେ ତା'ର ସମସ୍ତ କଟେ । ଦେହ ଥରେ । ମୁଣ୍ଡ ଝାଲିଝାଲି ହୁଏ । ତଥାପି, ତା'ର ଦେହରେ ମାଉଁସ ଲାଗେ । ଅସଲ କଥାଟି ସେ ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ପ୍ରକାଶ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । କପରି ସେ କହି ପାରିବ ଯେ, ଏଇଟା ଗୁମୁଣ୍ଡାର କାମ ! ହେଇଟି, ସେ ବାହାର ଯାଉଛି ।

କିଛି ସମୟ ପରେ ସେ କପାଳ ଉପରୁ ହାତ ଓହ୍ଲାଇଲା । ଆଖି ଖୋଲିଲା । ଦେହଥରା ଲାଗିବ ହେଲାଣି । ଗୁଡ଼ ଭିତର ଶାନ୍ତ ପଡ଼ିଲାଣି । ଯୋଗିନୀଟା ତା' ଦେହ ଗୁଡ଼ି ପଳାଇ ଯାଇଛି । ତା'ର ବକଟାଳ ରୂପ ଦୂରର ଗଛ ଗହଳର ନିଘଞ୍ଚ ଅନ୍ଧାର ସାଥରେ ମିଶିଗଲାଣି । ସେ ଏବେ ତା'ର ଦାଉରୁ ମୁକ୍ତ ।

ଟଙ୍କା ଉଠିଲା । ପବନ ସୁଲୁସୁଲୁ ବହିଲାଣି । ଝାଡ଼ୁଆ ଦେହ ଉଲୁସାଉଛି । ଦେହରେ ନୂଆ ଜୀବନ ସମ୍ଭାରୁଛି । ମନ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ହେଉଛି । ଚାହିଁଲା, ସୁନା ଅଳପ ଦୂରରେ ହାତରେ ଆଲୁଅ ଧରି କେଉଁମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆଳାପ କରୁଛି । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ-

ଗୁଡ଼ିଏ । ପୁରୁଷ କେଇଜଣ ଦଣ୍ଡାବସ୍ଥା ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେମାନେ ବି କଥାବସ୍ତା ଦେଉଛନ୍ତି । ଦିଆଯିଲା କାଠି ଜଳାଇ ବଡ଼ ଟାଣୁଛନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା ସୁନା ପାଖକୁ ଗଲା ।

ସେମାନେ ଗାଁର ମାଇପେ । ଅଧା-ବୟସିଆ । ଚଢ଼ା ଚଢ଼ା ଲଗୁଛି । କିଏ କାହାର ଘରଣୀ, କି ମା', ଖୁଡ଼େଇ ଟଙ୍କା ଜାଣେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ସଧବା । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ, ପିତ୍ତଅବା ଶାଢ଼ୀ ଓ ଦେହର ନନ୍ଦିଣା ଜଣାଇ ଦେଉଛି ସେ ସେମାନେ ଥିଲାଘରର ଘରଣୀ ।

ଜଣେ ସ୍ନେହଶୀଳା ଟଙ୍କାର ପିଠିରେ ହାତ ଆପଡ଼ି କହିଲେ, ଦେଖ ମ ଖୁଣ୍ଟି ଆଘରର ବୋହୂକୁ । କି ଶୋଭା ରୂପ ! କିଏ ଗାଁରେ ତା'ର କେବେ ଗୁଲି ମାଡ଼ିଛି ! ଘରକୁ ଏକା । ଆହା, ଭାରି ଦୁଃଖୀଟିଏ । ଶୁଣିଛି, ଜନମରୁ ଦୁଃଖୀ ! ସତେ ବାବା ତାକୁ ଦୟା କରିବେ, ପୁଣି ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘର ଆଗରେ ହସିଉଠିବ ?

ସେ ମଣିଚଉଧୁଣ୍ଡଙ୍କ ଘରଣୀ ତାରା । ରଜା ଉଣା ହେଲେ କି ହେବ, ମୁହଁଟି କୁଇଲ ପରି । ଟ୍ରୋଟ, ଖାଣ ନାକ । ମାଳାକାର ଘରର ବୋହୂ । କୁଲବେଉସା ଶଶୁରଙ୍କ ଅମଳରୁ ଗୁଡ଼ିଲେଣି । ମଣି ଚଉଧୁଣ୍ଡ ଗାଆଁର ଜଣେ ବଡ଼ ଗୁଣୀ । ମାମଲଦ୍ବାର । ବଡ଼ପୁଅ କଲିକତାରେ କେଉଁ କାରଖାନାରେ ବଡ଼ମିସ୍ତ୍ରୀ କାମ କରେ । ସାତ ଶହ ଟଙ୍କା ଦରମା । ବଡ଼ ବୋହୂ, ଦିଓଟି ନାତି ଓ ଗୁର ମାସର ନାତୁଣୀ ପୁଅ ପାଖରେ । ଶୁଦିମତ ଟଙ୍କା ପଠାଏ ।

ଚଉଧୁଣ୍ଡ ଶିବବାବାଙ୍କ ନାମରେ ବାର କଥା ଶୁଣି, ନିଜେ ଆଖିରେ ଦେଖିଲା ପରି ପାଞ୍ଚ କଥା ଯୋଡ଼ି ପ୍ରଚାର କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କିନ୍ତୁ ବେଳେ ବେଳେ ମଠକୁ ଆସି ବାବାଙ୍କୁ ମୁଣିଆ ମାରି ଯାଆନ୍ତି । ପିଲାମାନଙ୍କୁ ଦଣ୍ଡ ଦୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ମାନସିକ କରନ୍ତି । କାଳିକାମାୟଙ୍କ ପାଖରେ ଭୋଗ ଲଗାଇ ସେ ଭୋଗ ମଠରେ ରୁଣ୍ଡହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବାଣ୍ଟି ଦିଅନ୍ତି ।

ଭୋଗ ଲଗାଇବାକୁ ପୁଣ୍ୟାସ ନାହିଁ । ଅଲଗା ଲୋକ ବି ନାହିଁ । କାଳିକାମାୟ ସମସ୍ତଙ୍କର ମା । ସେ ବାସନାଭୋଗୀ । ତାଙ୍କୁ ଯିଏ ଯାଉବ, ସେ ତା'ର ବାସନା ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ତାଙ୍କ ପାଦତଳୁ ଫୁଲଟିଏ, ଚନ୍ଦନ, ସିନ୍ଦୂର, ପାଣି ଯାହା ଟିକିଏ ଆଖି ଭୋଗରେ ଲଗାଇଲେ, ସେ ଭୋଗ ପ୍ରସାଦ ହୁଏ । ବାହାର ଆଜ୍ଞା, ନା ଶିବବାବାଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ।

ତାରା ଚଉଧୁଣ୍ଡଶ୍ରୀଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ବିକଳ ନନ୍ଦଙ୍କ ଘରଣୀ ଲଢ଼କା କହିଲେ, ଏ ଝିଅକୁ ଦେଖିଲେ କିଏ କହୁବାକୁ ସାହସ କରିବ ଗୋ, ସ୍ତ୍ରୀ ଭିତରେ କେଉଁ ଚଣ୍ଡୀ ବୁମୁଣ୍ଡୀ ଆଇ ବଣ ପଦା କରି ଦେଉଛି ? ଶୁଣିଛି, ଝୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ପୁଅ ଝରଥା ପ୍ରାଣ-

ବିକଳରେ ବାବନାଭୂତ ହୋଇଛି । ହାତ ଧଳେ ଘରୋର ପାଖ ଫଣ୍ଡନାହିଁ । ଖାଲି ପଦାରେ ପଦାରେ ଚାଲୁଛି । ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଶିବଙ୍କର ଶ୍ରେୟାନ୍ତ ବାବାଙ୍କର ଆଶ୍ରା ନେଇଛି । କି ସହାର ସେମାନେ ଆଉ କରିବେ ? ଆଶୁକୁଡ଼ା ଆଶୁକୁଡ଼ା ହେଲେ ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଗରେ କିଏ ରହିବ ଯେ ପୂର୍ବଦୁଷ୍ଟକୁ ପାଣି ଟେକିବ ? ଶିବବାବା ଯଦି ଏ ଝିଅକୁ ଦୟା କରିବେ —

ପାକୁଆ ପାଟିରେ ହସ ଖେଳିଗଲା । ପୁରୁଣିବରନ, କଖାରୁ-ଦେହ, ଝୋଟ-ମୁଣ୍ଡ, ବେଙ୍ଗଲ-ବଦନ ବିକଳ ନୟନ ସ୍ତ୍ରୀ ଲତିକା ନୁହେଁ କଲେ । ବୟସ ବେଶୀ ନୁହେଁ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଅକାଳେ ବାଞ୍ଛ୍ୟା ଘୋଟିଛି । ଏଗାର ବର୍ଷରେ ବାହା । ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ବୟସରେ ପୁଆଁ । ସତର ବର୍ଷ ବୟସରେ ପ୍ରଥମ ପୋଷଣ । ଦୁଇ ବର୍ଷରୁ ତନୁ ବର୍ଷ ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକା ଫଳ ଜନମ ଚାଲୁଛି ଯେ ସବା ସାନଟିକୁ ଛ' ଚାଲିଲଣି ।

ଝିଅମାନେ ଭଲ ଭଲ ଘରର ବୋହୂ । ରୂପ ଦେଖି ସମୁଦ୍ୟମାନେ ଯାହା କହନ୍ତି ଭୁଲସାଧନ ପାତ୍ର ନେଇଛନ୍ତି । ଚାରି ପୁଅରୁ ବଡ଼ ଦହେଁ ପାଠପଢ଼ି କେଉଁଠି ଚାଲିଲା କଲେଣି । ମଝିଆଁ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ପାଖରେ ପଡ଼ୁଛି । କୋଡ଼ପୋରୁଟି ଗାଁରେ ପଡ଼ୁଛି ଯେ ଦୁଢ଼ା ବିଧବା ଶାଶୁଙ୍କର କାନ ଧରି ସେ ଗୋଡ଼ାଇଥାଏ ।

ବୋହୂମାନେ ପୁଅମାନଙ୍କ ପାଖରେ । ସେମାନେ ବି ମା' ହେଲେଣି । ପଚାଶ ବର୍ଷ ବୟସରୁ ମୁଣ୍ଡବାଳ ପାଚିଲଣି ନନ୍ଦ-ଘରଣୀଙ୍କର । ତରିଶ ହେଉଣୁ ନ ହେଉଣୁ ସରସା ଦାନ୍ତ ପଡ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲଣି । ନଅଟି ନାତିନାତିଣି ଦେଖିଲ ପରେ ବି ବୁଢ଼ାଶାଶୁ ଆହୁରି ଶୁଭ ମନାହୁଇଁଲେ, ଠାକୁରେ ତାଙ୍କୁ ପଞ୍ଚୁ ପାଣ୍ଡବ କର ! ବିକଳାର ବାପ-ଜେଜେଙ୍କୁ କି ସମ୍ପତ୍ତି ବା ଦେଇଥିଲ ? ଯଜମାନ କରି ଚଳିବା କଥା । ସାମାନ୍ୟ ମହାଜନ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ ବୋହୂଟିଏ ଘରେ ପାଦ ଦେଲେଦିନୁ ମହାଜନ କାରବାର ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଏବେ ଅଭାବ କରନ । ଜମିବାଡ଼ି, ବାଗ-ବଗିଚା, ପୋଖରୀ, ସୁଞ୍ଚାଏ ଦୁହଁଲ ଗାଈ, ଚାରି ବଖରା କୋଠା ଘର । ସବୁ ତ ଦେଲେ, ତାକୁ ଭୋଗ କରିବାକୁ ବେଶୀ ନୁହେଁ ମୋଟେ ପାଞ୍ଚଟି ନାତି ଦଅ ।

ଆଗୋ ବୋହୂ ! ବିକଳାଟା ବାଇଆ ହୋଇଛି । ଶିବମାହାତ୍ରୀ ଏ ଗାଁକୁ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି । ଥରେ ଯାଇ ଦେଖି ଆଇଲି । ଆହା, ସେ କି ରୂପ ! କୋଉଠୁ କ'ଣ ଶୁଣି ନିଜ ଧନା ଗୁଡ଼ି ସେ ତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରୁଛି । ଆଲୋ ମା, ସେ କୋପ କଲେ ସବୁ କୁଆଡ଼େ ଉଠେଇ ଯିବ । ଯେତେ ମନା କଲି ବିକଳା ମାନୁ ନାହିଁ । ଗାଁ ମାଇପକ ସଙ୍ଗେ ତୁ ଯା । ଭୋଗଭୋଗ ନେଇ ଯା, ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ଫେରି ଆସିବୁ । ବିକଳାର ଅପ୍ରାପ୍ତ କ୍ଷମା କରିବାକୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏଇଠି ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି ଜଣାଣ କରିବି । ଚନ୍ଦୁଟା ଆଜି କାହିଁକି ଗିଲିଉଛି । ତା ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ । ବାପର ଅପ୍ରାପ୍ତ ପିଲାଙ୍କ ଉପରେ ପଡ଼େ ଟି ! ମୋର ଆଗ ମରଣ ହେଉ । ତୁ ଆଗ ଯିବୁଟି । ବିକଳା ଜାଣିବ

କାହିଁକି ? ଜାଣି ଯଦି ତତେ ଗାଳିଦେବ ନା ଏଇ ବାଡ଼ିରେ ତା' ପାଦରେ ପାହାରେ ଦେବ । ନିଜ ଧନ୍ଦା ଗୁଡ଼ିକ କେମିତି ସେ ମାମଲିତ କରୁଛୁ ଦେଖିବ ।

ବିକଳ ନନ୍ଦେ ଶିବବାବାଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତାଙ୍କ ଘରଣୀଙ୍କ ଆଗରେ ବି ଗପନ୍ତି । କେତେ ଅସନା କଥା କହନ୍ତି । ଖବରଦାର୍, ମଠ ଦ୍ଵାରମୁହଁ ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସେଇଟା ମହାଭଣ୍ଡ । ଚୋର ଧସ୍ପାବାନ କୁଆଡ଼ର ! କ'ଣ ଜାଣେ, କେଉଁଠିକାର ଡକାୟତ ଯରଦାର ଅବା ଚର ହୋଇଥିବ । ଖୁଣ୍ଟିଆସାମୀ ବି ହୋଇ ଆଇପାରେ । ଲୁଚି ଲୁଚି ବୁଲୁଛି । ଯେତେ ସବୁ ମଦୁଆ, ଗଞ୍ଜଡ଼, ଅର୍ଦ୍ଧମୀ ଡରୁଆଛେରୁଆ, ଅପାରଗ, ଲୁଚି ଲୁଚି, ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ପାଣି ପିଉଥିବା ଚୋର ଧସ୍ପାକିଆଙ୍କୁ ପାଖରେ ଭେଲେଇଛୁ । ଦୁଷ୍ଟଗଣ କାହାଁକା । ଦିନେ ପାନେ ପାଇବ । ପୁରଦାନ କରିବାକୁ କେତେ କାହାଠୁଁ କ'ଣ ନେଇଛୁ, ଆଉ କୁଆଡ଼େ ସେ ପୁରଦାନ କରୁଛୁ । ଖବରଦାର୍ ।

ବୁଢ଼ୀଶାଶୁଙ୍କର ଆଦେଶ ଅମାନ୍ୟ କରି ତାଙ୍କ ବିଶ୍ଵାସକୁ ଟଳାଇ, ସେପୁରକୁ ଗୋଟିଏ ଟେକିଥିବା ହାଡ଼ମାଲିଆ କଙ୍କାଲର ମନରେ ଆଘାତ ଦେବାକୁ ନନ୍ଦଘରର ଘରଣୀ ଲଢ଼ିକାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ । ପୁଣି ଶାଶୁଙ୍କ ପୁଣିଶ୍ରୁତି ସ୍ନେହଶୀଳ ସାମୀ-ଦେବତାଙ୍କର ଉପଦେଶକୁ ବି ମନ ତାକେ ନାହିଁ । ଦୋଦୋପାଞ୍ଚ ହୋଇ ସେ ସାମୀଙ୍କର ଶରଣ ପଶନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଯାଏଁ ଚାହିଁ ଦେଇ ଫେରି ଆସି । କାହିଁକି ଶାଶୁ ଠାକୁରଣୀଙ୍କ ମନ ଉଣା କରିବ ? ବାବାଜୀଙ୍କ କରୁଣା ଆମର ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ଯିଏ ଯେତେବେଳେ ଓଦାକନା ଦେଇ ଏ ସଂସାରକୁ ଭିଆଣ କରିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର କଲ୍ୟାଣର ଗୁଣ ଆରେ ପିନ୍ଧି ଉଠିବା ପ୍ରମାଣେ ଛଦ୍ର ନ ହେଉ । ବିକଳ ନନ୍ଦେ ହୁଁ ନାହିଁ ନ ଉତ୍ତର କହନ୍ତି, ଯାହା ଠିକଣା ଶୁଭୁକ୍ତ କର ।

ଅର୍ଜୁନ ଦଉଳ ଭାରିଯା ଛଇଲା, ଚଉହାତିଆ, ଭରପୁରଦେଘା, ମଧୁରଆ-ଗୋରା, ଲମ୍ବମୁହଁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକଟି । ନନ୍ଦଘର ବୋହୂଙ୍କ ଦୁଶ୍ଵର ଅଧା ବାକ୍ୟଟିକୁ ଶେଷ କରିବାକୁ କହୁଲେ, କାହିଁକି ଦୟା ନ କରିବେ ? କେତେ ବାଂଝଙ୍କର ବାଂଝପଣ ସେ ବାବାଜୀ ଭାଙ୍ଗିଲେଣି । ସେ ବୋହୂର କି ଅପ୍ରାଧ ହେଲା କି ? କେତେ ବଡ଼ ମଣିଷ ସେ ବାବାଜୀ ! ତାଙ୍କର ଆଖି ଦୁଇଟା ନିଆଁ ପରି ଜଳୁଥାଏ । କପାଳ ଉପରେ ବି କୁଆଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଆଖି ବାହାରେ, ଯେବେ ସେ ମନ କରନ୍ତି । ସେଇଟା ବି କୁଆଡ଼େ ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଜଳେ । ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ସେ ବାବାଜୀ ଅଣ-ପୁରୁଷାକୁ ପୁରୁଷା କରି ଦଅନ୍ତି । ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ପୁଅ ଅଣପୁରୁଷା ତ ନୁହେଁ ! ଖାଲି ଏଇ ସୁନ୍ଦର ବୋହୂର ପେଟ ଭିତରେ ଯେଉଁ ରକ୍ତମୁଖା ଠାକୁରଣୀଟାକୁ ତଡ଼ିବେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଭେଟି ଦେଇ ଅଧୁଆ ପଡ଼ିଲେ ସେତକ ସେ ବଳେ କରିଦେବେ ।

ଟିକିଏ ରହ ସେ ପୁଣି କହୁଲେ, ଅସ ଗୋ, ଆମର ଡେରି ହେଉଛି । ସେ ଦିହେଁ ବି ଯାଉନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଉତ୍ତର ହେବ । ଭିତର-ଖଞ୍ଜାରେ କାଳିକା-

ମାରିଙ୍କର ପହଡ଼ ପଡ଼ିବ । ଆଜି ମଠଟାରେ ବେଣୀ ଭଗତ ନାହାନ୍ତି । ହିନାଥ ମେଲା ବି କାହିଁକି ହେଉ ନାହିଁ ।

ଅର୍ଜୁନ ଦଉ ଖଣ୍ଡାକତ ଘର ଯୁଅ । ଅତି କଷ୍ଟରେ ଗାଁ ଗୁହାଳରେ ପାଠ ସାରିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବାପେ ମୂଳ ଲଗୁଥିଲେ । ମାଆ ବି । ଘରଛପର କାମରେ ସେ ଥିଲେ ନିପୁଣ । ଅର୍ଜୁନ ଓ ତା' ତଳଭାଇ ନକୁଳ ପିଲାଦିନେ ଗୋରୁ ଜଗୁଥିଲେ । ବସୁନ୍ଧା ହେଲୁରୁ ଭାଇ ଦୁହେଁ ବନ୍ଧି-କାନ୍ତରାଟିଙ୍କ ମାଟି ଖୋଳା କାମରେ ମାଟି ବୋହୁଥିଲେ । ପିଲାଟି ଦିନରୁ କଥା—ଅକଥାରେ କେତେ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ମାଡ଼ ଗାଳି ଖାଇଛନ୍ତି । ଉପାସ ଭେକରେ ବେଳ କାଟିଛନ୍ତି । ରୋଗରେ କତରା ଲାଗି ହୋଇ ବି ଓଷଦ ଟିକେ ପାଇ ନାହାନ୍ତି । ଭାଇ ଦୁହେଁ, ଦୁନିଆର ଲୋକଙ୍କୁ ସେମିତି ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି, ଲକ୍ଷ୍ୟିଆ ଦେବାଦେବଙ୍କୁ ବି ସେମିତି ଜାଣିଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଗରିବ ନିଆଣ୍ଡାଙ୍କର ନୁହନ୍ତି । ସେମାନେ ଥିଲାବାଲାଙ୍କର । ଏପରି ଧାରଣା ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ପିଲାଦିନରୁ ବସାବାନ୍ଧୁ ।

ଅର୍ଜୁନ ନିଜ ଶିକ୍ଷାରେ ମାଟି ଖୋଳିଲେ । ମାଟିକାମର ହସାବ ଗୁମାସ୍ତା । ପେଟି କାନ୍ତରାଟି । ଗ୍ରେଟ-କାନ୍ତରାଟି । ବଡ଼ କାନ୍ତରାଟି । ସେ ଏବେ ଅର୍ଜୁନବାବୁ । ଲକ୍ଷଲକ୍ଷ ଟଙ୍କାର କାମ ସେ ନିଅନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଥିରେ ଲାଗି ପଡ଼ନ୍ତି । ସହରରେ କୋଠା ଘର, ଘ' ଘ'ଟା ଟ୍ରକ୍, ଗୋଟାଏ ଜିପ୍ । ଗାଁରେ ଜମିବାଡ଼ି । ନୂଆ କୋଠାଘର । ଠାକୁରମାନଙ୍କ ପୂଜା ପାଇଁ ମୋଟା ଗୁନା ଦିଅନ୍ତି । ଅନ୍ୟମାନେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପୂଜା ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତି । ଏ ସବୁ କରବାକୁ ତାଙ୍କର ବେଳ ନ ଥାଏ । ସେ ବୁଝିଛନ୍ତି, ତହୁଁ ବଳି, ତହୁଁ ବଳି ଯେଉଁ ଘ' ଗୋଡ଼ିଆ ଭୋଗ-ଲାଲସା ଠାକୁରମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ପୂଜା କଲେ ସେମାନେ ଗୁହାରି ଶୁଣନ୍ତି । ବରଦ ହୁଅନ୍ତି । ଅଚଳ ଠାକୁରଙ୍କର ପୂଜା କେବଳ ବାଆକୁ-ବତା । ବିଶ୍ୱାସ ନୁହେଁ ଯେ ପଡ଼ିଆର ।

ଅର୍ଜୁନ ଓ ନକୁଳ, ସେମାନଙ୍କର ବିଚକ୍ଷଣ ବୁଦ୍ଧି, ଅଭାବରେ ସମ୍ବୁଲି ହୋଇ ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ, ପାଠ ଗ୍ରନ୍ଥ ପରଘରେ ମୂଳ ଲାଗିଥିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଭାତ ଖାଇ, ମାଡ଼, ଗାଳି ସହୁଥିଲେ । ପିଲା ଦିନରୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବାର ସୁଯୋଗ ତାଙ୍କର ହୋଇଥିଲା । ଧର୍ମ ସଞ୍ଚିବାକୁ ଯେଉଁମାନେ ହଡ଼ା ବଳଦ, ବୁଲୁ ଶୁଖୁ ପରବା ଚୋପାମିଶା ପେଜ-ତୋରାଣି ଦେଉଥିଲେ, ବାଗ ଉଣି ସେମାନେ ପର ଖାଲାରୁ ଚୋରି କରୁଥିଲେ । ଯେଉଁମାନେ ହାତ ଟେକି ଟେକି ଫଙ୍ଗୁଡ଼ିନରେ ନାଚି ନାଚି, ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଦେହ ଶିହରୁଉ ଥିଲେ, ସେମାନେ ରାଣୀ-ନିଆଣ୍ଡାଙ୍କ ଗୁଲିଆର ତାଟି ଭାଙ୍ଗି ହେଲିହୁଆ ଚୋରି କରି ରାତିରାତି ଶିକାର କରୁଥିଲେ ।

ଆଉ କେତେ ଚିତା-ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ରୀ, ମଠାଲୁଗା ପିନ୍ଧି ପର ବାରିରୁ ଫୁଲ ଶ୍ରେଣି କରି ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କ ଫଟୋରେ ଚଢ଼ାଉଥିଲେ । ତାନମାନ ଧରି ପୁରାଣ ପଢ଼ି, ଅନ୍ୟଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜର ଗଣ୍ଡର ଧର୍ମ-ଜ୍ଞାନର ପ୍ରମାଣ ଦେବାକୁ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ ବୁଝାଉଥିଲେ । ସେମାନେ ଧର୍ମତ୍ରୋହ ବୋଲି ସବୁଜ୍ୟାଗୀ, ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନ, ଅଲେଖ-ବାବାଙ୍କୁ ବାଟରେ ଘାଟରେ କଟୁ କଥା କହି ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କର ଉଦାର-ଆସାରେ ଦୁଃଖର ହୁତାଶନ ଜଳାଉଥିଲେ । ସେହି ଜାଞ୍ଜୟ ଉଣ-ଧର୍ମଧ୍ୱଜମାନଙ୍କୁ, ଧୂର୍ତ୍ତି ଓ ପ୍ରଚାରକ ସାଧୁପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ, କପଟାଶୁଣ୍ଢ ଦେବଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ, ସମାଜସେବୀମାନଙ୍କୁ ହାତରେ ନ ରଖିଲେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ବେପାର ଚଳନରେ ବାଧା ଉପୁଜନ୍ତା ।

ଭୂମା ମାଗୁଛ ? ପରୁଣରେ କେମିତି ହେବ ? ଭଲ କରି କର । ଗ୍ରାମର ଟେକ ରଖ । ନିଅ ଶହେ । ଏପରି ଯେଉଁ ଅର୍ଜୁନ ଦଣ୍ଡେ, ଯିଏ ଶିବବାବାଙ୍କ ମଠ ତୋଳା ପାଇଁ କାଠ, ବାଉଁଶ, ଇଟା, ପଥର ସିମେଣ୍ଟ, ମୂଲ୍ୟ ଆ ଲୋକଙ୍କର କହିବା ମାତ୍ରେ ଯୋଗାଇ ଦେଇଥିଲେ, ଦେଖି କିଛି ଟଙ୍କା ବି ଦେଇ ଭଗତମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ମହାଭକ୍ତ ଓ ଧର୍ମୀୟା ବୋଲି ନିଜକୁ ପରିଚିତ କରିଥିଲେ, ସେ ବି ବରିଷ୍ଠ ଗଲେ । ତାଙ୍କର ଧାରଣା ହୋଇଗଲା ଯେ, ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଛଦ୍ମବେଶୀ ଠକ । ଲୋକଙ୍କୁ ନିଶାଣୋର କରି ସେମାନଙ୍କର ସହାର ଉଜାଡୁଛି । ସେମାନଙ୍କର ଘରଣୀମାନଙ୍କୁ ଭୁଲାଇ ତାଙ୍କର ସଚିତ ଧନ ଲୁଟିନେଉଛି ବରାସ ଜନ୍ମାଇ । ଲୋକଟା ବ୍ୟଭିଚାରୀ ବୋଲି ଭୁନଭୁନକା କୁହାକୁହୁ ହେଲେଣି ।

ଅର୍ଜୁନ ଦଣ୍ଡେ ଘରଣୀ, ମୂଲ୍ୟାଠୀରୁ ଯିଏ ଏବେ ସାଆନ୍ତାଣୀ ହେଲେଣି, ମଉନମୁହାଁ କି କୁହାଲିଆ, ଲୁଟୁ ଲୁଟୁଆ କି ବୁଡ଼ିବୁଡ଼ି ପାଣିପିଆ ମରଦ ଓ ମାଇପିଙ୍କ ସ୍ୱରାବସ୍ଥାକୁ ପିଲଟି ଦିନରୁ ନାଶିନାଶି ସିଂହାଣିଆ, ଶିବବାବାଙ୍କୁ ଗଞ୍ଜେଇ ଦିଅନ୍ତି, ଓଲଟି ହୁଅନ୍ତି, ମନେ-ମନେ ପୁଅପୁରୁରା, ଝିଅଝିଆଣ, ନାତିନାତୁଣୀଙ୍କର ଶୁଭ ବି ମନାସନ୍ତି, ଆଉ ଆଖି କାନ ସଜାଗ ରଖି ସମସ୍ତଙ୍କ ଭଙ୍ଗ ଦେଖନ୍ତି, ଶୁଣନ୍ତି, ମନରେ ସାଇତି ରଖନ୍ତି । ଗେରସ୍ତ ଓ ଦିଅରଙ୍କ ଆଶ୍ରୁ ଆପଣ ସତ କି ମିଛ ପରଖି ପରଖି ଯାଆନ୍ତି । କାଲେ ସେ ଶିବଶଙ୍କର ଭୋଳାନାଥଙ୍କର କଲାରେ ଜନମିଥିବେ, ନିଜେ ଯାଇ କିଛି ଦେଇ ଭକ୍ତ ବଦଳରେ କଲାଣ ସାଉଁଟି ରଖିଲେ ଗେରସ୍ତ ଦିଅରଙ୍କ କରୁଛନ୍ତି ଅଭକ୍ତ ପାଇଁ ଗଜୁର ଆୟୁଧବା ପାପ ମୂଲରୁ ନାଶ ହୋଇଯିବ ।

ବନ୍ଧୁ ଉପରକୁ ମୁହାଁ ଯାଉଛି ସେ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଆଲୋ ପୁନା, ଆଲୋ ଟବ, ଠିଆ ହୋଇ ରହୁଲ କାହିଁକି ? ଯାଉନ ! ନିରୋଳା ବେଳ । ବାବାଙ୍କ ପାଖରେ ବେଶି କେହି ନାହାନ୍ତି । ଜଳଦ ପୂଜା ସାରି ନ ଫେରିଲେ ତମର ଲେଉଟାଣି ବାଟ ନିଗୁଟିଆ ହେବ । ତରତର ଲାଗିବ । ଯାଆ ଲୋ ଗୁହାରିଆଣୀମାନେ ।

ସେମାନେ ଅନ୍ଧାରରେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ।

ସୁନା ଓ ଟଙ୍କା ଆଗପଛ ହୋଇ ଦଣ୍ଡାବାଟରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ । କାହାରି ଉଣ୍ଡରେ ଭାଷା ନାହିଁ । ଆଉ କେତେ ଜଣ ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ ମଠାଆଡୁ ଆସି ସେମାନଙ୍କୁ ଗାରଡ଼େଇ ଚାହିଁ ଗ୍ରାମ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲେ । ପୁଣି ବାଟ ନିଶ୍ଚିନ ହେଲା ।

ସୁନା କହିଲା, କିଏ କେତେ କଥା କହିବେ ଲୋ ବଢ଼ିଲା ! ଯାହାକୁ ସେମାନେ ଉପଲକ୍ଷରେ ଝିଟାସି ନ ପୁରିଲା ଆଶାରୁ ସୁନାଏ ଡିଙ୍ଗି ଦେଇ ଯିବେ, ତା' ଦୁଃଖରୁ କଣିଗାଏ ନେଇ ଯିବେ କି ? କାଲିକା ମୂଲିଆଣୀ ଆଜିକା ସାଆନ୍ତାଣୀ । ଦେଖିଲୁ ତ, ରୂପ-ସଜ୍ଜା ବାବାଙ୍କ ବରୁଣରେ ପ୍ରସ୍ତର କରୁଛି । ମାଛପ ଭକ୍ତି ଦେଖାଇବା ଆଗରେ ଗୁର-ବେପାର କରୁଛି । ବାବା ତା' ପେଟର କଥା ଜାଣନ୍ତି । କି ପାଇବୁ ତା ଦେଆଡ଼ା କଥାରୁ ?

ଟଙ୍କା ଡର ଡର ପଚାରିଲା, ଲୋକେ ଶିବବାବାଙ୍କ ନାମରେ କ'ଣ ସବୁ ପ୍ରସ୍ତର କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ? ସେ କ'ଣ ସତରେ କାହାକୁ ସବୁ ଦୋଷୁରୁଣୀ କରିଛନ୍ତି ?

ସୁନା ପାଟି କରି ହସି ଉଠିଲା । ହସ ଅମାଇ କହିଲା, ଆଲୋ, ଯେଉଁ ମୂର୍ଖ-ମାନେ ଏମିତି ମାହାସାଙ୍କ ନାମରେ ନିନ୍ଦା ରଟାଉଛନ୍ତି; ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ କିଏ କାହାକୁ ଦୋଷୁରୁଣୀ ହେବାର ଦେଖିଛି, ତୁ କହିଲୁ ? ମୋ ଶିବଚରଣକୁ ଦେଖି ସେମାନେ ବଶାସ କରି ପାରି ନ ଥିବେ ଯେ ସେ ମହାରଣାଙ୍କ ପୁଅ ! ଆଗରୁ ତ ତାଙ୍କର ଦୁର୍ନାମ ଥିଲା । ତୁଚ୍ଛା ମିଛ । ସେଇଠୁ ବାବାଙ୍କ ନାମରେ ଦୁର୍ନାମ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିବ । କାହା ଅପବାଦହଥା କଥାରୁ ମତେ କି ମିଳିବ ? ମୋ ଗେରସ୍ତ ମୋର, ମୋ ପୁଅ ମୋର । ମୋ' ଗେରସ୍ତ ଜାଣେ, ମୁଁ କ'ଣ । ମୁଁ ଜାଣେ ସେ କ'ଣ । କୁକୁର ଭୁଲବାର ଭୁଲନ୍ତି । ଆମର କି ଖାତର ? ଆମର କି ଡର ?

ଟଙ୍କା କହିଲା, ମତେ ଭାରି ଡର ଲାଗୁଛି । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ସେହି ଆମ୍ବଗଛ ମୂଳରେ ବସିଥିଲି ଗୁମସ୍ତାଟା ମୋ' ଭିତରୁ ଖସି ପଳାଇଲା । ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ କେଉଁଠି ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ହୋଇଗଲା । ବାବାଙ୍କର ଆସ୍ଥାନ ପାଖେଇ ଆସିବାରୁ ସେ ଡରରେ ବିକଳ ହୋଇ ପଳାଇଛି ।

ସୁନା କହିଲା, ମୁଁ ତାକୁ ଦେଖିପାରି ନାହିଁ । ସତ କହୁଛି ବଉଳ, ମୁଁ କେବେ କେଉଁଠି, ଏମିତିକି ମଣାଣି ପାଖ ଗସ୍ତରେ କି ଭୁତପ୍ରେତ ଆଶ୍ରା କରି ରହିଥିବା କେଉଁ ଗଛ ତଳେ ଅନ୍ଧାର ଗୁଡ଼ରେ ଏକା ଆସିଲା ବେଳେ ବି ଦେଖି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିଛି, ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ଡରନ୍ତି । ଭେଟଣା କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ରକ୍ତ ଶୋଷି ଖାଆନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଜୀବନ ନିଅନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା ପଚାରିଲା, ସେମାନେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ତୁ କେମିତି ଜାଣିଲୁ ? ସତ କହିବ ? ବାହା ହୋଇ ମଣିକୁଦକୁ ଆସିବାଯାଏ କେଉଁ ଗୁମସ୍ତା ମୋ ଭିତରେ

ଆଶ୍ରମେଇ ଜନ୍ମରୁ ରହୁଛ ଏହା ମୁଁ ଜାଣି ନ ଥିଲି । ଆମ ଘରର କି ଆମ ଗାଆଁର ବି କେହି ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ମୋ' ଶାଶୁଘରେ ଶାଶୁ, ଶଶୁର, ଗେରସ୍ତ, ଗଲ ଆଇଲ ଗାଁ ମାଇପେ କେହି କେବେ ଜାଣି ନ ଥିଲେ । ଦେଖିବା ତ ଦୂରର କଥା ।

ଗୁମାସ୍ତ ତେଜ୍ ପାଞ୍ଚ ମାସର ଛୁଆ ମୋ' ପେଟରେ ଓଲଟୁଥିଲା । ସେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧର ହାତୀପରିକା ଦେହ । ବଳ ବି । ମୁଁ ଜାଣି ମଣା ବକଟେ । ମୋ' କୁହା କ'ଣ ମାନିଲେ ? ମୋତେ ତ ଦଳି ଦେଲେ । କେଉଁ ଗୁମାସ୍ତାର କି ଦୋଷ ?

ଟଣ ଆଉ କହୁ ପାରିଲ ନାହିଁ । କଣ ନୁହେଁ ହେଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରେଲା ।

ସୁନା ସେ ଲୁହ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ବୁଝିଲା । ବସ୍ତ୍ରରେ ସାନ, କିନ୍ତୁ ମା' ପଣରେ ସେ ବଡ଼ । ସେ ସାମୁଦ୍ର ନା ଦେଲା, ଗଲ କଥା ଗଲଣି । ତା'କୁ ମନେ ପକାଇ ଦୁଃଖ କରି ନା । ହେଇଟି, ମଠର ହତା ହେଲଣି । ଆମର ଡେରି ହୋଇଗଲା । ମଠଆଡୁ ପାଟିଗୁଣ୍ଡ ଶୁଭୁ ନାହିଁ । ଆଜି ଯିନାଥ ମେଲା ବି ହେଉ ନାହିଁ । ଭଲ ହେଲା । ନିଶ୍ଚେଲା ବେଳ । ନାବାଜା ଶିବକୁ ଧ୍ୟାନ କରୁଥିବେ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ମନ ଖୁସିରେ ଆଲୋପ କରୁଥିବେ । ତୋ'ର ଦୁଃଖ ସେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ !

ଜ୍ଞାନ ହୋଇ ଟଣ ଆମ୍ଭଗଛ ତଳେ ବସିଲା । ସୁନା ବି ।

ଗତ ଘଟଣାକୁ ମନେ ପକାଇ ମୁଁ ଦୁଃଖ କରୁନାହିଁ ଲେ ବଉଳ, ଟଣ କହିଲା, ମୋ ଶାଶୁ ଶଶୁର ଆଉ ସେକାଳର ଗେରସ୍ତ ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଯେ । ମୋ ମୁଣ୍ଡ କାହିଁକି ଭରମିଲଣି ।

କ'ଣ କହୁଥିଲି କି, ମୋ ଶାଶୁଶଶୁର ନିଶ୍ଚେ ଘଟଣାଟି ଅନୁମାନ କରି ଜାଣିଥିଲେ । ସେମାନେ ତ କେବେ କହୁ ନ ଥିଲେ ଯେ ମୋ ଭିତରେ କେଉଁ ଶ୍ରୋତ୍ରୀ, ଗୁମାସ୍ତା ଅବା ଆଉ କେଉଁ ଠାକୁର ଘର କରି ରହୁଛ ?

ଦୁଃଖି ଯେବେ ପିଲା ମୋ' ପେଟରେ ରହିଲା, ଜାଣୁ କି ବଉଳ, ମୋ ଶାଶୁ କି ଦିନ କି ରାତି, ମୋତେ ପାଖଛଡ଼ା କରୁ ନ ଥିଲେ । ଶଶୁରଙ୍କୁ ଦାଣ୍ଡଘରକୁ ପଠାଇ ସେ ମୋତେ ପାଖରେ ଶୁଆଉଥିଲେ ।

ସେ ଆଉ ଶଶୁର ଜାଣି ସାରିଥିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଏକୋଇର ଦୁଲ୍ଲଭ ତା' ପାଖରେ ମୁଁ ନ ରହିବାରୁ ରାତି ଅଧରେ ବାଇଆବାଡ଼ୁଲଙ୍କ ପରି ଫେରୁଛି । ଖଜୁରୀରସ ପିଇ ମାତାଲଙ୍କ ପରି ଟଳ ଟଳ ହେଉଛି । ଶିଆପିଆ ଠିକଣା ରହୁ ନାହିଁ । ଶୋଇ ପଡ଼ୁଛି ଏକା । ମୋର ମନରେ ସରାଗ ନାହିଁ ବୁଝି, ଆଉ କିଛି ବିପଦ ନାହିଁ ବୋଲି ଅନୁମାନ କଲେ । କହିଲେ, ପାଖରେ ତତେ ନ ଦେଖି ସେ ଘରଛଡ଼ା ହେଲଣି । ମଦ ଖାଇଲଣି । ଗୁଲ ଆଉ ଘରକୁ ।

ଗଲି ।

ଗୋଟିଏ ଦିନ ବି ଶାନ୍ତିରେ କଟିଲା ନାହିଁ । ମଦ ନିଶାରେ ସେ କ'ଣ ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର କଲେ ? ଶୁମ୍ଭକୃତାର ପାଖରେ ମୋର ବାଧା ପ୍ରତିବାଦର କି ଫଳ ଫଳନା ? ଶେଷକୁ ବ୍ୟାଗୋଇଠା ।

ମୁଁ ହତଜ୍ଞାନ ହେଲପରି ପଡ଼ି ରହିଲି । ସେ ଗୋଟାଏ ପଶୁ ପାଲଟିଥିଲା । ଯାହା ଫଳ ହେଲା ଜଣା । ଶାଶୁ ଜାଣିଲେ । ଶୁଣୁର ବି ଜାଣିଥିବେ । ସେ ଜାଣିବ କେମିତି ? କେଉଁ ସାହସରେ ମଦୁଆ, ଗଞ୍ଜିଡ଼ିଆକୁ କହି ପାରନ୍ତି ସେ ସେ ନିଜର ଗୁରମାସର କସିକୁ, ପୁଣିଥରେ ମୋ ଭିତରେ ନାଶ କରନ୍ତୁ ?

ଘରେ ବସନ୍ତେଇ ଠାକୁରାଣୀ ବିଜେ କଲେ । ତାଙ୍କୁ ଅଇଁଠା କରି ଛୁଡ଼ି ଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ଶାଶୁ ଶୁଣୁରକୁ ନେଇ ଗଲେ । ମତେ ଛୁଇଁଲେ ନାହିଁ । ତା' ପରେ ସେମିତି ମଦ ନିଶାରେ ମୋ'ର ଫେଟରେ ଆଠ ମାସର ଛୁଆକୁ ବି ସେ ଅବିବେକୀ ନାଶ କଲା । ତିନୋଟି ଜୀବନ ସଂସାରକୁ ନ ଆସୁଣୁ ସେ ଚଣ୍ଡାଳ ନଷ୍ଟ କରନ୍ତୁ ।

ସୁନା କହିଲା, ମଣିଷକୁ ଗୁଡ଼ି ଦେଲେ ଶିବବାବା ତା'ର ବାହାର ଭିତର ସବୁ ଦେଖି ପାରନ୍ତି । ତା' ମନର କଥା ଜାଣନ୍ତି । ସେ ଚୁପିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରାରେ ଥିବା ଭକ୍ତ ଝରିବାକୁ ପିଲଟିଏ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ । ରୁଣୁ ନ ଖୋଲିଲେ ନାହିଁ । ତୋ' ଭିତରେ ଗୁମାସ୍ତା ଲୁଚି ରହିଥିବା ଯାଏ ବଞ୍ଚିଲା ପିଲା ଜନ୍ମ ହେବ ନାହିଁ । ଯଦି ଜନ୍ମେ, ତାକୁ ସେ ରଖାଇ ଦେବ ନାହିଁ । ଏ ଦୁଃଖରୁ ସେ ଦୁଃଖ ବଳେଇ ପଡ଼ିବ । ଆଲୋ, ଝରିବାକୁ ମତେଇଥିଲା ତୋ' ଗୁମାସ୍ତା । ବାବାଜୀଙ୍କୁ ପ୍ରତିକାର ଜଣା ବୋଲି ତମର ଭଲ ପାଇଁ ସେ କହିଲେ । ଆଉ କାହିଁକି ସେସବୁ ପଛକଥାର ବିଚାର ? ଆଜି ସେ ତା'ର ପ୍ରତିକାର କରିବେ । ତୁ ବିଶ୍ୱାସ ରଖ ।

ଟିକା ଉଠିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଝାଙ୍କିଲା ପରି ଲଗୁଥାଏ । ଭୋକରେ ପେଟ ଗଞ୍ଜି ଉଠୁଥାଏ । କେଉଁ ଅଜଣା ଆଶଂକାରେ ପାଦ ଟଳଟଳ ହେଉଥାଏ । ସୁନାଦେଇର ସେ ଅନୁସରଣ କଲା । କାହାରି ଚୁଣୁରେ କଥା ନାହିଁ ।

—୪—

ସେମାନେ ମଠ ଭିତରେ ପଶିଲେ ।

ସବୁଦିନ ପରି ଗହଳି ନାହିଁ । ଆଲୁଅ ବି ବେଶି ଦିଶୁ ନାହିଁ । କେଉଁ ପାଖ ଗ୍ରାମର, ଅବା ମଣିକୁଦର କେଉଁ ସାହର ଗୁଡ଼ିଏ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକ କଥାଗପା ହୋଇ ଭିତର ଖଞ୍ଜାଆଡୁ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପୂଜା ସାରି ବାହାର ଆସୁଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଗୁଡ଼ିଏ ପିଲାଛୁଆ ଅଛନ୍ତି । ଟିକା ଓ ସୁନାଙ୍କୁ କଣେଇ ଗୁଡ଼ି ସେମାନେ ଆଗେଇ ଗଲେ ।

ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମୋତାନାମା । ଏମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଅଟକି ଗଲେ । ହସହସ ହୋଇ କହିଲେ, ଏତେ ଉଚ୍ଛୁର କରି ଆଇଲା ? ବାବା ବାହାର ଆସ୍ଥାନରୁ

ଦର୍ଶନ ଦେଇ ତାଙ୍କ ବିଶ୍ୱାସପରକୁ ଚାଲିଯିବେଣି ପରା । ଯିବାକୁ ଉଠୁ ଉଠୁ ହେଉ
ଥିଲେ । ଧଅସି ଯାଆଲେ ।

ମୋତାକାନା ଭୋଗ ଥାଲି ଓ ପାଦୁକା ଚାଟୁଡ଼ି ଧରି ଦୁହିଁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ
ହସିଦେଲେ । ଆଗେଇ ଗଲେ । କାହିଁ କୁଆଡ଼ର କେତେଜଣ ଲୋକ, ଦେହରେ
ଜାମା ଅଛି, ମୁଣ୍ଡରେ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ସିନ୍ଦୂର କଲି ଲଗାଇ ଟଣା ଓ ସୁନାକୁ କଣେଇ
ଘୁଞ୍ଚିଲେ । ଆଗେଇ ଗଲେ । ସେମାନେ ଚଉଦାଦିଆ ମଣିଷ । ସିଧାସଳଖ ବଳୁଆ
ଘୁଲି । ଏକ ସଙ୍ଗରେ ଟଣା ଓ ସୁନା ପଛେଇ ଘୁଞ୍ଚିଲେ । ସେମାନେ ବି ଫେରି ଚାଲି
ଥିଲେ । ଚାରିଟା ମିଶିଧ । ବାଉପରି ମୁହଁ । ଗୋଛୁଲିଆ ଲମ୍ବ ଲମ୍ବ ନିଶ ଥିଲା ପରି
ଆଲୁଅରି ଛାଣ ଝଲକରେ ମନେ ହେଲା । ସେମାନେ ମୁହଁ ଚାଲି ଚାଲିଗଲେ ମଠ
ବାହାରକୁ । ଟଣା ଓ ସୁନା ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇ ଆଗେଇ ଚାଲିଲେ ।

ବାହାର ଆସ୍ଥାନ ଉପରୁ ଶିବବାବା ଉଠି ସାରିଥିଲେ । ବିଶ୍ୱାସପରକୁ
ଯାଇ ନ ଥିଲେ । ସୁନା ଦେଇ ଓ ଟଣାକୁ ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ଦୟାରେ ବିଗଳିତ
ହୋଇ ସେ ଅପେକ୍ଷା କଲେ ।

ଆସ୍ଥାନର ଗୁରୁ କଡ଼ରେ ଆସ୍ଥାନ ପାଖରୁ ଖଣ୍ଡେ ଦୂର ଗୁଡ଼ି ଦେଇ ହାତ
ଉଠି ପିଣ୍ଡିମାନଙ୍କ ଉପରେ ଚାଲିବେଳେ ବଡ଼ ନଲଟଣା ଉଠିଲା ହୋଇ ଏବ ଯାଏ
ଜଳୁଥିଲା । ଆସ୍ଥାନ ପିଣ୍ଡିକାଟି ଭୂମି ପତନରୁ ମୁଠୁଣିଏ ଉଠି । ଗୁରୁ କୋଠରେ ଉଠି
ଶାଳଖୁଣ୍ଟ ଉପରେ ମଉଡ଼ି ଘର । ଦେଉ-ପୁରୁଷରୁ ଅଧିକ ଉପରେ କମଳୁଟି ସୁନ୍ଦର
ପିପ୍ପିଲିଘୁନୁଆ ଟଣା ହୋଇଛି । ପିଣ୍ଡି ଉପରେ ମୋଟା ଦର । ଚଉଖୁଣ୍ଟିଆ । ଦଶ
ହାତ ଲମ୍ବ ଓ ସେତିକି ଚଉଡ଼ା ପିଣ୍ଡିର ମଝିଆ ମଝି ଗୋଟିଏ କଡ଼ରେ ବାଦାମୀ
ରଙ୍ଗର ମୋଟ ଆସନ । ତା' ଉପରେ ମହାବଳ-ବାଘର ଗୁଲି । ମୁଣ୍ଡଟା କଟିଛି ।

ସେଇଠି ଶିବବାବା ବସିଥିଲେ । ଭକ୍ତମାନଙ୍କୁ ଦର୍ଶନ ଦେଉଥିଲେ । ଅତି
ଅଳ୍ପ କଥା ସେ କୁହନ୍ତି । କେବଳ ଭକ୍ତମାନଙ୍କର ସେ ଗୁହାରି ଶୁଣନ୍ତି । କେବେ
କେବେ ହସନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡ ହଲନ୍ତି । ହାତ ଟେକି ଆଶୀର୍ବାଦ କରନ୍ତି । ଆଗ୍ରହ ଭକ୍ତର
ହାତରେ ଶିବକଳାଭରା, ମହସିକ, ମନକାମନା ପୁରଣକାଶ୍ଚ ତମ୍ବାର ଡେଉଁଶିଆ
ବାନ୍ଧି ଦିଅନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ ବସିଲା ଆସ୍ଥାନ ଆଗରେ ପିଣ୍ଡିପାଖରୁ ଅଳ୍ପ ଦୂର ଗୁଡ଼ି କାଳିକା-
ମାଉଙ୍କ କୋଠରୀ । ଯାଉଁଲି କବାଟ ଲାଗିଛି । କୋଠରୀର ପଛ କାନ୍ଥକୁ ଅଳପ
ଗୁଡ଼ି ଉଠି ପିଣ୍ଡି ଉପରେ ଦେବା ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ସେହି ପିଣ୍ଡିକା ତଳେ ଘିଅ
ଘଣ୍ଟମାନ ଜଳୁଛି । କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗ୍ରେଟ ଓ ବଡ଼ ତମ୍ବା ଏବଂ ପିତ୍ତଳର ଥାଲି,
କଂସା, ଲେଟା କାଢ଼କଡ଼ରେ ରଖା ହୋଇଛି । ଘରଭିତରକୁ ପଶିଗଲେ ଘିଅ,

ଫୁଲ, ଧୂପ ଏବଂ ଦେବଙ୍କ ପ୍ରିୟ ପାଚିଲା କଦଳୀ ଓ ଦେବୀ ସୁରର ମିଶାମିଶି ମହୁକରେ କେମିତି ନିଦ୍ରୁଆଥକା ଘୋଟି ଆସେ ।

ଦେବପ୍ରତିମାର ବାମକନ୍ତରେ ପ୍ରାୟ ଛଅ ହାତ ଗୁଡ଼ି ପଡ଼ିଛି ପଲଙ୍କଟିଏ । ଗଦ ଉପରେ ବଛଣା । ମୁଣ୍ଡ ଏବଂ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପରିଷ୍କାର ଲମ୍ବ ତଳିଆ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରାତିରେ ମନ ହେଲେ ଦେବୀ ସେଠାରେ ବସ୍ତ୍ରାମ କରନ୍ତି । ଭକ୍ତମାନେ ସେହି ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବାସନା ଫୁଲ ପକାଇ ଓଲଟି ହୁଅନ୍ତି । ଦେବୀ ବସ୍ତ୍ରାମ ନ ନେଇ ସଫାର ବୁଲିଗଲେ ସେ ଫୁଲ କେତେ ଦିନଯାଏ ସେମିତି ସକଳ ଓ ସତେକ ରହୁଥିବାର ଭକ୍ତମାନେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତି । ଦେବୀ ବସ୍ତ୍ରାମ ନେଇଥିଲେ ଫୁଲ ତ ମଉଳି ଯାଏ, ସେହି ମଉଳା ଫୁଲକୁ ବାବାଜୀଙ୍କ ତେଲ, ଅବା ସୁନା ଦେଇ ପରି କେରୁ ଭକ୍ତ କାଢ଼ି ନିଅନ୍ତି । ନୂଆ ଫୁଲ ଥିଲେ ବଛଣାରେ ପକାନ୍ତି ।

ଟଣ୍ଡ ଓ ସୁନାଦେଇ ଦେଖିଲେ, ଅଧିକ ଭକ୍ତ ନ ଥିବାରୁ ଏଣେ ରାତି ଅଧିକ ହୋଇଥିବାରୁ ଶିବବାବାଙ୍କର ଅନୁଗତ ସିଆଡ଼ର ନୂଆ ତେଲ ଟୋକାଟି ଦେବଙ୍କ କୋଠରୀକୁ ଭିତରୁ କଲି ଦେଇଛି ।

ସେହି କୋଠରୀକୁ ଲାଗି ବାବାଙ୍କର ରହୁଣିଘର । କୋଠରୀଟି ମଧ୍ୟଭଳିଆ ଆକାରର । ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଗୁଡ଼ି, ନିଜେ ତମ୍ବୁରୁ ମାହାରଣାର ହାତଦିଆର ଚଉଡ଼ା ଓ ଲମ୍ବରେ ଚଢ଼ି ତଳୁପୋଷ ଉପରେ କେବଳ ଖଣ୍ଡିଏ ଶତରଞ୍ଜି ପଡ଼ିଛି । ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ ଖାଲି ଲମ୍ବ ତଳିଆଟିଏ । ଶିବ-ବାବା ସେହି କଠିଣ ଶଯ୍ୟାରେ ମନ ହେଲେ କେବେ ଟିକିଏ ବସ୍ତ୍ରାମ ନିଅନ୍ତି ।

ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ପାଖରେ କାନ୍ଥରେ ଯାଉଁଳି-କବାଟ-ଲଗା ଦ୍ଵାରଟି ରାତିରେ ଖୋଲି ରହେ । ବସ୍ତ୍ରାମ ନ ନେଲେ ସେହି ବାଟେ ଯାଇ ଦେବଙ୍କ ଆଗରେ ଘୋଷ-ସାଧନା କରନ୍ତି । ଦେବଙ୍କର ଆରାଧନା ବି କରନ୍ତି । ଅତି ପାଖର ଭକ୍ତ କେହି କେହି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ସୁନା ଦେଇ ବି ଜଣେ, ଗୁପ୍ତରେ କହନ୍ତି ଯେ ଶିବବାବା ଦେବଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଳାପ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । ସେମାନେ ଶୁଣିଛନ୍ତି । ଥରଥର ଦେବଭାଷା । ଶବ୍ଦ କାନରେ ପଡ଼ିଛି । ବୁଝିବ କିଏ ? ବାପା ଓ ମାଆଙ୍କ ସ୍ନେହ-ଶରଧାର ଆଳାପ ! କାନରେ ଶବ୍ଦର ଆଶ୍ରୟ ମିଳିଲେ ଆଜ୍ଞୁଟି ଗେଞ୍ଜି ଖଣ୍ଡେ ପାଖରୁ ଅନ୍ତର ହେ'ଇ ଦୂରେଇ ଯିବାର ବିଧି । ପଦେ ଶୁଣିଲେ ସାତଜନ୍ମଯାଏ ପାପ ଖଣ୍ଡନ ହେବନାହିଁ ।

ସୁନାଦେଇ ପାଖକୁ ଯାଇ ଶିବବାବାଙ୍କ ଆଗରେ ଆଶୁମାଡ଼ ବସି ଦୁଇ ହାତରେ ଦୁଇ ପାଦ ଛୁଇଁ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇଲା । ପାଦପାଖରେ ଆସନ ଉପରେ ବାରମ୍ବାର ମଥା ଲଗାଇ ପ୍ରଣାମ କଲା । ଟଣ୍ଡ ଦେଖିଲା, ସେହି ବରାଟ, ଭସ୍କର, ଅଥଚ ସୁନ୍ଦର, ଭରପୁର ଗୌର ମୁହଁର ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ଆଖିରେ କିପରି ମନ ମୋହୁଳ

ଶୀତଳ ଆଲୁଅ ଝଲସି ଉଠିଲା । ଗାନ୍ଧନାକ ତଳର ଗୋରୁଲିଆ କଲା ମିଶମିଶ ନିଶରେ ଅଧସୋତା ଓଠରେ ଦରହାସ ପ୍ରକଟି ଉଠିଲା । ସେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ । ଗୁଡ଼ି ଅଧାଯାଏ ଲମ୍ବି ଆସିଥିବା ଦକ୍ଷ ଗୋରୁଲିଆ ଦାଢ଼ି ସାମାନ୍ୟ ହଲି ଉଠିଲା ।

ସେ ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ, ଉଠ—

ସୁନାଦେଇ ଉଠିଲା । ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଜଣାଣ କଲା, ବାବା, ଝରି-ବାବୁଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ସ୍ତେ, ମୋ ବଉଳ ଟଙ୍କା ଦେଇକୁ ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି । ତା'ର ଦୁଃଖ ଆପଣଙ୍କୁ ସବୁ ଜଣା । ତା'ର ଜୀବନ ହତାଶାରେ ସନ୍ତୁଳି ହେଉଛି । ଦରସସାର ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହେବାକୁ ବସିଛି । ସେ ଆପଣଙ୍କ ପାଦରେ ଶରଣ ପଶିବାକୁ ଆସିଛି । ତାକୁ ଦୟା କର ବାବା !

ଶିବବାବା ଟଙ୍କାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ ।

ଟଙ୍କାର ଗୁଡ଼ି ଅରୁଥିଲା । ପାଦ ବି ଅରୁଥିଲା । କେଉଁ ଅଜଣା ଆଣଙ୍କାରେ ଭୟଭୀତ ହୋଇଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ସବୁଥର ପରି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଅନୁକରଣରେ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯାଇ ଶିବବାବାଙ୍କର ପାଦ ଧରି ଓଳଟି ହୋଇପାରି ନ ଥିଲା ।

ଟଙ୍କାର ମୁହଁକୁ ସୁନାଦେଇ କଟମଟ କରି ଅନାଇଁଲା । ଟଙ୍କାର ଭ୍ରମିଲ ମୁଣ୍ଡ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ବୁଝିଲା ଯେ ତା ବଉଳ ବାବାଙ୍କୁ ଓଳଟି ହେବାକୁ ତା'କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଉଛି । ଦାଉଁ ଦାଉଁ ଗୁଡ଼ରେ ସେ ଟଳିଟଳି ଆଗେଇ ଯାଉଣୁ ବାବା ପଛେଇ ଗଲେ । କହିଲେ, ରହ, ଦେଖ ।

ଟଙ୍କା ଅଟକି ଗଲା । ତର ତର ଆଖିରେ ଶିବବାବାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ତାଙ୍କର ଆଖି ଉଠିଟି ନିଆଁ ପରି ଜଳୁଥିଲା । ସେ ହସହସ ହେଉଥିଲେ । ଲମ୍ବ, ବଳିଷ୍ଠ ହାତଟି ବଢ଼ାଇ ଟଙ୍କାର ମୁଣ୍ଡରେ ଆପନା କଲେ । କୋମଳ କଣ୍ଠରେ ଦରଖଣିଆ ହୃଦମିଶା-ଓଡ଼ିଆରେ ଯାହା କହିଲେ ତା'ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି—ସେହି ଦୁଷ୍ଟ ଗୁମସ୍ତାଟା ଯିଏ ତୋ' ଭିତରେ ଜନ୍ମରୁ ରହିଛି, ମୋତେ ଦେଖି ନିଜେ ତର-ଯାଉଛି । ସେ ବୁଝିଯାଉଛି ଯେ ତୋତେ ଗୁଡ଼ି ଆଜିଠାରୁ ସେ ଚିରଦିନ ଲାଗି ଚାଲିଯିବ । ସେଇଥିପାଇଁ ତୋତେ ସେ ଡରାଉଛି । ତୁ ଭୟରେ ପଳାଇଲେ ତା'ର ଜୟ ହେବ । ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ତତେ ସେ ତା'ର ବାହନକରି ରଖିବ । ବହୁ ଉପଦ୍ରବ ଘଟାଇବ । ବୁଝିଲୁ ?

ଟଙ୍କା ଯେତକ ବୁଝିଲା ସେତକରେ ଶିବବାବାଙ୍କ ପାଦ ପାଖରେ ବସି ପଡ଼ିଲା । କାନରେ ବାଉଁଶିଆ ସୁନାର ହାରଟି ପାଦ ଉପରେ ରଖିଲା । ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ଲଗାଇ ପୁଣି ଟେକିଲା । ଆଖିରୁ ଧାର ଧାର ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ସେ ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି କପାଳରେ ଲଗାଇଲା । ବାସ୍ତବର କଣ୍ଠରେ, ଧରିଲା-ସ୍ୱରରେ କହିଲା,

ଏଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହାରଟି ମୋ'ର ସମ୍ଭଳ ଥିଲା ଶିବମହାତମା, ମୋ' ଶାଶୁ ମୋତେ ଦେଇଥିଲେ ।

ଟଣ୍ଡା ଦୁଇ ହାତ କପାଳ ଉପରୁ କାଢ଼ି ଦୁଇ କାନର ବଉଳିରେ ଲଗାଇ କହିଲା, ଏଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଫୁଲ ଦର୍ପଣ ବି ଅଛି । କାନରେ ବସିଯାଇଛି । ଖୋଲି ହେଉ ନାହିଁ । ଦିନେ ଖୋଲିଥିଲା । ଆଜି ହେଉ ନାହିଁ । ନିଜ ହାତରେ ତମେ ଖୋଲି ନଅ ବାବା ! ମୋର ମନରେ କଲନା ନାହିଁ ।

ଶିବବାବା ତା'ର ହାତ ଧରି ଉଠାଇଲେ । ପିଲାଟିଏ ପରି ଟଣ୍ଡାର ମାଂସଲ ପିଠିରେ ହାତ ଗୁପଡ଼ି ଫ୍ଲେହ-ପରବଣ ହୋଇ କହିଲେ, ଆଉ ସେ ଦର୍ପଣ, କାନକୁ ବେଶ୍ ମାନ୍ଦୁଛି । ଝିଅଟା ମୋର ଭଗତ । ତୁ ତାର ସ୍ତ୍ରୀ ବି ମୋ'ର ଭଗତ ଦେଲୁ ।

ଟଣ୍ଡାର ଉଷ୍ମ ଟିକିଏ ଉଣା ହୋଇଥିଲା । ଗନ୍ଧଣାଟି ବାବା ନେଉନୁ ପଛକେ ତାଙ୍କର ଦୟାଶୀଳ କୋମଳ କଥା ଓ ବ୍ୟବହାର ତା'ର ମନରେ ଧାରଣା ଆଣିଥିଲା ଯେ ନ ଜାଣିଲା ଲୋକେ, ଯାହାଙ୍କ ମନରେ ଭକ୍ତି ନଥାଏ, ସେହିମାନେ କୃତ୍ତିକ ଛନ୍ଦକମଟିଆ, କୁନ୍ଦିମା, ସେମାନେ ପାଖ ପଶିବାକୁ ନ ଭରସି ଅପବାଦ ରଚାନ୍ତି ।

ବାବା ତାକୁ ଭଗତ କରିଛନ୍ତି । ସେ ତାଙ୍କର ଝିଅଠାରୁ ଅଧିକ । ସେଇ ଫ୍ଲେହରେ ସେ ତା'ର ଫୁଲ ଲା ପିଠିରେ ହାତ ଗୁପଡ଼ି ତା'କୁ ଆଦର କରିଛନ୍ତି । ଆଶ୍ୱାସ ଦେଇଛନ୍ତି । ସେହି ବଳ, ସେହି ସାହସରେ ସେ ମାଗୁଣି କରିବ କି, ବାବା, ମୋର ସସାର ସରିଯାଉଛି । କାହିଁକି ଆଜି ମୋ ଭିତରୁ ଗୁମସ୍ତାକୁ ତଡ଼ିବ ? କାହିଁକି ମୋତେ ଶୁଭ, ନିର୍ମଳ କରିବ । କାହା ପାଇଁ ? ମୋ ଗେରସ୍ତ ଝିଅର ଅବସ୍ଥା ଦିନୁଦିନ କ'ଣ ହେଲାଣି ଦେଖୁଥିବ ତ । ମଦ, ଗଞ୍ଜେଇ, ଅତିମ ଖାଇ ତା'ର ଅଳ୍ପ ଶୁଖିଗଲାଣି । ମଣିଷପଣିଆଁ ସୁକୁ ସୁକୁ ହେଉଛି । ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ସେ କୁର କରୁଛି । ସେ କ'ଣ ବେଶୀ ତନ ଆଉ ଆଳବ ? ଆଜିଲେ, ସେ କ'ଣ ବାପ ହୋଇ ପାରିବ ? ବାମ ହେଲେ, ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣର ପିଲା କ'ଣ ଖାଇ ବଞ୍ଚିବ, ବଢ଼ିବ, ମଣିଷ ହେବ ? ତମେ ତାକୁ ରକ୍ଷାକର, ଶିବମହାତମା ! ତମେ ଆଗ ତା'କୁ ନିଶା ରାକ୍ଷସର ଦାଉରୁ ବଞ୍ଚାଅ ।

ମନେ ମନେ ସେ ଯତ୍ନ ଜଣାଣ କଲା । ମୁହଁ ଖୋଲି ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ସାହସ ଅଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତା'ର ମନ କଥା ଜାଣିଲା ପରି ଶିବବାବା ତାଙ୍କର ବିଶାଳ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ହସିଲେ । ସୁନାଦେଇ ଟିକିଏ ଗୁଡ଼ି ଟଣ୍ଡାର ପଛରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ତାକୁ ମୁଣ୍ଡଟୁଟାର ପାଖକୁ ଡାକିଲେ । ସେ ଦୂରୁଆସି ଟଣ୍ଡା ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲାବୁ ଶିବବାବା ତା'କୁ କହିଲେ, ଏ ବେଳିକୁ ସମୟାଇ ଦେ, ସେ ଯାହା ଶୋଚୁଛି, ସବୁ ହାମକୋ ମାଲୁମ ହେଲା । କାଳିକାମାୟକା କରୁଣାମେ ସବୁ କୁହୁ

ଠିକ୍ ହୋ'ଯାଏନା । କାଳିକାମାରି ପାଶକୁ ଲେପାଉ । ଅନ୍ଧର ମେ । ସବୁ ବତାଇ ଦୋ ।

ଏତକ କହୁ ଶିବବାବା ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ତାଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ବୟସକୁ ପିଣ୍ଡିକାରୁ ଓହ୍ଲାଇଲେ । ସେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ରାମ ଘରକୁ ଗଲେ ନାହିଁ । ସେହି ଘରର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବାରଣ୍ଡାକୁ ଲାଗି ଆଡ଼ୁଆ ତୋଳା ହୋଇଥିବା ଦୁଇ ବଖରା ଘରର ପ୍ରଥମଟିରେ ଚେଲ-ମହାରଜ ରହନ୍ତି । ସେଇଟି ପୁଣି ଭଣ୍ଡାରଘର । ତା' ପାଖ ବଖରାଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ସେଇ ଘରେ ଆଲୁଅ ଜଳୁଥିଲା ।

ଶିବବାବା ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ସେହି ଘରକୁ ଗଲେ । କବାଟ ବନ୍ଦ କଲେ । ସେ ଘରୁ ବାରିକୁ ଯିବାକୁ ଦରଜା ଅଛି । ବାରିରେ କୁଅ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଘରକୁ ଲାଗି ଘେରି ବଡ଼ ଖୋଲ ଘରଟି, ସେଥିରେ ମଧ୍ୟ କବାଟ ଲାଗିଛି । ସେ ବାଟେ ମଧ୍ୟ ବାରିଆଡ଼କୁ ଯାଇ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ସେହି କବାଟରେ ସଞ୍ଜବେଳେ ଚେଲବାବା ଲୋଲପ ପକାନ୍ତି ।

ଶିବବାବା ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲେ ସୁନାଦେଇ ଟଣ୍ଡର ହାତଟିଏ ଧରି କହିଲା, ବାବା ତୋ ମନର ସବୁ କଥା ବୁଝି ପାରିଛନ୍ତି । ସେଇଆ ସେ କହିଗଲେ । ସେ ତତେ ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେଇ ପୁଣି କହିଲେ ଯେ, ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ । ତେବେ କାଳିକାମାରିଙ୍କର ଦୟା ନ ହେଲେ, ତୋ' ଲିତରୁ ଆଗ ଗୁମାସ୍ତା ଘର ଭାଙ୍ଗି ଯିବ କିପରି ? ତେଣୁ, ତତେ ଆଗ କାଳିକାମାରିଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କରିବାକୁ ହେବ । ଆ' ମୋ' ସଙ୍ଗେ । ମୁଁ ତତେ ସବୁ ବତାଇ ଦେବି । ଫୁଲ ଗୁଳୁଡ଼ି ହାତରେ ଧରି ।

ତଳେ ପଡ଼ିଥିବା ସୁନା ହାରଟି ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇ ଟଣ୍ଡ କହିଲା, ଶ୍ରେଷ୍ଠାଟିଏ ବୋଲି ଏଇଟି କ'ଣ ବାବାଙ୍କ ମନକୁ ପାଇଲା ନାହିଁ କି ବଢ଼ିଲା, ସେ ନେଲେ ନାହିଁ ତ ! ମୋର ସେତକ ସମ୍ବଳ ଥିଲା । କାନଫୁଲ ଦୁଇଟି ଥରେ କାନ୍ଦିଥିଲା, ପୁଣି ପିନ୍ଧି ଦେଲି, ଖୋଲି ପାରିଲି ନାହିଁ । କାନ ଦରଜ ଲାଗୁଛି । ତୁ ଏ ଦିଗଟି ଖୋଲି ଦେ, ସ୍ବାକୁ ବି ଦେବ । ଏଗୁଡ଼ା ମୋର କ'ଣ ହେବ ? ବାବା ଯଦି ଦୟା କରିବେ, ଯଦି ମୋ ଗେରପ୍ରଜ୍ଞ ଭଲ ବୁଝି ଦେବେ, ସେ ଯଦି ନିଶା ଗୁଡ଼ି ପୁଣି ଭଲ ମଣିଷ ହେବେ, ସବୁ ଭୁମିବାଡ଼ି, ଧନ ଦରବ, ଗହଣା-ଗାଣି ମୁଁ ଫେରି ପାଇବି ।

ଟଣ୍ଡ ଲୁହ ଭରି ଆଖିରେ କାନରେ ହାତ ଦେଲା । ସୁନାଦେଇ କହିଲା, ସେ ସୁନାଫୁଲ ହଲକ ଥାଉ । ତୋ ମୁହଁକୁ ଶୋଷ ପାଉଛି ବୋଲି ବାବା କହିଲେ । ତୁ ବୁଝିଲୁ ନାହିଁ କି ? ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବ ବୋଲି ବାବା କଲାଣ କରି ଗଲେ । ଆଲୋ ତୁ ଆଉଁସ ହେଉଛୁ କାହିଁକି ? ବାବା ନିଜେ କେବେ ଟଙ୍କାପଇସା ସୁନା-ବୁପା ହାତରେ ଛୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଚେଲବାବା କାଳିକାମାରିଙ୍କ ଘରେ ପୁକା

କରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଭୁଞ୍ଜାଉଛନ୍ତି । ଦେଖାକୁ ସେ ପହଞ୍ଚାଇବେ । ସେ ଅଇଁଠା ଆସିବେ । ଦ୍ଵାରଟି ନେବେ । କିନ୍ତୁ ଦିନ ପରେ କୈଳାସପୁରରୁ ଆଉ ଜଣେ ଚେଳ ଆସିବେ ଯେ, ଯାହା ଭିକ୍ଷା ମିଳିଥିବ ସେ କୈଳାସପୁରକୁ ନେଇଯିବେ ।

ସୁନାଦେଇର କଥା ଶେଷ ହେଲା ବେଳକୁ, ସତକୁ ସତ ଚେଳମହାରାଜ ବାବାଜୀର ବିଶ୍ରାମଘର ଭିତରୁ ବାହାରିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାକୁ ଦୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ବଡ଼ ମଣିଷ । ମୁହଁଟି ସୁନ୍ଦର । ତାଙ୍କର ବି ବଡ଼ ବଡ଼ ନାମ-ଦାଢ଼ି ଅଛି, ବେଶୀ ଲମ୍ବ ନାହିଁ । ସେମିତି ଗାଈ ନାକ । ବୟସ ଅଧିକ ହେବ ନାହିଁ । ଦୁଇ ବର୍ଷ ତଳେ ସେ ଆସିଥିଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଥରେ କେବେ କିନ୍ତୁ ଦିନ ପାଇଁ ମଝିରେ କୈଳାସପୁରକୁ ଯାଇଥିଲେ ।

ସେ ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଅଧିକ ମିଶନ୍ତି । କେବେ କେବେ ତାଙ୍କର ଯିଶୁଳ, ତମ୍ବୁରୁ ଓ କମଣ୍ଡଳୁ ଧରି ଭକ୍ତମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ମଣିକୁଦ ଓ ତା'ର ଆଖପାଖ ଗ୍ରାମ-ମାନଙ୍କରେ ଚାଲନ୍ତି । ଧର୍ମପ୍ରାଣ ଲୋକଙ୍କର ଭିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ଦରିଦ୍ର ଭିକ୍ଷାଶୁକୁ ବି ବାଣ୍ଟନ୍ତି । ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଳାପ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି । ଶିବବାବାଜୀର ଦେଖାଶୁଭର ଗୁଣ ବଖାଣନ୍ତି । ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ସେ ଓଡ଼ିଆରେ ନିଜର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୋଇଛନ୍ତି । ସବୁବେଳେ ହସ ହସ । ତାଙ୍କର କଥା ବି କୋମଳ ଓ ଧୀର ।

ସେ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ।

ସୁନା ଦେଇ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଓଲଟି ହେଲା । ତା' ଦେଖାଦେଖି ଟଣ । ଚେଳ ବାବା ହସ ହସ ହୋଇ ହାତ ଟେକିଲେ । କହିଲେ, ବହୁତ ଡେରିମେ ରୁମଲେକ୍ ଆସିଲ । ଭଗବତ୍ ମାନେ ବାବାଜୀଙ୍କ ଆଉଁର କାଳିକାମାୟିକା ଦରଶନ କର ଫେରିଗଲା । ଆଜ୍ ମେଲିକା ଭଗବତ୍ ଲୋକ ଭି ଆସିଲେ, ଆଉଁର ଜଳିଦିସେ ଚାଲିଗଲା । କ୍ୟା ମଡ଼ଲିବ୍ କୋନ୍ ଜାନେ !

ସୁନା କହିଲା, ସ୍ତ୍ରୀକୁ ଚିହ୍ନିଛ ? ସେ ଝରିବାବୁଙ୍କ ଭାରିଯା । କାଳିକା-ମାୟିକା ଦୁଃଖ ଜଣାଇବାକୁ ଆସିଛି ।

ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଚେଳବାବା କହିଲେ, ହଁ, ହଁ, ହାମ ତୋ ବିଶ୍ଵାସର ସବ୍ ଦୁଃଖ ଜାଣିଛି । ଭଗବତ୍ ଝରିବାବୁ ଶିବ୍ ବାବାଜୋ କହିଛି । ତୁମ୍ ଏହି ବାଟ୍ ମେ ଲେ ଯାଉ । ଆଜ୍ଞା, ଥୋଡ଼ା ଠହରେ, ଶିବ୍ ବାବାଜା ପ୍ରସାଦ ତୋ' ଆଗେ ଖା-ଲିଅ ।

ଚେଳବାବା ତଳକୁ ଚାଲିଲେ । ଦ୍ଵାରଟି ଉପରେ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲା । ତଳୁ ଉଠାଇ ସେ ତା'କୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲେ । ପସୁରିଲେ, ଜୟ କୈଳାସବାସୀ

ଶିବଶଙ୍କର, ଜୟ ଶେଳନାଥ । ତା' ପରେ ସେ ପିଣ୍ଡିକାରୁ ଓହ୍ଲାଇ ନଜର ରହଣୀ-
ଘରକୁ ଗଲେ । ଆଲୁଅ ତେଜିଲେ । କବାଟ ଆଉଜାଇଲେ । ଦୁଇ କଡ଼ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ
ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଝରକା ଦିଓଟି ଆଗରୁ ବନ୍ଦ ଥିଲା ।

ସୁନା ଦେଇ କହିଲା, ଦେଖିଲୁ ବଉଳ, ତେଲା ମହାରାଜ କେତେ ଭଲ
ବାବାଜୀ । ସେ ବି ଶିବକଳା ନେଇ ନିଶ୍ଚୟ ଜନମିଛନ୍ତି । ସାଧକ ବ୍ରହ୍ମଗୁଣ ।
ଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ମନ୍ତ୍ର-ଯନ୍ତ୍ର ଶିଖୁଛନ୍ତି । ଗୁରୁଦେବ ଶିବବାବାଙ୍କ ଯେବା କରୁଛନ୍ତି ।
ଯେବେ ତାଙ୍କର ସାଧନା ସରିବ, ସେ ବି ଶିବବାବା ପରି ସିଦ୍ଧ-ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେବେ ।
ସେଇଠୁ ଭକ୍ତର ଉପକାର ପାଇଁ ସେ ଡାକିଲେ ସ୍ୱୟଂ ଶିବଶଙ୍କର ଆସି ତାଙ୍କ
ଆଗରେ ଠିଆ ହେବେ । ଗୁହ୍ୟବେ ଯଦି ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଅବତରିବେ ।

କାଳିକାମାୟାଙ୍କୁ ସେ ଯେଉଁ ରୂପରେ ଡାକିବେ, ସେ ତ ନିଶ୍ଚୟ ସେହି
ରୂପରେ ଆଗକୁ ଆସିବେ । ସେ ସିଦ୍ଧ ହେଲେ ଆଉ ଶିବବାବାଙ୍କ ପାଖରେ ରହି-
ପାରିବେ ନାହିଁ । ଲୋକଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଆଡ଼କୁ, ଅବା କୈଳାସ-
ପୁରକୁ ଚାଲିଯିବେ । ଶିବଶଙ୍କର ମହାଦେବ ଯାହା ଆଜ୍ଞା କରିବେ, ସେ ସେଇଆ
କରିବେ । ବୁଝିଲୁ ?

ଟଣ ସୁନା ଦେଇର ମୁହଁକୁ କାବା ହୋଇ ଗୁହ୍ୟ ରହିଥିଲା । ତା'ର କଥା
ଶୁଣୁଥିଲା । ବିଷୟବିହୀନ ହୋଇ ଗୁହ୍ୟ ଥିଲା, ତା ବଉଳ ଅବଶ୍ୟ ପାଠ ପଢ଼ିଛି,
କୁଆଡ଼େ ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ, ଭଗବତ, ଆଉସବୁ କ'ଣ ପଢ଼ି ସାରିଲାଣି । ଦିନେ
କହୁଥିଲା ଯେ ସେ ଶିବପୁରଣ ବି ପଢ଼ି ସାରିଲାଣି । କେତେବର୍ଷ ତଳେ ତମ୍ଭରୁ
ମହାରଣା ଗୋଟାଏ ନିଆଣୀ ହାତମାଳିଆ ଝିଅକୁ ତାଙ୍କ କାମ କରିବାକୁ ଓ ଘର
ଜରିବାକୁ ଏ ଗାଁକୁ ଆଣିଲେ । ଝିଅଟା ଶୁଣିଲେବେଳେ ଆଖିରେ ଆଖି ବାନ୍ଧି-
ଥିଲା । ନିରନ୍ତର ଦେହ ଶୋଥାଳିଆ ଦିଶୁଥିଲା । ଆଖି ଦିଓଟି ପେନୁଆ । ମୃତ୍ୟୁର
କହଣିଆ ଜଟାଳିଆ ବାଳରେ ଉକୁଣି ଭୁର୍ ଭୁର୍ । ଦେଖ ଏବେ ସେଇଆକୁ, ସେଇ
ସୁନା ଦେଇ, ତା'ର ବଉଳକୁ । କିଏ ଏବେ ନିଲଠାପଣରେ ବହୁପ କରି ପରୁର
ପାରିବ, ଆଲୋ ଭୁ ସେଇଟି ?

ଶିବବାବାଙ୍କ ମାୟା । ଶିବଶଙ୍କର ମହାଦେବଙ୍କର ଦୟା ! ଶିବବାବା
ଦୟାକଲେ ଟଣ ବି ସେମିତି ହୋଇ ପାରିବ । ଝରଣା ନିଶାପାଣି, ଗହ୍ମେଇ, ଅତିମ
ଛୁଡ଼ି ପୁଣି ଭଲ ମଣିଷ ହେବ । ଆଗକା ଦେହ ଫେରି ପାଇବ । ବିରୁଦ୍ଧବନ୍ତ ହୋଇ
ଘରଫସାର କରିବ । ପୁଣି ସେ ତା'ର ବକିଲା ଜମି ଫେରାଇ ଆଣିବ । ଧନ-
ସମ୍ପଦ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେବ । ତା'ର ଦୁଇ ଜଞ୍ଜରେ ବସାଇ ମନ-ଶୁଷ୍କରେ ଝରଣା
ଝୁଲୁଥିବ ତା'ର ପିଲା ଦିଓଟିଙ୍କୁ—ପୁଅ ଶିବକଳା, ଆଉ ଝିଅଟି, ତା' ନାଁ କ'ଣ
ଦେବ ?

ବଉଳ ସୁନାଦେଇ କହୁଥିଲା ଗୁପ୍ତରେ, ତା' କାନରେ—ଆଲୋ, ମୋର ଯେବେ ଝିଅଟିଏ ହେବ ତା' ନାଁ ଦେବ ଶଙ୍କରୀ, ମାନେ ପାଟଣା—ଶିବଙ୍କର ଘରଣୀ । ଛବି ଦେଖିଛୁ ବଉଳ, ସେ କେଡ଼େ ସୁନ୍ଦରୀ ? ଲକ୍ଷ୍ମୀ ସରସ୍ବତୀଙ୍କଠାରେ ବାହୁବାର କିଛି ଅଛି, ହେଲେ ଶଙ୍କରୀଙ୍କ ଠେଇଁ ଶୁଣିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଶଙ୍କରୀ ଯିଏ ଦୁର୍ଗା ସିଏ, କାଳିକାମାୟା ସିଏ । ସେଇ ପୁଣି ପାଟଣା, ଗୋରୀ !

ଟଣା ଖୁସି ହୋଇ ପଚାରିଥିଲା, ସତେ ହେବ କି ବଉଳ, ତୋତେ ମୋ ରାଣୀ, ଲୁଗା ନା, କହ । ଆଖି ଛୁଇଁଛି ମୁଁ କାହାକୁ କହିବି ନାହିଁ । ସୁନାଦେଇ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା, ନାହିଁମ । ନାଆଁଟି ସୁନ୍ଦର ବୋଲି ମୁଁ ସେମିତି କହୁଥିଲି । ଦିନେ ଶିବବାବା ଗେଲରେ ମତେ କହୁଥିଲେ, ତୋ'ର ଝିଅଟିଏ ହେଲେ ତା ନାଁ ଶଙ୍କରୀ ଦେବୁ, ନୋହଲେ ଦେବୁ ଶିବାମା । ମୁଁ ଡରିଗଲି ବଉଳ ! ଭାବିଲି, ବାବା କାହିଁକି ଏମିତି କହିଲେ, ହେବ କି ଆଉ ?

ଟଣା ଭାବୁଥିଲା, ଯଦି ଶିବବାବାଙ୍କ କରୁଣାରୁ ଆଗ ତା'ର ଝିଅଟିଏ ହୁଏ, ସେ ତା ନାଁ ଶଙ୍କରୀ ଦେବ । ସୁନାଦେଇର ଆଗ ହେଲେ, ଟଣା ଶିବାମା ନାମଟି ବାହୁବ । ପୁଅର ନାଁକୁ ଝିଅର ନାଁ ଖାସା ମାନବ ।

ଟଣାକୁ ତା' ନିଜ ଭାବନାରେ ବୁଝି ରହିଥିବାର ଦେଖି ସୁନାଦେଇ ଚେଲ-ମହାଶୟନୀଙ୍କ ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିଲା । ସେ ହାତରେ ଗୋଟିଏ ମାଟିର ଗିଲସ ଧରି ଟଣା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ତା' ହାତକୁ ବଢାଇ ଦେଇ କହିଲା, ଭୋକରେ ତୁ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲୁଣି ! ନେ, ବାବାଙ୍କର ଏ ପ୍ରସାଦ ଖାଇଦେ । ଏଥିରେ ପାଞ୍ଚୋଟି ଗୁହ ଯେ, ଛଅଟି ଅମୃତ ମିଶିଛି । ଭୋକ, ଶୋଷ ହୁଁ କରିବ । ମନରୁ ଦୁର୍ଭାବନା ଦୂର ହେବ । ଦେହରେ ଶକ୍ତି ଖୁବ୍ ହୋଇଯିବ । ଚେଲବାବା ନିଜେ ଢିଆରି କରିଛନ୍ତି । ଟିକିଏ ଯେମିତି ନ ଗୁଡ଼ୁ । ପାଇ ଦେ । ମୁଁ ପାଣି ଆଣି ।

ସୁନା ଦେଇ ହଲି ଦୋହଲି ପିଣ୍ଡିକା ଉପରୁ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ଗଲା । ସେହି ଘରର ଗୋଟିଏ ଧାଖରେ, ନାଲକଡ଼ରେ ଦୁଇ ମାଠିଆ ପାଣି ରଖାହୋଇଥିଲା । ତା' ନିକଟରେ ଗୋଟିଏ ବାଉଁଶ ଟୋକେଇରେ ଥିଲା ଗୁଡ଼ିଏ ମାଟିର ଗିଲସ । ଗ୍ରେଟ ନାଲକିର ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଥିବା ହୋଇଥିବା ଜାଲି ଜାଲିଆ ଝୁଡ଼ିରେ ଅଢ଼ିଆ ପତର ଓ ମାଗୁ ଝୁରିଗିଲସ । ଭକ୍ତମାନେ ପ୍ରବନ୍ଧନ ସକାଳେ ତାକୁ ପରିଷ୍କାର କରନ୍ତି । ସୁନାଦେଇ ସେଇଠି ମିଳିଲା । ତାକିଲା, ଆଲୋ ବଉଳ, ପ୍ରସାଦ ପାଇ, ଗିଲସ ନେଇ ଏଇଠିକି ଆ । ପାଣି ଏଇଠି ଅଛି ।

ଟଣା ସେଇଆ କଲା ।

ସୁନା ପଚାରିଲା, କେମିତି ଲାଗିଲା ?

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ସତେ ଲୋ ବଉଳ ! ଏମିତିକା ଚଳ ମୁଁ ଆଗରୁ କେବେ ଗୁଣି ନ ଥିଲି । ଯେମିତି ମହକ ସେମିତି ସୁଆଦ । ପେଟ ପୁରୁଲା ନାହିଁ, କି ଟକ ଶକ୍ତିଲ ନାହିଁ । ଦେଇଥିଲେ ପେଟଭର ପାଇଥାଆନ୍ତୁ ।

ସୁନା ଆକଟିଲା, ସେମିତି କହିଲା । ଚଳ ନ କହ କହ ପ୍ରସାଦ । ନିମିଷ ପରି ପବନ । କଣିକାଏ ପାଇଲେ ଯାହା, ପେଟେ ଖାଇଲେ ସେଇଆ । ହଉ, ତୁ ଏଥର ଗୋଡ଼ ହାତ ଧୋଇପକା । ତତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବ । କେମିତି ପୂଜା କରିବୁ ବତାଇ ଦେବ । ସେ ତ ସମସ୍ତଙ୍କର ମା ! ତାକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି ସୁମରଣା କରୁଥିବୁ । ଏକା ଏକା । ଡର କାହାକୁ ଆଉ ଭୟ କାହାକୁ ?

ଟଣ୍ଡା ପଚାରିଲା, ତୁ ମୋ' ପାଖରେ ରହୁବୁ ନାହିଁ ? ମୋ'ର ମୁଣ୍ଡ ତ କେମିତି ବୁଲେଇ ଦେଲା ପରି ଲାଗୁଛି ।

ସୁନା ଦେଇ ଟଣ୍ଡାର ହାତ ଧରି କହିଲା, ହେଲା ଏବେ, ଆ ମୋ' ସଙ୍ଗରେ । ଫୁଲ, ଚନ୍ଦନ, ସିନ୍ଦୂର ଯେଉଁ ଗୁଣୁଡ଼ିରେ ଥିଲା କେଉଁଠି ରଖିବୁ ? ଦେଖିଲି, ଦେଖିଲି; ପିଣ୍ଡିକା ଉପରେ ଅଛି । ଆ, ଧଅସି । ମୋ ପିଲଟି ତେଣେ ଉଠିବଣି । ମତେ ନ ଦେଖି ଅପାକୁ ବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥିବ । କାନ୍ଦୁଛି କି କ'ଣ । ତା ବିକଳ କାନ୍ଦଣା ଯେମିତି ମୋ' କାନରେ ବାଜିଯାଉଛି ଲୋ ।

ସୁନାଦେଇର ହାତ ଧରି ଟଣ୍ଡା ଆଉ ହାତରେ ଗୁଣୁଡ଼ି ଉଠାଇ ଟଳଟଳ ହୋଇ ଚାଲିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଅଧିକ ଭ୍ରମିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଆଖି ଆଗରେ ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ପୋକ ପରି କ'ଣ ଆତଯାତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲାଣି । ଜିଭ ଅଠାଅଠା ହୋଇ ଆସୁଛି ।

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ଟାଉଟାଉ ଚାଲ ନା ବଉଳ ! ମୁଣ୍ଡ ଅଧିକ ଭ୍ରମୁଛି । ପ୍ରସାଦରେ ଆଉ କ'ଣ ମିଶିଥିଲା କି ?

ସୁନାଦେଇ ଟଣ୍ଡାର ହାତଧରି ତା'କୁ ଶିବବାବାଙ୍କ ବିଶ୍ରାମଘର ଭିତରକୁ ଚଲାଇ ନେଲା । ଶିବବାବା ତ ନ ଥିଲେ, ଆଲୁଅଟିଏ ଅଧା-କର୍ମୀ ହୋଇ ଜଳୁଥିଲା । କୋଠାଘର କଡ଼ କାନ୍ଥର ଯେଉଁ ଦ୍ଵାରବାଟେ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ବିଜେଷ୍ଟଲୀ ଓ ପୂଜାକୋଠାକୁ ବାଟ, ସେହି ଦ୍ଵାରର କବାଟ ଦ' ଫାଳ ଅଧା-ଆଉଜା ହୋଇଥିଲା । ସୁନାଦେଇ ତା'କୁ ମୁକୁଳା କଲା । ଟଣ୍ଡାର ହାତ ଧରି ଦେଶପ୍ରତିମାର ଆଗରେ ଛୁଡ଼ିଲା ।

କହିଲା, ମୁଁ ଶ୍ରୀ ନୋଇଁ ପ୍ରଣାମ କର । ପାଦରେ ଚନ୍ଦନ, ପାଦତଳେ ସିନ୍ଦୂର ଫୁଲମାଳ ଦେ । ଘରେ ଦିଓଟି ଦିଅଁଦାସ ଜଳୁଛି । ଅନ୍ଧାର ହେବ ନାହିଁ । ମୁଁ କବାଟ ଆଉଜାଇ ଦିଏଁ ।

ସୁନା ଦେଇ ମୁକୁଳା-କବାଟ ଆଉଜାଇ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଟଙ୍କା ପାଖରେ ସେ ଦେଖାକୁ ସାଷ୍ଟାଙ୍ଗ ପ୍ରଣାମ କଲା । ମନକାମନା ଜଣାଇ ଉଠି ବସିଲା । ଚେକାପକାଇ ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି କପାଳରେ ଲଗାଇଲା । ଭୁଟୁଭୁଟୁ ହୋଇ ପୁଣି କ'ଣ ଜଣାଣ କଲା । ଟଙ୍କା ତାକୁ ଯନ୍ତ୍ରଣାକିତ ଜାଅନ୍ତାକଣ୍ଠେ ପରି ଅନୁକରଣ କରୁଥାଏ । କହଲା, ମୋ ଛୁତିତଳେ କଅଣ କେମିତି ହେଉଛି ଲୋ ବଉଳ ! କି ତହିଁ କେମିତି ଶୁଖି ଶୁଖି ଯାଉଛି । ମୋ' ଭିତରର ଗୁମୁ ଶାଢ଼ୀ କ'ଣ କଲବଲ ହେଉଛି କି ?

ସେଇଆ, ସେଇଆ ଲୋ ବଉଳ ! ଆଜି ସେ ତୋ' ଭିତରୁ ଯିବ, ଡରଫନ ପାଇଁ ଯିବ । ତୁ କରପଣ ଯୋଡ଼ି କାଳିକାମାରିକୁ ଡାକୁଥା । ତେଲ ମହାଗୁଳ ତୋ' ପାଇଁ ଦେଖାଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ଅମୃତ ପଣାରୁ ଅଳ୍ପ, ଆସ୍ଥାନ କଡ଼ରେ କେଉଁଠି ରଖିଛନ୍ତି କହଲେ । ମୁଁ ଆଗରୁ କେତେଥର ପାଇଛି ଲୋ । ତୁ ପାଇଦେବୁ । ତୋ'ର ଶ୍ରେକଶୋଷ ଉଡ଼ିଯିବ ।

ଏତିକି କହୁ ସୁନା ଆସ୍ଥାନ କଡ଼ର ଝାପ୍‌ସାଆଲୁଥୁ ଘାନରୁ ମାଟିଗିଲିସଟିଏ ଆଣି ଟଙ୍କାର ହାତରେ ଧରାଇ ଦେଲା । ଦୁଇ ଦିନ ଡୋକରେ ଟଙ୍କା ସେତକ ଉଦରସ୍ଥ କଲା । କହଲା, ବେଶ୍ ମିଠା । ସପୁର ବାସନା ହେଉଛି । ଖାଲି ତହିଁ, ଆଉ ଛୁତିତଳ ଟିକିଏ ଜଳିଉଠିଲା ବଉଳ ।

ସୁନା ଦେଇ କହଲା, ତୁ ଏବେ ଏକ ଲମ୍ବରେ ଦେଖାକୁ ଚାହିଁ କରଯୋଡ଼ି ଜଣାଣ କରୁଥା—‘ମା, ମୋ’ ଦେହରେ ତମେ ଅବତର ।’

—ବାବା ମତେ ସେଇଆ କରିବାକୁ କହୁଥିଲେ । କାଳିକାମାରି ମୋ ଦେହରେ ଅବତରଲେ । ମୁଁ ହେଲି ଦୁର୍ଗା, ପାବଣୀ, ଶଙ୍କରୀ । କେଉଁ ଚଣ୍ଡୀ, ଗୁମୁଣ୍ଡା କି ଆଉ କେହି ଦୁଷ୍ଟ ଠାକୁରଣୀ, ଯିଏ ଶଙ୍କରୀଙ୍କ କଙ୍କରା ମୋ’ ଦେହରେ ଆଶ୍ରା ନେଇ ପାରନ୍ତା କିପରି ? ତୋ’ ଦେହ ଛୁଡ଼ି ଗୁମୁଣ୍ଡା ଚାଲିଯିବ । ତୋ’ ଦେହ ଆଉ ତୋ’ ଦେହ ହୋଇ ରହି ନ ଥିବ । ସେଇଟା ଶିବଙ୍କ ଘରଣୀ ଶଙ୍କରୀଙ୍କର । ତୁ ହୋଇଥିବୁ ଶଙ୍କରୀ ।

ଟଙ୍କା କେବଳ ଶୁଣୁଥିଲା । ତା’ର ଭାବବାର ଶକ୍ତି, ମନରେ ଘେନିବାର ଶକ୍ତି ଚହଲୁଥିଲା । ସେ କହୁବାକୁ ଲାଗିଲା, ମୁଁ ହେବି ଶଙ୍କରୀ, ଶିବଙ୍କ ଘରଣୀ ଶଙ୍କରୀ !

ସୁନା ଦେଇ କହଲା, ମୁଁ ବି ଦିନେ ହୋଇଥିଲି । ତୁ ବି ଆଜି ସେଇଆ ହୁବୁ । ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିନା ବଉଳ । ଶୁଣି ଯାହା କହୁଛି । ଶିବବାବା ଆସିବେ । ସେ ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କ ଅବତାର । ସେ ସାକ୍ଷାତ୍ ମହାଦେବ । ସେ ଶଙ୍କର, ତୁ ହେବୁ ଶଙ୍କରୀ, ତାଙ୍କ ଘରଣୀ ।

ଟଙ୍କା ଘୋଷା ଧରିବାକୁ ଲାଗିଲା, ସେ ଶଙ୍କର, ମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରଣୀ ଶଙ୍କରୀ । ସେ ଶଙ୍କର, ମୁଁ ଶଙ୍କରୀ; ସେ ଶଙ୍କର—

ସୁନାଦେଇ ଟଣ୍ଡର ଦେହରେ ହାତ ଦେଇ ଧୀରେ ହଲାଇ ଦେଲା । ପୁଣି କହିଲା, ହଁ, ସେ ଶଙ୍କର, ତୁ ଶଙ୍କର । ଆଉ ତୁ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲିବୁ ନାହିଁ । ତୁମ୍ଭ ହୋଇ ଏକ ଲକ୍ଷରେ କାଳିକାମାୟଙ୍କୁ ଚାହିଁ ତାଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କରୁଥା । ସେ ଆସିବେ । ସେ ଯାହା କହିବେ ତୁ ସେଇଆ କରିବୁ । ସେ ତୋ'ର କାହା ଶୁଦ୍ଧ କରିବେ ।

ଆଖି ଆଗରେ, ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୁଅରେ ଦେଖା ପ୍ରତୀକାଟି ହଲହଲ ହେଉଥିଲା । ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଉପରକୁ ଉଠି ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ସେହି ମହାଶୂନ୍ୟରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ସବୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତାରା ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଥିଲେ । କୁଟି ପଳାଉଥିଲେ । ଖସିଲା ଉଲ୍‌କାଗଣିର ନିଆଁ ଝଲକ ପରି ନିମେଷରେ ଲିଭିଯାଉଥିଲେ । ନିହମାକରେ ଝଲସି ଉଠି ପୁଣି ସେହି ଶୂନ୍ୟରେ ବଳାନ ହେଉଥିଲେ । ତୁହାକୁ ତୁହା ।

ଆପେ ଆପେ ଆଖିପତା ବୁଜି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ମୁଦିଲା ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଦୃଶ୍ୟ ସେ ଦେଖୁଥିଲା । ସେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, ଯେପରି ସେ ଶୂନ୍ୟକୁ ଉଠି ଯାଉଛି । କ୍ଷଣକରେ ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଛି ମସ୍ତକ । ଥରକୁ ଥର । ଆଖି ଖୋଲିଲେ ଆଗରେ ଦିଶୁଛି କାଳିକାମାୟଙ୍କ ଚତୁର୍ଭୁଜା ମୂର୍ତ୍ତି । ସେ ହଲ-ଦୋହଲ ପୁଣି ଶୂନ୍ୟକୁ ଉଠି ଯାଉଛନ୍ତି । ସେ ନିଜେ ବ । ସେ ଶଙ୍କର ଘରଣୀ । ସେ ଶଙ୍କର !

ସେ ଶଙ୍କର, ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଛି ମର୍ତ୍ତ୍ୟମଣ୍ଡଳକୁ । ସେ କେଉଁଠି ଅଛି, ବେଳ କେତେ, ଘଡ଼ କ'ଣ, ସେ ବିଦ୍ୟୋର ଯାଇଛି । କେତେ ନ ଥିଲା ନାଶଙ୍କର ଅମୋକ୍ଷ ଆତ୍ମାର ଦୁଃଖ-ଜରଜର କାମନୁରୁ ରୂପ ଆଖିଆଗରେ ଧୂଆଁ ଲିଆ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଭାସିଯାଉଛି ।

କିଏ ? ଶଙ୍କର ଜାଣିପାରିଛି । ଟଣ୍ଡର ଜନ୍ମକଳ ବୋଉ ! କିଏ ସେ ? ଶାଶୁ, ସ୍ନେହମୟୀ ! କିଏ ସେମାନେ ? ଅଜଣା ଅଣ୍ଟା ସବୁ ବସୁସର, ଝିଅ, ବୋହୂ, ସଧବା, ବଧବା ! ସମସ୍ତେ ବିରସବଦନ । ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ଆଖି ! ଟଣ୍ଡ ଭିତରର ଗୁମାସ୍ତା ଅକାଳରେ, ଟଣ୍ଡର ଅଜ୍ଞାତରେ ସେମାନଙ୍କର ରକ୍ତ ଶୋଷି, ମାଂସ ଖାଇ ଜୀବନ ନେଇଛି ।

ସେହି ଅତି ନିଶ୍ଚୁର ଗୁମାସ୍ତା ବରୁଦରେ ସେମାନେ ଗୁହାରି କରୁଛନ୍ତି ।

ଆସୁଛନ୍ତି ପୁଣି ଦଳେ ପୁରୁଷଙ୍କର ଅମୋକ୍ଷ ଆତ୍ମା ! ଆଗରେ ଟଣ୍ଡର ଶରୀର, କୋଷରେ ତାଙ୍କର ମୁହଁ ଫଣ୍ଟାଣ । ତା'ପରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଶିଶୁଙ୍କର ଆତ୍ମା । ଗଣି ହେଉ ନାହିଁ । ଆହା, ନିର୍ମାୟା, ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ, ନିଷ୍ଠା, ଶିଶୁ-କଳିକାଗୁଡ଼ିକ ! ନିଦାରୁଣ ଗୁମୁଣ୍ଡଟା ସେମାନଙ୍କୁ ବ ଖାଇଦେଲା । କେଉଁଟି ଟଣ୍ଡର ସାବତ ମାଆର ପୁଅ ?

କେଉଁଟି ତା'ର ପେଟ ଭିତରେ ମନ ଖୁସିରେ ଓଲଟ ପାଲଟ ହେଉଣୁ ଜାବନ ହାରିଲା ? କେଉଁ ଦୃଢ଼ିତି ଦେହରେ ଜାବନ ସଞ୍ଚର ଆସୁଣୁ ସେହି ଜାବନକୁ କରାଲ ଗୁମୁଣା ଉଡ଼ାଇ ଦେଲା ?

ସେମାନେ ଭିତେଇ ଗଲେ ।

ଟଣ୍ଡ-ଶଙ୍କଣ ଆଖି ବୁଜିଲା । ସେ ଅସ୍ଥିର ହେଲା । ସେ ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଗାପ ଦୁଇଟିର ଆଲୁଅ ଆଡ଼ର ଶ୍ରୀଣ ହେଲାଣି । କୋଠରୀ ଅଧିକ ଅନ୍ଧାରଆ ଦଶିଲାଣି । ସେ ଆଖି ଖୋଲିଲା । ସେ ହାତ ଟେକିଲା । ହାତ ଲମ୍ବାଇ, ଦେହ ଦୋଳାଇ ଗୁରୁଆଡ଼ର ଶୂନ୍ୟତାକୁ ଅଣ୍ଟାଲିଲା । ସେ କିଛି ପାଇଲା ନାହିଁ । ତା'ର ମୁଣ୍ଡଭିତରେ ସୂର୍ଯ୍ୟର ତାପ । ଦେହରେ ଜଳନ୍ତା ନିଆଁର ଯାପ ।

ସେହି ତାପର ଦହନରୁ, ସେହି ଯାପର ପୀଡ଼ନରୁ ନିଷ୍କୃତ ଲଭିବାର ଭାବନା-ବିସ୍ମୟ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟରେ ଶଙ୍କଣ-ଟଣ୍ଡର ହାତ ଦୃଢ଼ିତି ଅସନ୍ନରେ ବନ୍ଧା ମୁଣ୍ଡର ଗନ୍ଧ ମୁକାଲିଲା । ଖୋଲି କବରୀ ପିଠିରେ ଝୁଲିଲା । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କେଶ ଝାଡ଼ିଲା । ସେ କେଶ ନିତମ୍ବ ତଳକୁ ଲମ୍ବି ଆସିଲା । ସେ ତା'ର ପୃଥୁଳ ଦେହରେ ହାତ ସଞ୍ଚାଲିଲା । ତା'ର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଭରପୁର ଦେହ ପାଆଁବ ଆବରଣରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଛି । ସେ ମଣିଷ ଦେହ ଗୁଡ଼ି କାଳିକାମାୟଙ୍କର ଫୁଙ୍ଗୁଳା ରୂପ ଧରିଛି, ଏହା ସେ ଗ୍ରହଣ କଲା । ସେ କାଳିକା, ସେ ଶଙ୍କଣ, ସେ ଦେବୀ ଦୁର୍ଗା !

ଭ୍ରମିଳ ଭାବନାରେ ଭରପୁର ମନ । ବିବେକହୀନ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ଅତ୍ୟାଚାର-ସହା କୁଳର ବୋହୂଟି । ନିଶା-ଚରା ଟଳ ଟଳ ଦେହ ଘୋଷାରି ଘୋଷାରି, ହାତ ଟେକିଲା । ହାତ ଝୁଲାଇ, କାଳିକାମାୟଙ୍କର ଅତି ଶୀଘ୍ର ଆଲୁଅରେ, ଅନ୍ଧାରଆ କୋଠରୀ ଭିତରେ, ବାହୁଟୀଲଗା ବାଇବନ୍ଧ ପରି ଭୁଟୁଭୁଟୁ ହୋଇ ବିଚରବାକୁ ଲାଗିଲା ।

କଟୀର ବସନ ଲେଟି ଯାଇଛି । କାହାକୁ କ'ଣ ସେ କହୁଛି । କାହାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ବେଢ଼ାଇ ଧରୁଣୁ ଶୂନ୍ୟକୁ ଆଲିଙ୍ଗିଲା ହାତ ନିଜର ଉନ୍ନତ ଫୁଙ୍ଗୁଳା ବନ୍ଧରେ ଗୁପ୍ତି ହୋଇ ତଳକୁ ଖସୁଛି । ଟଣ୍ଡ ହସିଉଠୁଛି । ସେ ହସ ଦୁରନ୍ତ । ସେ ହସ ଅଶ୍ରୁଣ୍ଡ । ଦୁର୍ଦ୍ଦମ । ଟଣ୍ଡର ସାରା ଶରୀର ନାଚି ଉଠୁଛି । କୋଠରୀର ପରିବେଶ ସଙ୍ଗେ କାଳିକାମୂର୍ତ୍ତିକୁ ସେ ହସ ନଗୁଡ଼ି ।

ଟଣ୍ଡ ହସୁଛି । ଟଣ୍ଡ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ନାଚୁଛି । ସେ ଶଙ୍କଣ ହୋଇଛି । ଖୋଲୁଛି ପରା ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କୁ ! ଡାକ୍ଷଣ ଆଲୋକର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ-ଝଲକ ମୁହଁରେ ପଡ଼ିଲା । ଟଣ୍ଡ ଜଳିଲା ହେଲା । ହସ ଅମିଳ । ସେ ମୁହଁଭୈ ନିଷ୍ଠୁଳ ପଥରମୂର୍ତ୍ତି ପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ଜଳିଲା ଆଖି ଆଗର ସହସ୍ର ଚପଳା-ଚଞ୍ଚଳ ଫୁଲିଙ୍ଗର

ଆବର୍ତ୍ତ ମଝିରେ ସେ ଦେଖିଲା ସ୍ୱପ୍ନ ଶିବଶଙ୍କର । ପାଖ ଦରର କବାଟ ଖୋଲି
ଧୀର ମନ୍ତ୍ରର ଗଡରେ ଏ ଦରକୁ ଆଗେଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା ଚମକ ଉଠିଲା । ତା'ର ଆଖିପତା ମୁଦ ହୋଇଗଲା ।

ସେ ଆଖି ଖୋଲିଲା । ଆଲୁଅର ଝଟକ ପଲକପାତରେ ଉଠେଇ ଯାଇଛି ।

ଘିଅ ଘାପର ଅତେଜା-ସଲିତାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିଖାର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୋକରେ ଝଲକ
ଝଲସା ଆଖିକୁ ଝାପ୍ପା ଦଶୁଛି । ଆଗରେ ଠିଆ ସେ ପ୍ରକାଶ ମୂର୍ତ୍ତି ! ଶିବବାବା
ନୁହନ୍ତି, ଶିବ ଶଙ୍କର ! କେଉଁ କୈଳାସପୁରରୁ ଉଷା ହୋଇଛନ୍ତି । ସେ ହାତ
ଟେକୁଛନ୍ତି । ହାତଟି ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଓଢ଼ାଇ ଆସୁଛି । ସେ ହାତ ତା'ର
ମୁଣ୍ଡ ଗୁପ୍ତଭାବେ ଧୀରେ ଧୀରେ । ସେ ହାତ ତା'ର କେଶ ସାରିଛନ୍ତି ।

ସେହି ମଧୁର, ମୁଗ୍ଧ, କୋମଳ ସ୍ୱରରେ ତା'ର ଧରିଲା ଦେହରେ ନୂଆ
ଜାଗରଣ, ନୂଆ ଶିହରଣ, ନୂଆ ଜୀବନ ସଞ୍ଚର ଯାଉଛି । ସେହି ଶିବଶଙ୍କର
ମହାଦେବଙ୍କର କେଶରେ ଆକୃତ ମୁହଁରୁ ଗୁରୁଗନ୍ଧୀର ଶବ୍ଦ 'ଭୂମ୍ ହିଁ ଶଙ୍କର'
ତା'ର କାନରେ ବାଜୁଛି । ସେହି ଶବ୍ଦ ତା'ର ମନରେ ଲହୁଡ଼ି ଗୁଞ୍ଜୁଛି । ତା'ର
ଚେତନା ବୁଢ଼ାଇ ଅବଚେତନକୁ ସେହି ଶବ୍ଦ ଆଦାତ କରୁଛି । ମୁହଁରୁ ଧୀର,
ଅସ୍ପଷ୍ଟ ପ୍ରତ୍ୟୁନ ବାହାରୁଛି, 'ମୁଁ ହିଁ ଶଙ୍କର' ।

'ଭୂ ହିଁ ଶଙ୍କର' ଶବ୍ଦ ଶୀତରୁ ଶୀତର ହେଉଛି । ଦୂରେଇ ଦୂରେଇ
ଯାଉଛି, ଆଉ ତା'ର ପ୍ରତ୍ୟୁନ 'ମୁଁ ହିଁ ଶଙ୍କର' ଟଙ୍କାର ନିଜଭୁଲ ବସ୍ତ୍ରରେ ଭୂଷଣରେ
ଧୀରେ ଧୀରେ ଓଠପତାର କମ୍ପନରେ ମିଳାଇ ଯାଉଛି ।

ଶିବବାବାଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ହାତଟିଏ ଧରି ମଦହରା ଟଙ୍କା ଆଗେଇ ଯାଉଛି
ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଆଲୁଅରୁ ଝାପ୍ପା ଅନ୍ଧାରଆ କେଉଁ ଅଜଣା ରାଜକକୁ, ଯେଉଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ
ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ଉଦୟ ଅସ୍ତ ନାହିଁ, ଯେଉଁ ବାୟୁର ଆତଯାତ ନାହିଁ, ଯେଉଁ ଅନ୍ୟ
ଜୀବନର ସ୍ଥିତି ନାହିଁ । ସେଠି ଆଖିକୁ ଦିଶେ ଆକାଶ-ଭରା ଅଗଣନ ତରା, ବିଜୁଳି-
ପ୍ରଖର ଗତି, ଝଲକ ଝଲସି ପଲକରେ ଲିଭି ପଲକରେ ଜଳି ଉଠନ୍ତି, ବିରାମ
ନାହିଁ !

ଦୃଢ଼ ବଳିଷ୍ଠ ମାଂସଲ ହାତ ଟଙ୍କା-ଶଙ୍କରକୁ ବେଢ଼ାଇ ଧରିଲା । ସାରା-
ଶରୀରରେ ଉଦ୍‌ଘେଜନାର ତରଙ୍ଗ ଛୁଟାଇ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ବନ୍ଧରେ ସେହି ମୋହତା
ମୂର୍ତ୍ତିର ପୃଥୁଳ କୋମଳ ଦେହଟି ଗୁପ୍ତି ହୋଇଗଲା । ଉପାସୀ ଅଙ୍ଗରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ
କାମନାର ଅନଳ ଜଳାଇ ସେହି ସବଳ ବାହୁ ଦୃଢ଼ ଅର୍ଦ୍ଧ-ମୁହଁଗତା ତନୁଟିକୁ
ଦେଶଙ୍କର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଶୁଆଇ ଦେଲା । ଅଭିଜ୍ଞତା-ଜରଜର ଆଗ୍ରହ-ତନୁଟି
ଆସନ୍ତା-ମିଳନର ଚରମ-ପୁଲକର ବିଷ୍ଣୁ-ପ୍ରତାପରେ ନିଶ୍ଚଳ ହେଲା । ଆଖି
ଦୃଢ଼ ମୁଦ୍ରିତ ହେଲା । ଛୁଇଁ ଦୋହଲଇ ଛୁଟିଲା ଶରଣାସ ।

ଆଖିପତା ତଳେ ଅନନ୍ତ ଆକାଶ । ଘନ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଜୁଳୁଜୁଳିଆ
ପୋକ ପରି ଅଗଣନ ଚଳନ୍ତି ନକ୍ଷତ୍ର । ସବୁ କାହିଁ ଉଭେଇ ଯାଉଛି । ଘୋଟିଆସୁଛି
ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୃତ୍ତର ପରର ଲେହନ ଆସ । ଗୁଲି ଯାଉଛି । ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ପରକୁ ପର,
ଏପାଖୁ ସେପାଖୁ, କେତେ ରଙ୍ଗର ବଉଦ ନୁହେଁ, ଖାଲି ବସ୍ତୁତ । କାୟା ବଦଳାଇ
ଗୁଲି ଯାଉଛି । ତା'ର ଡାକରେ ହାଲୋମସୟ ବସ୍ତାର । କେତେ ପବନ,
ଅରଣ୍ୟ, କାନ୍ଥାର, ନଦୀ, ଅଦେଖା ଅଜଣା କେତେ ଜୀବନ । ଉଭେଇ ଯାଉଛନ୍ତି
ସେହି ହାଲୋମସୟ ବ୍ୟାଫି ମଝିରେ ଉଷା ହେଉଛନ୍ତି ଟି ଶୂନ୍ୟାସ ଶଙ୍କର—
ଶିବବାବା ! ପାଖରେ ଶଙ୍କର—କାହାର ଅନୁରୂପ ?

ତାତଲ କପାଳ ଉପରେ ଶୀତଳ ହାତର ମୃଦୁ ପରଶରେ ଟଙ୍କର ମୁଦଲ
ଆଖିତଳର ଉଜ୍ଜଳ ଆକାଶ ଅପସରି ଯାଉଛି । ଘୋଟି ଆସୁଛି ପୁଣି ଦୁଃସହ, ଦୁରନ୍ତ,
ମାରତ୍ତ ଅନ୍ଧାର ।

ଟଙ୍କ ଆଖି ଖୋଲୁଛି । ପାତଳ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଯାହାଙ୍କର ଆହ୍ଲାଦନ
ତା'ର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଅଙ୍ଗରେ ମୁହଁ ଲିଆ ଉନ୍ମାଦନାର ପ୍ରବଳ ଆବେଗ ସୃଷ୍ଟି କରୁଛି,
ସେହି ଶିବଶଙ୍କର ତା'ର ପାଖରେ ବସିଛନ୍ତି । ସେ ତ ଶଙ୍କରଘରଣୀ ଶଙ୍କର !
ଦୁଇ ହାତ ଟେକି ତାଙ୍କର ଦେହକୁ ବେଷ୍ଟନ କରିବାକୁ ସେ ଉଠି ବସୁଣୁ ତାଙ୍କର
ବିଶାଳ ବକ୍ଷରେ ଲେଟିପଡ଼ିଲ । ଦୁଇଟି ବାହୁର ନିବିଡ଼ ଆଶ୍ରେପରେ ସର୍ଜନା-କାମିନୀ
ଶଙ୍କର-ଭାମିନୀ ଟଙ୍କ-ଶଙ୍କର ଧୃତିହସ, ମତିହସ ହେଲ । ଆପେ ଆପେ ନୟନ
ହେଲ ନିମୀଳିତ । କାନରେ ବାଜିଲା ଅଶାକାରପୁର ଶୂନ୍ୟଶବଦ, ଅନାହତଧ୍ବନି—
ଅବସମ...

ଟଙ୍କ-ଶଙ୍କର ନିଜକୁ ଭୁଲିଲ । ପୁଲକର ଶୂନ୍ୟ ତରଙ୍ଗରେ ଦୋଳି ଖେଳି
ଖେଳି ସେ ଆସୁହସ ହୋଇ କାନେଇ ରହୁଲ ସେହି ଧ୍ବନିକୁ, ଯାହା ଶ୍ବସି ଆସୁଥିଲା
ଆଖିତଳର ଗନ୍ଧନ-ତମସାର ଅନନ୍ତ-ବ୍ୟାପ୍ତି ଭିତରୁ, ଶ୍ବରୀଆଡ଼ୁ, ଯେଉଁଠି ସେହି
ଅଗଣିତ ତାରକା ଜନମି, ବନ୍ଧୁଲି ବେଗରେ ଛୁଟିଥିଲେ, ବଲୟ ଗଳି ପୁଣି ଜନମ
ଲଭି ଛୁଟୁଥିଲେ ଅନନ୍ତ ମୁଖରେ—

ବଉଲ, ବଉଲ, ଉଠ ଉଠ ।

ଟଙ୍କ ଆଖି ଖୋଲିଲା । ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୁଅରେ ସେ ଚକ୍ଷୁ ମଧ୍ୟ ଚକ୍ଷୁବାକୁ କ୍ଷମ
ହୋଇ ପାରିଲା ନାହିଁ । ତନ୍ତ୍ରାନ୍ତରୁରୁଡ଼ି ଆଖିକୁ ପୁଣି ତା'ର କ୍ଳାନ୍ତ ଆଖିପତା

ଦୋଷୀ ଦେଲ । ସେ ଆସି ବୁଲିଲା । କଡ଼ ଲେଉଟାଇଲା । ହାତ ଲମ୍ବାଇ କାହାକୁ
ସେପରି ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ସୁନା ବୁଲିଲା । ପୁଅକୁ ହସି, ପୁଣି ସେ ଗନ୍ଧାର ସେଲ ।

ରାତି ଅଧ ଡେଇଁଗଲାଣି । ବାବାଜୀ ବାହାରକୁ ଯାଇ ପୁଣି ଏବେ ନିଜ
କୋଠରୀକୁ ଫେରି ଆସିଲେଣି । ବାରି କବାଟ ଖୋଲିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସେ ତେଲ-
ବାବାଜୀ କୋଠରୀକୁ ବାହାର ଆସିଲା । ତେଲବାବା ମଧ୍ୟ ତା' ପଛେ ପଛେ
ଆସିଲେ । ଗୋଟିଏ ଆଲୁଅ ଧରି ବାବାଜୀଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲେ । ଏହି ଅବସରରେ
ଆଲୁଅଟି ଧରି ବାବାଜୀଙ୍କ କୋଠରୀ ବାଟେ ଏ ଘରେ ସେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି । ମଝି
କବାଟ ବନ୍ଦକରି କାଳିକାମାରିଙ୍କ ଘରର ଆର-କବାଟ ମୁକୁଳା କରିଛି । ବାବାଜୀ
ବଳେ ବୁଲିବେ ।

ଟଣ୍ଡକୁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ପ୍ରତି ସେ ଏକା ଘରକୁ ଫେରିବା ଇଚ୍ଛାକୁ ତେଲ-
ବାବା ଖଣ୍ଡନ କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଅଦେଶ ଲାଙ୍ଗିବାକୁ ସେ ସାହସ କରି ନ ଥିଲା ।
ସେ ବି ଶିବକଳା ନେଇ ଜନ୍ମ । ସାଧକ । ଅଗତଭବିଷ୍ୟ କର ଓ କପାଳ, ଦେଖି
କହି ଦିଅନ୍ତି । କିଏ ଜାଣେ କି ଅଜଣା ବିପଦ କେଉଁଠି ବାଟ ଓଗାଳନ୍ତା ? ସେ
ବାଧା ହୋଇ ତାଙ୍କର ପାଖରେ ଅଟକିଗଲା ।

କେତେବେଳରୁ ଜନ୍ମ ଉଠିଲାଣି । ରାତି ତ ନିର୍ଜନ । ତଥାପି, ତେଲ
ବାବା ତା'ର ମିନତି ମାନି ଜବାବ୍ ଦେଇଛନ୍ତି ଯେ, ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଗାଁମୁଣ୍ଡରେ ପ୍ରତି
ଦେଇ ଆସିବେ ।

ବଉଳଟା ବେଶୀ ପ୍ରସାଦ ଖାଇ ଅଚଳିଆ ହୋଇଛି । ଦୋଷ ତା'ର ନୁହେଁ;
ତା'ର ଅଭାସ ନ ଥିବା ଜାଣି ନ ପାରି ତେଲମହାରାଜ ତା'କୁ ଅଧିକ ଦେଇ-
ଦେଲେ । ସେ ନିଜେ ବି କାଳିକାମାରିଙ୍କ କଦଳୀମିଶା ଅମୃତ-ପ୍ରସାଦ ଟିକିଏ
ବେଶି ଦେଇଦେଲା । ତାକୁ ତା'ର ଘରେ ପହଞ୍ଚାଇବା କାଠିକର ପାଠ ହେବ ।

ଡେ଼଼ି କଲେ ପ୍ରମାଦ । ସେମାନେ କ'ଣ ତାଙ୍କର କେଉଁ ରାତିଆ ଅଭିଯାନଟି
ଫେରିଥିବେ ? ଫେରିଥିଲେ, ସେମାନେ କ'ଣ ପ୍ରଭୂର ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣି ନ ଥିବେ ?
ପେଟଭର ମଦ ପିଇ ହତଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ି ନ ଥିବେ ?

ଗ୍ରାମଲୋକଙ୍କର ହାବୁଡ଼ରେ ବି ସେ ଦିହେଁ ପଡ଼ିପାରନ୍ତି । ସେମାନେ ତା'ର
ଦୁର୍ନାମ ରଚାନ୍ତି । ତା'କୁ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଜଗିଛନ୍ତି । ବଉଳ ଟଣ୍ଡଦେଇ ତା'ର
ସଙ୍ଗରେ ଥିବ । କାହାରି ଜିଭରେ ହାଡ଼ ଅଛି ଯେ, ସେ ତା'କୁ ନିନ୍ଦାପାରିବ ?

ଦୁନିଆଁ ସାରା ସେମାନେ ପ୍ରଭୂର କରି ବୁଲିଲେ ବୁଲନ୍ତି । ତା'ର ସ୍ତ୍ରୀ
ଜାଣନ୍ତି ସେ ଶିବବାବାଙ୍କର ଭକ୍ତ । ଝରିବାବୁ ଯେ ଆହୁରି ବଡ଼ ଭକ୍ତ । ଶିବ-
ଶଙ୍କରଙ୍କର ନିନ୍ଦା ସେ ଦିହେଁ କାନକୁ ନେବେ ନାହିଁ ।

ଯେଉଁ ଭାଷ୍ୟବର୍ଣ୍ଣମାନେ ଦେବତାମାନଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ଲାଭ ପୁଣ୍ୟବତୀ ହୋଇଥିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ କେହି ଦୋଷରୁଣୀ କହିନଥିଲେ । ସେମାନେ ସଖା, ମହାସଖା, ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ ।

ଲୋକେ ଭୁଲିଲେ ଭୁଲନ୍ତୁ ।

ସୁନା ଟଣ୍ଡର ହାତ ଧରି ଓଟାର ଉଠାଇଲା । ନିଦ ମଳମଳ ଆଖି ଓ ଉଣା ହୋଇଆସିଥିବା ନିଶା ଟଳଟଳ ପାଦରେ ସେ ପଲଙ୍କକୁ ଧରି ଠିଆହେଲା ।

ସୁନା କହିଲା, ତୋ'ର ତପସ୍ୟା ଫଳିବୁ । ଶିବ-ଶଙ୍କର ତୋତେ ଦୟା କରିଛନ୍ତି । ଆଉ ତୋ' ଭିତରକୁ ଗୁମାସ୍ତା ଆସିବ ନାହିଁ । ରାତି ବଳେଇଲଣି । ଗୁଲ୍ ଦରକୁ ଫେରିଯିବା ।

କ୍ଳାନ୍ତ ଆଖିପତା ବୁଜି ହୋଇ ଆସୁଥାଏ । ଟଣ୍ଡ ଦେଖୁଥାଏ, ତା'ର ବଉଳ ମୁକୁଳା କେଶରେ ଅଙ୍ଗୁଳି ଚଳାଇ ସେ କେଶରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ମୁଣ୍ଡରେ ଜୁଡ଼ା ବାନ୍ଧିବୁ । ନିଜ ହାତରେ ତା'ର ଶାଢ଼ିଖଣ୍ଡିରେ ଫୁଲୁଲୀ ଦେହକୁ ବେଢ଼ାଇ ଟାଣିକରି ଖୋପଣି ଖୋପୁବୁ ।

ଟଣ୍ଡ ଲୁଚୁଲୁଚୁ କର ଗୁରୁଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା ।

ସୁନା ଶଙ୍କରଙ୍କର ପଲଙ୍କକୁ ସଜାଡ଼ି ଦେଲା । ବସି ହୋଇ ଦଳିଦାଳି ହୋଇଥିବା ଫୁଲଗୁଡ଼ିକୁ ଏକାଠି କରି ମୁଣ୍ଡ ପାଖର ତଳିଆ କଡ଼ରେ ଜମାଇ ଦେଲା । ତହିଁରୁ ଉଠିଟି ନାଲି ମନ୍ଦାର ଆଣି ନିଜ ମୁଣ୍ଡରେ ଓ ଟଣ୍ଡର ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲା । ଗୋଟିଏ ନିଜର ଜୁଡ଼ାରେ ଓ ଆଉଟି ଟଣ୍ଡର ଅଗ୍ରଭାଗରେ ବନ୍ଧା ଜୁଡ଼ାରେ ଖୋପିଲା । କହିଲା, ବଉଳ, ଏବେ ମାଆଙ୍କର ଏଇ ପବନ ଆସ୍ଥାନକୁ ଓଲଟି ହୁ ।

ସୁନା ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲା । ତା' ଦେଖାଦେଖି ଟଣ୍ଡ । ସୁନା ପୁଣି କହିଲା, ମା' ତୋ ମନ କାମନା ପୁରଣ କରିବେ । ଦେଖିବୁ ରହୁ । ଶିବକଳାରେ ଜନମ ପୁନେଇଁ ଜନ୍ମ ପରି ଦବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ସୁଅଟିଏ ତୋ' କୋଳରେ ଝୁଲିବ ।

ଟଣ୍ଡ ଚାହିଁଲା । ତା' ଆଖିରୁ ଅପ୍ ଅପ ହୋଇ କେଇ ବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ଝରିପଡ଼ିଲା । ସେ କହିଲା, ସତେ କି ବଉଳ ! ସେଇ ଯେଉଁ ପିଲଟା ମୋ' ପେଟରେ ଓଲଟି ଓଲଟି ମୁଣ୍ଡ ଆ ମାରୁଥିଲା, ଆଉ ତା' ମଦୁଆ ବାପର ଧାପ ସହ ନ ପାରି ପେଟରେ ମରି ଜନମିଲା ? ଶିବକଳା ନେଇ ସେ ପୁଣି ମୋ' ପେଟରୁ ଜନମିବ ?

ଟଣ୍ଡର ମୁହଁକୁ କଟମଟ କରି କ୍ଷଣେ ଚାହିଁ ସୁନା ଦେଇ ବିଚାରିଲା, ତା'ର ନିଶା ଗୁଡ଼ି ଆସିଲଣି । ଯାହା ସେ ଅଧା-ତେଜା ଅବସ୍ଥାରେ ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇଛନ୍ତି, ସବୁକୁ ସେ ସପନ ଅନୁଭବ ବୋଲି ଦେଖିଛନ୍ତି ପରା ! ଆଲୋଚନାର ସମୟ ଓ ସ୍ଥାନ ଏ ନୁହେଁ । ସୁନା ମୁତୁକେଇ ହସିଲା । କହିଲା, ଆ ମୋ ପଛରେ । ଝୁଅଟି ଫେରିବା ।

ସୁନା ଆଲୁଅ ଧରି କାଳିକାମାରିଙ୍କ ଆଗକୁ ଗଲା । ଦିଓଟି ଘାସରେ ପାଖରେ ଥିବା ପାହରୁ ଆଣି ଘିଅ ଢାଳି ଲିଭି ଆସୁଥିବା ବଡ଼ା ତେଜିଲା । ଆସ୍ଥାନ-ତଳେ ବହୁଳ ହୋଇ ବୋଲା ହୋଇଥିବା ସିନ୍ଦୂରରେ ଡାହାଣ ହାତର ମଝିଆଙ୍ଗୁଳି ଲଗାଇ ଅହୁଅ-ସିନ୍ଦୂର 'ଟୋପା' ଉପରେ, ନିଜ କପାଳର କେଶତଳେ ବଡ଼ ଠୋପାଟିଏ ଲଗାଇଲା । ତଥାପି, ଟଣ୍ଡା ପାଖକୁ ଆସି ନ ଥିଲା । ଅଳପ ଦୂରରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଦ ପକାଉଥିଲା ।

ଅପେକ୍ଷା କଲା ।

ଟଣ୍ଡା ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ସୁନାଦେଇର କାନକୁ ଧରିଲା । କହଲା, ମତେ ଉଠାଇଲୁ କାହିଁକି ? ମୋ ମୁଣ୍ଡଟା ଝାଙ୍କି ଦେଉଛୁ । କାନ ଗାଁ-ଗାଁ ହେଉଛୁ । ଆଖିରେ ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ପୋକଗୁଡ଼ାକ ଯାଲୁବାଲୁ ହେଉଛନ୍ତି । ଗୋଡ଼ ତ ଉଠାଇ ପାରୁ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡାର କପାଳରେ ଯେମିତି ବଡ଼ ସିନ୍ଦୂର ଠୋପା ଲଗାଇ ସୁନା କହଲା, ତୋ' ଦେହରେ ମା' ଶଙ୍କର ଅବତର ଥିଲେ । ଶଙ୍କର ତ ଆସିଥିଲେ । ସେ ଦିହେଁ ଲାଲାଣେଲା ସାରି ଚାଲିଗଲେ । ମାଆଙ୍କ ବିଛଣାରେ ଆଉ ଶୋଇବାକୁ ଧୂ କିଏ ? ପାପ ହେବ ନାହିଁ ? କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପ୍ରତାପ କ'ଣ ଜାଣୁ ନାହିଁ ? ଓଲଟି ହୁ । ସହଜ ନ ଗଲେ ଲୋକହସା ହେବା । ବାରି ବାଟେ ଯିବା ବଢ଼ିଲା, ବାଟ ଅଛି । ଆଲୁଅ ତ ଅଛି । ତେଲମହାରାଜ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ଆମକୁ ସେ ବଳେଇ ଦେବେ । କୂଅ ମୂଳରେ ମୁହଁରେ ପାଣି ଗୁଡ଼ିବୁ । ଗୋଡ଼, ହାତ, ଦେହ ପଖାଳି ନେବୁ । ତମ୍ଭା ଗୁଡ଼ିଯିବ ।

ସୁନା କାଳିକାମାରିଙ୍କୁ ଓଲଟି ହେଲା । ତା' ଦେଖାଦେଖି ଟଣ୍ଡା । ସେ ଝଟିତ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ସେ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା, ପୁଣି ଯେପରି ସେ ଚେକା-ଚେକା-ଭରି ଖେଳି, ଘୁଣ୍ଟିବାତ୍ୟାରେ କୁଟା, କାଠି, ପକ୍ଷ ପରିଉପରକୁ ଉପରକୁ ଉଠିଯାଉଛି ।

ସୁନା ତା'ର ହାତ ଧରି ତଳୁ ଉଠାଇଲା । ତା'ର ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଦେବାଙ୍କର ଛଡ଼ା ଫୁଲ ଏବଂ ସିନ୍ଦୂର ଲଗା ବେଲପତ୍ର ଥିବା ଗୁଙ୍ଗୁଡ଼ର ବେଣ୍ଟ ଧରିଲା । ଆଉ ଦ୍ଵାତଳି ନିଜେ ମୁଠାଇ ଲଣ୍ଡନ ଧରି ସେ ଆଗେଇ ଗଲା । ଦେବାଙ୍କ କୋଠରୀରୁ ପଦାକୁ ବାହାରିଲା । କବାଟ ଦୁଇଫାଳ ଆଉଜାଇଲା ।

ପିଣ୍ଡିକା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ମାନ୍ଦ ଆଲୁଅ କମା ହୋଇ ଜଳୁଥିଲା । ଅଗଣା ଅଳ୍ପ ଆଲୋକିତ ହୋଇଥିଲା । ଶିବବାବା ଓ ତେଲମହାରାଜଙ୍କର କୋଠରୀ ଦିଓଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା ।

ସୁନା କହଲା, ଭାରି ନିରୁଚିଆ ଲାଗୁଛି । ନା ? ଏମିତି କେବେ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆମର ବି ଏତେ ଭେରି ହୁଏ ନାହିଁ । ତେବେ, ତର କାହିଁକି ? ଡାକିଲେ ତେଲ-ମହାରାଜ ଉଠିବେ । ଗୁଲ୍ ଆଗ କୂଅ ମୂଳକୁ । ଆ— ।

ସୁନା ଟଙ୍କର ହାତ ଧରି ବାରିଆଡ଼କୁ ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେଲା । ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସ କୃଷ୍ଣ ପକ୍ଷ ଅଷ୍ଟମୀର ଖଣିଆ ଜନ୍ମ ଅନ୍ଧାରୀ ଗଛଗହଳର ମଧ୍ୟାନ ଟପି ବାମ୍ଫିଆ ଆକାଶ ଉପରକୁ ମୁହଁ ଟେକିଲଣି । ସେ ଜନ୍ମ ଧୂଆଁଳିଆ ମହଲନ ଦଣ୍ଡୁ । ଗୋଠଛଡ଼ା ଗୋରୁଙ୍କ ପରି କେତେଖଣ୍ଡ ପାତଳିଆ ଜଳା ବଉଦ ଆକାଶ ଛୁତରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଭାସି ଯାଉଛନ୍ତି । ଫିକାଳିଆ ମହଲ ଜୋଛନାରେ ଗହନ ଅନ୍ଧାର ଅପସରିଲଣି । ତାତଳ ଦେହକୁ ମୁକୁଳା ଚଉଦଗ ଓ ହାଲୁକା ମଞ୍ଚର ପବନ ନୂଆ ସୁଲକରେ ଆଉଁସି ଦେଉଛି ।

ସୁନାର ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । କୁଅରୁ ଉଠାଉଥିବା ପାଣି ବାଲଟି ଟଙ୍କ ଆଗରେ ଥୋଇ ସେ କହିଲା, ଆଲୋ ବଉଳ, ଆଜି ଭାରି ଭଲ ଦନଟିଏ । ଜାଣୁ ? ସକାଳେ, ନଇକୂଳରେ ସେମାନେ କୁହାକୁହୁ ହେଉଥିଲେ, ଆଜି ଜଗନ୍ନାଥ ମହାପ୍ରଭୁଙ୍କର ଭଉଁସାଯାତ ।

ଟଙ୍କ ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ସେ ଚଳ ଚଳ କରି ପାଣି ମୁହଁକୁ ଛୁଟୁଥିଲା ।

ସୁନା କହିଲା, ତୁ ଥଣ୍ଡା ହେଉଥା, ମୁଁ ଚେଳମହାରଜଙ୍କୁ ଉଠାଏ ।

ଟଙ୍କ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ବଉଳ ! ଅନ୍ଧାର ଆଉ ନାହିଁ । ଆମର ଜଣାବାଟ । ଦହେଁ ଗାଁ ଭିତରେ ପଣି ଗୁଲି ଯିବା । ମୁଣ୍ଡ ଟିକିଏ ଭ୍ରମୁଛି । ଗାଧୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଭଲ ହୋଇଯିବ ।

ସୁନାଦେଇ ଶୁକି ହେଲା ।

ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ଅଷ୍ଟମୀ ଗୁନ ଆକାଶର ଛୁତ ଉପରକୁ ଉଠି ଆସିଥିଲା । ମଧ୍ୟାନ ପାଖରୁ ଦୁଇ ଗୁରୁପ ତଳେ, କେବେ ସେ ପୁଣି ଆସି ପ୍ରକାଶି ସବୁ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ କରୁଛି, କେବେ ପାତଳ ଧୂଆଁଳିଆ ଓଡ଼ିଶି ଉଦ୍‌ବାତରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଇ ସବୁ କରୁଛି ଫିକାଳିଆ । ରାତିର ଶେଷ ପହର ଶୀତଳ ହେଲଣି । ପିନ୍ଧାଥିବା ଚମୁଡ଼ା ଓଦାଗାଡ଼ା ଦେହର ତାପ ଓ ଶିରଶିରଥା ଥରବାଥାରେ ଆମୁଲିଆ ହେଲଣି । ଲେମ ଟାଙ୍କୁରି ଉଠିଲଣି ।

ମନବୁଝା ବହୁପ ବୁଢ଼ାଇ ରାତିର ନିକାଞ୍ଚନ ଛନକାରେ ଦିଓଟି ତରୁଣୀଙ୍କର ବିଚଳିତ ପାଦ ଅବାଟରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଟଙ୍କର ସ୍ୱାଭାବିକ ଅବସ୍ଥା ଫେରି ଆସି ନ ଥିଲେ ବି ସୁନାଦେଇର ହାତର ପରଶ ତା'ର ଅବସନ୍ନ ଦେହକୁ ବଳ ଯୋଗାଇ ଥିଲା । ମନ ତଥାପି ଘଟିଲା ଘଟଣାର କାଗିଲ ସପନର କୁହୁଡ଼ରେ ବୁଡ଼ିରହିଥିଲା ।

ଟଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ, ତା' ହାତର ପରଶ, ବୟସରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ବିଜୟର ବଡ଼ମା ସୁନାକୁ ମୁହଁର କରିଥିଲା । ନିଜ କଣ୍ଠସ୍ବରରେ ତରଙ୍ଗ ବୁଡ଼ାଇ ସେ ବାଟ କଟାଇଥିଲା । ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ତା'ର ମୁହଁ ଟାଣପଣ ଫେରିଆସିଲା ।

କହିଲା, ହେଇଟି, କବାଟ ଫାଙ୍କ ବାଟେ ଆଲୁଅ ଆସୁଛି । ମା' ପୁଅଙ୍କର କଥାଗପା ଶୁଭୁଛି । ଝରିବାବୁ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ଭଲ ହେଲା । ସେ ବି ଫେରି ନ ଥିବେ ଯେ ! ଆମ ଘରକୁ ମୁଁ ଏକଟିଆ ଚାଲିଯିବି । ମତେ ଡରଭୟ ନ ଥାଏ । ତୁ ଯା, ଲୁଗା ପାଲଟି ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବୁ ।

ଟଙ୍କ କହିଲା, ତୁ ଶ୍ରେୟସୀ ହୁ'ନା ବଉଳ ! ଭଅଁର ତତେ ଗୁଡ଼ି ଦେଇ ଆସିବ । ରହ । ଠୁଣ୍ଡିଆ ମୁହଁରେ କିଛି ନ କହିଲେ ନାହିଁ, ମନେ ମନେ ମତେ ଗାଳି ଦେବେ ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟକୁ ଅଳପ ଠେଲି ଭଅଁରକୁ ଡାକୁଣୁ କବାଟ ମୁକୁଳା ହେଲା । ମାଆ ପୁଅ ଦହେଁ ମୁହଁମୁହଁ ବସି କ'ଣ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ନିଲଟଣି କମା ହୋଇ ଜଳୁଥିଲା । ଗୋଟାଏ ପେଟନା ଦେଖିଲା ପରି ଟଙ୍କକୁ ଦେଖି ଗୁନିଆଁ ହୋଇ ଭଅଁର ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ଠିଆହେଲା ।

ଟଙ୍କର ଓଦାଳିଆ କେଶ ମୁକୁଳା ହୋଇ କେରି କେରିକା ଖୁଲୁଛି । କେତେ କେର ଦୁଇ କାନ୍ଧ ବାଟେ ଗୁଡ଼ି ଉପରେ ଓହ୍ଲାଇଛି । ଶୁଖିବ ବୋଲି ଓଦାକେଶକୁ ହାତରେ ଚପୁଡ଼ି ଆଙ୍ଗୁ ଗଳାଇ ଟେଲାଇ ଦେଇଥିଲା । ଶୁଖି ନାହିଁ । ଆଖି ଓ ମୁହଁ କପରି ଆଉ ପ୍ରକାରେ ଦଶୁଛି । କପାଳ ଉପରେ ବଡ଼ ସିନ୍ଦୂର ଠୋପାଟି ଚାରିଆଡ଼େ ଲେଖି ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେମିତି ଆଖିର ବହୁଳ କଳିଲା ।

ଟଙ୍କ କହିଲା, ଆରେ ଭଅଁର ! ବଉଳକୁ ତାଙ୍କ ଘରେ ଗୁଡ଼ି ଦେଇ ଥା ।

ଭଅଁର ଜାଣିଯାଉଥିଲା ଯେ, ସେ ତା'ର ନୂଆ ଖାଉଁଦାଣୀ ନୂଆମା ! କିନ୍ତୁ ସ୍ବରଟା ଆଉ କାହାର ପରି, ସତେ କି ଦୂରରୁ ଶୁଭୁଛି । କେତେ ଡରିଲା ପ୍ରଶ୍ନ ତାର ମନରେ ଖେଳୁଛି । କାହାକୁ, କେଉଁ ବହୁପରେ ସେ ପଚାରି ପାରନ୍ତା ? ସାଆନ୍ତଙ୍କର ଭଲମନ୍ଦ ଖବରଅନ୍ତର ଯେବେ ସେ ନିଜେ ପଚାରି ନାହାନ୍ତି, ସେ କାହିଁକି ଉପରେ ପଡ଼ି କହିବ ଯେ, ଆହା, ସେ କେତେ ସ୍ବନାବସ୍ଥା ହୋଇ ଫେରିଛନ୍ତି ?

ଟଙ୍କ ପୁଣି କହିଲା, ଠିଆ ହୋଇ ରହଲୁ କାହିଁକି ? ଜଳିଯି ଯା !

ଭଅଁର ଘରକୋଣରୁ ତା'ର ଶଯ୍ୟାଶାଳୀ, ପାଞ୍ଚ ହାତଆ, ତେଲପତ୍ର ନିଦା-ବାଉଁଶର ଠେଙ୍ଗାଟି ଉଠାଇ ପଦାକୁ ବାହାରଗଲା ।

ଭଅଁରମା ବୁଢ଼ୀ ବି ଆବାକାବା ହୋଇ ଟଙ୍କକୁ ଚାହିଁ ଥିଲା । ତା'ର ରୂପ, ବେଶ, ଠାଣି ଦେଖି, କଥା କୁହାର ଢଙ୍ଗ ହେଜି ଓ ଟଳଟଳିଆ ପାଦ ପକାଇବା

ଭାଙ୍ଗି ମନ ଭିତରେ ପରସି, ଭଅଁର ମା ବୁଝି ପାରିଥିଲୁ, ଖୁଣ୍ଟିଆଘରର ମହତ ସରତ୍ତ । ଅଶୋକବନରେ ଏତେ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହସହକା ସୀତା ଠାକୁରଣୀ ଶେଷକୁ ଗୋଡ଼ ଖସାଇଲେ । ଏ ଘର ନିଅଁଣୀ ହେବ । ଡ଼ହରେ ବଲୁଆ ଡେଇଁବେ । ଆମ୍ଭ, ନଡ଼ିଆ, ପଣସ, ଓଢ଼, କରମଙ୍ଗା, ଟଣ, ନାରଙ୍ଗୀ, ବାରିରେ ଜାତଜାତିକା ଯେତେ କସମର ବଡ଼ ବଡ଼ ଗଛସବୁ ଅଛି, ସେଥିରେ ଭୂତ, ପ୍ରେତ, ପେଡ଼ନା, ଚରୁଗୁଣୀ ନିଶ୍ଚେ ଆଶ୍ରା ନେବେ !

ଟଣ ଏକା ନହସରେ ଅଗଣାକୁ ଓଢ଼ାଇଲ । ଜନ୍ମ ଆଲୁଅରେ ସବୁ ଝାସ୍‌ସା ଦିଶୁଥାଏ । ସେ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଭଅଁର ମା'କୁ ଡାକ କହିଲା, ଆଲୋ, ଆଲୁଅ ଆଣିଲୁ, ମୋ ଆଲୁଅକୁ ଭଅଁର ନେଲ କି କ'ଣ ।

ଆଲୁଅ ତେଜ, ହାତରେ ଧରି ବୁଢ଼ୀ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଟଣ ପଚାରିଲା, ତମ ସାଆନ୍ତ ଏତେଦେଲ ଯାଏ କେଉଁଠି ରହିଲେ ଲେ । ଶିବବାବାଙ୍କ ମଠରେ ତ ନାହାନ୍ତି । ଗଲେ କୁଆଡ଼େ ?

ବୁଢ଼ୀ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଆଗୋ ନୂଆସାନାଣୀ ! ରାତି ଅଧରେ ସେହି ମଠରେ ହୋଇଥିବ ତ, ବାରିଆଡ଼ର କୁମୁଲରେ, ନୋହଲେ ଆଉ କେଉଁଠି ଯେ, ନଇଧାର ତ ଗଦାଏ ବାଟ, ସେଇଠି ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଡୁ ଡୁ ତାଳି କାହିଁକି ଗାଧୋଇ କରି ଆସିଛ ଯେ ? ଓଢ଼ା ଲୁଗା, ଓଢ଼ା ବାଲ ଶୁଖି ନାହିଁ । ଆଶୁଯାଏ ଧୂଳି ଲେପି ହୋଇଛି । ଯାଇ ଆଗ ନଳା ପାଖରେ ଗୋଡ଼, ହାତ, ମୁହଁ ପଖାଳି ନଅ । ଲୁଗା ଯାଲଟ । ମୁଣ୍ଡର ନେଣ ପାନୀଆଁରେ କୁଣ୍ଡାଇ ଗଣ୍ଠି ପକାଅ । ରାତି ପାହୁବାକୁ ଦେଖି ଡେରି ନ ଥିବ ।

ବୁଢ଼ୀର କଥାରେ ଅନୁନୟ ସଙ୍ଗେ ଆଦେଶ ମିଶିଥିଲା । ସେଥିରେ ଉପହାସର ଗନ୍ଧ ଥିଲା । ସବୁ ଦେଖିଲା ପରି, କାଣିଲା ପରି ସେ କହୁବାରୁ ତା' କଥାରେ ଗୋଟିଏ ଅଜଣା ଶାଶୁଆଁ ଡୁରି ଲୁଚି ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଓଲଟି ପଚାରିବାକୁ ଭରସା ନ କରି ଟଣ ଆଗେଇ ଗଲା । ଭଅଁରମା ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ଅଗଣା ମରିରେ ବସି ରହିଲା । ବିଦିଯାଇଥିବା ବେଳରେ ଏ ଘରର ଶିଶୁ ସମ୍ପଦ କଥା ମନେ ପକାଇ ଅନର୍ଥକ ଡୁଲେଇ ଚିହ୍ନି, ଡୁଲେଇ ଚିହ୍ନି ଥକା ଶଙ୍ଖ ଥିଲା ।

ଟଣର ଡାକରେ ସେ ମୁଣ୍ଡଟେକି ଚାହିଁଲା । ଉଠି ଠିଆହେଲା । ଟଣ ଏବେ ଘରର ଘରଣୀ ପରି ଦିଶୁଛି । କନ୍ଥା, ତମେ ଗଲୁର କେତେ ବେଳକେ ସାନ ସାଆନ୍ତେ ଆସିଲେ । ସେଇଘରେ ଜାଣ ଦେ-ନେତା ହୋଇ ଶୋଇଛନ୍ତି ।

ଦେ-ନେତା । କାହିଁକି ?

ଟଣ ତା'ର ଶୋଇବା ଘରଆଡ଼େ ମୋହୁଶୁ ଭଅଁରମା କହିଲା, ରହ । ଆଗ ମୋ କଥା ଶୁଣିସାର । ସେ କ'ଣ ନିଜେ ଆସିଥିଲେ କି ? ଗାଆଁ ଲୋକେ

ତାଙ୍କର ଲହୁଲୁହାଣ ଦେହକୁ ଗୋକୁଳ ମଳିକ ଚଉକଦାରର ଘରପାଖ ତୋଟାରୁ ଟେକ ଆଣିଥିଲେ । ସେ ଏଣୁ ତେଣୁ କ'ଣ ସବୁ କହୁ ବଢ଼ିବଢ଼ି ହେଉଥିଲେ । ରୁହାକୁ ରୁହା ଭଲ ଭଲ ବାନ୍ତି କରୁଥିଲେ । ପେଟେ ମଦ ସେ ପିଇ ଦେଇଥିଲେ ଗୋ ବୋହୂ ସାଆନ୍ତାଣୀ । ଘଡ଼କ ଘଡ଼ି ସେ ମୁହଁ ଯାଉଥିଲେ ।

ଇଲେ, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି—କହ ଟଣ ସୁଁ-ସୁଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲ ।

ବୁଢ଼ୀ କହଲ, ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅ ନା । ସେ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆଣି ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଶୁଆଇ ଦେଲେ । ମଳିକଦୁଆଁ ଗୋକୁଳା କହଲ, ସାଆନ୍ତେ କ'ଣ ଜାଣେ ନାହିଁକି ସେ ମିଆଁଘର ତୋଟାରେ ପଠାଣଭୂତ ଅଛି ? ସେଠିକି କୋଉ ଗୁମୁଣ୍ଡାଟା ବି ଯା ଆସ କରେ ?

ଟଣ ଚମକ ଉଠି କହଲ, ଗୁମୁଣ୍ଡା ।

ଭଅଁରମା କହଲ, ମିଛ କଥା ଗୋ, ଗୁମୁଣ୍ଡା ଯଦି ଥିବ ତ ସେ ଆଉ କେଉଁଠି ଥିବ । ମିଆଁଙ୍କ ତୋଟାରେ ସେ କେବେ ନାହିଁ । ହଲପ ଦେଇ ମୁଁ କହୁବି । କେତେ ରାତିରୁ ଉଠି ଆମ୍ଭ ଗୋଟାଇବାକୁ ମୁଁ ସେଠିକି ବୋହୂକାଳରୁ ବରାବର ଯାଇଛି । କେବେ ଦେଖି ନାହିଁ । ପଠାଣଭୂତ ବି ଦେଖି ନାହିଁ । ମାଙ୍କଡ଼ ପଲ, ବିଲୁଆ, କେତେଥର ଗଧୁଆ ଦେଖିଛି । ଗୋକୁଳାଟା ବାହାମିଆ । ଡାହାମିଛ କଥା ନଜେ ଦେଖିଥିଲ ପରି ସତ ଫାଲେଇ ଗପେ । ପିଲୁଦଳରୁ ସେ ସେଇଆ । ନଜେ ଚୋରି କରି ଆମ ବାଉଁଶ ସାହୁଆଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଥିବା ବୋଲେ ।

ଟଣ ତା'ର ଏସବୁ କଥା ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ଶୁଣିପାରୁ ନ ଥିଲା । ସେ ଶୁଣୁଥିଲା, ସେହୁ ଗୁମୁଣ୍ଡା କଥା, ଯିଏ ତା' ଭିତରୁ ବାହାରି ଚଳୁଥିଲା କରିବାକୁ ଚାଲିଯାଏ । ଯାହୁଏବ ସେ ସେଠିକି । କେଜାଣି ପଠାଣଭୂତ ସଙ୍ଗେ ତା'ର ଭାବନାବ ଥିବ । ହୁଣ୍ଟ ଜନମ ତ । ଆଜିଠୁଁ ସେ ଗୁମୁଣ୍ଡା ତା' ପାଖ ପଶିବ ନାହିଁ । ସେଇଠି ରହିବ ସେ ଡାଙ୍ଗିଣୀ ।

ଭଅଁରମା ଅନର୍ଗଳ ଗପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗୋକୁଳା କହୁଥିଲା, ସେହୁ ତୋଟାରେ ସାଆନ୍ତମାନେ ଆଜି ମେଳା କଲେ । ଗଞ୍ଜେଇ ଧୂଆଁର ଧୂମ ଉଡ଼ିଲା । ସେଇଠୁ ମନଇଚ୍ଛା ମଦ ପିଇଲେ । ମେଳା ସାରି ଯିଏ ଯୁଆଡ଼େ ଗଲେ । ଗଦେଇ-ନଳା, ନାରୀ ପରିଡ଼ା, ଡମ୍ବରୁ ମହାରଣା, ଆଉ ବୈଶାନ୍ତେ ପଛରେ ଆସୁଥିଲେ । ଗଛ ଉପରୁ ଡେଇଁଲେ ସେମାନେ, ସେହୁ ପଠାଣ-ଭୂତ, ଗୁମୁଣ୍ଡା, କିଏ ସବୁ ଫେରତମାନେ । ସମସ୍ତଙ୍କର ବିକଟାଳ ଚେହେରା ।

ମନ୍ତ୍ରର ପଦ ପଢ଼ି ଗଦେଇନଳା ଛୁ କଲେ । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ନାରୀ ନବସିନା । ପ୍ରାଣବିକଳିଆ ଦଉଡ଼ି । ଡମ୍ବରୁ ଓ ବୈଶାନ୍ତେ ଡେଇଁଯାକେ ତେଣୁ

ଦେଇଥିଲେ । ଅନ୍ଧାରରେ ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ଧାଉଁଶ ତଳେ ପଡ଼ିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ହେରା ଖାଇଲେ । ତମ୍ବୁରୁ ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବରା ହେଲେ ସିନା, ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଜାନ ଥିଲା । ଝରିଯାଆନ୍ତେ ଜାନ ହାରିଥିଲେ । ମଳିକ ସାହୁଆଙ୍କ-ଠାରୁ ଖବର ପାଇ, କେତେ ପାଖଲୋକେ ଆଲୁଅ ଧରି ଯାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ବୋହୁ ଆଣିଲେ ।

ଭଅଁରମା ପୁଣି କହିଲା, ଏ ସବୁ କଥା ମନକୁ ପାଉ ନାହିଁ ଗୋ ନୂଆ-ସାମ୍ରାଣୀ ! ସ୍ତ୍ରୀ ଭିତରେ ଆଉ କି ଘଟଣା ଲୁଚି ରହିଛି । ବଳେ ଦିନେ ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରିବ । ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? କେଉଁ ଘଟଣା ଛପି ରହିଛି, ନା ଛପି ରହିବ ?

ଗପୁଡ଼ି ବୁଢ଼ୀର ଗପ ଟଣ୍ଡର କାନରେ ପଶୁଥାଏ, ମନରେ ଭେଦୁ ନ ଥାଏ; ତା' ମୁଣ୍ଡ ଝାଙ୍କି ଦେଉଥାଏ । ସେ ଦୋହଲୁ ଥାଏ । ମନେ ହେଉଥାଏ, ଯେମିତି ସେ ଟଳିପଡ଼ିବ । ସେ ନଲଟଣ ଧରି ଦି' ଗୁରି ଟଳିଲା ଖେପାରେ ତା'ର ଶୋଇଲା ଘରେ ପଶି କବାଟ କଲିଲା । ଡବଡବ କରି ଚାଲିଲା ।

ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଝରିଆ ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇଛି । କପାଳ ଉପରେ ମେଷାଏ ପୋଡ଼ା କନାର କାଳିଆ ପାଉଁଶ ଲାଗିଛି । ରକ୍ତରେ ଭିଜି ଓଦାଳିଆ ଦଶୁଛି । ଭ୍ରୂଲତା ଉପରେ, ଆଉ ନାକ ସଲଖ ଗାଲ ଉପରେ ଆଁରୁଡ଼ା ଦାଗ । ସେଥିରେ କିଏ ଚକଣିଆଁ କ'ଣ, ତେଲ କି ଘିଅ ବୋଲି ଦେଇଛି । ହାତ ଦୁଇଟି ନିର୍ଜୀବ ପରି କହୁଣି ପାଖରୁ ଶାଢ଼ି ହୋଇ ବଛଣା ଉପରେ ପଡ଼ିଛି । ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି ଲମ୍ବିଛି । ଖଜା ପେଟ କଙ୍କାଳକୁ ଲାଗିଛି । ହଡ଼ାବଳଦର ପଞ୍ଜିରା ପରି ଗୁଡ଼ର ହାଡ଼ ଗଣିହେଉଛି । ଖର ନିଶ୍ବାସରେ ସେ ଗୁଡ଼ ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି ।

ଟଣ୍ଡର ମନ ବାହୁନ ଉଠିଲା । ଯେଉଁ ଶିବଶଙ୍କର ତା'ର ଅଲୋଡ଼ା ଦେହରୁ ଗୁମାସ୍ତା ତଡ଼ିଲେ, ତା'ଠାରେ ମା'ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ଅବତରାଇ, ପିଣ୍ଡକୁ ଆହ୍ଲାଦ ଦେଇ ତାର କାୟାକୁ ପବନ କଲେ, ତାଙ୍କର ଭଗତ ଏଇ ଧଡ଼ିଆ ଧେଡ଼ି ଲୋକଟିକୁ ସେ ଭଲ ବୁଝି ଦେଉ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଟଣ୍ଡର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଦି'ଧାର ଝରିଆସିଲା । ସେ ତଳେ ବସି ଝରିଆର ନିଦ୍ରା ପାଦଟିକୁ ହାତରେ ଧରିଲା । କପାଳକୁ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ମାଡ଼ି ଦେଲା । ସୁଁ-ସୁଁ ହୋଇ ଶକେଇ କାନ୍ଦିଲା । ସେହି ଅବସ୍ଥାରେ କେତେବେଳେ ତା'ର ଶୋକ ଅମିଲା, କେତେବେଳେ ତା'ର ଅଳିଆ ଆଖିକୁ ନିଦ ଘୋଟିଲା ସେ ଜାଣି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ପନ୍ଦର ଦିନ କାଳ ଝରିଆ ବଛଗାଲଗୀ ହେଲା । ଟଣ୍ଡା ହେଲା ତା'ର ଏକମାତ୍ର ସାହା ଭରସା । ଝରିଆକୁ ଉଠାଏ ବସାଏ । ପଡ଼ିଆକୁ ନିଏ । ଗାଧୋଇ ଦିଏ । ହାତରେ ଭୁଞ୍ଜାଏ । ବଛଗାରେ ଶୁଆଇ ଦେହରେ ଗୋଡ଼ରେ କବରାକି ତେଲ ମାଲିୟ କରେ । ଶୁଖି ଆସୁଥିବା ଦା'ରୁଡ଼କରେ ମଲମ ବୋଳେ । ଝରିଆର ଆଖିକୁ ନିଦ ଘୋଟିଲେ ସେ ଘର କାମରେ ଲାଗିଯାଏ ।

ଝରିଆ ଖୁଲବୁଲ କରିବାକୁ ସକ୍ଷମ ହେଲା । ତା'ର ପୁଅ ଅଭ୍ୟାସ ତାକୁ ଛଟପଟ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅକ୍ଷମ ଅପାରଗ ଥିଲାବେଳେ କେତେଥର ଟଣ୍ଡା ପାଖରେ ସେ ନେହେରୁ କରିଥିଲା, ଆଲୋ, ମୋ ଦଣ୍ଡିକା ଶୁଖିଯାଉଛି, ଜିଭ ଅଠା ଅଠା ହେଉଛି, ମୋ' ଚଳମଟା ଦେ । ମନା କର ନା, ମୋ' ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିଯିବ । ଥରଟିଏ ଶୋଷି ଦେବ । ଗୋଟାଏ ଦମ୍ । ତୋ' ଦେହ ଛୁଇଁ କହୁଛି । ହେଲ ଦେଖ କେମିତି ମୋ' ଗୋଡ଼ ହାତ ଥରୁଛି ।

ଟଣ୍ଡା ଗୋଡ଼ ଆଉଁସି କହେ; ଘର ଯାକ ତ ଖୋଜିଲି, ଚଳମ ପାଇଲି ନାହିଁ । ଗଞ୍ଜେଇ ବି ପାଇଲି ନାହିଁ । ନିଅ, ଏ ଗରମ ଶୀର ଗିଲିପକ ପିଇଦିଅ ।

ଝରିଆ ରୁଷେ । ଗୋଡ଼ ଯାକେ । ଟଣ୍ଡା ତା'ର ଗୁଡ଼ରେ, ତଣ୍ଡିରେ ହାତ ବୁଲିଏ । କଅଁଳେଇ କହେ, ସତେ କି ସେ ଉଡ଼ିଆଣି ପିଲା, ଏତକ ପିଇଦିଅ । ମୋ ପୁନାଟା; ସେ ବସ ଧୂଆଁ ଢୋକ ନାହିଁ । ରକତ ମାଉସ ଦେହରୁ ଶୁଖାଇ ଦେଲାଣି । ନିଶ୍ୱାସ ସଁ ସଁ ହେଉଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଖୁଁ ଖୁଁ କାଶୁଛି । ସେ ବସ-ବାମ୍ଫ ମୁଣ୍ଡକୁ ହଟୁଛି । ହିତ ଅହିତ ବୁଝି ପାରୁ ନାହିଁ । ପିଇଦିଅ ।

ନିର୍ଜୋର ଥିବା ବେଳେ ସେ ବାଧା ହୋଇ ଶୀର ପିଇଥିଲା । ତଥାପି, ଛଟ ପଟ ହେଉଥିଲା । ଅଭିଶାପ ଦେଉଥିଲା, ମତେ ଭୋଳାନାଥଙ୍କ ପ୍ରସାଦ-ଧୂଆଁ ମନା କରିଦେଲୁ । ତୁ ତାଙ୍କର କୋପରୁ ରାଣ୍ଡ ହେବୁ । ଦେଖିବୁ ରହ ।

ଟଣ୍ଡା ତା'ର ଶୁଖିଲା ମୁହଁରେ ଗୋଲବସରିଆ ଭଙ୍ଗରେ ଆପଣାର କଅଁଳ ମାଂସଲ ଗାଲର ପରଶ ଲଗାଏ । ଆଉଁସି ଦିଏ । ମୁହଁ ଟେକି କହେ, ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଖିରେ ଦେଖିଲି । ଦସାଳୁ ଠାକୁର ମତେ ଦୟା କଲେ । ତାଙ୍କର କଳାଶରୁ ମୁଁ ଦିନେ ଅହୁଅ ହୋଇ, ଅହୁଅତେଜୁରୁ ପିଟାଇ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଯିବି । ତମେ ଥାଇ ଖଇକଉଡ଼ ବଞ୍ଚିବଞ୍ଚିବା ମତେ ମଶାଣିକୁ ନେବ । ଦେଖିବ ରହ । ମୋ' ପେଟରୁ ତମର ଯେଉଁ ଘୁଅ ଏ ଖୁଣ୍ଟିଆକୁଲ ଉନ୍ଦୁଳ କରି ଜନମିବ, ସେ ମତେ ମୁଖାଗି ଦେବ । ଜାଣିଛ ?

ଝରିଆ ପଚାରେ, ଖୁଣ୍ଟିଆକୁଲ ଉନ୍ଦୁଳ କରି ଜନମିବ ମୋ'ର ଘୁଅ ! କେମିତିକାଟିଏ ?

ଟଣ୍ଡା କହୁଲ, ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କର କଳା ନେଇ ସେ ଜନମିତ । ଶିବବାବା ଆଶୀର୍ବାଦ କରିଛନ୍ତି । ଅବକଳ ମୋ' ବଉଳର ପୁଅ ଶିବଚରଣ ପରି । ତମେ ଗଞ୍ଜେଇ ଟଣା ନ ଗୁଡ଼ିଲେ, ତମର ଆଗର ବଳ ଫେରି ନ ଆସିଲେ, ଶିବକଳାର ମୁହଁ ଏ ଘରେ ଦେଖିବ କେମିତି କହୁ ? ପିଇଦଅ ଏ ଶୀରତକ । ମୋ' ସୁନାଟା !

ଝରଥା ଶୀର ପିଏ ।

ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ତା'ର ସାଙ୍ଗମାନେ ବେଳ ଅବେଳ ନ ବଢ଼ୁର ଆସନ୍ତି । ଗ୍ରାମର ଅନ୍ୟମାନେ ବି ଆସନ୍ତି । ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇ କିଏ କ'ଣ କହନ୍ତି । କେତେ କ'ଣ ପଚାରନ୍ତି । ଝରଥା କ'ଣ ସବୁ କହେ ।

ମଣି ଚଉଧୁସ୍ତ, ବିକଳ ନନ୍ଦ, ଅର୍ଜୁନ ଦଉ ଓ ବଟ ଦଣ୍ଡପାଟ ବି ଆସିଥିଲେ । ଏକା ସଙ୍ଗେ ନୁହଁ, ଆଉମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ କିଏ କେବେ । ବଟ ଦଣ୍ଡପାଟେ ଅନେକ ଥର ଆସିଥିଲେ । ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ କଥା । ହାତେ ଓଢ଼ଣା ପକାଇ ଟଣ୍ଡା ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହୁଏ କାମର ବାହାନାରେ । କାନଥାଏ ସେମାନଙ୍କ ଆଲୋଚନାରେ ।

କିଛି ଶୁଣି ପାରେ ନାହିଁ । କିଛି ବୁଝି ପାରେ ନାହିଁ । ମନକୁ ମନ ରବେଇ ଖବେଇ ହୁଏ । ମନ ଭିତରେ ସେମାନଙ୍କୁ କାଟିସିନି ନିରସ୍ତ ହୁଏ । ଝରଥାକୁ ପଚାରିଲେ ସେ କହେ, ଗହନ କଥା । ସେଥରୁ ତୁ କ'ଣ ପାଇବୁ ? ସେମାନେ ପତରେ ପତରେ ଗଲେ, ଆମେ ଶିରୁଏ ଶିରୁଏ ଯିବୁ ଲେ !

ଟଣ୍ଡା ସନ୍ତେହରେ ପଡ଼େ । ସେ ଜାଣେ, ମଣିକୁଦ ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ବହୁତ ଫାଙ୍କ । ବହୁତ ଦଳ । କେଉଁ ଆପଣାପାଆଁକାପଣ ପାଇଁ କିଏ କେତେବେଳେ କେଉଁ ଦଳ ଗଢ଼େ । କେତେ ଲୋକ ସେ ଆଡ଼କୁ ଚାଲନ୍ତି । ନିଜର ଫାଇଦା ନିଜେ ଉଠାଇ, ଅବା ନଫାର ବାଗ ନ ପାଇ କିଏ ଚାଲି ଆଉ କେଉଁ ଦଳ ଆଡ଼କୁ ବୋଲିହାଜିରି କରି ଆଉଜି ଯାଏ । ପେଟନା କାଢ଼ିବାକୁ ଗାଁ ମାଟିରୁ ଆସିବି, ମନକୁ ଦେଇଲ ପରି ଦଟଣା ସାରିବି ନେବା କଷ୍ଟ କାମ ନୁହେଁ । ସହସ୍ର ଆସ ଗଡ଼ୁଛି । ନୂଆ ନୂଆ ଅନେକ ଜନମି କାୟା ବିସ୍ତାରୁଛି ।

ଝରଥା କେଉଁ ଦଳରେ ମିଶିଛି, ଟଣ୍ଡା ଜାଣେ ନାହିଁ । ଭଅଁର ମା କହୁଥିଲା, ମଣି ଚଉଧୁସ୍ତ ତାଙ୍କ ବଜାଇ ଅର୍ଜୁନ ଦଉକୁ କହୁଥିଲେ ଯେ, ସେ କେଉଁ ଲଫ୍ଟା ଦଳରେ ମିଶିଛି । ତାଙ୍କମାନଙ୍କର କାମ ହେଲା ଧରମ ନାମରେ ମଦ ପିଇବା, ଅତିମ ଖାଇବା, ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣି ମେଲା କରିବା । ବିକଳ ନନ୍ଦେ କହୁଥିଲେ, ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ ଚଉଧୁସ୍ତ, ଠାକୁରାଣୀମାନଙ୍କ ଦାଉରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ, ସେମାନଙ୍କ ନାଁରେ ଜନ୍ମାଳ କରିବା ବି ସେମାନଙ୍କ କାମ । ଭଲ, କରନ୍ତୁ । ନିଜ ଘର ଉଜାଡ଼ି,

ବାପ ଅଜାଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତି ଶାଗ ମାଛ ମୂଲରେ ବନ୍ଧା ପକାଇ, ନୋହଲେ ବିକି ଗରିବ ଗୁରୁବାଙ୍କ ପେଟକୁ ଦାମିକା ଖାଦ୍ୟରେ ଭରଣା କରନ୍ତୁ । ତାଙ୍କର ନୁହେଁ ବୁଣକୁ ତେଲିଆ କରିବା ଉତ୍ତମ କାମ ।

ଟଣା ଦିଆର କହୁଲ, ତୁମ୍ଭ ତୁମ୍ଭ କହୁଲେ ଭଅଁର ମା ! ସେ ଟିକିଏ ଉଠିବସି ପାରିଲେଣି । ମୋ କାନ୍ଧରେ ହାତ ଥାପି, ଦେହର ଆଣ୍ଡା ନେଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ପାଦ ପକାଇଲେଣି । ନଦ ଭାଙ୍ଗିଥିବ ତ ଶୁଣିବେ । ଉଠି ପଡ଼ିବେ, ସେ ଏକବାରିଆ ଦିଶ ମଣିଷଟି, କ'ଣ ନା କ'ଣ କରିବେ ।

ଭଅଁରମା କହୁଲ, ଶୁଣ ସେ ଅର୍ଜୁନାର ବହୁପ କଥା । କହୁଛୁ, ଜନ୍ମାଳ ଯେତେ ମନ ସେତେ କରନ୍ତୁ, ସେଥିକ ଆମେ ଖୁସି । ତମ ନିଜର ଜମିବାଡ଼ି, ଘର ସମ୍ପତ୍ତି ବିକି, ସେଇଥିରେ ଧୁମ୍ ଉଡ଼ାଅ । ପର ପୋଖରୀରେ, ଗୁଡ଼ ଅନ୍ଧାରରେ ଜାଲ ଟାଣିବ ? ନଡ଼ିଆଗଛରୁ ନଡ଼ିଆ କାଟିବ ? ଛେଳିମେଣ୍ଟା ଓଟାରି ଶିକାର କରିବ ? ଏଗୁଡ଼ାକ କି କାମ ? ପାନେ ପାନେ ପାଇଛନ୍ତି । ପଠାଣ ଭୂତମାନେ, ଆଉ ସେ ଗୁମସ୍ତା ଓ ତା'ର ଚଣ୍ଡିକାମାନେ ଗୋରୁ ହାଡ଼ରେ ଟାଙ୍କେ ଟାଙ୍କେ ପବ ପବ କରି ହେଉଛନ୍ତି ।

ଟଣା ଅକ୍କା ହୋଇ ବସିଥାଏ । କାବା ହୋଇ ଶୁଣୁଥାଏ । ଭଅଁରମା ନଲଟଣର ଆଲୁଅ ଅଳପ ତେଜିଲା । ପିଣ୍ଡାକଡ଼ର ଖୁଣ୍ଟ ଆଡ଼କୁ ଠେଲିଦେଲା । ପୁଣି ସେ କହୁବାକୁ ଲାଗିଲା, ବୋହୂ ସାଆନ୍ତାଣି ଗୋ, ସେମାନେ ଡାକବଜାଇ କହୁଥାନ୍ତି । କେତେ ଲୋକ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଆମ ଭଳିଆ ବଅଁସର ମାରିପେ ବି । ଶୁଣିବି ବୋଲି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ପଛରେ ଅଣଆଡ଼ିଆ ହୋଇ ଧୂଳି ଦାଣ୍ଡରେ ବସିଥାଏ ।

ବିକଳ ନନ୍ଦେ, କେଡ଼େ ଭଲ ଲୋକ ! ଜାଣିତ ବଡ଼ ଲୋକ । ଆମ ସାହୁଆଙ୍କର ଖାର୍ଦ୍ଦି । ତାଙ୍କର ବି ପାଟି ଖଲଖଲ ହେଉଥିଲା । କହୁଲେ, ଛୁ, ମଦ ଖାଇ, ଗଞ୍ଜେଇ ଶୋଷି ଶିବବାବାଙ୍କ ନାଁରେ ଅବେଇଜଗୁଡ଼ା ଅନାଦି କରୁଛନ୍ତି ହୋ ! ଶୁଣାଶୁଣିରେ, କୁଳଭୂଆପୁଣୀଙ୍କ ବେକରୁ ପଘା ହୁଗାଳୁଛନ୍ତି । ‘କାହାର ଆଜ୍ଞା, ନା ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କ ଆଜ୍ଞା’ ! ଲୁଚୁରୁ ଲୁଚିଆ ଦଳ । ଘରର ସତ୍ତାକୁ ମଦଗୋଲା ପ୍ରସାଦ ଖୁଆଇ ଭୋଲ କରାଇ ପରପଦ କରାଇବେ । ନିଜେ ମଦନଶାରେ ଅନ୍ଧାର ବଜେ କରି ଅଗମ୍ୟ ଗମିବେ ।

ଟଣାର ମନ ଚହୁଙ୍କାଇ, ଛୁତି ଛନକାଇ ବୁଢ଼ୀ ତୁମ୍ଭ ହେଲା । ଘେଉଁ ପଟଣାଟି ସତ ହୋଇ ତାକୁ ସପନ ପରି ଲାଗୁଥିଲା, କେଜାଣି ସପନ ହୋଇ ସତ ରୂପେ ପରତେ ହେଉଥିଲା, ଅଙ୍ଗ ଅଗଉଥିଲା, ସେଇଆକୁ ବୁଢ଼ୀ ଦୋହଲାଇ ଦେଲା ।

କାଳେ ସେ ତା'ର ଶୁଣିଲା କଥା ଆଉ କ'ଣ ସେ କହୁବ, ଶୁଣିବାକୁ ଟଣ କାନ ଡେରିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ତା'ର ଆଗ୍ରହ ଅନୁମାନ କରି ପୁଣି ଗପିଲା, ବିକଳ ସାଆନ୍ତେ ପୁଣି କହୁଲେ, ଅଣମଣିପଗୁଡ଼ା ! ନଜର ପାରିଲାପଣ ଦେଖାଇବାକୁ ସେମିତି ଖାସୀ-ପରୁମ୍ପ ଦେଖାନ୍ତି । ପରର ପିଲାକୁ ଥେଇ ଥେଇ ନରୁଇ କୁହାଟ ଗୁଡ଼ନ୍ତି ! ଦେଖ ଆମର ଦେବଅଂଶୀ ପିଲା । ଦେଖ ଆମର ବୋଦାପଣିଆ । ସେହି ଛତରା, ବାଳୁଙ୍ଗା, କର୍ମ-କୋଡ଼ିଆକୁ ଆଗ ବାଡ଼େଇ ସାଧ କରିବାକୁ ହେବ । ସେଇଠୁ ତଡ଼ ସେହି ଧସ୍‌ପାବାଲୁଗୁଡ଼ାକୁ । ଏ ଗାଆଁକୁ ଆସି ଉଣ୍ଡାମି କଲେ, ଧନ, ମାନ ନେଇ ଭଲ ମଣିଷକୁ ଖରାପ କଲେ ।

ଡର ଥରଥର ବିକଳ ସ୍ଵରରେ ଘରଭିତରେ ଝରିଆ ବଳିବଲେଇ ଉଠିଲା । ସେ ସ୍ଵର ଉଚ୍ଚାଟିଆ । ଝରିଆ ବାଉଁଳ ହେଉଛି । ଟଣର ଗୁଡ଼ରେ ଛନକା ପଶିଲା । କଲିଜା ଦୋହଲି ଉଠିଲା । ସହସା କିଏ ତାକୁ ଆଘାତ କଲା ପରି ଚମକ ଉଠି ଘରର ଆଉଜା କବାଟ ଠେଲି ମୁକୁଳା କଲା । ନଳଟଣ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହୋଇ କଳୁଥାଏ ।

ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇ ଆଲୁଅ ତେଜିଲା, ଦେଖିଲା ଝରିଆ ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇଛି । ଗୁଡ଼ ଉପରେ ହାତ ଦୁଇଟି ଥୋଇଛି, ମୁହଁଟା ବିକୃତଆ କରି ଓଠ ଥରାଇ ଆହୁରି ସବୁ କ'ଣ ସେ କହୁଛି । ବୁଝି ହେଉ ନାହିଁ । ପାଟି ଖନ ବାଜି ଯାଉଛି ।

ଟଣ ତା'ର ଗୁଡ଼ ଉପରୁ ହାତ ଖସାଇ ଦେଲା । ତାକୁ ହଲାଇ ଉଠାଇଲା ।

ଝରିଆ ଆଖି ଖୋଲିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଏ କଡ଼ ସେ କଡ଼ କରି ଉତ୍ସର୍ଗ ଆଖିରେ ଏପାଖ ସେପାଖ ଚାହିଁଲା । ଦୃଷ୍ଟି ଲମ୍ବାଇଲା ଖୋଲକବାଟ ଆଡ଼େ ।

ଟଣ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ତାକୁ ଲାଗି ବସି, ତା'ର କପାଳ ଆଉଁସି ପରୁରଲା, କି ସପନ ଦେଖୁଥିଲା କି, ଏମିତି ବଳିବଲଉଥିଲା ?

ହାତ ଲମ୍ବାଇ ଟଣର କାନ୍ଧ ଧରି ସେ ଉଠି ବସିଲା । କହୁଲା, ସେହି ବିକଟାଳିଆ ଚଣ୍ଡୀଟା ମୋତେ ଗୋରୁହାଡ଼ରେ ପିଟିଥିଲା । ମୋ' ଗୁଡ଼ ଉପରେ ମାଡ଼ି ବସିଥିଲା । ମୋ ତଣ୍ଡି ଚପୁଥିଲା । କେଜାଣି, ମୋ' ରକ୍ତ ପିଇଥାନ୍ତା କି କ'ଣ ! ଖୋଲ କବାଟ ବାନ୍ଦି ପଳାଇଲା ପରା ! ଆଗ, ତୁ କବାଟ କଲିଲୁ । ଭାରି ଡର ମାଡ଼ୁଛି ।

ଟଣ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ପୁଣି ଆସି ଝରିଆର ପାଖରେ ବସିଲା । କହୁଲା, ତମ ଗୁଡ଼ ଉପରେ ହାତ ପଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ସେଇଥପାଇଁ କିଏ ମାଡ଼ି ବସିଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ମନରେ ଡର ପଶିଛି । ତମେ ସପନ ଦେଖି ଗୁନୁଆଁ ହୋଇ ପାଟି କରୁଥିଲା । ଶିବବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ଚଣ୍ଡୀ ଚୁମଣ୍ଡା ଏ ଘରେ ପଶି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଆମର ଦେହ ସେମାନେ ଛୁଇଁ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେଦିନ ତମକୁ ଚଣ୍ଡୀ ମାରି ନ ଥିଲ ମ, ଆଉ କିଏ ହୋଇଥିବ ।

—ଆଉ କିଏ ?

—ମତେ କି ଜଣା ? ତମ ହାତରେ ଶିବବାବାଙ୍କ ଶିବକଳା ଡେଇଁରଆ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । ଭୁଲିଗଲ କି ? ସେଗୁଡ଼ା କେମିତି ତମ ପାଖ ପଶନ୍ତେ ? ହେଲେ ହୋଇଥିବ ପଠାଗଭୂତ !

—ପଠାଗଭୂତ !

—ସେ ବି ତା' ରହିବା ଆନର ଆଖପାଖ ଛୁଡ଼ି ଆମର ଏଠାକୁ ଆସିବାକୁ ଭରସିବ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚୟ ସପନ ଦେଖିଲ । ଏବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୁଅ । ମୁଁ ତମ ପାଦ ଆଉଁସି ଦେଉଛି । ନଲଟଣ କମାଇଁ ଦିଏ । ତମ ପାଖେ ପାଖେ ଅଛି ତ, ତମର ଆଉ କି ତର ?

ପାଦ ମଞ୍ଜାଳୁଶୁ ଟଣକୁ ନଦ ଘୋଟିଆସିଲା । ସେ ତା'ର ଦୁବଳିଆ ରୋଗଣା ଶେରପୁର ପାଖରେ ଶୋଇ ତା'ର ଦେହକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ଧରିଲା । ଆଖିପତା ମୁଦ ହୋଇଗଲା । ବେତାହଜା ସୁନୁଫି କୋଳରେ ସେ ବି ଦେଖିଲା ସପନ । ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଅଭିଯାନର ସ୍ନାୟୁଥର ଅନୁଭୂତିର ମୂର୍ଚ୍ଛାଲିଆ ଆନନ୍ଦର ଅଭିନୟ ।

ତା'ର ରକ୍ତମାଂସର ମଣିଷ ଦେହରେ ଶଙ୍କର ଅବତରିଛନ୍ତି । ସେ ହୋଇଛି ଶଙ୍କର ! ଶିବବାବା ନିଜେ ଶିବଙ୍କର ମୂର୍ତ୍ତି ଧରିଛନ୍ତି । ଦୁଇଟି ଦେହର ପୂଜକ ଓ ଆନନ୍ଦର ଦିଆନିଆ । ସେପରି ତା'ର ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ଶିବକଳା ସେହି ନିଜଭୁଲ ଶଙ୍କର ଭିତରେ ଅଙ୍କୁରି ଉଠିଛି । ଅତନୁର ଅମୋଘ ଡୋରରେ ବନ୍ଧା ଦୁଇଟି ଦେହ ଏକାକାର ହୋଇଛି । ନିବିଡ଼ ଆଲୋଷ ଆନ୍ତର ନିବିଡ଼ ହେଉଛି ।

ଝରଣା ପାଟି କରି ଉଠିଲା, ଓ ହୋ ହୋ— !

ଟଣର ସୁନୁଫି ଶାନ୍ତିଲା । ସେ ତା'ର ହାତ ହୁଗାଲିଲା । ଶଙ୍କର ତା' ଦେହ ଓ ମନରୁ ଉଠୁରି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଉଠେଇ ଗଲେଣି । ଉଠେଇ ଗଲେଣି ଶିବଶଙ୍କର । ସେ ତ ସନ୍ତାନଲଳସୀ, ଆଶାବତୀ, ଉଠେଇନାରେ ଜରଜର ପୁବଟଟିଏ । ଦୁବଳିଆ, ରୋଗଣା, ଡରକୁଳା ଶେରପୁକୁ ଭୟମୁକ୍ତ କରି ଶାନ୍ତରେ ଶୋଇବାକୁ ବେତାହ ଗୁଡ଼ାଇ ଧରିଥିଲା । ପୁଣି ତାଙ୍କର କ'ଣ ହେଲା ?

ପଚୁରିଲା, ତରିଲା କି ? ସପନ ଦେଖିଲା ?

—ସେ ଚଣ୍ଡୀ ପୁଣି ଆସିଥିଲା ।

—ଏ— ।

—ସେ ମତେ ଜାଗୁଡ଼ି ଧରି ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ କରିଥିଲା ।

—ନାହିଁ ମ ।

—ହଁ, ହଁ । ସେ ମୋ'ର ପ୍ରାଣ ନେଇଥାନ୍ତା ।

—ସପନ ଦେଖିଲ । ତମେ ଜାଣ ସେ ଆମର ପାଖ ପଶିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତମ କନ୍ଦରେ ଅଛି । ଶିବବାବାକୁ ସୁମରଣା କରି ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇପଡ଼ ।

ଟବର ସଂକୀର୍ତ୍ତ ଅରୁଥାଲ । ବ୍ୟର୍ଥ ବାସନାର ନିର୍ମମ ତାଡ଼ନାର ଗୁଡ଼ିଏ ଦୀର୍ଘ-ଶ୍ବାସ ନାସାରୁ ଛୁଟିଲା । ଆଖିରେ ଜଳଜଳ ଲୁହ । ସେ ପୁଣିଆସିଲା । କଡ଼ ବୁଲିଲା ।

ବିନା ସାହାଯ୍ୟରେ ଝରିଆ ବୁଲିଚଲି କଲଣି, କିନ୍ତୁ ଅଣ୍ଟା ଓ ଆଣ୍ଟୁରୁ ଦରଜ ଗୁଡ଼ି ନାହିଁ । ଟବ ତେଲ ମାଲିୟ କରୁଛି । ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଝରିଆର ଗୋଡ଼ ଖଲିବଳ ହେଉଛି । ଟବ ବୁଝାଇ ଶୁଝାଇ ତାକୁ ବାରଣ କରୁଛି । ହାତ ଧରି ଅଟକାଇ ରଖୁଛି ।

ଅଭାବରେ ସେ ସନ୍ତୁଳି ହେଲଣି । ଧାନ, ମୁଗ ବଳି ଔଷଧ ଓ ପଥ ପାଇଁ ମନ ବଳିଲା ନାହିଁ । ବର୍ଷକ ଚଳିବ କିପରି ? ବହନ ଓଲଟାଗୁଡ଼ିକରେ ହାତ ଦେଲେ ପୁଣି ମିଳିବ ବା କେଉଁଠୁ ? ସବୁ ବଳା ସରିଛି । କେଇଖଣି ପୁରୁଣା ବୁଝାଗହଣା, ସୁନାର କାନ ଫୁଲ ହଳିକ ବି ନାକୁ ଧନରେ ବାବାଙ୍କ ବଶାସୀ ଭକତ ନାରୀ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ଭାରିଆ ପୁନେଇଁ ପାଖରେ ତା' ବଉଳ ସୁନା ହାତରେ ବନ୍ଧା ପକାଇଛି ।

ଏ ମଝିରେ ତା' ବଉଳ ଚିନିଅର ଆସିଲଣି । ଦିନେ କହିଲା, ପୁନେଇଁ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକାଇଲା ଲେ, ସେ ତ ଭଲ ମଣିଷ । ଦିନୋଟି ପିଲର ମାଆ । ପରର ଦୁଃଖରେ କାନ୍ଦୁପକାଏ । ପିଲାଙ୍କ ଜଞ୍ଜାଳ । ଦରଟାଯାକର ପାଇଟି । ପୁଣି, ନିତି ବାବାଙ୍କର ଦର୍ଶନ ନ କଲେ ନ ଚଲେ । ଝରିବାବୁକୁ ଦେଖି ଯିବାକୁ ତା' ମନ ଛଟପଟ କଲିବଳ ହେଉଛି । ଆସିବାକୁ ଗୋଡ଼ ଟେକିଛି । କୁଆଡ଼ୁ କୁଆଡ଼ୁ ଆସି ବିଦ୍ଧ ପହଞ୍ଚୁଛି ଯେ ଅନ୍ୟ କାମଆଡ଼କୁ ତା'କୁ ଅଟାଇ ନେଉଛି । ସେ କହିଲା—

ସୁନା ତୁମ୍ଭା ରହିଲା ।

ଟବ ପଚାରିଲା, କ'ଣ ?

କହିଲା, ବନ୍ଧାଛନ୍ଦା କି କଥା ? ଟବ ମୋ ସାନ ଭଉଣୀ ପରି । ବାବାଙ୍କ ଭଗତ । ତାଙ୍କର କଲ୍ଲାଣ ପାକଛି । ତା' ଦରବ ବନ୍ଧା ରଖିବ ? ନାହିଁ, ନାହିଁ । ଜାଣ, ତା' ଦରବ ତା' ପାଖରେ ଆ'ନ୍ତା, ମୋ' ପାଖରେ ରହିବ । ମୋ' ହାତ ଯେ ଶୂନ । ଯାହାଠୁ ହେଲେ ଆଣି ଦେବ । ଟବ ଟଙ୍କା ଫେରାଇ ଦେଲେ ସେ ଗରିବଟା ନେବ । ଟବର ଚିଜ ତା' ପାଖରେ ଥୋଇଦେଇ ଆସିବ । ପେଟରେ ଓଦାକନା

ଦେଇ ବଚରା ସହୁଛି । ଟଙ୍କାରେ ମାସକୁ ଦିଅଣା ପଇସା ନ ଦେଲେ ନାହିଁ । ଧାନ, ମୁଗ, ବରି, କୋଳଥ, ମାଣ୍ଡିଆ ଯାହା ମୋ' ଘରକୁ ପଠାଇବ ସେ ଆସି ନେଇ ଯିବ । ଟଙ୍କା ଦେଉ-କୋଡ଼ର ଶୁଣାଣି । ଝରିବାବୁଙ୍କ ଘରଣୀକୁ ସମୁଦ୍ରକୁ ଶଙ୍ଖେ ପରିକା । ଧାନହେଁସରୁ କାଉ ଖୁମ୍ପାରେ ଖୁମ୍ପାଏ ।

ଟଙ୍କା ଶୁଣିଲ । ତା'ର ଧନ ଲେଡ଼ା । ଝରିଆ ଟାଣ ହୋଇ ଉଠୁ । ସେଇ ହେବ ତା'ର ଗହଣା ।

କର୍ପୁର ଉଡ଼ି ଯାଇଛି । ବାପ ଅଜାଙ୍କ ଅଜିଲ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଯେଉଁ କନାଖଣ୍ଡି ପଡ଼ିଛି, ଭଲବୁଦ୍ଧି କଲେ, ନିଶାପାଣି ନ ଖାଇଲେ, ଗଞ୍ଜେଇ ନ ଟାଣିଲେ, ସେଇ କନାକୁ ଧୂଆ ଶୁଖାକରି ଯତନ କଲେ, ତାକିଲେ ସେ ଡ୍ରା କରବ । ସବୁ ଦୁଃଖ ହରିବ ।

ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରି ଟଙ୍କା ବଣ୍ଟାସରେ ତା'ର ମନକଥା ସୁନାଦେଇକୁ ବୁଝାଇ ଦେଲା ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତି । ସଞ୍ଜ ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଝରିଆର ବିଶ୍ରାମ ଘରେ ତମ୍ବୁରୁ ବସି ହସ ଖୁସିରେ ଗପ କରୁଥାନ୍ତି । ପାଟି ଶୁଭୁଥାଏ । ଟଙ୍କାର ମନ ଛକପକ ହେଉଥାଏ । ଗଞ୍ଜେଇ ଧୂଆଁ ଦମେ ଶୋଷି ନେବାକୁ, ମଦ ଚଳେ ଡୋକ ଦେବାକୁ ଝରିଆ ଆଉର ହେଉଛି । କେଜାଣି ମାହାରଣା ତାଙ୍କ ଚିଲମରେ ଅଫିମରସରେ ଜବା ଗଞ୍ଜେଇ ଭରି ଆଣିଥିବେ । ଝରିଆ ଜୀବନମୂର୍ଚ୍ଛା ଶୋଷିବ । ଧାର୍ଯ୍ୟ ଯାଇ ବାଧା ଦେବାକୁ ଟଙ୍କାର ମନ ଉଛୁନ୍ନ ହେଉଥାଏ । ସୁନାର ରହଣି ତା ପାଦ ଅଟକାଇ ଥାଏ ।

ଟଙ୍କା ପଚାରିଲା, ମାହାରଣାଏଁ ଏତେ ଜଳଦି ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ହୋଇ ବସିଲେ କେମିତି ବଢ଼ିଲା ? କି ଓଷଦ ଦେଲୁ ? କି ସେବା ଭୁ କଲୁ ?

ସୁନା କହିଲା, ସେ କେବଠାରୁ ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ହୋଇ ବସିଲେଣି । ଦୂର ଗାଆଁରେ କେଉଁଠି ଠିକାରେ କାମ ନେଇଛନ୍ତି । ସକାଳେ ବେଳ ପହରକ ସରି ଗାଧୋଇ ଖାଇ ଯାଉଛନ୍ତି । ଆସୁଛନ୍ତି ରାତି ଅଧରେ । ତାଙ୍କର ଦି' ଜଣ ସାଙ୍ଗ ଲୋକ ବି ଅଛନ୍ତି । ବାବୁଘର ସିଦ୍ଧାରେ ସେଇଠି ଗାଧୁଆବେଲର ଘେଷେଇ । ଭଲ ଶେଳଗାର, ନିତି ମଜୁରଠାରୁ ଅଧିକ ନଫା । ଯେତେ ଖଟିବ ସେତେ ପାଇବ । ସେଇଥିପାଇଁ ଡେରରେ ଫେରନ୍ତି ।

ପଚାରିଥିଲୁ ପରା—

—ହଁ, କହୁଛି । ସେତକ ଶିବବାବାଙ୍କର ମହିମା । ମୁଁ ନିତି ଯାଏଁ । ମୋ ଦୁଃଖ ଜଣାଏଁ । ଯେତେ ଡେର ହେଉ, ତାଙ୍କର ପାଦସେବା କରୁଁ । ସେ

ମହାଦେବଙ୍କ ପ୍ରସାଦ, କାଳିକାମାୟଙ୍କ ଶ୍ରେଣ ମହାରଣାଙ୍କ ପାଇଁ ପଠାଇଦିଅନ୍ତି । ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ପଲଙ୍କ ଉପରୁ ଦଳାଫୁଲ ବି ଦିଅନ୍ତି । ମହାରଣା ପ୍ରସାଦ ପାଆନ୍ତି । ଦଳାଫୁଲକୁ ତାଙ୍କ କପାଳରେ ଲଗାଇ ଦେଲେ ସେ ଛୁଟି କରି ଶୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ସେତିକି ତାଙ୍କର ଓଷଦ ।

—ମା ଶଙ୍କର କ’ଣ ନିତି ଆସି ଶଙ୍କରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଖେଳନ୍ତି କି ବଢ଼ଲ ?

—ନାହିଁ ଲୋ ଦଢ଼ଲ ! ଶିବଶଙ୍କର ଶୂନ୍ୟଦେହ । ମା-ଶଙ୍କର ବି ଶୂନ୍ୟ-ଦେହ । ସେମାନେ କୈଳାସପୁରରେ ରହନ୍ତି । ପୁରୋହିତମାନେ ମହାପତି ପୂଜା-ଆରାଧନା କଲେ ଦେବଦେବମାନେ ମାଟି ପଥରର ପ୍ରତିମା ଦେହରେ ଅବତରନ୍ତି । ଭକ୍ତର ମନକାମନା ପୂରଣ କରନ୍ତି । ସେମିତି ଲୋ, ତାଙ୍କର କଳାରେ ଜନମ ତାଙ୍କର ଭକ୍ତ ଶିବବାବା ତାଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ସେ ଆସି ସେହି ଭକ୍ତ ଦେହରେ ଅବତରନ୍ତି ।

ସେ ମୋ’ର ଯେବା ସେନଲେ । ମନ ତଟିଲ । ଶଙ୍କର ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଅବତରଲେ । ସେ ହେଲେ ଚଳନ୍ତି ଶିବଶଙ୍କର । ତାଙ୍କର କରୁଣା, ଆଉ ଆଦେଶରେ ମହାସଖା ଶଙ୍କର ଅବତରଲେ ମୋ’ ଦେହରେ । ମୁଁ ହେଲି ଶଙ୍କର !

—ତୁ ନିଜେ ହେତୁ କର ବଢ଼ଲ !

—ମତେ ସପନ ପରି ଲାଗୁଛି ।

—ସପନ ନୁହେଁ ଲୋ ନିଶ୍ଚୟ ସତ । ନୂଆନୂଆ କାଳିକାମାୟଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ପାଇଲେ ସବୁ ସପନ ପରି ଲାଗେ । ଅଭ୍ୟାସ ହେଲେ ଆରେଇଯାଏ । ସପନର ନିଶା କଟିଯାଏ ।

—ଆମେ ତେବେ କୁଲ ବୁଢ଼ାଇ ଦୋଷ୍ଟରୁଣୀ ହୋଇଛୁ ! ଆମର ଏ କାହ୍ନୁ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ଲୋ ବଢ଼ଲ ! ଯେଉଁ ପାପ ଆପେ କରଛୁ ତା’ର କ୍ଷମା ନାହିଁ । କାହ୍ନୁ ଆଗରେ କହୁହେବ ନାହିଁ । ଯାହାଙ୍କର ହାତ ଧରି କୁଲର ବୋହୂ ହୋଇ ଆମେ ଆସିବୁଁ, ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ହେବ ନାହିଁ । ମନର ପାପ ସାପ ହୋଇ ଆତ୍ମାକୁ ଦଂଶୁଥିବ । ଅଇଁଠା ଦେହଟା ସେଇ ବିଷରେ ଜଳୁଥିବ । କେମିତି ତା’କୁ ସ୍ବାମୀଦେବତା ଅଗରେ ବାଡ଼ିବ ? ମରଣ ଭଲ ଲୋ, ମରଣ ଲୋଡ଼ା । ସେ ତ ଆପେ ଲୋଡ଼ିଲା ମାତେ ଆସିବ ନାହିଁ ? ତା’କୁ ମୁଁ ଖୋଜି ଆଣିବି । ହଁ ବଢ଼ଲ, ମୁଁ ସେଇଆ କରିବି ।

ସୁନା ଦେଇକୁ କାକୁସୁ କରି, ବିଚଳିତ କରି ଟଣା କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁ ଉଠିଲା ।

ଝରିଆର ରହଣୀ ଘରର ଝରିକା ଠିଆ ମେଲା ହୋଇଛି । ସେହି ବାଟେ ବାରିଆଡ଼ର ଗୋଟିଏ ଅଂଶ ଓ କୂଅ ପାଖର ଗ୍ରେଟ ବଢ଼ଲଗଛର ମୂଳ

ଦେଖାଯାଏ । ଟକର ଅତି ଯେହୁ ଫେକା ଉଠେରେ ଫଡ଼ିଲା । କେଉଁ ଅହେତୁକ ଭୟରେ ଯେ ଫେକା ଉଠିଲା । ଫେକା ଫୁଟିଲା । ଛୁଟି ଘାଡ଼ି ଘାଡ଼ି । ସେ ଅରଥର ପାଦରେ ଝରକା ନ-ଦଶିଲା ଆନକୁ ଘୁଣୁ ଆସି ପଟତରେ ମୁହଁ ଖୋଲିଲା ।

ସୁନା ତା' ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ଗଲା ଆମ୍ବରଛ ତଳେ ଟକର ହାତଟିଏ ଧରି କହିଲା, ଅଲୋ ବଉଳ, ତୁ ଅବୁଝା ହୁଅ ନା । କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ବସିଲୁ ଏଇଠି ଅଗ । ମୋ' କଥା ତୁ ଫୁଟା । ଯେଇଠୁ ବଞ୍ଚିଗିରୁ, ଆଉ କହିବୁ ।

ହଠାତ୍, ଯେଉଁ ଫେକାକୁ କେ ଛୁଇଁଲେ ମାରା ହୁଏ, ସେହି ଅନ୍ନ ବଡ଼-ଠାକୁରଙ୍କ ଭୋଗ ହେଲେ ଅଭଡ଼ା ହୁଏଟି ! ତା'ଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ପବନ ଦରବ ଏ ଦୁନିଆଁରେ ନାହିଁ । ସେ ଅଧିକା ହୁଏ ନାହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ହାତରୁ ଚଣ୍ଡାଳ, ଚଣ୍ଡାଳ ହାତରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେ ମାହାତ୍ ଖାଇଲେ ଦୋଷ ଲେଖେ ନାହିଁ । ଦେବା ଦେବୀଙ୍କ ପାଖରେ ଭୋଗଲଗା ପ୍ରମାଦ ସବୁବେଳେ ପବନ ନୁହେଁ କି, ତୁ କହିଲୁ ?

ଟକା ଘାଣ୍ଟିଯାଏ ଛୁଡ଼ି ଫୁଟି ଟେକିଲା । ତବ ତବ କରି ସୁନାଦେଇର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ସେ ହସ ହସ ହେଉଛି । ଅଖିରେ ତା'ର ସ୍ନେହ, ସନ୍ଧାନୁଭୂତି ଓ ଉତ୍ସାହର ଅଲୁଅ । ସତେକ ସେହି କଅଁଳ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଅଲୁଅ ଗୋଧୂଳି ବେଳର ମହଲ ଧୂମଳ ପରିବେଶକୁ ଡେଇଁସାନ କରୁଛି ।

ସେ ଆଖି ମିଟିମିଟି କଲା । ତା' ବଉଳ ଆଉ କ'ଣ କହିବ ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହରେ କାନ ଡେରିଲା ।

ସୁନା ପଚାରିଲା, ବୁଝିଲୁଟି ?

ଟକର ଭୁଞ୍ଜିରୁ ବାହାରିଲା, ହଁ, ତୁ କହି ।

ସୁନା କହିଲା, ତୁ ମୋର ସୁନା ବଉଳଟି । ଯେଉଁ ପିଣ୍ଡକୁ ଦେବଦେବ ମହାଦେବ ପାଖରେ ଆଉରିଆ ହୋଇ ଆମେ ଭୋଗ ବାଢ଼ିଲୁ, ତାକୁ ସେ ଆଦରରେ ଗ୍ରହଣ କଲେ । କେତେ ଯୁଗ ତପସ୍ୟା କରି, ବହୁ କଷ୍ଟ ସହ ପାବତା ଯେ ଦୁର୍ଗା, ସେହି ତ ଶଙ୍କରା, ସେ ଯାହା ପାଇଥିଲେ, ଅନାୟାସରେ ଆମେ ସେତକ ପାଇଲୁ ।

ଆଲୋ ପାଗଳ ! ଶିବ ଭଗବାନ କ'ଣ ପରନାଶ, ଯେ ପୁଣି ମଣିଷ ଜନମ ପାଇଛି, ତା'ର ଦେହ କୁଅନ୍ତେ ? ସେ ଶୂନ୍ୟ-ଦେହ । ସେ ଦେବତା । ସେମିତି ମା ପାବତା ! ସେମାନେ ଭକ୍ତର ଅଧୀନ । ସେଇଥିପାଇଁ ନିଜେ ଶଙ୍କର ଶିବବାବାଙ୍କ ଦେହରେ ଅବତରିଲେ । ନିଜେ ମା ପାବତା ଶଙ୍କର ଅବତରିଲେ ଆମର ଦେହରେ । ତାଙ୍କର ଆଦେଶରେ । କେଳିକୌତୁକ ଖେଳ ପରେ ସେମାନେ ଉଭେଇ ଗଲେ । ଭୋଗଲଗା ପିଣ୍ଡ ଅପବନ ହୁଏ ନାହିଁ । ପବନ ହୁଏ । ସତା କେବେ ଅସତା ହୁଏ ନାହିଁ ।

ଟକା ବଳବଳ କରି ସୁନାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଥିଲା । ଧୀର ପଦନରେ ବଉଳ ଡଳର ବାସ ତହୁଣ୍ଡୁଥିଲା । ସୁନାର ନଆରେ ବାଟୁଳି ବାଲୁନ ଥିଲା । ଡେଇଁସାନ ମୁହଁ, ଝଲସିଲା ଆଖି । ଭୁଲିତା ଉଠୁଥିଲା, ପଡୁଥିଲା ।

ଟଣ ଖାଲି ଏତିକି ବୁଝିଲ । ସେହି ରାତିର ଘଟଣା ସମନ ନୁହେଁ । ସତ ହେଲେ ବି ସେ ଅସଫଳ ଦୋଷରୁଣୀ ନୁହେଁ । ତା କାୟା ଅପବିତ୍ର ହୋଇ ନାହିଁ । ଦେବତାଙ୍କ ଭୋଗରେ ଲାଗି ପବିତ୍ର ହୋଇଛି । ଖାଲି ଗୋଟିଏ କଥା ତା' ମନରେ ଘାଣ୍ଟି ରହିଛି ହେଲା, ଯଦି ସେହି ଦେବତାଙ୍କର ଅଂଶଟି ପେଟ ଭିତରେ ମଣିଷର ଅବତାର ନାହିଁ ?

ମନ କଥା ଜାଣିଲା ପରି ସୁନା ଦେଇ କହିଲା, ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ପଢ଼ିଥିଲେ ତୋ' ମନରେ ଫଗସ୍ତ ରହନ୍ତା ନାହିଁ । ବଶରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନିଜେ ପାଣ୍ଡୁରାଜା ତାଙ୍କର ବଡ଼ରାଣୀ କୁନ୍ତୀ ଓ ସାନ ରାଣୀ ମାଦ୍ରୀଙ୍କ ପାଖରେ ମିନତି କରିଥିଲେ । କୁନ୍ତୀ ତିନୋଟି ଦେବତା—ଧର୍ମ, ପବନ, ଆଉ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଅଂଶରେ ଓ ମାଦ୍ରୀ ଅଶ୍ୱିନୀକୂମାର ଦୁହେଁଙ୍କ ଅଂଶରେ ପାଞ୍ଚ ପୁଅ ସେହି ବଶକୁ ଆଣିଲେ । ମାଦ୍ରୀ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ଚିତାରେ ଝାସ ଦେଲେ, କୁନ୍ତୀ ମହାସଖା ହୋଇ ରହିଗଲେ ।

ନିଜେ ପଣ୍ଡୁ ତାଙ୍କଭାଇ ଅନ୍ଧ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଆଉ ବେହେରାଶିଫା ପୁଅ ବିଦୁର କ'ଣ ଅଣବାବୁଆ ନୁହନ୍ତି ? ତାଙ୍କର ମାଆମାନେ ଶାଶୁଙ୍କ ବୋଲରେ ବଶରକ୍ଷା ପାଇଁ ଦୋଷରୁଣୀ ହୋଇଥିଲେ । ବାପ ସେ ଶିବବାବାଙ୍କ ପରି ଜଣେ ମହାଯତି, ବ୍ୟାସଦେବ ।

ଟଣ କହିଲା, ତୁ ମତେ କେତେଥର ଏ ଗପସବୁ କହିଛୁ । ମୋ'ର ମନେ ଅଛି । ଏବକା ସଂସାର ଅଲଗା ।

ସୁନା କହିଲା, ସତ ଲେ ବଉଳ । ଗପ ନୁହେଁ ମ, ପୁରାଣ କଥା । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିଲେ । ସେହି ପୁଅମାନେ ଜାଣିଥିଲେ ସେମାନେ କାହାର ପୁଅ । ବାପପୁଅ ପରସ୍ପରକୁ ଖୋଜାଲେଡ଼ା କରୁଥିଲେ । ବେଳ ଅବେଳରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । କିଏ କାହାର ପୁଅ ହେଲେ ବି ଗୋଟିଏ ବାପର କୁଳରେ ଜନମ । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ସେମାନେ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ପୁଅ, ପଞ୍ଚୁପାଣ୍ଡବ ।

ତାଙ୍କ କୁଳ ଗୁଣିଙ୍କ ସାପରେ ବୁଡ଼ିଆନ୍ତା । କୁଳ ରହିଲା । କୁଳ ରହିଲେ ବଶ ନିଅନ୍ତା ହେବ ନାହିଁ । ବଡ଼ବଡ଼ୁଆକୁ ପାଣି ଟେକିବ ସେହି କୁଳର ପୁଅ । ସୁବପୁରୁଷେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଥାଇ କଲାଣ କରିବେ । ବୁଝିଲୁ ?

ଟଣ ମୁହଁ ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । ମୁତୁକି ହସି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସମ୍ମତି ଜଣାଇଲା । ଭୁଠି ଠିଆ ହେଲା ।

ସୁନାଦେଇ ବି ଭୁଠିଲା । ଆଖିରେ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭରି ସେ ବି ହସିଲା । କହିଲା ବଉଳ ଲେ, ବୟସରେ ମୁଁ ତୋ'ଠାରୁ ସାନ ହେଲେ ବି ତୋ'ଠୁଁ ବୟସର ହୋଇଗଲି । ମୋ' ଶିବଚରଣ ପରି ପୁଅଟିଏ ଯେବେ କୋଳରେ ଧରିବୁ, ତୁ ମୋ ସମସରି ହେବୁ ।

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ସେ ତ କପାଳ କଥା ! ସଞ୍ଜବଟା ସଜ କରିବି । ଆଲୁଅ ପକାଡ଼ିବି । ଆ ବଉଳ, ଖଣ୍ଡା ଭିତରକୁ ଯିବା । ତୋ' ପରି ସାଙ୍ଗ ଜୀବନରେ ମତେ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡା ପଛେ ପଛେ ଖଣ୍ଡା ଭିତରକୁ ପଶୁଣୁ ସୁନା କହିଲା, କି ଉପକାର ମୁଁ ତୋର କରି ପକାଇଲି କି ? ହଁ, କହିବାକୁ ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ଶିବବାବା ସଞ୍ଜ । ତାଙ୍କ ଆଖିକି ସବୁ ଦେଖାଯାଏ । ଝରିବାକୁ, ଆଉ ଏମାନଙ୍କୁ ଚଣ୍ଡୀ, ପଠାଣଭୂତ ଗୋରୁ ହାଡ଼ରେ ପିଟିଛି ଏକଥା ଜାଣି ସେ ହସି ଦେଲେ । କାହିଁକି ସେ ହସିଲେ କହିଲେ ନାହିଁ । ବହୁ ଦେବା କରି ପାଶୁଣିବ ପାଶୁଣିବ ଭାବ ଭରସା ନ ଥିଲା । ଦିନେ ତାଙ୍କର ପଦଦେବା କରୁଣ ନିଶ୍ଚେଳା ବେଳେ, ତାଙ୍କ ପାଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଥୋଉଣୁ ସେ ମୈତ୍ରରେ ମୋ ବାହୁ ଧରି ଉଠାଇଲେ । ପାଖରେ ବସାଇଲେ । ମୋର ସାହସ ବଢ଼ିଲା । ପାଶୁଣିଦେଲି ତ ।

ସେ କ'ଣ କହିଲେ ?

ସଞ୍ଜକନା ଆଣ । ମୁଁ ଶଳିତା ବଳିବି । ତୁ ଆଲୁଅ ଆଣି ସଫା କରୁଥା । ସେମାନେ ଗପୁଛନ୍ତି ତ ଗପନ୍ତୁ । ଦୁନିଆଯାକର ଅଲଣା ଗପ । କିଏ ବାଧା ଦେବ ? କେଜାଣି ଚଳମ ଧରିଥାବେ । ସଙ୍ଗରେ ଆଣିଥିଲେ ।

ଏତେଦୂର ହେଲାଠାରୁ ବି ସେ ପୁଣି ଗଞ୍ଜେଇ ଧୁଆଁ ଟାଣିଲେ ? କେତେ ନେହେରୁ ହୋଇ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ସେତକ ଛଡ଼ାଇଥିଲି । ମଦ ପାଣି ଛୁଆଇ ଦେଇ ନ ଥିଲି । ହଁ, ସେ ଡହଲବିଜଳ ହେଉଥିଲେ । ଶୁଣ ନିସ୍ତମ ଦେଉଥିଲେ । ମୋ ଗୋଡ଼ ଧରି କାନ୍ଦୁଥିଲେ । ପିଲାଙ୍କ ପରି ମୋ ବ୍ରତରେ ମୁହଁ ଗୁଞ୍ଜି ଅଳି କରୁଥିଲେ ଲେ ! ତଥାପି, ମୁଁ ଶୁଳି ହୋଇ ନ ଥିଲି । ସେମିତି ତାଙ୍କର ହାତ ଗୋଡ଼ ଟିକିଏ ଚଳିଲା, ମୁଁ ମନା କଲିରୁ ସେ ମୋତେ ବଧା, ଶୁପୁଡ଼ା, ଗୋଇଠା ପ୍ରହାରଲେ ।

ସୁନା ହସିଲା । ପାଟିରେ କାନିରୁ ସୁନାଏ ମାଡ଼ି ଦୋହଲି ଦୋହଲି ନିଶବଦ ହସ ହସିଲା । କାହାର ସିନା ଦୁଃଖରେ କାନ୍ଦିଲା ଲୁହ ଆଖିରୁ ଝରେ । କେଉଁ ଅରୁଣା ଆନନ୍ଦର ପାଣି ତା' ଦୁଇ ଆଖିରେ ଛଳଛଳ ହେଲା ।

ସେ ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହେଲା । ଆଖି ପୋଛୁଲା । ପଶୁରିଲା, ସେଇଠୁ ?

ତା'ର ଚାହିଁଲା ହସର କାରଣ ଅନୁମାନ କରି ନ ପାରି ଟଣ୍ଡା ତୁମ୍ଭା ହୋଇ-ଥିଲା । ବଳ ବଳ କରି ସୁନାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା । ବରୁଣୁଥିଲା, ଧାଇଁ ଯାଇ ଝରିଆ ହାତରୁ ଚଳମଟା ଓଟାରି ଆଣିବ । ତଳେ କରୁଡ଼ି ଭାଙ୍ଗି ଦେବ । ତା' ଭିତରୁ ଗୁମୁଣାଟା ଚାଲିଯାଇଛି ସତ, ସେ ଆଜି ନିଜେ ଚଣ୍ଡୀମୁଖି ଧରିବ ।

ଟଣ୍ଡର ରୁଷ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସୁନା ଶଙ୍କିତ ହେଲା । ସେନେଇ କହିଲା, ତୁ ଅବଗୁଣ ପାଇଲୁ କି ବଢ଼ିଲ ? ତୁ ବେବାବୁଜଠାରୁ ଏତେ ମାଡ଼ ଖାଇ ସହ୍ୟ, ସେଥିପାଇଁ ମତେ ହସ ମାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତୋ'ର ଓଲୁପଣିଆଁ ଶୁଣି ହସି ହୋଇଗଲା । ନିଶାର ଓଷଦ ତତେ ଜଣା ନାହିଁ । ବଳେ ତତେ ବତାଇ ଦେବ । ସେଇଠୁ କ'ଣ ହେଲା କହ ।

କ'ଣ ଆଉ କହିବ ? ଯେତେବେଳେ ସେ ଧୂମପତ୍ର ବଳୁଆ ଥିଲେ, ରାଜାପୁଅ ପରି ତାଙ୍କର ରୂପ ଥିଲା । ନୂଆ ନୂଆ ନିଶାପାଣି ଅମଳ ଧରୁଥିଲେ, ମୁଁ କଞ୍ଚି ପରିନା ହୁଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଅବେଳବେଳର ନିଲଜା ଅଳିକୁ ଉଡ଼ୁଁ କରିଦେଲେ ସେ ମନ ଇଚ୍ଛା ଆଗ କୋରନ୍ତି । ସେଇଠୁ ନିଜେ କାନ୍ଦି ଗୁଡ଼ରେ ଧରନ୍ତି । ଆଲ୍ଲାଦର ସୀମା ରହେ ନାହିଁ । ସବୁ ଦୁଃଖକଷଣ ଏ ଦେହରେ ଭେଦେ । କାହିଁ ମିଳେଇ ଯାଏ । ତାଙ୍କ ନିଲଜ ପଣିଆ ମୋ' ଧଡ଼ିଆ ଦେହକୁ ଡିଏଁ ଲେ !

ଏବେ ଦେଖ ତାଙ୍କ ରୂପକୁ, ଆଉ ମୋ ଗଣ୍ଡିକୁ । ତାଙ୍କ ମାଡ଼ ମୋ' ଦେହରେ ଫୁଲ ପରି ଧଡ଼ୁଛି । ଆଗ୍ରହରେ ସେହି ହାଡ଼ିଆ-ଧଡ଼ିଆ ମଣିଷକୁ ଗୁଡ଼ରେ ଜାକିଲେ ସେ ନିଶାଭୋଳରେ ପିଲଙ୍କ ପରି ଦେହ ଅଣ୍ଟାଲି, ରକତରେ ନିଆଁ ଜଳାଇ ରୁପ୍ କରି ଶୋଇ ପଡ଼ୁଛି ।

—ସେଇଆ ଲେଡ଼ା ।

—ସେଇଆ ଲେଡ଼ା ? ଘର-ସଂସାର ଏଇ ପୁରୁଷରେ ସରିବ ? କୁଳରେ ଘାସ ଜାଳିବାକୁ କେହି ରହବେ ନାହିଁ ? ସେ କେବେ ପାଣ୍ଡୁ, ରାଜା ପରି ମତେ କହିବ ନାହିଁ, ଯା ଭଲ ପୁରୁଷଠୁ ପୁଅ ମାଗି ଯେତେ ରଖ, ସେଇ ମୋ'ର ପୁଅ ହେବ । ମୁଁ ବି ସ୍ଵାର ଘରଣୀ ଥିବା ଯାଏ, ଦୋରୁରୁଣୀ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଘାସ ସଜଡ଼ା ସରିଲା । ନିଲଟଣ ଦିଓଟିର କାଚ ଟଣ୍ଡ ନିର୍ମଳ କରିଦେଲା । ଦିଓଟି ସଜିନା ଘୋଟି ଆସୁଥିବା ସଞ୍ଜୁଆ ତମସାର ଫିକାଳିଆ ବେଶକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ ।

ସୁନାଦେଇ ଟଣ୍ଡର ଜଞ୍ଜରେ ହାତ ପକାଇ ଟିକିଏ ହଲାଇ ଦେଲା । କହିଲା, ବଢ଼ିଲା ଲେ, ଏ ଗାଆଁରେ ଏତେ ମାଇପେ ଆଉଣୁ କାହିଁକି ତୁ ମତେ ଏତେ ଭଲ ପାଉ ? କାହିଁକି ମୁଁ ତତେ ଏତେ ସୁଖ ପାଏ ? ସେହି କଥା ବିଚାରୁଥିଲି । ଆମେ ଏକା ଜାତିର ନୁହଁ । ବହୁ ବାନ୍ଧବ ତ ନୁହଁ । ଏକା କଂସାରେ ହାତ ବୁଡ଼ାଇ ପଖାଲ ବି ଖାଇ ପାରବା ନାହିଁ । ତଥାପି, ମନ ତଳର ଛପିଲା କଥା, ଯାହା ଗେରସ୍ତ ତ ଗେରସ୍ତ, କେଉଁ ଦେବଦେବୀଙ୍କ ଆଗରେ ନିଜାଅନରେ ମୁହଁ ଖୋଲି କହି ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ, ଆମେ ଦହେଁ ଦୁହିଁକୁ କହି ପାରୁଛୁ ।

ଟିକା କହିଲୁ, 'ସେ କଥା ମୁଁ ଭାବି ନ ଥିଲି । ତୁ ପଚାରିଲୁ, ମୋ ମନକୁ ଯାହା ଆସୁଛି ତୁ ଶୁଣି ଖୋଲିଲେ ତୁ ମନଦୁଃଖ କରିବୁ । ମୁଁ ଏବେ ବୁଝି ସାରିଲିଣି, ଯାହାକୁ ଦୁନିଆ ନିର୍ମଳ ଅଟେ ମଣିଷ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି, ତା' ପେଟରେ ବି ବହୁତ କୃଷକପଟ ଲୁଚି ରହୁଥାଏ । ସେଥିରେ ଆପଣାସାଥୀକାପଣ ଆଇପାରେ, ନୋହଲେ ପରର ହରବର ଦେଖିବାର ମଉଜ ! କିଏ ଜାଣେ, ତୁ କ'ଣ ଆଉ ମୁଁ କ'ଣ ?

ସୁନା ଦେଇ କହିଲୁ, ତୋ ପାଖରୁ କ'ଣ ମୁଁ ଲୁଚାଇ ରଖିଛି ଜାଣି ପାରୁ ନାହିଁ । ଘରୁଆ ଘରେ ତୋ'ର ଜନମ୍ । ମୋ'ର ବି । ପିଲଟି ଦିନରୁ ତୋ'ର ମା' ମଲେ । ତୋ ଧୁରନ୍ଧର ବାପ ଆଉଣୁ ସାବତ ମା'ଠାରୁ ସବୁ ତାଡ଼ନା ସହ ଶାଶୁଘରକୁ ଆସିଲୁ, ନା-ତାକ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘର । ଏକୋଇଶ ବଳା, ରଜା ପୁଅ ପରି ସୁନ୍ଦର, ଛନଛନିଆ ସୁଆନ !

ଆଉ ମୁଁ ? ବାପ ଓ ମାଆଙ୍କର ଆଖିର ପିତୁଳା ! ଗେହ୍ଲାରେ ବଢ଼ିଲି । ପାଠ ପଢ଼ିଲି ଯେ ମୋ ବୁଦ୍ଧି, ମୋ ସୁରଶଶକ୍ତି ପାଇଁ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ସ୍ନେହ; ଆଦର, ପ୍ରଶଂସା ପାଇଲି । ବାପ-ମା ସେପୁରକୁ ଗଲୁ ତେର ବରଷର ଆଖି ଦୁରୁଣିଆ ଝିଅକୁ ଅତି ସ୍ନେହରେ ମାମୁଁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆଣିଲେ । ଯେତେ ଦୁଃଖ ମୁଁ ସହୁଛି, ଏକା ଗୁରୁ ଶିବଶଙ୍କର ଜାଣିବେ, ସେ ଦୁଃଖ ତୋ' ଦୁଃଖରୁ ବେଶୀ, କି କମ୍ ।

ମଢ଼ିଆ ଝିଅଟାର ଦାୟିତ୍ୱରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବାକୁ ମାମୁଁ ମହାରାଜାଙ୍କ ହାତକୁ ମତେ ଟେକିଦେଲେ । ଜାଣୁ କି, କାହାକୁ କହିବୁ ନାହିଁ, ତତେ ମୋ' ଶୁଣ । ମହାରାଜା, ଯିଏ ମୋ'ର ବାପବୟସର, ସେ ମୋ ମାଉଁଙ୍କୁ ଶହେ ଟଙ୍କା ଦେଇଥିଲେ ।

—ତତେ ସେ କଣ ଆଣିଥିଲେ ?

—ସେଇଆ ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ? ମୁଁ ତାଙ୍କର ଗୁକ୍ତଗଣୀ ପରି ରହିଲି । ମୋ'ର ଗୋଟାଏ ଟାଣପଣ କାହୁଁ ଆସିବ ? କିଣାଖରିଦା ଦାସୀ-ପୋଇଲଟା । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ସବୁ ପାଇଟି ମୁଁ କରେ । ଉହକୁଟା ପରି ଘର ଜଗି ପଡ଼ୁଥାଏ । ମହାରାଜାଙ୍କର ଶିଶୁ କାଠର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସିଂହକୂଳରେ ତାଙ୍କ ବାପ-ଅଜା ଅମଳର କେତେ ଜାତିର ତାଳପତ୍ର ପୋଥି ଅଛି । ତାକୁ ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ରଖେ । ପଢ଼ିବାକୁ ମନ ହେଲୁ । ଚେଷ୍ଟା କରି ଖଣି ଖଣି କରି ପଢ଼ିଲି । ଏବେ ବି ପଢ଼ୁଛି ।

—ପୋଥି !

—ହଁ, ରାମାୟଣ, ମହାଭାରତ, ଭଗବତ । ଏବେ ତ ବହୁ କଣି ରଖିଲିଣି । ପଢ଼ିଲେ ଜ୍ଞାନ ବଢ଼େ । ମଣିଷ ଶାସ୍ତ୍ରପୁରାଣର ଘଟଣା ଜାଣେ । କେଉଁଟା ନୀତି କେଉଁଟା ଅନୀତି, ଭଲ ମନ୍ଦ ଏମିତି କେତେ କଥା ଶିଖେ । ସେଥିରୁ କି ଲାଭ

ମତେ ମିଳିବ ? ମଦ, ଗଞ୍ଜେଇ ଖାଇ ଜ୍ଞାନହରା ହୋଇ ମହାରଣାଏଁ ମୋତେ ପାଖକୁ ଟାଣିଲେ ମୁଁ କଣାଦାସୀଟା, ମନା କରି ପାରନ୍ତି କିପରି ?

ସେ ଅଣପୁରୁଷା ବୋଲି କାହିଁକି ତାଙ୍କର ଦୁର୍ନାମ ରହିଥିଲା କିଏ ଜାଣେ ? ମୋତେ ସେ ବାହାହେଲେ । ଶିବବାବାଙ୍କର ଭକ୍ତ ମୁଁ ହେଲି । ସେ କରାଇଲେ । ଦୁଇଆଁର ମଣିଷ ଯାହା କହୁବାର କହୁଥାନ୍ତୁ, ବାବାଙ୍କ କଲାଣରୁ ଶିବଚରଣ ମୋ ପେଟରୁ ଜନମିଛି । ମହାରଣାଙ୍କର ସ୍ନେହର ଶଙ୍ଖାଳି । ତାଙ୍କ କୁଲର ପ୍ରଦୀପ । ତୁ ଏବେ କହ ମୋର ସ୍ତ୍ରୀ-ଜନ୍ମ ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ।

—ହୋଇଛି ବଉଳ ।

—ତୁ କହ, ମୋ ମାଆ ପଣର ଟେକ ରହିଛି କି ନାହିଁ ?

—ରହିଛି ।

—ତାଙ୍କ ନାମରେ ରହିଲା ଦୁର୍ନାମ ମିଳିଲେ ଯାଇଛି । ଶିବବାବାଙ୍କ ଦୟା । ହଇଲେ ବଉଳ ! ଖୋଲୁଖୋଲି ତତେ କହୁଛି । ସେ ମୋ' ବାପ ବୟସର କେଜାଣି ବଡ଼ ବି ହୋଇଥିବେ । ଦୈତ୍ୟ-ଦୁର୍ବଚାରରେ କେବେ ମୋ'ର ଜୀବନ ଯାଏ ତ ମୁଁ ଅନ୍ୟାୟୀ ହେବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ପାଇବି । ନୋହଲେ କେମିତି ଆଶା କରିବି ?

—ଠାକୁରେ ତାଙ୍କୁ ବିଶାଶହେ ବର୍ଷ ପରମାତ୍ମ ଦିଅନ୍ତୁ !

—ତାଙ୍କର ଗଞ୍ଜେଇ, ଅଫିମ, ମଦ ଖିଆରେ ମୁଁ ବାଧା ଦିଏ ନାହିଁ । ଜାଣେ, ବାଧା ଦେଲେ ସେ ମାନବେ ନାହିଁ । ଓଲଟି ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚଳମ ବଢ଼ାଇ ଦିଏ । ସେ ବିହସିଥାଏ । ସଞ୍ଜେ ଧନ ମୋ' ହାତରେ । କେବେ ସେ ମାଗନ୍ତି ନାହିଁ । ଜମିଦାରୀ ପ୍ରତି ଲୋଭ ଅଛି । ତେଣୁ, ତାଙ୍କ ନିନ୍ଦକା ସେକ୍ସରୁ ଯାହା କିଛି ନେଇ କାମ ଚଳାନ୍ତି । କେବେ କେମିତି କଟାଳ କରିନ୍ତି । ମୁଁ ବଢ଼େ ନାହିଁ । ମାହା ମାଗନ୍ତି ବଢ଼ାଇଦିଏ ।

ଟଙ୍କା ଖର-ଶାସ ଗୁଡ଼ି କହୁଲା, ସ୍ୱେତ ବିକାଉଟା କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଦଳାକେଳେ ପରେ ସବୁ ଶେଷ କରିଦେବେ ।

ସୁନା ଦେଇ କହୁଲା, ତୁ ଝରିବାକୁ ବାଧା ଦେବ ନା । ତୋ' କୋଳରେ ପୁଅ ଚକଟେ ଦେଖିଲେ ତାଙ୍କ ମତି ବଦଳିବ । ମନ ଘର ଧରିବ । ସେତକ ଲେଡ଼ା । ଶିବଅଂଶୀ ପୁଅ । ଶିବବାବା ଦୟା କଲେ ସେତକ ହେବ । ଝରିବାକୁ ପାଖଛଡ଼ା କରିବୁ ନାହିଁ ନେ ! ସେମିତି ତୋ ଦେହର ଉନ୍ମୁମ ଦେଉଥିବୁ ।

ସୁନା ଦେଇ ତୁଲ ହେଲା । ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ ଆସୁଥାଏ । ଟଙ୍କା ଚଉରା ମୂଳରେ ସଞ୍ଜଦୀପ ଦେଇ ଓଲଟି ହେଲା । ସୁନା ଦେଇ ଆଲୁଅ ଜଳାଇଲା । ଟଙ୍କା ଫେରି ଆସିଲା ।

ଆଉ ସବୁ ଝରିଆ ଡାକ ଗୁଡ଼ିକ, ମଣୀଗୁଡ଼ାକ ଶାନ୍ତି ଶାନ୍ତି ହୋଇ ଡୋକ ପକାଉଛନ୍ତି, ଆଲୋ ହେ, ଆଲୁଅ ଆଣ ।

ଟଙ୍କ ନଳଟଣ ଧରି ଘରେ ପଶିଲା । ଚଳମ-ଧୂଆଁର ବାସନା ସବୁ ଉଭେଇ ନ ଥାଏ । ମହାରଣା ଝରିଆ ପାଖରେ ଖଟ ଉପରେ ବସିଥିଲେ । ଗୋଡ଼ ଦୁଇଟି ତଳକୁ ଲମ୍ବିଥିଲା । ଗୋଟିଏ ହାତରେ କଳା ମିଶିମିଶି ଚଳମଟି ସେ ଧରିଥିଲେ । ନିଆଁ ଲିଭିଥିଲା ।

ଟଙ୍କକୁ ଦେଖି ସେ ପଲଙ୍କରୁ ଉଠି ତଳେ ଠିଆ ହେଲେ । ଲମ୍ବିଲା ହାତ ଉଠାଇ ଜାମାର ପକେଟରେ ଚଳମ ଭରିଲେ । ଖଟ ପାଖରୁ କିଛି ଦୂର ପୁସ୍ତକଲେ । ଆଗରେ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ବୋହୂ । ଯେତେ ଅଭେକା ବେଶରେ ଠିଆ ହେଲେ କି ହେବ, ଲକ୍ଷ୍ମୀଠାକୁରାଣୀ ରୂପ ! ଘରଣୀ ମୁନାଦେଇ ତାଙ୍କୁ ବଢ଼ିଲ କଲେ ବି ସେ ସାଆନ୍ତ ଘରର ବୋହୂ । ସେ ନିଜେ, ତାଙ୍କ ବାପ ଅଜାଏ, ଦିନେ ଏହି ସାଆନ୍ତାଣୀ-ମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଗୋଡ଼ ଶାନ୍ତି ଠିଆ ହେଉଥିଲେ । ଆଜ୍ଞାକୁ ଅବଧାନ । ରୁଣ୍ଡରେ ମାଆ ପଦ ।

ଝରି ପଡ଼ିଥିବା ଓଡ଼ିଶାକୁ ଟଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଟେକିଲା । ନଳଟଣଟି ସିନ୍ଦୂର ଉପରେ ଥୋଇଲା । ଝରିଆ ପାଖକୁ ଯାଇ ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ସାରିଲିଲା । ପରୁରଲ ଜଣମ ଗୋଡ଼ ଦିଓଟି ଲମ୍ବାଇ କେତେବେଳରୁ ବସିବଣି । ଦରଜ ଗୁଡ଼ି ନାହିଁ । ଅଣ୍ଟା, ହାତ, ଆଉ ଦୁଇ କାନ୍ଧର ଦରଜ ଭିତରେ ରହିଛି । କାଲେ ବଢ଼ିବ; ତମେ ଶୋଇ ରହ । କଥାବସା ହୁଅ ।

ଟଙ୍କ ଝରିଆକୁ ଧରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଶୁଆଇଲା । ମହାରଣାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ହସ ହସ ହୋଇ ସେ କହିଲା, ମୋ' ବଢ଼ିଲ ତ ଗପର ପେଡ଼ି । ସେଇ ପେଡ଼ିରେ ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣ ଭରିବି କରି ରଖିଛି । ଯେତେ କାଢ଼ିଲେ ସେ ଉଣା ନ ହୁଏ । ଶିବଚରଣକୁ ବି ସେ ଭୁଲିଯାଏ । ମୋ'ର ସବୁ ପାଇଟି ପଡ଼ିଛି । ତମେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ ଟିକିଏ ବସ ମହାରଣା ! ଗପ କରୁଥା । ତା' ଗପ ପେଡ଼ି ମୁଁ ବନ୍ଦ କରିବି । ହେଇଟି, ସେ ବୁଲି ଫୁଲିଲଣି—

ଝରିଆ କହିଲା, ମହାରଣା କ'ଣ କହୁଛନ୍ତି ଶୁଣ ।

ମହାରଣା କହିଲେ, ଝରିବାବୁଙ୍କୁ ନ ଦେଖି ବାବା ଯୋଗ ବଳରେ ସବୁ ଘଟଣା ଜାଣିଲେ । ମତେ କହୁଥିଲେ, ସେ ମୋ' ମରି କେବଠାରୁ ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ହୋଇ ଆଗପରି ହୁଅନ୍ତେଣି । ଔଷଧ ଯାହା ଦିଆ ହେଉଛି ହେଉ । କିନ୍ତୁ, ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କର ଭୋଗ, କାଳକାମାଈଙ୍କ ପ୍ରସାଦ ତମେ ନିଜେ ଶୁଦ୍ଧଶୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଆଣିବ । ନିଜ ହାତରେ ଖୁଆଇ ଦେବ । ନିଜେ ପୁଣି ଶଙ୍କରଙ୍କ ଉଡ଼ାଫୁଲ ତାଙ୍କ ପଲଙ୍କରୁ ଆଣି ସେଥିରେ ଝରିବାବୁଙ୍କ ଦେହ ସାରା ଝାଡ଼ି ଦେବ । ଦୁଇ ଗୁରୁ ଥର ଏପରି କଲେ ସେ

ଅତି ଶୀଘ୍ର ଭଲ ହୋଇଯିବେ । ସୁନା ତାଙ୍କର ଆଜ୍ଞା ମାନିଥିଲା । ମୁଁ ଶୀଘ୍ର ଭଲ ହୋଇଗଲି ।

ଟଣ ପଚାରିଲା, ଅନ୍ୟ କେହି ଆଣିଲେ ?

ମହାରଣା ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ଶିବବାବାଙ୍କୁ ମୁଁ ପଚାରିଥିଲି । ସୁନା ସେବା କରିବାକୁ ଆସୁଛି, ବହୁତ ସାରିରେ ଫେରୁଛି । କାହିଁକି ନା, ମା ଶଙ୍କରା ଫେର ନ ଗଲେ ତାଙ୍କ ଛଡ଼ାହୁଏ ମିଳିବ ନାହିଁ । ପଚାରିଲି, ସେ ଝରିବାବୁଙ୍କ ପାଇଁ ନେଇ ଗଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ? ପୁଣି କହିଲି, ବଛଣାଲଗା ରୋଗଣା ସ୍ବାମୀକୁ ଏକାଟିଆ ଗୁଡ଼ି ଟଣ ଦେଇ ଆସି ପାରିବେ କିପରି ? ବାବା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦେଲେ । ଆଖିବୁଜି ଧ୍ୟାନ କଲେ ।

ଏତିକି କହି ମହାରଣା ଆଖି ବୁଜିଲେ । ସେ ଝୁଙ୍କୁଥିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ନଇଁ ଆସୁଥିଲା । ଟଣ ଅନୁମାନ କଲା, ତାଙ୍କୁ ନିଶା ଆକ୍ରାନ୍ତ କଲଣି ।

ସେ ବିଚଳିତ ହେଲା । ଝରିଆକୁ ଚାହିଁଲା । ସେ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ମୁଣ୍ଡ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ୁଛି । ପୁଣି ସେ ମୁଣ୍ଡମାଡ଼ି ଗୋଉଛି । ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖିକରି ଚାହିଁଛି ।

ଟଣ ପଚାରିଲା, ଶିବବାବା କଣ କହିଲେ, ମହାରଣାଏ ? ମୋ' ପାଇଁ ମୋ' ବଉଳ ଆଣିଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ ?

ମହାରଣା ଚମକି ଉଠିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ । ନିଜେ ଖଟ ଉପରେ ବସି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ କହିଲେ, ନା, ନା । ଯାହାର ସତ୍ତା ନାଶ, ତା' ଗେରସ୍ତ ପାଇଁ ଏକା ସେଇ ଶଙ୍କରାଙ୍କୁ ପୁଜିବ । ସେହି ଏକା ଆଣିବ ।

ଟଣ କହି ଉଠିଲା, ସତ୍ତା ନାଶ !

ଝରିଆ ଗର୍ଜି ଉଠିଲା, ହଁ ବେ ହଁ ! ତୁଇ ଏକା ମୋ'ର ସତ୍ତା-ନାଶ । ତୁଇ ସତ୍ତା-ସାବିତ୍ରୀ ଏକା ଯିବୁ, ତୁଇ ଆଣିବୁ । ମୁଁ ଏକା ରହିବି ନାହିଁ । ଉଅଁସ ତ ଥିବ । ଫେରେ କେତେବେଳେ ଫେରୁଛି । ଉଅଁସମାକୁ ସଞ୍ଚରେ ନେଇଯିବୁ, ନି-ନୁଆଣୀ । ବିଲୁଆ କୁକୁରଙ୍କ ଡର ।

ଟଣ କହିଲା, ଯିବ, ନିଶ୍ଚେ ଯିବ । ତମେ ଚହୁଁ ଉଠ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀର ଗି ଲସେ ଆଣି ଦେଉଛି ପିଅ । ତମେ ବି ଗିଲସେ ପିଅ, ମହାରଣାଏ ।

ଟଣ ବୁଲିପଡ଼ି ଦେଖିଲା, କେତେବେଳୁ ଆସି ତା ବଉଳ ବାହାରେ ଚଉକାଠ ପାଖେ ଠିଆ ହୋଇ ସବୁ ଶୁଣୁଛି । ସବୁ ଦେଖୁଛି । ଓଠ ଲେଉଟୁଛି । ତା' ଆଖିରେ ବି ହସ ।

ସେ ଟଣର ହାତ ଧରି ରୋଷଘର ବାରଣ୍ଡାକୁ ଗଲା । କହିଲା, ବୁଲି ଜଳାଇ ଅଧ ଡେଇଁ ପାଣି ବସାଇ ଦେଇଛି । ଦେଖିଲୁ ତ ତାଙ୍କ ଚର ? ସହଲ ନ ବାହୁଡ଼ିଲେ ଜଗନ୍ନାଥ ପହଞ୍ଚି ବିନେ କଲା ପରି ବାଟଯାକ ସେ ବସିବସି ଯିବେ

ଗଲବେଳେ ପବନ ପହଁରି ହଲି ଦୋହଲି ଗୁଲୁଥବେ । ତଳ ଫକେଟରେ ଅସଲି ମଦ ବୋତଲ ଆଣିଥିଲେ କି କଥା । ଦୁଇ ଜଣଯାକ ଅଧା ଅଧା ଡୋକିଛନ୍ତି ।

—ତୁ ଦେଖିବୁ ?

—ନା । ଦେଖିଥିଲେ ବି ମୁଁ ବାଧା ହଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

—କାହିଁକି ?

—ଭୁଲିଗଲୁ କି, ମୁଁ ତାଙ୍କର କଣାଦାସୀ ? ତାଙ୍କର ରକ୍ଷିତା ଘୋଇଲ ହୋଇ ରହୁଥାନ୍ତି । ମୋ' ପେଟରୁ କାଲେ ପୁଅ କି ଝିଅ ଜନମନ୍ତା, ସେ ନିଜକୁ କ'ଣ ବୋଲି ସଂସାରରେ ପରତେ ହଅନ୍ତା ? ଲୋକେ ତା' ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଠିକି ଦେଖାଇ କଅଣ କହନ୍ତେ ? ଆଗରୁ ସାବଧାନ ହୋଇ ମତେ ବାହା ହେବାକୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବାଧା କଲି । କାଲି । କୁଆଡ଼େ ପଲାଇବି, ଅବା ଜୀବନ ହାରିବି ବୋଲି ଭବିଷ୍ୟ । ସେଇଥିପାଇଁ ବାହାଘର ।

ମୋ ଶିବଚରଣ ଜାରଜ ବିଦୁର ବୋଲି କେହି କହି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ ମହାରଣା ଘର ପୁଅ ।

ସୁନା ହସୁଥାଏ । ଶାଢ଼ିକାନରେ ଆଖି ଘୋରୁଥାଏ । ଟଣ୍ଡା ଅଳ୍ପକା ହୋଇ ଶୁଖୁଥାଏ । ସୁନା ଧୀର ସ୍ଵରରେ ତା'ର କାନ ପାଖରେ କହିଲା, ଗେରସ୍ତୁ ପୁଣି ଯେତକ ମିଳିଲା ସେତକ । ଆଉ ନ ମିଳେ ଲୋ ସଖି ! ଖୁସିରେ ଯେଉଁ ନିଶାକୁ ଆଗ ସେମାନେ ଧରିଥିଲେ, କଅଁଳିଆ, ଛନଛନିଆ, ସୁନ୍ଦରିଆ, ହୁନ୍ଦରିଆ ପିଲଟିଏ ମଣି କାଖେଇ କୁଣ୍ଡାଇ ଗେଲି କରିଥିଲେ, ବଡ଼ ହେଲାବୁ ସେ ପିଲ ଶର ଉତ୍ସୁକର ଅସୁର ହେଲଣି । ତା' ବଳୁଆ ହାତରେ ଗୁଡ଼ାଇ ଧରିଲଣି । ଜୋକ ପରି ଲାଗି ରକ୍ତମାଂସ ସଙ୍ଗେ ଜୀବନ ଶୋଷି ନେଉଛି । ମୁକୁଳିବାକୁ ହାତଗୋଡ଼ ଯେତେ ବାଡ଼େଇଲେ କି ହେବ ? ପରିହାଣ ନାହିଁ ।

—ମୁଁ କ'ଣ ତେବେ କରିବି ?

—ଶିବବାବା ମତେ କହୁଥିଲେ, ତୋ' ଦେହରୁ ବସା ଶାଢ଼ି ଯେଉଁ ଗୁମାସ୍ତା ତରଝରେ ଛୁଟି ପଲାଇଲା, ସେ ତୋ' ପାଖ ସିନା ପଶିବ ନାହିଁ, ଏ ଡ଼ହର ଯିମା ସିନା ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ, କାମୁଡ଼ା କୁକୁର ପରି ଝରିଆର ପଛେ ପଛେ ଲାଗିଥିବ । ହାତରେ ତା'ର ଶିବଡ଼େଉଁରିଆ ଅଛି । ତାକୁ ସେ ନ ଛୁଇଁଲେ ନାହିଁ, ବିଧର୍ମୀ ପଠାଣକୁତ ଲଗାଇ ତା' ହାତରେ ଟାଙ୍କେ ଛେପୁଇବ । ଯେମିତି ସେ କଲା ମ ରଞ୍ଜଳ ' ଝରିବାରୁଁ ଉପରେ ଦାଉ ସାଧିବ ବୋଲି ଯେଉଁ ଅଲକ୍ଷଣୀ ଗୁମାସ୍ତା ଟା ପଠାଣକୁତକୁ କବର ତଳୁ ଉଠାଇ ଆଣିଲା, ତା' ମାଡ଼ରେ ମହାରଣା ବି ଖଣ୍ଡିଆ-ଖାବର ହେଲେ ।

—କ'ଣ ମୁଁ କରବ ?

—ବାବା କ'ଣ ତା'ର ପ୍ରତିକାର ମତେ ବତାଇ ଦିଅନ୍ତେ ? ତୁ ନିଜେ ଯାଇ ତାଙ୍କର ସେବା କର । ତାଙ୍କର ମନ ନେଏ । ତାଙ୍କୁ ତୋ'ର ଭକ୍ତିରେ କିଣି ପକା । ଉପାୟ ସେ ବଳେ ବତାଇ ଦେବେ । ତାଙ୍କର ଦୟା ହେଲେ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ବଣରେ ତୋ' ପେଟରୁ ଶିବଅଂଶରେ ପୁଅ ଜନ୍ମିବ ।

ତା' ମୁହଁ ଦେଖିଲେ, କେଜାଣି ଝରିବାବୁଝର ମତି ବଦଳିବ ଲେ ବଉଳ ! ଏ କୁଳରେ ତୋ'ର ଚେର ଲାଗିବ । ମୋ ସାନକୁହା ମାନ । ସ୍ବାକ୍ଷ ଏବେ ଘରେ ଛୁଡ଼ି, ସ୍ନାନ କରି ମୁଁ ପବିତ୍ର ହେବି । ପୂଜାର ଉପକରଣ ନେଇ ବାବାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବି । ତୋ' ଦୁଃଖ ଜଣାଇ ଦେବି ଲେ । ଆଜି ନ ଗଲେ ନାହିଁ । କାଲି ଯିବୁ । ଡେରି କରି ଯିବୁ । ମୁଁ ସେଇଠି ଥିବି ।

ଟଙ୍କା ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାରି ସ୍ବାକ୍ଷ ଲେଖାଇଲ ।

ନୁଲି ଉପରେ ପାଣି ଗରଜୁ ଥାଏ । ବାମ୍ଫ ଉଠୁଥାଏ, ଜଳ ଜଳିକା ନିଆଁ ବୁଲି ବାହାରକୁ ମାଡ଼ି ଆସିଥାଏ । ଆଗ କ'ଣ ଶବ୍ଦର ବଗ୍ଗର କରୁଣୁ ସେ ଶ୍ରେଷ୍ଠର ଭିତରକୁ ପଶିଲା । କେଉଁ ଅଜଣା ଆଶଂକାରେ ଭୁଲି ଭିତର କାମି ଉଠୁଥିଲା । ପାଦ ଥରିଲା ପରି ଲାଗୁଥିଲା ।

ଆଖିରେ ଲୁହ ଟଳ ଟଳ । ମେଘୁଆ ଆଖିକୁ ଦିଶିଲା ପରି ମନେହେଲା ଯେପରି ତା'ର ଶାଶୁଠାକୁରାଣୀ ନୁଲି ମୁଣ୍ଡରେ ଆଗପରି ବସିଛନ୍ତି । ତା' ଆଡ଼କୁ ପଛ କରିଛନ୍ତି । କଅଁଳେଇ ଗେହ୍ଲେଇ କହୁଛନ୍ତି, ଆଲୋ ମା, ଅଜାଣତରେ ହେଉ ପଛକେ, ଦୋଷୁରୁଣୀ ହେଲୁ । ଖୁଣ୍ଟିଆ କୁଳରେ କାଳିମା ଲେପିଲୁ । ସାତ ପୁରୁଷର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅଦ୍ବନରକକୁ ଠେଲିଲୁ ।

ଝରିଆର ଡାକ କାନରେ ବାଜିଲା, ଏ, ଟ-ଅ-ଗା ।

ଟଙ୍କା ସେଇଠି ଥାଇ ଜବାବ ଦେଲା, ଯାଉଛି — ।

ମେ ଆଖି ପୋଛିଲା । ନୁଲି ପାଖରେ ରଖାହୋଇଥିବା ଶୀର ଡେକ୍ଟରୁ ଦୁଇଟି ଗିଲାସରେ ଅଧେ ଅଧେ ଡାଳି ତରତର ହୋଇ ଝରିଆ ପାଖକୁ ଗଲା । ଦେଖିଲା, ମହାରଣା ଚାଲିଗଲେଣି । ହାତ ଖଟ ଉପରେ ଭରା ଦେଇ ଅଧାଶୁଆ ଠାଣିରେ ଝରିଆ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ବସିଛି । ଆଖି ବୁଜିଛି । ମୁଣ୍ଡଟି ପଛ ଆଡ଼କୁ ଭୁଲାଇଛି । ପାଟି ଅଲପ ଖୋଲିଛି ।

କେମିତି ଦିଶୁଛି ସେ ମୁହଁ ।

ଟଙ୍କର ଛୁତି ଅଗ ଉଠିଲା । କ୍ଷୀର ଗ୍ଳାସ ଦୁଇଟି ସିନ୍ଦୂର ଉପରେ ରଖି ସେ ଖଟ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଝରିଆର ମୁଣ୍ଡକୁ ସିଧା କରୁଣୁ ସେ ଆଖି ଖୋଲିଲା । ମନକୁ ମନ କହିହେଲା, ଶଳା ଗୋକୁଳି ମଳିକ ! ରହ ତତେ ସାଧ୍ୟ କରୁଛୁ । ଆଉ ସେ ଅର୍ଜୁନା । ତାକୁ ହାଣିବି । ହଁ, ହଁ —

ଏସ କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କର ନାଁ ଉଚ୍ଚାରଣ କଲା, ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା, ପରୁରବାକୁ ଟଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ନ ଥିଲା ।

ପୁନା ଦେଇ ସଙ୍ଗେ ବହୁ ସମୟ ଆଳାପ କରି, ବାର କଥା ଶୁଣି, ଜାଣି, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ଗୋଲମାଲିଆ ହୋଇଯାଇଥିଲା । ସେ ବିଚାରକୁଳି ହରାଇ ବସିଥିଲା । ସବୁ ଭୁଲି, ତାର ନିତିଦିନିଆଁ ସ୍ବାଭାବିକ ଚଳଣି-ଭିତରେ ନିଜକୁ ବୁଝାଇ ରଖିବାକୁ ସେ ଛୁଟିପିଟି ହେଉଥିଲା ।

ବୁଲି ଉପରେ ପାଣି ଗରୁଛି । ଘରର କେତେ କାମ ବାକି ପଡ଼ିଛି । ଝରିଆ ଦେହରେ ତେଲ ମାଲିସ କରିବାକୁ ହେବ । ସେ ତ ଏକାକୁ ଏକା । ଏ ଘରର ଚାକରାଣୀ । ଏ ଘରର ମାଲିକାଣୀ । ଏଇ କୁଟୁମ୍ବର ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗ । ପୁଣି ଏଇ କୁଟୁମ୍ବର କେହି ନୁହେଁ । ସେ ଗୋଟାଏ ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା । ଏଇ ଝରିଆ ତା'କୁ ନାଟ କରାଉଛି !

ହେଉ, ସେଇଆ ହେଉ ।

ଟଙ୍କା ସିନ୍ଦୂର ଉପରୁ ଦୁଧ ଗିଲସ ଉଠାଇ ଝରିଆ ମୁହଁରେ ଲଗାଇଲା । କହିଲା, ନିଅ, ପିଇଦିଅ ।

ଝରିଆ ତକ ତକ କରି ଡୋକିଲା । ଗିଲସକ ଦୁଧ ଶେଷ କରିଦେଲା । ସଲଖି ବସି ସେ କହିଲା, ମଠକୁ ରୁ ଯିବୁ ନାହିଁକି ? ପ୍ରସାଦ ଆଣିବୁ । ମୁଁ ଖାଇବି । ତେଜା ହୋଇ ଉଠିବି । ଦେବାଙ୍କ ଫୁଲ ବି ଆଣିବୁ ହେ । ଶଳା ଗୋକୁଳାର ଅଣ୍ଟା ଆଗ ଭାଙ୍ଗିବି । ସେଇଠୁ ସେ ଅର୍ଜୁନାର ।

—ତମେ ଶୋଇପଡ଼ । ତମ କାମ ସାରି, ଭଅଁର ମା ଆସିଲେ, ତାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବି ।

ଟଙ୍କା ଗଲା ନାହିଁ ।

—୨—

ଦିନ ପରେ ଦିନ ବିତିଲା । ତଥାପି ଟଙ୍କା ଅଟଳ ।

ଝରିଆର ସେ ପ୍ରାଣପଣ ସେବା କରେ । ଲୋଟଣୀ ପାଗ ପରି ଘରକାମରେ ଲୋଟିଯାଏ । ଭଅଁରକୁ କାମର ବରଦ ଦିଏ । ଭଅଁର ମାଆଠାରୁ ଗାଆଁର ସବୁ ହାଲୁକା ବୁଝେ । ନିଜେ ଭୂମି ହୋଇ ରହେ ।

ଝିଅକୁ ସେ ଦିନେ ମୁହେଁ ମୁହେଁ ଶୁଣାଇ ଦେଲା, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ମୁଁ ମଠକୁ ଯାଉଥିଲି, ବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ସେତକ ହୋଇଯାଉଛି । ମୋ ଭିତରୁ ଶ୍ଯମଶ୍ରୀ ଗୁଲିଯାଇଛି । କିଏ ଜାଣେ, ମୁଁ ପୁଣି କିପି ଧରିଲିଣି କି ନାହିଁ ?

ଏ— ?

ସତେ, କିଏ ଜାଣେ ? ବାବାଙ୍କର ମହମାରୁ ସବୁ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ । ଘରେ ଥାଇ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଏଇଠି, ବୃନ୍ଦାବନୀଙ୍କ ଆଗରେ ନିହାର ହେଉଛି । ତମକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଏକଟିଆ ଗୁଡ଼ି ରାତିରେ ମୁଁ ଯାଇପାରିବି ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ତମକୁ ମାଡ଼ ଦିଆଇଥିଲେ, ଶ୍ଯମଶ୍ରୀ ଆଉ ପଠାଣ ଭୂତ ପିଟିଲି ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇଲେ, ସେମାନେ ଯଦି ଘରେ ପଶି ତମକୁ ଛେନନ୍ତି, ତମ ଘରେ କଳାକନା ଗୁଲିଇ ସବୁ ଘେରି କରି ନିଅନ୍ତି, ତମେ କଅଣ କରପାରିବ ?

ଏତେ କଥା ତୁ କାହିଁ ଜାଣିଲୁ ଟଣ ?

ମତେ କାଉ କହିଲା । ସେଥିରୁ ତମେ କ'ଣ ପାଇବ ? ତମେ ତ ବାଉଁଶଧରି ବେଶି ଯା ଆସ କରି ପାରିଲଣି । ଟିକିଏ ଟାଣ ହୋଇଯାଅ; ବଳେ ଗାଁରୁ ବୁଝିବ । ସଞ୍ଜ ପୁରୁଷ ପରା ଶିବବାବା ! ସେ କାହିଁକି ଶ୍ଯମଶ୍ରୀର ଦୋଷ ଦିଅନ୍ତେ ? ତାଙ୍କ ନାମରେ ଅନ୍ୟମାନେ ମିଛରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରୁଛନ୍ତି ।

ଝିଅ କହିଲା, ସେଇଆ ହୋଇଥିବ ।

ମହାରଣା କେତେଥର ଆସିଥିଲେ । ଆଉ କେଉଁ ସାଙ୍ଗମାନେ ବି ଆସିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଟଣ ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ ସପ ପାରିଦିବ । ଝିଅକୁ କହେ, ଯାଅ ସେଠିକି । ସେହି ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ କଅଣ କରୁଛ କରୁଥା । ଗଞ୍ଜେଇ ଅଫିସ ଖାଇ, ଭଅଁର ଦ୍ଵାତରେ ମଦପାଣି, ଖଜୁର-ତାଡ଼ ମଗେଇ ପିଇ, ତମେ କି ସରି ହେଲଣି ?

—ତୋ' ବୋପାର କି ଗଲା ?

—କିଛି ନାହିଁ ? ମୋ' ବାପା ତମ ବାପାଙ୍କ ଦ୍ଵାତକୁ ମତେ ଟେକି ଦେଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ସିଅଟି ପୁଖରେ ଶ୍ଯେଷଣ୍ୟରେ ରହିବ, ସେଇଥିପାଇଁ ।

ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରୁ କେଉଁମାନେ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିନ୍ତି ।

ରୁଜୁରୁ ବଟ ଦଣ୍ଡପାଟ ତା'ର ଗୋଗୁଳିଆ ଲମ୍ବନିଶରେ ତାଉଦେଇ ଘର-ଭିତରକୁ ଧସେଇ ପଶେ । ତା'ର ସୁରମାପିକା ଆଖି ଦୁଇଟା ଚନ୍ଦ୍ରପରି ଭ୍ରମେ । କ'ଣ ଉଣୁଥାଏ । ତା' ଉଣୁରୁ ଯେତେ କଥା ବାହାରେ, ତା' ଆଖିରୁ ବାହାରେ ତା'ର ହିଁଗୁଣ ଶୁଣା । କହେ, କ'ଣ ଶୁଣିଲ ! ଝିଅଆସିବାକୁ କାନିରେ ବାନ୍ଧି ରଖିଥିବ ? ତେଣେ ଗୁଡ଼ିଘର ପିନ୍ଧୁ ଖାଇଗଲେଣି ।

ଟଣ ଭାବିଲା, ସେ ଠିକଣା ଜବାବ ଦେବ ସେହି ସିଆଣା ଛତାଗୁଳା ।

ଶାଶୁ ଅଳ୍ପବେଳେ ବସ୍ତ୍ର ହସାବ କରି କହିଥିଲେ, ଝରିଆର ସାଙ୍ଗ ବଟ ପିଲଟିଦିନରୁ ମାଆକୁ ଖାଇଛି । ଏ ଘରେ ସେ ପୁଅପରି ନାରବାର । ପିଲଟିକୁ ତା' ବାପା ବେହୁ ଆଣିଲା ଯେ ଝିଅଟି ବଟ ସାଙ୍ଗର । ମାସେ ଦୁ'ମାସ ଛୋଟ ହୋଇପାରେ । ବର୍ଷ ନ ପୁରୁଣୁ ପୁଅ ହେଲା । ପ୍ରତି ବର୍ଷ ତା'ର ପିଲା ହେଉଛି । ତେବେ ବି ସେ ବୋହୂ, ମୁଖଦାନ୍ତୁରୀ, ଚେପଟିନାଙ୍କର ଗଣ୍ଡି ଝଡୁ ନାହିଁ । ବଟ ଝରିଆଠାରୁ ବଡ଼ । ଗା-ପିଲା ତ, କୋ'ର ଦେହଶୁର ଲେଖା ହେବ ।

ଶାଶୁ ମରିବାରୁ, ଗେରସ୍ତଙ୍କ ସାଙ୍ଗ ହସାବରେ, ସନ୍ଧ୍ୟାଭୂମି ଲେଖାରେ ଟଙ୍କାକୁ ସେ ପଦେ ଅଧେ ନବଳିଆ ଭାଷାରେ ଅଟା କରୁଥିଲା । ଟଙ୍କା କେବେ ଓଲଟି ଜବାବ ଦେଇ ନାହିଁ । ଆଜି ସେ ଭାଉଜ ସମ୍ପର୍କ ପାଉଲଣି ।

କ' ଜବାବ୍ ସେ ଦେବ ? ତା' ଶୁଣୁ ତ ଟାଣ ନୁହେଁ, ନଡ଼ବଡ଼ିଆ । ନିଜ ହୋଧକୁ ନିଜେ ତୋଳି, ଅଭେକା ରୂପକୁ ଟିକିଏ ଅସାବଧାନ ପଣରେ ବେମହତିଆ କରି, ଟଙ୍କା ମୁହଁ ଫଟା ଫଟ କଲା । ମନର ସବୁତକ ଦୃଢ଼ାଭାବ, ତେଜିଲା ଆଖି, ଫୁଲିଲା ନାଜ ଓ ଚିପିଲା ଓଠରେ ପ୍ରକାଶି ସେ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଘର ଭିତରେ ପଶିଲା ।

ବଟିଆ ଝରିଆର ହାତ ଧରି ଅଗଣାକୁ ଦାଣ୍ଡ-ଘରବାଟେ ପିଣ୍ଡାକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଟଙ୍କା ସେମାନଙ୍କର ଆଲୋଚନା ଶୁଣିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରେ ନାହିଁ । ଝରିଆର କୌଣସି କାମରେ ବାଧା ଦିଏନାହିଁ । ବାଧା ଦେବାକୁ ସାହସ କରେ ନାହିଁ । ସେ ଦିନେ ଦିନେ ପଦାକୁ ଦାହାରି ଯାଏ । ପୁଣି ନିଶାପାଣିରେ ଆନ୍ଧାନ୍ତ ହୋଇ କେତେ ରାତିରେ ଫେରେ । ଟଳି ଟଳି ।

କେବେ ବାନ୍ତି ଉଛୁଳି କରି ବାଟରେ ପଡ଼େ । ତାଙ୍କର କେଉଁ ସାଙ୍ଗ, ଅବା ଗାଁ ଲୋକ, ହାତ ଧରି ଆଣି ଘରେ ଛୁଡ଼ିଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଆରମ୍ଭ ହୁଏ ଟଙ୍କାର ସେବା । ତା'ର କାନ୍ଦ । ଦେଖିବାକୁ, ଶୁଣିବାକୁ, ଟିକିଏ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଏକା ସେହି ଛୋଟୀ ଉଅଁ ରାମା । ଆଦେଶ ମାନିବାକୁ ଉଅଁ ରା ।

ସେହି ଦିଓଟି ବ୍ୟକ୍ତି ଘରର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ଛୁନିଆଁ ହୁଅନ୍ତି । ଆହା ଆହା କରନ୍ତି । ଝରିଆର ଦୁରବସ୍ଥା ଦେଖି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାନ୍ତି । ଆକଟ କରି ପଦେ କହିବାକୁ ସେମାନଙ୍କର ସାହସ କୁଳାଏ ନାହିଁ । ମଦୁଆ, ଗୁଡ଼ିତ ଲୋକ ତ ଖାରିଦ, ଯିଏ ହାତଧରି ଆଣିଲା ମାଇପକୁ ପାସଙ୍ଗରେ ପକାଏ ନାହିଁ, କୋଠିଆ ମୁଲିଆ

ଲୋକ ତା' ନୋଧର ତୋଡ଼ ଆଗରେ କୁଟାଣିଅ ସଙ୍ଗେ ସମାନ । ଯା' କହୁଲେ
ତାଙ୍କର ନାବ ଭାସିଯିବ ।

ବୁଢ଼ୀ ଗୁପ୍ତରେ କହେ, ଆଗୋ ବୋହୂଆଆନ୍ତାଣି ! ସେହୁ ଶିବବାବାଜୀ
ନଜେ, ଆଉ ତାଙ୍କର ମରଦ-ମାଇପି ତେଲମାନେ ଏଣୁତେଣୁ ମନରୁ ଡାନ୍ଦ କହ
ଆମ ସାନବାବୁକୁ କାଠିରେ ନଘୁଉଛନ୍ତି । ସେମିତି କେତେ ଗାଆଁର କେତେ ମ !
ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ସୁନା ଗହଣା ନେଇ, ଟଙ୍କା ନେଇ ବାବା ଡରିଗିଆ ଦେଇ ଧୂଆ
ବିକଉଛି । ବାହୁକୁ କାଳିକାମାରିଙ୍କ ପାଖରେ ଅଧୁଆ ପକାଉଛନ୍ତି । କ'ଣ କି,
ତାଙ୍କ ବାହୁଦୋଷ କଟିବ । ଶିଶୁ କଟିବ । ତାଙ୍କର ପିଲାପିଲି ହେବ ।

ଟଣ୍ଡର ଗ୍ରନ୍ଥ ଥରଉଠିଲା । ମନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧି ସେ କହୁଲା, ଯୋଗୀ
ମହାସା, ସିଦ୍ଧପୁରୁଷ । ସେ ଦୟା କରି ଶଙ୍କରଙ୍କୁ ଡାକିଲେ ଦେବା ଆଗକୁ ଆସନ୍ତି ।
ଦର ଦେଇ ଯାଆନ୍ତି । ମୁଁ ତ ନଜେ ଦେଖିଛି ।

—ହଁ ସେ, ଲୋକେ ନିନ୍ଦା କରୁଛନ୍ତି । ସେ ବାବାଜୀ କୁଆଡ଼େ ଲମ୍ଫଟିଆ-
ଟାଏ । ସେ ଯଶି କୁଆଡ଼ର ଖୁଣି ତନେଇତ ସେ, ତା' ପଛରେ ପୁଲିସି ଲାଗିଛି ।
ଏଠିକି ଆସି ମହତମା ହୋଇଛି । ଡାକି କରି ଟଙ୍କା ସୁନା ଗୋଟାଏ ତେଲ ହାତରେ
ପଠାଇ ଦେଉଛି ତ ଆଉ ଗୋଟାଏ ତେଲ ଆସୁଛି ।

ଟଣ୍ଡ କହୁଲା, ଅଧର୍ମୀ ଲୋକେ ଏମିତି ମିଛରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି । ଏ
ଗାଆଁରେ ଦୁଇ ଦଳ ହୋଇଛନ୍ତି । ଆରଦଳିଆ ଏମିତି ପ୍ରସ୍ତୁତ ଚଳେଇଥିବେ ।

ବୁଢ଼ୀ କହୁଲା, ହୋଇଥିବ ଗୋ ବୋହୂ-ସାନ୍ତାଣୀ । ସେହୁମାନେ ଆଉ
ତାଙ୍କ ମାଇପିଟିମାନେ, ନିଜନିଜ ଭିତରେ ଏଇକଥା ହେଉଛନ୍ତି । ସତକୁ ସତ, ସେ
ତେଲବାବା କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେଣି । ଆଉ ଜଣେ ପିଲାବଅସର ଟୋକା
ଆସିଲେଣି ।

ସତେ ?

ମୁଁ ନଜେ ତ ଦେଖି ଆସିଲି । ମଠ ବାହାରେ ସେ ଆମକୁ ସବୁ ଭେଗ
ବାଘୁଥିଲେ ।

ଟଣ୍ଡ କହୁଲା, ଅନେକ ଦିନ ହେଲା ବଉଳ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ ।
ଦେଖା ହୋଇଥିଲେ ସେ ନୂଆଚେଲଙ୍କ କଥା କହୁଥାନ୍ତା । ଭାବିଛି, ମୁଁ ଦିନେ
ତତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବି ।

ଟଣ୍ଡକୁ ତା' କଥା ଶେଷ କରିବାକୁ ନ ଦେଇ ବୁଢ଼ୀ ପାଟି କରି ଉଠିଲା,
ନା, ନା । ଯେତେ ହେଲେ ତ ତମେ ମୋ ସାନ୍ତାଣୀ । ମୁଁ ତମକୁ ଓଲଟି ହୋଇ
ନେହୁରୁ କରୁଛି । ଏ ବୁଢ଼ୀ ମଣିଷଟାର ସାନ-କୁହା ମାନ । ସେ ଛେପସୁ ସୁନାଦେଇ
ବଢ଼ଉଣୀ ସାଙ୍ଗେ ମିଶି ନାହିଁ । ତା' ପାଲରେ ପଡ଼ି ନାହିଁ । କୁଆଡ଼ର କିଏ,

ଭାଗ୍ୟୁଣୀ ଛତରୁଣୀଟା । ତା ବେକଗୁଣକର ବୁଦ୍ଧି । ବାପ ବଅପର ଗଞ୍ଜଡ଼,
ମଦୁଆ, ଅଣପୁରୁଷାକୁ ବାହା ହେଲା । ଲୋକେ କୁହାକୁହୁ ହେଉଛନ୍ତି, ସେ
ଦୋଷରୁଣୀ; ବାବାଜୀ-ମହାତମାଙ୍କ ଶିଳକୁ ପେଟରେ ଧରିଲା । ତମ୍ଭରୁଆର ପୁରୁଷ-
ପଣିଆର ଟେକ ରଖିଲା । ଫୁଲେଇପଣକୁ ସରିଛି । ସେ କୁଆଡ଼େ ପୁଣି ମା ହେବାକୁ
ବସିଲାଣି ।

ଟଣା କାଠିପିତୁଳା ପରି ନିବାକ ନିଷନ୍ଦ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲା । ତା' ପେଟ
ଭିତରୁ କୋହୁ ଉଠୁଥିଲା । ତରତର ବୁଢ଼ୀର ଜାନ ପାଖକୁ ମୁହଁ ନେଇ ଧୀର
ସ୍ଵରରେ ପଚାରିଲା, କିଏ କହିଲା ?

ବୁଢ଼ୀ କହିଲା, ତମ୍ଭରୁର ଅଧା ଠୁଣ କହିଥିଲା ! ସେ କେଡ଼େ ଖୁସି ହୋଇ
ଗସୁଛି ।

ଟଣା କହିଲା, କାହିଁକି ସେ ଖୁସି ନ ହେବ ? ଶିବବାବାଙ୍କ କଲ୍ୟାଣରୁ ତା'
ପୁରୁଷର ଦୁଇଟି ସନ୍ତାନ ହେବେ । ଯେଉଁ ଝରସରିଆମାନେ ତମ୍ଭରୁ ମହାରଣାଙ୍କର
ଅପସରଣ ଗାଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଗାଲରେ ଜାଣ ଚୁନକଲା ବୋଲାହେବ ।

—ହଁ ଯେ, ବାପ ଘରେ ବକରା ପିଲା ନାହିଁବେ ।

—ଓଲଟା କହିଲୁ ଭଅଁର ମା ! ବକରା ଘରେ ବାପ ବାପୁଣୀଙ୍କ ପିଲା
ନାଟ କରିବେ ।

—ହଁ, ସେଇଆ । ପୁନା ବାପୁଣୀ ଯଙ୍ଗେ ସମାନ । ମିର୍ଦ୍ଦିମିର୍ଦ୍ଦିକା ହାଡ଼-
ଦୋହଲ ଛେଳି କୁଆଟିଏ ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଏବେ ବାପୁଣୀ ହେଲାଣି । ତମ୍ଭରୁ
ତା' ଆଗରେ ବକରା ! ପୁନା ଯାହା କହୁଛି ତା'ର ସେଇଆ । ନବସିକା
ନାରଣ ପରିଡ଼ା ମାଲମ ପୁନି କହି ବୁଲୁଛି । ତମ୍ଭରୁ ତା' ନାମରେ ଦିନିମାଣ ଜମି
ରେକିଷ୍ଟକ କର ଦେଲାଣି । ଅଉଲ ଜମି । ଯେଉଁ ଦି ମାଣ ବଥାଳି ଜମି ଅଛି, ଆଉ
ତା' ଘରବାର, ସେତକ ବି କୁଆଡ଼େ ଲେଖେଇ ନବାକୁ ମସୁଧା କଲାଣି । ତାକୁ
ଫୁସୁଲଉଛି ।

—ସତ କି ?

—ମୁଁ କି ଜାଣେ ? ମୋ ବଡ଼ବୋହୁ ତାଙ୍କ ଘର ଲିପୁଥିଲା । ପରିଡ଼ାଏ
ତାଙ୍କ ଭାରିଯାକୁ କହୁଥିଲେ, ସେ ଶୁଣିଛି । ସେ କୁଆଡ଼େ ପୁଣି କହୁଥିଲେ, ମୋ
ବୋହୁ ଶୁଣିଛି, ଝରବାବୁ ପୁନାଦେଇ ନାମରେ ଦି'ମାଣେ ଅଉଲ ଜମି କବଲ
କରିବାକୁ କେତେ ଟଙ୍କା ତମ୍ଭରୁଠାରୁ ନେଇ ଯାରିଲେଣି । ଭଅଁର ସବୁ ଜାଣିଛି ।
ତା'କୁ ପଚାରିଲେ ସେ କହିବ ।

ଟଣାର ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ନିଆଁ କୁହୁଳୁଥିଲା । ସେ ନିଆଁ କୁକୁ-କୁକେଇ
ଉଠିଲା । ଭଅଁରକୁ ସେ ନିଜର ସାନ ଭାଇ ପରି ଭଲପାଏ । ଯେତେବେଳେ ସେ

ଯାହା ମାଗେ, ପାଖରେ ଥିଲେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାଢ଼ିଦେବ । ନିଜେ ନ ଖାଇ ଭର୍ତ୍ତୀ ପତରରେ ଅକାଡ଼େ ।

ଭର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରେଣୀ କରେ ଏହା ଅନ୍ୟ କେହି ଜାଣନ୍ତୁ ବା ନାହିଁ ସେ ଜାଣେ । ଧରା ପଡ଼େ । ପରୁରଲେ ନିର୍ଲକ୍ଷଟା ମୁଣ୍ଡ ନୋଏ । ଟଙ୍କା କଅଁଳେଇ ତିଆରି କହେ, ହଜିରେ ଚଗଲ, ତୁ ମାଗିଥିଲେ ମୁଁ କ'ଣ ଦେବାକୁ ମନା କରାଥାନ୍ତି ? ଏମିତିଆ ବୁଦ୍ଧି ଆଉ ଦିନେ କେବେ କରିବୁ ନାହିଁ ।

ସେଇ ଭର୍ତ୍ତୀ କପଟ କରିଛି । ସବୁ ଜାଣି ଲୁଚାଇ ରଖିଛି । କାହା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବ ? ଝରିଆର ସବୁ ଅତ୍ୟାଚାର ସହ କେଉଁ ଆଶାରେ ମାଟି କାମୁଡ଼ି ସେ ଏ ଡ଼ହରେ ପଡ଼ି ରହିବ ? ଗୁରୁ ଭର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ରେଣୀ, ଯିଏ ବର୍ତ୍ତନ ନେଉଛି, ହିଁ ଓଲ ମନ ଖୁସିରେ ପେଟେ ପେଟେ ଠୁକୁଛି, ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୁଣ୍ଡା ପରି କେଉଁ ଛଟକରେ କ'ଣ ସବୁ ବୋହୁ ନେଉଛି, ଝରିଆର ସେ ଚଣ୍ଡାସ ଅରଜିଛି । ଆଉ ସେ ନା'କୁ ମାଟି ଯେ ମାଲି କାଣୀ, ସେ ମୂଲିଆଣୀଠାରୁ ସ୍ଥାନମାନ । ପାହାନ୍ତା ପହରୁ ଉଠି ଶୁଦ୍ଧ ଅଧସାଏ ଖଟୁଥିବ । ସବୁ କହିବ ମୋ'ର, କିନ୍ତୁ କାହିଁରେ ହାତ ଦେବାକୁ ଅଧିକାର ନ ଥିବ । ମାଡ଼ଗାଲି ସହ, ମୁହଁ ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଥିବ, ସତାପଣିଆ କୁ ଜଗି ରହିଥିବ । ଆଉ ବାରକୁଲ କେଉଁଠି ଅଇଁଠା-ପତର-ଚଟା କୁକୁରର ପାଦରେ ମୁଣ୍ଡ ମାଡ଼ି ସକଉଥିବ ।

ଟଙ୍କା ପୁଣି ଗ୍ରହବାକୁ ଲାଗିଲା, ତା' ବଉଳ ଠିକ୍ କରିଛି । ଲୁହା ଜାଣି ପାଣି ଦେଉଛି । ମନ ଓରମାନ ମେଣ୍ଟାଇ ନେଉଛି । ମହାରଣା ବଣରେ ସେ ନିଜର ଚେର ଲଗାଇ ସାରିଛି । ଜମିର ମାଲିକାଣୀ ସେ ହୋଇ ସାରିଲଣି ।

ଝରିଆର ନିର୍ଭୁଲି ପଣିଆ ପାଇଁ, ଖୁଣ୍ଟିଆଘରର ସମ୍ପତ୍ତି ତା' ଅଜାଣତରେ ଜୁର ହେଉଛି । ସୁନା ତେଣିକି ହାତ ବଢ଼ାଇଲଣି । ତା'ର କି ଦୋଷ ? ଶୁଖିଲା ପୋଖରୀର ଆଶୁଆଣି ପାଣି ଗୋଲେଇ ମାଛ ଧରିଲେ ଯିଏ ମନ ସିଏ ପକ୍ଷୀ-ପାଣିରେ ମାଛ ଅଣ୍ଟାକୁଣ୍ଡୁ, ଯାହା କପାଳକୁ ଯାହା ହାବୁଡ଼େ । ସେମିତି ହୋଇଛି । ସୁନା କାହିଁକି ପଛେଇବ ?

ଟଙ୍କା ନିଜ ଭିତରେ ଆଖିମୁଣ୍ଡ କାମୁଡ଼ି ହେଉଛି । ସୁନା ଦେଇକୁ ଭର୍ତ୍ତୀ କରୁଛି । ଗୁରୁ ବଢ଼େଇ ଘରର ନଅକିଆ ଝିଅଟା । ଆଇଲବେଲେ ମୁକୁଟିଆ ଦେହରୁ ଲେଙ୍କଡ଼ା ଝୁଲୁଥିଲା । ମାଇପେ ନାମ ଟେକିଥିଲେ । ଦେହରେ କଡ଼ାକର ପିତଳ ଗହଣା କେଉଁଠି ନ ଥିଲା । ଏବେ ଦେଖ ! ନ ଚାହିଁଲା ଲୋକେ ତା' ଆଡ଼କୁ ଅନାଉଛନ୍ତି । ଦେହ, ମୁହଁ ପୂର ଉଠିଛି । ରଙ୍ଗ ଢୋରା ହେଲଣି । ଭଲଭଲକା ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧୁଛି । କାନରେ ସୁନାର କାପ । ବେକରେ ଠିକିରି ହାର । ତହିଁରେ ପଦନ ଝୁଲୁଛି । ହାତରେ ରୂପାକାର ଚାରିପୁର ପଟ ! କାହୁଁ ସେ ପାଇଲା ?

ସେ ଟଣ । ତା'ର ଦୁଇଖଣ୍ଡିରୁ ତଳ ଖଣ୍ଡି ନାହିଁ । ଖଣ୍ଡିଏ ବାଦାମିରଙ୍ଗର, ଆଉ ଖଣ୍ଡିକ ପାଣିରିଆ ନାଲି, ଫିକା ନେଲିଆ ରଙ୍ଗର କନ୍ଥା ଖଣ୍ଡିଏ ବ ଅଛି । ଅଳପ ଓସାର । ଓସାରୁଣା ପାଲଟିବାକୁ ସେଇଟି ଲେଡ଼ା । ପେଡ଼ିଲୁଗା ଖଣ୍ଡି ଦିନେ ହଲଦିଆ ଥିଲା । ବେଶୀ ପୁରୁଣା ହେଲାବୁ ରଙ୍ଗ ପାତଳ ହେଲାଣି । ଏତିକି ତା'ର ସମ୍ବଳ । କାନରେ ଗ୍ରେଟ ଫୁଲ ଦିଓଟି ସେମିତି ଅଛି । ହାତରେ ଚାରି ଚାରି ପଟ ନେଲି-କାଚ । ତା'ର ତ ମୂଲ୍ୟାଣି ବେଶ, ସେ ପୁଣି ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ବୋହୂ ।

ଝିଅର ଆଖିକୁ କ'ଣ ଦିଶୁ ନାହିଁ ? ନିଶା ପାଣି ଗୁଡ଼ୁଛି ? ମୁଣ୍ଡକୁ ବରୁଣ-ବୁଦ୍ଧି ଫେରି ଆସୁଛି ? ଗହଣା ପାଇଁ ସେ ତା' ପାଖରେ କେବେ ଅଳ କରି ନାହିଁ । ଆଉ ଖଣ୍ଡିଏ ନୂଆ ଶାଢ଼ି ପାଇଁ ସେ ଯେତେଥର କହିଛି, ଉତ୍ତର ଶୁଣିଛି, ହଉ ଆଣିବା । କେବେ ଆଣିବ ପଚାରିଲେ, ଚିଡ଼ି ଉଠିଛି । ଟଣର ମୋଟାଳିଆ ଦେହର ଅଭେକା ପଣ ତା' ଆଖିରେ କଣ୍ଟା ଫୋଡ଼ୁନାହିଁ ?

ଟଣ ଭାବଲା; ସେ ଏତେ ଅଣହେଲା, ଏତେ କଷଣ ସହ୍ୟ ନାହିଁ । ତା' ବଉଳ ସୁନା ଦେଇ ଯାହା କରୁଛି, ସେ ସେଇଆ କରିବ । ଲୋକେ ଯାହା କହିବାର କହନ୍ତୁ, ସେ ଶିବବାବାଙ୍କ ଆଶ୍ରା ନେବ । ତାହା ମିଛ କହି, ପଡ଼ିଆର ଦେଖାଇ, ଝିଅକୁ ଆହୁରି ନିଶା ଖୋଇ ସେ ବ—

କ'ଣ ହେବ ? କ'ଣ କରିବ ?

ଭାବ ପାରିଲା ନାହିଁ । ଯେ ଯଦି ଏକାଥରେ ବାଲିଆବାତୁଳ ହୁଏ ? ସେ ଯଦି ଜୀବନ ହାରେ ? ନା; ସେ ଯଦି ଝିଅକୁ ଗୁଡ଼ିଫସ ଦେବାକୁ ଧମକାଏ ? ଝିଅ ଆ କ'ଣ ବାଟକୁ ଫେରିବ ?

ଯଦି ସେ ଭାବି ହୋଇଯାଏ, ସେ କେଉଁଠି ପୁଣି ଆଶ୍ରା ଲେଉଟିବ ? ବାପ ଘରେ ?

କେହି କାହାର ଖବର ଅନ୍ତର ବୁଝି ନାହାନ୍ତି । କେତେ କାଳ ପାଣି ପରି ବୋହୂ ଗଲଣି—ସାବତ ମାଆ ନାଟୁର ଅତ୍ୟାଚାର ସହ୍ୟ ଆହା, ବୁଢ଼ାଟି କ'ଣ ଏକଯାଏ ବଞ୍ଚିଥାଏ ? ତାର ବାପା ଭୁଲିଗଲେଣି ଯେ ଝିଅଟିଏ କେବେ ତାଙ୍କର ଜନ୍ମ ଲଭି ପରଘରକୁ ଯାଇଛି । ମନେ ଥିଲେ ସେ ଭାବିଥାନ୍ତେ, ସେ ଝିଅଟା ସ୍ୱପ୍ନରେ ନାହିଁ ।

ଟଣର ଆଖିରେ ଲୁହ । ମନେ ମନେ ସେ ତା'ର ବାପାଙ୍କୁ କହିଲା, ତମେ ମୋ ଦୁଃଖ କାହୁଁ ବୁଝିବ ହେ ବାପା ! ତମ ନାମ ସୁମରଣା କରିବାକୁ ମୁଁ ଓରୁଥିଲି । କାଲେ କେବେ ମୋ' ଭିତରର ଗୁମାସ୍ତା ତମକୁ ହରକତ କରିବ ।

ଶିବବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ସେହି ଚୁମୁଣ୍ଡାଟା ମୋତେ ଗୁଡ଼ି ଚାଲି ଯାଇଛି ବାପା ! ସେ ମୋ' ଭିତରେ ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କ କଳାରୁ ଧାସେ ସହ ଦେଇଛନ୍ତି । କେମିତି ଝରିଆକୁ ଗୁଡ଼ି ଚାଲିଯାଇ ପାରିବ ? ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଠି ଦେଖାଇ କ'ଣ କହୁବେ ?

ଟଣ୍ଡା ନିଜ ଭିତରେ ତା' ମନକୁ ଘାଣ୍ଟିଚକଟି ପ୍ରାଣକୁ ଛଟପଟ କରି ବେଳ କାଟିଲା । ଘରର କାମରେ ତା'ର ମନ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ବସି ବସି, ଅବା ତା' ବୋହୂ ଅମଳର ଶୋଇଲାଘରେ ଖଣ୍ଡେ ପୁରୁଣା ସପ ପକାଇ ଶୋଇ ଶୋଇ ବେଳ କାଟିଲା । ହାଣକୁ ନେଲପରି ଟାଣି ହୋଇ ରୋଷ-ଘରକୁ ଯାଏ । ସକାଳ ବେଳା ଭାତ ଗଣିଏ ଫୁଟାଇ ଦିଏ । ମୁଗ ଡାଲିରେ ପରିବା-ପତ୍ର ପକାଇ ସିଝାଏ ଓ ବଦାରେ । ସେତକ । ପଡ଼ିଆ ଗାଈର ଖିର, ଅଧସେର ହେବ ଚୁଲିରେ ବସାଏ । ଦୁଇଟି ଉତୁର ପରେ ଓହ୍ଲାଏ । ଖିରହାଣ୍ଡି ଶିକାରେ ଥୁଏ । ସକାଳ ଓଲଟି କାମ ସାରେ ।

ଝରିଆ ଯେତେବେଳେ ଆସିବାର ଆସୁ । କି କାମ ତା'ର ବାହାରେ ବଳେଇ ପଡ଼ିଛି ତା'କୁ ହିଁ ଜଣା ! ଗୁପ୍ତ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଜମି କୁଆଡ଼େ ଭାଗରେ ଲାଗିଲା । ଅକାରଣ ବଳଦ ଦୁଇଟା କାହିଁକି ପୋଷା ହେବେ ? ସେମାନେ ହୁଡ଼ା ପାଲଟି-ଲେଖି । କଂସେଇ ଛଡ଼ା କେହି ତାଙ୍କୁ କୁଇଁବେ ନାହିଁ । ଗାଈ, ମାଈବାବୁର ଆଉ ଗୋଟାଏ ଛଡ଼ା ଯେ ସେଇଟା କୁଆଡ଼େ ବସ ଗଲଣି । ସେଗୁଡ଼ିକ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ଛଡ଼ାଟି ଗ୍ରେଟ । ଭଅଁର କହୁଥିଲା, ମହାଦେବଙ୍କ ବୁଡ଼ା-ପିଣ୍ଡ, ହାଡ଼ା ପରିକା, ଯାହାର ଚୁଲୁ ଗ୍ରେଟ ଗୋଡ଼ଟିଏ ବାହାରିଛି, ତାହାର ଅଂଶରେ ବଉଳାଛଡ଼ାର ବାକୁରା ହେବ । ଛଡ଼ାଟି ଏକା ବସିଲେ ହେଲା ।

ଟଣ୍ଡା ଗୋରୁଗୁଡ଼ିକର ସେବା କରେ । ବଉଳାକୁ ଆଉଁସି ଦିଏ । କଅଁଳ ଦୁବ ଘାସ କେରଏ ପାଟିକୁ ବଢ଼ାଇଦିଏ । ବେକତଲର ଗଲ-କମଳରେ ହାତ ସଞ୍ଚାଲେ । ସ୍ନେହବୋଲା ଭାଷାରେ କହେ, ତୋ'ର ମୋର ସାଙ୍ଗ-ସରିଆ ଲୋ ବଉଳା ! ତୋ ପାଇଁ ବି ମହାଦେବଙ୍କର ମନ ଚାଟିଲା । ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ବାହନଟି ପାହାଡ଼ପରି ବାଟ ଛେକି ପଡ଼ିଥାଏ, ବୋଲି ଶୁଣେ ନାହିଁ, କାନ ପାଖରେ ବାଇଦ ବଜାଇଲେ ବି ଚଳେ ନାହିଁ, କାହା ଆଜ୍ଞାରେ ତା'ର ମତି ଟଳିଲା ଯେ, ତୋ ପରିକା କୁଜି-ବିଲେଇକୁ ସେ ଆଦର କଲା ।

ବଉଳା ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ହସ ହସ ହୁଏ ।

ସେମିତି ଦିନେ ହସ ହସ ହୋଇ ବଉଳ ଫୁଲ ଦେଇ ସଞ୍ଜବେଳେ ଖଞ୍ଜା-
ଭିତରକୁ ପଶିଆସିଲା । ଆସାନ୍ତ ଶୁଳ୍ଲ ଚରୁଙ୍ଗୀର ପୁଣିଜନ୍ମ ଆକାଶ କୋଣରେ
ଉଠି ସାରିଥାଏ । ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ଭାସିଲା ବଉଳ ସଙ୍ଗେ ସେ ଲୁଚକାଳି ଡେଲୁଥାଏ ।
ଟଙ୍କର ଅଗଣାରେ ଆଲୁଅ ଛାଇର ଝେଳ । ଦାଣ୍ଡଘର ବାରଣ୍ଡା ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ
ପୁରୁଣା ମସିଣା ଉପରେ ବସି ଟଙ୍କା ଥକା ମାରୁଥାଏ । ଦାଣ୍ଡଘରେ ନଲଟଣ
ଜଳୁଥାଏ ।

ଫୁଲକୁ ଦେଖି ମଧ୍ୟ ସେ ଉଠିଲା ନାହିଁ । ଖାଲି ମୁହଁ ଚୁଲଇ ଚାହିଁଲା ।
ଫୁଲଦେଇ ଶୁଆକଣ୍ଠିଆ ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧି ଗୋରୁ ଦଣ୍ଡୁଥାଏ । ମୁହଁରେ ହସ ଲାଗି
ରହିଥାଏ ।

ଟଙ୍କର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଶୁଭା ହସ ମିଳେଇଗଲା । ଅନାବଶ୍ୟକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା,
କ'ଣ କରୁଛୁ କି ବଉଳ ?

ଟଙ୍କର ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ସେ ତା' ଆଗରେ ବସିଲା । ଚାରି-
ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ପୁଣି କହିଲା, ଭାରି ନିଛୁଟିଆ ଲାଗୁଥିବ । କେମିତି ଏକା ବସି, ପାଟି
ବୁଜି ରହିବୁ ? ଦଣ୍ଡକରେ ମୁଁ ବାଜିଆଣୀ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ତର ମାତୁ ନାହିଁ ?

ଟଙ୍କା ମୁହଁ ଖୋଲିଲା, ହାଲିଆ ହୋଇ ବସିଥିଲା । ଘରଯାକର କାମ
କରିବାକୁ ହେବ । ରାତି ଅଧଯାଏ ଏମିତି ବଞ୍ଚେ । କିଏ ଆସିଲେ ଆସିବେ, ନ
ଆସିଲେ ନାହିଁ । ସେଇଠୁ ସବୁ କବାଟ କଲି ଗୋଇବାକୁ ଯିବ । ଚାଷ ଭାଙ୍ଗିଲା,
ଅଧେ ଜମି ବନ୍ଦି ହେଲେଣି, କି ବନ୍ଦା ପଡ଼ିଲେଣି । ଡାକ ଅଧକ ଭାଗରେ ଲାଗିଛି ।
ଆଉ କି କାମ ?

— ଭଅଁର, ଅଉ ତା ବୋଉ ?

— କେତେବେଳେ ଆସିବେ କିଏ ଜାଣେ ? ଚାଷ ଭାଙ୍ଗିଲା । ଭଅଁର ବ
ପୁଲାଇ ଭାଗ ଧରିଛି । ହେଲେ, ସେ ଆଉ ଆମର କୋଠିଆ ନୁହଁ । ତେବେ, ତା'
ନିଜ କାମ ସାରି ତା' ବୋଉ ସଙ୍ଗରେ ଡେରିରେ ଆସୁଛି । ସ୍ବା'ଜ୍ଜ କଥା ଗୁଡ଼ି ।
କେତେବେଳେ ସେ ଆସିବେ ତାଙ୍କୁ ଜଣା । ମତେ ଜଗିବସିବାକୁ ହେବ ତ !

ଫୁଲ କହିଲା, କାହିଁକି ତୁ ମଠକୁ ଯାଇ ପାରିବୁ ଏବେ ମୁଁ ବୁଝିଲି ।
ନାହାକୁ ଘର ଜଗାଇ ଯିବୁ ?

— ଯିବାକୁ ମୋ'ର କି ଗରଜ ପଡ଼ୁଛି ? ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଯାଇଥାନ୍ତି,
ସେତକ ହୋଇ ସାରିଛି ।

— ଶିବବାବା ସଞ୍ଜ ! ସେ ଜାଣିସାରିଲେଣି । ଯୋଗରେ ବସିଲେ ତାଙ୍କୁ
ସବୁ ଦେଖାଯାଏ । ତତେ ସେ କେତେଥର ଖୋଜିଲେଣି । ତୁ ଗଲେ ସେ ତେ ।

ଭିତରେ ଯେଉଁ ଶିବଆଖି ଧୀରେ ଧୀରେ ମଣିଷ ଦେହ ଧରୁଛି, ତା'କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରିବେ । ସେଇଠୁ ସେ ହେବ ଅଜର-ଅମର । ମୁଁ ତତେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବାକୁ ଆଇଛି ।

ଟଣ୍ଡା ବୁଝିଲା । ମିଛ କି ସତ ଜଣା ନାହିଁ । ଗ୍ରୀଷ୍ମ ସ୍ୱପ୍ନାବସ୍ଥା । ଅଳପ ତେଜ ହୋଇଛି ବୋଲି, ଝରଆ ଆଗରେ ସେ କଥା ବୁଲେଇ କହୁ ଦେଇଥିଲା । ନିଜ ପାଗଲ ପଣର ବଡ଼େଇ ଦେଖାଇବାକୁ ସେ ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣାଙ୍କ ପରି, କେଉଁଠି କ'ଣ ଗପିବୁ । ନିର୍ଲକ୍ଷ୍ୟା ଦେହୁଆଟା । ତା' କୁହାଟ ଶିବବାବାଙ୍କ କାନକୁ ଏଇ ବଉଲ ନେଇଥିବ । ଅବା, ତାଙ୍କ ନାମରେ ସେ ମିଛରେ କହୁଥିବ । ଯେମିତି ସେ ଗପୁଥିଲା ସେ ଝରଆ ଆଉ ତା' ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କୁ ମୋ ଭିତରର ଗୁମାସ୍ତା ଓ ସାଙ୍ଗ ମଠାଗଭୂତ ପିଟିଥିଲେ । ଅସଲ କଥା ଜଣା ପଡ଼ିଲଣି । ସେମାନେ ଯନ୍ତ୍ରାଳ କରିବେ ବୋଲି କାହାଘରୁ ଛେଳି ଚୋରି କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଭଅଁର ମା ପୁଣି କହୁଥିଲା, ଜନାକାଣ୍ଡ । ଭେଦୁଆଙ୍କଠାରୁ ଖବର ପାଇ ଗାଁ ଲୋକେ ଗୋଗୋଛ-ବାଡ଼ୁଆ କରିଥିଲେ ।

ଟଣ୍ଡାର ଭୁଲତାମା ଶାବ ଓ କର୍କଶ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ସୁନାଦେଇ ତରଳିଗଲା । ଭଲେଇ ହୋଇ କହୁଲା, ବୁଝିଲି ବଉଲ, ଘର ଗୁଡ଼ି ରୁ କେମିତି ଯିବୁ ? ଏଇଠି ବାବାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦାର କରୁଥା । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ତୋ' ପାଇଁ ଜଣାଣ କରିବି । ସେ ଦୟାଳୁ ସବୁ ବୁଝିବେ । ତୁ ଦୁଃଖ କର ନା' । ହଉ ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ସୁନାଦେଇ ଉଠିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଉଣୁ ଟଣ୍ଡା ଚମକ ଉଠି ତା'ର ହାତ-ଧରି ଅଟକାଇ ରଖିଲା । କହୁଲା, ତୁ ଗୁମିଲୁ କି ? ଆଉ ଟିକିଏ ବସ । ଶୁଣୁ ମୁଁ କହୁଛି ।

—କ'ଣ କହ ।

—ମନ ଦୁଃଖ କରିବୁ ନାହିଁ ।

—କହୁନୁ ?

—ମୁଁ ଶୁଣୁଆ ଘର ବୋହୂଟି ? ଏ ଘରର ପିଲାଙ୍କୁ ଗର୍ଭିଣୀ ଗାଇ ବାଟ ଗୁଡ଼ୁଥିଲା । ଏ ଘରର ଝିଅବୋହୂଙ୍କ ଦେହରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ କରଣ ବାଜୁ ନ ଥିଲା । ଆଉ, ତୁ ଗୁମିଲୁ ବଉଲ, ତୁ କାହା ଘରର ଝିଅ; କାହା ଘରର ବୋହୂ ? ଦେଖିଲୁ ଥରେ ତୋ' ନିଜ ଭେକକୁ ? ତୁ କହ, ଏମିତି ଭିଖାରୁଣୀ ବେଶରେ ଶୁଣୁଆ ଘରର ବୋହୂଟି ମୁଁ, କେମିତି ପଦାକୁ ବାହାରବ ? ପାଞ୍ଚ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ କେମିତି ମୋ' ଗୋଡ଼ ଚଳିବ ? ତୁ କହ ଲୋ ବଉଲ, କେମିତି ଖାଲି ଏଇ ଗାଁ ନୁହେ, ଆଉ ପାଞ୍ଚ-ଝଣ୍ଟ ଗାଆଁରୁ ଆସିଥିବା ମାଇପିଦଲ ଭିତରେ ମୁଁ ଠିଆ ହେବି ?

ଟଙ୍କର ଆଖି ଲୁହ ଛଳଛଳ ହେଲା ।

ସୁନା ନିଜ ଭିତରେ କୁରୁଳି ଉଠିଲା । ପୁଣି ପ୍ରମାଦ ଗଣିଲା । କି ସାନ୍ତୁନା ସେ ଦେବ ସ୍ଥିର କରି ପାରିଲା ନାହିଁ । କାହିଁକି ଶିବବାବା ଟଙ୍କକୁ ବାରମ୍ବାର ମନେ ପକାଉଛନ୍ତି ତା'କୁ ଅଜଣା ନାହିଁ । କାହିଁକି ଟଙ୍କ ତାଙ୍କୁ କରୁଛନ୍ତି ଦେଇ ରହୁଛି ଟଙ୍କ ଅନୁମାନ କରିବଣି । ଯାହା ଘଟି ଯାଇଛି, ଶୁଦ୍ଧ ଓ ମଦମିଶା ପ୍ରସାଦରେ ସେ ମନହରା ହୋଇ ଯାହାକୁ ଅଲୌକିକ ମଣିଥିଲା, ସ୍ଵଭାବିକ ଅବସ୍ଥା ଫେରିଲା ପରେ, ସେହି ଘଟଣାଟି ଘଟ ଓ ସପନ, ମଣିଷର କାମ ଓ ଦେବତାଙ୍କ କଳାଶ ମଝିରେ ଦୋହଲୁଥିଲା । ସେ ଏବେ ବୁଝି ପାରିଲଣି ଯେ ସେ ସପନରେ ବିହରୁ ନ ଥିଲା । ଦେବତା ରୂପରେ ସେ ମଣିଷ ଦେହର ପୁଣି ପାଇଥିଲା, ଯେଉଁ ପୁଣି, ଯେଉଁ ପାନନ ଏ ସମାଜର କୁଳବୋହୁଙ୍କର ନରକର ଦୁଃଖ ଓ ଯାତନାଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟଙ୍କର । ଅଧିକ କଷ୍ଟଦାୟକ ।

ତା'ର ଅନ୍ତର ସେ ପେଟରେ ଧରିଛି ? ସ୍ଵାମୀକୁ ପ୍ରତାପିତ କରି ଅନୁତାପର ନିଆଁରେ ସେ ଜଳୁଛି ? ଦେହର ଶ୍ଵେଦ-ମେଣ୍ଟଣ ଅପେକ୍ଷା ଗେରସ୍ତର ସେବା-ଆଚରଣ ତା' ପକ୍ଷରେ ଅତି ବଡ଼ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ତା' ପାଖରେ ସବୁ ପଦ୍ମତୋଳା ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଛି, ଗାରଡ଼ି ଶକ୍ତି ହରାଇଛି ।

ଟଙ୍କ କହିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁ ମୋ' ମନର ବେଦନା ଅଙ୍ଗେ ଭେଦାଉଛୁ । ତୁ ସ୍ଵାର କବାବ ଦେଇପାରିବୁ ନାହିଁ । ମୋ'ର ପେଟରେ କେତେ କଥା ଟକମକ୍ ହୋଇ ଫୁଟୁଛି । ସବୁ ଶୁଣିଲା କଥା । ବିଶ୍ଵାସ ହେଉ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଘରଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ, ତାଙ୍କର ରୂପ ଆଉ ତଳ ଦେଖିଲେ ପରତେ ଯିବାକୁ ମନ ମନା କରୁ ନାହିଁ । ପଚାରିବ ? ଅବଗୁଣ ପାଇବୁ ନାହିଁ ?

ସୁନା ଦେଇ ତଟସ୍ଥ ହେଲା । କୁଣ୍ଡିତ କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ପଚାରୁନୁ, କାହିଁକି ଅବଗୁଣ ପାଇବ ? ଯାହା ପଚାରିବାର ଜଳଦ ପଚାର । ଗଦାଏ ବାଟ, ମଠକୁ ଯିବ । ବାବାଙ୍କୁ କହିବ ଯେ ତୁ ତୋ ଘରେ ଏକା ଅଛୁ । ଆଜିକାଲିକା କାଳବେଳ ଯେମିତି କେହି ଠାଉରିଆ ଲୋକ ତାଲା ଗର୍ଜି ଘରେ ପଶିବେ । ସବୁ ବୋହୁ ନେବେ । କଳାଜନା ବୁଲାଇ ଦେବେ । ସେଥିପାଇଁ ତୁ ଯାଇ ପାରୁନାହୁଁ ।

ଖୁସି ହୋଇ ଟଙ୍କ କହିଲା, କହିବୁ, ସବୁ ବୁଝାଇ କହିବୁ । ହେଇ ଦେଖ, ବାବାଙ୍କୁ ମୁଁ ଏଇଠି ମୁଣିଆ ମାରୁଛି । ଥରେ ନୁହେଁ, ସାତ ଥର ।

ଟଙ୍କ ତା'ର ଦରମଜଲା କପ୍ତାଶାଢ଼ିର ପଣତ ଟାଣି ବେକରେ ପକାଇଲା, ସୁନା ଆଗରେ ତା'ର ମୁଣ୍ଡକୁ ମସିଣା ଉପରେ ସାତ ଥର ଲଗାଇଲା । ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ପୁଣି ସଲଖି ବସି କହିଲା, ମୋର ତୁ ସୁନା ବଉଳ ଟି । କହିବୁ, ମୁଁ ସାତ ଥର

ମୁଣିଆ ମାରି ନେହୁରା କରୁଛି, ଗୁହାରି କରି ଜଣାଣ କରୁଛି, ସେ ତାଙ୍କର ଭଗତ ଝରିଆକୁ ଭଲ ବୁଝି ଦିଅନ୍ତି । ସେ ଜଣାପାଣି ଗୁଡ଼ୁ । ସେ ବସ୍ତ୍ର ଆଉ ଲେ ବଉଳ, ସେ ବସ୍ତ୍ର ରହୁ । ଶିବବାବାଙ୍କର ମହମାରୁ. ମୋ' ପେଟରୁ ତା'ର ସେଇ କୁଆଟିଏ ଜନମିବ, ମିଛ କି ସତ ସେହୁ ସଞ୍ଜ ଠାକୁରେ ଜାଣନ୍ତି । ମିଛ ହୋଇଥିଲେ ବି ମୋ'ର ମନରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ମୋ'ର ପିଲା ଲେଡ଼ା ନାହିଁ । ଝରିଆର ଜୀବନ ବସ୍ତ୍ର ରହୁ, ସେତିକି ମୋ'ର ଲେଡ଼ା । ଯଦି ସତ ହୋଇଥାଏ, ସେହୁ ଶିବଆଣୀ ପିଲାଟି, ପୁଅ ହେଲେ ତା' ନାଁ ଦେବ ଶିବଜଳା, ଝିଅ ହେଲେ ଦେବ ଶଙ୍କର—

—ଆରେ, ସେଇ ଦୁଇଟି ନାମ ମନେ ମନେ ମୁଁ ବାହୁଛି ।

—ହଉ ହେଲା । ମୁଁ ତା ମାଉସୀ । ଏକୋଇଶା ଦିନ ମୁଁ ନିଜେ ଯାଇ ତା' ନାଁ ଦେବ ।

ସୁନାଦେଇ କହିଲା—ସେଇଆ ହେଲା । ମୋ'ର ଯାହା ହେବ, ତୋ'ର ଯଦି ସେଇଆ ହୁଏ ? ଦୁଇଟି ନାମ ମୋ ମନକୁ ଆସିଲଣି । ଶଙ୍କର, ଶିବାନା । କ'ଣ କହୁଥିଲୁ ପରା ? କହ ।

ଟଣ୍ଟା କହିଲା, ହଁ, ମୋ ଗୁହାରି ବାବାଙ୍କୁ ଜଣାଇବୁ—ସେ ପିଲା ପଛେ ମା-ଛେଉଣି ହେଉ, ବାପ-ଛେଉଣି ନ ହେଉ । ଝରିଆ ଭଲ ବୁଝି କରୁ । ମୋ' ପାଖକୁ ଫେରିଆସୁ । ତା'ର ଭଲ ଦେଖିବି । ତା'ର ସେବା କରିବି । ମୁହଁକୁ ଚୁଢ଼ି, ମନରେ ବାବାଙ୍କୁ ପୁମରିବ । ମହା ଆନନ୍ଦରେ ମୁଁ ବେଳ କଟାଇବି । ମୋର ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଲେଡ଼ା ନାହିଁ ।

ସୁନା କହିଲା, କହବି, ସବୁ କହବି । ଭଲ ବେଳ ଦେଖି ନିଶ୍ଚେ କହବି । ଶିବ, ଆଉ କାଳିକାମାଈଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଠୁଣୁଅପା ମତେ ମନା କରୁଚନ୍ତି । ମୁଁ ମାନ୍ତିନାହିଁ । ତେବେ ଶିବବାବାଙ୍କର ପାଦ ଛୁଇଁ ନାହିଁ । ଖାଲି ଦର୍ଶନ କରି ଆସୁଛି । ତୋ'ର ସେହୁ ଅବସ୍ଥା ତ ! କିଏ ଜାଣେ ? କାହା ଅଣୁଇ । ବାବା ଦିନେ ସେଇଆ ବୁଝାଇଲେ । ମତେ ଦୂରେଇ ରହିବାକୁ କହିଲେ । ଯାଉଛି ?

—ଆଉ ଟିକିଏ ରହ ବଉଳ ! କେତେ କଥା ମୁଁ ପଚାରିବି ପରା ! ମନକୁ ଦାଣ୍ଡୁଛି । କପଟ ନ କରି ମନଖୋଲି ସତ କହବୁ । ତତେ ରାଗ ଅଛି । ସେ' ତତେ କେତେ ଜମି ବିକିଛନ୍ତି ? କବଳ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି ହେଲଣି କି ନାହିଁ ? କେତେ ଟଙ୍କାକୁ ବିକିଛନ୍ତି ?

ସୁନା ଦେଇ ଅଟ୍ଟ ଅଟ୍ଟ ହେଲା । ଦାଣ୍ଡଘରକୁ ଚାଲିଲା । କହିଲା, ଝରିବାରୁ ଜମି ବିକିବେ ବୋଲି ନାରାଣ ନବପିନ୍ଧାଙ୍କ ଭାରିଯା ପୁନିଦେଇଛନ୍ତି ଶୁଣିଲି । ଗଦେଇ ପଡ଼ିଆ କିଣିବେ ବୋଲି କଥା ପଡ଼ିଥିଲା । ମାହାରଣାଙ୍କୁ ମୁଁ କହିଲା, ମୋ ନାମରେ କଣ । ନାରାଣ ପରିଡ଼ାଙ୍କୁ ସେ କହିଲେ । ହକ ଦାଣ୍ଡମୁଲ ଦେଇ ଜମି

ରେକିନ୍ତା ହେଲା । କେତେ ଟଙ୍କା ଦିଆନିଆ ହେଲା ମତେ ଜଣା ନାହିଁ । ସେ ତ ଶୁଣିମାସର ତଳର କଥା । କେତେ ଜମି ବକିଲେ, କେତେ ଟଙ୍କା ନେଲେ ତୁ ଝରିବାକୁ ପଶୁରୁ ?

ଟଙ୍କା କହିଲା, ପଶୁରିବି ଲେ, ନିଶ୍ଚେ ପଶୁରିବି । ପାଞ୍ଚମାଣ ଜମି ସେ ବକିଲେଣି, କି ବନ୍ଧା ଦେଇ ଟଙ୍କା ଆଣିଲେଣି । ତାଙ୍କର ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ଘରଣୀ-ମାନେ ସେ ସବୁ ଜମି ନେଇଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଝବର ପାଇଛି । ତୁ ତ ଜାଣିଥିବୁ ? ତତେ ଠାକୁରଙ୍କ ଶୁଣ, ତତେ ଶିବବାବାଙ୍କ ଦୁହାଇ, ମନରେ କପଟ ନ ରଖି ମୋ' ଆଗରେ କହ ।

ସୁନାଦେଇ ଶୁଣ ତମତମ ହେଲା । ତା'ର ଦି'ଆଖିରେ ନିଆଁ ଝଟକିଲା । ସେ ଫୁ' ଫୁ' ହୋଇ ନିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ିଲା । ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । କହିଲା, ଗୁରୁ ଯେ ସାକ୍ଷାତ ଭଗବାନ । ଭକ୍ତର ସେ ଗଡ଼ମୁଣ୍ଡ । ତାଙ୍କର ଦୁହାଇ ଦେଇ ତୁ ଗୁରୁଦ୍ରୋହ କରିଛୁ । ସ୍ୱାଠାରୁ ବଳି ବଡ଼ ଅପ୍ରାଧ ନାହିଁ । ତୋ' ପାଖରେ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହିଲେ ପାପର ଭାଗୀ ମୁଁ ହେବି । ମୁଁ ଯାଉଛି ।

ସୁନା ଦେଇ ଯିବାକୁ ଉଦ୍ୟତ ହେଲା ।

ଟଙ୍କା ଗୋଟିଏ ଶାନ୍ତଶିଷ୍ଟ ନିବୋଧ ହିଅ ବୋଲି ବାପଘର ଗାଆଁରେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିଥିଲେ । ସାବତ ମାଆର ଅତ୍ୟାଚାର, ତା' ପାଖରେ ବାପର କରପତ୍ନ-ଯୋଡ଼ା ତଙ୍ଗ ତା'କୁ ମେଣ୍ଟାଛୁଆଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ଡରୁଆ, ଅଧିକ ନରମା କରିଥିଲା । ସେ ଆଶ୍ୱାସ ପାଉଥିଲା କେବଳ ତା'ର ଶ୍ରେଣୀ ଜେଜେମା'ଙ୍କ କୋଠରେ । କେତେ ମନଭୁଲ ଗପ ସେ କହୁଥିଲେ । କେଉଁ କାଳର କେତେ ଘଟଣା । ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟ କେଉଁ ଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଓଲଟି ଯାଏ, ଏହା ସେ ବୁଝାଉଥିଲେ । ଅଶୁଭ କ୍ଷଣରେ ସେ ଭାଗ୍ୟ ଘୁଣି ଲେଉଟି ଯାଏ ।

ଜେଜେମା ପିଠି ଆଉଁସୁଥିଲେ । ବୋକ ଦେଉଥିଲେ । ମନରେ ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମାଉଥିଲେ । ସୁଖ-ଦୁଃଖ କୁହାରବନ୍ଧର ଦାଗ ପରି ବୁଲୁଥାଏ ଲେ ଟଙ୍କା, କରି କରାଇବାକୁ ସେହୁ ଏକା ଜଣେ । ସେହୁ ବଡ଼ଠାକୁର କାଳିଆ । ତା'ର ବଡ଼ ବଡ଼ ଗୋଲିଆ ଆଖିଠିଆ ସବୁବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅନେଇଛି । ସେ ସବୁ ଦେଖେ, ସବୁ ଜାଣେ । କିନ୍ତୁ କହେ ନାହିଁ । ହେଲେ, ସେ ସବୁ କଣ୍ଠାଏ । ନିକେ କିନ୍ତୁ କରେ ନାହିଁ । ମେଇ ଏକା ସତ ଆଉ ସବୁ ମିଛ । ମେଇ ତୋ' ଠାକୁର । ମେଇ ତୋ' ଗୁରୁ, ହଜି, କଜି, ବିଧାତା । ଆଉ ସବୁ ମିଛ । ମନକୁ ଗଣ୍ଡାଇବାକୁ ସେମାନେ ।

ଆଲେ ଟଙ୍କା, କର୍ମକର୍ମୀ ଦେହ ସହେ । କେମିତି ଜାଣ ? ଅରଣ୍ୟେ ଅଜଗର ପ୍ରାଏ । ସହବାକୁ ହେବ ଲେ ମା ! ତା'ଠେଇଁ ଲୟ ରଖ । ଆମ ଦେହ ତ ଆମର ନୁହେଁ, ଆମ ମନ ବି ଆମର ନୁହେଁ । ଆମ ସୁଖ, ଆମ କଷ୍ଟ

ଆମର ନୁହଁ । ସବୁ ତା'ର । ସବୁ ସେ ଭାବୁଛି, କରୁଛି । ସେ ଭୋଗୁଛି । ଆମର କି
ଥାଏ ? ତା' କଥା ସିଏ ବୁଝୁ । ତା'ଠି ବଞ୍ଚାଏ ରଖ । ସେ ସବୁଠି ଅଛି । ଯେଉଁଠି
ତାକୁ ଲୁହାରିବୁ, ସେ ଦେଖିବ । ଜାଣିବ । କ'ଣ କହିବୁ, କ'ଣ କରିବୁ ସେ
ବତେଇ ଦେବ । ଭଲ ମନ୍ଦ ସବୁ । —

ଟଣ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଓଲଟି ହେଲା । ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଚାହିଁଲା । ସୁନା
ଦେଇ ଦାଣ୍ଡ ଘରେ ହେଉଣୁ ବୁଲି ଚାହିଁଲା । ସେ ଅଟକିଲା । ଟଣ ଉଠି ତା'
ପାଖକୁ ଗଲାରୁ ସେ କହିଲା, ଆଲୋ ହେ, ତୁ ମନରେ ଗରବ ଆଣି ଶିବବାବା ଯେ
ସ୍ବପ୍ନ ଶଙ୍କର-ମହାଦେବ ତାଙ୍କଠାରେ ଅପ୍ରାପ୍ୟ କଲୁ । ଏଇଠି ଓଲଟି ହେଲେ ସେ
ତତେ କ୍ଷମା କରିବେ ନାହିଁ । ଯା'ଲେ, ତାଙ୍କର ଶରଣ ପଶିବୁ, ଦୋଷ ମାନିନେବୁ ।

ଆଗେଇ ଯିବାକୁ ବସିଲାରୁ, ଟଣ ତା'ର ହାତକଟଟି ଧରିଲା । କହିଲା,
ଶୁଣ ବଉଳ !

ସୁନା ଦେଇ ହାତ ଛୁଆଡ଼ିଲା । ହାତ ଖସାଇ ନେଲା । ମନରେ ଘୃଣା
ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ନାକ ଫଟାଫଟା କଲା । ଆଖିରେ ତାଛଲା ଭରି ମୁହଁ ଛୁଆଡ଼ି
କହିଲା, ଆଉ ସେ ବଉଳ ପଦ କାହିଁକି ? ପେଟରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବସି ଭରି, ଠାକୁରଙ୍କ
ଅବତାର ଗୁରୁକୁ ଅବଜ୍ଞ କଲୁ । ମୁଁ ତ ଖୋଲା ମଣିଷଟା, ମତେ ସନ୍ଦେହ କଲୁ ।
ସେ ବଉଳ ତାକର ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ । ଆଜିଠାରୁ ସେ ପଦ ଯାଉ ।

ଟଣର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଭୁଟିଲା । ତାର ସହଣିଷଣ ଟଳିଲା । ନୋଧର ନିଆଁର ଧାସ
ମୁଣ୍ଡକୁ ଉଠିଲା । ସେ ତା'ର ଦୁଇଟି ବଳିଷ୍ଠ ମୁଠାରେ ସୁନା ଦେଇର ଦୁଇହାତର
କଟଟି ଧରି ହଲାଇ ଦେଲା । କହିଲା, ଯେଉଁ ମତଲବରେ ତୁ ଛୁର ବଢ଼ଉଣୀଟା,
ଗୋଟାଏ ଦରବୁଡ଼ା, ମଢ଼ିଆ, ଅଣସୁରୁଷାର ପୋଇଲା, ନାଁକୁ ତୃତୀୟ ପକ୍ଷର
ଭାରିଯା । ମତେ ବଉଳ ତାକଥଲୁ, ମୁଁ ଜାଣିଯାରିଛି । ଯାଉ ସେ ପଦଟା । ମୁଁ
ଶୁଣୁଥା ଘରର ଘରଣୀ । ଆଲୋ ସୁନା, ତୋ' ମାଆନ୍ତାଣୀ ! ପରୁରୁ ତୋ'
ଗେରପ୍ରକୁ । ତାଙ୍କର ସାତ ପୁରୁଷ, ଏ ଘରର ମୂଲ୍ୟଥା ଥିଲେ । ହାତ ଯୋଡ଼ି ଏ
ଘରର ପିଣ୍ଡା ତଳେ, ଦଶ ହାତ ଦୂରରେ ଠିଆ ହେଉଥିଲେ । —

ସୁନାର ମୁହଁରୁ ଝାଲ ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ତା' ଭୁଣରୁ କଥା ବାହାରିଲା
ନାହିଁ । ସେ ଛେପ ଡୋକିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ବୁଝି ପାରିନା, ଯାହାର ବଳୁଆ
ହାତ ଦୁଇଟା ତା'କୁ ବାନ୍ଧ ରଖିଛି, ତା' ବରୁଦରେ ବଳ ନିୟାନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା ବୃଥା ଆସ୍ବାସ । ସେ ନରସ୍ତ ରହିଲା । ଟଣର ଛୁରୁଲା ବାକ୍ୟବାଣ ସେ
ନରବରେ ପଡ଼ିଲା । ତଳକୁ ଚାହିଁଲା ।

ଟଣ କହିଲା, କିବା କଥାକୁ ତୁ ମତେ ଏଡ଼େ ଅପମାନ ଦେଲୁ । ହଇଲେ
ଛତା ! ତୁ ଜାଣୁ, ତୋ ଦେହଟାରେ ପାପ ନେସି ହୋଇଛି । ତୋ' ମନରେ

କୃତକପଟ ଟକମକ ହୋଇ ଫୁଟୁଛି । ମୋ ମନରେ ପାପ ନାହିଁ ଲେ, ଗଣଗଣିଆ ମାଛ ପରି ସେଇଟା ଉଡ଼ିଯାଇ ତୋ' ମନରେ ପଶିବ । ମୋ ଦେହରେ ଯଦି ପାପର କାଦୁଅ ଲାଗିଥାଏ, ସେତକ ତୁ ଲାଗାଇଛୁ । ମତେ ଗଞ୍ଜେଇବଟା-ମିଶା ପ୍ରସାଦ ତୁ ଖୁଆଇଲୁ । ମତେ ମଦଗୋଲା ପଣା ତୁ ପିଆଇଲୁ । ମଦହରା ହୋଇଥିଲି । ବାବାଜୀ ବେଶରେ ସେହି ସଇତାନ୍ ଶିବବାବାଙ୍କୁ ମୋତେ ଭେଗ କରାଇଲୁ । ମୋର ଦୋଷ ନାହିଁ । ମନରେ ପାପ ନାହିଁ । ସବୁ ପାପର ଭାଗୀ ତୁ, ଆଉ ସେଇ ବାବାଜୀଟା ! ମତେ ଦେଖିଲୁ ଦିନୁ ସେ ମୋ ଦେହକୁ ଲୋଭ କରି-ଥିଲା । ଦୂତକା କରି ତତେ ମୋ ପାଖକୁ ପେଶିଲା । —

ସୁନା ଅରଥର କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ନାହିଁ ଲେ ବଉଳ ।

ଟଣ ସୁନାଦେଇର ଝାଳୁଆ ଡରିଲା ମୁହଁକୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁ ଗଲିଥିଲି । ପୁଣି ତୋ ଗ୍ରେଟ ମୁହଁରେ ଫରୁ ଝୁଣିଆଙ୍କ ବୋହୂକୁ ଡାକୁଛୁ 'ବଉଳ' ! ଦିଶି ଯାଉଛି ସେହି ବାଘର ମୁହଁ, ସେ ମୁହଁର ନିଶ ଦୁଲକ । ବହୁଥିଲେ ତତେ ଠିଆ କରି ଦେଇଥାନ୍ତେ । ତାଙ୍କ ସାଁତାଣୀ !

—ସା—ଆ—ତା—ଣୀ ।

—ସେଇଆ । ତାଙ୍କର ଏକୋଇର ବଳାକୁ ତୁ ନିଆଁ ଲାଗି ଭେଲିକି ଲାଗାଇ ପାଲରେ ପକାଇଲୁ । ମୋ ଶାଶୁ ଶଶୁର ସେପୁରକୁ ଗଲରୁ ମୋ ଭିତରେ ଗୁମୁଣ୍ଡା ଘର କରି ରହିଛୁ ବୋଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଇଲୁ । ମୋ ଗେରସ୍ତକୁ ଡରାଇଲୁ । ଶିବ-ବାବାଙ୍କ ଭୂଣ୍ଡରେ ସେ ଅପବାଦ ଦିଆଇଲୁ । ମୋ ଗେରସ୍ତ ମଦୁଆ, ଗଞ୍ଜିଡ଼ିଆକୁ ମତେଇଲୁ ।

—ନାହିଁ, ନାହିଁ । ମୋର ଦୋଷ ଦିଅନା ।

—ଆଉ କାହାର ଦୋଷ ଦେବ ? ମୋ ବାପ ଘରେ କେହି କେବେ ଏପରି ଦୋଷ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ମୋ ଶାଶୁ ଶଶୁର ବହୁଥିଲିଯାଏ ସେମାନେ କେବେ ଏପରି ଭାବ ନ ଥିଲେ । କାହିଁକି ମୋର ଗର୍ବର ସନ୍ତାନ ପେଟରେ ନଷ୍ଟ ହେଲେ, ସେମାନେ ଭଲ କରି ଜାଣିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ନିଶାଖୋର ପୁଅଟା ସେଥି-ପାଇଁ ଦାସୀ । ଏହା ସେମାନେ ଚାହିଁଥିଲେ । ମୁଁ ତ ଜାଣିଥିଲି । ଏକା ଏହି ଗାଆଁରେ ନୁହେଁ, କେତେ ଗାଆଁରେ କେତେ ଲୋକ ଦସନ୍ତରେ, ହଇଜାରେ ମଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ କ'ଣ ମୋ ଭିତରର ଗୁମୁଣ୍ଡା ଖାଇଦେଲା, ହଇ ଲେ ? ନା, ସେମାନଙ୍କ ଘରର ବୋହୂ ଚୁଆସୁଣିଙ୍କ ପେଟ ଭିତରେ ଗୁମୁଣ୍ଡାଗୁଡ଼ାଏ ଥିଲେ ? ଦେ ସ୍ଵାର ଜବାବ ।

ପାଟି ଝନି ବାଜି ଯାଉଥାଏ । ସୁନା ଦେଇ ଜବାବ ଦେଲା, ତମେ ନିଜେ ତ ତମ ଭିତରର ଗୁମୁଣ୍ଡାକୁ କେତେ ଥର ଦେଖିଛ ! ମୋ ଆଗରେ କହିଛ ।

ଟଣା ହସିଲା । କହୁଲା, ଦେଖିବୁ । ମୁଁ ତମମାନଙ୍କ ଅପବାଦ ଆ ପ୍ରସ୍ତୁତକୁ
 ସତ ମଣିଥିଲି । ବଶାସ କରୁଥିଲି । ମୋ ବଶାସ ମୋ ମନରେ ସେହି ଧାରଣା
 ଜନ୍ମାଇ ଥିଲା । ସେହି ଧାରଣା ମୋ ଠାରେ ନାହିଁ-ନ-ଥିଲା ଭୟ ଜନ୍ମାଇଥିଲା ।
 ମୋ ଗେରସ୍ତଙ୍କ ମନରେ ମୋ'ଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟ ! ମୋର ଭୟ ମତେ ଗୁମସ୍ତାଙ୍କର
 କେତେ ଭୟଙ୍କର ରୂପ ନ ଦେଖାଇଛି ! ସବୁ ମିଛ । ସବୁ ମୋ ଶୁଣିଥିବା କେତେ
 କେତେ ଭୟଙ୍କାର ଆଘଟଣାର ଗୁଚ୍ଛ । ମୋ ମନ ମୋତେ ଏବେ ବୁଝାଇଦେଲାଣି ।
 ସେଗୁଡ଼ାକ ଖାଲି ମନର ଭ୍ରମ ! ହଇ ଲୋ, ପ୍ରସ୍ତୁତ, ଠିକଣା ଜବାବ ଦେଇ
 ପାରିବୁ ?

—କ'ଣ ?

—ତୁରୁକୁ କାହିଁକି ? ମୋର ଆଉ ଏ କୁଟୁମ୍ବର ତୁ ସଂବନ୍ଧ କରପାରିବୁ ।
 ଆଉ ଅଧିକା କ'ଣ କରପାରିବୁ ? ଯେଉଁ ଭିତରେ ତୁ ମତେ କୁଳଟା କରାଇଲୁ,
 ମୋ ଭିତରୁ ତ ଗୁମସ୍ତା ଗଲା, ସେ ମୋ ଗେରସ୍ତକୁ ଆଉ ମହାରଖାଙ୍କୁ ପଠାଣଭୂତ
 ଲଗାଇ ପିଟାଇଲା କେମିତି ? ମା ଗୁମସ୍ତାର ସେ ଭୂତ ସଙ୍ଗେ କ'ଣ ଆଗରୁ
 ଭାବନାବ ଥିଲା ?

—ମତେ ଜଣା ନାହିଁ !

—ବାବାଜୀ କେମିତି ଜାଣିଲେ ?

—ଯୋଗ ବଳରେ ସେ ସବୁ ଜାଣନ୍ତି ।

—ଯୋଗ ବଳରେ ସେ କେମିତି ଜାଣି ନ ପାରିଲେ ଯେ ଗୁମସ୍ତା ରୂପ
 ଧରି, ପଠାଣ ଭୂତ ରୂପ ଧରି ଏଇ ଗାଆଁର ଦୁଇ ଜଣ ଲୋକ ସେମାନଙ୍କୁ
 ଅନ୍ଧାରରେ ବାଡ଼େଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛରେ ଆହୁରି ଦଳେ ଲୋକ ଠେଙ୍ଗା ବାଡ଼ି
 ଧରି ଲୁଚି ରହିଥିଲେ । ବାବାଜୀଙ୍କର ଭଗବତଲିଆଙ୍କୁ ପିଟି ଦଣ୍ଡା ବନାଇଥାନ୍ତେ ।
 ସୁରକ ପାଇ ଛେଳି ଚୋରି କରପାରିଲେ ନାହିଁ । ପୋଖରୀରୁ ମାଛ ଧରି ପାରିଲେ
 ନାହିଁ । ଯିଏ ଯୁଆଡ଼େ ପ୍ରାଣ ବଳଲରେ ପଳାଇଲେ । ନିଶାରେ ଟଳ ଟଳ ଏଇ
 ଦୁଇ ଜଣ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ି ଛେଲୁ ଖାଇଲେ । ଜନ୍ମାନ କରବା ନ ହେଲା ।

ସୁନାଦେଇ କେମିତି ଟଣାର ହାବୁଡ଼କୁ ନିସ୍ତାର ପାଇ ପଳାଇବ,
 ସେଥିପାଇଁ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା । ସେ ସପନରେ ବ କେବେ ଭାବି ନ ଥିଲା ଯେ,
 ଯାହାକୁ ସେ ଗଜ ମୂର୍ଖ, ସହଜ-ସରଳ ବଶାସୀ, ନରମ ମାଟିମେଷା, ହୁଣ୍ଟି-
 ହାଉଡ଼ୀ ବୋଲି ଜାଣିଥିଲା, ତା' ଭିତରେ ଏତେ ତେଜ ଭରିରହିଛି । ନ ଭାରି
 ଲୋକେ ଗୁଣିଲେ ପ୍ରଳୟ କରନ୍ତି । କି ଉତ୍ତର ସେ ଦେବ ଭାବି ଶୁଣି କରପାରିଲା
 ନାହିଁ ।

ଟଣା ପୁଣି ପ୍ରସ୍ତୁତକୁ, ତୁମ ରହିଲୁ ଯେ ?

ସୁନା ଦେଇ କହୁଲ, ଏସବୁ ଡାହା ମିଛ ଗପ । କେଉଁ ଅଧର୍ମୀ, ହଂସୁଳା, ଅଲେକସାମାନେ ବାବାଙ୍କର ବଦ୍‌ନାମ କରିବାକୁ ତମ ଆଗରେ ଗପିଛନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା ହସିଲା । କହୁଲ, ତୁ ଭଲ କରି ଜାଣୁ, ମତେ ବି ଜଣାଇ ଦେଇଛୁ ଶିବବାବା କ'ଣ । ଖାଲି ତାଙ୍କର ନୁହେଁ, ତାଙ୍କ ଚେଲମାନଙ୍କର ବଳୁଆ ସୁନ୍ଦର ଦେହକୁ ତୁ ଭଲ ପାଇଛୁ ଲେ ବୁଢ଼ା ମହାରଣାର ଟୋକା ଶରଯା । ମତେ ବି ଥରେ ଓଟାରି ନେଇଛୁ । କାହିଁକି ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ ଆଜିଯାଏ ମୋ ମନ ମତେ ଦେଇ ନ ଥିଲା । ମୁଁ ଅନ୍ଧାରରେ ଅଣ୍ଟାଲି ହେଉଥିଲି । ଯେଉଁମାନେ ମାଡ଼ ଖାଇଲେ, ସେମାନଙ୍କ ମଦୁଆ ଆଳାପରୁ ମୁଁ ସବୁ ବୁଝିଲି ।

—ପିଲାଟା ମତେ ତେଣେ ଖୋଜି କାନ୍ଦୁଥିବ ।

—ତୋ' ଠୁଣ୍ଡିଆ ଅଛନ୍ତି । ଯିବୁ ତ ଶୁଣି ଯା । ଚନ୍ଦ୍ରରେ କଲଙ୍କ ଲେପିବାକୁ, କି ତୋ'ର ସଉତୁଣୀ ହେବାକୁ ତୁ ମତେ ଭୁଲାଇ ନେଇ ନ ଥିଲୁ । ଯେଉଁ ଶିବବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ତୁ ସୁଅ ପାଇଛୁ, ଶେରସ୍ତର ଦୁର୍ନାମକୁ ତଡ଼ି ତା'କୁ ତୋ' ପାଦର କଙ୍କର କରିଛୁ, ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ସୁଅ ଝରିବାକୁ ଆପଣାର କରିଛୁ, ତାକୁ ମଦ ଗଣ୍ଡେଇ ଖୋଇ ଜମିବାଡ଼ି ଲେଖାଇ ନେଇଛୁ, ସେଇ ବାବାଜୀ ଠକର ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାକୁ.....

ଟଙ୍କା ଆଉ କହୁପାରିଲା ନାହିଁ । ଯେ ଦୁଇ ହାତ ମୁହଁରେ ଘୋଡ଼ାଇ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଉଠିଲା । ଶକେଇ, ଶକେଇ କାନ୍ଦିଲା ।

କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ସୁନାଦେଇ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା । ତୁଣ୍ଡରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥିଲା । ଉଠି ପଳାଇଯିବାକୁ ମନ ଡାକୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ କେଉଁ ଅଜଣା ଭୟରେ ତା'ର ଦେହ ଅବୁଥିଲା । ପାଦ ଚକ୍ଚୁ ନ ଥିଲା ।

ଟଙ୍କା ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହେଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁ ପୁଣି କହିବାକୁ ଲାଗିଲା, ତୁ ଶାଗ ମାଛ ମୂଲରେ ଖୁଣ୍ଟିଆଘର ଜମି ନେଇଛୁ । ବାସନ କୃପନ, ଗହଣାଗାଣି ବି ନେଇଛୁ । ତା' ବଦଳରେ ତୁ କ'ଣ ଦେଇଛୁ, ଅବା ନ ଦେଇଛୁ ତତେ ଜଣା.....

ସୁନା ଦେଇ କହୁଲ, ତମ ଘରେ ମୁଁ ବସିଛି । କେଜାଣି କାହାଠାରୁ କ'ଣ ଶୁଣି ତମେ ଏତେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହୋଇ ମତେ ଗଣ୍ଡିଆ ଦେଉଛ । ମୋର କପାଳର କଥା । କାହା ଆଗରେ ଗୁହାରି କରିବ ? ଆକାଶରୁ ତୋଳି, ମନରୁ ଗଢ଼ି ଏସବୁ ଆଉ କହୁନା । ଝରିବାକୁ ଉପରେ ତମ ମନର ନୋଧ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ, ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ମାଇପିଟି ମୁଁ, ମାରିବାକୁ ଯଦି ମନ ହେଉଛି, ତମେ ମନଇଚ୍ଛା ମତେ ମାର । ମୁଁ ପିଠି ଦେଖାଇ ଦେବି । ଏମିତି ନିଆଁଜଳା କଥାରେ ମୋ ଆତ୍ମାକୁ ଛଟପଟ କରି ନାହିଁ । ମତେ ବିଦାୟ ଦିଅ । ଏତିକି ମୋର ଶେଷ ଅନୁରୋଧ ।

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ହେଲ । ଯାହା ତୁ ତାଙ୍କଠାରୁ ନେଇ ସାରିଛୁ, ଜମିବାଡ଼ି, ବାସନ, ଗହଣା, ଧନ, ସବୁ ତାଙ୍କର । ମୁଁ ସେଥିରୁ କାଣିବୁ ଏ ଫେରସ୍ତ ମାଗୁ ନାହିଁ । ମୋର ଆଉ ଗୋଟିଏ ମାଗୁଣି ତୋ' ପାଖରେ ଅଛି । ସେ ଦରବଟି ମୋର । ସେଥିରେ ସଂସାରରେ ଆଉ କାହାର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ମୋତେ ଫେରାଇ ଦେବୁ ?

ସୁନା ଦେଇ ପଚାରିଲା, କି ଦରବ ସେଇଟି ?

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ସେଇଟି ମୋର ଗେରସ୍ତ ! ମତେ ବଢ଼ିଲା ଡାକ ତାକୁ ତୁ ତୋର ଅଟ୍ଟା ମଣିଷ କଲୁ । ତମ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଲୁଚିଛନ୍ତି ଖୋଲି ଚାଲିଥିଲା, ତାକୁ ଅଟ୍ଟା ତାମସାର ରୂପ ଦେଲୁ ।

ଅଗଲା ସ୍ଵରରେ ସୁନା ପ୍ରତିବାଦ କଲା, ମିଛ କଥା —

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ମିଛ କି ସତ ଠାକୁରେ ଜାଣନ୍ତି । ତୋ ମନ ଜାଣେ । ମତେ ଜଣା ନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ତମର ଡଙ୍ଗାଢାଙ୍ଗ ଦେଖିଛନ୍ତି ଲେ ସିଆଣୀଆ, ତମ ଅଟ୍ଟା ତମସା କଥାଗୁଣା ଶୁଣିଛନ୍ତି, ସେମାନେ କହୁଛନ୍ତି । ମାହାରଣା ନ ଥିଲାବେଳେ, ଥିଲାବେଳେ ବି, ସ୍ଵାକୁ ମଦ ଖୋଇଛୁ । ଅର୍ଦ୍ଧମ ରସରେ ଜଣ ଦୋଇସ୍‌ବା ଗଞ୍ଜେଇ ଚଳମ ଧରାଇ ଦେଇଛୁ । ସ୍ଵା'କୁ କୋଳରେ ପୁରାଇ ରାତି କଟାଇଛୁ । ମାନବୁ ନାହିଁ ?

ସୁନା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ମନକୁ ମନ କହି ହେଲା, ଭଲ କରିବାକୁ ଯାଇ ମନ ହେଲା, ହେ ଶିବବାବା ! ମଦ ଖାଇ ବାନ୍ତିଉଛନ୍ତି ହୁଅନ୍ତି । ମହାରଣାକୁ ଖୋଜିବାକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଘର ଆଗରେ କରୁଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତି । ମୋ ବଢ଼ିଲର ବର ବୋଲି ମୋ ପ୍ରାଣ କଲବଳ ହୁଏ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦରକୁ ନେଇ ସଫାସୁତୁରା କରେଁ । କ୍ଷୀର ଖୋଇ ଶୁଆଇ ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେଁ । ପାଖେ ପାଖେ ଜଗି ବସିଥାଏ । ସେ ଉନ୍ମୁକ୍ତି ଉଠିଲେ ତାଙ୍କୁ ଧରି ପୁଣି ଶୁଆଏ । ବଧା, ଗୋଇଠା ବି ସହେ ।

ଟଣ୍ଡା ବଡ଼ ପାଟିକରି ହସିଉଠିଲା । ଅଧା ବାଇଆଣିପରି ମୁଣ୍ଡର କେଶ ଓଟାରିଲା । ଦୋହଲର କୋହ ଅମିବାରୁ ସେ କଟମଟ କରି କାକୁସ୍ଥ ସୁନାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା ।

ସୁନାର ମୁହଁ ଜଳାକାଠ ପଡ଼ିଲାଣି । ସେ ଅଗଲା ପାଦରେ ଉଠି ଠିଆ ହେଲାଣି । ଚାଲିଯିବାକୁ ପାଦ ଟେକିଲାଣି । ହେଉଛି, ସେ ଆଗକୁ ପାଦ ପକାଇଲା ।

ଟଣ୍ଡା ଚହଟି, ଉନ୍ମୁକ୍ତି ତାର ଓହ୍ଲାଇ କାନି ଧରି ଝିଙ୍କିଲା । ସୁନା ତରଳ ତେରଳ ଚାହିଁ ଅଟକିଲା । କାକୁସ୍ଥ ମିନତି କଲା, ତମେ ଆଜି ବାଇଆଣିପରି ହେଉଛ । ମତେ ଛୁଡ଼ିଦିଅ । ମୁଁ ପୁଣି କାଲି ଆସିବି । ଯାହା ପଚାରିବ, କହୁବି । ଛୁଡ଼ —

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ମୁଁ ଜାଣେ, ତୁ ଆସିବୁ ନାହିଁ । ଯେବେ ଆସିବୁ, କେଜାଣି ମତେ ଦେଖିବୁ କି ନାହିଁ । ଯାହା ମୁଁ ଶୁଣିଥିଲି, ସବୁ ତୁ ମାନିଛୁ । ଆଲୋ ବଡ଼ଉଣି,

ଆଲୋ ମୋ ଅଜଣାଜଣା ସଉତୁଣି, ଆଲୋ ଜ୍ଞାନଦେଇ ମାଲୁଣି, ସିଂହ ଛୁଆକୁ ମଦ ଗଞ୍ଜେଇ ଖୋଇଲୁ । ଭଅଁର ବାଉଁଶ ସବୁ ଜାଣିଛି । ତୋ ଠୁଣୁଆ ତମର ତାମସା ସବୁ ଦେଖିଛି । ନିର୍ମାୟା ଅଖିଲା ବୁଢ଼ୀଟି ! ରୂପତରେ ତା ସାଞ୍ଚସରସାଙ୍କ ଆଗରେ ସବୁ ଗପିଛି । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେଣି । କ'ଣ ଲୁଚେଇ ପାରିବୁ ? ଠାକୁରଙ୍କର ସବୁଠି ଆଖି । ପାପ ସାତତାଳ ପଙ୍କ ଫୁଟି ଯେବେହେଲେ ପଦାକୁ ବାହାରବ । ଗୋଟିଏ ଫଣାରୁ ଆଉ ଛଅ ଫଣା ବାହାରଥିବ । ଜିଭ ଲହ ଲହ କରୁଥିବ । ଦଂଶିବ, ଦଂଶିବ ଲୋ, ନିଶ୍ଚୟ ଦଂଶିବ ।

ଟଣ୍ଡା ସୁନାର କାନି ଗୁଡ଼ିଲ । ଉଠିଲ । ବାଇଆଣୀ ପରି ଟଳିଟଳିକା ଅଗଣାକୁ ଓହ୍ଲାଇଲ । ମେଘରସା ଆକାଶ ଉପରକୁ ଚଢ଼ୁଝୁଣି ଜହ୍ନ ଦି-ଲଠି ଉଠିଆସିଲେଣି । ଅଗଣାରେ ଆଲୁଅ ଗୁଜର ଖେଳ । ଟଣ୍ଡା ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଚଉରା ଆଗରେ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିଲ । ଭ୍ରମିଲ ମୁଣ୍ଡକୁ ଦୁଇ ଆଖିରେ ଆପିଲ । ଜାନ ଭାଁ-ଭାଁ ହେଉଥାଏ ।

ନଇ ଓ ନାଲ ଭୂଠର କେତେ ମାଇପିଙ୍କର ଖିଲିଖିଲି ହସ, ଉପଲକ୍ଷ ଦିଆ ହୁଗୁଲ କଥା କାନରେ ବାଜି ଯାଉଥାଏ । ସେଥିରେ ଶିବବାବାଙ୍କ ଉଗତମାନଙ୍କ କରମପତର କାହାଣୀ ଅଧିକ ଥାଏ ।

ତମ୍ଭରୁ ମାହାରଣା ଚନ୍ଦ୍ରପେଶା ହେଲେ ଝରିଖୁଣ୍ଟିଆ ତା ଗୋଡ଼ାଣିଆ ପେସା ବଳଦ ହୁଏ । ସୁନା ରାଧିକା ହେଲେ, ବଳଦଟା ତା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଏ । ଟଣ୍ଡା ତା ଗୁହାଳ ଜଗି ପଡ଼ିଥାଏ । ଶଶୁ ତ ଜଣେ । ସେ ମହାଦେବଙ୍କ ବାହାନ ! କଳିଯୁଗରେ ଶଶୁ ଓ ବଳଦ ମଣିଷ ରୂପରେ ଆତଯାତ ।

ପୁଣି କେବେ ଉପଦେଶଦିଆ ଆଲାପ ଚାଲେ, ଭାରି ଜଣେ ସେ କୁଆଡ଼ର ଛତରଖାଇଟା ! କଅଁଳ ଲୁହା ଦେଖି ହାଉଲେ ହାଉଲେ କାମୁଡ଼ି ଖାଉଛି । ମଲମର, ବଉଳ ବଉଳ ହେଉଛି । ଏଣେ ତା ବରକୁ ମଦ ଗଞ୍ଜେଇ ଖୋଇ କାବୁ କରିଛି । ପୀରତି ବିକି ସବୁ କଣିନେଲେଣି । ଟଙ୍କା ପଇସା କି ଲୋଡ଼ା ? କେଡ଼େ ହୁଣିଟା ମ ! ତା ପାଲରେ ଝରିଆ ପଡ଼ିଲେଣି ! ଠୁଣୁବୁଢ଼ା ଯାହା କହେ ଶୁଣିଛି ? ତା ଡହଣ ବୋହୂର ଭଲପଣ, ତା ବୁଝିବାକୁ ପରଶନ୍ଦା ! ଶୁଣ ଗୋ...

ଟଣ୍ଡା ମଣୁଥିଲା, ନଗରନାଉଲ ଝରିସରଙ୍କର ପରସରଭଙ୍ଗା ଅନର୍ଥକ କୁସା-ରଟନା । ସେ ପରତେ ଯାଉ ନ ଥିଲା । ମଣିଥିଲା, ସେହିମାନଙ୍କର ପରସରଭଙ୍ଗା ଟେହଲ କାହାଣୀ ।

କାହ୍ନୁର ବଡ଼ପାଟିଆ ଫୁଲୁଫୁଲୁ କଥା, ପାଖ ମାଇପିର ହସିଲ ମୁହଁ ଓ ଦୋହଲ ମୁଣ୍ଡର କାନ ପାଖରେ ଟଣର ନଇଁଲ ମୁହଁର ଡେରିଲ କାନରେ ବାଜେ— ସେ ଶିବଙ୍କର ଖୋଲକଲା ନେଇ ଅବତାର ଗୋ ! ସବୁ ଫୁଲ ତାଙ୍କର ହିଅ ସମାନ । ସେ ବ୍ରହ୍ମରାଜ ମହାତମା । ତାଙ୍କ ନାମରେ ନିନ୍ଦାପଦ ଯିଏ ଜିଭରୁ କାଢ଼ିବ, ଆଉ ଜନମରେ ସେ ବୋବା ହେବ । ଅଣପୁରୁଷାଟା ଗୋରୁ ମୁଣ୍ଡଆପା । କାହ୍ନୁ ଆଗରୁ ଯାହା ଯଙ୍ଗେ କାହ୍ନୁ ଅଇଲ ଛତାଶର ଶବନାବ ଥିଲ, ଯିଏ ଏକୋଇର ବଳା ବଣିକେମନ ଯେ ଲକ୍ଷମୀପରିକା ମାଇପକୁ ପର କରି ସେ ନିଶା ଭୋଲିଆଟା, ଅର୍ଦ୍ଧଠା ପତର ଚାଟୁଥିଲ । ତାଆର ବାଳୁତକୁ ପେଟରୁ କାଢ଼ିଲ, ଅଣପୁରୁଷାଟା କୁହାଟ ଗୁଡ଼ିଲ, ଦେଖ ଦେଖ ମୋର କାହ୍ନୁଆପଣ !

ଆରକର ବଡ଼ ପାଟି କଥା—ଆଗୋ, ମୁଁ ହେଇଥିଲେ ଗୁଞ୍ଜୁଣିମୁଠାରେ ନିଶାଫିଆ ଛତେଇଦିଅନ୍ତି । ପେରମ ଫେରମ ଉଡେଇ ଦିଅନ୍ତି । ବସ୍ କହିଲେ ବସନ୍ତା, ଉଠ୍ କହିଲେ ଉଠନ୍ତା । ଠିକଣା କଟାଲ ବେଳେ ଅର୍ଦ୍ଧାଦିଆ ଗୋଇଠା ଦେଲେ, ଗୁଞ୍ଜୁଣୀ ପାହାର ପିଠିରେ ବସାଇଲେ ସେ ବୁଝନ୍ତା ସେ ଘରର ଘରଣୀ ଲକ୍ଷମୀ ଠାକୁରାଣୀ ପୀରତି ରକ୍ତଣୀ ନୁହେଁ ।

ଆଉ ଜଣଙ୍କର ବସ୍ତିତ ବାଣୀ, ଏ—ଏ—ଏ ! ଭଲେ ମୋ ବୋଉଲେ, ଗୁଞ୍ଜୁଣୀରାଣୀର ଏତେ କରମତି କି ନାନ ?

ଆରକର ହିଁ ହିଁ ହସ । ଏଥର ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିଲ, ଛଅଟା କୁଆ ଭୁ ବେଇଲୁ । ଗୁଞ୍ଜୁଣୀକୁ ଜାଣିଲୁ ନାହିଁ ? ତୋ କପାଳ ଭଲ ଲେ ରାଉତାଣୀ ! ହାତୀ-ପରିକା ତୋ ବରଟାର ରୂପକୁ ଦେଖିଲେ ଶନ୍ଦୁ ସିନା ଶଙ୍କିଯାଏ, ହେଲେ ସେ ମାଇପିବୋଲଟା ! ମୁଁ ମୁଁ କା ଭଲୁଆ ବଲେଇପରି ଗୋଡ଼ରେ ଘଷି ହେଉଥିବ । ସେଇଥିପାଇଁ ଗୁଞ୍ଜୁଣୀର ନିଜ ରୂପ ଦେଖିଲୁ । ଦରକାର ପଡ଼ିନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣିଛି, ପରଖିଛି । ଏକା ତମ ନନାଙ୍କ ପିଠିରେ ନୁହେଁ; ଆଉ କେତେକଙ୍କ ପିଠିରେ, ହଁ ।

—ଜ'ଣ ତାଙ୍କ ଗୁଣ ନାନ ?

—ଓହୋ, ମତେ ଗପେଇବୁ ? କେତେ ଡେରି ହେଲଣି ? ପରୁରିଲୁ ଯେବେ କହିବ । ଶୁଣୁ ଆଜ୍ଞା ଘରର ନିଶିମାଣୀ ବୋହୂଟି ହେଲେ ଶୁଣିଆଉ ! ତମ ନନାଏ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି ପ୍ରେତ ତଡ଼ନ୍ତି ସିନା ଗୋ, ଗୁଞ୍ଜୁଣୀ ଯେ ଗୁମୁଣ୍ଡାରୁପିଣୀ । ଡାକିଲେ ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ 'ଓ' କରେ । ଅଳ କଲେ ସେ ନିଜ ରୂପ ଧରେ । ଭୂତ ପ୍ରେତ, ଡାଆଣୀ, ଚରଗୁଣୀ ସବୁ ସେ ନିହମାକେ ପିଟିପିଟିକା ତଡ଼େ । ମଉନମୁହଁ ସେ ଭାରି ଜଣେ ମ ? ଗୁରୁ ଝରିବାବୁଟା ତାକୁ ବଲେଇସିବ, ନା ସେ ଛଟକା କୁଆଡ଼ର କିଏ ଟା ? 'ତୋ ପିଲା ପାଇଁ ତୁ ଦେ' କହି ନିଶାରେ ଭୋଲ କରାଇ ସବୁତ

ବୁଢ଼ାଇ ନେଲଣି । ଆହା, କି ଶୋଭା ପିଲର ରକ୍ତ ମ୍ୟାଂସ ଝୁଣି ଖାଇଲଣି । ଖାଲି ତାର ଶୁକଶୁକିଆ ଜୀବନଟି ବାକି ଅଛି । ତମ ନନା ପରା କହୁଥିଲେ—

—ହଁ, ହଁ, ଆମର ସେ ବି କହୁଥିଲେ ଯେ—

ଅଧିକ ଶୁଣିବାକୁ ଟଣର ସାହସ ନ ଥାଏ । ସେ ଥରଲା ଛୁତରେ ପାଣିରୁ ଉଠେ । କୋହୁଡ଼ଠା ନିଶ୍ୱାସକୁ ଭେକି ଭେକି ଛୁଡ଼େ । ଅଧାଚପୁଡ଼ା ଲୁଗାଖଣ୍ଡି ଦେହରେ ବେଢ଼ାଏ । କସ୍ତାଟି ଚପୁଡ଼ି ଚପୁଡ଼ି ଘରମୁହାଁ ହୁଏ । ଦେହରୁ ନିଗଡ଼ାପାଣି ପାଦ ଉପରେ ତଳକୁ ବୋହୁ ଯାଉଥାଏ । ଓଢ଼ା ନେଣି ଛୁତ ଉପରେ ବିଛେଇ ହୋଇ ନାହିଁ ତଳକୁ ଲମ୍ଫି ଯାଇଥାଏ । ତାର ଥପ ଥପ ପାଣିରେ ଟଣର ନିସାହା ନିରାଶ ଲୁହ ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଥାଏ ।

ଭାବୁଥାଏ, ଝରଣା ଛଡ଼ା ଆଗକୁ ପଛକୁ ତାର କେହି ନାହିଁ । କେମିତି ତା ଦେହରେ ଟିପି ଛୁଇଁ ସେ ପାତଳା ହେବ ? ସବୁଥିର ସିଏ ମାଲିକ, ସେ ଧୂଳି-ଦେଲେ ତ ଟଣ ଉଡ଼ିଯିବ ! ଏ ଗାଆଁରେ କିଏ ତା ପିଠିରେ ପଡ଼ିବ ? କିଏ ତାକୁ ଆଶ୍ରା ଦେବ ? କାହିଁକି ? ଦେହ ବ୍ୟତୀତ ନିଜର ହୋଇ ତାର କଅଣ ବା ଅଛି ? ଝରସର ପରଘର ଭଙ୍ଗେଇ ଦରବୁଡ଼ି ପଲ ! ତାକୁ ଟେକି, ମତାଇ ତାର ସବୁ ସାରି ବାଟରେ ଛୁଡ଼ିବାକୁ ବରୁର କରିଛନ୍ତି । ପବନରେ ଗଣ୍ଠି ପକାଇ ଖାଲି ଅଜବ ମିଛରୁଡ଼ାଏ ତାକୁ ଶୁଣାଇ ଗସି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଦିନେ କାଳେ ତାଙ୍କ ପାଦଧୂଳି ତା ଘରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଗାଧୁଆ ଭୂଠରେ ଖାଲି ନୁହେଁ ସେନେହ ଶରଧା ଗଳିପଡ଼ୁଥାଏ । ନିଜ କପାଳ ସେ ନିଜେ ଭୁଞ୍ଜିବ । କେହି ଭାଗ ନେବେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କମାନଙ୍କ ସୌଭାଗ୍ୟରୁ ଟିପେ କେହି ତା ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ ଦେବେ ନାହିଁ ।...

ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଚଉରା ଆଗରେ ତା ଗାଁ ଗାଁ କାନରେ ଗାଁ ଘରଣୀମାନଙ୍କର କେତେ କେତେ କଥା ଆସି ବାଜି ଯାଉଥାଏ । ଭ୍ରମିଲା ମନରେ ପଣି ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥାଏ । ସୁନା ବଡ଼ଉଣୀ ଭଲେଇ ହୋଇ ଯେଉଁ ସଫେଇ ଦେଲା, ସେ ନ ମାନି, ସବୁ ମାନିଗଲା । ଗୋଟାଗୁଣ୍ଠା ନିଜର ହୋଇ ଆଉ ଦିନେ ସଞ୍ଜରେ ସେ ଯେଉଁ ଅନାଦ କଥା ଶିଖାଉଥିଲା, ଆଜି ମନେ ପକାଇଲେ କେଡ଼େ ଭୟଙ୍କର ଆ ଲଗୁଛି । ସ୍ୱାମୀ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଚଢ଼ାନ୍ତି !!

ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । ରେକା ପକାଇ ସଲଖି ବସିଲା । ଆକାଶର ସୋରଷ-ଫୁଲିଆ କଣ୍ଠିଆ ଜହ୍ନକୁ ଅନାଇଲା । ଖଣ୍ଡେ ମେଘ ଭିତରୁ ସେ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ତବତବ କରି ଗୁହଁଛି । ତା' ଦେହରେ କେଡ଼େ ବଡ଼ ଦାଗଟାଏ । କ'ଣ ସେ କହୁଛି ? ମୋ ପରିକା ସମସ୍ତେ ଲୋ ଟଣ । ଅଳପ ବହୁତ କଲଙ୍କ ଧରି ସମସ୍ତେ ଆଡ଼ଯାତ । ଆଉ ଖଣ୍ଡେ ମେଘ ଆସିଲା । ହସିଲା ଜହ୍ନକୁ ତା' ପଣତ ଉଠାଡ଼କୁ

ନେଲା । ତଥାପି ତ ତା'ର କାହାର ସଫାଳତା ଥିବ ବାରି ହେଉଥାଏ । ସେ ଥିବରେ ସାଜତା ସେହୁ କଳାକଳଙ୍କ ।

ବୃନ୍ଦାବତୀ ଗୋ, ମୋ ଏକୂଟିଆ ଜୀବନର ସଖୀ ! ମୋ ସୁଖ ଦୁଃଖ ସବୁ ତୁମକୁ ଜଣାଇଛି । ମୋ' ଭିତରେ ତମେ ହିଁ କେବଳ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇଛ । ତମେ ମତେ କହିଦିଅ, ତମେ ମୋତେ ବଢ଼ାଇ ଦିଅ, ମୁଁ କି ବୁଝି କରିବି ? ଯେଉଁ କୁଟମୀ ସୁନାର ପାଲରୁ କେମିତି ମୁଁ ତାକୁ ମୁକାଳି ଆଣିବି ?

ଟଙ୍କା ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଆପିଲା । ପୁଣି ପୁଣି ସେ ପ୍ରଶ୍ନାମ କଲା । ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲା । ଆଖିରୁ ଲୋଡ଼କ ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଟଙ୍କା ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ଆଗରେ ଓଲଟିହେଲା । ଆଖି ଲୁହରେ ମୁହଁ ପଖାଳ ସେ ଜଣାଣ କଲା, ତାକୁ ଭଲ ବୁଝି ଦିଅ ଗୋ ଠାକୁରାଣୀ ! ମୁଁ ତମର ଶରଣ ପଶୁଛି । ସୁନାଦେଇର ପାଲରୁ ତାକୁ ଉଦ୍ଧାର ଆଣ ।

—୭—

ମନର ଦୁଃଖ ଆଖିର ଲୁହରେ ଧୋଇ, ଚରନ୍ତମା ମା ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଆସି ଟଙ୍କା ଉଠିଲା ।

ନିତିଦିନିଆଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲଣି । ବହୁଥାନେ ଆଶା ଥାଏ । ତା'କୁ ହିଁ କରିବାକୁ ହେବ । ଏକୂଟିଆ ଦହରଞ୍ଜିଆ ଜୀବନର ପ୍ରିୟତାଆଁ ସେହୁ ନିତିଦିନିଆ କାମଗୁଡ଼ିକ ! ଭୁଣ୍ଡ ନ ଥାଇ ସେମାନେ କଥା କହନ୍ତି । ଆଖି ନ ଥାଇ ସେମାନେ ଜଳଜଳ କରି ଅନାଇଥାନ୍ତି । ସେ ଗୁଡ଼ାଣୀ କେଡ଼େ କରୁଣ । ମିନତିଭରା । ହାତ ନ ଥାଇ ସମସ୍ତେ ସେମାନେ ମତେ ଠାରି ଡାକନ୍ତି, ଚେତାଇ ଦିଅନ୍ତି, ହେଲା । କଲେ ଭେଳା ବୁଝିବ । ଆଗ ମତେ ସମ୍ପାଦ । ନା, ଆଗ ମତେ...

ବାଦବୁଦିଆ ଜରବ ତାଙ୍କ ।

ରାତି ପହଲି ପହର ଡେଇଁଗଲଣି । ଟଙ୍କା ସବୁ ଦୁଃଖିନ୍ନା ଆଡ଼େଇ କାମରେ ନିଜକୁ ବୁଝାଇଦେଲା ।

ସେ ଜାଣେ, ଜମିସବୁ ଶୁଣ ଲାଗିଲଦନରୁ 'ଉଅଁରା ତା' ମାଆକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ରାତିରେ ଆସିବାକୁ ଡେରି କରୁଛି । ସେ ଅନ୍ୟ କାହା ପାଖରେ କାମ ଖୋଜୁଛି । ବର୍ଷକର ବର୍ତ୍ତନ ଭୁଟି ନ ଥିବାରୁ ଆସିବାକୁ ବାଧା ହେଉଛି । ପୁଣି ବହୁ ବର୍ଷର ସମ୍ପର୍କ ଯେଉଁ ଆନୁଗତ୍ୟର ଡୋରରେ ତାକୁ ଟାଣୁଥାଏ ସେ ବାନ୍ଧୁଛି, ସେହୁ ଡୋର ତାକୁ ଓଟାରି ଆଣୁଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ଡୋର ତ ହୁଗୁଳା ହେଲଣି । କେବେ ସେ ସମ୍ପର୍କର ପଦାରୁ ମୁଣ୍ଡ ଗଲାଇ ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଚରଣକୁ ଗୁଲିଯିବ ।

ବିଶ୍ୱାସ ରୁଟିବ । ଏ ଘରର ସବୁ କାରବାର ତାକୁ ଜଣା । କେଉଁଠି କଅଣ ଅଛି, ତାକୁ ଅଛପା ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଶିଙ୍ଗରେ ସେ ମାଟି ଖୋଳୁଥିଲା, ମିର୍ଲମିର୍ଲକା ମାଣିକରଜା ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଗୋଜାଗୋଜା ଶିଙ୍ଗ ଦୁଇଟାରେ ସେ ମନ କଲେ ଭୁଲିବ । ଘର ମଣିଷ ପରଘରେ ଘୋଷା କୁକୁର । କିଏ ପିଠିରେ ପଡ଼ିବ ? ରକ୍ଷାରକ୍ଷଣ କରିବ ? ଭଅଁର ଓ ଭଅଁରମା'କୁ ଆଉ ବିଶ୍ୱାସ କରିହେବ ନାହିଁ । ପେଟଆରୁରେ ପେଟ ଜଳିଲେ ସେ କ'ଣ ଧର୍ମ ଅଧର୍ମ ବିଚାର କରିବ ? ମୁହଁ ମୁଲାଇବା ରଖିବ ?

କାମ କରୁକରୁ ଝାସ ଏହିପରି କେତେ ବିଚାର କରୁଥିଲା—ସେ ଝରିଆ ଯଦି ଏ ସବୁ ମନକୁ ନ ନଏ, ଯାହା କରିବାର କରି ତ ସବୁ ସାରିଲାଣି, ଯଦି ସେ ବୋଲି ମାନ ଅନ୍ତତଃ ଘରେ ନ ରହେ, କେଉଁ ଭରସାରେ ସେ ଏ ଘରେ ଆଉସବୁ ଆପଦ ବିପଦ ମୁଣେଇ, ମାଟିକାମୁଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିବ ? ସେ ଅସଜ ମଣିଷଟିଏ । ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଲେ ସିନା ତା' ଭିତରେ ଥିବା ଅନ୍ତରାତ୍ମକୁ ସେ ମଣିଷ କରି ଗଢିବ ? ସଂସାରକୁ ଆଣିବ ?

ଟଙ୍କା ବିଚାରଲା, ଝରିଆର ନିଶା ଗୁଡ଼ିଲେ, ସେ ଭଲରେ ଭଲରେ ତାକୁ ସବୁ ବୁଝାଇଦେବ । ଶେଷ କଥା କହିଦିବ, ତମର ଘର ଏବେ ସମ୍ଭାଳ । ଯାହା କରୁଛ କର, ତମର ଇଚ୍ଛା । ଯେମିତି ମୁଁ ଆସିଥିଲି, ସେମିତି ଚାଲିଯିବ । ଯେଉଁଠୁ ଆସିଥିଲି ସେଇଠିକି । ଶବାସ ରାତି ଆସିଥିଲି ମୁଁ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ନୂଆବୋହୁ, ସାତକୋଶ ବାଟ ଚାଲିଚାଲି ଯିବ ମୂଲିଆଣୀ ବେଶରେ । ଯେଉଁ ସାବତମାଆର ମାଡ଼ଗାଳି ସବୁ ଛଅଟି ବର୍ଷ ଛଅ ପୁର ପରି କଟାଇଥିଲି, ପୁଣି ସାତ ବର୍ଷ ପରେ ତାଆର ଗୋଡ଼ ଧରି ଶରଣ ପଶିବ । ...

କାମ ସରିଲା । ଏକୃଷିଆ ଘରେ ଏଣୁ ତେଣୁ କେତେ ଭାବନା ଟଙ୍କର ତଳଲ ମନରେ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିଲା । ସେ ତାର ହାଲିଆ ଦେହକୁ ଝରିଆର କୋଡ଼ର ବିଛଣା ଉପରେ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇଥିଲା । କେତେବେଳେ ତାର ଅବାଧ ଆଖିପତା ମୁଦ ହୋଇଗଲା ।

ଗୁଜନିଦିଦି ଘୋଟିଆସୁଗୁ, ସତପରି ଲାଗୁଥାଏ, ସେ ସପନ ଦେଖିଲା, ତା'ର ଶାଶୁ ଆସି ପାଟରେ ବସିଛନ୍ତି । ସେ କେବେ ବାଧକା ପଡ଼ିଲେ ଯେମିତି ସେ ପିଠି ଆଉଁସି ଦିଅନ୍ତି, ସେମିତି କରି ତା' ମନ କଥା ଜାଣି ବୁଝାଇ କହୁଛନ୍ତି, 'ତୁ କ'ଣ ବାଜିଆଣୀ ହେଲୁ କି ମା ? ଏ ଘର ତ ତୋ'ର, ତୁ ଗୁଡ଼ି ପଳାଇବୁ କୁଆଡ଼େ ?'

—ସବୁ ପାରିନାହିଁ, ବୋଉ !

—ମାଇସି ଜନମ ସହବାପାଇଁ ଲେ ! ମୋ ସୁନା କଣ୍ଢେଇ ! ମୁଁ ତୋ' ପାଟେଫୋଟେ ଅଛି । ତୁ ଜାଣି ନାହୁଁ । ଏ ପୁରରେ ମତେ ଏକୃଷିଆ ଗୁଡ଼ି ତୋ'

ଶଶୁର ଯାଇଁ ତୋ' ଭିତରେ ରହିଲେଣି । ତୋ'ର ସବୁ ଦୁଃଖ ମୋ' ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେ । ତୋ' ଶଶୁରଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମୁଁ ବି ତୋ' କୋଳକୁ ଯିବି ।

—ସତେ, ବୋଉ ?

—ହଁ ଲେ ମା ! ଏଠି ଠାକୁରେ ଆମର ଗୁହାରି ଘେନା କଲେ, ତୋ'ର କୋଳରେ ଆମର ଭାଇ-ଭଉଣୀ ଖେଳ !

ଦାଣ୍ଡ କବାଟରେ ଜଞ୍ଜିର ବାଡ଼ିଆ ଶବ୍ଦ ।

ଟବ୍ବର ଗୁଲ ନଦ ସଙ୍ଗେ ସପନ ଭାଙ୍ଗିଲା । ସେ ଆଖିଖୋଲି ଅନେଇଲା । କବାଟ ଧଡ଼ ଧଡ଼ । ଟବ୍ବ ଉଠିଲା । ଦେହ ଅରୁଆଏ । କେତେ ଶୁଦ୍ଧ ହେଲଣି କେଜାଣି ! ନିଶା ଗର୍ଜୁଛି । କବାଟ ଧଡ଼ଧଡ଼ରୁ ସେ ଅନୁମାନ କଲା, ବାଣିଆ ଆସିଥିବ । ଆଲୁଅ ତେଜି, ନଲଟଣ ଧରି ସେ ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ ଆସିଲା । କିଏ ଦୁଇ-ଜଣ କଥା-ଭାଷା ହେଉଛନ୍ତି ।

ଟବ୍ବ କବାଟ-ଜଳାରେ ଗୋଟିଏ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲା । ବାରି ନ ପାରି ପଚାରିଲା, କିଏ ସେ ?

ମୁଁ ଭଉଁର । ଏ ମଉସା ତମ ଗାଆଁରୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଆମ ଘର ତ ଆଗରୁ ଦେଖି ନ ଥିଲେ, ଗାଁ ପାଶୁ ଚାଲି ପରୁଥିଲେ । ମୋ' ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହେଲା ଯେ—

ଥଟ ଥଟ ହୋଇ ଟବ୍ବ କବାଟ ଖୋଲି ଠିଆମେଲା କଲା । ଘର ମଝିକୁ କଣେଇ ଆସି ପଚାରିଲା, ଏତେ ଡେରି କଲୁ ଭଉଁର ? ତୋ' ବୋଉ କାହିଁ ? ତୋ ବାବୁ କାହାନ୍ତି ? ହଇରେ, ଭୂଟା ଏମିତିକା ଲୋକ !

ଭଉଁର କହିଲା, ବୋଉକୁ ଜର ଯେ ଉଠିପାରୁ ନାହିଁ । ଆଖି ଖୋଲୁ ନାହିଁ । ତାକୁ ଜଗି ଦିଅନ୍ତି । ଭଉଁର ଆସି ପାଖରେ ବସିଲୁ ବଇଦ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲା । ଓଷଦ ଆଣିଲା । ହେଇଟି କାନରେ ବାନ୍ଧିଛୁ । ଏ ବାବୁକୁ ବଇଦଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ଭେଟିଲା । ସେ ଆମ ଘର ଖୋଜୁଥିଲେ । ସାଆନ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ମଠର ବଗିଚା ଭିତରେ ମୋର ଦେଖା ହେଲା । ନାରାଣ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କ'ଣ କଥାଭାଷା ହେଉଥିଲେ । ତା'ଙ୍କ ବରାଦ ଚଳି ତାଙ୍କୁ ଦେଇ ମୁଁ ଚଳିପରି କୁଟି ପଳାଇ ଆସିଲି । ଆଉ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ । ତମ ନାଁ କହିଲୁ ସ୍ବାକ୍ଷ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣିଲା ।

ଆଗନ୍ତୁକଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଟବ୍ବ ଏକାଲପୁରେ ଚାହିଁ ରହିଲା । ଅଳ୍ପ ଆଲୁଅରେ ତାଙ୍କ ମୁହଁଟି ଦୋଦୋ ଚନ୍ଦ୍ରା ଲାଗୁଆଏ । ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି ତାଙ୍କ ଗାଁ ରତନ-ପୁରର ଅଦ୍ଭୁତ ବେହେରାଙ୍କ ପରି । ସେମିତି ହି ପଶୁ କଲା । ବଳିଷ୍ଠ ବାଙ୍କର ଦେହ ।

ଗୋଲ ମୁହଁରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଆଖି । ଧୋବଲ ରୁଦ୍ଧିଆ ନିଶ ଦାଢ଼ି । ବସୁସ
ବଢ଼ିବାରୁ ସେପରି ଧୋବ ହୋଇଥିବ । ମୁଣ୍ଡର କେଶ ପାଚଗଲଣି । କନ୍ଥ ସେମିତି
ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ହୋଇ କଟାହୋଇଛି । ଦରସତା ଗ୍ରେଟ ଲୁଗା ଉପରେ ହାତକଟା
ଜାମା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । କାନ୍ଧରେ ଢାଉଆ ଗାମୁଛା । ହାତରେ ତେଲପତ୍ତ ଠେଙ୍ଗା ।
କାନ୍ଧରୁ ଗ୍ରେଟ ମୁଣ୍ଡାଟିଏ ଓହ୍ଲାଇ ଅଣ୍ଟା ପାଖରେ ଝୁଲୁଛି ।

ସେ ଆବାଜାବା ହୋଇ ଟଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରୁ ଗୋଡ଼ଯାଏ ବାରମ୍ବାର ଗୁଡ଼ୁ ଛନ୍ତି ।
ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ ଦେଖା ! ହୁଏତ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ହେଉ ନ ଥିବ ଯେ ସାବତ
ମାଆର ମାତ୍ର ଗାଲ ସହ, ଅଧେ ଦିନ ଉପାସ ରହି ଯେଉଁ ଧଡ଼ିଆ ମଇଲା ଝିଅଟି,
କେବେ ଡରି ଡରି ଆସି ତାଙ୍କ ଘରେ ବେହେରାଣୀଙ୍କ ପାଖରେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ଲୁହ
ତାଳେ, ହାତର ଆଉଁସା ଖାଇ, ଆଲ୍ଲାଦ ପାଇ ଟିକିଏ ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଏ, ଛୁନିଆଁରେ
ଛନ ଛନ ହୋଇ ଚୁଡ଼ାଭୁଜା, ଦହ, ଛେନା ଟିକିଏ ତରତର କରି ପେଟକୁ ନେଇ
ଭୋକ ମାରେ, ଇଏ ସେହି ଟଙ୍କା !

ବଡ଼ ଘରର ବୋହୂ । ଭୋଗଭାଗ୍ୟରେ ଥାଇ, ଘୁଷୁଆନନ୍ଦରେ ବଢ଼ି,
ଘରର ସବେସବୁ ଘରଣୀ ସେ । ଟଙ୍କା ଭିଜାବୁଡ଼ା ପରି ଫଉଲି ଉଠିଛି । ରଙ୍ଗ
ବଦଳିଛି । ଦେହରେ ମାଂସ ଥଲ ଥଲ ହେଉଛି ।

ମଉସା !

ରୁ ଟଙ୍କାଟି ମା ?

ଟଙ୍କା କ୍ଷତକ ପାଇଁ ବିଶୋରଗଲ ଯେ ସେ ଖଣ୍ଡାସ୍ତ୍ରତ ଘର ବୋହୂ । ପେଟ
ଭିତରୁ ଉଠୁଥିବା କୋହକୁ ଗୁପ୍ତିରଖି ସେ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଓଲଟି ହେଲା ।
ଦାଣ୍ଡଘର ବାହାରେ ତାର ବାପାବସୁସର ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତିଟି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା, ତାରି
ଭିତରେ ସେ ତା'ର ବ.ପା, ମା, ଜେଜେମା ଓ ରତନସୁରର ସବୁ ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ
ଅନୁଭବ କଲା । ହେଉଛି ପଛେ ସେ ଜାତିରେ ଗୋପାଳ !

ଟଙ୍କା ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଆଖିରେ ଲୁହ ତଳ ତଳ ହେଲା । ଭାବଲା, ଏଇ
ଅବୁଦି ମଉସା ତା' ବାପାଙ୍କର ଅତି ବିଶ୍ୱାସୀ ବନ୍ଧୁ । ନା ଧରି ଡାକନ୍ତି । ସେ
ଡାକନ୍ତି କାର୍ତ୍ତିକ ଭାଇ । ଦହେଁ ଏକାଠି ଭାଗରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଜମି ଗୁପ୍ତ
କରୁଥିଲେ । ଗୁପ୍ତା ଭାଗକ ଦହେଁ ସମାନ ଅଂଶରେ ବାଣ୍ଟି ନିଅନ୍ତି । ନିଜ ନିଜର
ଜମି ଗୁପ୍ତ କରି ଫସଲକୁ ଆଗ ଦୁଇ ଭାଗରେ ବାଣ୍ଟନ୍ତି । ଜମିର ମାଲିକର ଅଧେ,
ବାକ ଅଧକରୁ ଦୁହେଁଙ୍କର ସମାନ ଅଂଶ । ଦହେଁ ପ୍ରାଣପଣ ଖଟନ୍ତି । ଖଲଲେକେ
ଦୁହେଁଙ୍କର ମନ ଫଟାଇବାକୁ ଯେତେ ଯାହା କାନରେ ଫୋଡ଼ା ଚେଷ୍ଟା କଲେ ବି
ସଫଳ ହୋଇ ନ ଥିଲେ ।

ଆଖିର ଲୁହ ମଇଳା କସ୍ତୁର ପତ୍ତରେ ପୋଛି ଟଣ କହିଲା, ଭିତରକୁ ଆସ ମଉସା ! ଗୋଟାଏ ଯୁଗ ପରେ ବିଆସ ବହୁତ କି ମରିଛି ବୁଝିବାକୁ ତ ଆଇଛ ! ପର ଘରକୁ ପଠାଇ ବାପା ମଣିଲେ ବିଅଟା ତାଙ୍କର ମରିଛି । ହଁ ମଉସା, ଟଣ ସତରେ କେବେଠାରୁ ମରି ସାରିଲଣି ।

ଅରୁଣ ବେହେରା ପଦେ ହେଲେ ସାନ୍ତୁନା-ବାଣୀ ଶୁଣାଇଲେ ନାହିଁ । ସେ ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଇଁ ଦାଣ୍ଡଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ଝଟ୍ଟା ଆଡ଼କୁ କେଇପାଦ ଆଗେଇ ଚନ୍ଦ୍ର-କୋଇଲାରେ ଆଲେକିତ ଅଗଣା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲେ । ଦେଖିଲେ, କେବଳ ଗୋଟିଏ ଘର ଭିତରୁ ଆଲୁଅର ଆସ୍ବାସ ଆସୁଛି । ଆଉ ସବୁ ଘର ଅନ୍ଧାରୁଆ । ପଚାରିଲେ, କେହି ନାହିଁକି ମା ! କାହାରି ସୋର ଶବଦ ନାହିଁ ତ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତା ଲାଗୁଛି ।

ତାଙ୍କ କଥାର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଟଣ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଭଅଁର ଅପେକ୍ଷା କରିଥଲା । ତାକୁ ଯେ ଭୁମିଭୁମି କହିଲା, ତୁ ତୋ ବୋଉକୁ ଓଷଦ ଖୁଆଇ ବିଅଟି ଚିରୁ ଭଅଁର । ଅକାଳେ ସକାଳେ ଘରକୁ କୁଣିଆଁ ଆଇଛନ୍ତି ! ମୋ ମଉସା ହେବେ । ତମ ସାଆଁନ୍ ତାଙ୍କର ଜୋଇଁ । ସେମିତି ହେଲେ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିବୁ । ମୋ ଗଳଟି ପରା ! ହଇରେ, ତାଙ୍କ ଅଯୋଗ୍ୟ ପଣରୁ ସମ୍ପତ୍ତି ସଙ୍ଗେ ତୋ' ଗୁଳିରା ସିନା ଗଲା, ମୋ ସ୍ନେହ ଆଉ ତୋ' ମୋହବତ କ'ଣ ଭୁଟିଲା କରେ ? ନିମକହାରୀମା କଲେ ତନୁଧରରେ ତତେ ଠାବ ମିଳିବ ? ଆସିବାକୁ ତୁ ଏତେ ଡେରି କଲୁ ? ନିଶ୍ଚିନ୍ତା କରିନିଆ ଘର । ମୁଁ ଏକୃତିଆ ମଣିଷ । ଏ ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କର ତୁ ତତେ କେଉଁ ଅଜଣା ? ତୁ ସବୁ ଜାଣ । କପଟିଆଟା, ମତେ ସବୁ କଥା ଲାଗୁଛି । ତଥାପି ତୋ'ର ହେମତରେ, ଜାଣେନା କାହିଁକି, ମୁଁ ଏଠି ମାଟି କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ିଛି ।

ଭଅଁର ମୁଣ୍ଡ ଘୋଡ଼ ଟଣର ଆରୁଣିଆ ଅନୁସ୍ବେଧ ଶୁଣିଲା । କହିଲା, ସେ ବୁଢ଼ୀଟା ମରୁ ନାହିଁ, କି ବାଟ ଗୁଡ଼ିନାହିଁ ବୋହୂମା । ମୋ'ର କି ଗୁରୁ ? ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ଏବେ କେଉଁଠି ପାଇବ ?

—ତୋତେ ଜଣା ନାହିଁ ?

—ଆଗ ମଠରେ ଖୋଜିବ ।

—ସେଇଠୁ ଖୋଜିବୁ—

—ନବସିନ୍ଧା ନାରଣ ପରିଡ଼ାଙ୍କ ଘରେ ।

—ଆଗ ତମୁରୁ ମାହାରଣା ଘରେ ।

—ଯାଉଛି ବୋହୂମା !

ଭଅଁର ତା' ଆଲୁଅ ଧରି ତରତର ହୋଇ ଚାଲିଗଲା ।

ମେମାନଙ୍କର କଥାକ୍ଷଣ ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କ କାନରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ସଞ୍ଜ ବଜା ବେଳେ ସେ ମଣିକୁଦ ଗାଆଁରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଏହି ଅଣ-ଆଡୁଆ ଏକୁଟିଆ ଘରର ଆଗ ବାଟରେ ସେ ଗାଆଁ ଭିତରେ ପଶିଥିଲେ । ବଡ଼ ଗାଁ । କେତେ ସାହି । ପୁରୁଣା ଝଙ୍କାଳିଆ ଗଛଗୁଡ଼ିକର ଗୁଲରେ, ମେଘ ଉଡ଼ାଡ଼ିଆ ଜହ୍ନଗୁଡ଼ିରେ ଗାଁ-ଗୋହରୀ ସବୁ ଅଛାରିଆ ।

ଝରବାକୁଜ ନାମ ଶୁଣି କିଏ କେତେ କ'ଣ ବୁଝିବାକୁ ଚାହୁଁଲେ । କିଏ କହିଲା, ଯାଅ ଖଟିରେ ଖୋଜିବ ତମୁରୁ ମହାରଣା ଘରେ । ଏଇବାଟେ ଯାଇ ଆଗ ସାହିରେ ପହଞ୍ଚ । ଆଉ କିଏ ସିଧା ବାଟ ବତାଇ କହିଲା, ଯାଅ ନାଲି କୁଲ ଅନାବାଦୀ ବଣ ଭିତରେ, ଶିବବାବାଙ୍କ ମଠକୁ । ସେଇଠି ସେ ତୁନାଥ ମେଳାରେ ଚଳମ ଧରିଥିବେ । ତାଙ୍କ ଘରଣୀ ବି ସେଇ ମଠରେ ଥିବେ ଯେ !

ଏମିତି କେତେ ନବଳିଆ କଥା !

ଉଡ଼ାଖବର ରତନପୁରରେ କେତେ ବର୍ଷ ହେଲା ବରାବର ପହଞ୍ଚୁଛି । ନିଜ ଦୁଃଖଧନକୁ ହାରିଗୁହାରି ନାହିଁ । କାହାର ଗରଜ ବଳେଇ ପଡ଼ୁଛି ଯେ ସତମିଛ ପରାସିବାକୁ ରତନପୁରରୁ ଧାଇଁଆସିବ ? ବୁଢ଼ାଟି ଆଗୁରିଆ ହୋଇ କନ୍ଦାକଟା କରି ନେହେରା ହେଲା, ସବୁ କାମ ପକାଇ, ଜରୁଆ ଭାରିଯାକୁ ଗୁଡ଼ି ରାତିକ ପାଇଁ ସେ ଆସିବାକୁ ରାଜି ହୋଇଥିଲେ ।

ଚିତନ ପାହଞ୍ଚ ଡରରେ ବିପଦ କାଳରେ କିଏ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କର ସାହା ନେବାକୁ ସାହସ କରନ୍ତା ! ତାଙ୍କ ବିଅ ଜୋଇଁଙ୍କୁ ଖବର ଦିଅନ୍ତା ? ରତନ-ପୁରୀଆଙ୍କ ଅଜାଣତରେ ଆସି ସହଲ ସହଲ ଫେରିଯିବା କଥା । ପାହେ ଏକାଙ୍ଗ-ଚନ୍ଦ୍ରବର୍ତ୍ତୀ । ଗାଆଁର ଧନଲୋକ । ଅତି ପ୍ରଭାପୀ । ସେ ଜାଣିଲେ ଅଦଭିତ ସାଧିବେ । ସରପଞ୍ଚରେ ବାପା ! କ୍ଷଣକେ ଧଳାକୁ କଳା, ପୁଣି କଳାକୁ ଧଳା କରିବାକୁ ସେ ପାରଙ୍ଗମ । ଉପକାର ସେ ମନେ ପକାନ୍ତି ନାହିଁ । ମନେ କରାଇ-ଦେଲେ ଫୁଟକମାରି ମୁଣ୍ଡ ଟୁଟାରି ହସି ଉଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତାଙ୍କର ନାମ ହେଲା— ‘ଆରେ ସ୍ବେ, ଯେତେବେଳେ ଯେ ।’

କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ମଣିଷ । ନିଜ କଲ୍ଲ କାମ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦି ଦେଇ, କେଡ଼େ ବିପଦରେ ତାଙ୍କୁ ସେଇ ପାହ ପକାଇଦେଲେ ! ବେହେରା ଆଖିରେ ଦେଖିଛନ୍ତି । ମିଛ କହିବାକୁ ମନ ହେଉନାହିଁ । ସତ କହିଲେ ପାହେ ତଳିତଳାନ୍ତି, କରାବେ । ତେଣୁ ଗୁଣ୍ଡ ନ ଖୋଲିବା ଭଲ ।

କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ମା ବୁଢ଼ୀ ଜରରେ ଥରି ଥରକା ଠେଙ୍ଗାଟି ଧରି ଆସିଲା । ହାତ ଓଠ ଧରି କାକୁସୁ ହୋଇ କହିଲା ! ‘ଯା’ ପୁଅ, ଖବର ଦେ; କିନ୍ତୁ କି ଖବର ସେ ଦେବେ ? ଘରର ରୂପ, ଟଣର ଭେକ, ଗୁକର ଟୋକାକୁ ତା’ର କାକୁଡ଼-ମିନତି

ସବୁ ଜଣାଇ ଦେଉଛୁ ସେ ଏହି ଉଡ଼ା ଖବର ମିଳି ନୁହେଁ । ଟଣ ଦୁଃଖରେ ଅଛି । ସେ ନିକର୍ତ୍ତବ୍ୟ । କ୍ଷମା ଅବାଟ ମାଡ଼ି ଚାଲିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କଠାରୁ ସାହାଯ୍ୟ ଆଶା କରିବା ବୃଥା ।

କ'ଣ କହିବେ, କ'ଣ ନ କହିବେ, ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ଅଚ୍ୟୁତ ବେହେରା ଛିରି କରିନେଲେ ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟ କଲି, ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି, ଟଣ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଚାଲିଲି । ହସହସ ହୋଇ କହିଲି, ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସିଛୁ ମଉସା; ଆସ କୁଅମୁଲକୁ । ଗୋଡ଼ହାତ ଧୁଅ । କିଛି ଖାଇନାଅ । ତା'ପରେ ଶୁଣିବ, ଜାଣିବ, ତମର ଏ ଝିଅ କେଡ଼େ ସୁଖରେ ଅଛି ।

ଅଚ୍ୟୁତ କିଛି ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଟଣର ପଛେ ପଛେ କୁଅମୁଲକୁ ଗଲେ ।

କଣ୍ଠସରେ ଟଣ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସପ ପାରିଦେଲା । ତାଙ୍କ ଶୋଇବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କଲା । ଝରିଆ ନ ଆସିବାଯାଏ ସେ ବିଶ୍ରାମ ନ ନେଇ ଅପେକ୍ଷା କରିବେ ବୋଲି ଜଣାଇଲେ । ଆସିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କହିଲେ । ସତ ଫଳାଇ ଡାହା ମିଛ — ଟଣର ଜେଜେମା ଜାଣ ସୁକୁସୁକୁ ହେଉଛନ୍ତି । ଜର ସେ ଆଖି ଫିଟୁ ନାହିଁ । ରେତା ଅଛି । ଡାକିଲେ ଓଁ କରୁଛନ୍ତି । କଥା ବୁଝୁଛନ୍ତି । ଆକଲପର ଲଗୁ ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ଟଣର ନାଁ ଧରି ଡାକୁଛନ୍ତି । କେବେ କେବେ ଆଖି ଖୋଲି ଚାହିଁଛନ୍ତି । ବେଳେବେଳେ କେବେ କମିତି ଝରିବାରୁଙ୍କ ନା ଧରି ଡାକୁଛନ୍ତି । ହାତ ଅଣ୍ଟାଲି ସେ ଖୋଜୁଛନ୍ତି ।

ଅଚ୍ୟୁତ ବେହେରା ପୁଣି କହିଲେ, ତମ ଦୁହିଁକୁ ଥରେ ଚାହିଁଦେଲେ ତାଙ୍କର ଆଗୁରି-ଆମ୍ବା ଶାନ୍ତ ପାଇବ । ତାଙ୍କ ଛଟପଟ କଲବଲ ଜୀବନ ଛାଡ଼ିବ । ଆଲୋ ମା, ବୁଢ଼ୀ ବହୁତ ଗାଣ୍ଠି ହେଲେଣି । ତୋ' ବାପା ତ ତାଙ୍କର ସେବାରେ ଦିନସାରା କଟାଉଛନ୍ତି । ତୋ' ବାପୁଣୀ ବୋଉ ତାଙ୍କ ପାଖ ପଶୁନାହିଁ ।

—କହୁ ମଉସା ! ମୋ ଜେଜେମା କ'ଣ ଆକିବ ନାହିଁ ? ମତେ ସେ ଭାରି ଭଲପାଏ ।

ଟଣ ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ଦୁଇହାତ ଯୋଡ଼ି ବେହେରାଏ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲେ । ଆଖି ରୁଜି ମନେ ମନେ ଜଣାଣ କଲେ, ନାରାୟଣ, ନାରାୟଣ ! ଦୋଷ ଖଣ୍ଡନ କର । ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ଦେଖୁଛି ମିଛ କହିବା ଛଡ଼ା ମୋ'ର ଅନ୍ୟ କି ଉପାୟ ଅଛି ?

ବେହେରାଏ ହ ତ ଘୁଗାଳି କପାଳରୁ ଓଢ଼ାଇଲେ । ଟଣର ବିରସ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, ତୋ' ମୁହଁକୁ ଥରେ ଅନାହିଁ ଦେଲେ, ତୋ ଗୁଣ୍ଡରୁ ପଦେ କଥା ଶୁଣିଲେ, ତୋ ହାତ ଥରେ ତାଙ୍କୁ ଛୁଇଁଦେଲେ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଆଶା ମେଣ୍ଟିବ ।

ସେ ଶାନ୍ତିରେ ଚରଦନ ଲାଗି ଆସି ବୁଜିବେ ମା', ସେ ଗଡ଼ମୁକ୍ତି ପାଇ ବେ ସେଇଥିପାଇଁ ତମ ଦୁଃଖକୁ ଖବର ଦେବାକୁ ତୋ ବାପା ମତେ ପଠାଇଲେ । ଏ ଗାଁକୁ ଆଗରୁ କେବେ ଆସି ନ ଥିଲି । ତେବେ, ମୋ ଶୁଣୁର ଘର ଗାଁ ଏଇ ପାଖରେ । ତଥାପି ଗନ୍ଧାର ବଲ ବାଟରେ ଆସୁଣୁ ଭୁଆଁ ବୁଲିଲି । ସେଥିପାଇଁ ଉଛୁର ହେଲି । ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଓରୁଙ୍ଗ ଫେରି ଆସାନ୍ତି । ବେଶୀ ରାତି ହେଲଣି । ପାହାନ୍ତାରୁ ଉଠି ଯିବି ।

ପିଲାଦିନେ ଟଣ ଦେଖିବୁ ।

ଗାଆଁର ରାମନବମୀ ଯାତରେ ସେ ବସ୍ତ୍ରାଶୟ ହେଉଥିଲେ । ବୈଷ୍ଣବପାଣିଙ୍କ ସୁଆଙ୍ଗରେ ନାରଦ । କେବେ ଦୁଆର ।

ସେ ଆକାଶରୁ ତୋଳି, ସତ ଫଳାଇ ଅଜବ ମିଛ କଥା ସେହି ରାତିରେ ଗପି ଆସିଥିଲେ । ତା'ର ପରିଣାମ ସେ ଭୟଙ୍କର ହେବ, ତାହା ସେ ସେତେବେଳେ ବରୁର କରିପାରି ନ ଥିଲେ । ଟଣର ଅବସ୍ଥା ଦେଖି, ତା'ର ଦୁଃଖଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଅନୁମାନ କରି, ତାଙ୍କ ବରୁରରେ ସତକୁ ଲୁଚାଇବାକୁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ।

ସେଥିପାଇଁ ଟଣ କେବେ ତାଙ୍କର ଦୋଷ ଦିଏ ନାହିଁ । ସେହି ରାତିର ପରବର୍ତ୍ତୀ ପଟ୍ଟା ତାଙ୍କର ଆଖିରେ ପଡ଼ିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ତଟସ୍ଥ କରିଥିଲା । ସେତକ ନିଶ୍ଚୟ ତାଙ୍କ ମନରେ ସେତେବେଳେ ଧାରଣା ଆଣିଥିବ ସେ, ମିଛର ଆଶ୍ରା ନେଇ ଟଣକୁ ସାନ୍ଥା ନା ଦେଇ, ରାତି ଆଉଣୁ ମଣିକୁଦ ଗାଁ ଗୁଡ଼ି ଫେରିଯିବା ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନ ଥିଲା ।

ଭାଆଁର ଓ ଝରିଆର ଫେରିଲାବେଳକୁ ଅପେକ୍ଷା କରୁଣୁ, ଟଣ ତା'ର ସଂସାରର ସବୁ ଦୁଃଖ ଅତ୍ୟୁଦ ବେହେରାଙ୍କ ଆଗରେ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲା ।

ଯାହା ସେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲା, ସେତକ ତା'ର ଅତି ଆପଣାର । ଚନ୍ଦ୍ର-ସୂର୍ଯ୍ୟ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ତା'ର ଶୁଦ୍ଧଆତ୍ମା ତ ଜାଣେ ନାହିଁ ।—

ନା, ଜାଣେ ନାହିଁ । ଶେଷିଲା ଆତ୍ମଗିଆ ଦେହ, ଉପାସିଆ ଟକଳିଆ ଜଳିଲା ପୋଡ଼ିଲା ଦେହ । ନିଶାପାଣିର ବସରେ ଘାରି ହେଉଥିବା ମନ । ସେହି ମନ ପୁଣି କେଉଁ ଗୁମାସ୍ତାର ଧାରଣାରେ ଚରନ୍ତି । ସେ କି ବରୁରନ୍ତା ଭଲ କଣ, ମନ କଣ ? ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟର ଆସ୍ଥାନ ସେହି ମନ ଏ ଦେହକୁ ନିର୍ଭର କରିଥାଏ । ନରକକୁ ସରଗ ମଣାଇଲା ।

ରୋଗୀ ପିଲାକୁ ନିଆଁ ଆଖିରେ ଚାହିଁ, ଟଣ ତା' ଦେହ ଆଉଁସିଲା । ମନେ ମନେ ସେହି ପିଲାଟିକୁ ଯେ କହିଲା, ମୁଁ ପାପ କରି ନାହିଁରେ ଧନ ! ଯେତେବେଳେ ମୋର ଚାହିଦା ନ ଥିଲା । ମୋ' ଦେହର ଦାହ ବେଳେକୁ ମୁହଁ କରିଥିଲା ।

ମୁଁ ସେହି ଅଜଣା ପାପ ପାଇଁ ଅନୁତାପ କରିଛି । ଆରେ ମୋ' ଦୁଃଖୀ-ସଙ୍ଗାଳି ଅରକ୍ଷିତ, ତୁ ମୋ'ର ପାପର ଫଳ ନୁହଁ ।

ତେଜେ ବଡ଼ଠାକୁରେ ଚନ୍ଦ୍ର ଉଦ୍ଘାଡ଼ି ରକ୍ଷା କରିବେ । କେହି ତୋ'ର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଏକା ସେହି ଚକାଡ଼ୋଳା ଆମର ସାହାଉରସା । ସେହି ଆମର ବଳରେ ପୁଅ ! ବାପ ଆଉଣୁ ତୁ ନିଆଣୀ ହୋଇଛୁ । ବାପର ମୁହଁ ତୁ ଦେଖି ନାହିଁ । ସେ ଚଣ୍ଡାଳ ଥରେ ତୋତେ ଚାହିଁଦେଇ ଯିବାକୁ ତା'ର ମନ ତଟୁ ନାହିଁ ।

ଭାବୁଛି ପରା, ତା'ର ଆଉ ଗୋଟାଏ ପୁଅ ଅଛି । ସୁନା ଦେଇର ପେଟରୁ ସେ ଜନମିଛି । ରାକ୍ଷାସୁଣୀ ସେହି ଧାରଣା ଗୋପ୍ୟରେ ତାକୁ ଦେଇଛି । ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ଓଟାର ନେଉଛି । ତୋ'ର ପୁତ୍ରପୁରୁଷଙ୍କର ସେ ସମ୍ପତ୍ତି ଛତରଟା ଜୁର କରି ଦେଉଛି ।

ଯାଉ ରେ ଧନ, ସବୁ ଯାଉ । ମୋହନ ସେ ସୁନା ବଡ଼ଉଣୀ, ସବୁ ସୁନା ନେବ, ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଗର ନାଁର ମହତ ନେଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେହି ନାଆଁର, ସେହି ମହତପଣର ଉଇ ଅଧିକାରୀ ରେ ବାବୁ !

ଅରକ୍ଷିତ ଗୋଇଛି । ଟଙ୍କା ତା ଦେହରେ ହାତ ମାରିଲା । ତାତି ଉଣା ହେଲପରି ଲାଗୁଛି । ଗୁଡ଼ି ଦାଉଁ ଦାଉଁ ପଡ଼ୁଛି ।

ଭାବିଲା, ରାତି ପାହୁଲେ ଅବ୍ୟୁତ ମଉସା ପିଲକୁ ଦେଖିବାକୁ ପୁଣି ଆସିବେ । ତାଙ୍କୁ, ନୋହୁଲେ ତାଙ୍କ ପୁଅ ରାହାସ କି ରଥଆକୁ ଡାକିରକ୍ଷା ପରକୁ ପଠାଇବ । ସଞ୍ଜକୁଡ଼େ ଅବ୍ୟୁତ ଆସିଥିଲେ । ଖବର ବୁଝି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏବଂଯାଏ ସେ ମଣୁଛନ୍ତି, ଟଙ୍କାର ଦୁଇ'ଶ ପାଇଁ ଏକା ସେ ଦାସୀ । ନିଜକୁ ନିଜେ ସେ ଦୋଷୀ କରୁଛନ୍ତି ।

ତଳ ବର୍ଷ ତଳର ସେହି ଅଶୁଭ ରାତିରେ—

ହାଲିଆ ହୋଇ ଅବ୍ୟୁତ ଶୋଇପଡ଼ିଲେ । ଭର୍ଥରକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ଟଙ୍କା ବେଇଁ ରହିଲା । ଛଟପଟ ଉଠାଟ ମନ ।

ଏମିତି କେତେ ରାତି କଟିଛି । ଉପାସ ଭୋକରେ ଝରିଆର ଆଗମନକୁ ଚାହିଁ ବେଳ ବଢ଼ିଛି । ତେବେ, ଭର୍ଥର ମା ବୁଢ଼ୀ ପାଖରେ ଥାଏ । ତା'କୁ ନିଦ ଆନ୍ଧାନ୍ନ କରିବା ଯାଏ ବାରକଥା ଗପେ । ଭର୍ଥର ଗାଆଁରୁ ଫେରେ । କହେ, ସାଆନ୍ତେ ମଠରେ ନାହାନ୍ତି । ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିବେ । କୋଉଠି ଆଉ ଖୋଜିବ ?

ଟଙ୍କା ଭାଗ୍ୟକୁ ଆଦରି, ମନ ଦକ ଦକ ହୋଇ ବହା ଧରେ । କାହା ଆଗରେ ଦୁଃଖ ବଢ଼ାଣିବ ? କିଏ ତା'ର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବ ? କେହି ନାହିଁ । ଭାବେ, ଏତେ ଦୁଃଖ, ଏତେ ଅତ୍ୟାଚାର ସହ ସେ ଆଉ ମାଟିକାମୁଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିବ ନାହିଁ । ଝରିଆ ଯେତେବେଳେ ହେଲେ ଫେରିବ 'ତା' ତା' ଘର ସଂସାର ତା' ଜିମା କରିଦେଇ ସେ ତା'ର ବାପଘରକୁ ଚାଲିଯିବ । କେହି ନ ପଚାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଯାଇ ବଳେ ପଶିବ । ସାବତ ମା ତା'କୁ ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ଦେଇଥିଲା, ଏ ଦୁଃଖ ଚୁଲନାରେ ସେତକ ପାସଙ୍ଗରେ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ସେ ଆଉ ଛୋଟ ଦୁଃଖିଆ ଝିଅ ହୋଇ ନାହିଁ । ତା' ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ସେହି ସାବତ ମାଆର ସାହସ କୁଳାଇବ ନାହିଁ ।

ଝରିଆକୁ ଦେଖିଲେ ଟଙ୍କା ତା'ର ସିଙ୍ଗାନ୍ତ ପାସୋରି ଯାଏ । ମନ ବିକଳ ହୁଏ । ଭାବେ, ଆହା, ସେହି ମଣିଷଟି, କ'ଣ ଥିଲା, ଏବେ କ'ଣ ହେଲାଣି ? କେମିତି ତା'କୁ ଛାଡ଼ି ତା'ର କଣିକିକୁ ପେଟରେ ଧରି ସେ ଚାଲିଯିବ ? ତା'କୁ କଣ ବାଟକୁ ଆଣି ପାରିବ ନାହିଁ ?

ସେ ପୁଣି ଝରିଆର ସେବାରେ ଲାଗିପଡ଼େ ।

ଭଅଁର ତାଙ୍କ ଶୁଭଲ । ସେ କବାଟ ବାଡ଼େଇଲା । ଟଙ୍କା ଆଲୁଅ ଧରି ପିଣ୍ଡାରୁ ଉଠି ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ ଗଲା । କବାଟ ଖୋଲିଲା । ଭଅଁର ଏକା ଘର ଲୁହରୁ ପଶିଲା ।

ଛୁନିଆଁ ହୋଇ ଟଙ୍କା ପଚାରିଲା, ସେ— ?

ଭଅଁର କହିଲା, ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ପାଇଲି ନାହିଁ । କେତେ ଆଡ଼େ ଖୋଜିଲା । କେଉଁଠି ଦେଖିଲି ନାହିଁ । ଗାଁ ସାରା ଶୁନ୍‌ଶାନ୍ । ସମସ୍ତେ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଶୋଇଲେଣି । କାହାକୁ ଡାକିବ ?

—କେଉଁଠି ଥିବେ ବୋଲି ତୁ ଭାବୁଛୁ ?

—ମୁଁ କେମିତି ଜାଣିବି ?

ତତେ ସବୁ ଜଣା । ତମୁରୁଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଖୋଜିଥିଲୁ ? ମହାରଣା ଗାଆଁରେ ଅଛନ୍ତି କି ଆଉ କେଉଁ ଗାଆଁରେ ଠିକା କାମ ନେଇ ଘରରେ ରହି ଯାଇଛନ୍ତି, ବୁଝିଥିଲୁ ?

— ସେଇ ବାଟେ ଆସିଲି ବୋହୂ ମା ! ତାଙ୍କ ଘରେ ଆଲୁଅର ଆଇସ ନାହିଁ । ସବୁ ଶୁନ୍‌ ଶାନ୍ । ନିଛୁଟିଆ ଲାଗୁଛି । କାହାକୁ ପଚାରିଲୁ ?

—ତୁ ବଦମାସ୍ ମିଛ କହୁଛୁ । ଯାହା ଜାଣୁ ମତେ ଲୁଚୁଛୁ । ତୁ କପଟିଆ କୁହୁଁ ମିଆ, ଅବଶ୍ୟାସୀ ।

—ମୁଁ ଗରିବ ମୂଲିଆ ମା ! କେଉଁ ବହୁପରେ କାହ୍ନା ଘରର କବାଟ ବାଡେଇ ରାତି ଅଧରେ ଶୋଇଲ-ଲୋକକୁ ଉଠାଇଥାନ୍ତି ? ସେମାନେ ମୋ ପିଠିରୁ ଛୁଲ ଉଠାଇ ଦେଇଥାନ୍ତେ । ମିଛରେ ମୋତେ ଶ୍ଵେର ତହର କହନ୍ତେ । ବାନ୍ଧ, ଘୋଷାର ଫାଣ୍ଟି କି ନିଅନ୍ତେ ।

ସାଆନ୍ତେ ମତେ କୋଠିଆପଣେ ବାହାର କଲେ । ଶୁଣ ଶୁଣିଲି । କାହିଁକି ମତେ ଆଉ ରଖନ୍ତେ ? ବାକିଆ ବଞ୍ଚିନ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ପଛରେ କୁକୁର ପରି ଗୋଡ଼ାଇଛୁ । ତମର ଦୟା ମୁଁ ଭୁଲି ପାରୁନାହିଁ । କେମିତି ନିମକହାରାମ କରିବ ? ସେଥିପାଇଁ ମୋ' ଶ୍ଵେରଣା ବୋଉକୁ ଛାଡ଼ି ଆସିଥିଲି । ରାତି ଅଧରେ ପରଜ ମାଡ଼ ସହ ବନ୍ଧା ହୋଇ ଫାଣ୍ଟି କି ଗଲେ, କିଏ ମୋ' ପିଠିରେ ପଡ଼ିବ ? କିଏ ମୋତେ ସାହା ହେବ ? ମୋ ବୋଉକୁ ବନ୍ଧାଇବ ?

ଭେଣ୍ଟା ଟୋକାଟା ଭର୍ତ୍ତି କାନ୍ଦି ପକାଇଲ ।

ଟିକା ତାଟିଆ ହୋଇ ଶୁଣିଲ । ନିଜର ଦୁଃଖ ଭୁଲି ସେ ବିଚାର କଲ, ଭର୍ତ୍ତିକି ସତ କହୁଛି । ଏତେ କଥା ଏକା ନିହେରେ ସେ କେବେ କହିବାକୁ ସାହସ କରି ନଥିଲ । ତା ଆତ୍ମାକୁ ବାଧୁଲରୁ ମନର ଦୁଃଖ ଆପେ ଆପେ ଉଠିବୁ ଗଲି ପଡ଼ିଲ ।

ଟିକା କହିଲ, ତୁ ମୋର ସାନ ଭାଇ ପରି ରେ ! ଘରର ବୋଲି ତତେ ମଣେ ନାହିଁ । ତୋଅରି ଭରସାରେ, ତୋଅରି ବଳରେ ମୁଁ ବଞ୍ଚି ରହିଛି, ନୋହଲେ କେବେଠାରୁ ପ୍ରାଣ ହାରନ୍ତିଣି ।

—ସେମିତି କହନା ବୋହୁ ମା !

—ବୁଝିଛୁ, ଜୀବନ ହାରିବା ମହାପାପ । ମରଣ ପରେ ବି ଦହଗଞ୍ଜିଆ ଆତ୍ମାକୁ ତିନିପୁରରେ ଠାବ ମିଳେ ନାହିଁ । କାହିଁ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଉଦ୍‌ଯନ୍ତ ମନ ବୋବାଳି ଛାଡ଼ିରେ ଭାଇ ! ଦାଣ୍ଡକୁ ଗୋଡ଼ ବଢାଇଲେ ଦୁଇ ପାଦ ଯାଇ ତଡ଼ାସ୍ ପାହୁଣ୍ଡ ଶୂନ୍ୟରେ ଟେକିହୋଇ ରହେ । ଆମେ ଆସି ମୋ ଶାଶୁଙ୍କ ଛାଇ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି ।

—ଏ—ପେରେତ !

—ନାହିଁରେ ଭର୍ତ୍ତିକି । ସେ ପୁଣ୍ୟାତ୍ମା । ସେ ସତ୍ତା ସୁଲକ୍ଷଣୀ ଲକ୍ଷ୍ମୀ-ଠାକୁରାଣୀ ଥିଲେ । ମଲେ ତ ମୋକ୍ଷ ହୋଇଗଲେ । କାହିଁକି ବଞ୍ଚିରହି ଛତାବା ବାଳୁଙ୍ଗା ପୁଅର ଅବଗୁଣ ଦେଖିଥାନ୍ତେ ! ହାତ ପିଠିରେ ଲୁହ ପୋଛି ମୋ' ପରିକା ଛଟପଟ ବିକଳ ହୋଇ ବେଳ କଟାନ୍ତେ । ମୋ ମନ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ରୂପର ଛାଇ ଲୁଚି ରହିଛି । ମନେ ପକାଇଲେ, ସେହି ଛାଇ ଆସି ମୋ ଆଗରେ ଉଭା ହୁଏ ରେ ଭର୍ତ୍ତିକି । ମୋର ସବୁଦୁଃଖ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ଦୂର ହୁଏ । ବୁଝିଲୁ ?

—ହଁ, ବୋଉ ମା !

— ତୋ' ବୋଉ ବାଧକା ପଡ଼ିଛି । ଆଜି ଆମ ଗାଆଁରୁ ମଉସା ଆସିଛନ୍ତି ।
ତୁ ଯା ତୋ' ବୋଉ ପାଖକୁ । କାଲି ସକାଳୁ ନିଶ୍ଚେ ଆସି ବୁଢ଼ୀ ଦେହର ହାଲ
ମତେ ଜଣାଇବୁ । ଯା — ।

ଭଅଁର ଚାଲିଗଲା ।

ନିରୁପାୟ ହୋଇ ଟଣ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ କଲି ଅଗଣାକୁ ଆସିଲି । ମନର ସବୁ
କୋହ ମରିଯାଇଛି । ଖାଲି ମନେପଡ଼ୁଛି ରୋଗଣୀ ଜେଜେମାଆଟି । ତା'ର
କୋଳରେ ଚାପିହୋଇ, ଆଖିରୁ ଲୁହ ତାଳି ସେ ସାବତ୍ର ମା' ନାଟୁଣର ସବୁ
ଅତ୍ୟାଚାର ଭୁଲେ । ସତେ କ'ଣ ଟଣକୁ ଦେଖିବା ଯାଏ ସେ ବନ୍ଧୁ ରହୁଥିବ ?
ଝୁରୁଆ କ'ଣ ତାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯିବ ? ଉଷୁନା ଧାନ ଗଜା ହେବା କଥା ।
ଝୁରୁଆର ଘର ଛାଡ଼ି, ତାକୁ ଏକୁଟିଆ ପକାଇ, ସେ ବା ନିଜେ ଯିବ କପରି ? କାହା
ସଙ୍ଗରେ ?

ଟଣ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଲି । ଜନ୍ମ ମଥାନ ଉପରୁ ତଳକୁ ଖସିଗଲାଣି । ଶୁଦ୍ଧ
ଅଧ ଗଡ଼ିଗଲାଣି । ସୁଖ ଶାନ୍ତିରେ ଯେଉଁମାନେ ସଞ୍ଚାର କରୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର
ଦ'ଦ' କଡ଼ ନିଦ ଶୁଙ୍ଘି ପୁଣି ଆଖିକୁ ନିଦ ଘୋଟୁଥିବ । ଆଉ ସେ, ସ୍ନାନ କପାଳୀଟା ।
ଏବେଯାଏ ଛଟପଟ ହେଉଛି । ଉପାସ ଭୋକ ତା'ର ଦେହସହା ହେଲାଣି ।
ସେତକ ସହହେବ । କିନ୍ତୁ, ଟିକିଏ ଆଖି ନ ବୁଜିଲେ ନିଦ ମାଉସୀ କୋପ କରିବ ।
ବେଶୀ କୋପ କଲେ ବେଳ ଅବେଳ, ସ୍ଥାନ, ବିଚାର ସେ କରିବ ନାହିଁ । ତା'
ପାଉଣା ସେ ଶୁଣାଇ ନେବ ।

ଟଣ ନିଜକୁ ନିଜେ ସାନ୍ତୁନା ଦେଲା—ଚଳନ୍ତା ଜନ୍ମର ଆଲୁଅ-ଛାଇ
ଖେଳ ପରି ଚଳନ୍ତି-ଜୀବନରେ ସୁଖ ଦୁଃଖର ଖେଳ । ଜନ୍ମ କ'ଣ ବାଧା ଦେଇ
ପାରୁଛି, ନା ରୋକି ପାରୁଛି ? କୁଆଡୁ କୁଆଡୁ ମାଡ଼ିଆସୁଛି । ପଛକୁ ପଛ ମେଘ
ଫଉଜ । କେତେ ରଙ୍ଗର, କେତେ ଢଙ୍ଗର । କିଏ ବହଳ କିଏ ପାତଳ । ସହଳ,
ଉଡ଼ୁର ଯାହା ହେଲେ ବି ଏକ ପରେ ଏକ ଶୁଷ୍କି ଯାଉଛି । ନେଲି ଆକାଶର ତାରା
ଗହଣରେ ଦାଗ ଲଗା ଜନ୍ମ ପୁଣି ହସି ଉଠୁଛି । କିଏ ଜାଣେ, ହସି ହସି ସେ ତା
ମାଆ କୋଳରେ ପଶିବ କି ମେଘ ଉଡ଼ାଡ଼ରେ ମୁହଁଛପା ଦେଇ ବୁଡ଼ିବ ?

ସେମିତି ଏ ଜୀବନ ।

ଟଙ୍କା ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ ଝିଅଆର କୋଠରେ ପଶିଲା । ଦରସ୍ତା
ନଳଟଣିଟି କମାଇ ପିଣ୍ଡାରେ ଥୋଇ କବାଟ ବନ୍ଦକଲା । ପଲଙ୍କରେ ପଡ଼ି ଆଖି
ବୁଜିଲା । ଦେହ ଅବଶ । ମନ ଲାଜୁ । କାନ ଝାଁ-ଝାଁ । ତଥାପି ଶାନ୍ତିହସ୍ତ ନଦ
ଘୋଟିଆସିଲା ।

ଶୟନ କୋଳରେ ସପନ ।

ଗତ ଓ ଆଗତର ଆତନ୍ୟତା । ଭେଟାଭେଟି । ଧସପସ । ପୁଣି ସେହି
ଉପୁଙ୍କର ଗୁମସ୍ତାର ଆଗମନ । କାହିଁ କେତେ ଦୂରରୁ ସେ ଧାଇଁ ଆସୁଛି । ଲହଲହ
ଲମ୍ବିଲା ଜିଭ । ପାଖକୁ, ଆନ୍ତର ପାଖକୁ ଲାଗି ଆସୁଛି । ଭୟରେ କାତର ହୋଇ
ନଅ ବର୍ଷର ଝିଅଟି ଟଙ୍କା ମୁହଁ ଗୁଲାଇ ଧାଇଁଛି ।

ଆଗରେ ଲଙ୍ଗୁଳ ଗୋସାଇଁଙ୍କ ମାରଣା ପଶୁଟା ! ଶିଙ୍ଗ ଦୁଇଟା ଗୋଜା-
ଗୋଜା । ଏକ ଶିଙ୍ଗରେ ମଣିଷ ମାରେ, ଦୁଇ ଶିଙ୍ଗରେ ପବିତ୍ର ତାତେ । ରଙ୍ଗ
ଆଖିରେ ତେଡ଼େଇ ଚାହିଁଲଣି । ହେଣ୍ଟାଲ ଗୁଡ଼ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲଣି । ଏଥର ଧାଇଁବ ।
ଭୁବିବ ।

ନଅ ବର୍ଷର ଝିଅ ଟଙ୍କା ଦୁଇ କଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ଅଣ ଓସାରଆ ଗନ୍ଧର-
ବଲର ନିରୁଚିଆ ବାଟ । ଡାହାଣ ପାଖରେ ପୁରୁଣା ଗଡ଼ିଆର ପକ୍ଷୁଆ ଗଡ଼ାଣି ।
ଜୋକ ସଲବଲ କୋଇଲିଖିଆ କଣ୍ଟାବଣରେ ଭିଡ଼ିହୋଇଛି । ବାଆଁ ପାଖରେ ଝୁଙ୍କା
ତଳେ ବୁଢ଼ା ନାଗଟା ଫଣା ଟେକି ଜିଭ ଲହ ଲହ କରୁଛି ।

ହାତାଣ ହୋଇ ଟଙ୍କା ପଛକୁ ଚାହିଁଲା । ସେ ଗୁମସ୍ତା ନାହିଁ । ହାତରେ ପାଞ୍ଚଶ
ଧରି, ବାଲ ମୁକୁଳା କରି ଅଧଲଙ୍ଗୁଳି ମାଇକନାଟାଏ । ଅଣ୍ଟାରେ ପଣତ ଗୁଡ଼ାଇ
ଧାଇଁ ଆସୁଛି । ହେଉଛି ପାଖେଇ ଆସିଲା । ପିଟି ପିଟି ଲହୁଲହୁଣ୍ଡାଣ କରିବ ।

ସେଇଟା ତା'ର ସାବତ ମା ନାଟୁଣୀ !

ଟଙ୍କା ପଛକୁ ଅନାଇଁ ଆଗକୁ ଧାଇଁଲା । ପୁଣି ଆଗକୁ ଚାହିଁଲା । ଶବ୍ଦ କୁଆଡ଼େ
ଛପିଗଲାଣି । ଦୁଇ ବାହୁ ପ୍ରସାରି ଦବ୍ୟ ପୁରୁଷ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆଗେଇ ଆସୁଛନ୍ତି ।
ନିଜେ ଶିବଗିଙ୍କର ସେ । ଶିବ ବାବା । ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ଦୁର୍ଘିନୀ ଭୂଆସୁଣୀ ବୋହୂଟି
ସେ, ନିଶ୍ଚୟାଣି ଟଙ୍କା । ତା'ର ମନକାମନା ପୁରଣ କରିବେ । ଆଉ କି ଡର ?

ତା'ର ଭ୍ରମ ହୋଇଥିଲା । କାହିଁ ସେ ନାଟୁଣୀ ? କେବେ କାଲର କଥା ।
ତା' ବଉଳ ସୁନାଦେଇ ତ !

ଆସୁଛି । ହାତରେ ବଉଳଫୁଲର ମାଳା ! ଟଙ୍କାର ଗଣ୍ଡରେ ବାନ୍ଧିବ । ଟିକି
ପୁଅକୁ ଦେଖିବ । ଶିବ କଳାରେ ଜନମ । ତା' ନା ଶିବକଳା ପରା ? ସୁନାଦେଇ
କହୁଛି, ମୋ ଝିଅ ଶଙ୍କରକୁ ତାକୁ ବାହା କରେଇବ ।

ହଇ ଲେ ! ତୋ'ର ଏଡ଼େ ବଡ଼େଇ, ବଡ଼ଉଣୀ, ଛତସ କୁଳଟା ! ଭାଇ ଭଉଣୀକୁ ବାହା କରେଇବୁ ? ମଲ୍ଲ ନାହିଁ ଲେ ! କଅଁଳକହା ? ବାହାର, ବାହାର ମୋ ଘରୁ ।

ଶାଶୁଙ୍କ ପାଟି ପରି ଶୁଭୁଛୁ । ଶିବବାବା ଉଭେଇଗଲେଣି । ଶାଶୁ କହୁଛନ୍ତି, ତୋ ଶଶୁର ଲେ ମା ! ଟିକ ମୁହଁ ଦେଖି ଚିହ୍ନିପାରୁନୁ ? ଚାହିଁଲୁ ?

ନାହିଁ ଶିବକଲା ? ସେ ତା ଗେରସ୍ତ ଝୁରୁଆ, ହାଡ଼ମାଲିଆ । ପାଖରେ ଶୋଇଛି ।

ଉଠି ପଲାଇବ କି ? କେଉଁ ସାଙ୍ଗ ତାର ତାକ ଗୁଡ଼ିଲଣି । ହେଇଟି, ଶୁଭୁଛୁ, କିଏ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବାଡ଼ଉଛି ।

ଟଣ୍ଡର ସପନ ବସେଇ ନିଦ-ଜରଜର ହାତ ଅଣ୍ଟାଲି ହେଲା । ସେ ନାହିଁ । ଉଠି ଚାଲିଗଲା ?

ଟଣ୍ଡର ନିଦ ଭଙ୍ଗିଲା । ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ବସିଲା । ସବାଙ୍ଗ ଅରୁଛି । ଘର ଅଛାର । କବାଟ ମୁକୁଳା ହୋଇ ନାହିଁ ।

ସପନ । ଝୁରୁଆ ଫେରି ନାହିଁ । କେତେ ରାତି ହେଲା ? ସେ ସେଇଠି ରହିଲା କି ? ସେଇ ଜାଆଣିଟା ପାଖରେ, ଯିଏ ତା'ର ଧନ ଜୀବନ ଶୋଷି ନେଉଛି । ସମ୍ପତ୍ତିବାଡ଼ ଓଟାର ନେଲଣି ।

ନିଜକୁ ନିଜେ କହୁହେଲା, ରହ ଦେଖିବି ଲେ ଛତସ ! ତୋ'ର ଦିନେ କି ମୋ'ର ଦିନେ । ଜାଣି ଜାଣି ମୋ ଅଜାଣତରେ ମତେ ଦିନେ ଚଣ୍ଡିକା କର-କରିଥିଲୁ । ମୁଁ ଦିନେ ସେଇଆ ହେବି । ତୋ ତଣ୍ଡି ଝୁଣିବି । ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତୁ ।

ବାହାରେ ଖୁଡ଼ ଖାଡ଼ ଶବ୍ଦ ଶୁଭୁଲା । କିଏ କାଶୁଛି । ଅରୁଣେ ମଉସା ଉଠିଲେ କି ଆଉ ? ରାତି କ'ଣ ପାହାନ୍ତା ହେଲା ? ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରରେ ଟଣ୍ଡ କାନେଇଲା । ଦେହ ଅବଶ ଲାଗୁଛି । ତା'ର କାନରେ ପଡ଼ିଲା, କିଏ ଯେପରି ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବାଡ଼ଉଛି । ଭାସି ଶୁର ନାମ ଧରି ଡାକୁଛି । ଟଣ୍ଡ ଚିହ୍ନିକି ଉଠିଲା । ମନେ ହେଲା, କିଏ ଯେପରି ଦାଣ୍ଡ ଘରର କବାଟ ଖୋଲୁଛି । ଶିକୁଳି ଖସିବାର ଶବ୍ଦ । ଗଲା ଖଙ୍କରା ।

ଟଣ୍ଡ କବାଟ ଫିଟାଇଲା । ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଜହ୍ନ ଚାଲିଯିବାର ମଥାନ ଉପରୁ ନଇଁଗଲଣି ଆହୁରି ତଳକୁ । ଦଣ୍ଡ ନାହିଁ । ଅଗଣା ଅଛାରଆ । କିନ୍ତୁ ମଥାନ ଉପରେ ଆକାଶରେ ଜହ୍ନ ଆଲୁଅର ଆଭାସ । ରାତି ପାହୁ ନାହିଁ । ଶେଷ ପହର ।

ପିଣ୍ଡାର ଆଲୁଅ ଅରୁଣେ ବେହେରା ହାତରେ ଧରି ଦାଣ୍ଡ ଘରର ବାହାର ପାଖ-କବାଟ ନିକଟରେ ଠିଆ । ଘର ଭିତରକୁ ଗୋଟିଏ ପାଦ ମକାଇ,

ଚଉକାଠରେ ହାତଗୁଡ଼ା ଦେଇ ଝରିଆ ଠିଆ ହୋଇଛି । ବଳବଳ କରି ଚାହିଁଛି । କ'ଣ ସେ ଭାବୁଛି କେଜାଣି ?

ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କୁ କେବେ ସେ ଆଗରୁ ଦେଖି ନ ଥିଲା । ବେହେରାଏ ଦେଖିଥିଲେ, ଥରେ ତାକୁ ଦେଖିଥିବେ ବାହାଘର ବେଳେ । ସାତ ବର୍ଷ ତଳେ । ସେତେବେଳେ ସେ ଛନଛନିଆଁ ଉତ୍ତେଜଣ ବର୍ଷର ଟୋକା । ରଜା ପୁଅପରି ରୁପ । ଆଉ ଏବେ ? ଦୁଃଖିଆ । କେମିତି ଚିହ୍ନଟ ?

ଟଙ୍କା ଟଳଟଳିଆ କେଇ ଖୋପାରେ ଦାଣ୍ଡଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଅରୁଣ ବେହେରା କହେଇ ଗଲେ ।

ଟଙ୍କା ଝରିଆର ହାତ ଧରି କହିଲା, ସ୍ୱେ ମୋ ମଉସା । ଆମ ଗାଆଁରୁ ଖବର ନେଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଜେଜେ ମା ବୁଢ଼ୀର ଦେହ ଭାରି ଖରାପ !

ଝରିଆ ହାତ ଛୁଆଡ଼ି ଟଙ୍କାର ମୁଠା ଖସାଇଲା । ଟଳଟଳ ପାଦ ପକାଇ ଘର ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କ ମୁହଁକୁ କଟମଟ କରି ଚାହିଁଲା । ବେହେରା ବି ତାକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ ।

କି ଅଲଗା ରୂପ ! ଝରିଆ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଯାହା ସେ ଶୁଣିଥିଲେ; ଦେଖିଲେ ତହୁଁ ଅଧିକ । ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ଯବାନ ଟୋକା, କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଜୋର୍ ! କି ଦଶା ହୋଇଛି, ନିଶାପାଣିର ଦାଉରେ !

ଦେହର ଜାମା ଓ ପିନ୍ଧା ଲୁଗା ଠାଏ ଠାଏ ମଇଲା ହୋଇଛି । ଜାମାର ଗୁଡ଼ି ପକେଟ ଛୁଣ୍ଟି ଓହ୍ଲାଇଛି । ସେମିତି ବାଁ ପାଖ ହାତ କନାରୁ ଘୁଳାଏ । କପାଳ ଉପରେ ଓ ଗାଳ ଉପରେ ଆସୁଡ଼ା ଦାଗ । ବାଟରେ ପଡ଼ି ଉଠି ଆସିଛି । ଅବା କିଏ ତା'କୁ ଗଡ଼େଇ ତଡ଼େଇ ପିଟିଛି ।

ବେହେରାଙ୍କ ମନ ହା-ହାକାର କଲା । କେଡ଼େ ସ୍ୱନକପାଳୀ ଏଇ ଟଙ୍କା ଝିଅଟି !

ଟଙ୍କାର ଏ ଦୃଶ୍ୟ ଦେହସହା ହୋଇଛି । ତାର ଆଖି କାନ୍ଦୁନାହିଁ । ଆସା କାନ୍ଦୁଛି ।

ବେହେରାଏ ଦେଖିଲେ, ସେ ନିର୍ଦ୍ଦିକାର ହୋଇ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ କଲିଲା । ପୁଣି ଝରିଆର ହାତଧରି ଆଗକୁ ଓଟାରି କହିଲା, କିଏ ତମକୁ ଏତେ ସରି କଲା ମୁଁ ଜାଣିଛି । ହଉ ଆସ ।

ଟଙ୍କା ତାକୁ ଓଟାରିଲା । ଝରିଆ ହାତ ଛୁଆଡ଼ି ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ମୁକାଳି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଟାଣିହୋଇ ଯାଉଛି କହିଲା, ଗୁଡ଼ିବେ ମତେ । ସେ ବାବନାଭୁତକୁ ଗୋଟାକେତେ ଥୁଏଁ । ଶଲା ବାଘର ଘରେ ମିଶିଗର ନାଟ ଲଗେଇଛି । ନିଜକୁ ସତ୍ତା ବୋଲାଇ ମୋ ସୁନାକୁ କହୁଛି ଦୋଷ୍ଟରୁଣୀ ।

ଅଗଣାରେ—

ଆଲୁଅ ଧରି ଅନୁଦ ବେହେରା ପଛେ ପଛେ ଆସୁଥିଲେ । କଣ ଘରେ, ଯେଉଁଠି ସେ ବଶାମ ନେଇଥିଲେ, ଡିବର ଆଲୁଅ ଜଳୁଥାଏ । ବଗରେ ଗୁଲ ଲାଗିଥିବାରୁ ଆଲୁଅର ଶିଖା ନିସ୍ତେଜ ନାଲିଆ ଦିଶୁଥାଏ । ହାଲିଆ-ନିଦା କଡ଼େ ଭାଙ୍ଗିଲି ପରେ, ମଶାଙ୍କ ଦାଉରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ବେଳ କାଟିଥିଲେ । ତଥାପି, ଅକଲ ଆଖି ବୁଜି ହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ରାତି ସରି ଆସିଲଣି । ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେ ଆସିଥିଲେ, ସେତକ ସଫଳ ହେଲା ନାହିଁ । ଆଉ ଏ ଘରେ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହୁବେ ନାହିଁ । ଯାହା କପାଳ ସିଏ ଭୁଞ୍ଜିବ । ବଦଳାଇବାକୁ କାହାର ସାଧ ଅଛି ?

ଏପରି ଭାବ, ସେ ନଳଟଣିଟି ଟିକା-ଝରାଆଙ୍କର ରହୁଥିବା କୋଠରୀ ଆଗର ପିଣ୍ଡା ଉପରେ, ଖୁଣ୍ଟ ପାଖରେ ରଖିଲେ ।

ଟିକାର ହାତ ମୁଠାରୁ ମୁକୁଳିବାକୁ ଅଗଣା ମଝିରେ ଝରିଆ ଓଟାରି ହେଉଥାଏ । କହୁଥାଏ, ଗୁଡ଼ ବେ ମତେ । ସେ ଶଲା ବାବନାଭୂତର ଜୀବନ ନିଏ । ବାଘର ଘରେ ନାଟ ଲଗେଇଛି ।

—ସେମିତି କାହିଁକି ହୁଉଛି ଝରିବାରୁ ? ଏତେବେଳ ଯାଏ ନିଶା ତମକୁ ଘାରୁଛି । ଯାଅ, ଘର ଭିତରକୁ ଯାଅ । ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ । ଏମିତି ବାଈଆଙ୍କ ପରି ହୁଅ ନାହିଁ ।

ଅନୁଦ ବେହେରାଙ୍କ କଥାରେ ଅଧିକ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇ ଝରିଆ କହୁ ଉଠିଲା, ବାଈଆ, କିଏ ବାଈଆ ? ଶୋଇବି, କାହିଁକି ଶୋଇବି ? ମୋ ମାଇପକୁ ଧରି ତୁ ଶୋଇଛୁ ? ଶଲା !

ଟିକା ଗଞ୍ଜି ଉଠିଲା, ସେ ମୋ ମଉସାଟି ! କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଗଘୁଛି ? ଲଜ ସରମ ନାହିଁ ? ଗୁଲ ଘର ଭିତରକୁ ।

ଟିକା ଗୋଟାଏ ଝିଙ୍କାରେ ଝରିଆକୁ ତା କୋଠରୀ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଲା ।

ଝରିଆ ପାଟି କରି ଉଠିଲା, ତୋ ମଉସା ନା ତୋ' ଘଇତା ଲୋ ଶାଲୀ ଦୋରୁରୁଣୀ ! ସୁନାକୁ ଝିଙ୍କାସି ତୁ ଘରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲୁ ନା ? ମତେ ସେ ଘରେ ଠାବ ଦେଲା ନାହିଁ । ତୁ ଦୋରୁରୁଣୀ ନିକଲ ମୋ ଘରୁ । ଯା, ତୋ' ଘଇତା ସାଙ୍ଗରେ । ଯା, ଯା, ଯା—

ଝରିଆର ଅଶ୍ରୁଲ ଝିଙ୍କାସରେ ଟିକାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଚୁଟିଲା । ସୁନାର ଉପଲକ୍ଷ ଦିଆ କଥାରଞ୍ଜକରେ ନିଆଁ ଲାଗିଲା ପରି ତାର ଦେହରେ ଚରିଲା । ଧୀରସ୍ଥିର ପ୍ରକୃତିର ସଫସହସ୍ରୀ ହିଅ, କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ଭୁଲିଲା ଯେ ତା'ର ସ୍ବାମୀ ପ୍ରକୃତିହସ ହୋଇ ଯେଉଁ ଅଧନା ଶବଦ ଗୁଣ୍ଡକୁ ଆଣିଛି, ସେତକ ତା'ର ମନର ଭାଷା ନୁହେଁ । ଭଲବେଳରେ ହୁଏତ ସେ ଶଶୁର ଘରର ଲୋକଟି ଆଗରେ ମୁହଁ ଖୋଲି

ନଥାନ୍ତା । ଅବ୍ୟୁତ ବେହେରାଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶିଲା ଅଭଦ୍ର ଗ୍ରସ୍ତାରେ ସେ କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ପାଗଳ ହେଲା । ସବୁ ଦୁଃଖ ନିର୍ଯ୍ୟାତନା ଜୀବନରେ ଅଙ୍ଗରେ ଭେଦାଇ ଯିଏ ସାତ ବର୍ଷ କାଳ ସ୍ବାମୀର ସେବା କରିଥିଲା, ସେହି ଟଙ୍କା ଗୋଧରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ଝରିଆର ଟଳଟଳ ଦୁଃଖ ଦେହରେ ଗୁପୁଡ଼ା ମାରିଲା ।

ଝରିଆ ଚଢ଼ିଙ୍କି ଉଠିଲା । ବୁଲି ପଡ଼ି ଟଙ୍କାର ମୁକୁଳା-ମୁଣ୍ଡର କେଶକୁ ପୁଲାଇ ମୁଠାଇ ଧରି ଝିଙ୍କିଲା । ପାଟି କରିଉଠିଲା, ହଜବେ ଶାଳି, ମତେ ତୁ ମାଇଲୁ ? ତୋ ଘଇତା ଆଗରେ ?

ଟଙ୍କାର ମୁଣ୍ଡକୁ ପିତ୍ତ ରଢ଼ିଗଲା । ସେ ଝରିଆର ଗାଳରେ ବ୍ରହ୍ମ-ଜୀବୁଡ଼ା ଥୋଇ ଗଳିଉଠିଲା, ହଜରେ ଗୁଣ୍ଡାଳ, ତୁ ମତେ ସୁନାବଡ଼ଉଣୀ ମଣିଲୁ କି ? ମୁହଁ ସଂସ୍ଥାଳି କଥା କହ । ତୋ'ର ସବୁଦିନେ ତ ମୋର ଘନେ । ବହୁତ ସହଲଣି । ଆଉ ସହର ନାହିଁ ।

ଝରିଆ ଟଙ୍କାର କେଶ ଗୁଡ଼ି ଗାଳ ଆଉଁସୁଥିଲା । ଟଙ୍କା ତାର ହାତ ଧରି ଘର ଭିତରକୁ ଓଟାରିନେଲା । ତାକୁ ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଠେଲି ଦେଇ ଗଳି ଗଳି କହିଲା, ସେଇଠି ବସିଥା । ତୋ' ବାବାଜୀ ମୋ ଭିତରୁ ଗୁମଣା ତଡ଼ିଛୁ ରେ ଛତର ! ମତେ ତୁ ଗୁମଣା କରିଛୁ । ମୋ ଭିତରେ ତୋ ବୋପା ଆସି ପଶିଛୁ । ସେ ତୋର ସବୁ ଢଙ୍ଗ ଦେଖୁଛୁ । ମୁଁ ଗୁମଣା ରେ ବଦମାସ୍ ! କାହ୍ନୁର ଡେଇଁରିଆ ମାନେ ନାହିଁ ।

ଝରିଆ ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ବସିରହିଲା !

ଟଙ୍କା ଅଗଣାକୁ ଆସିଲା । କେଶ ମୁକୁଳା । ଦେହ ଥରୁଛୁ । ଆଖିରୁ ଜୁଳୁଜୁଳିଆ ଧୋକ ବାହାରୁଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡ ଭ୍ରମୁଛୁ । ସେ ଦେଖିଲା, ତାର ଅବ୍ୟୁତ ମଉସା ପଥର ମୁରୁପିପରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଏକ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ତୁଣ୍ଡରେ କଥା ନାହିଁ ।

ସେ ସକେଇ ସକେଇ କାନ୍ଦ ଉଠିଲା ।

ଅବ୍ୟୁତ ଆଖି ପୋଛୁ କହିଲେ, କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ସେ ତା'ର ଗୁରୁରେ ନାହିଁ । ତୁ ତା' ପାଖକୁ ଯା । ତା ପ୍ରତି କଠୋର ହବୁ ନାହିଁ ମା ! ବହୁତ ସହଲଣି । ଆହୁର ସହବାକୁ ହେବ । ବୁଝାଇ ଶୁଝାଇ ତା'କୁ ବାଟକୁ ଆଣିବୁ ! ତା ଦେହରେ କେବେ ହାତ ଦେବୁ ନାହିଁ ।

—ସହ ପାରିଲି ନାହିଁ ।

—ସହବାକୁ ହେବ । ଗୁଡ଼ି ପାହାନ୍ତା ହେବାକୁ ବସିଲଣି । ମୁଁ ସହଲ ସହଲ ଗୁଲିଯାଏ । ତୋ ମାଉସୀର ଦେହ ଭଲ ନ ଥିଲା । ତମ ଘରେ ମୁଁ ବୁଝାଇ କହୁ ଦେବି ।

ଟିକା କହିଲୁ, ମୋ ବାପାଙ୍କୁ କି ମୋ ଜେଜେମା'ଙ୍କୁ କିଛି କହିବ ନାହିଁ ମଉସା ! ମୋ ଗାଁ ମୁଁ ଭୁଞ୍ଜୁଛି । କାହାର ଦୋଷ ଦେବ ନାହିଁ । କାହିଁକି ସେମାନଙ୍କୁ ମୋ ଦୁଃଖର ଭାଗୀ କରାଇବ ? ବୁଢ଼ୀ ଯଦି ମରିବ ତ ମରୁ ! ଏ ପୁରରେ ଦେଖା ନ ହେଲେ ସେ ପୁରରେ ଭେଟ ହେବ ।

ଅରୁଣ କହିଲେ, ହେଉଛି ସେ ଖଟରୁ ଉଠି ଟଳଟଳ ହୋଇ ଦୁଆର ମୁହଁକୁ ଆସୁଛି । ମୋପାଇଁ ତୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁ ନା । ଯା ତାକୁ ସମ୍ଭାଳ । ପୁଣି ଏଣୁ ତେଣୁ କହି ପାରି କରିବ ।

ଟିକା ଦେଖିଲା, ଝରିଆ ଘର ଭିତରୁ ବାହାରିବାକୁ ପାଦ ଟେକି ଆସୁଣୁ ଉଡ଼ୁଙ୍କି ଉଠିଲା । ତାର କପାଳ ଚଉକାଠରେ ବାଜିଲା । ସେ ଆଦାତ ପାଇ ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ଟିକା ଆଲୁଅ ହାତରେ ଟେକି ଘରେ ପଶିଲା । ଦେଖିଲା, ମାଡ଼ ବାଜିଛି ସିନା, ମୁଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ନାହିଁ !

ନଳଟଣକୁ କାଠ ବାକ୍ସ ଉପରେ ରଖିଲା । ଦୁଇ ହାତରେ ଝରିଆକୁ ଧରି ଉଠାଇ ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଲା । ସେ ବାଧା ଦେଲା ନାହିଁ । ପାଟି ଭୁଣ୍ଡ କଲା ନାହିଁ । ଝରିଆକୁ ପଲଙ୍କରେ ବସାଇ ତା' ଦେହର ଜାମା ଉତାରିଲା । ଲୁଗା ପାଲଟାଇଲା । ଗେଲେଇ ହୋଇ କହିଲା, ଏଥର ସୁନାପୁଅ ହୋଇ ଶୋଇପଡ଼ିଲ ଟିକିଏ । ମଦଗୁଡ଼ା ପିଇଛ । ଗଞ୍ଜେଇ ଧୂଆଁ ଶୋଷି କି ଦଶା ହେଲଣି ?

ଝରିଆ କହିଲା, କାହିଁକି ବକ୍ସକ ହେଉଛି ବେ ଶାଳୀ ଗୁମାସ୍ତା । ପୁଣି ମାରିବୁ ? ମୋ ରକ୍ତ ଶୋଷି ଖାଇବୁ ? ତୁ ବାହାର ମୋ ଘରୁ ।

ପାହାନ୍ତିଆ ଚଢ଼େଇଙ୍କର ବୋବାଲି ଶୁଭିଲା ।

ଅଗଣାରେ ଥାଇ ଅରୁଣ କହିଲେ, ଏଥର ଫରାବୁ ହେବ ନେ ମା ! ମୁଁ ଟିକିଏ ସହଳ ସହଳ ବାହାରିଯାଏଁ । ଖରା ଟାଣ ହେବା ଆଗରୁ ଗାଆଁରେ ପହଞ୍ଚିଯିବି । ଆ, ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବନ୍ଦ କରିଆସିବୁ ।

ଟିକା କହିଲା, ଯାଉଛି ।

ସେ ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କ ପଛରେ ଗଲା । ଲୁହଭରା ଆଖିରେ ନମସ୍କାର କରି ସେ ବେହେରାଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଲା ।

ଘର ଭିତରକୁ ଫେରିଆସି ଟିକା ଦେଖିଲା, ଝରିଆ ଆଜି ପରି ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସି ରହିଛି । ଦୁଇ ହାତରେ ମୁଣ୍ଡର କେଶ ଟାଣୁଛି ।

ଟିକା କବାଟ କଲିଲା । ନଳଟଣ ଲିଭାଇ, ତା ପାଖରେ ବସି କହିଲା, ରାତି ପାହି ଆସିଲଣି । ମଉସା ଚାଲିଗଲେଣି । ତମେ ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ । ମୁଁ ତମର ପାଦ ଚିପି ଦେଉଛି ।

ଝରଥା ଅଟ୍ଟାଳିଆ ହସ ହସ କହିଲା, ମଉସା, ମଉସା ! ମତେ ଭଣ୍ଡାଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ ଲେ ରୁମଣି ! ଯେଉଁ ଖେଳରେ ତୁ ମୋ ଘରେ ରହିରେ ନାଟ ଲଗାଉ, ଆଗରୁ ସୁନାଠର ଶୁଣିଥିଲି । ଲେକେ ଜାଣନ୍ତି । ଶିବବାବା ବି ଜାଣନ୍ତି । ଯେଇଥପାଇଁ ବାବାଙ୍କ ଦର୍ଶନ କରିବାକୁ ତୁ ଯାଉନାହୁଁ ଲେ ଦୋରୁରୁଣୀ । ଆଜି ମୁଁ ଆଖିରେ ଦେଖିଲି । ଭଅଁରମା ବୁଢ଼ୀ ତୋର କୁଟୁଣୀ ହୋଇଛ । ଭଅଁରକୁ ସବୁ ଦେଇନେଇ କଣି ରଖିବୁ । ଜାଣିଲି, ଜାଣିଲି - ”

ସତେ କି ଟଙ୍କା ମୁଣ୍ଡରେ ବନ୍ଦୁଧାତ ହେଲା । ମୁଣ୍ଡ ଭ୍ରମିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦୁଃଖରେ, ଘୋଷରେ ତା’ର ସଂଜ୍ଞା ଅରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଠଉରାଇ ନେଲା, ସୁନା ବଡ଼ଉଣୀ ଶୂନ୍ୟରୁ ତୋଳି ଡାହାଣ ମିଛ ଗଣି ଝରଥାର ମଠ ବଗାଡ଼ିଛ । ତା’କୁ ଘରେ ଥାନ ନ ଦେଇ, ଠେଲି ପେଲି କରି, କେଜାଣି ମାଡ଼ ମାରି, ପ୍ରାଉବ ଦେଇଛ । ତା’ର ମଦୁଆ ମୁଣ୍ଡରେ ନିଆଁ ଜଳାଇଛ । ଯେଉଁ ଅପମାନ ପାଇ ସେ ଏ ଘରୁ ବାହାରି ଯାଇଥାଲା, ତା’ର ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ସେ ଝରଥାକୁ ନିଷ୍ଠୁରଭାବରେ ଘୃତଅଧରେ ତଡ଼ିଦେଇଛ ।

ଭାବିଲା, ପାଗଳଟା ସଙ୍ଗେ କଥା କଟାକଟି କଲେ ସେ ଅଧିକ ଉତ୍ତେଜିତ ହେବ । ପୁଣି କି କାଣ୍ଡ ଘଟାଇବ । ସପନରେ ନ ଚିନ୍ତିଲା କାମ ନିଜେ ଉତ୍ତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ସେ କରିପାରିବୁ । ସ୍ବାମୀର ଦେହରେ ଆଘାତ ଦେଇ ପାତକିନୀ ହୋଇଛୁ । ମାଇପିଜୀବନ ସହବା ପାଇଁ । ଶୁଣୁ ବା ନ ଶୁଣୁ, ମାନୁ ବା ନ ମାନୁ, କହ, ବୁଝାଇ, ମନାଇ ଭଲବାଟକୁ ଗେରସ୍ତକୁ ଆଣିବାକୁ ସେ ପ୍ରାଣପଣେ ଚେଷ୍ଟା କରିବ । ତେଣିକି କପାଳରେ ଯାହା ଥିବ ଅବଶ୍ୟ ଦଟିବ । କାହାର ଚାଲୁ ଅଛି, କିଏ ବାରିଣ କରିବ ?

ଟଙ୍କା ତଥାପି କହିଲା, ତମ ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ସୁନା ନିଆଁ ଜାଳିବୁ । ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ତମୁକୁ ମତାଇ ଦେଇଛୁ । ତା’ର ବୁଦ୍ଧିରେ ତମେ ଏଣୁ ତେଣୁ ବକୁଛ । ତମର ଭ୍ରମିବାଡ଼ି, ଧନସମ୍ପଦ, ତମ ଦେହର ରକତ-ମାଉଁସ, ଏମିତିକି ତମର କୁଲର ମର୍ଯ୍ୟାଦା, ତମର ଶିବବାବା, ତାଙ୍କର ଚେଲି ହୋଇଥିବା ସାଙ୍ଗମାନେ, ସବୁ ସେ ସୁନାବଡ଼ଉଣୀ ଓଟାରି ନେଇଛୁ । ବାକି ଅଛି ତମର ଦେହର ଶୁକ୍ଳକୁ ଜୀବନ ଟିକିକି । ସବୁ ଦୁଃଖକଷ୍ଟ, ତମର ଅତ୍ୟାଚାର ସବୁ ତମର ଭଲ ପାଇଁ ମାଟି କାମୁଡ଼ି ଡିହ-କୁଡ଼ା ପରି ପଡ଼ିରହିଥିଲି । ତମ ଘର, ଆଉ ତମ ଜୀବନକୁ ଜିତି ରହିଥିଲି । ମୁଁ ତମ ଭରସା, ତମ ଖୁଣ୍ଟିଆବଣର କୁଲଲସ୍ତ୍ରୀ । ତା’ର ମାନମହତ ତମ ଜୀବନଠାରୁ ବି ବଡ଼ । ତମ ଜୀବନ, ପୁଣି ତମ ଭରସାର ମାନ-ମହତ ଓଟାରି ନେବାକୁ ସେଇ କୁଡ଼ାଟା, ସୁନାଦେଇ ଚଢ଼ାନ୍ତି କରୁଛୁ । ସେଇ ସୁନାଦେଇ କୁଲଟା

କରିବୁ । ମାଲପକରି ରଖିବୁ ସେଇ ଭଣ୍ଡବାବାଜୀଟା, ଶିବବାବା । ଶ୍ଵେତ, ତସ୍ତର, ମଣିଷମାରୁ, ଡକାଇତ କିଏ ଜାଣେ ?

ଝରଥା ବୁଝିଲ କି ନାହିଁ ତା'କୁ ଜଣା । କହଲୁ, ରୁ ମୋ' ଗୁରୁ ନନ୍ଦା କରୁଛୁ । ବେଶି ବକ୍ ବକ୍ ହେଲେ ତୋ' ତଣ୍ଡି ଟିପି ମାରିଦେବି । ତୁ ଯା' ବେ ମୋ ପାଖରୁ । ମୋ' ଗରୁ ବି ତୁ ଫଳା । ମୁଁ ଏଥର ଶୋଇବି । ବୁଝି ହୁଅଥାଉ, ମୋ ଦେହରେ ହାତ ଦେବୁନି ।

ଝରଥା ଶୋଇଲା । ତା' ମୁଣ୍ଡ ତଳର ତଳିଆ ସଜାଡ଼ି ଟଣା ପଲଙ୍କ ଉପରୁ ଉଠିଆସିଲା । ଅଳଗୁଣୀ ଉପରୁ ପୁରୁଣା ମଇଳା ମଶାରି ଓଟାରି ଟାଙ୍ଗିଦେଲା ।

ରାତି ପାହୁଆସିଲଣି । କାଳ ରାତି । ଆଖି ତଥାପି ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ମୁଣ୍ଡ ଭ୍ରମୁଛି । ଦେହର ଆସକତରେ ଜାଙ୍ଗୁଲୁ ଜାଙ୍ଗୁଲୁ ରାତିରେ ପଦାକୁ ବାହାରି କ'ଣ କିଛି କାମ କରିବାକୁ ଦେହ ଚକ୍ଷୁ ନାହିଁ । କି' କାମ ବା ଅଛ ସେ, ତା'କୁ ବଳେଇ ପଡ଼ିବ ? ଅନ୍ଧୁତ ବେହେରା ଯାହା ଖାଇଥିଲେ ସେତିକି । ବାକିତକ ଘୋଡ଼ାଘୋଡ଼ି ହୋଇ ବୁଲିମୁଣ୍ଡରେ ଥୁଆ ହୋଇଛୁ ।

ଟଣା ଶପମଣିଣୀ ତଳେ ପାରିଲା । ଆଲୁଅ ଲିଭାଇ, ହାତକୁ ତଳିଆ କରି ଶୋଇଲା । ଯାହା ପାଇଁ ସେ ଦକ ଦକ ହେଉଥିଲା, ସେ ପାଖରେ ଅଛି । ଯାହା ଦଳିବାର ଦଳିଯାଉ, ସେ ସବୁ ଉଦ୍ଦେଶନା ମନରୁ ପୋଛି ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଟିକିଏ ଶୋଇ ପାରିବ । ଏପରି ବରୁଣ ଟଣା ଆଖିବୁଜିଲା । ତା'କୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ-ନିଦ ଘୋଟି ଆସିଲା ।

ନିଦ ଶାନ୍ତିଲ ଡେରିରେ ।

ଅଗଟା ସାଗ୍ କଅଁଳ ଖରା, ମଥାନ ସେ ପାଖେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଥିବା ଡେଙ୍ଗା ଡେଙ୍ଗା ଆମୃତଛର ସନ୍ଧରେ ଗଳି ମନ୍ଦା ମନ୍ଦା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଝରଥା ତଥାପି ଶୋଇଥିଲା । ଖର ଶାସ ଗୁଡ଼ୁଥିଲା । ସେ ଆନ୍ତର ଡେରିରେ ଉଠେ ।

ଶୋଇଲା ଘରର କବାଟ ମୁକୁଳା କରି ଟଣା ନିଦଦନ୍ତୀ କାମରେ ଲାଗି-ଗଲା । କାହା ଉପରେ ସେ ରାଗ, ଅଭିମାନ, ଛଳ କରିବ ? କିଏ ଏ ସଂସାରରେ ଅଛି, ଯିଏ ତା'ର ଦୁଃଖରେ ପଦେ ଆହା କହୁ ତା'କୁ ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେବ ? ତା' ମନର ଦୁଃଖ ଉଠା କରିବ ?

କାମ, କେବଳ କାମ ହିଁ ତା'ର ବନ୍ଧୁ !

ପରଦିନ ଝରଥା ଡେରିରେ ଉଠିଲା । ନିଶା ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥାଏ । ଟଣାର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ସେ ତୁମ୍ଭା ତୁମ୍ଭା ତାର ନିତ୍ୟକର୍ମ ଶେଷକଲା । କ'ଣ ମନରେ ବରୁଣ ପ୍ରତି କୋଠାରେ ପଶି ସେ ଖୋଜିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଟଣା ତା'ର

ପଛେ ପଛେ ଥାଏ । ଯେତେ ପଶୁଗଲେ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲୁ ନାହିଁ । ଫଣାଟେକା ନାଗସାପ ପରି ସେ ଫଁ ଫଁ ହେଉଥାଏ । ଯେତେ ଯାଚିଲେ ସେ ଖାଇଲୁ ନାହିଁ ।

ସବୁ ଦେଖିସାରି ସେ ପୁଣି ଯାଇ ତା'ର ଶୋଇବାଘରେ ପଶିଲୁ । ଟଣକୁ ଆଡ଼େଇ ସେ ଉତରୁ କବାଟ କଲିଲୁ । କାନ୍ଦ ବୋବେଇ ଟଣ ଯେତେ ଡାକିଲୁ, ସେ କବାଟ ଦେଲୁ ନାହିଁ ।

ଟଣ କାକୁସୁ ହେଲୁ । ବାରିବାଟେ ବୁଲି ସେ ମୁକୁଳା ଝରକାର କାଠ ରେଲିଂ ଧରି ଉଡ଼ୁଙ୍ଗି ଚାଲିଲୁ । ଦେଖିଲୁ, ଝରଣା ଝରକା ଆଡ଼କୁ ପିଠି କରି ଚୁଲି ହୋଇ ଶୋଇଛୁ । ବେଳେ ବେଳେ କାଶୁଛୁ । ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ି ମାଛ ପରି ଜାକି ହୋଇ ଧୂଳି ସିଧା ହୋଇ ପୁଅ ଶାଢ଼ୀରେ ଶୋଇଛୁ ।

ଟଣ କାନ୍ଦିଲୁ । କାନ୍ଦରେ ମୁଣ୍ଡ କୋଡ଼ିଲୁ । ବଳଲ ହୋଇ କହିଲୁ, ହୁଇ ହେଲୁ । ସବୁ ଦୋଷ ମୋର ହୋଇଛୁ । ଦାପା ଲୋକ ପଠାଇଥିଲେ । ଅବୁଝ ମଉସା ମୋ ବାପାଙ୍କ ସାଙ୍ଗ । ଆମ ଜମି ଶଗରେ ଚଷନ୍ତ । ସେ ଆମ ଘର ନ ପାଇ ନାଁ ସାରା ଘର ଘର ବୁଲି ପଶୁଥିଲେ । ଭାସିବା ହାବୁଡ଼ରେ ପଡ଼ିଲେ । ସେଇ ତାଙ୍କୁ ଘର ପହଞ୍ଚିବ ନେଲେ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଲୁ । କେମିତି ତାଙ୍କୁ ଅସିଆ ଅସିଆ ଚଢ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତି କହିଲୁ ? କାହିଁକି ଚଢ଼ି ଦିଅନ୍ତି ? ଉପକାରିଆ ଲୋକ । ଖବର ନେଇ ଆସିଥିଲେ । ତମକୁ ଠାକୁରଙ୍କ ରାଣ, ଉଠ, କବାଟ ଖୋଲ । ସବୁ କହିବ । ଉପାସରେ ଶୋଇଛୁ କାହିଁକି । ତମର ଘର । ତମର ସଂସାର । ସବୁ ତମର ଦରବ ।

ଝରଣା ମାରବ ।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିପଡ଼ୁଥାଏ, ଟଣ ପୁଣି କହିଲୁ, ମଉସାଙ୍କ ହାତରେ ବାପା ଖବର ପଠାଇଥିଲେ । ମୋ ଜେଜେମା ବୁଢ଼ୀ ଆଉ ଥାନ୍ତିନା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ଯିବା ଆସିବା ବେଳ । ମୋତେ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ସେ ବଳଲ ହେଉଛୁ । ତମକୁ ବି । ଯାଇଥା'ନ୍ତେ, ଖାଲି ଚାହିଁ ଦେଇ ଫେରି ଆସିଥା'ନ୍ତେ । ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ମତେ ସେ ଭଲ ପାଉଥିଲୁ । ମଉସାଙ୍କ ଆଗରେ ତମେ ଯେଉଁ ଅସନା କଥା କହିଲୁ, ଯେଉଁ ଦୁନିଆ ବାହାର ତୁମ ଦେଖାଇଲୁ, କେମିତି ମୁଁ ସହଜ, ତମେ ବସୁଗଲୁ ? କେବେ ତ ତମ ଘରରେ ମୁଁ କେମିତି ରହେ ନାହିଁ ? ତମ ବେଆଡ଼ା ତୁମ ପାଇଁ ରାଗିଗଲୁ । ରାଗ ତ ଦ୍ରବ୍ୟରଖାଳ । ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? ମୋ'ର ଦୋଷ ହୋଇଛୁ । ତମେ ଯେଉଁ ଦଣ୍ଡ ଦେବ ଦିଅ...

ତଥାପି ଝରଣା ଅଟଳ । ଟଣ ପୁଣି ମିନତି କଲୁ, ମୁଁ ସହଜ । ତମର ଦୁଃଖ ଦେହ । କେତେ ସରି ହେଲଣି । ନିଆଁଲଗା କାଗଜା ବି ତମକୁ ଗୁଡ଼ୁ ନାହିଁ । ଓଷଦ ଖାଉନା । ଖାଲି ମଦ ଚୁଡ଼ା ପିଉଛୁ । ଗଣ୍ଡେଇ ଟାଣୁଛୁ । ନିତି

କାକରରେ ଅଣ୍ଟାରେ ଫଡ଼ୁଛ । ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ଦେବାକୁ, ତମର ସେବା କରିବାକୁ ମୋ ଛଡ଼ା କିଏ ଆଉ ତମର ଅଛି ? ଉଠ, କବାଟ ଖୋଲ । ମୋ ସୁନାଟା, ମୋ ଧନଟା, ଉପାସ ରହ ନାହିଁ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ପଶ୍ଚିମକୁ ଗଡ଼ିଲେଣି । ମାରିବ ମହ ତମର ମନ ଇଚ୍ଛା ମତେ ମାର । ମୁଁ ସହ୍ୟବ । ମୋ' ରଜାଟା, ଉଠ, କବାଟ ଖୋଲ ।

ଝରା କାଣିକାଣି ନୟାଳ ହେଲା । ଉଠି ବସିଲା । ପୁଲୀଏ ଖଙ୍କାର ଝରକା ବାଟେ ପଦାକୁ ମକାଇଲା । ଟଣ ଆଡେଇଗଲା ।

ଝରା ମୁହଁ ଖୋଲିଲା, କାହିଁକି ଏମିତି ବକର ବକର ତୁ ହେଉଛୁ ବେ, ଶାଳୀ ଗୁମସ୍ତୀ ? ମତେ ଖାଇବାକୁ ଦେବୁ, ନା ତୁ ମତେ ଖାଇବୁ, ହଇବେ ? ତୋ' ଜେଜେମା ମରୁଛୁ ତ ସେଶଳା ତୋ' ଘଇତା ସାଙ୍ଗରେ ପଲେଇଲୁ ନାହିଁ ? ଗୁଲିଯା ଏ ଘରୁ । ତୁ ଦୋଗ୍‌ରୁଣୀ । ତୋ ହାତରୁ ପାଣି ଛୁଇଁବ ନାହିଁ । ପଲା, ପଲା ଏଠୁଁ ।

ଝରା ପୁଣି ଶୋଇଲା ।

ଟଣର ସଫାଙ୍ଗରେ ନିଆଁ ଜଳିଲା । ଦେହ ଅରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ତନୁପୁର ତାକୁ ଅନ୍ଧାର ଦିଶିଲା । ସେ ଥର ଥର ହୋଇ ବଉଳଗଛ ମୂଳକୁ ଆସିଲା । ସେଇ ଗଛର ଗୁଲରେ ଅଖିବୁଜି ବସି ବସୁର କଲା, ଆଉ ତେଣି କରିବ କାହିଁକି ? ଝରାଆର ସଫନାଶ ହୋଇଯାଉଛି । ସେ ତାକୁ ସୁନାର ମୁଠାରୁ ମୁକାଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ଶିବବାବାର କବଳରୁ ଉଦ୍ଧାର କରିପାରିବ ନାହିଁ । ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ତାର ବିଫଳ ହୋଇଛି । ଶେଷ ପରୀକ୍ଷା ଦେଖିବାକୁ ସେ ରହୁବ କାହିଁକି ? ଝରା ତାକୁ ବିଦାୟ ଦେଇଛି । ଏ ଘରେ ଆଉ କ୍ଷଣେ ରହୁବା ତା' ପକ୍ଷରେ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ସେ ଯିବ, ଗୁଲିଯିବ—

କେଉଁଠିକୁ ?

ଦୁଇଟି ସ୍ଥାନ ତା ପାଇଁ ଖୋଲା ରହିଛି । ଦିୱାନି ଲୋକ ହାତ ଲମ୍ବାଇ ତାକୁ ଆଶ୍ରା ଦେବାକୁ ଚାହଁ ରହିଛନ୍ତି—ସେପୁରରେ ତା'ର ବୋଉ, ଏପୁରରେ ତା'ର ବାପା । ସେପୁରକୁ ଯିବାକୁ ବାଟଟି ହାତ ପହଞ୍ଚରେ । ଉପରେ ବଉଳ-ଗଛର ଡାଳ । ନିକଟରେ ଅନ୍ଧାରୁଆ ଗହ୍ୱର କୁଅ ।

ଲୁହଭରା ମୁଦିଲା ଆଖିତଳେ କାହାର ସେ ଲୁହଝରା ମୁହଁଟି ! ଶାଶୁ ! ହାତ ହଲାଇ, ମୁଣ୍ଡ ଦୋହଲାଇ ବାରଣ କରି କହୁଛନ୍ତି । ବାଇଆଣୀ ବୁଦ୍ଧି କର ନା ଲେ ମା ! ତୋ' ପାଇଁ କ'ଣ ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣ ବୁଡ଼ିବ ? ତୋ'ର ଅମୋକ୍ଷ ଆତ୍ମା ପେଡ଼ିନା ହୋଇ ବୁଲୁଥାଏ ଲେ !

ବାପର ଘର ତା' ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ମୁକୁଳା ।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁ ଟଣ ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ଆସିଲ । ବାରି କବାଟ କଲିଲ । ବାଇଆଣୀ ପରି ଏଘର ସେଘର ହେଲ । କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ଚନ୍ଦ୍ରର କିଛି ସ୍ଥିତି କରି ପାରିଲ ନାହିଁ । ପାଣି ଗିଲ୍ଲସେ ପିଇ ସେ ଯାଇଁ ଦାଣ୍ଡଘରେ କାନ ପାରି ଶୋଇଲ । ଗୋଟାଏ କଥା ତା' ମନରେ ଖାଲି ଘୋରତେଜ ହେଲ, ଝରିଆ ତାକୁ ଏ ଘରୁ ତଡ଼ିଦେଇଛି । ଏଠି ଆଉ ସେ ରହିବ ନାହିଁ ।

କାନ୍ଥ କାନ୍ଥ ଟଣ ଦାଣ୍ଡଘରର ଚଟାଣ ଭିଜାଇଲ ।

କାନ୍ଥବାକୁ ସତେ କି ସେ ଜନମ ହୋଇଛି । ଜୀବନଟା ତାର ପାଣି ବରସିଲ ଅସାଡ଼ି ପୁନିଅଁ ପରି । ପୁରୁବ ଜନମର କେଉଁ ପୁନିଅଁ ଫଳରେ ପିଲ ବଅସର ଉଦିଆଣି ସକାଳ ବେଳରେ ସୁରୁସଠାକୁର ମୁହଁ ଦେଖାଇ ହସିଥିଲେ । ତାକୁ ହସାଇଥିଲେ । ମାଆର ମରଣ ପରେ ମେଘ ଉଡ଼ାଡ଼ରେ ସେ ଲୁଚିଲେ । ସାବତମା ଆସିଲ, ତା' ଦୁଃଖ ବଳେଇ ପଡ଼ିଲ । ଆଖିରୁ ଲୁହ ବରସିଲ ।

ପୁଣି କେଉଁ ପୁନିଅଁ ପାଇଁ ବଉଦ ଫାଟିଲ । ପୁଣର ଆଲୁଅ ଉପରୁ ଝରିଲ ନିରମାଣି ଟଣର ନିରାଶ- : ରସ ଜୀବନ ଶାଶୁଙ୍କ କୋଳରେ ସରସ ସତେଜ ହୋଇ ହସିଉଠିଲ । ସେମାନେ ହଜିଲେ, ଶାଶୁ ଓ ଶଶୁର ଘରେଁ । ପୋଟିଗଲ କଳା-ଦାଣ୍ଡିଆ ମେଘ ।

ସିଏ ତା'ର ଜୀବନ-ଦୋସର, ସେ ମାଡ଼ି ଆସେ ତ ଦମକା-ପବନ ପରି । ହଲଇ, ଦୋହଲଇ, ତାକୁ ଖିନ୍‌ଭୁନ କରେ । ତା'କୁ ନୁଆଁଏ । ଆଘାତ କରେ । ସେହି ଆଘାତ, ସେହି ବେଦନା ଭିତରେ ତା'ର ପତି ପଣିଆଁର ଆହ୍ଲାଦ ଆଏ । ମୋ'ର ତାକୁ ବୋଲି କହୁବାର ଟାଣ ଆଏ ।

ସେହି ପଦକ ଦୁଃଖ ହୋଇଛି । ଅନ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ମୋଡ଼ିଛି । ତାକୁ ପଛ କରିଛି । ଚୁଛ କରିଛି । ତଥାପି ଟଣ ଧରଣି ଧରି, ଘର ଆବୋରି ରହିଛି । ଝରିଆକୁ ମୁରୁଛି ପାରି ନାହିଁ । ଏ ଘର ତେଜି ଚାଲିଯିବ, ଏପରି ଭାବନା ମନକୁ ଆଣିନାହିଁ ।

ଟଣ ଦାଣ୍ଡଘରେ ମୁହଁ ମାଡ଼ି କାନ୍ଥୁର । କାନ୍ଥ କାନ୍ଥ ପୁଣି ମନକୁ ବୁଝାଉଛି, ତା' ଜୀବନଟା ଏଇଆ । କାହିଁକି ଆଉ କାନ୍ଥବ ? ଝରିଆ ତା'କୁ ମେଲଣି ଦେଇଛି । ସେ ନିଜ ଘରକୁ ବାହୁଡ଼ିଯିବ । ଏକା ଆସିଥିଲ, ନେଇ ଫେରିବ ବେତାଏ ଅନୁରୂପ । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ବହୁ ଘଟଣାର ମାଲଟିଏ । ପେଟ ଭିତରେ ଝରିଆର ଟିକିଏ ଅଂଶ ! ଶିବବାବାର କି ? ସେହି ଦୁରସ୍ତା ଲମ୍ବିଟ, ଲେଣ୍ଟା, କୁରନ୍ଦୀ ବାବାଜୀଟାର ?

ନା, ନା, ନା ! ଟଣ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ଉଠି ବସିଲ । ବାଇଆଣୀ ପରି ମୁଣ୍ଡ ହଲଇଲ । କବଳ ଫିଟିଲ । ତା'ର ବର ଝରିଆର ଦେହର ପୀଡ଼ା ଭଲ ହେଲ ପରେ, ତାକୁ ସେ ତା'ର ଦୁଇ ଭୁଜରେ ବାନ୍ଧ ରଖିଥିଲ । ଅକ୍ଷମ ଦୁଃଖ ଦେହଟି ଟଣର କଅଁଳ ସବଳ ଗୁଡ଼ର ଆଶ୍ରା ଲେଉଟିଥିଲ । ବା'ର ଭୋଗଣା ଦେହକୁ ବାଧା

ହେବା ଆଶଙ୍କାରେ ତାର ଗେହାଳିଆ କାକୁଡ଼ ନ ଶୁଣି ଝିଅ ଆ ନିଜର ଖବର
ଖୋଜିରେ ମଜି ଯାଇଥିଲା । ନିତି । ସେତକ ତା'ର ଟଙ୍କାପ୍ରତି ସେନେହର ପରବ
ନୁହେ । ଗେରପ୍ରଗିରିର ଦାବ । ଟଙ୍କା ଭଲ କରି ଜାଣେ, ବହୁଥିବା ଯାଏ ସେ
ରଣୀ । ବହୁଥିବା ଯାଏ ସେହି ଅସରନ୍ତି ରଣ ଦାବ କଲମାସେ ଶୁଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଟଙ୍କା ଭାବିଲା, ତା' ଭିତରେ ନିଜକୁ ସମ୍ପାଦି, ଝିଅ ତା'କୁ ଅଧିକ ରଣୀ
କରି ମୁକାଳି ଦେବ, ତା'ର ଏଡ଼େ ବହୁପ ? ଏ ଘର କେବଳ ତା'ର ନୁହେ ।
ଏ ଘର ଟଙ୍କାର । ସେ ଯିବ ନାହିଁ । ସେ ଝିଅକୁ ଶାସନ କରିବ । ଖାସ୍ତା ବାଟରେ
ଧାଉଥିବା ସ୍ୱାମୀକୁ ସେ ଅଟକାଇ ରଖିବ । ଆକଟ କରି ବାଟକୁ ଆଣିବ ।

ଦାଣ୍ଡ ପଟରୁ କବାଟ ନାଡ଼େଇ କିଏ ତାକ ଗୁଡ଼ିଛି, ବୋହୁ-ମା, ବୋହୁ ମା !

ସ୍ୱର ବାରି ଟଙ୍କା ରୁଣିଲା, ଭଅଁର ତାକୁଛି ! ସେ ତାକରେ ଡର ଭରପୁର ।
ସେ ତାକି କାତର । ଥର ଥର । ବିକଳ । ତା'ର କ'ଣ ହୋଇଛି ? ଅବେଳାରେ
ଧାଇଁ ଆସିଛି କାହିଁକି ? ନିଜର ଦୁଃଖକୁ ଆଡ଼େଇ ସେ ଢାଳିଲା । ଲୁଗା ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ
ଟାଣି କବାଟ ଖୋଲିଲା ।

ଭଅଁର ଦୁଇ ପାହାଚ ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ କାବା ହୋଇ ଟଙ୍କାର ମଳିନ
ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ସେ ମୁହଁରେ ଲୁହର ଦାଗ ଛପି ନ ଥିଲା । କପାଳ ଉପରେ କିଏ
ଆଘାତ କଲ ପରି ଦୁଇଟି ଫୁଲ ଦାଗ ଦିଶୁଥିଲା ।

ନିଜର ଦୁଃଖ ଭୁଲି କାକୁଡ଼ ହୋଇ ଭଅଁର ପଚାରିଲା, ତମର କ'ଣ
ହୋଇଛି ମାଆ ? ବୋଉ ବାଉଳା ଚାଉଳା ହେଉଥିଲା, ସକାଳୁ ଆସି ପାରିଲି
ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କାର କୋହ ଉଠି ଆସୁଥିଲା । ସେ ଦମନ କଲା । ଭାବୁଥିଲା, ଗରିବ
ବାଉଣ୍ଡ ପିଲଟିଏ ହେଉ ପଛେ ତା'କୁ ପଛେ ଚାଲିଗଲୁ ତଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ, ଏହି ଅତଟ
ଗାଆଁରେ ସେହି ଜଣେ ହେଲେ ଅଛି, ଯିଏ ତା'ର ଦୁଃଖରେ ପଦେ ପଚାରିବୁ ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ଆରେ ଭାଇ, ମୋ' ଦୁଃଖର କ'ଣ ଆଦିଅନ୍ତୁ ଅଛି ? କହିଲେ
ପୁରୁଷ ହେବ । ଶୁଣିବାକୁ କେହି ନାହାନ୍ତି । ଶୁଣିଲେ କିଏ କ'ଣ ସେଥୁକୁ ଭାଗ
ନେବ ? ଗୁଡ଼ି ସେ କଥା । କହି, ତୋ'ର କ'ଣ ହୋଇଛି । ତୋ' ମୁହଁ ଶୁଖିଲା
ଦିଶୁଛି କାହିଁକି ? କହି ଖାଇବୁ ?

ଭଅଁର ଆଖିରେ ଲୁହ ଡଳ ଡଳ ହେଲା । ସେ କହିଲା, ଆଜି ସକାଳେ
ବୋଉ ଚାଲିଗଲା । ବୋଉ ମା ! ତାକୁ ତ ଖାଇଲି, ଏବଂଯାଏ ମଡ଼ା ପଡ଼ିଛି ।

ଭାଇମାନେ କହିଲେ, ତୋ ଭାଗ ଆଠ ଟଙ୍କା ଆଣିଲେ ମଡ଼ା ଉଠିବ । କାଠ କଣା ହେଲେ ସେ ପୋଡ଼ାହେବ । ଆଉଁସକୁ କ'ଣ କାମ କରିବେ । ଗାଁ ସାରା ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ଖୋଜିଲି । ମଠକୁ ଗଲି, କେଉଁଠି ପାଇଲି ନାହିଁ । ଶୁଣିଲି, ରାତିରେ ସେ ଡମ୍ବରୁ ମହାରଣା ଘରକୁ ଯାଇଥିଲେ । କାଳେ ସେଠି ଥିବେ ବୋଲି ଗଲି । ସୁନା ବଡ଼ଛଣୀ ନଈକି ଯାଇଥିଲା । ତା ପି'-ଶାଶୁ ଠୁଣ ପୁଅକୁ ଖୋଜାଉଥିଲା । ତାକୁ ପଚାରିଲି ସେ—

ଉଆଁର ଗୁମା ରହିଲା ।

—ସେ କ'ଣ କହିଲା ?

—କେମିତି କହିବ ବୋଉମା !

—କହ ।

—କହିଲା, ସାଆନ୍ତେ ମଦ ଗୁଡ଼ାଏ ପିଇ ରାତି ପହରକ ସରିକି ତାଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସୁନା ନ ଥିଲା । ମଠରୁ ଫେରି ନ ଥିଲା । ସାଆନ୍ତେ ଏଣୁ ଡେଇଁ ବସିଥିଲେ । ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କୁ ଦାଣ୍ଡ ଘରେ ଶୁଆଇ ସଫା କରିଥିଲା । ସେ ଟିକିଏ ଶାନ୍ତ ହେଲେ । ସୁନା ଫେରିଲା ବେଳି ରାତିରେ । ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖି, ମୋ' ନ ଥିଲା ବେଳେ କାହିଁକି ତାକୁ ଥାନ ଦେଲୁ ବୋଲି ବୁଢ଼ୀକୁ ଶୋଧିଲା । ତାକୁ ଗୋଇଠାଏ ପକାଇଲା ।

ସୁନା ବି ଟଳଟଳ ହେଉଥିଲା ବୋଉମା ! କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ପୁଣି ଖାଇ-ଥିଲା । ସାଆନ୍ତେ ଉଠିଲେ । ସେଇଠୁ ଲାଗିଲା ପାଲ । ସୁନା ତାଙ୍କୁ ଗାଳିଗୁଳିକ କଲା । ଦୁହେଁ ଧରପରା ହେଲେ । ସୁନା ପାଖରେ ସାଆନ୍ତେ ବା କେତେ ? ପଡ଼ିଗଲେ । ସୁନା ଖାଲି ତାଙ୍କୁ ଠିଆ ଗୋଇଠା କୋଗଲା । ଗୁମ୍ଫାରେ ପିଟିଲା । ସାଆନ୍ତଙ୍କ ଡେଣା ଧରି ପୋଷାରି ପଦାକୁ ଠେଲି କବାଟ କଲିଲା ।

କେତେବେଳେ ଯାଏ ରୋଗଣୀ କୁକୁର ପରି ବାହାରେ ପଡ଼ି ସାଆନ୍ତେ କୁଆଡ଼େ ବୋବାଲି ଗୁଡ଼ୁଥିଲେ । କବାଟ ଧଡ଼ଧଡ଼ କରି ସୁନାକୁ ଡାକି ଖୋଲିବାକୁ କହିଥିଲେ । କେନ୍ଦ୍ର ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଗାଳି ଦେଇ ଟଳି ଟଳିକା କୁଆଡ଼େ ଗଲେ । —

ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଟଣା କହିଲା—ସେ ଏଇଠିକି ଆସିଲେ ରେ ଭାଇ ! ଏଠିକି ଆସି ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗିଲେ, କ'ଣ କହିବ । ଲଜରେ ମନଦୁଃଖରେ ରାତି ନ ପାଡ଼ୁଣୁ ମଉସା ମୋ'ର ଚାଲିଗଲେ । ଅସିଆ ଅସିଆ ତୋ' ସାଆନ୍ତେ ଖୋଜିଛନ୍ତି । ଭିତରୁ କବାଟ କଲିଛନ୍ତି । ଯେତେ ଡାକିଲେ ଉଠୁ ନାହାନ୍ତି । କ'ଣ କରିବ, ଏଇଠି ଧୁଁ ଏଇ ଦାଣ୍ଡଘରେ ଖୋଜୁଥିଲା ।

—କ'ଣ କରିବି ବୋଉମା ? ମଢ଼ା କେମିତି ଉଠିବ ? ଭାଇଏ ଏତିକି ବେଳକୁ ଅଡ଼ି ବସିଛନ୍ତି !

—ତୁ ଜାଣୁ ରେ ଭଅଁର, କମିବାଡ଼ି, ଜନପପନ୍ଥ, ଗୁହାଳ ପଦାକରି ସବୁ ଗାଈ ଗୋରୁ ବିକି ଯେତେ ଟଙ୍କା ଯୁଆଡୁ ଆଣିଲେ ସବୁ ନେଇ ମଠରେ ଉଡ଼ାଇଲେ, ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଦେଲେ, ନୋହଲେ ପୁନାବଡ଼ିଉଣୀ ଘରେ ପୁରାଇଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ କିଛି ନାହିଁ । ଆଉ ସବୁ କ'ଣ ବିକିବେ ବୋଲି, ହେବ ପରା, ଦିନ ପହରକରେ ଏ ଘର ସେ ଘର ଉଣି ଚାଲୁଥିଲେ । ଧାନ, ବରି, ମୁଗ, କୋଳଥ ଓଲିଆତଳ ତାଙ୍କ ନଜରରେ ପଡ଼ିଲାଣି । ସେତକ ବି ଯିବ କି କ'ଣ ।

— ତେବେ ମୁଁ କି ଚାହିଁ କରିବି ?

—ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସାମାନ୍ୟ କେତୋଟି ଟଙ୍କା ମୁଁ ଲୁଗାଇ ରଖିଛି । ଦଶ ଟଙ୍କା ମୁଁ ତତେ ଦେବି । ତୋ' ବୋଉ, ଆହା ମତେ ସେ କେଡ଼େ ଭଲ ପାଉଥିଲା, ସେ ମଲରୁ ମୁଁ ଭାବୁଛି, ମୋ' ବୋଉ ଆଉ ଥରେ ମରି ମତେ ନିଆଣୀ କରି ଛାଡ଼ିଗଲା । ମୋ'ର ବି କିଛି ଦେବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି । ଯାହା ଦେବି, ସେତକ ମୋ ଭାଗରେ ଭଅଁର !

ଆଖି ସଜଳ କରି ଟଣ ମୁହଁ ଚାଲିଗଲା । ଅଗଣା ଅତିକ୍ରମ କରି ସେ ତଳ ଧାଉଡ଼ିର କଣ ଘରେ ପଶିଲା । ଗୋଟାଏ ପୁରୁଣା ବେତ ପେଡ଼ି ଭିତରେ ଛୁଣି ଶାଢ଼ୀତଳେ ଛୋଟ ଟିଣଡବାରେ ସେ ତା'ର ସମ୍ପତ୍ତି ଲୁଗାଇ ରଖିଥିଲା । ଶାଢ଼ୀ-ଗୁଡ଼ିକ ଖଣି ଖଣି କରି ପଦାରେ ଥୋଇ ସେ ଟିଣରୁ ଦଶଟି ଟଙ୍କା କାଢ଼ିଲା । ବାରମ୍ବାର ଗଣିଲା । ଯାହା ରହିଲା, ସେତକ ବି ଗଣିଲା । ପୁରା ବାରଟଙ୍କା ଓ କେତେ ଟଙ୍କାର ରେଜା । ସେତକ ପୁଣି ସେ ସଜାଡ଼ି ରଖିଲା । ଭଲ କରି ଲୁଗାଇ ନ ରଖିଲେ, କେଜାଣି କେତେବେଳେ ଝରିଆର ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିବ । ଉପୋଧ ନ ରଖି ସବୁ ସେ ନେଇ ପଳାଇବ ।

ଟଣ କଣଘରର କବାଟ ଆଉକାଲ ଅଗଣାକୁ ଆସୁଣୁ ଦେଖିଲା, ଶୋଇଲା ଘରର କବାଟ ଅଳପ ମୁକୁଳା ହୋଇଛି । ଭାବିଲା, ସତେ ଝରିଆର ଭଲ ଚାହିଁ ହେଲା, ସେ ପଦାକୁ ଆସିବ ? ସେ ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କଲା । କବାଟ ଠିଆମେଲ ହେଲା ନାହିଁ । ଘର ଭିତରେ ସେ କ'ଣ କରୁଛି ଦେଖିବାକୁ ଟଣ ଧସି ଆସିଲା । କବାଟ ଭଲକରି ମୁକୁଳା କଲା ।

ସେ ଘରେ ଝରିଆ ନାହିଁ । ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? ବାରି କବାଟ ବନ୍ଦ ଅଛି । କବାଟ ଫାଙ୍କରେ ବୋଧହୁଏ ସେ ତା'କୁ ଦେଖୁଥିଲା । ଓର ଉଣୁଥିଲା । ତାକୁ କଣଘରେ ପଶିବାର ଅନିଚା କରି ଚିଲି ଉଲି ପଦାକୁ ଛୁଟି ପଳାଇଛି । ଯେତେ ହେଲେ ବାଘର ପୁଣି ଫାଗକୁ ଡର ।

ବାହାରୁ ଝରିଆର ପାଟି ଶୁଭିଲ । ଟଣର ମନେ ହେଲ, ଝରିଆ ବରୁଣ
ଭଅଁରକୁ ତା'ର ଦୁଃଖରେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବା ପରିବର୍ତ୍ତରେ ତା' ଉପରେ
ତୋଡ଼ ଦେଖାଉଛ । ତା'କୁ କଟୁକଥା କହି ଗାଳିଦେଉଛ । ସେ ଶୁଣିବାକୁ କାନ
ଡେରିଲ । ବାରି ପାରିଲ ନାହିଁ । ଝରିଆର ପାଟି ଦୂରେଇ ଯାଉଛ ।

ଟଣ ଦାଣ୍ଡକୁ ଧାଇଁଲା । ପାହାଚ ଓହ୍ଲାଇ ଆଗେଇଲା । ଝରିଆ ହାତରେ
ଖଣ୍ଡେ ବାଉଁଶ କରି । ଉଠେଇଛ । ଭଅଁର ହାତଟେକ ପ୍ରତିବାଦ କରୁଛ ।
ପ୍ରତିରୋଧ କରୁଛ । ସେ କେତେ ଗୁଡ଼ ଖାଇଲଣି କେଜାଣି ।

କହୁଛ, ମୁଁ ଶ୍ୱେର କରିନାହିଁ । ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଚିହ୍ନେ ନାହିଁ । ସେ ଘର
ଖୋଲୁଥିଲେ ।

ଝରିଆ ଆହୁରି ଗୁଡ଼େ ପିଟି ଚିତ୍କାର କଲା, ଶନା ଶ୍ୱେର ! ମୋ' ଉପରେ
ତୋ'ର କିଛି ପାଉଣା ନାହିଁ । ଆଉ ଦିନେ ଯଦି ଏ ଘର ଦ୍ୱାରମୁଁ ମାଡ଼ୁଛ ତ
ଫେର ଦେଖିବ ।

କାଠ ପିତୁଳା ପରି ଟଣ ପଛରେ ଖଣ୍ଡେଦୂରରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦେଖୁ-
ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା । ବାଧା ଦେବାକୁ ତା'ର ପାଦ ଚାଲୁ ନ ଥିଲା ।
ଗାଁ ଗୋଦୁରରେ ଗଲା ଆଇଲ କେତେଜଣ ଠିଆ ହୋଇ ଘଟଣା ଜାଣିବାକୁ
ଆଗସ୍ଥ ହେଲେଣି । କିଏ କିଏ ପଚାରିଲେଣି, କଥା କ'ଣ ଝରିବାକୁ !

ଭଅଁର ଆଖି ପୋଛୁ ପୋଛୁ ଚାଲିଗଲା । ଝରିଆ ଲୋକଙ୍କ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର
ନ ଦେଇ ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଚାଲିଲା । ଟଣକୁ ଦେଖି ସେ ନୋଧରେ ଲଳିଉଠିଲା ।
କଣି ଉଞ୍ଚାଇ ଅରଣା ମଇଁଷି ପରି ତା' ପାଖରୁ ଛୁଟି ଆସିଲା । ଟଣର ଦେହରେ
ଦ'ଗୁଡ଼ ବସାଇ ଗଢ଼ିଉଠିଲା, ରୁ ବ ମୋ ଘରୁ ନିଜଲ ବେ ରାଣ୍ଡ, ଗୁମଣ୍ଡା !
କ'ଣ ଦେଖୁଛୁ ?

କେତେ ଜଣ ମାଇପେ ହଁା ହଁା ହୋଇ ଟଣକୁ ଝରିଆର କୋପରୁ
ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲେ । ଟଣ କହିଲା, ତାଙ୍କର ମାଡ଼ ସହବାକୁ ମୋ ଦେହରେ
ତାକତ ଅଛିମ ! ମୋ' କଥା ମୁଁ ଚାହିଁବି । ତମେ ସବୁ ଯାଅ । କାହାରି ସାହାଯ୍ୟ ମୁଁ
ଲୋଡ଼ୁ ନାହିଁ । ତମର ଗାଆଁର ଘୁଅ ସେ, ମୋ' ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କୁ ତମେସବୁ ଅଧିକ
ଜାଣ । କାହିଁକି ସେ ଏମିତି ଆଡ଼ବାଇଆ ହେଉଛନ୍ତି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋରର ।

ହଇଲେ, କାହିଁକି ?

ଟଣ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଶ୍ନର ଜବାବ୍ ଦେଲା ନାହିଁ । ଝରିଆର ଗୋଟିଏ
ହାତକୁ କଟମଟ କରି ମୁଠାଇଧରି ସେ ଘରକୁ ଟାଣିଲା ! କହିଲା, ଭଲ ଦଶା ଅଛି
ତ ଆସ । ପିଲଟାର ମାଆ ମରି ପଡ଼ିଛି । ମଡ଼ା ଉଠିବ ବୋଲି ତା'ର ହୁକ୍

ପାଉଣାରୁ କହୁ ସେ ମାରିବାକୁ ଆସିଥିଲା । ଆହା, ତା'କୁ ମିଟି ପକାଇଲି ? ଘରୁ ତଡ଼ି ଦେଲି ? ତମୁକୁ ଦଇବ ଗୁଡ଼ିଲଣି ।

ହାତ ଓଟାରି ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଅମଙ୍ଗ ବାହୁଣ୍ଡ ପରି ଝରିଆ ପଛକୁ ଟାଣି ହେଲା । କହଲା, ଛୁଡ଼ ବେ, ନୋହଲେ ତୋ' ପିଠିରୁ ଛୁଲ ଉଠୁରେଇ ଦେବି ।

ଟଣ୍ଟା କହଲା, ଏଠିଟାରେ ଲୋକହସା ହୁଅ ନାହିଁ । ଆଜି ମଦ ଖାଇନା, ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣି ନା, ଏମିତି ଉପାସ-ଶ୍ରେକରେ ବାଇଆଙ୍କ ପରି ଦେଉଛ କାହିଁକି ? ଘରକୁ ଚାଲ, ଯାହା କରିବ ସେଇଠି କରିବ ।

ରୁଣଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଝରିଆ ସୁଧାର ହେଲା । କହଲା, ଛୁଡ଼ ମୋ ହାତ, ମୁଁ ଯାଉଛି । ସେଇ ବାଉଣ୍ଡ ଟୋକାକୁ ଦେଖିଲେ ମୋ ବ୍ରହ୍ମ ଜଳେ । ମହା ଚୋର ସଜଡାନ୍ ସେଇଟା ! ଯାହା ହେବାର ହେଉ, ଦିନେ ତା' ରକ୍ତ ଚିତା ଗିନିବ କହୁଛି ।

ଝରିଆ କଟାଳ କଲା ନାହିଁ । ଟଣ୍ଟାର କଥା ମାନି ସେ ପେଟପୁର ଖାଇ ବିଶ୍ରାମ ନେବାକୁ ଘରେ ପଶିଲା । ପୁଣି ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଶୋଇଲା । ଟଣ୍ଟା ଭାବିଲା, ଝଙ୍କୀ ଲୋକ, ଗଡ଼ଗଡ଼ରେ ସୁନାର ଝିଙ୍କାସ, ଗୁଞ୍ଜୁଣି-ମାଡ଼ ଖାଇ, ଘରୁ ତଡ଼ା ହୋଇ ଆସିବାର ଦୁଃଖ-ଅପମାନ ତା'ର ମନରେ ଆଉଟି ହେଉଥିଲା ପରା ! ସେଥିପାଇଁ ଏତେବେଳେ ଯାଏ ରାଗରେ ସେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଆଉଟି ହେଉଥିଲା । ମନ ଭିତରର ହୋଧକୁ ପଦାକୁ ଫିଙ୍ଗି ସେ ଶାନ୍ତ ହେଲଣି ।

ଟଣ୍ଟା ନିଜେ ଖାଇ ବସିଲା । ମନେ ମନେ ସେ ବଳିଆର-ଭୁଜ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ସୁମରଣ କରୁଥିଲା, ସୁନାଠାରୁ ପରାଉବ ପାଇ ସେ ଦୂରେଇ ଆସିଛି । ଭଲ ହୋଇଛି । ଠାକୁରେ, ତା'କୁ ଏବେ ହେଲେ ଭଲ ବୁଝି ଦିଅ । ସେଇ ତାଆଣୀର ପାଲରେ ସେ ନ ପଡ଼ୁ । ସବୁ ତା'କୁ ଦେଇ ସାରିଛି । ତା' ପ୍ରାଣଟା ନ ଦେଉ ।

ହାଣ୍ଡି ପଖାଲିଲା । ରୋଷଘର ସଫାକରି କବାଟ କଲିଲା । ଅଇଁଠା ବାସନ ଏକାଠି କରି ସବୁ ମାଜି ଧୋଇ ଆଣିବାକୁ ଟଣ୍ଟା କୃତମୂଳକୁ ନେଲା । କାମ ଶେଷ କରି ସେ ସବୁ ଆଣି ପୁଣି ରୋଷଘରେ ରଖିଲା । ବେଳ ଗଢ଼ ଗୁଇ ନେଉଟିଲଣି । ଦେହ ଅଳସ ଲାଗୁଛି । ଭାବିଲା, ସେ ଝରିଆ ଥିବା ଘରେ ପଶିବ ନାହିଁ । କବାଟ ଅଧ-ଆଉଜା କରି ସେ ଶୋଇଛି ତ ଶୋଇଥାଉ । ସେ ଏବେ ଘରଗୁଡ଼ିକ ଓଲାଇ ସଫା କରିବ ।

ସେ କାମ ସାରିଲା । ଓଲାଇବାକୁ ଦାଣ୍ଡଘରକୁ ଗଲା । ଆଚମ୍ବିତ କଥା । ଦାଣ୍ଡ କବାଟର ଶିକୁଳ ଖୋଲିଲା କେମିତି ? ଆସିଲା ବେଳେ ଭୁଲରେ ସେ କ'ଣ ଦେବାକୁ ପାସୋରି ଯାଇଥିଲା ? ତା'ର ଛୁଇଁ ଦାଢ଼ି ଦାଢ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସେ ଡରଡ଼ର

ଆଖିରେ ଜବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ ଚାହିଁଲା । କେନ୍ଦ୍ର କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ । ଜବାଟ କଳି ଧାଇଁ ଆସିଲା ଶୋଇବାଘର ପାଖକୁ । ଅଧାଖୋଲି ଜବାଟକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଠେଲି ଭିତରକୁ ଚାହିଁଲା ।

ଯାହା ସେ ଆଶଙ୍କା କରୁଥିଲା ଠିକ୍ ତାହା ହିଁ ଘଟିଛି । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସିଆ ନାହିଁ । କାମ କରୁଥିବାବେଳେ କେଉଁ ଛଟକରେ ଉଠି ଚାଲିଯାଇଛି ।

ସେ ଏପରି ଲୁଚ ଲୁଚ ଚାଲିଯିବା ଆଜି ନୂଆ ଘଟଣା ।

କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

କିଏ କହୁ ପାରିବ ? ଯେଉଁ ଅଲକ୍ଷଣୀ ତାକୁ ମାଡ଼ ମାରି ଘରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲା ବାଦିଆଧରେ ପୁଣି ସେ ବସିଆ ଭିତରେ ଡାକ ଗୁଡ଼ିଥିବ । ସେ କମିଆଁ ଜାଣେ । କେଜାଣି, ଦମେ ଗଞ୍ଜେଇ ଧୂଆଁ ଟାଣିବାକୁ, ମଦ ଚଳେ ପିଇବାକୁ ଛଟପଟ ହୋଇ କେଉଁ ସାଙ୍ଗ ପାଖକୁ ଅବା ଶିଅଲଘରକୁ ଯାଇଥିବ । ନୋହୁଲେ ଶିବବାବାଙ୍କ ମଠକୁ ?

ତା' ହାତରେ ଧନ ନାହିଁ । ଘରେ ସାଇତା ବାସନ କୁସନ ଅବା ଗହଣା-ଗାଣ୍ଡି ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ଯେ ବନ୍ଦା ପକାଇ କି ବିକି କରି ତା'ର ଖୋଇ ମେଣ୍ଟାଇବ । ନିଜେ ସେ ଓଳିଆ ବନ୍ଦାଇ ରଖିଥିବା ଧାନ, ମୁଗ, ବିରି ଉପରେ ତା'ର ଲେଉଟା-ଦୁଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲାଣି । ଅମାରରେ ଯେଉଁ ଧାନ ଥିଲା ସେତକ ସରିବା ଉପରେ । ସବୁ ସରିଲେ ତୋକ ଚଳିବ କିପରି ? ତା' ଡରରେ ଏଥିରେ ସେ କେବେ ହାତ ଦେବାକୁ ଭରସି ନାହିଁ । କଣ କରିବ କେଜାଣି ?

କେଡ଼େ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ଲୋକଟା !

ଟଙ୍କା ଜବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ହାତଗୋଡ଼ ଧୋଇ ମୁହଁ ପଖାଳି ସଫା ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଲା । ଛୋଟ ଆଇନା ଧରି କେଶ ସାଢ଼ିଲିଲା । କଲା-ପିନ୍ଧିଲା ପିନ୍ଧିଲା । ନିଜର ମୁହଁକୁ ଆଇନାରେ ଦେଖି ନିଜେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହେଲା ଯେ ଏତେ ଦୁଃଖ ସହ ମଧ୍ୟ ତା'ର ରୂପ ମଳିନ ହୋଇ ନାହିଁ । ବାଟରେ ଦେଖିଲା-ଲୋକେ କେବେ ଅନୁମାନ କରିପାରିବେ ନାହିଁ ଯେ ଟଙ୍କା ଦୁଃଖରେ ଅଛି ! ସେ ଭାବିଲା, ବହୁ ଦିନ ପରେ ଆଜି ଦାଣ୍ଡକୁ ବାହାରିବ । ଯିଏ ଯାହା ମନେକରୁ ସେଥିକ ସେ ଭ୍ରୂକ୍ଷେପ କରିବ ନାହିଁ । ବସିଆ ଯେଉଁ ପାପ କରିଛି, ସେ ତା'ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବ ।

ଟଙ୍କା ଦାଣ୍ଡକୁ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିଲା । ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ଗାଁ ଗୋହରି । ଯେଉଁ-ମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି, ଯାଉଛନ୍ତି, ତା' ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଛନ୍ତି । କିଏ କ'ଣ କହୁଛି ।

ତେଣିକି ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇବାକୁ, କାନ ବଢ଼ାଇବାକୁ ତା'ର ଭର ନାହିଁ । ସେ ବାଟ ଦେଖିଛି । ଯିବ । ତା'ର ମନାସିଲା କାମ ଶେଷ କରି ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଫେରି ଆସିବ । ଗୋହରି ଶେଷରେ ଚଳିବାଟ । ସେମାନଙ୍କର ସାହୁ ଦେଖା ଯାଉଛି । ଆଗରୁ ତା'ର ଶୁଦ୍ଧି ସେ ବାଉଁଶବଣ ସେପାଖେ ଦେଖିଥିଲା । କେବେ ଯାଇ ନଥିଲା ।

ଚଳିବାଟଟି ଦୁଇଟି ଲଗାଲଗି ଗ୍ରେଠ ପୋଖରୀର ଅଣ-ଓସାରିଆ ହଡ଼ ଉପରେ । ଟଣ ପାରିହେଲା । ବାଉଁଶବଣ ପାରି ହେଲା ପରେ ସେମାନଙ୍କର ଦାଣ୍ଡ ଓ ସାହୁର ଗୁଡ଼ିଗୁଡ଼ିକା ଘର, ଦାଣ୍ଡର ଦୁଇ କଡ଼ରେ । ତାକୁ ଦେଖି ସେ ସାହୁର ଲଙ୍ଗଳା, ଅଧ-ଲଙ୍ଗଳା ଧଡ଼ିଆ ଧେଡ଼ଙ୍ଗ ପିଲଗୁଡ଼ିଏ ତା' ପିତ୍ତା ଧରିଲେ । ମାଇପି-ଗୁଡ଼ିଏ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । କୁହାକୁହ ହେଲେ, ଜାଲେ ମା, ଖୁଣ୍ଟି ଆଘର ବୋହୂ-ସାନ୍ତାଣୀ ଲେ !

କଣେ ପଚାରିଲା, ମା' ଠାକୁରାଣୀ ଏ ସାହୁରେ କାହିଁକି ପାଦ ଦେଇଛ ?

ଆଲପ ହସି ଟଣ କହିଲା, ଭର୍ତ୍ତା ଘରକୁ ଯାଉଥିଲା ।

—ତା' ଘର ତ ହେଇ ଆଗରେ । ସେ ମୋଡ଼ରେ । ବାଉଁଶ ବଣ କଣରେ । କଅଣ ଆଉ ଦେଖିବାକୁ ଯିବ ? ବୁଢ଼ୀଟା ମଲା ନାହିଁ ଯେ ଭରିଗଲା । ବରଘ ରୁଣ୍ଡେଇ ପୁଣ୍ଡେଇ ଯାହା ଯେଉଁଠି ଗୁଞ୍ଜିଥିଲା, ତା' ବୋହୂମାନେ ସବୁ ହରଣଗୁଳ କରିନେଲେ । ବଜଦ ଘରକୁ ଧାଁ ଧପଡ଼ କରି, ତମ ଘରେ ଯାଇଁ କାମ କରି, ବରଘ ଭର୍ତ୍ତା ଘଟି ତା'ପାଖରେ ରହୁ ପାରିଲା ନାହିଁ । ବୋହୂମାନେ, ଆଉ ତାଙ୍କ ପିଲାଏ ଯାହା ପାଇଲେ ଗୁଣ୍ଡୁଡ଼ି ମୁଷା ପରି ସବୁ ବୋହୁନେଲେ ।

—ସତେ; ମଡ଼ା ଉଠିଲଣି ?

—ବଡ଼ପୁଅ, ଆଉ ମଝିଆଁ ଦି'ଟା ବୁଢ଼ୀକୁ ଦେଖି ପାରିନ୍ତି ନାହିଁ । ଭର୍ତ୍ତା ସେମାନଙ୍କର ବଙ୍କର । ଏବେ ଅକଡ଼େଇଛନ୍ତି । ଆଣ ତୋ ଭାଗ ଟଙ୍କା । ମଡ଼ା ପୋଡ଼ାହେବ । ମାଲଭାଇମାନେ ମଣାଣିରୁ ଫେରିଲେ କ'ଣ ହେଲେ କିଛି ଖାଇବେ । ଅଧେ ଖରଚ କୁଆଡ଼େ ଭର୍ତ୍ତା ଦେବ ! ସବୁ ନେଲେ, ବରଘ କାହୁଁ ପାଇବ ? ବାସନ କୁସନ ଯାହା ଦି'ଖଣ୍ଡ ଥିଲା ଆଣି ଗଦେଇ ଦେଇଛି । କହୁଛି ନଅ, ମଡ଼ା ଉଠାଅ । ତା' ଦୁଆରେ ନିଶାପ ହେଉଛି ।

ମୋ ନାଁ କହୁ ଟିକିଏ ଭର୍ତ୍ତାକୁ ଏଠିକି ଧଅସି ତାଳଦେବ ? କହୁବ, ବାସନ କୁସନ ବିକିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ମାଇପିଟିଏ ଧାଇଁଗଲା ।

ଟଣ ସେଇଠି, ନଇଁଆସିଥିବା ବାଉଁଶ ବୁଦାର ତଳେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା । ଖବର ପାଇ ଭର୍ତ୍ତା ଆସିଲା । ଟଣର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠିଲା ।

ଟଣ୍ଡର ଆଖିରେ ଲୁହ ଢଳ ଢଳ ହେଲା । ସେ କାନିର ଗଣ୍ଠି ଖୋଲି ଦୁଇ ଖଣି ପାଞ୍ଚଟଙ୍କିଆ ନୋଟ୍ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଲା । କହୁଲା, କାନ ନା । ଯା, ଆଗ କାମ ଉଠ । ଲୋଡ଼ା ହେଲେ କାଲିଆଡ଼କୁ ଅଣେ ଯାଇ ଦେଖା କରିବୁ । ବାବୁ କୁଆଡ଼େ ବାହାର ଗଲେଣି । ଘରେ ତାଲା ପକାଇ ଆସିବୁ । ଯାଉଛୁ ।

ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଟଣ୍ଡ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଲା । ବେଳ ରତରତ ହେଉଛି । କବାଟରେ ତାଲା ଝୁଲୁଛି । ଖୋଲିବାକୁ ହାତ ଚଳୁନାହିଁ । ଆଜି କାହିଁକି ଖାଁ ଖାଁ ଲାଗୁଛି । ଘର ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ମନ ତାକୁ ନାହିଁ । ସବୁ ଶୂନ୍ୟ ଶାନ୍ତ । ଗୁହାଳଟା ଖାଲି; ଅନ୍ତତଃ ସେହୁମାନେ ତା'ର ସଙ୍ଗୀ ଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ତା'ର ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଜୀବନର କିଛି ସମୟ କଟି ଯାଉଥିଲା । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମା ଓ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିବାରେ ମଧ୍ୟ ବେଳ କଟୁଥିଲା । ସେମାନେ ଆଉ ଆସିବେ ନାହିଁ ।

ଝରିଆ କ'ଣ ଫେରିବ ?

ଏହି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଟଣ୍ଡର ଆଶାହିଁ ତା' ମନକୁ ଦେଲା, ସୁନା ତା' ଘରେ ଠାବ ଦେବ ନାହିଁ । ବୁଲି ବୁଲି ବଳେ ଫେରିଆସିବ । ଯିବ କୁଆଡ଼େ ?

ରକ୍ଷାବତୀ ସାରି ସେ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଝରିଆକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଲା ।

ଆଷାଢ଼ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ରାତି ।

ଆକାଶରେ ବହଳ ମେଘର ଧୀର ଚଳନ । ଜହ୍ନର ମୁହଁ ଦିଶୁନାହିଁ । ତାରା-ଗୁଡ଼ିକ ଲୁଚି ଯାଇଛନ୍ତି । ପବନର ଚଳନ ନାହିଁ । ଅଗଣାଟା ଟିକିଏ ଫରସ୍ ଦିଶୁଛି । ଯୁଆଡ଼େ ଶୁଣିଲେ ଆଜି କାହିଁକି ଡରଡର ଲାଗୁଛି । ଯେଉଁ ଆପଣା ମଣିଷ, ସୁଖି ଜଣାଶୁଣାମାନେ ମର ହଜି ଗଲେଣି, ସେହୁମାନଙ୍କର ମୁହଁଗୁଡ଼ିକ ଦିଶିଯାଉଛି । ବେଶି ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱମା ବୁଢ଼ୀଟି ! ସତେ ଯେମିତି ସେ ଆଗରେ ବସି କ'ଣ ସବୁ ଗଢ଼ୁଛି ।

ବଲୁଆ ବୋବାଳି । ତା' ସାଙ୍ଗକୁ ବନ୍ଧି ତଳେ କିଏ ଖେଳି ଉଠୁଛି । ସେଇଠୁ ଟହ ଟହ ହସ । ତକାତକ ହୁଁ-ହୁଁ କା ରଡ଼ି । ବାରିଆଡ଼ ଅରମାବଣରୁ ଛୁଇଁଚିହ୍ନଟା ଉମାଉନିଆଁ ନିଶ୍ଚଳତା । କେତେ ଦୂରରୁ କାହାର ବକଳ କାନ୍ଦଣା । କେଉଁଠି ଟିକିଆର ଶବ୍ଦାଧର କାନ୍ଦ । ସବୁ ଭୁଲ୍‌ତାନ୍ । ନୂଆ ନୁହେଁ । ଶୁଣି ଶୁଣି ଦେହସହା । ଝିଙ୍କାଝଙ୍କ ରହ ରହକା ଝିଁ-ଝିଁ । ଆଉ କେତେ ଦୂରରେ ବେଙ୍ଗ ପଲଙ୍କ ରଡ଼ି ।

ହେଉପାଇଲ ଦିନରୁ ଶୁଣି ଶୁଣି ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇଛି । କିଏ କହେ ଭୂତ, ପ୍ରେତ, ତାଆଣୀ ଚରିଗୁଣୀ, ଚଣ୍ଡୀ, ଗୁମୁଣ୍ଡାଙ୍କ ନାଟ ଓ କଳିକଳା ରଡ଼ । ଧରାପରା, ଆନ୍ଦୋଳ ଶୁଣାଶୁଣି । ଜିଉପଟର ଟହ ଟହ ହସ । ହାରିଲୁଙ୍କର ବିକଳ ବୋବାଲ ।

କେଉଁ ଜାଣିଲର ଲେନେ, ଯାହାସ ପଣରେ ବଳିଆର ତରୁଆ ଛେରୁଆଙ୍କ ଛୁନିଆଁ ପଣକୁ ଫୁଟକ ମାରି ଉଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ଦେଖି ଜାଣିଲିକଥା କହନ୍ତି ଯେ ଦୁଡ଼ୁଗୁଡ଼ିଆ ଯେଉଁ ଲେକଙ୍କର ମନ, ନିଜ ଛୁଇଁକୁ ଦେଖିଲେ ଯାହାଙ୍କ ଛୁଇଁରେ ଛନକା ପଶେ, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏସବୁ ସତ । ଧୂତ ବି ଫଳିଯାଏ । ଗଛର ଛୁଇଁ ଦେଖି, ଜାଟପଟଙ୍ଗ, ରାତିଆ ଚଢ଼େଇ, ବିଲୁଆ, କୋକି ଅବା କେଉଁ ଜୀବଜନ୍ତୁଙ୍କର ରଡ଼ ଶୁଣି, ସେହି ପାତଳାମନ୍ତୁଆଁକୁ ଭେଟଣା ହୁଏ, ଦି ମୁହଁ ଛୁଟେ, ମରନ୍ତି ।

କହନ୍ତି, ନ ମରି ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ଅଜବ ମିଛ । ତରୁଆ କଥାଗୁଡ଼ା । ବନ୍ଦମାସିଆ, ନୋହଲେ ଛେରୁଆ ଲେକଙ୍କ ଶୁଣାକଥା । ନିଜେ ନ ଦେଖି ନଶୁଣି ଅନ୍ୟଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଲି ଘଟଣାକୁ ଆପେ ଦେଖିଲି ପଣ ମିଛୁଆଏ ସତ ଫଳାଇ କହନ୍ତି ।

ଲେକଙ୍କ କୁହା ସେହି ଧାରଣା ମନରେ ଭରିଥିଲା । ଶିବବାବା ସେହି ଧାରଣାକୁ ତା ମନରେ ସତ ଫଳେଇଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଗୋଟାଏ ଗୁମୁଣ୍ଡାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଭବ କରୁଥିଲା । ତା'ର ଭୟଙ୍କର ରୂପ ବାହାରେ ଦେଖୁଥିଲା । କେଉଁଥିପାଇଁ ସେହି ପ୍ରସ୍ତର, ଦିନେ ସେ ବୁଝିଲା । ଟିସାଦିଆଦଳଙ୍କ କାରସାଦି ଜାଣିଲା । ଜାଣିଲା ଦିନରୁ ସେ ତା'ର ପ୍ରମାଦ ବୁଝିଲା । ଆଉ ସେ ଗୁମୁଣ୍ଡାର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ମିଳିନାହିଁ । ସୁନା କହୁବ, ଶିବବାବାଙ୍କ ଦୟା, ତାଙ୍କ କରାମତି । ଟଣ୍ଡର ମନ କହୁଛି ସବୁ ମିଛ କଥା । ମନରୁ ସେ ନିଜେ ଗୁମୁଣ୍ଡାର ଧାରଣା ପୋଛ ଦେଲେ ତା'ର ମାୟାରୂପ ଉଭେଇଗଲା । ବଡ଼ଠାକୁର ଜଗନ୍ନାଥେ ତା' ମନରେ ବିଜେ କରିଛନ୍ତି; ଆଉ କିଏ ପଣି ପାରିବ ?

ମନକୁ ସବୁ ସାନ୍ତୁନା ଦେବା ପରେ ମଧ୍ୟ ନିରୁଚିଆ ଘରେ କେଜାଣି କାହିଁକି ସେ ମନ ଦୁଃଖ ହେଉଛି । ଛୁଇଁରେ ଛନକ ପଶୁଛି । ତାର ନିସାହା-ପଣର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଯଦି ଘେର ତରୁର ଘରେ ପଶନ୍ତି ଏକୁଟିଆ ସେ ମାଉପି ଲେକ କ'ଣ କରିପାରିବ ? ସବୁ ଗାଆଁରେ ଠାଉରଥା ଅଛନ୍ତି । ଭାବିଲା, ସେ ବାହାରେ ଅପେକ୍ଷା କରିବ ନାହିଁ । ଝରିଆକୁ ଅନିଆ କରି ଅନିଆ ରହିବା ବୃଥା ଆଶା ।

ଟଣ୍ଡ ଆଲୁଅ ଧରି ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । କବାଟ କଲିଲା । ଆଲୁଅ କମାରି ପଲଙ୍କରେ ଶୋଇଲା । ଆଖି ବୁଜୁଣୁ ମନେ ପଡ଼ିଲା ଭୋଗଣୀ ବୁଢ଼ୀମାଆଟି !

ଭାବିଲା, ସେ ଆଉ ନାହିଁ । ସେପୁରକୁ ଚାଲିଗଲାଣି । ଥରେ ଦେଖିବ ବୋଲି ଆଶା କରିଥିଲା । ଦେଖି ପାରିଲା ନାହିଁ । ତା'ର ଆଶା ମେଣ୍ଟିଲା ନାହିଁ । ଆହା ! ବରଷା, ତାକୁ ସେ କେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲା ।

ଆଖିରୁ ଦ'ଧାର ଲୁହ ଝରେଲା । ସେ ଲୁହ ଆପେ ଶୁଖିଲା । ବଳିଆରଭୁଜ ଚକାଡ଼ୋଳାକୁ ସୁମରାଏ କରି ତାଙ୍କୁ ସବୁ ଦୁଃଖ ଜଣାଇ, କି କରିବି ମତେ ବତାଇ ଦିଅ ବୋଲି ନେହେରୁ କରୁଣ୍ଡା ତା'ର ବ୍ୟଥା-ବ୍ୟାକୁଳ ଅତିକୁ ନିଦମାଉସା କୋଳକୁ ଟାଣିନେଲା । ସପନ ବି ଅପସର ରହିଲା ।

ଆଖି ଖୋଲିଲା ବେଳକୁ ଦେଖିଲା, ଝରକାର ଡାଙ୍ଗବାଟେ ଗଲି ଆସୁଥିବା ଖରାବୁ ଦ' ଗାର କାନ୍ଥରେ ପଡ଼ିଛି । କେତେବେଳୁ ରାତି ପାହିଲାଣି । ମନରେ ଚିହ୍ନିଲା ଭାବନା ଖୋଲିଲା । ରାତିରେ ଝରିଆ ଫେରିଲା ନାହିଁ ? କେଉଁଠି ରହିଲା ? ସୁନା ପୁଣି ତା'କୁ ଘରେ ଥାନ ଦେଲା ? ଡକ୍ଟରୀଟା ତା' ଉପରେ ଦାଉ ସାଧୁଛି ? ଅବା କେଜାଣି ଝରିଆ କେତେବେଳେ ନିଶା ଟଳଟଳ ହୋଇ ଆସି ଡାକ ଡାକ କେହି ନ ଶୁଣିଲାରୁ ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ଶୋଇଛି ?

ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠି ଟଣା କବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ ବାହାରିଲା । କେତେ ଖରା ପଡ଼ିଲାଣି ! ସେ ମୁହଁ ନ ଧୋଇ ଧାଇଁଗଲା ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ । କବାଟ ଖୋଲି ଦାଣ୍ଡକୁ ଆସିଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗଛ ଗହଳ ଭିତରୁ ଆକାଶ କୋଣକୁ ଉଠି ଆସିଲେଣି । ଝରିଆର ଦେଖା ନାହିଁ । ଯଦି ଆସିଥିବ, ତାକି ଡାକ ସେ ଫେରିଯାଇଥିବ ?

କାହ୍ନୁକୁ ପଚାରିବ ? କାହିଁକି ପଚାରିବ ? କିଛି ନୁଆ କଥା ନୁହଁ । ଘରକୁ ନ ଫେରି ସେ ସେମିତି କେବେ କେବେ ରହିଯାଏ । ଭଲେଇ ହୋଇ ଆଗରୁରୁ କହେ, ମଠରେ ଜନ୍ମାଳ ହେଉଥିଲା, ହାଲିଆ ହୋଇ ସେଇଠି ଶୋଇପଡ଼ିଲା ।

କିଏ ପଚାରିବୁ ଆଏ ?

ତା'ର ପାପମନ ଶୁଆଁକୁ କଇଫତ ଦିଏ । ଟଣାକୁ ନୁହେଁ, ଲେକଲିକାକୁ, ହୋଇଥିବ ତା'ର ସୁସ୍ଥବେଳର ଭଲପଣିଆକୁ, ତା ମନର ବିବେକକୁ । ଦ'ଗୋଡ଼ିଆ ଛେଳି-ଛୁଆଠାରୁ-ଞ୍ଚନ ଟଣାର ଜାନ ଖାଲି ତା'ର ସେହି ମିଛୁମିଛୁକା ସତତଲା-କଥାର ଗୁହା । ଖାଲି ସେ ଶୁଣିବ । ମାନ୍ତୁ ବା ନ ମାନ୍ତୁ, ମୁହଁ ଖୋଲିବ କାହିଁ । ଜେରା କରି ନିଜ ଆଗରେ ନିଜକୁ ଧରାପକାଇବ ନାହିଁ ।

ଏଠି ଆଉ ଚଳି ହେବ ନାହିଁ । ରହି ହେବ ନାହିଁ । କେତେ ଦିନ ଦହଗଞ୍ଜ ହେଉଥିବ ? ଗେରପୁର ଅବହେଳା, ତା'ର ଅତ୍ୟାଚାର, ତା'ର ପର-କାମିନୀ ରଜପଣିଆଁ ଟଣାର ସହବାସ ସୀମା ଟପିଗଲାଣି । ଝରିଆ ବାଟକୁ ଫେରିବ, ଏପରି ଆଶା ତା'ର ଭାଙ୍ଗିଗଲାଣି ।

ଆଉ ନୁହେଁ । କେଉଁ ଜନମରେ କି ପାପ କରିଥିଲ ବୋଲି ଏ ଜନମରେ ଏତେ ସ୍ଥାନପ୍ରାପ୍ତ ହେଲଣି । ସ୍ଥାନକପାଳୀ । ଦୟାବଞ୍ଚି ତାର କପାଳରେ ଲେଖା । ସେହି ଲେଖାର ଗାର କେହି ଲିଭାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ସବୁ ଚେଷ୍ଟା ବିଫଳ ହୋଇଛି । ଝରିଆକୁ ସେ ବାଟକୁ ଆଣିପାରି ନାହିଁ । କୁକୁର ଲଙ୍ଘିତ ବଳା । ଦାର ବରଷ ତାକୁ ନଳରେ ପୁରାଇ ରଖିଲେ ସିଧା ହେବ ନାହିଁ । କାହିଁକି ସେହି କାମୁଡ଼ା କୁକୁରର ଶରଣ ପଶିବ ? ସବୁ ନିର୍ଦ୍ଦୀତନା ସହ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ପରି ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ଜିନିଷ ପଡ଼ି ରହିଥିବ ?

ଟଙ୍କର ଅଲଗା ମୁଣ୍ଡ ଦୋହଲିଗଲା । ସେ କବାଟ କଲିଲ । ଦୁଇ କାନରେ ଦୁଇ ହାତ ଗୁମି ଅଗଣାକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା । ଅଧା-ବାଇଆଣୀ ! ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସେ ତା'ର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଶୁଭୁଥିବା ଶାଶୁ ଓ ଶଶୁରଙ୍କର ଦାରଣ-ବାଣୀକୁ ଘେନା ନ କରିବାକୁ ଜବାବ ଦେଲା — ଶୁଣିବି ନାହିଁ, ମାନିବି ନାହିଁ, ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ, କି ରହୁଛି ନାହିଁ । ଯିବି, ନିଶ୍ଚୟ ଯିବି । ଭାଇ ଭଉଣୀ ହୋଇ ଖେଳିବ ତ ? ଖେଳିବ । ଆସିବ ତ ? ହଉ, ଆସିବ । କାହାର ମଞ୍ଜିରୁ ତମେ ଅଙ୍ଗୁରିବ, ବଢ଼ିବ, ଜନମିବ ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ ।

ପରର ଝିଅକୁ ନିଜ ଝିଅର ମୈତ୍ର ଦେଇଥିଲା । ମୋ ପେଟରୁ ଜନମିଲେ ତହିଁ ଅଧିକ ମୈତ୍ର ପାଇବ । ଶେଷ କଥା କହିଦେଇଛି । ଶୁଣିଥା ଗୋ ମା ବୃନ୍ଦାବତୀ ! ତମେ ଏଠି ଅଛ, ସେଠି ଅଛ, ସବୁଠି ଅଛ । ତମେ ଏଠି ସବୁ ଦେଖିଛ, ସେଠି ଦେଖିବ, ଆଉ ଜନମରେ ବି ଦେଖିବ । ତମେ ମୋର ସାକ୍ଷୀ । ତମେ ତ ସଭାଙ୍କର ସବୁକାଳର ଜଳଜଳ-ଚନ୍ଦ୍ରା ଜଳକା ମୁକ୍ତସାକ୍ଷୀ !

ଟଙ୍କା କାନରୁ ହାତ ଖସାଇଲା । ସେ ଗୁମିଆଡ଼କୁ ଗୁଡ଼ିଲା । କେବଳ ଶୋଇବା ଘର ଛଡ଼ା ଆଉସବୁ ଘରର କବାଟ ବନ୍ଦ ଅଛି । କାହିଁକି ଖୋଲିବ ? କି ପାଇଟି କରିବ ? କାହା ପାଇଁ ? ବାସି ମୁହଁରେ ତ ସେ ପାଣି ଦେଇ ନାହିଁ ।

ପୁଣି ଭାରିଲା, କିଏ ଅଛି ସେ ସେ ଅଭିମାନ କରିବ ? ନିଜ ଉପରେ ରବେଇ ଖଦେଇ ହୋଇ ନିଜକୁ ସେ କଷ୍ଟ ଦେବ କାହିଁକି ? ଯାହା କରିବାର ସେ ଛିରି କରି ପାରିବ । ତା'ର ଭାଗ୍ୟ ତା'କୁ ମେଣିକି ଟାଣିନେବାର ନେଉ । —

ଟଙ୍କା ବାରିଆଡ଼କୁ ଗଲା ।

ମନକୁ ବୁଝାଇ ସେ ନିଜେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ନିଜ ଦେହର ଯନ୍ତ୍ର ସେ ଆନି ନେଇଛି । ନିଠେଇ ନିଠେଇ ଦେହ ସଫା କରିଛି । ମଥାରେ ସିନ୍ଦୂର, ଆଖିରେ କଜଳ ମଣ୍ଡିଛି । ଯଥାସାଧ୍ୟ ଚେଷ୍ଟାକରି କେଶ ପ୍ରସାଧନ କରିଛି । ବେଣୀ ପକାଇ ଜୁଡ଼ା ବାନ୍ଧିଛି । ସଫା ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡେ ପିନ୍ଧିଛି ! ଦଶୁଛି ହଲଦୀ-ବସନ୍ତ ଚଢ଼େଇଟି ପରି ।

ଫେରିଯିବ ସେ ବାପଘରକୁ । ସୁରୁଣୀ ଦେହ ପାଲଟାଇ ନୂଆ ପୋଷାକ ଦେହ ଧରି ସେ ଜନମମାଟିକୁ ଫେରିଯିବ ।

ସେମାନେ ଆଖି ଠାରୁ ଦେବେ । ତାକୁ ଶୁଣାଇ ବୋଲଣାଦିଆଁ କଥା କୁହାକୁହୁ ଦେବେ ।

—ସେହି ଗାଁ ନାନ୍ଦୁରାଏ । ଦେଖ ଗୋ, ଚୁଡ଼ା ଫୁଲିଲ ପରି ଦିଶୁଛି । ସାବତମା ନାଟକର ମାଡ଼ ଖାଇ, ଗଞ୍ଜିଆ ସହ କାମରେ ଖଟି କଳିଟିଏ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ପାଣି-ତୋରଣି ପିଇ ପ୍ରାଣ ଧରିଥିଲା । ଶୁଣୁ ଆ ଘରେ ଗେରୁ ପଣିଆଁ । ଖଣ୍ଡପୁର, ଦୁଧ ଦହ ଖାଇ ଫାଲୁକା ବେଙ୍ଗ ହୋଇ ଆଇଛି ।

କହିବେ, ଶାଶୁଶଶୁରଙ୍କୁ ଖାଇଲା । ଘରର ଘରଣୀ ସବେସବୁ ହେଲା । କି ଗୁଣ କାଢ଼ିଲା ଯେ ଘଇତା ତାକୁ ହୁ କରିଦେଲା । ବିଷପିତା ଗୋ ! ବାବନାତୁଳ ହୋଇ ବାଁ ବାଁ ଚାଲିଲା ? ଘରେ ପଶିଲା ନାହିଁ । ବାବାଜୀ ହୋଇ ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣିଲା । ଶିବବାବାଙ୍କ ଭଗତ । କାଳିକାମାଉଙ୍କ ଶରଣ ପଶିଲା । ମଦ ଖାଇ ଦାଣ୍ଡରେ ଗଢ଼ିଲା । କି ଗୁଣ ପକେଇଲା ଯେ ଗାଁବାଲା ତଡ଼ ଦେଲେ ? ପକାଇ ଆଇଛି କି ?

ହାଡ଼ରୁ ମାଝିସଝଡ଼ା କଥା କହିବେ । ସାବତମା ଗୁହା ଗୁଲୁରାଏ । ସତେ ଯଦି ଜଗନ୍ନାଥେ ପେଟର କଟିକୁ ଫଳ କରାଉଥିବେ, ପେଟ ଉଠିବା ସଙ୍ଗେ ପୁଣି ସେମାନେ ଅସନା ଅପବାଦ ରଚାଇବେ । କହିବେ, ଏଇଥିପାଇଁ ଗୋ ସାତ ବରଷର ଘରଣୀକୁ ଗେରୁଦୁ ଦୂର ପଳା, ଦୂର ପଳା କରି ତଡ଼ିଥିବ । କ'ଣ ହାବୁଡ଼େ ତା'ର ପଡ଼ିଥିବ ବୋଲି ନା, ନୋହିଲେ କାହିଁକି ? ନଥଟା ଛଅଟା ନାହାନ୍ତି । କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟର କଥା ହୋଇଥାନ୍ତା । କୁଲ ରଖିବଟି ! ନିଜ ଫଳ ନିଜକୁ ବୋଝ ହୁଏ ନାହିଁ । ବୁଝିଲ ଏ ଅଭିଳାଷ ଡଙ୍ଗା ?

ଟଣ୍ଡା ଥକା ହୋଇ, ପଥର ପାଲଟି ଚାଲିଲା ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଅଗଣାରେ ମେଘୁଆ ଖରାବ ଆଲୁଅ-ଗୁଇ ଖେଳ ତା' ଆଖିରେ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଲୁହ ଡଳ ଡଳ ଆଖିକୁ ଜଳକା ଦିଶୁଥିଲା । ଭାବୁଥିଲା, କାହା'ରକୁ ସେ ଓଲଟ-ଜବାବ ଦେଇପାରିବ ନାହିଁ । କାହା ଆଗରେ ସାତ ବରଷର ଅଙ୍ଗେନିର ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ବଖାଣି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଜଣକ ତା'ର ଦହଗଞ୍ଜିଆ ଜୀବନର ଦୁଃଖ ବୁଝି ଯାନ୍ତୁ ନା ଦିଅନ୍ତା, ସେହି ଜେଜେମା ସ୍ୱର୍ଗପୁରକୁ ଚାଲି ଯାଇଥିବ ।

ଯିବ ନାହିଁ ? ମନ ଓ ଦେହକୁ କାଠ କରି ରହିବ ? ଝରିଆର ସବୁ ଗାଳିମନ୍ଦ ସହବ ? ମାଡ଼ ଖାଇ ମାଟି କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥିବ ?

ମରଦ ପୁଅ । ଗେରୁରେ ବଢ଼ିଥିଲା । ଅଭାବ ଅନାଟନ ଜାଣି ନ ଥିଲା । ପାଞ୍ଚ ମାଗିଲେ ପଚାଶ ପାଇ ଅବ୍ୟାଜରେ ମନଇଚ୍ଛା ଉଡ଼ାଉଥିଲା । ଦାତାପଣକୁ ପଶୁ । ବାପମାଆଙ୍କର ଆକଟ ନଥିଲା । ଭଲ ମନ୍ଦ କେହି ବୁଝାଇ ଦେଉ ନ ଥିଲେ ।

ଅବାଟରେ ଚାଲିଲା । ଦୋଷ କ'ଣ ଏକା ତା'ର ? ସେ ବୁଝିଲା, ନିଶା-
ଅମଳରେ ମଉଜ ଅଛି । ଝିଅ ଦିହରେ ସୁଖଭୋଗ ଅଛି । ମରଦ ପୁଅକୁ ସୁଖ
ଆନନ୍ଦ ଦେବାକୁ ସେହି ଦେହକୁ ଦଇବ ସର୍ଜନା କରିଛି । ଏ ଦେହ ସେ ଦେହର
ବାଛ ବିଚାର ପୁଣି କ'ଣ ? ଅଗମ୍ୟକୁ ଗୁଡ଼ି, ଯିଏ ହସିଲା, ଯିଏ ରୁଚିଲା, ଯେଉଁଠି
ପ୍ରମାଦ ନାହିଁ, ସେଠି ବି ଆନନ୍ଦ ମିଳିବ । ସ୍ୱେତ ଲମ୍ଫିଟଙ୍କ ବିଚାର ।

ମାନ ସନମାନ, ଧର୍ମ-ଅଧର୍ମ କ'ଣ ଝଗଞ୍ଜାକୁ କେହି ପିଲା ବୟସରୁ ସମଝାଇ
ନ ଥିଲା । ସେ ଜାଣିଥିଲା ଧନ ଦେଲେ ମଉଜ କରିବ । ସେଇଠୁ ଯେଣୁ ବାଟରେ
ଯିଏ । ସେମାନେ ଏତେ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ଡାକ ବଜାଇ ଯେଉଁ ଝିଅଟାକୁ ଘରକୁ
ଆଣିଲେ, ତା'ର ମଉଜ ପାଇଁ ତା' ପାଖରେ ଗୁଡ଼ିଲେ, ସେହି ଝିଅଟାର ଦେହଟା
କେବଳ ତା'ର ଭୋଗ ପାଇଁ ଅଣା ହୋଇଛି । ଏଇଆ ସେ ଝଗଞ୍ଜା ଜାଣିଥିଲା ।

ଏତେ ସର ହେଲାଣି, ଦେହ ସେମେଟି ଗୁଡ଼ି ହାଡ଼ ଗଣିହେଲାଣି, ତେବେ
ବି ଦେହର ମଉଜ ପାଇଁ ତା' ଅଭ୍ୟାସ ତା' ଅରଣ୍ୟ ମନକୁ ବାଇ କରିଛି । କରୁଥାଉ
ଯାହା ତା'ର ମନ । ସୁନାଦେଇ ଯଦି ତା'କୁ ସୁଖ ଦେଇ ପାରିଲା, ଦେଉ । ତା'
ପାଇଁ ଆଉ ତା' ନିଶାପାଣି ଓ ଶିବବାବାଜୀ ପାଇଁ ଯଦି ସେ ତା'ର ବାକି ସମ୍ପତ୍ତି
ଜୁରୁ କରିବ, କରୁଥାଉ । ସବୁ ସରିଲେ, ସମସ୍ତେ ତା'କୁ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡେଇ
ଦେବେ । ସେଇଠୁ ମେ ବଳେ ଟେରାଇବ ତା' ମୁହଁ । ସେ ଆସି ଟଣ୍ଡର ଶରଣ
ପଶିବ । କେଜାଣି, ଠାକୁରେ କଲେ ଏ ଘରେ ତା' ରକତର କୁଆଁରଡ଼ି, ତା'କୁ
ଓଟାରି ଆଣିବ ।

ଟଣ୍ଡ ଭାବିଲା, ଯାହା ପଛେ ହେଉ, ଏ ଘରୁ ସେ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିବ ନାହିଁ ।
ଜଗନ୍ନାଥେ ଯେତେ ଦୁଃଖ ଦେବାର ଦେଉଳୁ, ସେ ସହବ । ଠାକୁରେ ତାର
ସହୃଦିପଣ ପରଖୁଛନ୍ତି ! ହଉ ହେଲା, ସେଇଆ ହେଲା । ଜେଜେମାଆର ଆତ୍ମମା
ସେସରରେ ଥାଇ ତା'ର ଦୁଃଖ ବୁଝିବ ।

ଟଣ୍ଡ ମନକୁ ବୁଝାଇ ଅଗଣାକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା । ବୃନ୍ଦାବନୀଙ୍କ ଚଉରା ଆଗରେ
ଆଣ୍ଟେଇ ବସିଲା । ଆଖିରୁ ଲେଉଟକ ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ତଳେ ବାଟମୁର ମୁଣ୍ଡ
ଲଗାଇ ହାତଯୋଡ଼ି ବସି ପାଟି ଖୋଲିଲା, ମୋ' ମନର ଭାବନା ଜାଣିଲୁ ତ ମା !
ତତେ ଗୁଡ଼ି ମୁଁ କୁଆଡ଼କୁ ଯିବି ନାହିଁ । କେତେ ଗୁହାରି ନିତି ନିତି ତୋ' ଆଗରେ
କରିଛି । ନ ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ, ମୋ' ମନରେ ସାନ୍ତାପନା ଦେଇଛି । ସବୁ ସହବାକୁ
ମୋ' ଗୁଡ଼ିରେ ବଳ ଦେଇଛି । ଆଜି ଅରଟିଏ ମତେ କହିଦେ, ମୋ' ବିଚାର କ'ଣ
ଠିକ୍ ?

—ଏଁ, ଠିକ୍ ନୁହେଁ ?

—କାହିଁକି ଲେ ମା ?

—ଆଜିବ ନାହିଁ ? ତା'ଆଣୀ ସୁନା ବଡ଼ଉଣୀ ସବୁ ଟାଣିଟୁଣି ନେଇ ତା'କୁ ଫାଉର କରିବ ? ସରିଗଲେ, ତା ଜଞ୍ଜାଳରୁ ଉଧୁରିବାକୁ ତା'ର ଆଉଛ-କି-ଯାଉଛ ଜୀବନକୁ, ମଦ ସଙ୍ଗେ କେଉଁ ବସ ମିଶାଇ ତାକୁ ପିଆଇ, ଉଡ଼ାଇ ଦେବ ? ବାଟରେ, ଘାଟରେ, କେଉଁ ଅପନ୍ତରାରେ ପଡ଼ି ସେ ଜୀବନ ଗୁଡ଼ିବ ? ସମସ୍ତେ କହୁବେ—

—କ'ଣ କହୁବେ ?

—ମଦୁଆ ଗଞ୍ଜଡ଼ଟା, ଗୁଡ଼ି ଫାଟିଗଲା । ସୁନାବଡ଼ଉଣୀ ଆଉ ତା ମରଦ ଓ ମାଇପି ଭଗତ ପ୍ରଭୃତି କରିବେ, ଯେଉଁ ଶୁମଶ୍ରୀଟା ଟଙ୍କା ଭିତରୁ ବାହାରି ଏ ଗାଆଁରେ ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହେଉଥିଲା, ଟଙ୍କା ଉପରେ ରାଗି ତା' ଗେରପ୍ରକୁ ଖାଇ-ଦେଲା । ଶିବବାବା ଧାନରେ ବସି ଏହା ଜାଣିଲେ । ଭଗତମାନଙ୍କୁ କହୁଲେ ।

—ଲୋକେ ପରତେ ଯିବେ ?

—କାହିଁକି ପରତେ ନ ଯିବେ ? ଜାଣୁ ନାହିଁକି ଏବଂଯାଏ ପରର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖି ଚୁଣ୍ଡରେ ଆହ୍ୱା-ଉହ୍ନ କରି ମନରେ କୁରୁଳିବା ଲୋକ ଏ ସଂସାରରେ ଅଳପ ନାହାନ୍ତି ? ଘରେ ଜନବଳ ନାହିଁ । ହାତରେ ଧନବଳ ନାହିଁ । ଘରଡ଼ୁହ ଥିବ କି ନ ଥିବ ଜଣା ନାହିଁ । ଖାଲି ମନବଳ କେତେଦିନ ତଳେ ଚଳାଇ ପାରିବ ଯେ ତୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିବୁ, ଆଉ ତୋ' ପେଟର ଛୁଆକୁ ?

—ମୁଁ କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ଗୋ ବୃନ୍ଦାବନ ମା ?

—ପେଟକୁ ଦାନା, ଦେହକୁ କନା, ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ଥାନ, ପେଟରୁ ଜନମିଲା ଛୁଆଟି ପାଟିକୁ ଅଧାର ନ ମିଳିଲେ କୋଉ ମନବଳ ରହୁବ ? ପିଲକୁ ବଞ୍ଚି ଭବ କିପରି ? ସାହା ହେବାକୁ ଯିଏ ଆସିବ, ତା'କୁ ତୋ' ଦେହଟା ଛଡ଼ା କଅଣ ଦେବାକୁ ଥିବ କି ? ସେହୁ ମହତ ଟିକକ ସ୍ଥଳରେ ସବୁ ସରିଲା । କେଉଁ ଗୁଣରେ ସୁନାଦେଇଠାରୁ ତୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଗରବ କରିବୁ ? ମହତକୁ ଖରଚ କରିବୁ ?

ନାହିଁ, ନାହିଁ, କହ ଟଙ୍କା ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା । ବାଇଆଣୀ ପରି ଖଞ୍ଜା ଭିତରେ ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହେଲା । ସମସ୍ତେ ଯେପରି ତା'କୁ ଏ ଘରେ ଅଟକି ରହିବାକୁ ଅଳ କରୁଛନ୍ତି—ଘରର ମଥାନ ଉପରେ ସେହୁ କାଉ ଦଫୁଟି, ଶୁଭ କାଉ, ଶୁଭ ଉପଦେଶ ପାଉ ଦଫୁଟି, କାହୁଁ ଓ ଶୁଭ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯେଉଁ ଘରଟିଆଗୁଡ଼ିକ ବସା ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି, ଉମ୍ବୁ ପାରିଛନ୍ତି ସେମାନେ ବ ।

କିଏ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଧଡ଼ ଧଡ଼ କରୁଛି । ଆସିଲା କି ଝରିଆ ? କଅଁଳ-ଗାଧୁଆବେଳ ଚଢ଼ିଗଲାଣି । ଏତେ ବେଳକେ ? କେଉଁଠି ରହିଲା ରାତିରେ, ପୁଣି ଆଜି ଏତେବେଳ ଯାଏ ?

ପଶୁରବ ନାହିଁ । ତାର ଯାହା ମନ ତାହା କରୁ । ଖାଇବାକୁ ମାଗିଲେ ଶୁଦ୍ଧ
ରକ୍ତାଶ୍ରୁ ପଟଳା ହୋଇଛି, ସେଥିରୁ ବେଳଏ ବାଢ଼ିଦେବ । ତାଲି ତରକାସା ଗନ୍ଧଆ
ହେବଣି । ରୁଟିଲେ ଖାଇବ, ନୋହିଲେ ନାହିଁ । ବଡ଼ ସୃଷ୍ଟିଏ ପୋଡ଼ି ଦେଲେ,
ଶୁଖୁଆ ଖଣ୍ଡେ ଭାଜି ଦେଲେ ତା'ର ତଳିବ । ଏଥିରେ ତା'ର ଶରଧା । ଯେଉଁ
ଖିଆ ତ । ଦିନୁଦିନ କମି ମୁଠିକରେ ରହିଲାଣି ।

ପୁଣି କବାଟ ବାଡ଼ିଆ ଶବଦ । ଟଙ୍କା ଦି' ଖେପାରେ ଧାଇଁଗଲା ।

ତାକୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ନଟରା କାଣ ବ ଶୁଭୁ ନାହିଁ । ଶିକୁଳିରେ ହାତ
ଦେଉଣୁ ବାହାରୁ ଡାକ ଶୁଭୁଲ ।

ଉଅଁ ରା ।

ଟଙ୍କା ପଦାକୁ ଆସିଲା ।

ଉଅଁ ରା ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଓଢ଼ାଇ ଗଲା । କହଲା, ସାଆନ୍ତେ ମତେ
ତଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ମାଡ଼ମାରି କହୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ଏ ଘର ଦୁଆରମୁହଁ ମାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।
ବାକିଆ ବର୍ତ୍ତନ ରୁଡ଼ିଲେ ରୁଡ଼ି, ମୁଁ ଏଠିକି ଆସି ନ ଥାନ୍ତି । ତମେ ଆସିବାକୁ କହି-
ଥିଲ ବୋଲି ଆସିଲି ।

—ତଲ କଲୁ । ତତେ ମୁଁ ଖୋଜୁଥିଲି । ମଶାଣିରୁ କେତେବେଳେ
ଫେରିଲ ?

—ରାତି ଅଧ ବଳେଇଥିଲା । ବୋଉମା, ସାଆନ୍ତେ କ'ଣ ରାତିରେ
ଫେରିଥିଲେ ? ଶୁଣିଲି, କାଲି ମଠରେ ଜନ୍ମାଳ ହୋଇଥିଲା । ସେମାନେ ସବୁ
ଶାଗୁଆତି ରାନ୍ଧିଥିଲେ । ଆମ ସାହୁରୁ ପିଲାଏ ଯାଇଥିଲେ ଯେ କହୁଥିଲେ । ଆଉ
କୋଉ ଗାଆଁରୁ କୁଆଡ଼େ ଦୁଇଟା ଛେଳି ଅଡ଼େଇ ଆଣିଥିଲେ । କେଜାଣି କଣି କରି
ଆଣିଥିବେ ।

ଟଙ୍କା କହଲା, ସେ ଫେରି ନାହାନ୍ତି । ମୋତେ ତ ଡର ଭୟ ନ ଥାଏ ।
ଗୌର ଡକାଇତ ପଣିଲେ ପଣିଆନ୍ତେ । ଯାହା ତାଙ୍କର ମନ ନେଇଥାନ୍ତେ । ହଁ,
ଶୁଣ୍ଢ, ତତେ କାହିଁକି ଡକାଇଥିଲା, ମଉସା କାହିଁକି ଆସିଥିଲେ, ତତେ କହି ନ
ଥିଲେ ?

—ନାହିଁ, ବୋଉମା !

—ମୋ ଜେଜେ ମା' ଶକ୍ତ ବେମାର । ତୋ ବୋଉଠାରୁ ସେ ବହୁତ
ବୁଢ଼ୀ । କହୁଥିଲେ, ଆକବ କି ନାହିଁ ଦଇବ ଜାଣେ । ମତେ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ
ସେ ଚାହୁଁଛି । ଅଳ୍ପ ଯଦି ଯାଇପାରନ୍ତି, କେଜାଣି ତା'କୁ ଥରେ ଦେଖନ୍ତି । ସାତ
କୋଶ ବାଟ । କେମିତି ଯିବ ?

—ଶଗଡ଼ରେ ତାଟ ବାନ୍ଧିଦେଲେ ତମେ ବସି ଯାଇ ପାରିବ । ନିଧି ବେହେରାଙ୍କର ତାଟବନ୍ଧା ଗାଡ଼ି ବି ଅଛି ଯେ ! ଏବେ ତ ଦେଖିଲି, ନିଧି ବେହେରା ତାଙ୍କ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଜାଲ ଗୁଣୁଥିଲେ । କହିଲେ, ସେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଉଠିବେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ବି ସଙ୍ଗରେ ଯିବ । ସେ ବଳଦ ଅଡ଼େଇବ ଶଗଡ଼ରେ ବସି । ନିଧି ତ ପଛରେ ଥାଇ ଦଣ୍ଡା ଧରିବେ ।

—ତେବେ ତ ଭଲରେ ! ଭଡ଼ା ?

—ନଅନ୍ତି କୋଶକୁ ଟଙ୍କାଏ । ତା' ଉପରେ ଖୋରାକ । ତମେ ଜଣକଥା ଲୋକ ଯିବ । କହିଲେ ଟିକିଏ ଉଣା ବି କରି ପାରନ୍ତେ, ବସିଛନ୍ତି ବେକାରୀଆ ।

—ତୁ ଠିକ୍ କର । ଯେତେ ଜଳଦ ଆସିବେ ଆମେ ବାହାର ଯିବା । ହେଲୁ ? ରହ, ମୁଁ ଆସୁଛି ।

ଟଙ୍କା ମନ ଖୁସିରେ ଘର ଭିତରକୁ ଗଲା । ତଳଧାଡ଼ିର କଣଘର ଖୋଲି ଭିତରେ ପଶିଲା । ଗ୍ରେରଣୀପରି ତରଙ୍ଗ ତରଙ୍ଗ ହୋଇ ପେଟର ଖୋଲିଲା । ଟଙ୍କା ନୋଟ୍ ଗଣି ଟଙ୍କା ବାରଟି କାଢ଼ି ଆଣିଲା । ପୁଣି ପଦାକୁ ଆସିଲା ।

ପାଞ୍ଚଟି ଟଙ୍କା କାନରେ ବାନ୍ଧ ବାକି ସାତ ଟଙ୍କା ଭର୍ତ୍ତାକୁ ଦେଇ ଟଙ୍କା କହିଲା, ନେ; ସେ ଗାଡ଼ିବାନ୍ଧ ଗୁଣାକୁ କାଢ଼ିଲେ ତା'କୁ ଭଡ଼ାଟା ଆଗଭର ଦେଇ-ଦେବୁ । ଖୋରାକ ଯାହା ମାଗିବେ, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଆମ ଗାଆଁରେ ଦେବ । ଏ ଗାଆଁରେ ପ୍ରଭୁର କରବୁ ନାହିଁରେ ଭଲ ! ଗାଡ଼ି ସଙ୍ଗେ ତୁ ଟିକିଏ ଆସିବୁ ।

—କେବେ ଫେରିବ ଦୋଉ ମା ?

ଭର୍ତ୍ତା ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ସେ ଭିତରକୁ ଫେରିଲା । ପିଣ୍ଡା କବାଟ କଲି ନ ଥିଲା । କୋଠାକୁ ଆସିଲା । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ମୁହଁମାଡ଼ି ପଡ଼ି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା । କେଳେବେଳେ ପରେ ଉଠି ବସିଲା । ଆଖି ପୋଛୁ ଝରିଆ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କହିଲା, ଯାଉଛି ରେ, ପଥ ସୁମରି ବାପ ଘରକୁ ଯାଉଛି । ତୋ ଅଯୋଧ୍ୟା କାହିଁକି ମନେ କରିବ ? ଯେବେ ମୁଁ ତୋର ଲୋଡ଼ା ପଡ଼ିବରେ ଝରିଆ ତୁ ନିଜେ ଯାଇଁ ମନେ ତାଙ୍କୁ । ମନା କରିବ ନାହିଁ । ଏଇ ମୋର ନିଧାର୍ଯ୍ୟ !

ବାଇବର ପରି ଉଠି ସେ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ଆଖିରୁ କେର କେର ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ ।

କୋଠାରେ ଯେତେ ଜନସ ଥିଲା, ସବୁରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସଜାଡ଼ି ରଖିଲା । ପ୍ରତି ଜନସ ଧରୁଣୁ ତାର ହାତ ଅଟକି ଯାଉଥାଏ । ସବୁ ତାର ଅତି ଆପଣାର । ତା'ର ହାତର ପରଶରେ ଜାଅନ୍ତା । ସତେ କି ସେମାନେ ବଞ୍ଚିଲୁଣବ ଗୁଡ଼ିଏ । ପରୁରୁଛନ୍ତି ରୁନିତାନିଆ ଥିବର ଅଶ୍ରୁଣା ଭାଷାରେ, ପର କରି ଯାଉଛୁ ?

ପଲଙ୍କ ଝାଡ଼ି ବଛଣା ସଜାଡ଼ୁଣୁ ହାତ ଅଚଳ ହେଲପରି ଲାଗିଲା । ଜୀବନର କେତେ ଗତ ଘଟଣା ମନେପଡ଼ିଲା । ଭଲ ଓ ମନ୍ଦର । ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖର । ସବୁ ଏକଠି ମୁହଁଛପା ଦେଇ ରହିଛି । ସେମିତି ରହିଥିବ । କେହି ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ସେପରି ଅଣ-ବାହୁଡ଼ା । ଯାଉଛି, ଯାଉଛିରେ ! ମନେ ରଖିଥିବୁ । ମୁଁ ତ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ଘର ଖରକଲା । ନିଜର ଦରସତା ଶାନ୍ତି ଦି'ଖଣ୍ଡ ଓ ନିର୍ମାଳପେଡ଼ି ପଦାକୁ କାଢ଼ିଲା । ସେହି ପେଡ଼ିରେ ଥିଲା ତା'ର ଛୋଟ ସିନ୍ଦୂର-ଫତୁଆ, କଳମପାତ, ଆଇନା, ଚରୁଣୀ ଓ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଟିଣଡ଼ିବାରେ କିଛି ନିର୍ମାଳ । ସେହି ପେଡ଼ିରେ, କାଗଜରେ ଗୁଡ଼ାଇ ସେ ତା'ର ଶେଷ-ସମ୍ବଳ ପାଞ୍ଚଟି ଟଙ୍କା ସାଇତି ରଖିଲା । ଘରର କବାଟ କଲିଲା ।

ରୋଷଘର ଖୋଲି ଥରେ ଚାହିଁଦେଲା । ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ବଡ଼-ବଡ଼ୁଆକୁ କୁହାର କଲା । ହାତ ଯୋଡ଼ି ମନେ ମନେ ଜଣାଣ କଲା, ଯାଉଛି ସାଆନ୍-ସାଆନ୍ନାଣୀମାନେ । ତମେମାନେ ସେପୁରରେ ଥାଇ ସବୁ ଦେଖିଛ । ସବୁ ଜାଣିଛ । ବହୁତ ସହୁଲି । ଆହୁରି ସହବାକୁ ମୁଁ ମନା କରୁନାହିଁ । କେମିତି ସହବା କୁହ ? କାହା ସାହସରେ ? କାହିଁକି ରହିବ ! କେଉଁ ଭରସାରେ ?

ତମକୁ ସବୁ କଣ ଅଛପା ଅଛି ! ସେଇ ଝରିଆର ଲମ୍ବିଆ ଖୋଇ, ଆଉ ନିଶାପାଣିରେ ନାଶ ହେଲା ବିବେକ ପାଇଁ ତମରିମାନଙ୍କ ଅଂଶର ଦିନୋଟି କଷି ମୋ' ଯେତେ ଭିତରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇଛନ୍ତି । ଫୁଲଲଗା ଟିକି କସିଟି ତା' ଦାଉରେ ମଉଲିଲେ ଏ ସଂସାରରୁ ତମ ବଂଶର ନାମ ଚୁଡ଼ିବ । ଦେଖୁଛୁଟି ତା'ର ରୂପ, ତଟ ? ତମ କଳାଶରୁ ଝରିଆ ବଞ୍ଚି ରହୁ ବଡ଼ବଡ଼ୁଆଏ, ତା' ତଟ ବଦଳୁ । ମତେ ସେ ଲେଡ଼ିଲେ ମୁଁ ତମ ପାଖକୁ ଫେରିଆସିବି ।

ହଁ ବଡ଼ବଡ଼ୁଆଏ, ମୁଁ ତମକୁ ମୋ'ର ଠିକଣା ଜବାବ ଦେଇଯାଉଛି । ଯେତେଦିନ ଦାଏ ମୋ ପେଟକୁ ଦାନା ମିଳୁଥିବ, ଲଜ ଘୋଡ଼ାଇବାକୁ ଦେହକୁ କନା ମିଳୁଥିବ, ମୁଁ ତମର କୁଲର ବୋହୂ ହୋଇ ରହିଥିବି । ମୁଁ ତମକୁ ପାଣି ଟେକୁଥିବି ।

ଏଇ ଦେହର ଭୋକକୁ ସିନା ସମ୍ଭାଳି ପାରିବି, ପେଟରେ ଭୋକ ଯେବେ ଅସହ୍ୟ ହେବ, ମିଲୁଟିଏ ଯଦି ହୁଏ, ତା' ଜୀବନ ଉପରେ ଯେବେ ଆପଦ ପଡ଼ିବ । କେମିତି ଏବହୁଁ ମୁଁ କହୁ ପାରିବି ଯେ ମୋ ଛଟପଟ ମନଟା ବିବେକର ଖୁଣ୍ଟା ଓପାଡ଼ି ଅରଣ୍ୟ ନ ଧାଇଁବ ! ଅନ୍ୟର ଆଶ୍ରା ନ ଲେଉଟିବ ?

ରୋଷଘରର କବାଟ କଲିଲା । କେହି ବାକି ନାହିଁ, ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରୁ ସେ ବିଦାୟ ନେଇ ସାରିଛି ।

ଟଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ତା'ର ପିତା ଲୁଗାର ଗୋଟିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଡ଼ା, ନିର୍ମାଳ ପେଡ଼ି, ବାପଘରୁ ଆଣିଥିବା ପୁରୁଣା ଲେଟାଟି, ଯାହାର ପେଟରୁ ଅଳ୍ପ ଚେପା ହୋଇଥିଲା, ଯାହାକୁ ଝରିଆ ଦିନେ ତା' ଉପରକୁ ଫିଙ୍ଗିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଟଣ ଆଡ଼େଇ ଯିବାରୁ ଚଳିରେ ବାଜିଥିଲା, ସେ ଦାଣ୍ଡଘର କାନ୍ଥକଡ଼ରେ ରଖିଲା । ବରୁଣିଲା, ଘରର ଗୁରୁ ପେଟ୍ଟିକ ସେ କାହାକୁ ଦେବ ? ଘିରି କଲା, ଝରିଆ ଯଦି ନ ଫେରେ, ସେ ଭଅଁରକୁ ଘର ଜଗାଇବ । ଗୁରୁ ମୁଠାକ କେଉଁ ପଡ଼ୋଶୀ ଘରେ ରଖି ଭଅଁରକୁ ମାନ କରାଇ ଯିବ । ମିଛରେ କହୁବ, ଆଜି ଯାଇ କାଲି ଜେଜେମା'ଙ୍କୁ ଗୁହଁଦେଇ ନିଧୁ ବେହେରାଙ୍କ ଗାଡ଼ିରେ ସେ ଗୋଡ଼େଗୋଡ଼େ ଫେରିଆସିବ ।

ଟଣ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସିଲା । ତା' ଗାଡ଼ି ଆସିଗଲାଣି । ଦୃଢ଼ଟି ବଳଦ ଯୋଗୁ ହୋଇଛନ୍ତି । ଗାଡ଼ି ଗାଁ ଗୋହରରେ ଠିଆହୋଇଛି । ଆଗରେ ଖୋଲି ସତର ବର୍ଷର ଟୋକାଟିଏ । କଲା ମିତିମିତି ବଳୁଆ ଦେହ । ଗାଡ଼ି ପଛରେ ନିଧୁ ବେହେରା । ମୁଣ୍ଡରେ ବେତାଏ ବାଲ । ତାଙ୍କର କାଳିଆ ଦେହ, ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଭରପୂର । ଦରବୁଡ଼ା ।

ଗାଁ ଗୋହରରୁ କିଛି ଦୂର ଆଗରେ, ଖୁଣ୍ଟିଆଘର ଦାଣ୍ଡରେ ଭଅଁର ଠିଆ ହୋଇଛି । ତା' ଆଗରେ ଝରିଆ ରାଗ ତମତମ ହୋଇ ଭଅଁରକୁ ଗାଳି ଦେଉଛି । ଟଣ ଉପରେ ତା'ର ଆଖି ପଡ଼ିବାରୁ ସେ ଅଧିକ ଜୋରରେ ଚିତ୍କାରି ଉଠିଲା । ଭଅଁରକୁ ଆପଡ଼ି ମାବୁଣୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ବଜାଇ ଆଡ଼େଇ ଗଲା । ବ୍ୟର୍ଥ ଗୁପ୍ତାର ଝାଙ୍କରେ ଝରିଆ ନିଜେ ଟଳ ଟଳ ହୋଇ କେତେ ପାଦ ଆଗକୁ ଯାଇ ଠିଆ ହେଲା । ଟହ ଟହ ହସି ଭଅଁର କହିଲା, ସଂସାର ସାଆନ୍ତେ ! ମୋ ବାକିଆ ପାଉଁଶ ବାବତକୁ ମତେ ମନଇଚ୍ଛା କୋରିଲା । ପାଉଁଶ ଶୁଝି ଟହେଲା । ମୋ' ବୋଉର ମରଣ ଦୁଃଖକୁ ତମ ମାତର ବେଦନା ଲଳାଇ ପଡ଼ିଛି । ମୁଁ ତମର କୋଠିଆ ନୁହେଁ । ପୁଣି ଯଦି ହାତ ଉଠାଇବ, ହଁ, ଆଗରୁ କହି ଦେଉଛି, ନିଶା-ଫିଶା ଛଡ଼େଇ ଦେବ । ସାକ୍ଷୀ ରହିଲା ନିଧୁ ବେହେରାଏ ।

ଝରିଆ ଏତେ ଦିନକେ ଗରିବର ନିଜରୂପ ଦେଖିଲା । ଦେହ ମିଛନ୍ତରେ ପେଟ ଯୋଗୁଥିବା ଚିତ୍କାରି ଚେଇଁଲା ଶୋଇଲା ସିଂହକୁଆଟିର ଗର୍ଜନ ଶୁଣିଲା । ତା' ଆଖିର ତେଜରେ ଭରସା ସେ ସିଆଳ ପରି ଘର ଆଗକୁ ଆଗେଇ ଅଟକିଲା । ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲା, ରହ ରେ ଶଲା, ତୋ' ବହୁପ ସଂସ୍କୃତି । ଟଣର ମୁହଁ ପାଇ ତୋ' ସାହସ ବଢ଼ିଛି, ନା ?

ରାଗ ତମତମ ହୋଇ ସେ ପିଣ୍ଡାକୁ ଉଠିଲା । ପ୍ରମାଦ ଗଣି ଟଣ ଆସିଲା ଅଗଣାକୁ । ଭୁଲସୀ ଚଉରା ଗୋଟିଏ କଡ଼ରେ ଠିଆ ହେଲା ।

ଝରିଆ ଧାଇଁଆସିଲା ତା' ପଛରେ ।

ଟିକା ତଳୁ ଗୋଟାଇ ବଢ଼ିଣା ମୁଠାକ ଦ୍ଵାତରେ ଧରିଲା । ଗର୍ଜି ଉଠିଲା, ଯାହା କହୁବାର ସେଇଠି ଠିଆହୋଇ କହୁ, ଆରେ ଅଲକ୍ଷଣା ! ସୁନା ତତେ ଗଦ ଶୁଙ୍ଘେଇ ମେଣ୍ଟା କରିଛି । ତମ୍ଭରକୁ ସେଇ ଡାଆଣୀ ପଡ଼ିଆରୁ କରି ତତେ ଧରି ନାରିଥିଲା । ଏବେ ତତେ ପଡ଼ିଆରୁ କରି ଆଉ କାହାକୁ ସେ ଧରିଲାଣି । ତା' ଶିବବାବାଜୀ, ଆଉ ତୋ' ଚେଲୁଙ୍କର ସେ କଣାଖଣିଦା ରେ ।

ହୋଧଲା ଗଲାରେ ସେ ପୁଣି କହିଲା, ଆରେ ଛତରା, ତୋତେ ପାଲରେ ପକାଇ ମତେ ସେ ତାପାର ପରିକା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲା । ତା' କଥାରେ ଭୁଲିଥିଲେ, ମୋ ଚୁଟି ଧରି ସବୁବେଳେ ଟାଣୁଥାନ୍ତା । ତା' ପଦ୍ମତୋଳାରେ ଭୁଲିଲି ନାହିଁ । ଖୁଣ୍ଟିଆ କୁଲର ମହତ ରଖିଲି । ତୋ'ର ସେ ସବୁ ଲୁଟି ନେଇଛି, ହେଲେ ତୋ' କୁଲର ମହତରେ କଲା ବୋଲି ପାରି ନାହିଁ । ସେ ତୋ' ଜୀବନ ନେବ । ନେଲେ ନଈ । ମୁଁ ନାଗୁର । ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣର ମହତ ରଖିଛି । ତୋ' ପିଲାକୁ ଯେତେବେଳେ ଧରିଛି । ତଥାପି ଆଜି ମୁଁ ଚାଲି ଯାଉଛି । ନେ ତୋ' ଚାରି ମୁଠାକ ।

ଟିକା ଚାରି ମେହୁ ଝରିଆ ଆଗକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲା । ଦ୍ଵାତରୁ ବଢ଼ିଣା ଖସାଇ ଝରିଆର କଡ଼କୁ ଆସିଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ପୁଣି ସେ କହିଲା, ବଡ଼-ବଡ଼ୁଆକୁ କହିଯାଇଛି । ଦୋଷ ମାନି ନେଇଛି । ବାପ ଘରକୁ ଯାଉଛି ରେ ଝରିଆ, ତୁ ଯେବେ ଭଲବାଟକୁ ଆସିବୁ, ମତେ ଲେଖିବୁ, ନିଜେ ଯାଇ ମତେ ଆଣିବୁ, ନୂଆ ସହାର ପାଉବାକୁ ମୁଁ ତୋ' ସଙ୍ଗରେ ଆସିବି ।

ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ସେ କହିଲା, ଯଦି ସୁନା ତୋ'ର ଜୀବନ ଶୋଷିନିଏ, ଖବର ପାଇଲେ ମୁଁ ଶୁରୁ ସିନ୍ଦୂର ପୋଛୁବି, ଦ୍ଵାତରୁ ଶଙ୍ଖା ଶୁଙ୍ଘିବି । ଯଦି ପିଲାଟିଏ ତୋର ମୋ' ପେଟରୁ ଜନମିଥିବ, ମୋର ସେହି ବିଧବା ବେଶରେ ପିଲାକୁ କାଖେଇ ଏଇ ଘରକୁ ନିଜେ ମୁଁ ଫେରି ଆସିବି ରେ ! ତୋ' ସମ୍ପତ୍ତି ଲେଉଟେ ନୁହେଁ, ଆସିବି ଏଇ ଡିହରେ ପଲ ମାରି ରହିବାକୁ, ବିଲୁଆ ତଡ଼ିବାକୁ ।

ଝରିଆ ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ିଲା । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦ୍ଵାତ ମୁଠା କରି ଉପରକୁ ଟେକିଲା । ଟିକା ତ'ପାଦ ପଛେଇ ଆସିଲା ।

ଝରିଆ କହିଲା, ଭାରି ବଢ଼ି ବଢ଼ି କଥା କହୁଛୁ । ଦେଖିବୁ, ଥୋଇବି ତ' ସୁଖା ? ତୋ' ଦୈଶିରା ଦ୍ଵାଡ଼ ଶୁଙ୍ଘିବି ବେ ।

— ଶୁଙ୍ଘିବୁ ତ ଟିକିଏ ଥପ୍ପ ଧର । ମୋ' ପେଟର ଗଜାଟି ଶୁଙ୍ଘିଲେ ତୋର ବଢ଼ିଣ ବୁଡ଼ିବ । ତନୋଟି ପିଲାଙ୍କୁ ମୋ ପେଟରେ ଥାଉଣୁ ତୁ ଦଳିଦାଳି ଆଗରୁ ମାରି ସାରିଛୁ ରେ ଚଣ୍ଡାଳ ! ମୋ ଭିତରେ ରୁମଣା ନ ଥିଲା । ବଡ଼ା ଭିତରେ ସଇତାନ ଥିଲା । ଯାଉଛି ରେ, ଯାଉଛି—

ଟବର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା । ସେ କୋହୁ ଅଟକାଇ ଆସି ଯୋଡ଼ିଲା ।
କଣ୍ଠେଇ ଗୁଡ଼ିଲା ଦାଣ୍ଡପରକୁ । ଦେଖିଲା, ଭଅଁର ବାହାରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ।

ଟବ ତାଙ୍କ କହୁଲା, ଲୁଗାପୁଡ଼ା, ଆଉ ଲେଟାଟି ନେଇ ଗାଡ଼ିରେ ଥୁଆରେ
ଭାଇ 'ଏ ପାଖରେ ରଖା ହୋଇଥିବା ନିମିତ୍ତ ପେଡ଼ିଟି ମୁଁ ନିଜେ ନେଇଯିବି ।
ତୁ ଛୁଅ ନା ।

ଲୁହଝର ଆଖିରେ ସେ ଝରିଆ ଆଡ଼କୁ ମୁହଁ ଫେରାଇଲା । ତା' ଦାନ୍ତରଗଡ଼ା
ବନ୍ଦ ହୋଇଥିଲା । ମୁଠାଖୋଲ ହାତ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଥିଲା । ମୁହଁ ଶୁଖି କଳାକାଠ
ପଡ଼ିଥିଲା । ଅଳଗ୍ ବାଳ କପାଳ ଉପରେ ଝୁଲୁଥିଲା । ତା' ହୃତ ଓ ମୁଣ୍ଡର ଶିର-
ଗୁଡ଼ିକ ଟଣକ ଉଠିଥିଲା ।

ଟବ ମଣିଲା, ଝରିଆ ଟକ୍ଟୁଛି । ସ୍ବର ନରମାଇ ସେ କହୁଲା, ମାରିବାକୁ ମନ
ହେଉଛି ତ ମନଇଚ୍ଛା ମାରି ଏଥର । ହାତପୁଣି ସାରିବାକୁ ଆଉ ଏ ସଂସାରରେ
କାହାରିକୁ ପାଇବୁ ନାହିଁରେ....

ଝରିଆ ଖୁଣ୍ଟପରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ତା' ଭୁଣରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥିଲା ।
କ'ଣ କହିବ କହିବ ହେଉଥିଲା ପରା ।

କହୁଲା ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ଗଲା ଖଜାରୁଣ୍ଡ, ଲେଟଣି କାଣ ତାକୁ ଆହ୍ୱାନ କଲା । ସେ ଧନୁ
ପରି ବଙ୍କେଇ ଗୁଡ଼ିଆଉଥିଲା । ମେଷା ମେଷା ଖଜାର କାଢ଼ି ତଳେ ପକାଇଲା ।
ଆଖିରୁ ପାଣି ନିମିତ୍ତ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ହାତପାଦ୍ମରେ ଆଖି ଯୋଡ଼ି ସେ ସଲସି ଠିଆ ହେଲା । ଟବଆଡ଼ୁ
କୋରଡ଼ିଆ ଦୃଷ୍ଟି ଚାଲିଲା ଦାଣ୍ଡପରକୁ ।

ଭଅଁର ଲୁଗାପୁଡ଼ା, ଆଉ ଚେପା ଲେଟା ଧରି ଦ୍ବାରବନ୍ଧ ପାଖରେ ଠିଆ
ହୋଇଥିଲା । ଟବର ଦୃଷ୍ଟି ତା' ଉପରେ ପଡ଼ିବାରୁ ସେ କହୁଲା, ଗାଡ଼ି ପାଖରେ
ଚଢ଼ିଲା ପିଲାଏ ଆସି ଠିଆ ହେଲେଣି । ବଳଦକୁ ହୁରୁଡ଼ାଉଛି । ଗଲା ଅଇଲା
କେତେ ଲୋକ ଜମିଲେଣି । ନିଧି ବେହେରାକୁ କ'ଣ ସବୁ ପଚାରୁଛନ୍ତି ।

ସେ ଜବାବ ଦେଉଛନ୍ତି, କାହାଘର କଥା ମତେ କି ଲାଗି ହୋ ? ଆଗରୁର
ଭଡ଼ା ପାଇଲେ ଲଙ୍ଗାକୁ ନେ କହିଲେ ନେବି । ମୋ' କାଳିଆ-ବଳିଆ ବଳଦ
ଦୁଇଟା ସଂସାରଯାକର ବୋହୁ ବୁଝନ୍ତି ।

ଭଅଁର ତାଙ୍କରୁଟି କହୁଲା, ତମେ ଧଅସି ଆସ ସାନ୍ତାଣୀ । ମୋ'ର ତେଣେ
ଭଉରୁ କାମ । ଫେରିବାକୁ ଉତ୍ତର ହେଲେ ଭାଉଜମାନେ ମୋ ନିରୋଳା ଘରେ
କଳାକଳା ବୁଲେଇ ଦେବେ ।

ଝରିଆ ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ି ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା ।

ଟଙ୍କା ଭାବିଲ, ଝରଆ ଉଅଁର ପଛରେ ଧାଇଁବ, ତାକୁ ମାରିବ ପରା । କିନ୍ତୁ ସେ ଚଢ଼ିଲ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କା କହିଲ, ମତେ ମାରିବୁ ତ ମାର । ସେତିକି ତୋ' ଦରବ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ । ମନେ ପକାଉଥିବ । ତୋ'ର ଆଉ କିଛି ନିଧିସମ୍ପତ୍ତି ବାନ୍ଧନେଇ ନାହିଁରେ, ଖୋଲି ଦେଖିବୁ ତ ଦେଖ । ତୋ'ର ପିନ୍ଧା ଲୁଗା ହ'ଖଣ୍ଡି, ଆଉ ସେ ଚେପା ଲେଟାଟି, ମୋ' ବାପ ଘରର । ସେଇଟିକୁ ଦେଖୁଥିବ, ତୋ' ସୋଗତ-ସରଗ ସୁମରୁଥିବ । ...

ଝରଆ ଏତେ ବେଳକେ ମୁହଁ ଖୋଲିଲା । କହିଲା, ମୋ' ସେନେହ ତୁଲିକି ଯାଉ ବେ ! ଏ ଘରକୁ ତତେ ମୁଁ ଆଣି ନ ଥିଲି । ଯିଏ ତତେ ସକସକ ହୋଇ ଆଣିଥିଲା, ଆଗ ତୋ' ଗୁମସ୍ତା ତାକୁ ଖାଇଲା । ଯାହା ପାଖରେ ତତେ ଛୁଡ଼ିଥିଲା ସେହି ବୋଉଟି ମୋ'ର, ଯିଏ ତତେ କୋଳରେ ବସାଇ ଖୋଉଥିଲା, ଛୁଇଁରେ ଜାଳ ଶୋଉଥିଲା, ତା'କୁ ବି ତୋ' ଗୁମସ୍ତା ଛୁଡ଼ିଲା ନାହିଁ ।

ଝରଆ ଧାଇଁଯାଇ ହେଲା । କାଗ ଅଟକାଇ ପୁଣି କହିଲା, ମତେ କ'ଣ ତୋ ଗୁମସ୍ତା ସହକରେ ଛୁଡ଼ିଆନ୍ତା ? ଶିବବାବାଙ୍କର ଶରଣ ପଶିଲି । ମୋତେ ଧରି କେଣା କେଣା କରି ଝୁଣିଲା ସିନା, ବାବାଙ୍କ ଡରରେ ଛୁଡ଼ିଦେଲା । କେତେ ଧନ ଦେଲି, ନେହେରୁ ଦେଲି, ଭଜନ କଲି, ତେବେ ଯାଇଁ ବାବା ଦୟା କଲେ । ତୋ' ଭିତରୁ ଗୁମସ୍ତା ତଡ଼ିଲେ । ...

ଟିକିଏ ରହୁ ଦମ୍ ନେଲା । ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସିଲା । କହିଲା, ତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦୁକୁ ! ତୁ ଜାଣୁ ସେ ଗୁମସ୍ତା ମୋ' ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼େଇଛି । ଏ ଗାଆଁରେ ତୁ ଥିବାଯାଏ ସେ ଏମିତି ଗୋଡ଼େଇଥିବ । ବାଗ ପାଇଲେ କାରୁ କରିବ । କେବେ ଅକଳରେ ପଡ଼ିଲେ ଜୀବନ ନେବ । ଯାଉଛି ତ, ତୋ' ଧୂଆଁରେ ଟିପ ଗ୍ରେଇଁବ ନାହିଁ । ...

ଏତେ ଦୁଃଖରେ ବି ଟଙ୍କାକୁ ହସ ମାଡ଼ିଲା । ଭାବିଲା, ଏଇସବୁ ଧାରଣା ନିଶାଖୋର ନିରୁଦ୍ଧିଆ ଝରଆର ମୁଣ୍ଡରେ ଭରି କରି ସେମାନେ ତା'ର ସବନାଣ କଲେଣି । ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ସେ କେବେ ବୁଝିବ ନାହିଁ । ସୁନାଦେଇ ନିଶା ଖୁଆଇ ତା' ଅଜାଣତରେ ଯାହା କରାଇଛି, ସେ ପ୍ରକାଶ କରି ସେମାନଙ୍କର ଚନ୍ଦ୍ରାନ୍ତ ପଦାରେ ପକାଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ନିଧି ବେହେରା ଦାଣ୍ଡରୁ ତାକ ଛୁଡ଼ିଲେ, ଉତ୍ତର ହେଲା ମା'; ଦୂର ବାଟ, ଅସାଧ ଦଣ୍ଡା ବାଟ । ବେଶି ରୁଦି ହେବ । ଝଅଟି ଆସ ।

ଟଙ୍କା ମେଲଣି ନେଉଣୁ କହିଲା, ରୁଣ୍ଡର ଭାଷା ତା'ର କୋହରେ ଅରୁଆଏ, ତଣ୍ଡିରେ ଅଟକି ଅଟକି ଯାଉଥାଏ, ଯାଉଛି ରେ, ସେମାନଙ୍କର ମିଛ ପ୍ରସ୍ତରରେ

ପରତେ ଗଲୁ; ମୁଁ ଆଉ କ'ଣ କହିବି ? ମୋ'ର ସବୁ ଦୋଷ ମୁଁ ମାଗି ନେଉଛି । ଗୁମସ୍ତାଟାକୁ ବି ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯାଉଛି । ହେଇଟି ଦେଖ, ତତେ ମୁଁ କୁହାର କରୁଛି ।

ଟଙ୍କା ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲା । ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇଲା । ଆଖିର ଲୁହ ତା'ର ମାଂସଲ ପୁରକା ଗାଲ ଉପରେ ଗଡ଼ି ପଡ଼ୁଥାଏ ।

କୋହ ଡୋକ ପୁଣି ସେ କହିଲା, ଗୁମସ୍ତା ମୋ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ଧିରା ଯିବ । ଆଉ ତୋ'ର କାହ୍ନୁକୁ ଡର ? ନିଶାପାଣି ଛୁଇଁବୁ ନାହିଁ, ସେ କୁହୁ ପୀ ମୋହନ ପୁନାବଡ଼ିଉଣୀର ଘର ମାଡ଼ିବୁ ନାହିଁ । ବାବାଜୀଟା ଭଣ୍ଡ, ଲେହା, ମାଇପିରଙ୍ଗା, ଲମ୍ବିଟିଆ । ତା' ମଠରେ ଗୋଡ଼ ଦେବୁ ନାହିଁ । ନିଜ ହାତରେ ନିଜେ ଫୁଟାଇ ଖାଇବୁ । କାହ୍ନୁ ଘରେ ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ଛୁଇଁବୁ ନାହିଁ । ତୁ ପଛେ ନ ଯାଆ, ଯେଉଁ ଦିନ ମତେ ଡାକିବୁ, ମୁଁ ଶୁଣିବି ତୁ ମୋ ବୋଲି ମାନିବୁ, ମୁଁ ନିଜେ ତୋ' ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିବି ।

ବାହାରେ ନିଧି ବେହେରା ବରଜିଥା ସ୍ଵରରେ ପୁଣି ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲେ । ଟଙ୍କା ବୁଲିପଡ଼ି ଝରିଆକୁ ପଛକରି ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ ଆସିଲା । ନିର୍ମାଲ ପେଡ଼ିଟି ଉଠାଇ ପଦାକୁ ଆସୁଣୁ ଦ୍ଵାରବନ୍ଦ ଝୁଣ୍ଟି ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ପାହାଚ ଓହ୍ଲାଇଲା । ଗାଡ଼ି ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଭିତରକୁ ପଶି ପରା ହୋଇଥିବା ସପମଣିଣା ଉପରେ ପୁଡ଼ାକୁ ଆଉଜି ବସିଲା ।

କାଲିଆ ବଳିଆ ଯୋଗୁ ହେଲେ । ନିଧି ବେହେରାଙ୍କ ପୁଅ ଗାଡ଼ି ଆଗରେ ଯୁଆଳି ପାଖରେ ବସିଲା । ଗାଁ ପିଲାଏ ହୋ-ହୋ ହେଉଥାନ୍ତି । ଚଢ଼ା ମାଇପିରୁଡ଼ିକ କ'ଣ ସବୁ ପଚାରୁଥାନ୍ତି । ଟଙ୍କା କାନକୁ ନେଉ ନ ଥାଏ । ଉତ୍ତର ଦେଉ ନ ଥାଏ । ତାଟର ଫାଙ୍କବାଟେ ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ଖୋଲ ଦ୍ଵାରକୁ ଏକା ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହିଥାଏ । ତଥାପି ସେ ଭାବୁଥାଏ, ଝରିଆ ବାହାରବ କି ? ଧାଇଁ ଆସି ଗାଡ଼ି ଅଟକାଇବ ? କହିବ, କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛି ଲୋ ଘରର ଘରଣୀ ? ଓହ୍ଲା କହୁଛି, ଓହ୍ଲା—

ଝରିଆ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଦୁଇ ହାତର ପାପୁଲରେ ସେ ଆଖି ପୋଛୁଥିଲା ।

କାନ୍ଦୁଛି କି ? ଧାଇଁ ଆସିବ ? ଅଟକାଇବ ?

ଗାଡ଼ି ଚାଲିଲା । ଝରିଆ ଆଖିଆଗରୁ ଛପିଲା । ସେ ଆସିଲା ନାହିଁ, ବାଟ ଓଗାଳି ଅଟକାଇଲା ନାହିଁ ।

ଏବଂ ତା'ର ଗାଡ଼ ଗଲି । ବଳିଆ କାଳିଆ ଭାବେ ନେଉଛନ୍ତି । ଶେଷେ ତ ଅଟକି ନାହିଁ । ଦିନ ଓ ରାତି । ସେଇ ଦିନେ ପରା ଆସି ଦେଖାଣକୁ ଭୁଲିବାକୁ ବସି ଗୁଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି ବଡ଼ ଦେଉଳରେ । ମଝିରେ ମାୟା, ସୁଭଦ୍ରା ଠାକୁରାଣୀ । ଝିଅ, ଭଉଣୀ, ଘରଣୀ ପୁଣି ମା—ସର୍ବନାକାରଣୀ ।

ସେଇ ତ ଯୁଆଳ । ବଳିଆ କାଳିଆଙ୍କ ବେଳରେ ବନ୍ଦା । ସମସ୍ତ ପରି । ଯୁଆଳ ଉପରେ ବସିଛନ୍ତି ତା'ର କେତେ କେତେ ଜନମରୁ ଯାଇତା କରମଫଳର ମାଳିପିନ୍ଧା ପ୍ରାରବ୍ୟ ପୁରୁଷ । ଗାଡ଼ିଆଳ । ଆସିବୁ ଦିନ ନାହିଁ । ଜାଣି ହେଉଛି । ଅନୁଭବ କରି ହେଉଛି ।

ଦଣ୍ଡା ଧରିଛନ୍ତି ତା'ର ଏକ ଜନମର କରମ ପୁରୁଷ । ଆଶା ଓ ଦୁଃଖର ଦୃଢ଼ି ଦୁଃଖ ହାତ । ଅନ୍ଧଟିଏ । ବୋକାଟିଏ । କାଳ ବ । ଓଟାରି ହୋଇ ଯାଉଛି ଦଣ୍ଡାକୁ ମୋଡ଼ି ଦେଉଛି । ଖାଲ-ଖମା, ଦିପ-ତମା, ପଙ୍କ-କଙ୍କର, ବାଲି-ପନ୍ଥାର ଯେଣେ ମନ ତେଣେ ମୋଡ଼ି ଦେଉଛି—

ଗାଡ଼ି ତ ଗଲି । ଚକ ଖାଲି ଗଡ଼ି ଯାଉଛି । ମୁହୂର୍ତ୍ତମାନେ ଦୁଇ ପାଖରେ ଅତି ବେଗରେ କୁଟି ପଳାଉଛନ୍ତି । ଦିନ, ରାତି, ମାସ ଓ ଋତୁମାନେ ଆସୁଛନ୍ତି, ଯାଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ରାତି ।

ସେମିତି ବଢ଼ିଯାଇଛି ପାଞ୍ଚଟି ବର୍ଷ । ଚଢ଼ିକ ଗୁଡ଼ିଲେ ଲଗୁଛି କାଲି ପରକା । ନିଠେଇ ନିଠେଇଲେ, ସୁଖ ଓ ଦୁଃଖର ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ଟିକିନିଷି ନିଖାରି ଝୁରିଲେ, ମନେହୁଏ, ଓଃ କେତେ ଯୁଗ ସତେ ବଢ଼ିଯାଇଛି ।

ଦୁଃଖର ହେଉ କି ସୁଖର ହେଉ, ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକର ଫାଙ୍କରେ ଟଣିର ନିରୋଳା ବେଳର ଆସିବୁ ଦିନିଆଁ ତା'ର ଫାଟିକ୍ଷେପ ପୁଣ୍ୟଭୂଇଁ, ଖୁଣ୍ଟିଆବଣର କେତେକାଳର ସେହି ଧରଣୀ ଉଡ଼ୁଉପରେ ଠିଆ ଅଜାଣଶୁରଙ୍କ ଅମଳର ଗୁଲି ଘରଟି । କାରୁକାର୍ଯ୍ୟର ଓରା ଓ କବାଟଗୁଡ଼ିକ । ଗୋଟିଏ ପୁରୁଣା ମନ୍ଦିର ପରି ।

ସେଇଠି, ମଣିଷର ଦେହ ଧରି ତା'ର ଠାକୁର ଓ ଠାକୁରାଣୀମାନେ ଜନମି ଥିଲେ । ଲାଲାଖୋଲା ସାରି ପୁରୁଷକୁ ପୁରୁଷ ସେମାନେ ଦେହକୁ ମଣାଣିକୁ ପଠାଉଥିଲେ । ବଡ଼ବଡ଼ୁଆ ହୋଇ ଆସେ ଖାଲି ତାଙ୍କର ଥିତର ସୁଦ୍ଧାକୁ ଆସି ସରଗ, ନରକ, ଅବା ଆଉ କାହାର ପେଟ ଭିତରକୁ ଗୁଲି ଯାଉଥିଲେ ।

କିଏ କେତେଦିନ ବଞ୍ଚି ରହିଥିଲେ କେହି ଜାଣେ ନାହିଁ । ବାପ, ଅଜା, ପଣଅଜାଙ୍କର ନାଁ କେହି କେହି ଅବା ମନେ ରଖିଥିବେ, ନୋହଲେ ଆଉଆଉ ପୁରୁଣା-ପୁରୁଷଙ୍କ ନାମ କାହାର ମନେ ନାହିଁ । ସେ-ସମସ୍ତଙ୍କର ବସୁଧ ଗୋଟିଏ —‘ଥିଲେ’ । ନା ବ ଗୋଟିଏ—‘ବଡ଼ବଡ଼ୁଆ’ ।

ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଭକ୍ତ କରୁଥିଲା । ସୁଖ କରୁଥିଲା । ପାଣି ଟେକୁଥିଲା । ଦୂରକୁ ଆସି ସେତକ ଜଳେ ସେମାନେ ଘେନୁ ନାହାନ୍ତି କି ? ସେମାନେ କ'ଣ ଉପାସ ଭୋକରେ ଶୋଷ ବନଳରେ ତା'ର ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି ? ଏ ପୁରରେ ନୁହେଁ, ସେ ପୁରରେ ?

ସେହି ଘରେ, ସେହି ପବନ ଶେଷରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥିବ ତା'ର ଏ ଜନ୍ମର ଦେବତା, ତା'ର ବର, ଗତି ମୁକ୍ତିର କାରଣ । ହଁ, ସେ ବି ତା'ର ଦେବତା ପର । କେଉଁ ଦୁଷ୍ଟ ଗ୍ରହର କୋପରୁ ସେ ଅବବେଳା । ଅରଣ୍ୟ । କେମିତି ସେ ଚଳୁଥିବ ? କିଏ ତା'ର ସେବା କରୁଥିବ ? ସେ କ'ଣ ଅନୁତାପ କରୁ ନ ଥିବ ? ମନେ ମନେ ଟଙ୍କାକୁ ଖୋଲୁ ନ ଥିବ ? କାହିଁକି ଏବଂଯାଏ ଲୋଡ଼ିଲା ନାହିଁ ତ ?

ମନେମନ୍ତେ ସେହି ଶେଷ ଦୃଶ୍ୟଟି । ଚଳନ୍ତା ମେଘର ଅଳପ ଡାଙ୍ଗରେ ଚରୁଥାଁ ଜନ୍ମର ଶକ୍ତିକ ପ୍ରକାଶ ଓ ବିଲେପ ପର । ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ଝରିଆ ଠିଆ ହୋଇଛି, ହାତ ପାଦୁକରେ ଆଖି ପୋକ୍ତୁଛି ।

ଝରିଆର ପଥର-ମନ ତରଳିଥିଲା ? ସେ ଦୁଃଖ କରୁଥିଲା ? ତା' ମନର କେଉଁ ଅନ୍ଧାର କୋଣରେ ଟଙ୍କାପାଇଁ ସ୍ନେହର ଟିକ ଝରିଗାଟିଏ ଝରୁଥିଲା ? ଟଙ୍କା ଆଖି ଆଗରୁ ଅନ୍ତର ହେଲରୁ ସେହି ଝରିଗାଟି ଆପେ ଶୁଖିଗଲା ? ନୋହଲେ, କାହିଁକି ସେ ଆଖି ପୋକ୍ତୁଥିଲା ?

ଏବଂଯାଏ ସେ ଆଖି ପୋକ୍ତୁଛି କି ? ଝରି ହେଉଛି ? ଅପକର୍ମ ପାଇଁ ଅନୁତାପ କରୁଛି ? ଦୁଃଖରେ ସନ୍ତୁଳି ହେଉଛି ? ଲଜରେ ଲୋଡ଼ି ପାରୁନାହିଁ ?

ଅରକ୍ଷିତ କର ମୋଡ଼ିଲା ।

ସବୁ ଭାବନା ବାମ୍ଫେଇ ଆଖିରୁ ଯେଉଁ ଲୁହର ଧାର ଛୁଟିଥିଲା, ଟଙ୍କା ତମକି ଉଠି ନିଜ ପଣତରେ ସେତକ ପୋଛୁଦେଲା । ଜିଭ କାମୁଡ଼ିଲା । ପୁଣି ଭାବଲା, କି ଦୁର୍ବଳ ସେ ନ ଲଲ ସତେ ! ଭୋଗଣ ପିଲର ପାଖରେ ଜଗି ବସି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଢାଳିବା ଭଲ ନୁହେଁ । ହେ ବଡ଼ ଠାକୁରେ ! ମୋ' ଅରକ୍ଷିତକୁ ଭଲ କରି ଦିଅ, ତମର ଶରଣ ପଶୁଛି ।

ଟଙ୍କା ଓଲଟି ହେଲା । ଜଣାଣ କଲା, ଗତ-କଥାଗୁଡ଼ାକ ମୋ ମନକୁ କେବେ ନ ଆସୁ ଠାକୁରେ, ତମର ଦୟାରୁ ମୋର ବେଳ କଟିଯାଇଛି ।

ଅରକ୍ଷିତ ଦେହର ତାତି ଉଠା ହେଲାଣି । ଜର ଓହ୍ଲାଇ ଗଲାଣି କି ! ରାତି କେତେ ହେଲ ଜାଣି ହେଉ ନାହିଁ । ପାଖ ଘରେ ଜେଜେମା କାହିଁକି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛି । କୁହାଉଛି । ସେ ବି ଜରୁଆ । ଚର ଭୋଗଣୀଟି । ଦିନେ ଭଲ ରହିଲେ,

ଦିନଦିନ ବେମାର ପଡ଼ୁଛି । ତଥାପି ସେ ଘୋଷାର ହୋଇ କାମ କରୁଛି । ଅତି ଅଶକ୍ୟ ହେଲେ ବଛଣା ଧରୁଛି । ମରବାକୁ ସେ ନିଜର ମନକୁ ମନା କରୁଛି ।

ହାତ ଯୋଡ଼ି ବଛଣାରେ ପଡ଼ି, ସେ ଜଣାଣ କରେ—ହେ ଜଗନ୍ନାଥେ, ଆଉ ଦିନାଦିନେ ସତାର କର । କାର୍ତ୍ତିକା ଜେହେଲରୁ ଫେରୁ, ମତେ ନବ । ଏ ଟଙ୍କାଟି ଚଳିବ କେମିତି ? କୁଆଟାକୁ ଧରି ବାର ଦହଗଞ୍ଜ ହେବ । ହେ ଠାକୁରେ, କାର୍ତ୍ତିକାଟି ଫେରୁ, ନୋହଲେ କିଏ ମୋ ମୁହଁରେ ନିଆଁ ଦବ, କହ ? ମୋ ଆତ୍ମା ଅମୋକ୍ଷ ରହୁବ । ହେ ଠାକୁରେ, ମୋ' ଗୁହାରି ଶୁଣ ।

କିଛି କରିପାରୁ ବା ନ ପାରୁ ବୁଢ଼ୀଟି ଟଙ୍କାର ମନରେ ବଳ ଆଣେ । ସେ ଏକା ନୁହେଁ, ଏହି ଧାରଣା ଟଙ୍କାର ନିଆଦାପଣ ଉଠା କରେ । ଭଲ ଥିଲାବେଳେ ସେ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଜଣେ । ତା'କୁ ଖୋଲାଏ, ତା'ର ଯନ୍ତ୍ର ନିଏ । ତା' ସଙ୍ଗରେ ଗୁରୁରୁ ଗୁରୁରୁ ହେଉଥାଏ । ତା' ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇ ଥାଏ । କୋଡ଼ରେ ବସାଇ ପିଲାକୁ ଝୁଲୁଡ଼ୁ ସେ କରକର ହୋଇ ହସେ । ବୁଢ଼ୀ ଗମ୍ଭୀର ହୁଏ । ରୁ, ରୁ କରେ । ଅରକ୍ଷିତର ପିଠି ଆଉଁସି ଦିଏ ।

ପାଖରେ ଟଙ୍କା ବର ବାଟୁଥାଏ, ଅବା ଦହ ମୋହୁଁ ଥାଏ । ଜାତିଜାତିକା ବଡ଼ ପାରି, ସେ ଶୁଖାଇ ରଖେ । ଦହ, ଦହଛେନା, ଘିଅ ଦିଆର କରେ । ଯିଏ ଗୁହେଁ ତା'କୁ ବନ୍ଦି କରେ । ଗାଈଟି ଅରୁଦ ବେହେରା ଜଣାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗୋରୁଗାଈ ଯେଉଁ ପୁଅଟି ଜଣେ, ସେହି ରଥଥା ଆସି ଗାଈ ଦୁହେଁ । ତା'କୁ ପୁଣି ଚରାଇବାକୁ ନିଏ । ଗୋ'ରୁର ଆଉଁସକୁ କାମ ଟଙ୍କା ନିଜେ କରେ । କାଳିଆ ଗାଈଟିର ନାଁ ବୁଧେଇ । ଧଳା କଳା ଛଉକା ତା' ବାହୁଗର ନାଁ ଟଙ୍କା ଦେଇଛି ଛଉକା । ନିଜ ପିଲାଠୁଁ ବଳି ସେ ତାଙ୍କର ଯନ୍ତ୍ର ନିଏ ।

ଅରୁଦ ଓ ବେଳେ ବେଳେ ତାଙ୍କ ଘରଣୀ ଧୀର ଓ ପୁଅ ଦୁହେଁ ଗୁହାସ ଓ ରଥଥା ଆସି ଦେଖନ୍ତି । ଖୁସି ହୁଅନ୍ତି । ଆଖିରେ ଗୋରୁ ମୃତ କି ଲିଣ୍ଡାଏ ଗୋବର ଅରୁଦ ନଷ୍ଟ କରାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଟଙ୍କାର ବାରିର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସେ ଯେଉଁ ଚଉଖୁଣ୍ଟିଆ ଅଣ୍ଟାଏ ଗନ୍ଧାର ଖାତ ଖୋଳି ଦେଇଛନ୍ତି, ସେହି ଖାତରେ ସବୁ ଢାଳି, ଅଜାଡ଼ି ଖତ କରିବାକୁ ସେ ଉପଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ବାରିରେ ନାଟୁଣ ପନିପରିବା କରୁଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିକ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ । ଦୁହେଁ ବଳୁଆ ପାରଙ୍ଗମ ଥିଲେ । ଟଙ୍କା ଘରକୁ ଜାଣ ଏକା । ବୁଢ଼ୀ ଅପାରଗ । ଟିକି ପିଲାର ଲେଖିଲା । ତା ଛଡ଼ା ବାର କାମ । ମନ ହାଇଁପାଇଁ ହୁଏ । ସବୁ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ତଥାପି ସେ ବାରିରେ କାମ କରେ । ପୁଞ୍ଜାଏ ଲଙ୍କା ମରିଚ, ଦ' ପୁଞ୍ଜା ସାରୁ, ଖମ୍ବୁଆଳୁ ଅବା ଛନଛନିଆ ବାଇଗଣ ଦ'ଗଣ୍ଡା ପାଇଁ କାହା ମୁହଁକୁ ଡାଆଣୀଙ୍କ ପରି ସେ ଅନାଇଁ ରହୁବ ? ତା ସାଙ୍ଗକୁ ବନ୍ତଳ କଦଳୀ ।

ତେ ପାଇ ତା' ହାତରେ ଗଛ ବଳିଷ୍ଠ ହୁଏ । ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର କେତେ ବା
ଲେଡ଼ା । ନିଜ ଗୁଳରାଣ ମେଣ୍ଟାଇ, ଗଲ-ଆଇଲ ମାଗରୁଣୀକୁ କିଛି ଦେଇ,
ବଳକା ପରିବା ବିକଲେ ନଗଦ ପଇସା ହାତକୁ ଆସେ ।

ଶିମିଳ ତଳ କିଆର, ସୁନାଆଳ ପାଇଁ ଲଜତନ ପାଟଙ୍କ କୋଠିଆ ତା'
ବାପର ପାହାରରେ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ଜୀବନ ହାରିଲା । ସେଥିପାଇଁ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତ
ଜେହେଲ ଶ୍ରେଣିଲ । ଜମିଖଣ୍ଡିକ ପାଟେ ମାଡ଼ିବସିଲେ । ବାକି ଜମିର ଫସଲର
ଭାଗରେ ଗ୍ରେଟ କୁଟୁମ୍ବର ବର୍ଷିକ ଚଳିଯାଏ । ଅନ୍ୟତ ବେହେରା ଗର ଧରିଛନ୍ତି ।
ସେ ଯାହା ଦିଅନ୍ତି ସେଥିରେ ଓଜର ଆପଣି କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ ନାହିଁ ।

ତାଙ୍କ ଉପରେ ଟକ୍ସର ଅବଶ୍ୟାସ ନ ଥାଏ । ଘରଭଙ୍ଗା ଲୋକେ ତାଙ୍କ
ସତୋଟପଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଟକ୍ସ ଆଗରେ ଏଣୁ ତେଣୁ ପାଞ୍ଚ କଥା ଫୋଡ଼ିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା
କଲେ ସେ କାନକୁ ନିଏ ନାହିଁ । ସେ ଜାଣେ, ରତନପୁର ଗାଆଁରେ ଆପଦ
ବିପଦ, ହାନି ଲାଭରେ ସେହି ଏକା ତାର ସାହାଉରସା ।

ଅନ୍ୟତ ମଣ୍ଡି, ଏବଂ ଏକଯାଏ ପ୍ରକାଶ କରନ୍ତି ଯେ ସେଦିନ ରାତିରେ
ସେ ଟକ୍ସ ଆଗରେ ଓଲଟା ଖବର ଦେଇ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛନ୍ତି । ସତ କହିଥିଲେ,
ଟକ୍ସର ଦୁଃଖ ପାଇଁ ନିଜକୁ ସେ ଦୋଷୀ ମଣ୍ଡି ନ ଥାନ୍ତି ।

ଟକ୍ସ ନିଜ କପାଳର ଦୋଷ ଦିଏ । ତାଙ୍କୁ ଦୋଷରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ
ଚେଷ୍ଟା କରେ ।

ସେ ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି, ସତ ଯେ ମା' କପାଳ ଲିଖନ କେ କରିବ ଆନ ?
ତେବେ, ଯେଉଁ ଖବର ଦେଇ ବୁଢ଼ୀ ମତେ ଝରିବାବୁଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଥିଲେ, ସେ
ଖବର ମୁଁ ଦେଇ ନାହିଁ । ଝରିବାବୁଙ୍କ ଡଙ୍ଗା ଦେଖି, କଥା ଶୁଣି, ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା
ଅଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାରରେ ମୁଁ ଗୁମିଆଁ ହୋଇଗଲି । ସେ କ'ଣ ଜାମିନ୍ଦାର ହୁଅନ୍ତେ ?
କୋର୍ଟ କଚେରୀକୁ ଧାଇଁ ଶଶୁରଙ୍କୁ ମୁକାଲି ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ଚରିତ କରନ୍ତେ ?
ସେଇଥିପାଇଁ କଥାକୁ ବୁଲେଇ କହିଲି । ଗୁମିସିଟି ହୋଇ ପଳାଇ ଆସିଲି ।

--ଅମଣିଷ ମଦୁଆ ଆଗରେ ସତ କଥାର ମୂଲ୍ୟ ରହୁ ନ ଥାନ୍ତା ମଉସା !
ସ୍ନେହ ଭକ୍ତ ତା' ହୃଦୟରେ ନାହିଁ । ହୃତ ଅହୃତ ସେ କେବେ ବିଚାର ନାହିଁ ।

—ମୁଁ କ'ଣ ଭାବେ ଜାଣି କି ମା ? ସତ କଥା କହିଥିଲେ ହୁଏତ ଭୋର
ସେହି ନିର୍ଜୀବ, ମଦୁଆ ସାମୀକୁ ଏକୁଟିଆ ଗୁଡ଼ି ଆସି ନ ଥାନ୍ତୁ । ତୁ ନିଜେ ଏ
ଘରେ ଏକୁଟିଆ ପଡ଼ି ବାର-ହଇରାଣ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତୁ । ଦୁହେଁ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ହୋଇ
ଅଧିକ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ଶ୍ରେଣି ନ ଥାନ୍ତୁ । ଅପମାନ ସହବାକୁ ଏମିତି ବାଇବିଛ ପରି
ଗୁଲିଆସି ନ ଥାନ୍ତୁ ! ତୋ' ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ, ତୋ' ଏକୁଟିଆ ଘରକରଣା, ଭୋର

ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ତୋତେ ଆରେଇ ଯାଇଥିଲା । ତୋ'ର ଶିଶୁ ଶିଶୁନ ହେବାଯାଏ ସେଇଠି ତୁ ରହିଥାନ୍ତୁ । ଏ ଗାଆଁର ଖଲ ଲୋକେ ତୋ'ର ବାର ନିନ୍ଦା କରି ନ ଥାନ୍ତେ ।

ଟଣ୍ଡା ଭାବେ, ଅନ୍ୟତ୍ର ବେହେରା ଯାହା ଯାହା କହିଲେ, ହୁଏତ ସତ । ମଣିଷର ଭଜ ମଣିଷ କ'ଣ ନଜେ ଜାଣି ମାରେ ? କିଏ ଜାଣେ କି କି ଘଟଣା ପୁଣି ଘଟି ଯାଇଥାନ୍ତା ? ସେହି ସବୁର ପ୍ରଭବ ତାର ଉଜର୍ଜ୍ଜ୍ବ, ନିରୁଣିଆ ମନକୁ କେଉଁ ବାଟରେ ଦଉଡ଼ାଇ ନେଇଥାନ୍ତା । ବାହାରେ ଘଟୁଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ତା'ର ତ ହାତ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡା ଭାବେ, ଝରିଆର ଅନ୍ଧ-ରୁଝାମଣୀ ଭବିଷ୍ୟତକୁ ଟିକିଏ ହେଲେ ନିଆ ନ ଦେଇ ତାର କଣ୍ଢେଇ ନାଟ, ଟଣ୍ଡା ଉପରେ ଅଭ୍ୟାସର, ସବୁ ଶେଷ ସୀମାର ପାହୁ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଥିଲା । ତା'ର ସହବାସ ଶକ୍ତି ଦୋହଲୁ ଥିଲା । ସେ ଶକ୍ତି କେବେ ଟଳି ପଡ଼ିଥାନ୍ତା କିଏ ଜାଣେ ? ପେଟକୁ ଦାନା, ଦେହକୁ କନା, ପଦେ ଆହା କହୁ ଛଟପଟ ଜୀବନରେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ବାସନା ଦେବାକୁ କେହି ନଥିଲେ । ପେଟର ପିଲା କ'ଣ ମନକୁ ଆସୁଛି କରି ରଖି ପାରିଥାନ୍ତା ।

କିଏ କହିବ ?

କେତେଥର ସେ ଭାବିଥିଲା, ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବ । ବାଇଆଣୀ ପରି ଏକୁଟିଆ ଖଣ୍ଡାରେ ସେ ଏପାଖ ସେପାଖ ଧାଉଁଥିଲା । ବିରୁଦ୍ଧୁଥିଲା, କେମିତି ମରିବ ? କୁଅକୁ ଡେଇଁବ ? ବେକରେ ଦଉଡ଼ା ଲଗାଇବ ? ଜୀବନ ଗଲା ପରେ ତା' ଆତ୍ମା ଅମୋକ୍ଷ ପ୍ରେତ ହୋଇ ଦୁଃଖ ସହଲେ ସହ, ଏ ଜୀବନର ଦହଗଞ୍ଜରୁ ସେ ପରିସାଣ ପାଇଯିବ ତ !

ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତରେ ପହଞ୍ଚି ଆଗେଇ ଯାଉଛି, ମନ ଆଗରେ ଉଭା ହୁଏ ସୁନା-ବଜ୍ରପତ୍ର । କହେ, ସେଇଆ କରି ଲେ, ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ବୋହୂ, ମୋ' ସାନ୍ତାଣୀ । ଅହୁଅ ଡେଇଁବା ବାଜିବ । ମଣାଣିକୁ ଯିବୁ । ଝରିଆ ଖଇ କଉଡ଼ି ବଣ୍ଟ ଆଗେ ଆଗେ ଗୁଲିବ । ତା'ପରେ ତା'କୁ ମୁଁ କାଠିରେ ନଈରୁ ବାନ୍ଧିବି । ତାକୁ କେଣ୍ଡା କେଣ୍ଡା କରି ଝରି ଖାଇବି ।

ପେଟନା ହୋଇ ଗୁଡ଼ି ସବୁ ଲେ ! ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଥିବୁ । ପାଖ ପଶି ପାଗରୁ ନାହିଁ । ତୁ କାନ୍ଦୁଥିବୁ ମଣାଣି ଭୁଲରେ । ରାତି ଅଧରେ । କଟିକଟି ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ । ମୁଁ ହସୁଥିବି ମୋ ଘରେ ।

ଦୁଇ ପିଲା ମୋ'ର ଦୁଇ ପାଖରେ ଶୋଇଥିବେ । ମହାରଣାଏଁ ମୋ ପାଦ ମଞ୍ଚାଳୁଥିବେ ? ତୋ' ଗେରସ୍ତ ଝରିଆ ମଦ ପିଇ, ମାତାଲ ହୋଇ, କାହ୍ନା ପିଣ୍ଡାରେ କି ବାଟ କଡ଼ର କେଉଁ ଗଛ ମୂଳର ଧୂଳି ଉପରେ ପଡ଼ି ଗଡ଼ୁଥିବ । ଭୋଗଣା-କୁକୁର ପରି ବେଳେ ବେଳେ ଭୁକି ଉଠୁଥିବ ।

ଡେରି କାହିଁକି କରୁଛୁ ? ଯାଆ ଲୋ, ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ଗେଲ୍ଲା ବୋହୂଟି ! ଡେରି କାହିଁକି ? ବାରି କବାଟ ମୁକୁଳା କରିଛୁ । ଆଗରେ ପାତାଲଫୁଟା କୁଅ । ତେଇଁ ପଡ଼ିଲେ ନିହମାକେ ଜୀବନ ଗୁଡ଼ିବ । ଆଲୋ, ରହ ରହ କାହିଁକି ? ଖଣ୍ଟିଆ ଖାବଡ଼ା ହେବୁ ବୋଲି ଡରୁଛୁ ? ସେତକ ନ ହେଲା ନାହିଁ । ଟାଣ ଦଉଡ଼ିଟା କୁଅ ମୂଳରେ ପଡ଼ିଛି । ତୋ' ସ୍ନେହର ବଉଳ ଗଛଟି ଅତି ପାଖରେ । ଖେପାଏ ଉଡ଼ୁକି ଚଢ଼ିଲେ ମୋଟା ଡାଳ !

ଯା, ଆଗେଇ ଯା ! ତୋ' ଭିତରୁ ଗୁଲି ଯାଇଥିବା ଗୁମଣ୍ଡା ଆଗର ବୁଦା ଗହଳି ପଛରେ ଲୁଚିଛି । ଟାକ ବସିଛି । ଆଲୋ ମୋର ସେବକା-ବଉଳ ! ତୋ' ଆସ୍ତାକୁ ସେ ଗୁମଣ୍ଡା ସେନେହରେ ପାଣ୍ଡେଟି ନବ ।

ଟିକ୍ସ ସି, ସି ହୁଏ । ବାରି କବାଟ ସଜୋରେ କଲେ । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଗୁଣ୍ଡ-ଗୁଣ୍ଡ ହୋଇ ସୁନାର ସୁମରଣାକୁ କହେ, ସତେ ? ମୋ' ଅନ୍ତେ ଘୁ ସିଆଣୀ ଝରିଆର ନାକରେ ଦଉଡ଼ି ଗଲାଲ ଟାଣିବୁ ? ସବୁ ତ ନେଲୁଣି, ଘର ଡିହ ସମେତ ବାକି ଯାହା ଅଛି ନେବୁ ? ସେଇଠୁ, କେଉଁ ବାଗରେ କେମିତି ତା' ପ୍ରାଣଟାକୁ ବି ଓଟାରି ନେବୁ ଲୋ ଡାଆଣୀ, ସେତକ ମୁଁ କରିପାରିବି ଯେ ! ପେଟର କସି ଯଦି ଫଳ ହୋଇ ଆସେ, ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାକୁ ଜାଗା ଟିକେ ଥିବ । ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘରର ପୁଅ, ଯିଏ ମୋ ପେଟରେ ଅଛି, ବାର-ଦ୍ଵାର ଶୁଣି-ପିଣ୍ଡା ହେବ ନାହିଁ ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟ କିଏ ଧଡ଼ି ଧଡ଼ି କରେ । ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଟିକ୍ସ ଧାଇଁଯାଏ । କବାଟ ଖୋଲେ ।

ଝରିଆ ଆସିଛି । ସେ ଭଲ ଥିଲା ପରି ଦିଶୁଛି । ମଦ ପିଇ ନାହିଁ । ଟାଣି-ଥିଲେ ଗଞ୍ଜେଇ ଚିଲମ ଟାଣିଥିବ । ହଁ, ସେଇଆ । ଟଳ ଟଳ ହେଉଛି ।

ଟିକ୍ସ କବାଟ କଲେ । ଯାହାର ଅଶୁଭ ସେ ମନାସୁଥିଲା, ତାକୁ ଦେଖି ସେ ବିକଳ ହୁଏ । ଭାବେ, ସେ କେଡ଼େ ପାତଳା ।

ଝରିଆର ହାତ ଧରି ସେ ଘରକୁ ନିଏ ।

ଦୁଇଟି ଦେହ ଅଲଗା କରାଇ ଦିଏ ନାହିଁ । ସେ ଦୁଃଖ ଓ ଅନୁତାପରେ ଛଟପଟ ଖୁଣ୍ଟିଆ-ଘରର ଘରଣୀ । ଗତି ସାରା ଆଖିରୁ ଲୁହ ଡାଳି ମନର କଳୁଷ ଧୋଇ ଧୋଇ ସଫା କରୁଥାଏ । ଧଡ଼ିଆ-ଧେଡ଼ଙ୍ଗ, ଅବଶ-ଅଚେତିଆ ହାଡ଼ୁଆ ଦେହରେ ତା'ର କଅଁଳ ଦେହର ପରଶ ଲାଗି ରହୁଥାଏ ।

ବିଗତ ବିସୋର ଯାଏ ।

ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କର ଭାବନା ଓ ଅନୁଗୋଚନା ସ୍ୱପ୍ନେ ନିର୍ଭର । ସେ ସତ କହୁଥିଲେ, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ସେ ମଣିକୁଦ ଯାଇଥିଲେ, ସବୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ, କିଏ ଜାଣେ, ଘଟଣାର ଚକ କେଉଁ ବାଟରେ ଗଡ଼ି ଚାଲିଥାନ୍ତା ।

ପର ଘରେ ସୁଖ ଦୁଃଖରେ ସାତ ବର୍ଷ କଟାଇଲା । ତା'ର ବାପା ଘନେ କେବେ ମଣିକୁଦରେ ପାଦ ଦେଇ ନ ଥିଲେ । ସତେକ ସେ ମଣିଥିଲେ, ଟଣ୍ଡା ପର-ଘରକୁ ଯାଇ ନାହିଁ, ଯମପୁରକୁ ଯାଇଛି । ଅବା ଟଣ୍ଡା ନାମରେ ତାଙ୍କର ଝିଅଟିଏ କେବେ ନ ଥିଲା । ନାଟୁରା କ'ଣ ତାକୁ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ବାନ୍ଧ ରଖିଥାନ୍ତା ?

ଏପରି ଯେଉଁ ବାପଘରର ଫୁଲ, ଯେଉଁଠି ସେ ଅଲୋଡ଼ା, ଅଖୋଜା ସେଠାରେ ସେହି ବାପର ଶରଣ ନେବାକୁ ସେ ଚାଲି ଆସିଥିଲା ଗୋଟାଏ ଆନରେ । ବାପ ତା ମୁଣ୍ଡକୁ ଚାହିଁଲେ ତାଙ୍କର ପଥର ଗୁଡ଼ି ତରଳିବ । ମନ ତଟିବ । ଆଉ ଗୋଟାଏ ଫିଲା ତ ନାହିଁ ? ସେହି କାରଣରୁ ନାଟୁରା ମନ ବଦଳିଯିବ ।

ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କ ଉଣରୁ ସତ ଘଟଣା ଶୁଣିଥିଲେ ସେ ମହରଗରୁ କାନ୍ତାରକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବାକୁ ସାହସ କରି ନ ଥାନ୍ତା । ଯିଏ ତା'ର ଜୀବନ-ସବୁ ତାକୁ ବାଟକୁ ଆଣିବାକୁ, ନିଜର କରିବାକୁ, ତା'ର ହେଉ କି ଝରିଆର ହେଉ, ଶେଷ କିନାସ ଯାଏ ସେ ତା'ର ଖର୍ଚ୍ଚ-ଭୁଇଁରେ ମାଟି କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ି ରହିଥାନ୍ତା । ସେଇଠି ପଡ଼ି ମରିଥିଲେ ତା'ର ଗଡ଼ମୁର ହୋଇଥାନ୍ତା । ଅନ୍ୟ କିଛି ବିଘଟନ ଘଟି ଥିଲେ, ତାର ଦୁର୍ନାମ ଦୁଇ କୁଲରେ ରଟି ନ ଥାନ୍ତା !

ଅରକ୍ଷିତ ସେଇଠି ତା'ର ବାପ-ଜେଜେପାଙ୍କ ଜନମମାଟିରେ ଜନମିଥାନ୍ତା । ଅଳକ୍ଷଣୀ ବିଧବାର ପେଟରଣ୍ଡା ଛୁଆ ବୋଲି ଦୁନିଆର ଲୋକ କହିଲେ କୁହନ୍ତୁ, ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣର ବାଘପିଲା ବୋଲି ସେମାନେ ଅବଶ୍ୟ ଜାଣନ୍ତେ ।

ଆଜି ସେ କ'ଣ ଏଇ ବକଟକ ଛୁଆଟି !

ଯେଉଁ ଗାଆଁରେ ଟଣ୍ଡାର ଜନମ, ଯେଉଁଠି ତା'ର ବୋଉ ବଞ୍ଚିଥିବା ଯାଏ, ଟିକି ବସୁଘରେ ରତନପୁରର ମା' ମାଉସୀ, ଖୁଡ଼ୀ, ଦେଠେଇ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଏକୋଲ ସେକୋଲ ହେଉଥିଲା, ବଡ଼ ହେଲା ପରେ, ଯେଉଁଠି ପୁଣି ସାବତ ମାଆର ଗସ୍ତଶା ସହ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇଲବେଳେ ସେହି ମାନ୍ୟଗଣ୍ୟ ମାଉସେ, ଆଉ ପର-ଗାଆଁରୁ ଆସି ଖୁଡ଼ୀ, ଭଉଜ, ନୂଆ-ବୋହୁଟିମାନେ ତା'ର ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ସାନ୍ତୁନା ଦେଉଥିଲେ, ସେହି ଗାଆଁରେ ଆଠବର୍ଷ ପରେ ଗୋଡ଼ ଆପୁରୁ

କେଜିମାସ ନ ବରୁଣ ସେହି ସ୍ନେହଶୀଳାମାନେ ମଣିଲେ କୁଆଡୁ ଗୋଟାଏ କିଏ
ପଲାଇ ଆସିବୁ । ପିଲାଟି ମା ହେବ । ଗୁଣ ଜାଣି ଗେରସ୍ତ ବାହାର କରି ଦେଇବୁ ।

ସେମାନେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଆସିଥିଲେ । କିଏ କେବେ । ଆଖି
ଠାଠା । ଚମୁଟା ଚମୁଟି । ବିନାକାରଣରେ ହସାହସି । ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ଦିଆ କେତେ
କଥା । ପଚାରୁ ଉଚରା ।

ମଣିକୁଦରେ କିଏ କ'ଣ ଦୁର୍ନାମ ରଚାଇଥିଲା ଗଲା ଅଇଲୁଙ୍କ ଗୁଣରୁ କ'ଣ
ସବୁ ଶୁଣି, ପାଞ୍ଚରେ ପଚାରି ଯୋଡ଼ି ଆପଣାର ହୋଇ ସତମିଛ ଜାଣିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ
ହେଉଥିଲେ । ଜବାବ ନ ଦେଲେ ପରିହାସ ନାହିଁ । ଜବାବ ଦେଲେ ଖିଆ କାଢ଼ି,
ଭଲେଇ ହୋଇ ଆହୁରି ଆହୁରି ସହସ୍ର ପ୍ରଶ୍ନ ।

ସତ କହ ହେବ ନାହିଁ । ମିଛର ଆଶ୍ରା ନେବାକୁ ସାହସ ନାହିଁ । ବୁଦ୍ଧି
ନାହିଁ । କେମିତି କଥା ଯୋଡ଼ି ମିଛକୁ ସତ ଫଳାଇ କହବାକୁ ହୁଏ ତା'କୁ ଜଣା
ନାହିଁ । ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣ ବୋହୂ ଭୁଆସୁଣୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ଆଳାପ କରିବାର ସୁଯୋଗ
ସେ ମଣିକୁଦରେ ପାଇନାହିଁ ।

ଯେତେ ସାବଧାନ ହୋଇ ଉତ୍ତର ଦେଲେ କି ହେବ, ସେହି ପର-ହୁତ୍-
ଖୋଜିଲା ମାଇସେ ଗୁଣରେ ନ କହ ମୁଣ୍ଡରେ ଅସନା ଧାରଣା ନେଇ ବାହୁଡ଼ନ୍ତି—

ଟଣ୍ଡର ଦୋକ୍ତରୁଣୀ ପଣ ପାଇଁ ତା' ଗେରସ୍ତ ତାକୁ ହୁ କରିଦେଇବୁ ।
ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ସେ ପଲାଇ ଆସିବୁ । ରତନପୁରର ବିଅମାନଙ୍କ ମୁହଁରେ ସେ
ଚୁନକଲା ବୋଲିବୁ ।

ଟଣ୍ଡର ବିଶ୍ୱାସୀ କେହି ନେହି, କିଏ ଜାଣେ ସେମାନେ ଅତି ବିଆଣିଆ-
ପଣରେ ତା' ଭିତରୁ ଗୁପ୍ତ ବାରତା ଓଟାରି ନେବା ଛଳନାରେ ବି ହେବ,
ଗୋଟାଗୁଣ୍ଠ ଆପଣାର ହୋଇ କାନରେ ଏସବୁ ଗାଆଁ-ଆଲୋଚନା ବାରମ୍ବାର
ତୋଡ଼ି ଯାଇଥିଲେ । କହୁଥିଲେ, ନ ଦେଖିଲୁ ଓଡ଼ି ଛ' ଫଡ଼ା ଲେ ଟଣ୍ଡ; ନ
କହନ୍ତେ କାହିଁକି ? ତୁ ବିରୁରୁ ? ତାଙ୍କମାନଙ୍କ ମନର ସନ୍ଦେହ କେହି ଓଲାଇ
ସଫା କରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

—କାହ୍ନାର କି ଗରଜ ବଲେଇବୁ ।

—ଏମିତି ଜନ୍ମଲେ ଚଳିବ ? ରତନପୁରରେ ଛତିଶପାଟକ ଘରକରି
ରହିଛନ୍ତି । କୋଉ ଜାତି ନାହିଁ ? ବୁଆଁ-ଅଛୁଆଁ । ଏବଳାଲକୁ ସିନା ସରକାର
ଆକନ ବଳରେ ଅଛୁଆଁ ନାଆଁଟା ଉଠାଇ ଦେଲେ । ଥିଲା ତ ! ସବୁ ଜାତିର ସବୁ
କୁଟୁମ୍ବର, ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ପାତ୍ରଙ୍କ ପରି ଥିଲାବାଲା ହେଉ, କି ଆମପରିକା ମୂଲ୍ୟାନ୍ୱୟ
ହେଉ, ଗାଆଁ ସନମାନ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ନୁହେଁ କି ? ଗୋଟିଏ କୁଟୁମ୍ବର ନିନ୍ଦା
ରୁଟିଲେ, ସେଇଟା ଗାଆଁକୁ ବାଧେ ।

—ମିଛଟାରେ ? କାହିଁକି, କିଏ କ'ଣ ଦେଖିଛୁ ନା ଜାଣିଛୁ ? ସେମାନଙ୍କର ଝିଅ ବୋହୂ ଅଛନ୍ତି । ମୋ ଜାଣିତରେ ଏଇ ଗାଆଁର ଝିଅ ବି କେତେ ଏଇ ଗାଆଁର ବୋହୂ ହୋଇଛନ୍ତି । କେତେକଙ୍କର ଗୁଡ଼ିବାଡ଼ି ପରେ ଦୁଇଅଘର ହୋଇଛି ।

—ଯେଉଁ ଜୁଲରେ ଅଛି, ଯେଉଁ କୁଲରେ ଏବକାଳକୁ ଚଳେଇ ନେଲେଣି, ସେଥିରେ ଦୋଷ ଲେଖେ ନାହିଁ । ଗାଁ ସନମାନ ହାନି ହୁଏ ନାହିଁ । ବାରଆଡ଼େ ନିନ୍ଦା ରଟେ ନାହିଁ । ଗେରସ୍ତ ଆଉଟୁ ଆଉ କାହାର ପିଲକୁ ପେଟରେ ଧରିଲେ ତ ମହତ ସରେ । ଜାଣିଲୁ ଟଙ୍କା !

—କେଉଁ କୁଲବୋହୂ ନ ଜାଣେ ? ମୁଁ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି ଝିଅଟି ? କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି ଲୋକଙ୍କ ସତପଣିଆଁକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରେ । ଅନ୍ୟାୟକୁ ବରଦାସ୍ତ ନ କରି ଜୀବନ ନେବାକୁ, ଅବା ଜୀବନ ଦେବାକୁ ଆଗେଇଯାଏ । ମୋ' ବାପା ଜେଲ୍ ଭେଟିଲା । ମୋ'ର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଲଜ ନାହିଁ । ମୋ ସନମାନରେ, ରତନପୁର ଗାଆଁର ସନମାନରେ କଳା ବୋଲା ହୋଇ ନାହିଁ । ସେ ନିଜର ଟେକ ରଖିଛୁ, ଗାଆଁର ଟେକ ରଖିଛୁ ।

—ଏ କି କଥା କହୁଛୁ ଟଙ୍କା ?

—କହୁଛୁ ତ । ସେ ଗରବ ଥିଲା, ହେଲେ ସେ ପେଷୁ ଆ ପରପକ୍ଷ ନ ଥିଲା । ଯେଉଁ କୋଠିଆ ଗରବଟି ତା' ପେଟ ପାଇଁ ମଲା, ତା'କୁ ସେହି ପରପକ୍ଷ ବାଦ ମୁହଁକୁ ଠେଲି ଦେଇଥିଲା । ସେ ଜାଣିଥିଲା ମ, ବାଦ ମରବ ନଇଲେ ସେହି କାର୍ତ୍ତିକ-ବାଘର ମୁହଁରେ ବିରାଗ କୋଠିଆ ମରବ । ସେହି ବାଘର ମୁଁ କୁଆ । ଯାହାର ବୋହୂ ହୋଇ ଯାଇଥିଲି, ସିଏତ ମହାବଳ । ମୁଁ ବାଘଣୀ ଜାଣିଥା ।

—ହୋଇଥିବ । ଅବୁଦ ବେହେରାକୁ ତୋ' ବୁଢ଼ୀମା ତୋ' କଢକ ପଠାଇଥିଲା । କଥା କ'ଣ ଛପି ରହେ ? ବେହେରାର ବଢ଼ିଗତମାମ ମୁହଁରେ ପାଳବଣା ମାଡ଼ି ରହୁଥିଲେ । ତମର ଗୁପ୍ତ କଥା କୋଉ କଢବାଟେ ଗଲି ଆସି ପ୍ରଘଟ ହେଲାଣି । କେହି ତ ଦେଖି ନ ଥିଲେ ? କେହି ତ ଜାଣି ନ ଥିଲେ ?

—ଜାଣିଲେ ଜାଣେ । ସେଥିରେ କେଉଁ ଗନ୍ଧନ ବେହର ଛପିଥିଲା କି ? ମଉସା ଗଲେ, ଖବର ଦେଇ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ବାହୁଡ଼ିଲେ ।

—ସେଇଆ ଲେ ଟଙ୍କା । କୋଇଁ ତ ଶୁଣିଲେ ଶଶୁରକୁ ଖୁଣୀ ମକଦ୍ଦମାରେ ପୁଲିସ୍ ହାତକଡ଼ା ଦେଇ ବାନ୍ଧ ନେଇଛି । ତା' ସାବତଗାଣୁ ଫେରାର ହୋଇଛି । ଶଶୁରକୁ ମୁକାଳି ଘାଣିବାକୁ ସେ ଧାଇଁ ଆସିଲେ ନାହିଁ ?

କ୍ୱାୟଁ କେବେ ପୁଅ ହୁଏ ନାହିଁ । ଝିଅ ବି ହୁଏ ନାହିଁ । ଝିଅ ମନ କ'ଣ ସହନ୍ତା ? କିଛି କରିବାକୁ ପାରନ୍ତାମ ହେଉ, ଅବା ନ ହେଉ ତା' ଗୁଆଁକୁ ଦୁଅରେ ଆସି ଠିଆ ହୁଅନ୍ତା କି ନାହିଁ, ତମେ ନିଜେ ବିଚାର କରୁନ ? ଯେଉଁ

ସ୍ନେହଣୀ ବୃତ୍ତିମା ମୋ ବାପକୁ ପେଟରେ ଦଶମାସ ଧରିଥିଲା, 'ତା' ଜୀବନ କେମିତି କଲବଲ ହେଉଥିବ ବରୁଣଲ ? କେମିତି ବଞ୍ଚନ୍ତା ? ଏବେ ବୁଝିଲ ତ ପେଟରେ କୁଆ ଧରି କାହିଁକି ଧାଇଁ ଆସିଲ ?

—ତୋ' ବର ତୋ' ମୁହଁ ଚାହିଁ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ଏ ଗାଆଁରେ ସେଇଥିପାଇଁ ଶହେ ବରୁର । କହୁଛନ୍ତି, ଅରକ୍ଷିତ ଯଦି ତା' ପିଲା ହୋଇଥାନ୍ତା, ସେ ଆପେ ଧାଇଁ ଆସନ୍ତା । ମଦ ଖାଇ, ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣି ବାବନାଭୂତ ପରି ଚାଲନ୍ତା ନାହିଁ । ବାବାଜୀର ଆଶ୍ରା ନେଇ ସମ୍ପତ୍ତି ଉଡ଼ାନ୍ତା ନାହିଁ । ଲୋକେ ନିଜ ପିଲାପିତାଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଃଖ ସହ୍ୟ, ପେଟରେ ଓଦାକନା ଦେଇ ସମ୍ପତ୍ତି କରିଯାଉଛନ୍ତି । ତୋ' ଗେରସ୍ତ ତୋ' ପେଟର ପିଲାଟିର କଥା ନ ବରୁଣ ଥିଲା-ସମ୍ପତ୍ତି ନୂର କରନ୍ତା ନାହିଁ । କେଉଁ ଦୁଃଖରେ କେଜାଣି ନିଜ ଜୀବନକୁ ସେ କୁଆଡ଼େ ହୁ କରି ଦେଇଛି । ଲୋକଙ୍କର ବରୁଣବା ଫାବୁର ।

—ହଁ ଫାବୁର । ଆହା, ବରଗୁଟିମାନେ ! ତାଙ୍କ ଗାଆଁର ସନମାନ ପାଇଁ ଏତେ ଛଟପଟ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡ କୋରୁଛନ୍ତି ? ତମମାନଙ୍କୁ ଚର କରି ପଠାଉଛନ୍ତି ? ଏତେ ଲୋକଙ୍କୁ ସଫେଇ ଦେବାକୁ ମୋ'ର ଭର ନାହିଁ । ସେମାନେ ମଣିକୁଦ ଯାଇ ବୁଝି ଆସି ମାରୁ ନାହାନ୍ତି ? ଆଗୋ ! ବାଟ ସାତ କୋଶ । ସକାଳେ ଯାଇ ସଞ୍ଜରେ ଫେରନ୍ତେ । ବୁଝି ଆସିଲେ, ଖୁଣ୍ଟିଆଘରର ବୋହୂ ସତ୍ତା କି ଅସତ୍ତା । ଦେଖି ଆସନ୍ତେ ଆସିଲେ, ତା' ଗେରସ୍ତ କଅଣ କରେ, କଅଣ କରୁଛି । ମନକଲେ ପରୁରନ୍ତେ କିଏ କାହାକୁ ହୁ କରିଛି, କିଏ କାହାକୁ ଝୁରି ହେଉଛି ।

—ସୀତାଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ବନବାସ ଯୋଗ ।

—ନ ହେଲେ ବି, ସେମିତିକା ଛଡ଼ାଛଡ଼ି । ଏଇ ଅରକ୍ଷିତା ଠେଇଁ ଲବ-କୁଶର ଧାରଣା ଲୁଚି ରହୁଥିବ । ମୁଁ ଅଳପ ପଢ଼ୁଆ । ଶାଶୁଘରକୁ ଗଲବନ୍ତୁ ନେବେ ନାଟ ସୁଆଙ୍ଗ ଦେଖିନାହିଁ ଯେ ସେହୁ ଭାବ ବୁଝିବି । ଯାହା ଶୁଣିଛି, ସେତିକି । ମନେ ତ ପକାଇଦେଲ, କହୁଛ ଶୁଣ । ...

ଟଣ ଆସି ଛୁଲ ଛୁଲ କରି ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ହୋଇ ପୁଣି କହୁଲା—ଆମର ଭେଟା ଭେଟି ଦିନେ ହେବ । ଦେଖ ବା ନ ଦେଖ, ଜାଣିବ । ବଳେ ବୁଝିବ, ରତନ-ପୁରର ଝିଅ, ମଣିକୁଦର ବୋହୂ ସତ୍ତା କି ଅସତ୍ତା । ଏ ଗାଆଁର ଟେକ ରଖିଛି କି ନାକନିଶ ତଳେ ପକାଇଛି । କହୁଦେବ ଗୋ, ସଉକୁ କହୁଦେବ, ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ନେହ-ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ମୁଁ କାଣିଗୁଏ ଲେଖି ଭଜ ମାଗୁଛି । ଏ ଗାଆଁରେ ମୋ'ର ଅଳ୍ପ କଅଣ ଯେ ଶୁଣି ପାରିବ ? ବଡ଼ଙ୍କୁ ଭଜିବ, ସାନଙ୍କୁ ଆଦର । କେହି ମୋର ଶତ୍ରୁ ନୁହେଁ । ତମେ ସମସ୍ତେ ମୋ'ର ମାଆ, ମାଉସୀ, ଭଉଜ, ଭଉଣୀ ସମାନ ।

ଯେଉଁମାନେ ତମଠାରୁ ମୋ ଖବର ଶୁଣି, ଶୁଦ୍ଧ ଅନିତ୍ରା ହୋଇ ବିଚାର ବସାଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମୋର ବାପ, ଖୁଡ଼ୁଡ଼ା, ଭାଇ ସମାନ । କେଉଁଠି କ'ଣ ଶୁଣି ଯଦି ଗାଁ ଝିଅଟାର ନିନ୍ଦା ରଚାଇବେ, ତମେ ବିଚାର କର, ଗାଆଁର ନିନ୍ଦା, ଅପମାନ ମୁଁ କରାଇଲି ନା ତମେମାନେ କରାଇଲି ନା ସେମାନେ କରାଇଲେ ।

ଟିକା ଆସିବୁ ଲୁହ ପୋଛୁଲୁ ।

‘କହ କେହି ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାର ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେବାକୁ କହଲେ, ସତ କହୁଲୁ ମା ।’ ସେ ଗୁଡ଼ାକ ଅବବେଳା । ଆମ ଜାଣିବାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚଇତନ ପାଶେ ମଡ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ଟିକା ବିଚାରଲୁ, ଯେଉଁ ଚଇତନଭାଇ ତା’ର ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଶାଶୁ ଘରକୁ ଯିବାଯାଏ ତା’କୁ ସାନଭଉଣୀ ପରି ଭଲ ପାଉଥିଲେ, ସେ ତା’ର ବାପର ଶହୁ ହେଲେ ସିନା, ତାର ତ ସେ ଭାଇ । ପୁଣି ବିମଳାଭଉଣି ବସୁଛନ୍ତି । ତାକୁ କେତେ ଭଲ ପାଉଥିଲେ । ସେମାନେ କ’ଣ ତା’ ପ୍ରତି ବି ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେଲେ ?

ଆଉ କିଏ କହେ, ପାଶେ ଏସବୁ କଥାରେ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଧନ୍ଦାରେ, ତାଙ୍କ ଦୁଃଖରେ ସେ ଥା’ନ୍ତି । ସାତବର୍ଷର ବଡ଼ ପୁଅ ହାଉଡ଼ା ହେଲା । ତା’କୁ ଖୋଜିଦେଲା ଆନରେ ସେ ହସେ, ମୁତେ । ତା ମଳକୁ ହାତରେ ଚକଟେ ।

ଟିକା ତୁ ତୁ କରି କହେ, ଆହା, ବିଚାର । ଠାକୁରେ କଲେ, ଦେଖିବ ରହ, ପିଲାଟି ଭଲ ହୋଇଯିବ । କେତେ ଶୋଷିକାର ତା’ର ମୁହଁଟି । ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ କେତେଥର ଦେଖିଛି । ତାଙ୍କର ଚାରି ବର୍ଷର ପୁଅଟିକୁ ବି ଦେଖିଛି । ତା’ ମୁହଁଟି ଆହୁରି ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର । ତା’ ବୋଉଙ୍କର ମୁହଁ ପରି ନୁହେଁ କି ? ଦଶବର୍ଷ ତଳେ ଦେଖିଥିଲି । ସେ ଭାରି ସେମ୍ବୁ ଥିଲେ ।

କିଏ ଜଣେ କହୁଲା, ସାନ ପୁଅ ଅଲେଖା ପାଇଁ ବିମଳାର ବିଛଣା-ଲଗା ପୁଅର ଆଶୁତଳୁ ଗୋଡ଼ଦଓଟି ନଡ଼ନଡ଼ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଦୁଇ ହାତ ଭରା ଦେଇ ପୁଅର ଘରୁ ଚାଲିଲେ । ବୁଢ଼ିଆ ପିଲାଟା, ଥରେ ଶୁଣିଲେ ମନେରଖେ ।

ଆଉ ଜଣେ କହୁଲା, ସେ ପାଟିଙ୍କର ଜୀବନ । ଯେତେ ଧନ ନାନା ଉପାୟରେ ପାଶେ ଭେଇଲେ, ତା’ର ଅଧେ କି ଅଧିକ ସେହି ଦୁଇ ପିଲାଙ୍କୁ ଭଲ କରିବାର ଚେଷ୍ଟାରେ ବ୍ୟବ କଲେ ।

ଛ’ ମାସ ତଳେ ତାଙ୍କ ଭାରିଯା ସଞ୍ଜଟାରେ ବାରିଆଡ଼େ ଡରିଲା । କୁଆଡ଼େ ଗୋଟାଏ ଗୁମସ୍ତା ଓଡ଼ିଗଛର କେନାରେ ବସିଥିଲା । ଅଳ୍ପତ ଲଙ୍ଗଳା । ନୁହେଁ କହୁଣ ବାଳ ଗୋରୁକ ଗୋଡ଼ ତଳଯାଏ ଓହଳିଥାଲା । ଆଉ, ତାର ଆଖି ଦୁଇଟା ନିଆଁ ପରି ଜଳୁଥିଲା । ଏତେ ବଡ଼ ଜିଭଟା ଲହ ଲହ ହେଉଥାଏ । ଲମ୍ବାଇଲେ ସେ ଜିଭ ଲମ୍ବି ଲମ୍ବି ଆସୁଥାଏ । ହେଲେ, ତା’ ହାତ ଦୁଇଟା ବେଶି ଲମ୍ବ ନୁହେଁ ।

— କ'ଣ ହେଲା ? ଟଣ୍ଡା ଡର ଡର ପଚାରିଲା । ବିମଳା ଶୁଭିଳ ମନ ଭିତରେ ଦେଖିଥିଲେ କି ସତରେ ଜାଗତ ଥାଇ ଖୋଲା ଆଖିରେ ଦେଖିଥିଲେ ? ଶୁଣିଲା କଥା ଏକୁଟିଆ ବେଳେ ନିକାଞ୍ଚନ ଆନନ୍ଦର ଆପେ କେମିତି ମନରୁ ବାହାରି ଆସିବୁ ବୁଝିଲପରି ଲାଗେ । ଜାଣ ନାହିଁକି ?

କେଜାଣି ଲୋ ମା ! ବୋହୂଟା ତ ଡର ଗୁନୁଆ ହେଲା । ପାଟି କରି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ପିଲାଟା ପେଟରେ ମଲା । ଦିନକ ପରେ ଦଇବ ସାହା ହେଲୁରୁ ମଲାହୁଆଟି ଜନମିଲା । ବୋହୂ ସେ ମରୁ ମରୁ ବସିଲା । ହେଲେ କି ହେବ, ସେହୁ ଦିନରୁ ସେ ବଛଗାଲଗି । କଣ୍ଟା ଦୋହଲିଲଣି । ଏକାଥରେ ଅକାମୀ । ହଁ, ବସିଛି । ସେତକ ଡାକ୍ତରଙ୍କ କରମତି । ପାହେ ସେହୁ ଦିନରୁ ଉଦାସିଆ । ଆଗର ଭେଜ ଆଉ ତାଙ୍କର ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡା ମନରେ ଆହ୍ୱା ଆହ୍ୱା ଶୁବ ।

ଆଉକେବେ ନଗର ନାଉଲିଏ ତା'କୁ ବରକ୍ର କରନ୍ତି ନାହିଁ ! ଯିଏ ଯାହା ବଞ୍ଚୁରୁ, ନିଜ ଭିତରେ ଯାହା ସେମାନେ ଆଲୋଚନା କରନ୍ତି, ତା'ର କି ଥାଏ ? ଯେଉଁମାନେ ତା' ଘରକୁ ଆସନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ସନମାନ ଦେଖାଏ ।

ଅରକ୍ଷିତକୁ ସେମାନେ କଲ୍ୟାଣ କରନ୍ତି । କୋଳକୁ ନିଅନ୍ତି । ତା'କୁ ଗେଲ କରନ୍ତି । ତା' ରୂପକୁ ଦେଖି ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି । ତାକୁ ଜଞ୍ଜରେ ବସାଇ ଝୁଲୁହାଡ଼ା କରନ୍ତି ।

ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସନ୍ଦେହରେ, ହସିଲା ମୁହଁ ଓ ଡରିଲା ମନରେ ଟଣ୍ଡା ଚାହିଁ ରହିଥାଏ ।

—୧୦

ଅଣ-ଅଟକା ସମୟର ଚକ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ଦିନ ଓ ରାତି । ବଳିଆ କାଳିଆ ଚକ ଦୁଇଟି ଡୋଇ ନେଉଣୁ ଉଡ଼ୁମାନେ ବି ଗୋଡ଼ାଇ ଚାଲିଲେ । ନୂଆ ଜୀବନ ଟଣ୍ଡାକୁ ଆରେଇ ଗଲା । ସେ ହେଲା ପାଞ୍ଚରେ ପଞ୍ଚେଇ । ଅରକ୍ଷିତକୁ କାଶରେ ବସାଇ ସେ ଗାଆଁର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଏ । ହସଖୁସିରେ ଆଳାପ କରେ ।

ଅଟା ମାଇପେ ଟାହୁଲି କରନ୍ତି । ସେ ଅବଗୁଣି ଯାଏ ନାହିଁ । ଦେହକୁ ନିଏ ନାହିଁ । ହସି ହସି ଜବାବ ଦିଏ ।

—ହୁଆର ମା' ବୋଲି ତତେ କିଏ କହିବ ଲୋ ଟୋକି 'କାହ୍ନୁ ପିଲାକୁ କୋଉଠୁ ଗୋଟାଇ ଆଣିବୁ ? ତାହାରୁ ତଳିପା ଯାଏ ତୋ ଧୂଆରେ ତହମା ଲେପିବୁ, କହୁଲୁ ଭଲ, ଟକଲା ଟୋକାଏ ରକ୍ତଣା ହେବ କି ନାହିଁ ?

—ମୁଁ ମହାକାଳ ତଳ । ମୋ' ଭିତର ପୋଡ଼ାଅଙ୍ଗାର, କଲା କଟି କଟି ଉଆଁସ ରାତି ।

—ବୟସ କାହିଁକି ସାରୁଛି ? ଶୁଣାଶୁଣିରେ ତୋ ଗେରସ୍ତ ଛତର କୁଆଡ଼େ ବାବାଜୀ ହେଲଣି । ସବୁ ନିଶା ଖାଇ ଅଣପୁରୁଷ । ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି ଲୋ, ସେଇଥି ପାଇଁ ତତେ ଘରୁ ତଡ଼ିଲ । ତତେ ଛାଡ଼ିପକ୍ଷ ନ ଦେଲା ତ ତୁ ତାକୁ ଛାଡ଼ିପକ୍ଷ ଦେଇ ନୂଆ ସଂସାର କରୁନୁ ? କେତେଦିନ ଆଉ ଆକାଶକୁ ଅନାଇଁ ବୟସ ସାରୁଥିବୁ ? ଆଜି ମଲେ କାଲିକି ଦୁଇଦିନଟି । କିଏ କାହାର ବା ? ତୁ ଆଜି ହଁ କଲେ, ଦେଖିବୁ, କାଲିକୁ ସତର ପନ୍ଦର ଧାଉଡ଼ିଆ ହେବେ । ରୂପ, ଗୁଣ, ଧନରେ ତହୁଁ ବଳି, ତହୁଁ ବଳି ।

ଟଣର ଭିତର ଜଳିଉଠେ । ପିଠି ଆଉଁସି, କେତେଥର ତା'ର ଜେଜେମା ବୁଢ଼ୀ ତାକୁ ଏମିତି କହୁ ବୁଝାଇଛନ୍ତି ।

ଶାଶୁ ଘରେ ସାତ ଆଠ ବରଷର ଘରକରଣା ସମ୍ବନ୍ଧରେ, ଦିନ ଦିନକରି ପଟଣା ଯେତେ ଯାହା ତା'ର ମନେ ପଡ଼ୁଛି ସବୁ ସେ ଜେଜେମା ଆଗରେ ଟିକିନିଷି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛୁ ।

କିନ୍ତୁ ଜିଭର ଅଗଯାଏ ଆସି ଅଟକି ଯାଇଛି ଖାଲି ତା'ର ଅଣ-ଆୟୁର ସ୍ଥଳନର କଥା ।

ଜେଜେ ମା କହନ୍ତି, ଆଲୋ, କାଲିପରି ଲଗୁଛି ତୋ'ର ଜନମ । ଧୋବ ଫର ଫର କରୁଥିଲୁ ପରି ଏଡ଼ିକି ଟିକିଏ ଛୁଆ । ତୋ' ବୋଉ ବରଗ । ଟିକିଏ ବଡ଼ ହେଲାବୁ ଗାଆଁ ଟା ଯାକର ମରଦ ମାଇପେ ଯିଏ ତତେ ଦେଖେ, କୋଲରେ ଧରି ଗେଲି କରିବାକୁ ହାତ ବଢ଼ାନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଏଇଟିକୁ ମୁଁ ବୋହୂ କରିବି । କାଲେ କାହା ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବ ବୋଲି ତୋ ହାତରେ ଡେଇଁରଥା, ବେକରେ ବାଦନା, ଅଣ୍ଟାରେ ମନୁରା ହରିଡ଼ାରୁ ପୁଞ୍ଜାଏ ମାଲକରି ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଥିଲି । ତତେ କାହା କୋଲକୁ ଦେବାକୁ ମନା କରନ୍ତି ? ଲୋକେ ଅଇଁଗୁଣ ପାଆନ୍ତେ । ହିଏ । କହେ, ମେ ' ନାଚୁଣୀର ସ୍ବୟମ୍ବର କରାଇବି । ସେ ତା'ର ଇଚ୍ଛାବର କରିବ ।

ଜେଜେମା ପୁଣି କହନ୍ତି, କିଏ ଲାଗେ, କେଉଁ ନିଆଁଲଗି ତାଆଣୀ, ଅବା କେଉଁ ଚୁଲପଣା ମଉନାମୁହଁ ତାଆଣୀ ପଦ-କାଣିଲ ମଣିଷ ତୋ ଭିତରେ ସେହୁ ରୁମଣାକୁ ଆସିଥିଲା । ହଂସୁକାଟା, ତୋ' ରୂପର ତେଜ ସହପାରି ନ ଥିଲା । ଆମେ ଜାଣନ୍ତୁ କପରି ? କାହିଁକି କିଏ ଅନୁମାନ କରନ୍ତା ? ସେ ତ ଆଖିକି ଅଦେଖା ।

ଶିବବାବା, ସେ ଯାହା ପଛେ ହେଉନୁ, ଜାଣି ପାରିଥିଲେ । ତୋ'ଠାରୁ ତାକୁ ବିଦା କରିଦେଲେ । ଭାରି ଡେରିରେ । ଲେଡ଼ିଗୁଡ଼ି କହୁଣୀକୁ ଗଡ଼ିସାରିଥିଲା ଲେ ଟଣ !

ଜେଜେମା ପିଠି ଆଉଁସନ୍ତି । ସତେ କି ଟଣ ଅଭିଆଡ଼ୀ ଅନୁଭା ବିଅଟି । ବୁଢ଼ୀ ତାର ହାଡ଼ୁଆ ଅଗଲ ହାତରେ ଚିରୁକ ଧରି ମୁଣ୍ଡଟି ଆସେ ଟେକନ୍ତି । ଏଣେ

କୋଳରେ ବସି ଅବସ୍ଥିତ ଟଙ୍କର ମୁକୁଳା ଛୁଇଁବ ଅନରେ ମୁହଁ ଲଗାଇ ଚି-ଚି କରି ଶୀର ଶୋଷୁଥାଏ ।

ବୁଢ଼ୀମା କହନ୍ତି, ଯାହା ହୋଇଛି ଭଲ ହୋଇଛି । ତୋ' ଭିତରର ଗୁମଣା ସେ ଗୁଡ଼ାକୁ ଖାଇଲେ ଖାଉ, ତୋ' ଭିତରୁ ସେ ନିଆଁଲଗି ବାବାଙ୍କ ଦୟାରୁ ପଳାଇଛି ତ ! ତୁ ତା' କବଳରୁ ମୁକୁଳିଲୁ । ଘରଟିଏ ଘରକୁ ଫେରିଆସିଲୁ ।

ଟଙ୍କା କହେ, ଗୁମଣାକୁ ଡର ଯେ କୋକୁଆ ଭୟ ପରି ମା ! ଡରିଲେ ଡରାଏ । ଥଳପରି ଲାଗେ । ନ ଡରିଲେ, ସେ ନାହିଁ । ବଡ଼ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଯିଏ ଆଶ୍ରା କରିଛି ତା'ର ଡର କାହାକୁ ?

—ହଁ, ଲେ ଟଙ୍କା ! ଭରତର ପାଖେପାଖେ ସେ ଥାଆନ୍ତି । ସେ ଜଗତ-କରତା । ତାଙ୍କ ଆଜ୍ଞାକୁ ସମସ୍ତେ ଅବଧାନ । ଆଉ ସେ ଗୁମଣା ତୋ ପାଖ ନ ପଶେ । କ'ଣ କହୁଥିଲି କି ମା, ତୁ ନୂଆ ମଣିଷ ହୋଇ ଫେରିଆସିଛୁ । ନୂଆ ଦେହ, ନୂଆ ମନ । ବଳ ବଅସ ତୋ'ର ବଳେଇ ଯାଇ ନାହିଁ । ଏ ଘରେ ଯିଏ ତୋର କାଳ ହୋଇଥିଲା, ସେଇଟା ତା' ମନକୁ କୁଆଡ଼େ ପଳେଇଛି । ନାତିଟି ଆଶାରେ ମୁଁ ପୋଡ଼ାମୁହଁ ତୋ' ବାପକୁ ମତାଇ ତାକୁ ଆଣିଥିଲି । ଭଲ ହେଲା, ସେଇଟା ଗଲା । ଭଲ ହେଲା, ତୋ' ବାପ ଜେହେଲ ଗଲା । ଖୁବ୍ ଚମାର ତ କରି ନାହିଁ ? —

—ତୁ ପୁଣି ସ୍ତ୍ରୀ କହୁଛୁ ?

—କାହିଁକି କହୁବି ନାହିଁ ? ସେ ଏମିତି ମାଇପିବୋଲ ହେବ ବୋଲି କିଏ ଜାଣିଥିଲା ? ନାଟୁଣ୍ଡ ତାକୁ କାଠିରେ ନଗୁଡ଼ୁଥିଲା । ଚକ୍ରତଳ ପାହଙ୍କ ପରି ମୁହେଁ ଲୋକଙ୍କୁ ସେ ଶନ୍ଦ କରିଦେଲା । ତୁଣ୍ଡ ଭାରି ଖରାପ ! କାଟିସିଏ ସେ ଅଲଗୁଣା ମହତ ସାରେ ଲେ ! ତୋ' ବାପ ତାକୁ ଡରି ଡରି ଚଳୁଥିଲା । ସେଇଥି ପାଇଁ ସେ ତୋ' ଘର ମାଡ଼ିବାକୁ ସାହସ କରୁ ନ ଥିଲା । ଭାବିଥିଲା, ଝିଅ ପୁଅରେ ଅଛି । ମୁଁ ଲେ ଟଙ୍କା, ତା'ର ଶରଣ ପଶିଥିଲି । ତଥାପି ତା' ଗୋଇଠାର ପୁଆଦ ଗୁଣିଥିଲା । ଗୁହାରି କରିନ୍ତି କାହା ଆଗରେ ?

ଆହୁରି ସେ କହେ, ତୋ' ବାପ ଫେରୁ, ସେ ଅବସ୍ଥିତକୁ ପୁଅ କରିବ । ଏମିତି ଚଳେ । ସେଇଠୁ ତୁ ଆଉଥରେ ସଫାର କରିବୁ । ତହୁଁ ବଳି, ତହୁଁ ବଳି ପାହ ମିଳିବେ । ଏଣିକି ତୋ' ବାପ କାର୍ତ୍ତିକ ମୋ କଥା ମାନିବ ଯେ ! ସେ ଚକ୍ରତଳପାହର ଶରଣ ପଶିବ । ନଉ ସେ ଶିମୁଳ ମୂଳ କଥାର । ସେଇଥିପାଇଁ କାର୍ତ୍ତିକା ଗୋଟାଏ ମଣିଷର ଜୀବନ ନେଇଛି । ଜୀବନର ମୂଳ କିଏ ଦେଇପାରିବ ? ପାହ ସେହି ମୂଲିଆର ସାନପୁଅ ନାଆଁରେ, ଆଉ କୋଉଠି ବ' ମାଣ ଜମି ଲେଖି ଦେଇଛି । ବୁଝିଲୁ, ସେ କେଡ଼େ ଭଲ ଲୋକ ? ସେ ତୋ' ବଡ଼ଭାଇ ପରିକା

ପିଲାଦିନେ ତୋତେ ଭାରି ଶରଧା କରୁଥିଲୁ । ବାପ ସଙ୍ଗେ ମିଳା ଅଦଉନ, ତୋ ସଙ୍ଗେ ତ ରୁହେଁ । ମୁଁ କହିଲେ, ସେ ତୋ' ନାଶି କେଡ଼େ ଭଲ ଜୋର୍ ଖୋଜି ଦେବ ।

ଟଙ୍କର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିପଡ଼େ । ତା' ଆଖି ଆଗରେ ଝରିଆର ଧଡ଼ିଆ ରୂପ ଆସି ଠିଆହୁଏ । ଦଶିଯାଏ, ଦାଶରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେ ହାତ ପାପୁଲରେ ଆଖି ପୋକ୍ତୁଛି । ନିହମାକରେ ପୁଣି ଦଶିଯାଏ, ସେ ରୂପ ବଦଳିଯାଇଛି । ଉଷା ହୋଇଛି ଉପେକ୍ଷଣି ବର୍ଷର ଯୁଆନ, ଛନଛନିଆଁ ଟୋକାଟିଏ । ପହର ବର୍ଷର ଲଜକୁଳୀ ଝିଅ ଟଙ୍କକୁ ସେ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଟେକି ଗ୍ରହରେ ଧରୁଛି ।

ପୂରଣ ଚେଇଁଉଠୁଛି । ଗତ ଓ ଆଗତକୁ ଏକାଠି ଭାଙ୍ଗି ବାନ୍ଧୁଛି । ଦୁଇଟିର ମଝିରେ ହଜି ଯାଇଛି ଏବକାର ଥିତ । ପୁଣି, ଗତ ଓ ଆଗତ ଧ୍ବଂସି ଯାଇଛନ୍ତି । ଦୁଇ ବିପକ୍ଷତ ଦଗରେ କାହିଁ କେତେ ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏବକାର ଥିତ ଚେଇଁ ଉଠୁଛି ।

କୋଳରେ ଥାଇ ଅରକ୍ଷିତ ଜୁଳୁଜୁଳୁ କରି ମୁହଁକୁ ଚୁହୁଁଛି । ତା'ର ଟିକିଟିକି ଆଖି ଦୁଇଟି ଉପରେ ଯେଉଁ ଭ୍ରାନ୍ତତା, ସେତକ ମନେ ପକାଇଦେଉଛି, ଆଉ ଗୋଟାଏ ମୂର୍ତ୍ତି ।

ଶିବବାବା !

ନା, ନା । ହେଇଟି, ସେହି ଗ୍ରେଟ ନାକଟି, ଅବକଳ ଝରିଆର ନାକପରି ଦଶିଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଜେଜେମା କହେ, ସ୍ବେତ କାର୍ତ୍ତିକାର ନାକକୁ ଓଟାରି ନେଇଛି, ଆଉ, ତୋ' ବୋଉର ଓଠ ଦିଓଟି !

—ନେଲୁ ମା ତୁ ଏ ଅବେଇଜକୁ, ମତେ ଝୁଣି ଖାଉଛି । କେତେ କାମ ବାକି ପଡ଼ିଛି । ଏଇଟା ଯଦି ମୋ ପେଟରେ ପଶି ନ ଥାନ୍ତା, ମୋ ସ୍ବୟମ୍ବର ସେବରରେ ହୋଇଥାନ୍ତା । ବରଷମାଳାଟି ମୁଁ ମୋ ଜେଜେଙ୍କ ବେକରେ ଗଳାଇ ଦେଇଥାନ୍ତି ।

ଧଟା-ନକଲରେ କହୁଥିବା ମାଇପିଙ୍ଗ କଥାର ଜବାବ ଟଙ୍କା ହସିହସି ଦିଏ । ମନ ହେଉଛି ତ ମୋର ସ୍ବୟମ୍ବର କରାଉନ, ସେଥିକି ମୁଁ ରାଜି ଯେ ! ମାଳଟି ତ ମୋ' ହାତରେ ଥିବ । ଯଦି ମୋ ନଳ ରଜାକୁ ନ ଦେଖିବି, କାହା ବେକରେ ଗଳାଇବି କହ । ଆଉ କେହି ମୋ ମନକୁ ପାଇଁବେ ନାହିଁ । ବରଣିଆଁମାନେ ଧରାପରା ହେବେ । ମତେ ହରି ନେବାକୁ ଠେଲପେଲ ହୋଇ ଧାଇଁବେ । ତମେ ଯଦି ତ ମୋ' ପାଖେ ପାଖେ ଥିବ । ତମକୁ କାହାକୁ ହାରଟି ଧରାଇ ମୁଁ କୁ କରିବି । ସେମାନେ ତ ଅଛି ହୋଇଥିବେ । କିଏ କାହାର ହାତ ଧରି ଟାଣିବେ କିଏ ଜାଣେ ? କର ମ ସ୍ବୟମ୍ବର ସଭା । ଭାରି ମଜା ହେବ ।

ଟଙ୍କା କଥା କହୁ ଶିଖୁଛି । ପାଞ୍ଚରେ ପଞ୍ଚେଇ ନ ହେଲେ ଗାଆଁ-ମାଈପିଙ୍କ ମେଳରେ ଚଳିହେବ ନାହିଁ, ଏହା ସେ ବୁଝିପାରନ୍ତି । ପରଦର ଚର୍ଚ୍ଚାରେ ସେ ମୁହଁ ଖୋଲେ ନାହିଁ । କାନ ଖୋଲି ରଖି ଶୁଣେ । ଓଠକୁ ଚାପି ରଖିଥାଏ । ସେ ବୁଝି ସାରିଥିଲା ଯେ, ପାଟିରୁ ଖସିଲା ପଦ ଅଣବାହୁଡ଼ା । ହାତରୁ କୁଟିଲା ବୋଲୁଅ ପରି ।

ବୋଲୁଅ କାହା ଦେହରେ ବାନ୍ଧୁ ବା ନ ବାନ୍ଧୁ ଯେଉଁଠି ହେଲେ ଅମେ । ତାର ଜୀବନ ସରେ । ପାଟିରୁ ଖସିଲା ପଦର ପକ୍ଷୀ ଲାଗେ । ଆକାର ବଢ଼େ । ପରକୁ ଖୁମ୍ପାଏ ମାରି ସେ ଓଲଟିଥାଏ । ଭୟଙ୍କର ହୁଏ । କହୁବା ଲୋକକୁ ସାଙ୍ଗସାଥୀ ଧରି ଖୁମ୍ପା ଥାଏ, ବିଦାରୁ ଥାଏ ।

ଦିନେ ଦ' ପହରେ ରାଣୀ ଗୁଡ଼ିଆଣୀ ତାଙ୍କ ମୁଢ଼ି, ଉଣୁଡ଼ା, ଖସାଲତୁ ପସର ଧରି ଆସିଥିଲେ । କେବେ କେମିତି ସେ ଆସନ୍ତି । ଜେଜେମାଙ୍କର ଧୋବ ଫର ଫର ଚିନି ପକା ଉଣୁଡ଼ାରେ ଆଣା । ପାଟିରେ ଗଣ୍ଡାଏ ପକାଇଲେ ସେତକ ମିଳାଇ-ଯାଏ ।

ନରୁ ଗୁଡ଼ିଆଙ୍କ ଭାଗ୍ୟା ସେ ରାଣୀ, ପାକଲ ଆମ୍ବପରି ଦେହର ରଙ୍ଗ । ସାଧାରଣ ଉଚ୍ଚ । ମୁହଁଟି ଗୋଲଗାଲିଆ, ସୁନ୍ଦର । ବାଁ ଆଖିରେ ଫୁଲ ପଡ଼ିଛି । ନଷ୍ଟ ହୋଇଛି ବସନ୍ତ ରୋଗରେ । ଛଅ ବରଷ ତଳେ । ମୁହଁରେ ଗୁଡ଼ିଏ ଦାଗ ।

ପାଞ୍ଚୋଟି ଝିଅର ମା । ପୁଅଟିଏ ପାଇଁ ଆରୁଣ୍ଡ ।

ସ୍ନେହରେ ସେ ଅରକ୍ଷିତର ହାତରେ ପୁଞ୍ଜାଏ ଖସାଲତୁ ଧରାଇଦେଲେ । ଟଙ୍କା ଅଣୁଆ ରଖିଲା ନାହିଁ । ନିଜ ହାତରେ ବାରିବୁ ତୋଳି ଦ' ପୁଞ୍ଜି କଳା ମିରି-ମିରି ଛନଛନଆଁ ବାଜରଣ ରାଣୀଙ୍କ କାନରେ ବାଜିଦେଲା । କହିଲା, ନରୁ ଭାଇଙ୍କି ଉଡ଼ୁଁ କରିଦେ ଭାଉଜ ! ଆଉ କେତେଥର ଶୁଳ ଖାଉଥିବୁ ?

ରାଣୀ ହସି ଦେଇ କହିଲେ, ସେଥିକି ମୋର ଦୁଃଖ ନ ଥାଏ ଗୋ ଟଙ୍କା ! ମନ ଦୁଃଖ ହୁଏ, ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଦେଖେଁ ପୁଣି ସେଇ ପରଦରୁ ଗୋଟାଏ ତଳେ ପଡ଼ି କୁଆଁରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଛି । ସାହୁ ଘର ବଢ଼ିଣ ରହିବ କେମିତି ? ଦୁନିଆଁ ମତେ ନିନ୍ଦୁଛି । ତମ ଭାଇଙ୍କୁ ପଦେ କେହି ନିନ୍ଦନ୍ତା ଭଲ ।

ମଧୁରୀଆ ହସି ରାଣୀ ପୁଣି କହନ୍ତି, ମୁଁ କୁଆଡ଼େ କୁନ୍ଦାର ଯେ ମୁଢ଼ିଗୁଡ଼ିକୁ ପେଟରେ ଗଢ଼ୁଛି । ସତ କଥା, ହେଲେ, ଉଣୁ ନାହିଁ ତ ଆଖିକି ? ଦଇବର ହଟ ! ମୋ'ର ଦୋଷ ନାହିଁ । ଗଢ଼ୁଥିବି, ଗଢ଼ୁଥିବି । କାଲେ ବଣ ରଖିବାକୁ ଗୋଟିଏ କେବେ ଅଣ୍ଟି ଘା ଫଳ ଆସିଥିବ । ନ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ମୁଁ ପାଳି, ବଢ଼ାଇ, ସଣ୍ଠାଣା ଶିଖାଇବି । ସେଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ପରଦର ଥୋଇବାର ଦାୟିତ୍ବ ତମ ଭାଇଙ୍କର । ଲୋକ

ଦେଖାଣକୁ ନିଶଦାଢ଼ି ଗୁଡ଼ି ବାବାଜୀ ବୋଲୁଛନ୍ତି । ହେଲେ ପୁଅ ବକଟେ ପାଇଁ ନିରୋଳାରେ ଅଲଗୁକ ସାକୁଲେଇ ହେଉଛନ୍ତି । ଉହଁ କହିଲେ କହୁବ ?

ଟଙ୍କା ହସୁ ହସୁ ଗନ୍ଧାର ହେଲା । ମନେପଡ଼ିଲା ଝରିଆର ସେ କାଳର ଡଙ୍ଗା । କେମିତି ଶ୍ରମବଳୁଆ ଟୋକାଟାକୁ ସେ ନିବାର ପାରେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ସେଗୁଡ଼ିକ କାହିଁକି ବାଜିଆ ହୁଅନ୍ତି । ଭଲମନ୍ଦ ଆପଦ ବିପଦ କଥା ବିଚାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

—ବାବାଜୀଆ ଭେକ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଭେଲିକଲଗା ଡାମ ? ସେହି ବାହାନାରେ ନ ଜାଣିଲା ଲୋକ ଅମୃତ ମଣି ବସି ଡୋକେ । ଅଶାୟା ହୋଇ ଭେଲା ବୁଡ଼ାଏ । ସେଇ ୨ ଉତୁଟୁ ହୋଇ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ, ଉଦ୍ଧାର ପାଇବା ଆଶାରେ ସେହି ଭେଲିକକୁ ହାତ ବଢ଼ାଏ । ହାବୁଡ଼ିଲେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରେ ।

—ସୁନାର ସେଇଆ ହୋଇଥିବ । ଅତି କଷ୍ଟରେ ସେ ନିଜେ ଗରଳ ଡୋକ ଗୁଡ଼ିପିଟି ହୋଇ କୁଲରେ ଲାଗିଲା ।

ରାଣୀ କହିଲେ, କଅଣ ଏତେ ଭବିଷ୍ୟିକା ଗୋ ଟଙ୍କାଦେଇ ? ତମ କଥା ସବୁ ମୁଁ କେତେ ଘରୁ କେତେ ପ୍ରକାରେ ଶୁଣିଛି । ସେଥିରୁ ତମକୁ କି ମିଳିବ ? ତେବେ, ଏତିକି ଜଣାଯାଉଛି, ଯେଉଁଥିପାଇଁ ହେଉ, ତମେ ଦହେଁ ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ହୋଇଛ । ଠାକୁରେ ଅରକ୍ଷିତ ପରି ପୁଅ ଦେଇଛି । ତମର ଭବନା କ'ଣ ? ସପନ ଭିତରେ ସେତିକି ସତ । ତମର ରୂପ, ଯୌବନ, ବୟସ ଅଛି । ସାତ ପୁଅର ମାଆ ନ ହେବ କାହିଁକି ? ମୁଁ କହୁଛି, ତମେ ବିଅର୍ଥରେ ଆଉ ବୟସ ବିତାଅ ନାହିଁ । ପୁଣି ସଫାର ଗଡ଼ ।

ଟଙ୍କା ହସିଲା । କହିଲା, ମୋ' ସଫାର ମୁଁ ଗଢ଼ି ସାରିଛି । ଅରକ୍ଷିତ ମୋ' ସଫାର । ତା'କୁ ତମେ ଜଳଲଣ କରି ଭାଉଜ !

—ଆରେ ହଁ, ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଦୁଇ ଦିନ ତଳେ ଚଇତନ ପାତ୍ରଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲି । ତାଙ୍କ ଭାରିଯା ବଛଣା ଗୁଡ଼ି ଟିକିଏ ଉଠିଲେଣି । କୁଆଡ଼କୁ ଯା ଅସ କରିବାକୁ ତାଙ୍କର ଜୋର୍ ପାଉ ନାହିଁ । ମନ ଦୁଃଖ କରି ସେ କହୁଥିଲେ, ଆଲୋ ରାଣୀ, ଟଙ୍କାକୁ ମୁଁ ସୁଖ ପାଉଥିଲି । ଶାଶୁ ଘରୁ ଫେରିଲା, ପୁଅର ମା ହେଲା । ପୁଅକୁ ଦିନ ବରଷ ପୁରବଣି । ସମସ୍ତଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଉଛି । ମୁଁ କି ଅପ୍ରାପ୍ତ କଲି ? ମୁଁ ବେମାର ପଡ଼ିଛି, ଟଙ୍କା ଜାଣିଥିବ । କ'ଣ ଉଠି ବସି ପାରୁଛି ଯେ, ତା'କୁ ଆଉ ତା' ପୁଅକୁ ଦେଖିବାକୁ ଧାଇଁଯିବ ? ମିଶିପଙ୍କ କାରବାରରେ ଆମର କି ଆଏ ଲୋ ରାଣୀ ? କହୁଛୁ ମ, ଯଦି କେବେ ଯାଉ, ତା' ପୁଅକୁ ଟିକିଏ ମୋତେ ଦେଖାଇଯିବ ।

ଟଙ୍କା ଭୁଲି ରହେ ।

ରାଣୀ ବିଦାୟ ନେଇଯାଏ ।

ଟଙ୍କ ଶାଶୁଘରକୁ ଗଲବେଳେ ବିମଳା ତନି ବର୍ଷର ବୋହୂ ହୋଇଥିଲେ । ବଡ଼ ଘରର ଝିଅ । ଶ୍ୟାମଳ ରଙ୍ଗ । ଉଣେଇଶ ବର୍ଷରେ ବାହା । ବେଗ୍ ଦୃଷ୍ଟପୃଷ୍ଠ ବଳିଷ୍ଠ । ନିଶ୍ଚୟ ସାଧାରଣ ମୁହଁ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପୋଟଳ-ଫାଳିଆ ଆଖିର ଚାହାଣୀ, ଆଉ ତୁଳୀରେ ଆଙ୍କିଲିପିର ଭ୍ରୁଲତା ମନ କରିଦିଏ । ପରକୁ ଆପଣାର କରେ । ଶାଶୁଙ୍କର ଗୋଳବଘର । ଶଶୁରଙ୍କର ଝିଅର ଅଗ୍ରବ ସେ ପୁରଣ କରିଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପୁଅ ଚଇତନ ପିଲାଦିନରୁ ହସାସ । ମାମଲତକାରୀ । ଘରର ଦାୟିତ୍ବ ସେହି ମୁଣ୍ଡାଇଥିଲେ । ବୁଢ଼ାବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କ ଧର୍ମକର୍ମରେ ବେଳ କଟାଉଥିଲେ ।

ନାଟୁଗର ଅତ୍ୟାଚାର ସହ ଟଙ୍କ ହତାଶ ହେଲେ ଚଇତନ କେବେ କେବେ ବାଟ ଘାଟରେ ତା'ର ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲେ, ତା'କୁ ମିଛରେ କୁହନ୍ତି, ଆଲୋ ଟଙ୍କ, ତତେ କାହିଁକି ତୋ ଭଉଜ କେତେ ଖୋଳୁଥିଲେ । ଆ, ମୋ ସଙ୍ଗରେ । କାହିଁକି ସେ ଭୁଲାଇ ନେଉଛନ୍ତି ଟଙ୍କକୁ ଅଜଣା ନ ଥିଲା । ନାହିଁ କଲେ ସେ ହାତ ଧରି ଘୋଷାର ନେବେ ।

ସେ ହାଣକୁ ନେଲା ପରି ଚଇତାଗ୍ରଇ ପଛରେ ଓଟାରି ହୋଇଯାଏ । ଗରିବ ଘରର ଝିଅ ହେଲେ ବି ଚଇତନ ଅତି ପିଲାଦିନୁ ତା'କୁ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି । ଗୋଳ କରନ୍ତି । ପିଠି ଆପୁଡ଼ାଇ ଦିଅନ୍ତି । ତା' ମୃଣ୍ମର ଫୁରୁ ଫୁରୁ କେଶକୁ ହାତ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ସାଝିଲି ସଜାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତି । କେମିତି ସେ ମନା କରନ୍ତା ?

ସେ ଯାଏ । ଘର ହେଲୁରୁ ଚଇତନ ତା' ହାତ ଧରି ନେଇ ବିମଳାଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ କରାଇ ଦିଅନ୍ତି । କହନ୍ତି, ଦେଖ ସ୍ତ୍ରୀ ଅବସ୍ଥା ! କାର୍ଯ୍ୟିକା'ଦି ଯୋଉ ବାପୁଣୀଟାକୁ ଆଣିଛୁ, ସେ କେମିତି ସ୍ଵାର ରକ୍ତ ଗୋଟି ଖାଉଛି । ନାଟୁଗ ତା'କୁ ବାର ଅବସ୍ଥା ଦେଲାଣି । ସ୍ତ୍ରୀ ଖବର ତମେ ବୁଝ ।

ଚଇତାଗ୍ରଇ ଚାଲିଯାଆନ୍ତି ।

ବିମଳା ସବୁ ଜାଣନ୍ତି । ବେଶି କିଛି ପଚାରନ୍ତି ନାହିଁ । ସାନ ଭଉଣୀଟି ଯରି ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିଦିଅନ୍ତି । ମୁହଁଟିକୁ ଘଷିମାଜି ଚିକକଣ କରନ୍ତି । ଭଲ ଭଲ ଚିକ, ଯେତେବେଳେ ଯାହା ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଥାଏ, ସେତେ ଖୁଆଇ କହନ୍ତି, ଏଥର ଯାଅ ଟଙ୍କ ! ତମକୁ ମୋ' ରାଗ, ଆସୁଥିବ । ଏ ଘର ତ ତମର, ଲଜ କାହିଁକି ? ତର କାହିଁକି ?

ଟଙ୍କର ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହୁଏ । ତା ମନ କଥା ବୁଝିଲିପରି ବିମଳା କହନ୍ତି, ନାଟୁଗଣୁଡ଼ୀ ପଚାରିଲେ କହବ, ତମେ ମୋ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଲ । ମୁଁ ତମକୁ ଧରିନେଇଗଲି । ରାଗ ଦେଉଛି, କହବ ଆମଆଡ଼େ ସେ ଚାଲି ଆସିବେ ।

ଟିକା ତା' ବୋଉ ଆଗରେ କହୁ କହେ ନାହିଁ । ହେଲେ ନାଟୁଣ୍ଡ ଅନୁମାନ କରେ । ମୁହଁ ଛୁଆଡ଼ି, ତା' ମନକୁ ଯାହା ଆସେ, ଶୋଧେ । ଅସତ୍ୟ ଅଭଦ୍ର ଶ୍ରୀ ! ମୋ' ଗୁଣ ଗାଇବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ ଲେ ଛତରଖାଇ, ପୋଡ଼ାମୁହଁ ? ସେଇଠୁ, ଯାହା ମନ ତାହା । କାନରେ ହାତଦିଆ କଥା । ଛୁଆଣୀ ଉଠାଇ ତମତମ ହୋଇ ଆଗେଇ ଆସେ ।

ଜେଜେମା ବାହାର ଆସି ଗର୍ଜିଉଠନ୍ତି । ଆଲୋ ରାହାବାଲୀ, ତତେ ଏ ଘରେ ଠାବ ଦେଇ ମୁଁ ପାପ ଅରଜିବୁ । ମାରିବୁ ତ ମତେ ମାର । ତା' ଯୁଅରେ ଟିପ ଛେଇଁବୁ ତ ଫେର୍ ଦେଖିବୁ । କାର୍ତ୍ତିକାକୁ ସିନା ମନ୍ତ୍ରର କରିବୁ, ତା' ହାତଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧ ପକାଇବୁ, ଏ ଗାଆଁ ଟାରେ ଲେବେ ଅଛନ୍ତି । ତାକି ଆଣିବି । ତତେ ପବପବ କରି ଟାଙ୍କେ ଛେଚେଇବି । ତୋ' ମୁହଁରେ ନିଆଁ ଜଳାଇ ତତେ ଘରୁ ତଡ଼େଇବି ଲେ ।

ନାଟୁଣ୍ଡ ରଗରଗ ହୋଇ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଆଗରୁ ପଳାଏ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ସବୁଦିନେ ସେହୁ ଗୋଟାଏ ଧମକ । ସାବତମା ପଛଇ ଯାଏ । ହେଲେ ତା'ର ରାଗ, ଘୃଣା, ଅଦଉତି ପଛୁଏ ନାହିଁ । ସେ ହାତରେ ନ ମାରି ଭାତରେ ମାରେ ।

ବିମଳାଙ୍କର ଆଦର ଓ ସ୍ନେହ ଯେ ଟିକାପାଇଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖ ଟାଣି ଆଣେ, ସେ କଥା ଚଇତନ ଜାଣନ୍ତେ କପରି ? ଆଉ କେବେ ଦେଖା ହେଲେ ବିମଳା ସ୍ନେହ ଉଠା କରିନ୍ତି ନାହିଁ । କେତେ ଅଭିମାନ ଆଁ କଥା କହନ୍ତି । ଟିକା ପ୍ରକାଶ ନ କଲେ ବି ଘଟଣାଟି ଅନୁମାନ କରି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୁଅନ୍ତି, ମନଦୁଃଖ କରିବ ନାହିଁ ଟିକା ! ଠାକୁରେ ତମ କପାଳେ ଘଜଘଣୀ ଯୋଗ ଲେଖିଛି । ଦେଖିବ ରହୁ ।

ସେହୁ ବିମଳାଭାଜନ ମନେ ପକାଇଛନ୍ତି, ଟିକା ଭାବିଲା, ନ ଯିବ କାହିଁକି ? ବାହା ହୋଇ ପରଘରକୁ ଯାଇଥିବା ଗାଁ ଝିଅ କାହାର ଶୟ ନୁହେଁ । କେହୁ ବି ତା'ର ଶୟ ନୁହନ୍ତି ।

କ' ସରି ହେଲେଣି ? ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଦୁଃଖ କରି, ଝୁରିଝୁରି ତାଙ୍କର କଣ୍ଠା ଦୋହଲୁଛି । ସବୁବେଳେ ଆଖିରୁ ଲୁହର ଧାର ଛୁଟିଛି । ତହିଁରେ ରୋଗ ତାଙ୍କୁ କାବୁ କଲଣି । ଅରକ୍ଷିତକୁ କୋଡ଼ରେ ଧରି ସେ କେଡ଼େ ଖୁସି ହେଲେ । ପିଲାଟି ତ କାହାକୁ ଅଚିହ୍ନା ବାରେ ନାହିଁ, ତାଙ୍କ କୋଡ଼ରେ ହାତଝୁଲି ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ।

ତାଙ୍କ ଉଣରୁ ତାଙ୍କ ଦୁଃଖଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଓ ସୁଖଦୁଃଖର କାହାଣୀ ଅନର୍ଗଳ ଛୁଟିଥାଏ ।

ଶାଶୁ ଓ ଶଶୁର ତକାତକ ହୋଇ ସେଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ପୁଅ ଦିଓଟି ରୋଗଣା । ସ୍ତ୍ରୀ ସବୁବେଳେ ବାର ଧନ୍ଦାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଧନ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଭାବ ନାହିଁ ।

କେମିତି ଆସୁଛି, କେମିତି ଯାଉଛି ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ହୁଲିଆ, କୋଠିଆ, ଚାକର-
ବାକର ଉଣା ନାହାନ୍ତି । ସ୍ବାମୀ ଦିନେ କେବେ ପଦେ ଟାଣକଥା କହୁନାହାନ୍ତି ।
ସବୁ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ସେ ଅତି ଦୁଃଖିନୀ ବୋଲି ମନେକରନ୍ତି । ଭାଗ୍ୟକୁ ନିନ୍ଦନ୍ତି ।

ନିଜ କଥା କହିଯାଉ, ଟଣ୍ଡର ଦୁଃଖରେ ସେ ସାନ୍ତୁନା ଦେଇଥିଲେ ।
କହିଲେ, ତମ ଶାଶୁଘର କଥା ମୁଁ ସ୍ବାଙ୍କ ମୁହଁରୁ ସବୁ ଶୁଣିଛି । ଭୁଣ୍ଡବାଇଦ ସହସ୍ର
କୋଶ ଲୋ ଭଉଣୀ ! ସ୍ବାଙ୍କୁ ସାତ ରାଜଜର ଖବର ଜଣା । ନିଶାପାଣିରେ ମାତିଲେ
ତମପରି ଘରଣୀକୁ ମୁହଁ ମୋଡ଼ି ଆଉ କେଉଁ ଛଇଲା ଛଟକାର ଫାନ୍ଦରେ ପଡ଼ିଲେ
ଅବସ୍ଥା ଯାହା ହୁଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣା ।

ଭଣ୍ଡ ବାବାଜୀଟା ! କେତେ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଲୁଣି । ସେ ଗାଆଁର ଲୋକେ
କେମିତି ଏତେବର୍ଷ ଯାଏ ସବୁ ସହ ଭୁନା ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ? ତମ ଭାଇ ସେଇଆ
ବିଗୁର କାବା ହେଉଥିଲେ । କହୁଥିଲେ, ମଣିକୁଦିଆ ମାଇଗୁରୁଡ଼ାକ ! ଏକା
ଦିନରେ ସେଇଟା ଗାଁ ଛାଡ଼ି ପଳାନ୍ତା । ତା' ମଠ ପାଉଁଶଗଦା ହୁଅନ୍ତା ।

ନିର୍ଦ୍ଦଳିଆ ଶେଆ ହାତ ଟଣ୍ଡର ଚିତ୍କରେ ଥାପି ସେ ପୁଣି କହନ୍ତି, କାହିଁକି
ତମ ବାପାଙ୍କର ସେଇ ଗୁରୁ ଶିମୁଳିତଳ କଥାରି ଉପରେ ତମ ଭାଇ ଏମିତି ଲୋଭ
କଲେ ? କୋଉ ଏବେ ତାଙ୍କର ଜମି ନାହିଁ ? ଏବେ ଦିନେ ତାଙ୍କୁ ନେତ୍ରୁର ହୋଇ
ପରୁଗିଲି । ତାଙ୍କ ପେଟରୁ କଥା କାଢ଼ିବା କାଠିକର ପାଠ । କଥା ବୁଲେଇ ଦିଅନ୍ତି,
ଭୁଲେଇ ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେ କହିଲେ । ମୋ'ର ବିଶ୍ବାସ ହେଲା ଯେ, ସେ ସତ
କହିଲେ । ତମେ ଶୁଣ ।

ବମଲା ଟିକିଏ ରହୁ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ—ପାଶୁଆଁ ନାହାକ ଟାଉଟରଟା
ମଧ୍ୟସ୍ଥ କାମ କରେ । ମିଛଟାରେ ଜାତକ ଶୁଣାଇ ବୁଝାଇ ଏଣୁ ତେଣୁ ବଳେ ।
କଳାକୁ ଧଳା, ଧଳାକୁ କଳା କରି ଆକାଶରୁ ତୋଳି କଥା କହେ । ତା' କଥାରେ
ଭୁଲି ତମର ଜେଜେମା । କାର୍ତ୍ତିକା ଦାଦିଙ୍କୁ ସେଇ ବାୟୁଶୀତାକୁ ଦୁଇଥ ହେବାକୁ
ମଜେଇଲେ । ଭଲ କରି ବୁଝିଥିଲେ, ଖବର ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲେ, ନାଟୁଣ୍ଡର ନିଜ
ଗୁଣ ବଳେ ଜଣା ପଡ଼ିଥାନ୍ତା । ଯେଉଁଦିନ ତମ ବାପା ଟଙ୍କା ଧାର ନେବାକୁ
ଆସିଥିଲେ, ତମର ଭାଇ ତାଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ ।

ଆଗୋ ଟଣ୍ଡ ! ତମେ ସେତେବେଳେ ଗ୍ରେଟ ପିଲା । ମନେ ଥିବ, ରକ୍ତର
ଭଉଣୀ ନ ହେଲେ ନାହିଁ, ଇଏ ଆଉ ମୋ ଶାଶୁ ଶଶୁର ତମକୁ କେଡ଼େ ଭଲ
ପାଉଥିଲେ ?

—ହଁ, ଗୋ ଭଉଜ ! ଭୁଲି ନାହିଁ, ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୁଏ,
ସେହି ଚଇତାଭାଇ କାହିଁକି ପୁଣି ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ହେଲେ ।

—ନିଶ୍ଚୟ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ଏବଂ ତମକୁ ସେ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ଦେଖାଇ ଦୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଜାଣ ନାହିଁ କି ତୁନିଆର ଲୋକଙ୍କ କଥା ? ଖରା ଅକାଶରେ ତରା ଫୁଟାନ୍ତି । ହଁ, କ'ଣ କହୁଥିଲିଟି ? ତମ ବାପା ଜବାବ ଦେଲେ, ବୋଉ ବାଧା କରୁଛୁ, ମୋର ଗୁରୁ ନାହିଁ । କୁଆଡ଼େ ତା'ର ନାତିଟିଏ ନ ହେଲେ, ବଡ଼ବଡ଼ୁଆକୁ କେହି ପାଣି ଟେକିବାକୁ ନ ଥିବେ । କଣ୍ଟିମୁଠା ଟାଣ ଥିଲେ ବଳଦ-ବାପୁଡ଼ା ଯେତେ ଅମଣିଆଁ ଅବାଗିଆ ହେଲେ ବି ଶୁଧୁରାଣରେ ବଳେ ଯୁଆଳି ଟାଣିବ ।

—ସେ ସାଧା କାଗଜରେ ଟିପବନ୍ଧୁ ଆଉ ସନ୍ତକ ନେଇ ଟଙ୍କା ଦେଲେ । ତାରିଦା ବି କରି ଦେଇଥିଲେ, ହେଲ କାଉଁଜିକାଦ, ବଳଦ ଯଦି ସୁଧାରି ନ ପାରିବତ ସେ ଟଙ୍କା ପରିକା ପୁନାପିଲଟାକୁ ଭୁଟି ଲହୁଲୁହାଣ କରିବ । ଗା ଲୋକେ ଖାଲି ହଁ, ହଁ କହି ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବେ ନାହିଁ । ଅମଣିଆଁକୁ ମଣ କରିବାର ବାଟ ଖୋଜିବେ ।

ସେଇଆ ତ କଲେ ଗୋ ଟଙ୍କା ! ମାରଣା ବଳଦ ଖସି ପଳାଇଛି । କାଉଁଜିକାଦ କଲ କାମର ଫଳ ଭୋଗୁଛନ୍ତି । ଫାଣି ଖୁଣ୍ଟରେ ଚଢ଼ିଆନ୍ତେ, ଅବା ଜୀବନ ସାରା, ଗୋଟାଏ ଯୁଗ ଗୋ, ଜେଲରେ ସଢ଼ୁଆନ୍ତେ । ସେ ଦୋଷ ମାନିଥିଲେ । କେହି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ତାଙ୍କ ବିପଦ କାଳରେ ଠିଆ ହେଲେ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ଠିଆ ହେଲେ ତମ ଭାଇ ।

—ଚଇତା ଭାଇ ?

—ହଁ, ଗୋ ଟଙ୍କା ! ସେଇ ସାକ୍ଷୀମାନଙ୍କୁ ଏମିତି କୁହାଇଲେ ଯେମିତି ହାକିମେ ରୁଟିବେ ନିଜ ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚେଇବାକୁ ଆତୁରିଆ ହୋଇ କାଉଁଜିକାଦ କୋଠିଆକୁ ପିଟି ପକାଇଲେ ।

କେଇଟି ବର୍ଷ ପରେ କାଉଁଜିକାଦ ଫେରିଆସିବେ । ଛତରଖାଇ ଡାଆଣୀ ବାପୁଣୀଟା ଗାଁ ଛାଡ଼ି ପଳେଇଛି । ଆଉ ସେ ନ ଫେରେ । ଯଦି ଫେରିବ, ହୁଗାଲଗା ଛେରୁ ଖାଇ ସେ ପୁଣି ପଳେଇବ । ଶୁଣିଲି, ସେ ନାଟୁଗୁ କୁଆଡ଼େ ତା' ପୁଅ ପାଖରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଛି ।

—ତା' ପୁଅ ?

—ତମ ଭାଇ କହୁଥିଲେ, ତା'ର ପ୍ରଥମ ଗେରସ୍ତର ପୁଅ । ସେଇଟି ଯେମିତି ସାତ ବରଷର ହେଲା, ସେ ପୁଅକୁ ଛାଡ଼ି ବାପପରକୁ ଦରମା ହୋଇ ଚାଲିଆସିଲା । ତା' ଉପାତ ଗେରସ୍ତଟା କେତେ ସହଜ ? କଲିକାଣ୍ଡୋଇ ନାଟୁଗୁର ଗୁଣ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ତା' ପେଟରେ ପିଲା ଥିଲା । ତା'ର ଓଷଦ ଯେ ମାତ । ନଅ ବରଷ ସହଲା, ଧନ୍ୟ କହୁବ ତା ଗେରସ୍ତକୁ । ଗାଁବାଲଏ ତା' ଗାଲିଗୁଲବ ସହ ନ ପାରି ମେଲ ବାନ୍ଧ ତା' ଗେରସ୍ତକୁ ଦେରିଗଲେ । କୁଆଡ଼େ ଗୋଟାକେତେ ଥୋଇଲେ । ତଦ୍ବେଳେ, 'ତୋ' ଭାରିଯାର ଭୁଣକୁ ତୁ ସମ୍ଭାଳ, ନୋହିଲେ ପୁଅକୁ ରଖି ଏ

ଗାଆଁରୁ ତାକୁ ଚଢ଼ିଦେ । ସେତକ ନ କଲେ, ତମ ଦୁଇକୁ ଏ ଗାଆଁରୁ ବଦା ହବାକୁ ପଡ଼ିବ ?’

—ପ୍ରଥମ ସ୍ଵାମୀ ଦହଇନ୍ତି ?

—ବୁଢ଼ା କେବଠୁ ମଲେଣି । ବହୁଥିଲେ ନାଟୁଣ ସେ ଘରେ ଆଶ୍ରା ପାଇଥାନ୍ତା ? ଯେତେ ହେଲେ ପୁଅ ତ । ତା’ର ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପିଲା ବି କୁଆଡ଼େ ଅଛନ୍ତି ।

—ତାଙ୍କ ଦୁଃଖ କର ?

—ସେ ଖବର ତମ ଭାଇ ରଖି ନାହାନ୍ତି । କହୁଥିଲେ, ଶୁଣାଶୁଣିରେ, ସେ ବହଇନ୍ତି । ସେଠି ବି କୁଆଡ଼େ ତା’ର ଚନ୍ଦ ବରଷର ରିଅ ଥିଲା । ତେଣୁ କଲେ ସେ ଖବର ମିଳନ୍ତା ଯେ କି ଦରକାର ଅଛି ? ପାଶୁଆ ନାହାକ ସବୁ ଜାଣିଥିଲା । ଶହେଟି ଟଙ୍କା ନାଟୁଣର ବାପଘରୁ ପାଇ କଳାକୁ ଧଳା କହିଲା । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ତଳେ ଖୋଡ଼ଗୋରରେ ଗାଆଁରୁ ପଲେଇଲା । ବହୁ କି ନାହିଁ କିଏ ଜାଣେ ?

କାହିଁକି ଟଙ୍କା ଆଗରେ ସେଦନ ସେ ନିଜର ରୋଗଣା ଅବସ୍ଥାକୁ ଭୁଲି ଏତେ କଥା ଏକା ଲହସରେ ଗପିଲେ, ଟଙ୍କା ବୁଝିପାରି ନ ଥିଲା ।

ବଦା ହେଲା ବେଳେ ସେ କହିଲେ, ଠାକୁରେ ତମ ପିଲାକୁ କୋଟି ପରମାୟୁ ଦେଉ । ଫୁଲ ଜୀବନ ଏଇଥିପାଇଁ ସାର୍ଥକ । ଯାହାର ପିଲା ପଛେ ପେଟରେ ଧର, ସିଏ ଯେ ପର, ସେ ପୁଣି ଆପଣାର ହୁଏ । ଜୀବନ-ସବସ୍ତ । ସ୍ନେହ, ଶରଧା, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପାଇଁ ତାର ଜୀବନ ସଙ୍ଗେ ଚରିଲା ଜୀବନ ବନ୍ଧା । ଯେଉଁଟିମାନେ ପେଟରୁ ଜନମନ୍ତ୍ର, ସେମାନେ ତ ଜୀବନର ଅଂଶ । ସିଏ ଆଗ ସିଏ ପଛରେ ରହେ । ସିଏ ପଛ ସିଏ ଆଖି ଆଗରେ ନାଚେ । ସେ ତ ମନର ଅକୁହା କଥା । କିନ୍ତୁ ଜଣେଇ ଜଣା ।

ବିମଳା ଯେତେ ଯାହା ଗପିଥିଲେ ଟଙ୍କା ତା’ କେକେମାଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କଲା ନାହିଁ । ଯାହା ଘଟିଯାଇଛି ସେସବୁ ଆଉ ଫେରିବ ନାହିଁ । ସମୟ ଯେ ବୁକୁଣାରଥ, ଅଣବାହୁଡ଼ା ।

ଝରିଆ କେମିତି ଅଛି, କଣ କରୁଛ ଜାଣିବ କୁ ମନ ଆରୁରିଆ ହୁଏ । ସତେ କ’ଣ ସେ ଏକାଥରେ ଭୁଲିଗଲା ? କେମିତି ଚଳୁଛି ?

ମନର ଉଜାଟ ସହ ନ ପାରି ସେ ଅତ୍ୟୁତ ବେହେରାକୁ ବିକଳ ହୋଇ କହିଥିଲା । କେଉଁ କାମର ବାହାନାରେ, ବନ୍ଧୁର ଓରୁଆ ଯିବା ଆଗରେ ମଣିକୁଦ ଯାଇ ହାଲଗୁଲ ବୁଝି ଆସିବ ବୋଲି ବଚନ ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ କେଜାଣି କାହିଁକି

ତେର ତେର କଲେ । ଆଉ ଥରେ ଅନୁରୋଧ କରିବାକୁ ଟଣ ମନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧି ପାରିଲ ନାହିଁ । ନିଶାର କବଳରେ ପଡ଼ି ଝରିଆ ତାଙ୍କର ଆଗରେ କାନରେ ହାତ-ଦିଆ ଅପନା କଥା ଭୁଣୁ ଖସାଇଥିଲା । ସେତକ ତାଙ୍କର ମନରେ ଲୁଚି ରହିଥିବ । ସେଇଥିପାଇଁ ସେ ଯିବାକୁ ପଛଉଛନ୍ତି ପରା ।

ଭାବିଲା, ଯାହା ତା ଭାଗ୍ୟରେ ଅଛି ଅବଶ୍ୟ ଘଟିବ । କିଏ ଅନ୍ୟଥା କରି ପାରିବ ? ଏକା ଚକାଡୋଳା ସାହା ।

ଝରିଆ ପାଖକୁ ଧାଇଁଯିବାକୁ ମନ ଉଠାନ୍ତି ହେଉଛି । ମାନ ଅପମାନ, ନିନ୍ଦା ପ୍ରଶଂସାକୁ ଡର ନାହିଁ । କିଏ କଣ କହିବେ, ପଚାରିବେ, ତା' ଆଗରେ ଆଲୋଚନା କରିବେ ସେଥିକି ତା'ର ଖାତର ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ, ଯେଉଁ ଟିଲଟି ପେଟରେ ଥିଲାବେଳେ ସେହି ନିର୍ମମ ଲୋକଟି ତାକୁ ଦୋଷୁରୁଣୀ ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥିଲା, ଯାହାକୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ସେ ମନ କଲା ନାହିଁ, ସହସ୍ର ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ତାକୁ ଦେଖି ଯଦି ସେ ସ୍ତବ୍ଧ ନ କରେ, ମା' ଓ ଟିକି ପୁଅକୁ ଯଦି ଘରେ ଠାବ ନ ଦିଏ, କି ଅବସ୍ଥା ସେମାନଙ୍କର ହେବ ?

— ହେ ଜଗନ୍ନାଥ ! ମୋତେ ବାଟ ଦେଖାଅ । ବୁଦ୍ଧି ବଢ଼ାଅ । ମୋର ବିଚାରବାର ମନବଳ ହଜି ଗଲାଣି । ତମେ ମୋର ଏକମାତ୍ର ସାହା । ଏହିପରି ଜଣାଣ ମନେ ମନେ କରି, ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଟଣ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲା । ତାର ସବୁ ସମସ୍ୟା ବିଶ୍ୱାସ୍ୟ-ଦେବତାଙ୍କ ଉପରେ ନ୍ୟସ୍ତ କଲା । ମନରେ ନୂଆ ବଳ ଧରି କାମରେ ନିଜକୁ ବୁଝାଇଦେଲା ।

ସବୁ ଭାବନା, ସବୁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମନରୁ ପୋଛିଦେବାକୁ ସେ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ସତ, ଟିକିଏ ଅବସର ବେଳେ ଶାଶୁଘରେ ବିତାଇବା ଆଠୋଟି ବର୍ଷର କେଉଁ ଘଟଣାର ଜାଅନ୍ତା ରୂପ ଆସି ତା ମନରେ ଉଠିମାରେ । ସେ ନିବାରଣ ପାରେ ନାହିଁ । ସେହି ଦୁଶ୍ୟପଟରେ ବିଭିନ୍ନ ଢଙ୍ଗର ଝରିଆ !

ଟଣ ଦିନେ ଖବର ପାଇଲା, ବିମଳା ବାଧକା ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଦି'ପହରେ, ଅରକ୍ଷିତ ଶୋଇ ପଡ଼ିଆଏ, ସେଦିନ ମାର୍ଗଶିର ମାସ ବୁଧବାର, ଦେହ ଶୀତଳ ଥାଏ, ମନ ହେଲା ଦେଖିଆସିବ । ତା'ର ଜେଜେମାଙ୍କୁ ସୁଅ ଜଗାଇ କହିଲା, ମୁଁ ଠାଏ ଯାଉଛି ମା ! ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଫେରି ଆସିବ । ମନ ଭଲ ଲାଗୁ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ସବୁବେଳେ ଘରେ ବସି ରହିଲେ କେତେ କଥା ମନେ ପଡ଼େ ଲେ । ମନକୁ କୋର ପକାଏ । ସାଙ୍ଗମେଳରେ ହସଖୁସିରେ ମିଶିଲେ ମନ ହାଲୁକା ହୁଏ । ଅରକ୍ଷିତକୁ ମୁଁ ଖେଳାଇବି । ତୁ ଯାଆ ।

ବାରିରୁ ଗୁଣ୍ଡଗଣ୍ଡା ଛନ ଛନିଆଁ ବାଉରଣ, ବାହୁ ବାହୁ ଗଛରୁ ତୋଳି ଦଗିଟି କାଗଜି-ଲେମ୍ବୁ, ଦି ଫେଣା ବନ୍ତଳ କଦଳୀ ଓ ପାଞ୍ଚଣ୍ଡା ହେବ ସଜନା ଛୁଇଁ

ଖଣ୍ଡେ ଝାଡ଼ଣରେ ସେ ଭଲ କରି ବାନ୍ଧିଲା, ଯେପରି ଅନ୍ୟ କାହାରି ଦୃଷ୍ଟି ନ ପଡ଼ିବ । ନିଜେ ହାତରେ ଧରି ଗଲା । ଲୋକେ ଦେଖିଲେ କିଏ କଣ ଭାବିବେ, ଅବା ପଚାରିବେ, ଏପରି ଭାବନା ମନରେ ପଶିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ସେ ମନକୁ ବୁଝାଇ ଦେଲା, ମୁଁ ଏ ଗାଁର ଝିଅ । ସମସ୍ତେ ମୋର ଆପଣାର । ମୋର ଏଠି ଦି ଦିନର ରହଣୀ । କେହି ମୋର ଶବ୍ଦ ନାହିଁ ।

ଦାଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡାର ଅଗଣାରେ ପାଦ ଦେଉଣୁ ଆଗ ଭେଟ ହେଲା ଚଇତନ ପାତଳ ସଙ୍ଗରେ । ସେ ଭିତର ଖଣ୍ଡାରୁ ବାହାରି ଆସୁଥିଲେ । ଦାଣ୍ଡ ଅଗଣାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ ।

ଚଉହାତିଆ ବଳିଷ୍ଠ ମଣିଷ । ଧୋବ ଫରଫର ଲୁଗା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ପୁରା ହାତ ଡୋରିଆ ଖଦଡ଼ ଜାମା । ବାଁ ହାତରେ ଗ୍ରେଟ୍ ଦଣ୍ଡା ବାନ୍ଧିଛନ୍ତି । ଉପିଡ଼ ତମ୍ବାଳିଆ ମୁହଁରେ ବଡ଼ ନାକ । ନିଶ ହଲକ ଗ୍ରେଟ୍ ଗ୍ରେଟ୍ ହୋଇ କଟା । ତେଜସ୍ବୀନ ଆଖି । ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁଣ୍ଡେ ଲମ୍ବର ବାଳ ଦୁଇ ପଟକୁ କୁଣ୍ଡା ହୋଇଛି । ସାମ୍ବାଭାବ ମୁଖ, କିନ୍ତୁ ଗୋରା ମୁହଁର ରଙ୍ଗ କମି ତମ୍ବାଳିଆ ହେଲାଣି ।

ଟଣ୍ଡାକୁ ଦେଖି ସେ ଅକ୍‌କା ହୋଇ ଠିଆ ହେଲେ । ଟଣ୍ଡା ମଧ୍ୟ କାବା କାବା ହୋଇ ଗୁଡ଼ି ରହୁଲା । ଗୁଣ୍ଡେଟି ଆଖିରେ ବସୁସ୍ବ । କେତେ କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ । ଟଣ୍ଡା ଦୃଷ୍ଟି ନୁଆଁଇଲା । ଜେଜାଣି କାହିଁକି ତାର ଗୁଡ଼ିଭିତର ଅରିଉଠୁଥିଲା । ସେ ଗ୍ରେଟ୍ ପୁଡ଼ାଟି ତଳେ ରଖି, ନଇଁ ପଡ଼ି, ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ପ୍ରଣତି ହେଲା । ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ଠିଆହେଲା ।

ଚଇତନ ହସ୍ତ ନ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ବୋଲି ହୋଇଥିଲା ଉତ୍ସାହର ଆଶା । ଯେହୁ ତେଜସ୍ବୀନ ଆଖିରେ, ଯହିଁରେ ବସୁସ୍ବ ଭରପୂର ହୋଇଥିଲା ସେଥରେ ଟଣ୍ଡା ସହାନୁଭୂତିର କୋମଳତା ଅନୁଭବ କଲା ।

ସେ କହିଲେ, ବିମଳା ଟିକିଏ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ଏକୁଟିଆ ତୋର କଥା ସେ କହିଥିଲେ । ତୋ' ପୁଅକୁ ଆଣିଲୁ ନାହିଁ ?

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ଖୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

—ଆଜ୍ଞା । ବହୁ ଦିନ ତଳେ ଆସିଥିଲ ଦେଖି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବିମଳା ତାକୁ ଭୁଲି ପାରି କେତେଥର କହିଲେଣି । ତାକୁ କିଛି ନ ଥିଲେ ।

—ତାଙ୍କର ସ୍ବେଦ ଆଉ ଆଶା ଦେଇଥାନ୍ତେ ? ମୁଁ ତ ଗରିବ, ହତଭାଗିନୀ ନାହିଁ ।

କେତେ ଅକୁହାକଥାର ଝଡ଼ ଟଣର ମନ ଭିତରେ ବୋହୁଥିଲା । ଯେତେ ଯିଏ ବୁଝାଇ କହିଲେ ମନ ତ ଘେନୁ ନ ଥିଲା ସେ ଯେଉଁ ଚଇତାଗ୍ରଭ ତା' ଆଗରେ ଦୟାର ଅବତାର ପରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି, ସତେ ସେ ସେଇଆ । ଜମି ଖଣି କ ମାଡ଼ ବସି ସେ ଆଗରୁ ବାର ହଇସା କରୁଥିଲେ । ବାପକୁ ଅଧାପାଗଳ କରିଥିଲେ । ଶେଷକୁ ତା'କୁ ନେଲକୁ ପଠାଇଲେ । ଆହୁରି କଅଣ ତାଙ୍କ ମନରେ ଅଛି କିଏ କଲନା କରିବ ?

ଚଇତନ କହିଲେ, ମଣିକୁଦର ସବୁ ଖବର ମୋତେ ଗୋଚର । ବୟାସୀ ଲୋକ ପଠାଇଥିଲା । ସେ ତା'ର ବନ୍ଧୁଘରେ ସେଇଠି ଦୁଇଦିନ ରହୁ ସବୁ ବୁଝି ଆସିଲା । ନିଜେ ଦେଖି ଆସିଲା । ସେଠି ଗୋଟାଏ ଭୂମିକମ୍ପ ଦିନେ ହେବ । କେବେ ହେବ କିଏ ଜାଣେ ? ତେବେ ତୋ' ବର ଝରିଆର ଯାହା ହୋଇଛି, ଯେମିତି ସେ ଚଢ଼ିଛି, ଯାହା କରୁଛି—

ସେ ଭୁଲ ହୋଇଗଲେ । ଟଣର ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଛନକା । ଆକୁଳ ପ୍ରଣିଳ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହୁଲା । କ'ଣ ଭୟଙ୍କର କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ସେ ଆଶା କରିଥିଲା । ତା'ର ଉତ୍ତକଣ୍ଠା ବୁଝି ପାରି ଚଇତନ କହିଲେ, ଅଧିକା ଶୁଣି ତୋ'ର ଲାଭ ନାହିଁ । ତେବେ, ସେ ବାବାଜୀଟାକୁ ସାଧ କରିବାକୁ ଗ୍ରାମର ଗୋଟିଏ ଦଳ ଉପାୟ ଫାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଦଳଟି ପ୍ରତିବାଦ କରୁଛନ୍ତି । ସେସବୁ ଯାହା ହେଉ, ତୋ' ବର ଝରିଆ ଯେଉଁ ତଳପାହାରକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଗଲଣି, ତାକୁ ଉପରକୁ ଉଠାଇବା ସହଜ ହେବ ନାହିଁ ।

ଡରି ଡରି ଟଣ ପଚାରିଲା, କ'ଣ ହୋଇଛି ?

—ମୁଁ ଠିକ୍ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତେବେ, ଯେତିକି ଶୁଣିଲି ସେଥିରୁ ବୁଝିଲି, ସେ ରସାତଳକୁ ଖସି ଗଲଣି । ହଉ, ଭିତରକୁ ଯା । ବିମଳା ଭାରି ଖୁସି ହେବେ । ପିଲା ଦୁଇଟା କୁଆଡ଼େ ଗଲେ, ତାଙ୍କ ଖବର ବୁଝେ । ସବୁ ଥାଇ ବି ମୁଁ ଅତି ଦୁଃଖୀ ଲେ ଟଣ !

ସେ ହସିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ଟଣର ମନକୁ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀ ଦେଇଗଲେ । ଯନ୍ତ୍ରଗୁଳିତ ପରି ପୁଡ଼ାଟି ଉଠାଇ ସେ ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ବିମଳାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଳାପ କରୁଥିଲାବେଳେ ତା'ର ମନ ଖାଲି ଭଡ଼ଓଟାରି ହେଉଥିଲା । ସବୁଥିଲା, ଧାଇଁଯାଇ ଚଇତନ ପାଖକୁ ପହଞ୍ଚିବ, କ'ଣ ହୋଇଛି ଝରିଆର, କ'ଣ ସେ କରୁଛି ? ପାଟେ-ବୋଧହୁଏ ବିମଳାଙ୍କ ଆଗରେ ମଣିକୁଦର ବେର ପ୍ରକାଶ କରିନାହାନ୍ତି । କରିଥିଲେ, ବିମଳା ସେ ବିଷୟରେ ପଦେ ହେଉ ନ କହିନେ ଚାହିଁ ?

ସେ ଗପୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ନିଜ ଦେହର କଥା, ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କ ଦୂରବସ୍ଥାର କଥା !

—ଆଗୋ ଟଣ୍ଡା, କଅଣ ହେବ ଏତେ ଧନସମ୍ପଦ ? କେମିତି ଆମ ଶଶୁରେ, ଆଉ ନିଜେ ସେ କମେଇ ଠୁଲେଇଥିଲେ କେଜାଣି ? କେତେ କୁଟୁମ୍ବର ଆଖିର ଲୁହ, ମନର କୋହ ଏ ସମ୍ପତ୍ତିରେ ମିଶିଛି ପରା ! କେଜାଣି କେଉଁ ଗରିବଟି ସମ୍ପତ୍ତି ହରାଇ ବାକିଆ ବାହୁଲ ହୋଇଥିବ । ଠେଙ୍ଗାମାଡ଼ରେ ଆଉ କାହାର ଅଶ୍ରୁ ଶାନ୍ତିଥିବ । ସେଇ ଦିନ ଅକସ୍ମିତ ସାଧବାକୁ ଏ ଘରେ ମୋ ପେଟରୁ ଜନମିଛନ୍ତି ଗୋ ! କି ପାପ ମୁଁ ଗତଜନ୍ମରେ କରିଥିଲି କେଜାଣି ।

—ସେମିତି କହୁନା ଭାଉଜ ।

—ବେମାର ପଡ଼ି ପଡ଼ି ମୁଁ ମୁହଁ । ହେଉଥିଲି । ସେପୁରକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇଥିଲି । ପୁଣି କଷ୍ଟ ଭୋଗିବାକୁ କପାଳରେ ଅଛି ବୋଲି ବଞ୍ଚିଗଲି । ଆଉ ମୋର ବେଶୀ ଦିନ ନୁହେଁ । ସେ’ ଆଉ ଗୋଟାଏ ବାହା ହେବେ । ନ ହେବେ କାହିଁଳ ? ପୁରୁଷ ପିଲା । ବୟସ ଅଛି । ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି । ଲୋକେ ଝିଅ ଦେବାକୁ ଅଧିଆ ପଡ଼ିବେ । ଦେଖିବ ରହୁ । ପିଲା ଦୁଇଟାଙ୍କ କପାଳ ଫାଟିବ ।

—ତମେ ଏଣୁ ତେଣୁ ବହୁତ ଭାବୁଛ ଭାଉଜ ! ବଛଣାଲଗା ହେଲେ ମଣିଷ ଏମିତି ଡରୁଆ କଥା ଭାବେ । ମୁଁ କହୁଛି, ତମେ ଝାଡ଼ିଝୁଡ଼ି ହୋଇ ବସିବ । ପୁଣି ତମର ସୁନ୍ଦର ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରି ଆସିବ । ତମ କୋଳରେ ଜନମ ଲଭିବ ଦିବ୍ୟ ସୁନ୍ଦର ପୁଅ । ପୁଣି ପୁଅ । ସେଇଠୁ ସୁନାନାଙ୍କା ଝିଅଟିଏ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ହେବେ ନିଖୁଣ । ଏ ଘର ହସିଉଠିବ ।

ବିମଳା ହସିଲେ । କହିଲେ, ହଁ ଗୋ ଟଣ୍ଡା ! ଉତ୍ସୁକା ଧାନ ଗଜା ହେବ, ନରବାଲିରେ ପଦୁ ଫୁଟିବ, ଉଆଁସ ରାତିରେ ଜନ୍ମ ହେବ ! ଏସବୁ ମନବୋଧିଆ କଥା । କେବେ ହୋଇ ନାହିଁ କି କେବେ ହେବ ନାହିଁ । ଆଉ କିଏ କହିଥିଲେ ମଣିଆଆନ୍ତ, ମରମର ମଣିଷଟା ଦେହରେ କେଉଁ ଗତ ଅଦଉତି ସାଧବା ପାଇଁ ପାତଳ ଲୁହାର ଚିଆଁ ଦେଉଛି । କିନ୍ତୁ ଟଣ୍ଡା, ତମର ଅକପଟ ସୁନାମନର ପରତ ମୁଁ ପାଇଛି । ଅବଗୁଣ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡାର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା । ବିମଳାଙ୍କ ପାଦରେ ହାତ ଆପି ସେ କହିଲା, ମୋ’ ମନର ଆଶା ମୋ’ ଉଣ୍ଡରୁ ବାହାରିଗଲା ଗୋ ଭାଉଜ ! ସେଥିରେ କପଟ ନ ଥିଲା । ପରପକ୍ଷ, ଅତି ଦୁଃଖିନୀ, ନିରମାଣି ନଣନ୍ଦଟା ମୁଁ, କ’ହାର ଉପରେ ମୋ’ର ଆବେଶ ନାହିଁ । କେହି ମୋ’ର ଶତ୍ରୁ ନୁହେଁ । କାଲିଆ ବଳିଆ ଦି’ ଭାଇ ମୋ ଗାଡ଼ି ଟାଣି ନେଉଛନ୍ତି । ସୁଭଦ୍ରାମାଉ ମୋ କରମର ଦଣ୍ଡ ଧରି ଅଡ଼ାଇ ନେଇଛନ୍ତି

ମୋ କପାଳ ଯେ ମୋ ଅଦେଶୀ ବାଟ । ମୋ ଶଗଡ଼ ତ ଶତ୍ରୁ ଯାଉଛି । କାହା
ଉପରେ କି ଅଦଉଡ଼ ମୁଁ ସାଧୁବାକୁ ପାରନ୍ତିମ ? ମତେ କ୍ଷମାକର ଶୁଭକ !

ବିମଳା କହଲେ, ମନ ଦୁଃଖ କଲକି ? ମରବାକୁ ମୁଁ ତରୁ ନାହିଁ । ମଣିଷର
ରକତ ମାଉଁସରେ ମୋ ଦେହ ଗଢ଼ାଟି ? ସେଇଥିରୁ ଜନମିଶନ୍ତ୍ର ସେ ପିଲା ଦୁଇଟି ।
ମୋ ଅନ୍ତେ ତାଙ୍କର କି ଦଶା ହେବ ଏଇ ଚନ୍ଦ୍ରାଟା ମୋ ମନକୁ କଲବଲ କରୁଛି ।
କଅଣ ବା ମୁଁ କରିପାରିବି ? ତମ ଭାଇ ଅବଶ୍ୟ ତାଙ୍କର ଚିକିତ୍ସା ଓ ଯତ୍ନ ନେବାରେ,
ତାଙ୍କ ଭଲ ପାଇଁ ଯେତେ ଲୋଡ଼ା ସେତେ ଧନ ଖରଚ କରିବାରେ ହେଲା କରି
ନାହାନ୍ତି । ମୋ ଅନ୍ତେ ବି ହେଲା କରିବେ ନାହିଁ । କହୁବି, ମୋ' ମନରେ ଛୁଟିପିଟି
ହେଉଛି ଯେଉଁ ଦୁର୍ଭାବନା, କହୁବି ଟଣ !

—ମୋ ଉପରେ ଯଦି ବିଶ୍ୱାସ ନ ହେଉଛି କାହିଁକି କହୁବି ! ମୁଁ ତ ଛୁର
ମାଛପିଟିଏ ।

—ନ କହଲେ ମୋ ଛୁତ ଫାଟିଯିବ । କହଲେ କେଜାଣି ଛୁତର ବୋଝ
ଟିକିଏ ହାଲୁକା ହେବ । ମୋର ଜା' ନାହିଁ କି ନଶ୍ୱାନ ନାହିଁ । ସେଉଁମାନେ ସାଙ୍ଗ
ସୁଖ ହେବାକୁ ଆସି କଥା କହୁ ପାଣିରେ ସର ପକାଇବାକୁ ଗୋଟାଗୁରୁ ଆପଣାର
ବୋଲି ଦେଖାଇ ହୁଅନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ମନ ନିର୍ମଳ ନୁହେଁ । ମନରେ କେଉଁ
ସ୍ୱାର୍ଥ ଛୁପି ରହିଥାଏ । କେଜାଣି କାହିଁକି ମୋର ପରତେ ହେଇଛି, ତମର ମନଟି
ନିର୍ମଳ ।

—ଶୁଭକ ! ମୋ ଉପରେ ଏତେ ଆସ୍ଥା ରଖନା ଗୋ ! ମୁଁ ଦୁଃଖିନଟାଏ ।

—ଶୁଣ । ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି, ଧାନକୁଟୁଣୀ ମାଆଟିଏ ଥିବ, ଘୋଡ଼ାକତଡ଼ା
ବାପ ନ ଥିବ । ତମ ଜୀବନରୁ ବଳି ଅଧିକ ତମର ପୁଅ ଅରକ୍ଷିତ କଥା ମୁଁ ବିଚାରୁଛି ।
ତା'ର ମେହ କୁଳାଙ୍ଗାର ବାପ ଥରେ ହେଲେ ପୁଅର ମୁହଁ ଶୁଣିବାକୁ ଆଇଲ କି ?
ଯା' ସଙ୍ଗେ ଆଠ ବର୍ଷ ସମ୍ବାର କଲ, ଓଲଟି ସେ ନିନ୍ଦା କରୁଛି, ଅପବାଦ ଦେଉଛି ।
ଆଉ କାହାକୁ ଧରି ନାଉଛି । ଶୁଣିଛି ଗୋ, ତମ ଭାଇଙ୍କଠାରୁ ମରୁ ଶୁଣିଛି ।

ଟଣ ତାଟଙ୍ଗା ହେଲା । କୌଣସି ଖବର ଲୁଚି ରହେ ନାହିଁ । ମନକୁ
ପଚାରିଲା, ଅପବାଦ । କି ଅପବାଦ ? ଯେଉଁ ଘଟଣାଟି ତା' ମନର ସାତକାଳ
ପଥରତଳେ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲା, ଏନ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ, ତା'କୁ ଦେଖିଲା, ଜାଣିଲା
କିଏ ? ସେ ପଥରରେ ଘଡ଼ିଟି ଛୁନ୍ତୁ ଥିଲା । ଶିବବାନା ଓ ସୁନାଦେଇ ।

ବିମଳା କହୁବାକୁ ଲାଗିଲେ, ମିଶିପଗୁଡ଼ା ସେଇଆ । ମାଛପି-ଧୁଆଟାର
ନିଶାରେ ତାଙ୍କର ମନଧାନ ଠୁଲ । ପିଲା-ପିତଳା ପଛ । ମୋ ଅନ୍ତେ ସିଏ ଆସିବ,
ତା'ର ଦୟା ଉପରେ ଏ ହତଭାଗ୍ୟ ପିଲା ଦୁଇଟାଙ୍କ ଭଲମନ୍ଦ ଜୀବନମରଣ ନିର୍ଭର

କରିବ । ତମ ବାପାଙ୍କ କଥା ବିଚାରୁନା ? ଦରବୁଢ଼ୀ ନାଟୁଣୀ ଆସିଲା ପରେ କାହିଁକି'ର ତମକୁ ପଚାରିଲେ ନାହିଁ । ଏହା କିଏ ନ ଜାଣେ ?

— ଚକଟା ଭାବ ସେମିତି ନୁହନ୍ତି ।

ଟଙ୍କର ପାଟିରୁ ଏତକ ସାନ୍ତାପନା ଛଳରେ ଖସିଗଲା ସିନା, ମନ ନିଜକୁ ଆକଟି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା, କିଏ ତୋ' ବାପର ସୁନାଥାଳି ଜମି ଓଟାରି ନେଲା ? କିଏ ଏ ଗାଆଁରେ ଆଡ଼ଙ୍ଗର ଚଳନ୍ତି ପ୍ରତିମା ହୋଇଛୁ ? ପରର ସୁଖଦୁଃଖ ସେ ବିଚାରୁ ନାହିଁ, ସିଏ ଲୋକଙ୍କୁ କୌଶଳରେ ଅକଳରେ ପକାଇ ନିଜର ଗୋଡ଼ାଣିଆ କିଙ୍କର କରେ, ଡରିବୁରି ଯାହାକୁ ଲୋକେ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି, ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଟେକନ୍ତି, ସେ କେମିତିକି ମଣିଷ ?

ବିମଳା କହିଲେ, ସେମିତି ନୁହନ୍ତି ? ଆଗୋ ଟଙ୍କା, ଦେଖୁଛ ବେଳ କେତେ ହେଲାଣି ? ପିଲା ଦୁଇଟା କୁଆଡ଼େ ରହିଲେ, କ'ଣ ଖାଇଲେ ସେ ଖବର ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ କାମରେ ସେ ବ୍ୟସ୍ତ । ପଚାରିଲୁ ତାଙ୍କୁ ତଳସ କରିବାକୁ ଏବେ ସେ ଯାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ଯଦି ବେମାର ପଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତି, ମୋ ପିଲାଏ କ'ଣ ଏମିତି ବାବନାଭୂତ ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତେ ?

ଟଙ୍କା ନିରୁତ୍ସର ରହିଲା ।

ବିମଳା କହିଲେ, ମରିବ ତ, କିନ୍ତୁ ମୋ ଅନ୍ତେ ଯଦି ତମର ପରିକା ବୋଉଟିଏ ପାଆନ୍ତେ ସେମାନେ—

— ଏ କି କଥା କହୁଛ ଗୋ ଭଉଜ !

— କହୁଛି ତ । ସତେ ଯଦି ପାଆନ୍ତେ, ସିଏ ମାଆ ହୋଇଛୁ, ମାଆର ମନର ବେଦନା ବୁଝିଛୁ, ତେବେ କେଜାଣି ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ଯାଆନ୍ତା । ମଣିକୁଦର ଯେଉଁ ଖବର ମୁଁ ବୁଝିଲି, ତମ ଭାଇ କହୁଥିଲେ ମ—

— ଅରକ୍ଷିତ ମୋର ଉଠିବଣି ଭଉଜ । ମତେ ଖୋଲୁଥିବ । ରାହାଧର କାନ୍ଦୁଥିବ । ରୋଗଣୀ ବୁଢ଼ାଟି ବିଚାରୁ ହଇରାଣ ହେଉଥିବ । ତମ ଦେହ ଖରାପ । ତମକୁ ବେଶୀ ଗପେଇବ ନାହିଁ । ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ । ମତେ ଅନୁମତି ଦେଲେ ମୁଁ ଯାଆନ୍ତି । ଆଉ ଦିନେ ଆସିବି ଯେ—

— ନିଶ୍ଚେ ତମ ପୁଅକୁ ଯଙ୍ଗରେ ନେଇ ଆସିବ । ତମକୁ ମୋ ରାଣ । ତାକୁ ଟିକିଏ ଆଖି ପୁରାଇ ଦେଖିବ । ତା' ବାପ ଚାଲିଯିବାକୁ, କ'ଣ କହିବ ଗୋ ଟଙ୍କା, ଯାହା ତମ ଭାଇଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଲି, ଅଲକ୍ଷଣା ବାବାଜୀ ହୋଇ ସେଇ ବାବାଜୀର ମଠରେ ରହୁଛି । ତା'ର ଜୀବନ ଯାଉଛି କି ଆଉଛି । କୁଆଡ଼େ ନିଶାପାଣି ପିଇ ମଉଆଳ ହୋଇ ଏଠି ସେଠି ପଡ଼ୁଛି । କାଣିକାଣିକା ନୟାନ୍ତ ହେଉଛି । ପାଟିରୁ

କାଢ଼ି ରକ୍ତ-ମିଶା ଖଜାର ଥୁ ଥୁ କରି ଚାରିଆଡ଼କୁ ପକାଉଛି । କେହି ତା ପାଖ ପଶୁ ନାହାନ୍ତି । ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି, ତାକୁ ରୋଗ ଧରିଲାଣି ।

ଟଙ୍କା ଆରୁଆ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା, କି ରୋଗ ?

—କେଜାଣି ଗୋ ! ସେ କହୁଥିଲେ, ଭାରି ଖରାପ ରୋଗ । ଆଇସ ଥିଲେ କିଛିଦିନ ବଢ଼ିପାରେ । ନୋହଲେ ନାହିଁ ।

—ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ଭଉଜନ !

ଟଙ୍କାର ଆଖିରୁ ଟପ୍ ଟପ୍ ହୋଇ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ିଲା । ବିଚାରିଲା, ଯିଏ ଯାହା ଭାବୁ, ଯିଏ ଯାହା କହୁ ପିଲାଟିକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ମଣିକୁଦ ଚାଲିଯିବ ।

ଝରିଆ ଯେତେ ସରି ହେଲାଣି, ସେଥିରେ ସେ ଆଉ ଅଟ୍ଟିଆ ଉଡ଼ିପାତ କରିବ ନାହିଁ । ତା'ର ଚୁରୁଣ ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ଝରିଆର ସେବା କରିବ । ଚୁଡ଼ାମା କୌଣସି ମତେ ଚାଲିଯିବ । ଟଙ୍କା ଏ ଗାଆଁକୁ ଆସି ନ ଥିଲେ ସେ ସେମିତି ଚଳିଥାନ୍ତା ସେମିତି ।

ବିମଳା କହିଲେ, କ'ଣ ଆଉ ତମର କରିବାର ଅଛି ? ତମକୁ ସେ ତଡ଼ି ଦେଇଛି । ମୁଁ ତ ଦେଇଛି । ସେ ତମର କେହି ନୁହେଁ । ଉପରେ ପଡ଼ି ଯିବ ଯଦି, ନିଜ ପାଇଁକି, ଆଉ ଖିଲଟି ପାଇଁ କି ବିପଦ ଓଠାର ଆଣିବ । ତମ ଭାଇ ତ କହୁ-ଥିଲେ, ଟଙ୍କାର ମଣିକୁଦକୁ ଭୁଲିଯିବା ଦରକାର । ତା'ର ବିଚାରିବା ଉଚିତ ଯେ, ସେ ଏବଂଯାଏ ବାପଘରେ ଅଭିଆଡ଼ା ଝିଅ ହୋଇ ରହୁଛି । ଶୂନ୍ୟରୁ ଆଣି ଠାକୁରେ ତା' କୋଳରେ ଦବ୍ୟ-ସୁନ୍ଦର ପୁଅ ଥୋଇଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । କାର୍ତ୍ତିକାଦିଙ୍କ ବଣ ସିଏ ରକ୍ଷା କରିବ ।

—ଝରିଆ କ'ଣ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ଭଉଜନ, ଚଇତା'ଇ କ'ଣ କହୁଥିଲେ ?

—ପଚାରିଲା । ସେ କହିଲେ, କାଣି କାଣି ତହିଁ ଟିକିଏ ଛୁଣିଗଲେ ଖଜାରରେ ରକ୍ତ ପଡ଼େ । କାହାର ନ ପଡ଼ୁଛି ? ତା' ବି ହୋଇପାରେ; ତେବେ ଚଳିମ ନ ଗୁଡ଼ିଲେ କାଣି ବନ୍ଦ ହେବ କିପରି ?

ମୁଁ ଯାଉଛି ଭଉଜନ ! ଡେଇଁ ହେଲାଣି । ପିଲାଟି କାନ୍ଦୁଥିବ ।

ଏତକ କହି ଟଙ୍କା ବିଦାୟ ନେଇ ଦାଣ୍ଡ ଖଜାକୁ ଆସିଲା । ଦେଖିଲା, ଚଉପାଢ଼ୀରେ ଗୋଟିଏ ଆରାମ ଚଉକରେ ବସି ଚଇତନ ପାତ୍ର ଖବର-କାଗଜ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି । ଟଙ୍କା ଦେଖି ସେ ତା' ନାମ ଧରି ଡାକ କହିଲେ, ଶୁଣ ।

ଟଙ୍କା ପାଖକୁ ଗଲା । ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଓଢ଼ଣା ଅଳପ ଟାଣି କଣେଇ ଠିଆ ହେଲା ।

ଚଇତନ ପଚାରିଲେ, ଅନେକ ସମୟ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ରହୁଗଲା । ସେ ବୋଧହୁଏ ମଣିକୁଦର ହାଲଗୁଲ୍ ଗପୁଥିଲେ ।

— ହଁ, ଭାଇ !

—ତୋତେ ସେ ଭାରି ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।

—ହଁ ଭାଇ, ସେ ଏ ଗାଆଁକୁ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଲା ଦିନରୁ । ଆପଣଙ୍କର ସେହି ବେଳର, ଆଉ ତା' ଆଗର ସ୍ନେହ ବି ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇନାହିଁ । ଜମିଟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାପାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆପଣଙ୍କର କଥା ବିବାଦ ଲାଗିଥିଲା । ମୁଁ ଗାଆଁର ଝିଅ, ଆପଣଙ୍କର ସ୍ନେହ ଆଉ ଦୟା ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି । ଆପଣ ଅନ୍ୟାୟ କଲେ ବୋଲି ସେମାନେ ପ୍ରଚାର କରୁଥିଲେ । ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରୁ ନ ଥିଲି । ବାପା ଜେଲ୍ ଗଲରୁ—

—ତୁ ବିଶ୍ୱାସ କଲୁ ? ହଉ, ସେ କଥା ପରେ କହିବି । ମଣିକୃଦ, ଆଉ ଝରିଆର ଖବର ଭଲକରି ବୁଝିବାକୁ ବିମଳା ମତେ କେତେଥର କହିଲେ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ମୁଁ ଲୋକ ପଠାଇଲି । ସେ ବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକ । ଯାହା ଦେଖିଲା, ଯାହା ଶୁଣିଲା ଆସି କହିଲା । ଅନେକ କଥା ମୁଁ ଠିକେ ଠିକେ ବିମଳାଙ୍କୁ କହିଥିଲି । ଶୁଣିଥିବୁ ।

—ହଁ ।

—ଏତେ କଥା ଜାଣିବା ତୋର ଦରକାର ନାହିଁ । ମୁଁ ଯାହା ବୁଝିଲି, ମତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଛି । ସେହି ଝରିଆଟା ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ପଶୁ । ତା' ସଙ୍ଗେ ତୁ ଆଠବର୍ଷ ଚଳିପାରିଲୁ କିପରି ? ସେ ତୋ' ପରିକା ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମାଡ଼ମାରି ସବୁ ତଡ଼ି ଦେଇଛି । ଏବଂଯାଏ ବି ସେ ତୋ'ର ଦୁର୍ନାମ ରଚାଇଛି । ସେ ଗାଆଁକୁ ତା' ପାଖକୁ ଫେରିଯିବା ତୋ' ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ।

—ତା'କୁ କ'ଣ କ୍ଷୟକାଣ ଧରିଛୁ ଭାଇ, ସେ ଆଉ ଭଲ ହେବ ନାହିଁ ?

ଟଣ୍ଡର ଆଖିରେ ଲୁହ ଦେଖି ଚଇତନ ମାରବ ହେଲେ । ତଳକୁ ଚାହିଁ କଣ ଭାବିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ଟେକି କହିଲେ, କିଏ ଜାଣେ ? ମୁଁ ତ ନିଜେ ଦେଖି ନାହିଁ, ଶୁଣିଛି, ତହିଁ ଛୁଣି ଭଲ ମଣିଷର ଖଜାର ସଙ୍ଗରେ ବି ବେଳେ ବେଳେ ରକ୍ତ ପଡ଼େ । ଭଗବାନଙ୍କର କୃପାରୁ ସେ ଭଲ ହୋଇଯାଉ ।

—ତମ ଉଣ ସୁ-ଉଣ ହେଉ ଭାଇ ! ମୋ ପିଲାଟି ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଥିବ । ମୁଁ ଯାଉଛି ?

—ହଉ ଯା । ଆରେ, ଶୁଣ । ତୁ ସେହି ଗାଆଁରେ ଥିବାବେଳେ ଯେଉଁ ଶିବବାବା ଥିଲେ, ସେ ଆଉ ତାଙ୍କର ଚେଲ କୁଆଡ଼େ ଚୈଲାସ-ପଟତକୁ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ଚାଲିଗଲେଣି । ଏକାଥରେ ଉଭୟ ।

—ଏ ? ମଠ ?

—ଆଉ ଜଣେ କୁଆଡ଼ର ବୁଢ଼ା ବାବାଜିଟିଏ ଆସି ମଠରେ ଆଶ୍ରା ନେଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମାରଫତରେ ସବୁ ଗୁଡ଼ି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଶିବଙ୍କ ଅବତାର

ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଭକ୍ତ । ତପସ୍ୟା ଶେଷକରି ଶିବବାବା କୁଆଡ଼େ ଫେରିଆସିବେ । ଆଗପରି ମଠରେ ଗଞ୍ଜେଇ ମଦର ଧୂମ୍ ଉଡ଼ୁଛି ଯେ, ଆଉ ବେଶୀ ଭକ୍ତ ଠୁଲ ହେଉ ନାହାନ୍ତି । ବାନ୍ଧୁମାନେ, ଅସୁନି କିମାନେ ସନ୍ତାନ ପାଇଁ ଡେଇଁରଥା ନେବାକୁ ତ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି ? ତେବେ, ବ-ଭୋଲିଆ ଗଞ୍ଜେଇ ମଦୁଆଙ୍କ ଭଡ଼ କମି ନାହିଁ । ବୁଢ଼ା ପଣ୍ଡିମା ବାବାଜୀଟା କୁଆଡ଼େ ସବୁବେଳେ ଚଳମ ଧରିଥାଏ । ଏତେ ସରି ହେଲେଠେଇଁ ବି ଝରିଆ ସେଇଠି ଜୁଟୁଛି । ସେଇଥିପାଇଁ କହୁଲି, ମଣିକୁଦ ଫେରିଯିବା ତୋ' ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଉଚିତ ବି ନୁହେଁ ।

ଟଣ ଆଖି ପୋଛୁଲୁ ।

ଚଇତନ ପାତ୍ର ବୁଝାଇ କହୁଲେ, କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ତୋ' ମନରେ ଆଦାତ ଦେବାକୁ ମୁଁ ଏ ସବୁ କହୁ ନାହିଁ । ସତ ସତ୍ତା ଜାଣିଲେ ତୋ'ର ଆଉ ତୋ'ର ଗ୍ରେଟ କୁଆଟିର ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ତୁ ବୁଝିବୁ । ଯାହା ଉଚିତ ମଣିବୁ କରିବୁ । ତୋ' ଜୀବନକୁ ଏମିତି ଗୁରୁଜୀର କେଉଁମାନେ କଲେ, ତୁ ଜାଣି ମଧ୍ୟ ଜାଣିପାରି ନାହୁଁ, ବୁଝି ମଧ୍ୟ ବୁଝିପାରି ନାହୁଁ ।

—ମୋ ଭାଗ୍ୟ, ଭାଇ !

—ଭାଗ୍ୟ ! ଏହାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କିଏ କରିପାରିବ ଟଣ ? ତେବେ, ଯେଉଁମାନେ ତୋ'ର ଭାଗ୍ୟକୁ ଗଢ଼ିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି । ମନରେ ମୋର ଦୁଃଖ ହେଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ଶାସନ କରିପାରିନାହିଁ । ଦଣ୍ଡ ଦିଆଇନାହିଁ । ତୋ' ଭାଗ୍ୟକୁ ନୂଆ କରି ଗଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ତୋ' ନିଜ ହାତରେ ଗୁଡ଼ ଦେଇଛି ।

—କେମିତି ?

—ଶୁଣିବୁ ? ତୋ' ପିଲାଟି ଆଉ ଟିକିଏ କାନ୍ଦବ ତ କାନ୍ଦୁ । ନାତିଟିଏ ପାଇଁ ତୋ' ବୁଢ଼ୀମା ଆକୁଳ ହେବାଟା ସ୍ୱାଭାବିକ । କାର୍ତ୍ତିକା'ଦ ଆଉଥରେ ବାହା ହେବାକୁ ଚାଲି ହେଲା । ସେଇଟା ବି ଅସ୍ୱାଭାବିକ ନୁହେଁ । ତେବେ, ସେ କେଉଁଠୁ, କାହାକୁ ଆସୁଛି ଶେଷବେଳଯାଏ ଲୁଚୁଲୁ । ଯେଉଁ ପାଣୁଆ ନାହାକ ଟଙ୍କା ଖାଇ ଗୋଟାଏ ଦରବୁଜା, କଳିହୁଡ଼ା ଚଣ୍ଡୀକୁ ଜୁଟାଇଲା, ତା'କୁ ମୁଁ ଅଣ୍ଟା କଲି । ମଲ୍ଲଯାଏ ମନେ ରଖିଲା । ଆଉ ସେ ଚଣ୍ଡୀ ନାଟୁଣୀ, ଯିଏ ତତେ ବାର ଅବସ୍ଥା ଦେଇଥିଲା—

—ବିମଳା ଭାଉଜଙ୍କ ପାଖରୁ ମୁଁ ସବୁ ଶୁଣିଛି ।

—ଶୁଣିଛୁ ତେବେ ? ତତେ ସେ ଏତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ? ମୋ' କହୁଥିବା କଥା ବି ତୋ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ? ସେ ସୁନା ଓ ପିତଳ ଚଢ଼ି ଜାଣନ୍ତି ଟଣ ! ଯେତେବେଳେ ବେମାର ପଡ଼ନ୍ତି, ଖାଲି ଭାବି ହୁଅନ୍ତି । କହୁନ୍ତି ବି, ଏଇଥର ତ ମରିବି, ଅକର୍ମଣ୍ୟ ପିଲାଦିଓଟି କେମିତି ଚଳିବେ ?

...ମାଆ ମନ ତ ! ତମେ ଦୁଃଖ କରିବ ନାହିଁ ।

ଚଇତନ କହିଲେ, ଦୁଃଖ କାହିଁକି କରିବ ? ବେମାର ପଡ଼ି ବାରମ୍ବାର ବିଛଣାଲଗି ହେଉଥିବା ଲୋକର ମନ ଦୁଃଖ ହେଇପଡ଼େ । ସେ ମରଣ ଚାହେଁ ନାହିଁ ଯେ, କାଳେ ମରଣ ହେବ ବୋଲି ଆଗରୁ ଗୁନିଆ ହୋଇ ବାରକଥା ଭାବେ । ଟିକିଏ ସାନ୍ଥୁନା ପାଇବା ପାଇଁ, ମନର ବଳ ଫେରି ପାଇବାକୁ ଆପଣାର ଲୋକ ଆଗରେ ଦୁଃଖ ଖୋଲି କହେ ।

...ହଁ, ଭାଇ !

—ଆଉ ମୁଁ ତତେ ଅଟକାଇବି ନାହିଁ । ତେବେ ଶୁଣ, ମୁଁ ଏତିକି କହୁଛି, ତମର ସେ ଶିମୁଳତଳ କଥାରେ ମୋର ଲୋଭ ନାହିଁ । ଲାଭକ୍ଷତି କଥା ମୁଁ ବିଚାରୁ ନାହିଁ । ନାହୁଁ ଶୁଣି ଯାଇଛି । ତୁ ଫେରିଆସିବୁ । ଯେଉଁ ଝରଣା ତୋର ପେଟର ପିଲକୁ ନିଜର ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁ ନାହିଁ, ଓଲଟି ତୋର ନିର୍ମଳ ଚରିତ୍ରରେ ଜଳଜ ବୋଲି ପ୍ରଭୁର କରୁଛି—

—ଭାଇ !

ଟଣ ଦୁଇ ହାତର ପାଦୁକାରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

ଟିକିଏ ଅମି, ଚଇତନ ପାତ୍ର ନହୁବାକୁ ଲାଗିଲେ, କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ? ଯେଉଁ ଲୋକକୁ ପଠାଇଥିଲି, ସେ ନିଜେ ଦୁଃଖ କରି କହୁଥିଲା । ସେହି ମଦୁଆ, ଗଞ୍ଜଡ଼, ଅପଦାର୍ଥ, ଛତାବିହୀନ କଥାରେ ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ମହତ ଲୋକେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ଓଲଟି ତୋ' ଚରିତ୍ର, ସ୍ୱଭାବ, ସହଣିପଣକୁ ସେମାନେ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ପ୍ରଶଂସା କରନ୍ତି । ସେ ଯାହା ହେଉ, ସେଇଟା ସଙ୍ଗେ ତୋର ଆଉ କି ସମ୍ପର୍କ ? ଗାଁ ଝିଅ ତୁ, ଗାଁକୁ ଫେରି ଆସିବୁ ।

ଟଣ ମୁହଁରୁ ହାତ କାଢି ତଳକୁ ଚାହିଁଲା । ଚଇତନ ପାତ୍ର କହିଲେ କାର୍ତ୍ତିକାଦି ଜେଲରୁ ଫେରିବୁ । ତାଙ୍କ ନିମିତ୍ତ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ନିଷ୍ପତ୍ତ ଫେରାଇ ଦେବି । ବିନା ପଇସାରେ ରେଳଟିକି କରିଦେବି ଗୋଟିଏ ସର୍କିଟରେ । ସେ ତୋ' ପୁଅକୁ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର କରିବେ । ବେଶ୍ ସେତିକି । ସେଇଠୁ, ତୁ ହେବୁ ସ୍ୱାଧୀନ । ମନ ହେଲେ ନୂଆସଂସାର କରିବୁ ।

ଟଣର ଗୁଡ଼ରେ ଛନକା ପଶିଲା । ମରଣକୁ ଡରି ବିମଳା ପ୍ରକାଶନରେ ଯାହା ଆରୁଣିଆ ହୋଇ କହିଥିଲେ, ତା'ର ପ୍ରତିଧ୍ୱନି ଚଇତନଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଲା ପରି ତାକୁ ଲାଗିଲା । ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ଚାଲିଆସିବାକୁ ମନ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲେ ବି ସେ ପାଦ ଉଠାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା ।

ପାଠକର କଥା ପୁଣି ତା'ର କାନରେ ବାଜିଲା, କାର୍ତ୍ତିକାଦି ଯେବେ ଫେରିବାର ଫେରନ୍ତୁ ଟଙ୍କା, ମୁଁ ଜାଣେ, ତୋର ପ୍ରେମ ସଂସାର ଚଳାଇବାକୁ ତୁ ହଇରାଣ ହରକତ ହେଉଥିବୁ । ଏଇ ବର୍ଷଠାରୁ ତୁ ସେହି ଜମିକୁ ଦଖଲ କରି । ମୁଁ ଗୁଡ଼ିଦେଲି । ତୁ ନିଜେ ତାକୁ କାହାକୁ ଭାଗ ଦେବ ? ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କୁ ଦେଇପାରୁ । ସେ କାମିକା ଲୋକ, ବଣ୍ଟାସୀ ଲୋକ । ପରର ହାନି ଲାଭରେ ନ ଥାନ୍ତି । ସକାଳୁ ସଞ୍ଜଯାଏ ତ କାମରେ ଦୁଇ ପ୍ରାଣୀ ଲାଗିଥାନ୍ତି । ତୁ ରାତି ହେଲେ ମୁଁ ସାଧା କାଗଜରେ ଲେଖିଦେବି ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ଆପଣ ମୋତେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଭାଇ, ଆପଣଙ୍କର ଦୟା ମୁଁ ଭୁଲିପାରିବି ନାହିଁ । ଯେତକ ଜମି ବାପାଙ୍କର ଅଛି, ସେତକରେ ଆମର ଚଳି ଯାଉଛି । ବୁଢ଼ୀ ଆହାର ଗୁଡ଼ିଲଣି । ଦି' ବେଳା ଦି' ମୁଠା ଭାତ ତାକୁ ବଳାଉଛି । ତିନି ବର୍ଷର ପୁଅ ଅରକ୍ଷିତାର ଗାଈ ଶ୍ରୀରରେ ଚଳୁଛି । ତାକୁ ଚୁଡ଼ା, ମୁଢ଼ା, ପୁଞ୍ଜି ଏ ଭାତ ଖୋଇ ଖୁଆଇଛି । ମୁଁ ଏକା ଜଣେ । ଥିଲା ଜମିର ଧାନ, ମୁଗ, ବର ଆମର ବର୍ଷକ ଚଳି ଆସୁଛି ବଳୁଛି ।

—ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ହେବା ଭଲ ଲେ, ଟଙ୍କା । ତୋର ଆଉ ତୋର ପିଲାଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ହାତରେ କିଛି ଧନ ଥିବା ଲୋଡ଼ା ତ ।

ଟଙ୍କାର ସକୋଚ ଦୂରେଇ ଯାଇଥିଲା । ତାର ଅଜାଣତରେ ମୁଣ୍ଡର ଓଡ଼ିଆ ବେକକୁ ଖସି ଆସିଥିଲା । ଦୁଃଖ ଜରଜର ହେଲେ ବି ଭରପୁର ମୁକୁଳା ମୁହଁଟି ସୁନ୍ଦର ଲେଉଟାସୁ ଦିଶୁଥିଲା । ସେ ଅଲଗ ହୁଅନ୍ତି । କହିଲା, ଆପଣଙ୍କର ସ୍ନେହ ମୋ ପରିକା ଜଣେ ନିରମାଣୀ ଅଭାଗା ଅରକ୍ଷିତର ପୁଅର ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ଭାଇ ! ସେଇ ଅଭାଗାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ମଣିଷ କରିବାକୁ ଲୋଡ଼ା ହେଲେ ମୁଁ ନିଜେ ଆସି ହାତ ପାଡ଼ିବି । ଯାଉଛି ଭାଇ !

ଅନେକ ଖବର, ଅନେକ ଉତ୍ତେଜନାରେ ମନ ଏବଂ ଅନୁଭବକୁ ବୋହେଇ କରି ଟଙ୍କା ସେଦିନ ପାଠକ ସବୁ ଫେରି ଆସିଥିଲା । ମାରି ସଞ୍ଜ ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ ।

ବାଟ ଚାଲୁଣୁ ପ୍ରତି ପାଦ ପକାରେ ଗୋଟିଏ ଭାବନା ତା' ମନରେ ଦାଣ୍ଡି ହେଉଥାଏ । ସତେ, ଝରିଆ ଏତେ ସରି ହେଲଣି; ତଥାପି ତାର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କାହିଁ, ଆ ବୋଲି କାହା ହାତରେ ଖବର ପଠାଇଥିଲେ, ସେ ଟଙ୍କା ନିଜେ ତ ଧାଇଁ ଯାଇଥାନ୍ତା ।

ଯିବ କି ?

ଯେଉଁ ପିଲାଟିକୁ ନିଜର ନୁହଁ ବୋଲି ସେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିଛି, କିପରି ତାକୁ ଗୁଡ଼ିରେ ଧରି ସେ ଯିବ ? ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଜଣ ଜଣ କରି ପ୍ରସ୍ତୁତବେ, ହଇଲେ

ସତା ପୁଲକ୍ଷଣୀ, ତାର ତ ନୁହେଁ, ଆଉ କାହାର ? ପରର ବୁଲୁଲା ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଆସିଲେ, ସେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଦେବ ନାହିଁ... ?

କପରି ସେ ମଣିକୁଦ ଯିବାକୁ ସାହସ କରିବ ?

ହେ, ଜଗନ୍ନାଥେ, ଝରିଆକୁ ଭଲକରି ଦଅ । ତାକୁ ଭଲ ବୁଝି ଦଅ । ...

ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଖରେ ଅଗଣାରେ ବସି ଅରକ୍ଷିତ ଚେଳୁଥିଲା । ସେ କାନ୍ଦୁ ନ ଥିଲା । ଟଣ୍ଡ ତାକୁ ଚଳୁ ଉଠାଇ ଛୁଇଁରେ ଜାକିଲା । ମୁହଁରେ ବୋକ ଅଜାଡ଼ି ଦେଲା । ମୁହଁରୁଁକରେ ମନ ଓ ଦେହର ସବୁ ସ୍ୱାଦନା, ସବୁ ଉଦ୍ଦେଶନା ଉଦ୍ଭେଜି ଗଲା । ସେହି ପୁରର କୁଲୁକୁଲିଆ ପିଲଟିର ଆଖିକୁ ଚାହିଁ ସେ ମନେ ମନେ ତାକୁ କହିଲା, ତୋ ପାଇଁ ମୁଁ ଯେମିତି ସତ ରେ ଧନ, ମୋ ପାଇଁ ତୁ ସେମିତି ସତ । ମୁଁ ତୋ'ର ଆଉ ତୁ ମୋର ।

ଦୁନିଆଁରେ କିଏ ଏହା ଅସ୍ୱୀକାର କରିପାରିବ ?

—୧୧

ଗ୍ରେଟ ସଂସାରର ଜଞ୍ଜାଳରେ ଘାଣ୍ଟି ଚକଟି ହୋଇ ଦିନରାତି ବିଚାରାଉଥାଏ । ଟଣ୍ଡ ସବୁ ଅନୁଭବ କରେ । ମନରେ କିଛି ସାଇତି ରଖେ ନାହିଁ । ରଖି ପାରେ ନାହିଁ । ସତେକ ଏଇମିତି ଅନୁଭବ ତାର ଜୀବନ, ଯାହାର ଅଣତ ନ ଥିଲା । ଆଗତକୁ ତାର ବଳ ନାହିଁ । ଚଳନ୍ତା ବର୍ତ୍ତମାନ କେବଳ ତାର ଚନ୍ଦ୍ରା । ତା'ଆରି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ସମାଧାନ କରିବା ହେଲା ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ।

ଖରା, ବରଷା, ଶୀତ—ଗୋଟିଏ ବର୍ଷର ଦିନୋଟି ଅନୁଭବ । ଛଅଟି ଋତୁର ବାରଟି ମାସର ସବୁ ଦିନର କ୍ଷଣକ୍ଷଣିକ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ ଦେହ ଓ ମନକୁ ଅରାଜ ଚେତନାରେ ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଯାଇଛି ।

ବିମଳା ପୁଣି ବେମାର ପଡ଼ିଥିଲେ । ରତନପୁର ପରି ଏତେବଡ଼ ଗାଆଁରେ କେତେ ଜଣାଲୋକ ରୋଗରେ ପଡ଼ି ଭଲ ହେଉଥିଲେ, କେହି କେହି ସେପୁରକୁ ଚାଲିଯାଉଥିଲେ । ଦେଖିବାକୁ ମନ ଡାକୁଥିଲେ ବି ଟଣ୍ଡ ଯାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା ।

ବିମଳା ବି ସେପୁରକୁ ଗଲେ । ଦିଓଟି ଅକର୍ମଣ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ମନର ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଯିବି ଯିବି ହୋଇ ଟଣ୍ଡ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇ ପାରି ନ ଥିଲା । ସେ ଦୁଃଖ ବି ମନରେ ହଜିଲା । ମନେ ରହିଗଲା ଆଠମାସ ତଳର ଖେଳିଲା ଦୃଶ୍ୟ । ତାଙ୍କର ସ୍ନେହବୋଲା କଥା, ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଅନୁନୟ ।

ଅରକ୍ଷିତକୁ ଚାରି ବର୍ଷ ଚାଲିଛି । ପିଲାଟି ବିଚକ୍ଷଣ ହୋଇଛି । ଚଞ୍ଚଳ ପ୍ରକୃତି; ବଡ଼ମଣିଷ ପରି କଥା କହୁଛି । ଅରେ ଦି'ଅର ଯାହା ଶୁଣୁଛି ମନେରଖୁଛି ।

ପଶୁର ପଶୁର ବରଜ କରୁଛି । ଟଣର ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଛି । ନୂଆ ମାୟାର ଅଦେଶା-ଡୋରରେ ଟଣ ପରସ୍ତ ପରସ୍ତ ଗୁଡ଼ାଇ ହେଉଛି । ତା'ର ଖେଳ-କୌତୁକ, ନୟର-ପୟର ଟଳଟଳିଆ ଧାଆଁ ଶ, ଦରୋଷି ବଚନ, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଖିର ଚଞ୍ଚଳ ଗୁହାଣୀ ଟଣର ସବୁ ଦୁଃଖ ପାସୋରାଇ ଦିଏ । ତା'ର ଅରଦୋଳରେ ସମସ୍ତ ବହୁଯାଏ । କାଲିର ବିଷୁର ମନ ତୁଏ ନାହିଁ ।

ସଞ୍ଜ ଗଡ଼ିଯାଇଥାଏ । ଆଲୁଅ ଜାଲ ଅଗଣାରେ ଟଣ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଖୋଲାଉଥାଏ । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବସି ଜେଜେମା ପିଲଟିର ଖେଳ ଦେଖି ଓ କର୍କିର ହସ ଶୁଣି ନଜେ ଦୋହଲି ଦୋହଲି ହସୁଥାନ୍ତି । ଟଣକୁ ଅରକୁ ଅର ଚେତାଇ କହୁଥାନ୍ତି, ପିଲକୁ ଏତେ ହସାଇବା ଭଲ ନୁହେଁ ଲେ, ସଞ୍ଜ ପହର । କାଲ-ବିକାଲ ଦୂର ବୁଲନ୍ତି । ଭିତରକୁ ଚାଲି ଥା । ହସ ପଛେ ପଛେ କାନ୍ଦ ଗୋଡ଼ାଇଥାଏ ।

ବୁଢ଼ାଙ୍କର କଥା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କିଏ ଦାଣ୍ଡରେ ଟଣର ନାମ ଧରି ଡାକଲ । ଟଣ କାନପାରିଲା । ସ୍ତର ବାରି କହିଲା, ମା, ଅନୁଦ ମଉସା ପସ୍ତା ତନି ଚାରିଦିନ ହେଲା କେଉଁ ବନ୍ଧୁ ଦରକୁ ଯାଇଥିଲେ ? ସେ ଫେରିଲେଣି । ତାକୁଛନ୍ତି । ଯାଏଁ ।

କବାଟ ଖୋଲନ୍ତେ, ଅନୁଦ ଅଗଣାକୁ ଆସିଲେ । ଗାମୁଛାର ପୁଡ଼ାଟି ଖୋଲି, ଦିଓଟି ଛଡ଼ାନଡ଼ିଆ ଓ ଦଗଣ୍ଡା ପାଟଲପିନୁଲି କାଢ଼ି ପିଣ୍ଡାରେ ରଖିଲେ । କହିଲେ, ଗଛରୁ ତୋଳା ହୋଇଥିଲା । ତୋ' ମାଉସୀ କହିଲେ, ନେଇଯା ଦୁଇଟା, ଟଣ ପିଠା କରିବ ।

ଅରକ୍ଷିତ ଦୁଇ ହାତରେ ଦୁଇଟି ପିନୁଲି ଉଠାଇ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ବୁଢ଼ା ବାକତକ ଅଣ୍ଟିରେ ଭରିଲେ । କହିଲେ, ଅବେଇଜଟା ପିଜୁଳିକ ରଙ୍ଗ । ବେଶୀ ଖାଇଲେ ସବୁ ହେବ । କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିଲୁ ପୁଅ ? କେବେ ଫେରିଲୁ ?

—ମୋ ଶଶୁଜୀଦର ଓରଙ୍ଗ । ମଣିକୁଦକୁ ବାଟ କୋଣେ ହେବ । ତନି ଶଲାଙ୍ଗ ଭିତରେ ସମ୍ପତ୍ତି ବଣ୍ଟୁଆସ ପାଇଁ ଝଗଡ଼ା । ସମସ୍ତେ ଚାହିଁଲେ ମୁଁ ଯାହା କହିବି ସେଇଆ ହେବ । ଗା ଟାଉଟରଙ୍ଗ କଥା ଜାଣ ନାହିଁ ? ସେ ତନିଗୁରୁଙ୍କ ମତେଇ ଦେଇଥିଲେ । ମଣିକୁଦର ନବସିନ୍ଧା ନାରଣ ପରିଡ଼ା ତାଙ୍କୁ କାଠିରେ ନଗୁରୁଥିଲା । ଯାହା ହେଉ, ସମାନ ସମାନ ତନି କଛ କଲି । ଧର୍ମଗୁଳା ପକାଇଲି । ମିଳାମିଶା କରାଇ ଫେରିଲି । କାଲିଠାରୁ ଫେରିଲିଣି । ଆସିବ ଆସିବ ହୋଇ ଆସି ପାରି ନଥିଲି । ମଣିକୁଦ ବି ଯାଇଥିଲି ଯେ !

ଟଣ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ପଶୁରିଲା, ସ୍ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଇଥିଲ କି ? ଝରିଆ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା ମଉସା ? ସେ କେମିତି ଅଛୁ ଆଗ କହ, ମୋ' କଥା ନ ପଶୁରିଲେ ନାହିଁ, ସେ ପିଲଟି କଥା ପଶୁରୁଥିଲା କି ?

ଟବର କୋହ ଉଠୁଥିଲା । କେତେ କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ଛାଡି ଥିଲା ତା ଦୃଷ୍ଟି କା
ଯାଏ ହାତୁକାକ ଆସୁଥିଲା । କହୁ, ତା'ର କଣ ଡେଇଁ ରୁଣ୍ଡରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ବହୁପ
ହରହୁଥିଲା ।

ବେହେରାଏ କିନ୍ତୁ ସମୟ ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭାବଚିନ୍ତା କହିଲେ
ମୋ' ସଙ୍ଗରେ ତୋ ଶରୀରଦର ଦେଖିବାକୁ ମୋ ବଡ଼ଶଳା ବ ଯାଇଥିଲା ।
ଫରୁ ଖୁଣ୍ଟି ଆସୁ ରଘୁଆ ଶିଳାଦନରୁ ଜାଣେ । ବରବାବୁକୁ ବ ଚାହିଁଛି । ଭାବକୁ
ଗାଆଁରେ ଭେଟିଲି । ସେ ଚାହିଁଲି । ସଙ୍ଗରେ ଗଲା ଯେ ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆହେଲେ ।
ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘର ଦାଣ୍ଡ ବ ମାଡ଼ିଲା ନାହିଁ । କହିଲା, ମନା କରନ୍ତି ।

—କେତେବେଳେ ଯାଇଥିଲ ? ସେ ଥିଲେ ?

—ଗଲା କଥା ନ-ଗାଧୁଆ ବେଳେ । ରଘୁଆ ବହୁତ ଜାକଲା । କବାଟ
ଧଡ଼ ଧଡ଼ କଲା । କେତେବେଳେକେ ସେ କବାଟ ଖୋଲିଲେ । ରଘୁଆ ମତେ
ଚିହ୍ନିଲେ ଦେଲା । ନିଜର ପରିଚୟ ଦେଲା ।

—ଘର ଭିତରକୁ ଯାଇଥିଲ ? ସେ ଏକା ଥିଲେ ?

—ତାଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଳ ଦେହ ଦେଖି ମୁଁ ଗୁଳିଆଁ ହେଲି । ତେବେ ଏତିକି,
ସେ ମଦ ଖାଇ ନ ଥିଲେ । ଭିତରକୁ ଜାକିଲେ । ଗଲା । ଘରେ ଆଉ କେହି ନ
ଥିଲେ । ଅଗଣାରେ ଅଳିଆ ଆବରଜନା ଭରତ । ଛୁଆଣି ନ ହୋଇ ପଛ ଧାଉଡ଼ି
କାନ୍ଥ ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବର ହୋଇଛି । ଶେଷଘରଟିର ଗୁଳି ଭଙ୍ଗା କାନ୍ଥ ଉପରେ ମାଡ଼ି
ବସିଛି । ତୁ ଯେଉଁ ଘରେ ଶୋଇଥିଲୁ, ସେଇ ଘରର ଅବସ୍ଥା ଟିକିଏ ଭଲଥିଲା ପରି
ଲାଗିଲା । ଦାଣ୍ଡ ଘରର ବ ।

—ସେ କେଉଁଠି କ'ଣ ଖାଇଛନ୍ତି ?

—କେମିତି ଜାଣିବ ? ପଚାରି ନାହିଁ । କାଣିକାଣିକା ସେ ନୟାନ୍ତ
ହେଉଛନ୍ତି ।

—ସେ କ'ଣ କହିଲେ ?

—ଖାଲି ତଡ଼ି ପକାଇଲେ । କହିଲେ ଟବ ତା' ଗୁମାସ୍ତାକୁ ଏଇଠି ଗୁଡ଼ି
ଗଲା । ଶିବବାବା କୈଳାସ ଗୁଲିଗଲେ । ଏଥର ସେ ଗୁମାସ୍ତା ମତେ ଖାଇବ ।
କେତେଥର ତ ଦେଖିଲିଣି ।

—ସେ କ'ଣ ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣିଥିଲେ ?

—କେଜାଣି ମା, ହୋଇଥିବ ! ଭଲ ମଣିଷ ପରି ବସିଥିଲେ । କାଶର
ହସ୍ତା ଥମିଲୁ କହିଲେ, ଦିନବେଳା ସେ ଗୁମାସ୍ତା ପାଖ ପଶେ ନାହିଁ । ସଞ୍ଜ
ହେଲେ କଥା ସଜଲା । ଦ' ଜଣିଆଁ ରହିଲେ ଗାଁରେ ବ ପାଖ ମାଡ଼େ ନାହିଁ ।
ଖଜା ବାହାରେ ବୁଲୁଥାଏ । ଉତ୍ତପାତ୍ କରେ । କ'ଣ ବୁଝିଲ ?

ସେଇଠୁ ପୁଣି କାଣ । ମେଷା ମେଷା ଖଜାର ।

ପୁଣି କହଲେ, ରାତି ହେଲେ ମୁଁ ଆଉ ଏକା ଏ ଘରେ ନ ରହେ । ଶିବ ଶଙ୍କରଙ୍କ ଆଶ୍ରାରେ ଯାଇ ମଠରେ ଥାଏ ।

ଏମିତି ବାକିଆଙ୍କ ପରି ଗପିଲେ ।

ମୁଁ କହଲି, ତମର ପୁଅଟିକୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ଗଲ ନାହିଁ ? ଭାରି ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି । ତମର ବରଗ । ଚାଲି, ଥରେ ଦେଖିବ । ଥରେ ଦେଖିଲେ କ'ଣ ତାକୁ ମୁରୁଛି ରହିପାରିବ ?

କହଲେ, ମୋ'ର କି ପୁଅ ? ସେ ଟଣ୍ଡର ପୁଅ । ମୁଁ କାହିଁକି ଯିବି ? ଟଣ୍ଡ ଚାଲିଯାଇଛି । ମୋତେ ଖାଇବାକୁ ସେ ତାଆଣୀ ତା ଚାମୁଣ୍ଡାକୁ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛି । ତମକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯଠାଇଛି, ମୁଁ ବହୁଛି କି ମରୁଛି ?

କାଣିକାଣି ପୁଣି ସେ ନୟାଳୁ ହେଲେ । କାଣ ଥମିବାକୁ ମୁଁ କହଲି, ସେମିତି ନହୁନା । ଆମ ଶୁଣିବାରେ ତମେ ତାକୁ ଚାଲିଯିବାକୁ କହଲ । ତମେ ଖବର ପଠାଇଲେ ସେ ନଜେ ତ ଚାଲି ଆସିବ !

ଏତକ ମୁଁ ମୋ' ମନକୁ କହଲି ଲୋ ମା ! ତା' ଅବସ୍ଥାକୁ ଦେଖି ମତେ ବିକଳ ଲାଗିଲା ।

ସେ ଚିତ୍ତ ଉଠିଲେ ଲୋ, କାହାକୁ ଧରି ଠିଆହେଲେ । କହଲେ ଅଭଦ୍ର ଭାଷାରେ, ଶଲାଏ ମତେ ବୁଝି ବତେଇବ ! ତା'କୁ ଚାଲିଯିବାକୁ କହଲି ତ ଭଲ କଲି; ପୁଣି ଆସିବାକୁ କହବ ? ଆସିବ ତ ଆଗ ତା' ଶିଳକୁ ଚାମୁଣ୍ଡା ଖାଇବ, ସେଇଠୁ ମତେ । ଆଦେ ହେ, ଆଗ ମତେ ଖାଇ, ସେଇଠୁ—

ଆଉ କହୁପାରିଲେ ନାହିଁ । ଧଉଁ ଧଉଁ ହୋଇ ବସିପଡ଼ିଲେ । ଟିକିଏ ଦମ୍ ନେଇ କହଲେ, ତମେ ଶଲାଏ ପଳାଅ ମୋ ଆଗରୁ । ଚର ହୋଇ ଆସିଛ ନା ? ବାହାର, ବାହାର କହୁଛି । —

ତାଙ୍କର ରୂପ ଓ ଢଙ୍ଗ ଦେଖି, ଅଭଦ୍ର ଗାଳି ଶୁଣି, ରଘୁଆ ତମତମ ହେଉଥିଲା । ମୋ ହାତଧରି ଟାଣିଲା । କହଲ, ତାଙ୍କ ବେଗର ପାଞ୍ଚଖଣ୍ଡି ଗାଁର ଲୋକ ଜାଣନ୍ତି । ଚାଲିଆସ ।

ବାଧା ହୋଇ ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ଚାଲି ଆସିଲି ମା ! ଆଉ କଅଣ କରୁଥାନ୍ତି ?

—ଉଆଁ ବାଟରେ ବହୁତ ଗପିଲା । ସେଗୁଡ଼ା କଅଣ ଶୁଣିବୁ ମା ! ସେ ଦି' ବର୍ଷ ହେଲା ବାହା ହେଲଣି । ଏବେ ତା'ର ପୁଅଟିଏ ହୋଇଛି । ତତେ ଖବର ଦେବାକୁ କହୁଛି । କୋଉ କାନ୍ତରାଟି ଘରେ କାମ କରୁଛି । ନୋହଲେ କୁଆଡ଼େ ଆସିଥାନ୍ତା ।

—ହଁ, ହଁ; ତତେ ସେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଖବର ଦେବାକୁ କହିଥିଲା । ତୋ'ର କେଉଁ ବଉଳ ସୁନାର ଝିଅତଳେ ପୁଅଟିଏ ହୋଇଛି । ଉଅଁସ ପୁଅଠୁ ଶୁଣିବନ ସାନ ! ତା' ବା ଡମ୍ବରୁ କେଉଁଠି ଓଢ଼ ଖଞ୍ଜୁ ଖଞ୍ଜୁ ଓଢ଼ ସହୃଦ ତଳେ ପଡ଼ି ଅଣ୍ଟା ଆଉ ନୋଡ଼ଟାଏ ଗାଢ଼ ଦେଇ ବରଷ ହେବ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ହୋଇଛି । ଦୁଇ ଦୁଇ ଆତମାତ ହେଉଛି ।

ଟଣ ପାଷାଠ ମଞ୍ଜିଟି ପରି ବସି ଯବୁ ଶୁଣୁଥିଲା । ଦେହ-ମନ ପଥର ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ସବୁ କଥା ଦେହ ସହୁଛି । ସେ ଜାଣେ, ସେ ଦୁଃଖ କଲେ ବ ପ୍ରତିକାର କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଭୁମ ହୋଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ଅରକ୍ଷିତ ଆସି କୋଳକୁ ଆଉଳୁଲୁଣି । ପିଲୁଲି ଦୁଇଟି ଖାଇଯାଉ ଆଉ ଦିଓଟି ନେବାକୁ ଅଳି କଲୁଣି । ହାତରେ ଯେତେ ଦୂରେଇଲେ ସେ ମାନୁ ନାହିଁ । ଟଣ ତାକୁ ଠେଲି ଦେଲୁ ସେ କାନ୍ଦିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ବରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ଯିଏ ତୋତେ ବନା କାରଣରେ ହୁ କର ଘରୁ ତଡ଼ିଦେଲା, ଜାଣ ଗୁଡ଼ପସ ଦେଲା ଲେ ଟଣ, ତା' କଥା ଶୁଣି ମେଟର ହୁଆକୁ ଆଡ଼େଇ ଦେଉଛୁ, ହଇଲେ ଫୁଲେଇ ଟୋଳା ? ଆରେ ବାବୁ, ମୋ' କୋଳକୁ ଆ !

ବୁଢ଼ୀ ଅରକ୍ଷିତର ହାତଟିଏ ଧରୁଣୁ ସେ ଅଧିକ ଗରଜ କାନ୍ଦଲା । ଓଟାରି ହେଲା । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ହାତ ଝାଆଇ ସେ ଟଣର ପିଠିରେ ନାଉ ହେଲା । ତା' ବେକକୁ ତା'ର ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ହାତରେ ବେଢ଼ାଇ ଧରିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ପୁଣି କହିଲେ, ପିଲୁଟା ଗୁଡ଼ା ଧରିଲା ମ, ତାକୁ କୋଳକୁ ନେ । ଆଲୋ ହେ ଓଲମ୍ପୀ, ଯାହା ଖବର ଶୁଣି ଝୁ-ସଞ୍ଜ ବେଳଟାରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରୁଛୁ, ତା'ର ଭଲ ହେବ କି ମନ ହେବ ଟିକିଏ ବସୁରୁ ? ତା' ମାସକ ଆଇସ ଦିନକେ ସରିବ । ତା ଗୁହାଳରୁ ତତେ ସେ ମୁକାଳି ଦେଇଛି । ଏଣିକି ତୋ'ର ଯାହା ଖୁସି ରୁ କରିବୁ ।

ଟଣ ଅରକ୍ଷିତକୁ କୋଳକୁ ନେଲା । ସେ ଭୁମ ହେଲୁରୁ ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ଶୁଣ ପୁଅ ଅରୁଦ, ଏହି ଘରର ସବନାଗର କାରଣ ମୁଁ ନିଆଁଲଗା । ନାଦଟିଏ ଦେଖିବାକୁ କାର୍ତ୍ତିକାକୁ ଆଉଥରେ ବାହା ହେବାକୁ ଦିନରାତି ଉଠେଇ ବସେଇ ଦେଲି ନାହିଁ । ତା'ର ଏକା 'ନା' । ସେ କହିଥିଲା ଯେ, ଟଣର ଜ୍ଞାନ ହେଲେ ଘରଜୋଇଁଆ କରିବ । ମୁଁ କାନ୍ଦଲି, ରୁମିଲି, ଉପାସ ରହିଲି । ଶେଷକୁ ସେ ମଙ୍ଗିଲା ।

ଅରୁଦ ଠିଆ ହେଲେ । ଗାମୁଛା ଝାଡ଼ି କାନ୍ଧରେ ପକାଇଲେ । କହିଲେ, ସବୁ ଘଟଣା ମୁଁ ଜାଣିଛି । କାର୍ତ୍ତିକଗୁଣ ମୋ' ପାଖରେ କିଛି ଗୋପ୍ୟ ରଖନ୍ତୁ ନାହିଁ । ତମର କି ଦୋଷ ? ବଡ଼ ଠାକୁରଙ୍କ ଆଜ୍ଞା — 'କରି କରାଉଥାଏ ମୁହିଁ' । ତମେ ନିଜକୁ ଅପ୍ରାଧୀ ମଣ୍ଡି କାହିଁକି ? ସବୁ ସେଇ କାଳିଆ କରୁଛି...

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ହଁ ଯେ, ଆମେ ତ ମାନବା, ସେଇ କାଳିଆ କଅଣ କରେଇବାକୁ ଚାହୁଁଛୁ ଜାଣିବା କପରି ରେ ପୁଅ ? ଆମର ଯେତିକି ବୁଦ୍ଧି ସେତିକିରେ ବିଚାର । ଭଲ ପାଇଁ କରୁଣ, ଫଳ ମନ୍ଦ ହୁଏ । ଯାହା ଘଟିଯାଏ ତା'କୁ ଫେରାଇ ହୁଏ ନାହିଁ । ତେବେ, ଭଲ ମନାସି କରୁଣ, ମନ୍ଦ ହେଲେ, ଆମର ବିଚାର ଆଉ ଶକ୍ୟ ଅନୁସାରେ ତା'କୁ ପୁଣି ସୁଧାରବା କି ନାହିଁ ? ତୁ ତ ଜାଣିବା ଲୋକ, ତୁ କହ ? ଦୁଃଖ ଦୋଷିଲ ବୋଲି କଣ ସେଥରୁ ଉଧୂର ସୁଖ ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା ନାହିଁ ?

ଅବ୍ୟୁତ ବେହେରା ଗଳାଖଙ୍ଗାରି କହିଲେ, ସ୍ତ୍ରୀ ନା ଗୋଟାଏ କଥା ନା, କଅଣ ମାଉସୀ ? ଅଜଣା ଗୋ-ଦଣ୍ଡରେ ଶଗଡ଼ ଚଳାଇଣୁ ଚକ ଗଲିଗଲେ କ'ଣ ଗାଡ଼ି ଅନଳ ହେଲା ବୋଲି ଛୁଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିବା ? ଉପାୟ ଫାନ୍ଦ ଯେମିତି ହେଲେ ତାକୁ ଦାଲି କି କାଦୁଅରୁ ଉଠାଇ ଆଗକୁ ନେବା । ଦଣ୍ଡାବାଟ ଧରିବା । ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଦେଇ ବସିଲେ—ଖାଲି କାନ୍ଦିଲେ ବୋବେଇଲେ ଦିନ ସରିବା ସାର ହେବ । ମାନ-ଅଭିମାନ, ରାଗ ରୋଷ, କପାଳ ନନ୍ଦ ଆଖିରୁ ପଳ ପଳ ଲୁହ ନିଗିଡ଼ା ବିଗିଡ଼ାକୁ କଣ ସଜାଡ଼ି ପାରିବ ?

—ସାର କଥା କହିଲୁ ରେ ପୁଅ । ଧଇର୍ଯ୍ୟଧର ଆଗପଛ ବିଚାର ଯାହାହେଲେ କରିବାକୁ ହେବ । ତେଣିକି କପାଳ । ଟଣ ଲେ, ତୁ ଧଇର୍ଯ୍ୟ ଧର ।

ଅବ୍ୟୁତ ବେହେରା କହିଲେ, ମୁଁ ଯାଉଛି । ଗାଈ ଦୁଇଟି ଦୁହଁା ହେଲେ କି ନାହିଁ ଜଣା ନାହିଁ । ତେଣୁ ହେଲଣି । ତମର ବୁଧେଇ ଗାଈଟି ସିନା ସୁଧାର, ସେ ଦୁଇଟା ତ ଉଦଣୀ । ବୁଧେଇକୁ ତୁ ନିଜେ ଦୁହଁିବାରେ ଅସୁବିଧା ହେଉ ନାହିଁ ତ ?

ଟଣ କହିଲା, ମୁଁ ଦୁହଁିବି ମଉସା । ତମେ ଆସିବା ଆଗରୁ ରଥଆ ତା'କୁ ଗୋଠରୁ ଆଣି ବାନ୍ଧ ଦେଇଗଲା । ବୋବାଲି ଛୁଡ଼ିଲଣି ।

ଅବ୍ୟୁତ ବିଦାୟ ନେଇଗଲେ ।

ରାତିରେ ଶୋଇବା ଆଗରୁ ଟଣର ଜେଜେମା ଟଣକୁ କହିଲେ, ସେଇଟା କଥା ତୁ ମନରୁ ପୋଛିପକା । ଯେଉଁ ଅଲକ୍ଷଣା, ଛତରା, ଲମ୍ପଟିଆ ଗଞ୍ଜୋଡ଼ିଟା ତୋ'ର ସୁନା ମୁହଁରେ କଳା ବୋଲିଲା, ତତେ ବିଟପାଁ କହୁ ମାଡ଼ମାରି ଗଞ୍ଜୋଟା ଦେଇ ପରୁ ଡ଼କିଲା, ତା'ର ଭଲ ମନ୍ଦରେ ତୋ'ର କି ଥାଏ ? ତା' ପାଇଁ ତୁ କାହିଁକି ରୁଣ ହେଉଛ ?

ଟଣ କହିଲା, ସେ ଅଭିଜ୍ଞାନ ବାପଟି !

—ଆଲୋ, ମୁଁ କହୁଛି, ସେଇଟା ଅରକ୍ଷିତାର ବାପ ନୁହେଁ କି ତୁ ଅରକ୍ଷିତାର ମା ନୁହଁ । ଠାକୁରେ ସେ ବକଟକୁ ତୋ' ବାପ କାର୍ତ୍ତିକା ପାଇଁ ତୋ' ଲୋଲରେ ଥୋଇଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ସେ ଫେରିଲେ ଅରକ୍ଷିତାକୁ ସେ ପୁଅ କରିବ । ଏତକ କରାଇ ତେବେ ଯାଇଁ ମରବ ।

ଟଣ ଉତ୍ତର ଦେଲ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ କହବାକୁ ଲାଗିଲେ, ଯେଉଁଦିନ ତୁ ଖୁଣ୍ଟିଆଘର ଗୁଡ଼ି ଆସି ଏ ଘରେ ପାଦଦେଲୁ, ସେଦିନରୁ ତୁ ଏ ଘରର ଝିଅ ହେଲୁ । ତୁ ସେ କୁଲର ବୋହୂପଣେ କଟିଲୁ । କାହାପାଇଁ ଆଉ ପୁଛାରେ ସିନ୍ଦୂର ବୋଳୁଛୁ ଲେ ଓଲମା ? ତାକୁ ଏଣିକି ପୋଡ଼ିପକା ।

ଟଣ ଚମକ ଉଠିଲା । କହଲୁ, ତୋ' ଗୋଡ଼ ଧରୁଛି ମା, ସେମିତି ଅଶୁଭ କଥା ଉଣିକୁ ଆଣେନା ।

—ଶୁଣିଲୁ ତ ସେ ଅବେଇଜଟାର କି ଅବସ୍ଥା ହେଲାଣି ? ଉନ୍ମୁନା ଧାନ କ'ଣ ଗଜା ହେବ ? ନିଜ ହାତରେ ସେ ତା' ଜୀବନ ନେଉଛି । ଦେଖୁନୁ, ସେ କେମିତି ପ୍ରକୃତିଛଡ଼ା ହେଲାଣି ? ତା ମତି ଭ୍ରମ ହେଲାଣି । କୋଉ ଗୁମାସ୍ତାକୁ ତୁ ଗୁଡ଼ି ଆସିବୁ ବୋଲି ନିନ୍ଦୁଛୁ ? ହୋଇଥିବ । ଯେଉଁଠି ଏତେ ଅନାଗୁର, ସେଠି ଲକ୍ଷ୍ମୀଠାକୁରାଣୀ ରହନ୍ତେ କେମିତି ? ତୋ' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଆସିଲେ । କୋଉ ଅଲକ୍ଷଣୀ ଚଣ୍ଡୀଟା ସେ ଘରେ ରହୁଲାଣି । ସେ-ଅଲକ୍ଷଣୀ ବୁଝିଲାଣି, ତା'କୁ ସେ ଚଣ୍ଡୀଗୁମୁଣ୍ଡା ଖାଇବ । ସେଇଠୁ—

—କପାଳରେ ବିହୁ ଯାହା ଲୁହୁଛି ଲେ ମା ନିଶ୍ଚେ ଭୋଗତମାନ ହେବ । କେହି ତାକୁ ଅନ୍ୟଥା କରିପାରିବ ନାହିଁ । ମଣିଷ ଭାବେ ଏଇଆ କଲେ ସୁଖ ମିଳିବ । କଲବେଳକୁ ଆଉ କ'ଣ ହୋଇଯାଏ । ହଁ, ସେଇଆ ଯଦି ବି କରି ହୋଇଗଲା, ତା ଆଶା କ'ଣ ଫୁଲଫଲ ଧରେ, ନା ସୁଖ ମିଳେ ? କିଏ ଜାଣେ ? ତା' ଆଶା ମଉଳି ପାରେ । ଅମୃତ ନ ଫଳି ବିଷ ଫଳ ଫଳିପାରେ । ମୋ ଜୀବନରେ ଯଦି ଅନୁଭବ ହୋଇ ସାରିବୁ । କାଲି କଅଣ ହେବ ମୁଁ କି ଜାଣେ ? ଆଜିଠୁଁ ଏତେ ବିରାଗ ମୁଁ କରିବି ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଗୁଝିଲେ । କହଲେ, ସତ କହଲୁ ଲେ ଟଣ ! କେତେ ବିରାଗ ଫସର ଫାଟିଯାଏ । ବେଙ୍ଗ କହେ ବେଙ୍ଗୁଲକୁ, ପୃଥିବୀ 'କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଆନ' । ଆମେ ତ ଗାଈ, ଆମ ବେକର ପଦା ଯାଇଁ ଦଇବ ହାତରେ । କେହି ଦେଖୁନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ ଏତେ ବିରାଗଣା । କ'ଣ କହୁଥିଲ କି—

— କଅଣ ?

—ନରୁଗୁଡ଼ିଆର ଗୁରୁଆ ଘାଣୀ, ଏବେ ଦିନେ ଆସି କହୁଥିଲା । ତୁ କାହା ଘରକୁ ଦି ପହରେ କି କାମରେ ଯାଇଥିଲୁ । ଚଇତନ ପାଠଙ୍ଗର ସେ ହାଉଡ଼ା ପୁଅର ମରଣ କଥା ମ !

—ଶୁଣିଛି । ଗାଁ ମାଇସେ ଗପୁଥିଲେ । ଦି'ମାସ ପୁରଗଲଣି । ବରଗ ଗୋବର ଖାତରେ ପଡ଼ି ଉବୁଟୁବୁ ହୋଇ ଅଧାପ୍ରାଣ ହୋଇଥିଲା । ଗୁଡ଼ିଆର ସେଇଠି ଛଟପଟ । ଚଇତାଗଲ ପହରକୁ ଯାଇଥିଲେ । ରହୁଗଲେ । ଗୁଡ଼ିଆର ଗୁଜର କୋଠିଆ ଗାଁସାରା ବୁଲି ସ୍ବାକୁ ଜାକୁ ଫରୁଛନ୍ତି, ଗୁହାଲ କଡ଼ର ଖାତ କେହି ଦେଖୁ ନାହାନ୍ତି । ଦି ଦିନ ବଞ୍ଚୁଥିଲା ।

—ହଁ ଲେ, ମଲ ନାହିଁ ସେ ତରିଗଲା ।

—ଆହା, ବରଗ !

—ତା' ପାଇଁ ଚଇତନର ଦକ ମଇଲା । କଥନା ଅଛି, ଝିଅ ମରଣ ଆଗ ଦୁଃଖ, ପହେ ମୁଖ । ତା' ଦେହାହାଉଡ଼ା ପୁଅଟା ଝିଅଠାରୁ ବଳି ନିପାଗଲା, ନିସାହା । ବଞ୍ଚୁଥିବା ଯାଏ ଚଇତନଆଁର ଦକ ଲାଗିରହିଥାନ୍ତା । ଚଇତନର ଜନମ ମତେ କାଲିପରି ଲାଗୁଛି । ଦି କୋଡ଼ି ପୁର ନ ଥିବ । ମୋକାର୍ତ୍ତିକାଠର ସାତ ସାନ । ତା ମାଆକୁ ସେ ଦି'ଦିନ କଷ୍ଟ ଭେଗେଇଥିଲା । ତୋ' ଜେଜେ ବଞ୍ଚୁଥିଲେ । ଖବର ପାଇ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଗଲେ । ତାଟିଆରେ ଅଧତାଟିଆ ପାଣିରେ ଚମୁଟାଏ ମନୁଷ୍ୟ ଲୁଣ ପକାଇ ମୋଟେ ସାତଧର ଫୁଲିଲେ । ପଦ ବୋଲୁଥିଲେ । ଯେମିତି ସେ ପାଣି ଚଇତାମାଆର ଫେଟରେ ପଶିଛି, ଗୋଟାଏ ଶୁଳରେ ଚଇତା ଆସି ପଦାରେ ।

—ମୋ ଜେଜେଙ୍କର ଏତେ ଗୁଣ ଥିଲା !

—ଶାଲ ଯେତକ ? ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ମଣିଷ ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥାଉ, ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ଶୁଳ ଶୁଳ ହେଉଥାଉ, ତାଙ୍କୁ ଖବର ଦେଲେ ସେ ଯିବେ, ନ ହେଲେ ବାଆଁରେଇ କରି ମନା କରିଦେବେ । ନିଉନ ହୋଇ କଟାଳ କଲେ ଯିବେ ଯେ ଓଠ ନେହେଡ଼ା ଟାଣିହେଲା ପରି ଯିବେ । ଆଇସ ନ ଥିଲେ କେଉଁ ମନୁଷ୍ୟ ପାଣି କାଟୁ କରିବ ତୁ କହ ? ସେ ବୁଝନ୍ତି, ଚଣ୍ଡୀରୁମଣ୍ଡାଗୁଡ଼ାକ ସବୁବେଳେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇ ବୁଲୁଥାଆନ୍ତି । କେତେବେଳେ କିଏ ହାବୁଡ଼ିଲେ ଧୂଆରେ ପଶନ୍ତି । କାବୁ କରନ୍ତି । ବଇଦର ଓଷଧ ତାଙ୍କର କଥା କରାଯାଏ ? ତାଙ୍କୁ ମନ୍ତ୍ରର ଲୋଡ଼ା ।

—ଚଣ୍ଡୀରୁମଣ୍ଡା ! ତୋ'ର ବିଶ୍ବାସ ଅଛି ?

—ଇଲେ, ବିଶ୍ବାସ ନ ଥିବ କାହିଁକି ! ହେଲେ, ଯିଏ କାଲିଆର ଶରଣ ପଶିଛି, ସେମାନେ ତା' ପାଖ ପଶନ୍ତି ନାହିଁ । ସେହି କାଲିଆ ଏକା ମୋର ଅଟ୍ଟା ।

—କେବେ ଦେଖିବୁ ! ସତ କହ ମା !

—ମନ ଦୁଃଖ ଦୁଃଖ ଜୀବନ ନିଏ । ସେମିତିଆ ଦୁଃଖଗୁଡ଼ିଆ ମନରେ କେତେଥର ଦେଖିଲ ପରି ମଣିଛି । ଭଲେ ମା, ଆସିବୁଜି ଯେମିତି ସେଇ ଜଗା ବଳିଆକୁ ସୁମରଣା କରିଛି, ଦ' ଭଲ ଅସି ମୋ ମନରେ ଉଭା ହୋଇଯାନ୍ତି । ଗୁଡି ଧଡ଼ଧଡ଼ ଅମେ । ଥରଥର ଗୋଡ଼ ଦମ୍ଭ ହୁଏ । ଗୁନିଆଁ ଧାଇଁ ପଳାଏ । କଣ ବୁଝିଲୁ ନାହିଁକି ? ‘ଡର କାହାକୁ ଭୟ କାହାକୁ, କାଳିଆ ବଳିଆ ଦୁଇ ବାହାକୁ’ । ଆଖି ଖୋଲି ଭଲ କରି ଚାହିଁଲ ବେଳେ ଦେଖେ, କେହି ନାହିଁ । ବୁଢ଼ାଟାଏ, ଗୁଇଟାଏ, ଜନ୍ତୁଜୁନ୍ତାଟାଏ, ପବନର ଶବ୍ଦ । ଏମିତି ସେମାନେ ।

—ବୁଝିଲୁ ତ ମା ? ଝରିଆର ଦୁଃଖିଆ ମନରେ ସେ ଗାଆଁର କେଉଁ-ମାନେ ଗୁମସ୍ତାର ଡର ସୁରାଇଲେ । ତାକୁ ସମଝାଇଲେସେ ସେଇଟା ଜନମରୁ ମୋ ଭିତରେ ଘର କରି ରହିଛି । ସେହିଦିନରୁ ମୋ’ ଅବସ୍ଥା ଦାରଣ୍ୟ-ଦିକଡ଼ା ହେଲା । ଶୁଣି ଶୁଣି ମୋର ବି ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇଥିଲା । ଝରିଆର ମାଡ଼ ଖାଇ-ଖାଇ ମୁଁ ଗଇଆଁ ହେଲି । ଡର ଡର ଗୁନିଆଁରେ ମିଛମିଛକା ଗୁମସ୍ତାକୁ ମୋ ଗୁମସ୍ତାରେ ଅତି ବିକଟାଳ ରୂପରେ ଦେଖିଲ ପରି ମଣିଲି ।

ଶିବବାବା ବାବାଜୀ ପାଖରେ ଶରଣ ପଶିଲି ଲେ ମା ! ସେଇ ରାତିରେ ବୁଝିଲି, ବାବାଜୀଟା ଭଣ୍ଡ । ଗୁମସ୍ତା ଫାମସ୍ତା ଗୋଟାଏ ମିଛ ଡର । ସେବଠାରୁ ସେଇ ଗୁମସ୍ତାକୁ କେବେ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ସୁଖି ପ୍ରଶ୍ନର କଲେ, ଗୁମସ୍ତା ମୋ’ଠୁଁ ବାହାରି ଝରିଆ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଛି । ସେ ଅଲକ୍ଷଣା ବିଶ୍ୱାସ କଲା । ପର ଘରର ଘରଣୀ ପାଖରେ ଶରଣ ପଶିଲା । ରହିଲା । ମୋ’ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ଖାଲି ମାଡ଼ ମାରିଲା । ହାଙ୍ଗିଲା,—ତୁ ପଳା ମୋ ପାଖରୁ ।

—ଗୁମସ୍ତା କୁଆଡ଼େ ତା’କୁ ଖାଉଛି ।

—ହାରେ ଅଲକ୍ଷଣା । ସେହି ମିଛମିଛକା ଗୁମସ୍ତା ତତେ ସହଳ ଖାଉରେ ଚୁଲୁପଣା ଝରିଆ...

—ସେମିତି କହନା ମା । ତୁ କଲାଣ କରି, ସେ ଭଲ ହେଉ । ଠାକୁରେ ତାକୁ ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ଦିଅନ୍ତୁ । ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ନୁହେଁ ହେଲାଣି । ଶୁଣିଲୁ ତ, ଘରଟା ବି ଭାଙ୍ଗିବା ଉପରେ । ସେତକ ବି ଯାଉ । ସେ ବଞ୍ଚିଥାଉ । ମୂଲ ଲାଗି ପଡ଼େ ଯେତେ ଯୋଗୁ । ଅରକ୍ଷିତ କାମଛେଉଣ୍ଡ ନ ହେଉ ।

—ସେହି ବାପ ପୁଅକୁ ଥରେ ଚାହିଁଲ ନାହିଁ, ସେଇଟା ଥିଲେ କେତେ, ନ ଥିଲେ କେତେ ?

ଟଣା ଉଠିଲା, ଅରକ୍ଷିତକୁ ତା’ର ଜେଜେମା ପାଖରେ ଠିଆ କରାଇ କହିଲା, ତୁ ଏଇଠି ଖେଳୁ ଥା । ମୁଁ ତୋ’ ପାଇଁ ଧୀର ଦୁହିଁ ଆସେ । ଡର ହେଲାଣି ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ଘରୀଗୁଡ଼ିଆଣୀ ଆଉ ଯାହା ମତେ କହିଥିଲା, ଆସିଲେ ଶୁଣିବୁ । ଫିଲଟିଦିନରୁ ଚଇତନ ତତେ ଭାରି ସୁଖ ପାଉଥିଲା । ତୋର ମଙ୍ଗଳ

ପାଇଁ ସେ ଏତେ କାଣ୍ଡ ଉଠାଣ କଲୁ ଲୋ ! କେମିତି ଆମେ ଜାଣନ୍ତୁ ? ନାଟୁଣକୁ ଚଢ଼ିଲୁ ତ ! ତା ଭାରିଆ ବମଲା ମଲ ଆଗରୁ ଚଇତନକୁ କଥା କହିଲୁ, ପାଖରେ ଥିବା ଲୋକେ ଶୁଣିଛନ୍ତି ।

ଟଙ୍କ ବାଧା ଦେଇ କହିଲୁ, ମତେ ସେଥିରୁ କି ମିଳିବ ? ମୋର ଶୁଣିବା ଜାଣିବା ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ମା !

ରାଣୀ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଖରେ ଯାହା ଗପିଥିବ ଟଙ୍କକୁ ଅଜଣା ନ ଥିଲା । ଗାଆଁର ମାଲପିମହଲରେ ସେତକ ପ୍ରସ୍ତୁତି । ସେଇଥିପାଇଁ ବମଲାଙ୍କ ମରଣ ପରେ ତାଙ୍କର ପିଲା ଦୁଇଟିଙ୍କୁ ଥରେ ଦେଖି ଆସିବାକୁ, ଚଇତନ ପାଖକୁ ସଙ୍ଗୋଳି ତାଙ୍କର ଦୁଃଖରେ ପଦେ ସାନ୍ତୁନା ଶୁଣାଇ ଆସିବାକୁ ଟଙ୍କ ସାହସ କରନଥିଲା ।

ଚଇତନ ପାଞ୍ଚ ବୁଢ଼ିମାନ ଲୋକ । ମନରେ ଅନ୍ୟଥା ଦେଉଳେ ନାହିଁ । ହାଉଡ଼ାର ଦୁଃଖଦିଆ ମରଣ ପରେ ମଧ୍ୟ ଟଙ୍କ ଯିବାକୁ ମନ କରନାହିଁ ।

ଭାଉଜ ଲେଖାର ଜଣେ, ଗୋଟାଗ୍ରାଏଁ ଆପଣାର ହୋଇ, ପିଠି ଆଉଁସି, ବମଲାଙ୍କର ମରଣର ମାସକ ପରେ, ଦିନେ ଟଙ୍କକୁ କହିଥିଲେ, ବମଲା କେଉଁ ଆଶା ମନରେ ରଖି, ବୁଣିରେ ପ୍ରକାଶି ଗଲେ ସେଥିକ ଚଇତନ ପାଖେ ଅମଙ୍ଗ ହେବେ ନାହିଁ । ଆଗୋ ଟଙ୍କ ' ତମଠାରୁ ଭଲଟିଏ ତାଙ୍କୁ କେଉଁଠୁ ମିଳିବ ? ବୁଝ, ତଙ୍ଗ, ଗୁଣରେ ? ତମ ପରିକା ଜଳଖଚରୁର ଝିଅଟିଏ ଏକା ସେହି ବଡ଼ଘରର ଦାସିନ୍ଦ୍ର ମୁଣ୍ଡାଇବାକୁ ପାରନ୍ତମ ।

ଟଙ୍କ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା, ବମଲା ଭାଉଜ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ଅପାରଗ ପିଲାଦୁଇଟି ଜନ୍ମକରି, ତାଙ୍କର ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସବୁବେଳେ ଭାବ ଆରୁଣ ହେଉଥିଲେ । ମୋ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଦୟା ଥିଲା । ତମମାନଙ୍କର କ'ଣ ଦୟା ନାହିଁ ?

—କାହିଁକି ଟଙ୍କ ! ତମର କଥା ନାହିଁ ଯେ ପରର ଦୟାକୁ ଅନେଇ ବସିବ ?

—ସବୁ ଆଇ ମଧ୍ୟ ମୋର କିଛି ନାହିଁ । ଠାକୁରେ ଯେଉଁ ପିଲାଟି ଦେଲେ, ସେ ତା ବାପ ମୁହଁ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ବାପ ଲୋଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ ମତେ ଲୋକ-ହମ୍ମା କରାଇଲା । ମନକୁ ଯେତେ ଗୁଣାଇଲେ, ମନ କ'ଣ ବୁଝୁଛି ? ସେଇଟା ସଦାବେଳେ ଜଳୁଛି...

ବନ ପୋଡ଼ିଲେ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ଭାଉଜ, ମନ ପୋଡ଼ିଲେ ଜାଣିବ କିଏ ? ମୋ ଭିତରଟା ପୋଡ଼ାଅଙ୍ଗାର । ବମଲା ଭାଉଜ ଜାଣନ୍ତେ, କେମିତି ? ସେ

କାଣିଥିଲେ ଯେ ମୁଁ ନରମାଣୀଟିଏ । କେକାଣି କାହିଁକି ମୋ' ଉପରେ ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଜନ୍ମିଥିଲା । ମରବେ ବୋଲି ଡରୁଥିଲେ ତ, ଅଥଳ ଜଳରେ ଭସୁଥିବା ନିଆଁ ଯୁଁ, ତାଙ୍କର ମନକୁ ଦଖିଲି । ସେ କଅଣ କହୁ ଦେଇ ସେପୁରକୁ ଉଡ଼ିଗଲେ । ସେଥିକି ମୋର କି ଗୁଣ ? ଯେତେ ଟାପସ କରୁଛି କର । ସହବା ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ନାହିଁ...

—ଆଗୋ ନାହିଁ, ଏଇଗାଆଁର ସୁନାହିଁଅ ଟଙ୍କାକୁ କିଏ ନ ଜାଣେ ? ଗୁମରେ ସମସ୍ତେ କଲଙ୍କ ଦେଖନ୍ତି । ଟଙ୍କାଟି ସେତକ କେହି ଦେଖି ନାହାନ୍ତି ।

—କାହିଁକି ଏତେ ବଡ଼ାଇ କହୁଛ ଶୁଭକ ? ଏହି ଗାଁର ଧୂଳିମାଟିରେ ମୁଁ ନଞ୍ଜାଳା ହୋଇ ଜନମିଥିଲି । ଧୂଳିରେ ଗଡ଼ି ଖେଳିଥିଲି । ସେମିତି ନଞ୍ଜାଳା ମୁକୁଳା ହୋଇ ଆତଯାତ ହେଲେ ମୋ ମନ ମତେ ଲାଜର କରବ ନାହିଁ । ତଳିଓଳି ଉପାସ ଶୋଇ ମଧ୍ୟ କାହାର ତୋରାଣି କନ୍ଦା କି ଅମୃତଭାଣ୍ଡକୁ କେବେ ଆଶା କରି ନ ଥିଲି । ଏବେ ବି କରବ ନାହିଁ । କାହା ନିୟମାଣ୍ଡିରୁ ମତେ କି ମିଳିବ ? ହଁ, ଚଇତାଭାଇଙ୍କର ଧନ ସମ୍ପଦ ଅଛି । ପିଲା ଦୁଇଟିକୁ ଜଗିବାକୁ ସେ ପୁଞ୍ଜାଏ ଗୁକର ରଖି ପାରିବେ । ଗୁମାସ୍ତା, ସୁଧାଘ—

—ଆଗୋ ଟଙ୍କା ! ତାଙ୍କର ବଅସ ବି ଅଛି । ସେ ପୁରୁଷ ପିଲା ! ତାଙ୍କର ଘରଣୀ ଲୋଡ଼ା ତ ।

ଟଙ୍କା ହସିଥିଲା । କହୁଥିଲା, ତାଙ୍କର ଲୋଡ଼ା-ଅଲୋଡ଼ା କଥା ସେ ବିଚାରବେ । ତାଙ୍କର କଅଣ ଲୋଡ଼ା ସେ ବିଚାର ଆଉ ଯିଏ କରିବାର କରୁ । ସେଥିରେ ମୋର କି ଆଏ ? ଧନ-ସମ୍ପଦକୁ ଯାହାର ଆଶା ସେ ବରଣମାଳା ଧରି ବସିଥାଉ ।

ମନ ଦୃଢ଼ କରି ସେ ପୁଣି ସେଇ ସ୍ନେହ ଭାଉଜକୁ ସଜଳ ଆଖିରେ କହୁଥିଲା, ଠାକୁରେ ମୋ'ର ଅରକ୍ଷିତର ବାପକୁ ଭଲ କରି ଦଅନ୍ତୁ । ମୋର ଆଶା ଅଛି, ଦିନେ କେବେ ସେ ମତେ ଲୋଡ଼ିବ ଗୋ ଭାଉଜ ! ମୋଦିନ ଭ୍ରମମାନଙ୍କର ପାଦର ଧୂଳି ମଥାରେ ବୋଲି ମୁଁ ଏ ଗାଆଁରୁ ଗୁଲିଯିବି ।

ଅତ୍ୟୁଦ ବେହେରାଙ୍କଠାରୁ ଝଗିଆର ଅବସ୍ଥା ଓ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଜି ଟଙ୍କା ଯାହା ଶୁଣିଲା, ସେଥିରେ ତା'ର ଆଶାର ଦକ୍ଷିଣ ଆଲୁଅ ମିଞ୍ଜି ମିଞ୍ଜି ହେଲା । ଭାବିଲା, ଆଉ କ'ଣ ସେ ଆଲୁଅ ଜଳିବ ? ସେଇଟା ନୁହେଁ ହେଲଣି । ତେଜିଲେ ଜଳି ଯାଉଛି । ଲିଭିବ, ଅନ୍ଧାର ହେବ । ତା' ଜୀବନ ଧନ ଅରକ୍ଷିତଟି ଭାଗ୍ୟଘନ । ଲୋକେ ତାକୁ ଆଜୁଁ ଦେଖାଇ କୁହାକୁହୁ ହେବେ, ସେଇଟା ଅଣବାବୁଆ—

ଠାକୁରେ ଆଇସ ଦେଇଥିଲେ ତା ଦୁଃଖୀରଜାଳୀ ଦିନେ ବଡ଼ ହେବ । କାଣିବ, ଶୁଣିବ । ସବୁ ମଣିଷପିଲା ଦିନେ ଜାଣିବ ହୁଅନ୍ତୁ । ଏ ଦୁନିଆ

ତାକୁ ସବୁ ଶିଖାଏ । ଯେଉଁ କୁଆଟି ତା'ର ଯେତେ ବାହାର, ତା'ର ଶୀର ଶୋଷି ବଢ଼ିବ, ନିଜେ ସବୁ ଦୁଃଖସାତନା ସହ ନିନ୍ଦା-ଅପମାନକୁ ଦେହର ମଳି କରି ଯାହାକୁ ସେ ମଣିଷ କରିବ, ସିଏ ବଡ଼ ହେଲେ ତାକୁ ନେଉଁ ଆସିରେ ଦେଖିବ ?

ପଶୁରବ ନିଜକୁ ନିଜେ, କିଏ ତା'ର ବାପ ? ଯେଉଁ ଲୋକଟିର ପୁଅ ବୋଲି ନିଜକୁ ସେ ପରତେ କରିବ, କାହିଁକି ସେ ବାପା ତା'ର ଜନ୍ମଜନ୍ମ ମା'କୁ ଘରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଥାନ୍ତୁ ? ପିଲାଟିକୁ ନିଜର ବୋଲି ମାନିଲା ନାହିଁ ? ଥରେ ଗୁହଁଦେଇ ଯିବାକୁ ବି ମନ କଲା ନାହିଁ ?

ସେହି ପୁଅ ଦିନେ ତା' ଉପରେ ଦାଉ ସାଧିବ । କଥା ଅକଥାରେ, ମନ କଥା ମନରେ କୁହୁଲାଲ, ତା' ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର କରିବ । କିଏ ଜାଣେ ? ତା'ର ନିଜର ବଳ-ବୟସ ଯାଇଥିବ । ଆଶା ଦେବାକୁ କେହି ଆଉ ନ ଥିବେ । ହେ ଠାକୁରେ, ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ ଏତେ ଦହରଞ୍ଜ ଲେଖି ମୋତେ ଜନ୍ମଦେଇ କାହିଁକି ?

ଆଉ କେତେ ଦୁଃଖ ଭାଗ୍ୟରେ ରଖିଛ ? ବୁଧେଇ ଲୋ, ତୁ ମୋ' ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଜୀବନର ଆଶ୍ୱାସ ବିଶ୍ୱାସ । ତୋ' ଦେହରେ ତେଜଶ କୋଟି ଦେବତା ଠୁଲ । ମୋ' ମନର କଲବଳ ଭାବନା ଜାଣି ପାରୁଥିବୁ । ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ସିନା ବୁଦ୍ଧି ବତାଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ, ତୁ ଗୋମାତା ଠାକୁରାଣୀ ମୋ' ମନରେ ପ୍ରବେଶି ମତେ ଠିକଣା ବାଟ ବତାଇ ଦେ । ଝରଆ ଏତେ ସରି ହେଲଣି । କିଏ କ'ଣ କହିବ, କିଏ କ'ଣ ଭାବିବ, ସେମନ୍ତ କିନ୍ତୁ ନ ବିଚାରି ଅରକ୍ଷିତାକୁ ଗୁଡ଼ରେ ଧରି ଯିବ କି ତା' ପାଖକୁ ?

ବୁଧେଇ ତା'ର ବାହୁଗୁକୁ ଗୁଡ଼ିଥାନ୍ତୁ । ସେ ଅବଶିଷ୍ଟ ଶୀର ଶୋଷୁଣୁ ହତାଶ ହୋଇ ମାଆର ପଲ୍ଲୀରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟୁଥାନ୍ତୁ । ଟଣ୍ଡର ଭାବନା ଠଉର କଲପରି ବୁଧେଇ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ହଲାଇଲା । କହିଲା, କି ତା'ର ମାରବ ଠାରରେ, ଯିଏ ତତେ ଜୀବନରୁ ଅଧିକ ଭଲପାଏ ସେହି ଭୋଗଣୀ ଜେଜେମା'କୁ ଗୁଡ଼ି, ତାକୁ ଜାଣି ଜୁଇକୁ ମୋହିଁ ଘୁଲିପିବୁ ? ଯାହା ପାଇଁ ଏତେ ଦୁଃଖ ଭୋଗିଲୁ, ନିନ୍ଦା ଅପମାନ ସହଲୁ, ଯିଏ ତୋ'ର, ଆଉ ଝରଆର ଧଉର ଗଣ୍ଡି, ଖୁଣ୍ଟିଆ ବର୍ଣ୍ଣର ଶେଷ ସମ୍ବଳ, ସେହି ନିଶ୍ଚୟ ଶିଶୁକୁ ନେଇ ଯମ ଆଗରେ ଉଭା କରାଇବୁ ?

ଟଣ୍ଡର ଜେଜେମା ବିରକ୍ତ ଆସୁଥିଲେ ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଶୋଇ ପଡ଼ିଲୁ କି ଟଣ୍ଡା' ପିଲାଟା ଅଜଟ ହେଲଣି । ତୋ' କହକ ଯିବ ବୋଲି ଗୁଡ଼ିପିଟି ହେଉଛି । ମତେ ଶାନ୍ତି ବିଦାର ପକାଇଛି ଲୋ ଟଣ୍ଡା ! କ'ଣ କରୁଛୁ ବା...

ଟଣ୍ଡା ମନରୁ ସବୁ ଭାବନା ପୋଛି ଶୀରଭର ଠେକି ଓ ଆଲୁଅ ଧରି ସେ ଖଞ୍ଜି ଭିତରକୁ ଆସିଲା । କହିଲା, ଦି ପସରୁ ସେ ମେଞ୍ଚିତଖଣ୍ଡକ ବହୁଆନ-ଗୁଣ ଧରିଲଣି ।

ତା'ର କି ଦୋଷ ? ହଇରେ ତଗଲା—

ସମୟର ଚକ ଗଡ଼ି ଚାଲିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଟଙ୍କା ମନର ଉଦ୍‌ବେଗ ଉଠା ହୋଇ ନିଦାନ୍ତନିଆ ନିୟନ୍ତ୍ରର ତଳେ ଲୁଚି ରହିଲା । ଝରିଆର ଖବର ବୁଝି ଆସିବାକୁ କାହାକୁ କେବେ ପଠାଇବ ବିଚାର କରୁଣୁ ସେହି ବିଚାର ବି ମନରେ ମିଳାଇଗଲା । ଆପେ ଆପେ ଉଡ଼ାଖବର ବି କେଉଁଠୁ ଆସି କାନରେ ବାଜିଲା ନାହିଁ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ସାନ୍ତାନ୍ତି ଦେଲା, ମଣିଷ କତରାଲଗୀ ହୁଏ, ପୁଣି ଭାଗ୍ୟ ବଳରୁ ଝାଡ଼ିବୁଡ଼ି ହୋଇ ଉଠେ । ଠାକୁରେ ଝରିଆକୁ ଭଲ କରି ଦେବେଣି । ମଣିଷ ଚର୍ଚ୍ଚିଲେ ଶିଖେ । ଅବାଟରୁ ବାଟକୁ ଆସେ । ଘଟିଯାଇଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକୁ ହେଜି ସତର୍କ ହୁଏ । ଝରିଆ ସେଇଆ ହେବଣି—

ଢେଙ୍କି ପିଲାର ମା ସୁନା ଦେଇର ସେ ପାଖ ପଶୁ ନ ଥିବ । ସୁନା ତା'ର ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ଜୀବନ ଶୋଷି ଶୋଷି ସିଠା କଲା ପରେ ଆଉ ତାକୁ ପାଖ ପଶୁଇ ନ ଥିବ । ଯାଉଥିଲେ ଯାଉଥିବ ସେହି ବୁଢ଼ାବାବାଙ୍କ ପାଖକୁ । ଗଞ୍ଜେଇ-ମଦର ମନ୍ଦ ଗୁଣ ତାକୁ ଓଜଣା ନାହିଁ । ଆଉ କ'ଣ ସେହି ବିଷୟ ସେ ଝୁଙ୍କିବ ?

ନା । ମେତକ ଗୁଡ଼ିଲେ ତା'ର ବୁଦ୍ଧିବେକ ଫେରି ଆସିବ । ସେ ଲୋଡ଼ିବ ଟଙ୍କାକୁ । ତା'ର ରକତର ପିଲା ଅରକ୍ଷିତକୁ ଦେଖିବାକୁ, ପାଖକୁ ନେଇ ଗୁଡ଼ରେ ଧରିବାକୁ ଉଛୁଳୁ ହେବ । ମାନଅଭିମାନ, ରାଗଭେଷ, ଲଜସରମ ସବୁ ଗୁଡ଼ ସେ ଧାଇଁ ଆସିବ ରତନପୁର ।

ହେ ଠାକୁରେ, ସେଇଆ କର ।

ଆଶାର ସାନ୍ତାନ୍ତି ହଲହଲ ହୁଏ । ଦୋହଲେ । ଆଶଙ୍କାର କୁହେଲି ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ଆସେ । ଭବନାର ଗତି ବାହୁଡ଼ାଏ—ଆରେ, ବସି ବସି କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଭାବୁଛି ? ବିର ରଗଡ଼ା ହୋଇ ନାହିଁ । ବାରିରେ ଗଛମୂଳରେ ମାଟି ଶୁଖି ଗଲଣି, ପାଣି ତୁଳା ହେବ । ଅରକ୍ଷିତର ଉଠିବାର ବେଳ ହେଲଣି । କ'ଣ ସେ ଖାଇବ ? ଜେଜେମା'ଙ୍କୁ ଜର, ଆଉ ପାନେ ଔଷଧ ଦେବାର ବେଳ ହେଲଣି ..

ସପନ ଦେଖିଲା ପରି ଅଳସ ବେଳର ବାରିଗୁଡ଼ିଆ ଭବନାଗୁଡ଼ିକୁ ଟଙ୍କା ମନରୁ ପୋଛା କାମରେ ମନ ଦିଏ । ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ା ଅଦଶ-ଅଦମରର ହୁତାଣିଆ ନିକାଶନ ଫାଙ୍କରେ ଉହ୍ଲାଇ ରୁହାଇ ଢେଉ ପରେ ଢେଉ ପରି ମାଡ଼ି ଆସନ୍ତି । ଗୁଡ଼ର ଦମ୍ଭ ଦୋହଲନ୍ତି । କାହାର ଆଗମନ, ସ୍ଵରଶବଦ, ଅଗ୍ନିନିକ କେଉଁ ବାକିଆ କାମର ସୁମରଣା ଟଙ୍କାର ପୁଖ-ଦୁଃଖର ଅତୀତ ଓ ଆଗରେ ଜାଗ୍ରତ ସପନ ଭାଙ୍ଗେ । ସେ ଚିତ୍କିକି ଉଠେ । ବର୍ତ୍ତମାନର 'ନ-କଲେ-ନ-ଚଲେ' ନିୟୋଗ ଭିତରେ ନିଜକୁ ହଜାଇ ଦିଏ ।

ତା'ର ଆଖିର ଆନନ୍ଦ ଓ ମନର ଉନ୍ନାସ ଅରକ୍ଷିତର ଅର୍ଦଳରେ ଦଳ-
ଗୁଡ଼ିକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ପରି କଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଅରକ୍ଷିତର ଗୁଲୁଗୁଲୁ କଥା କାନରେ
ସତେକ ଅମୃତ ଢାଳେ । ଦେହରେ ବାଲି ଧୂଳି ଟିକିଏ ଲଗାଇ ଦିଏ ନାହିଁ ।
ଗରିବର ଯେତକ ସମ୍ଭଳ ସେଇଥିରେ ତା' ପାଇଁ ସେ ଭଲଭଲକା ପୋଷାକ
କିଣି ଆଣେ ।

ଯୁଆଡ଼କୁ ବାହାରିଲେ ପିଲଟି ସଙ୍ଗରେ ଗୋଡ଼ାଏ; ନ ନେଲେ ରକ୍ଷା
ନାହିଁ । ସେ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ତଳେ ଲେଟିଯାଏ । ବୁଢ଼ୀ ଚରକ ହୁଅନ୍ତି । କହନ୍ତି
ନେଇ ଯା ସଙ୍ଗରେ, ଦେଖୁଛୁ ତ ମୋ' ଅବସ୍ଥା । ତା' ପଛରେ ଧାଇଁପାରିବ
ନାହିଁ । ଅବେକଜ ବାର ଉଡ଼ିପାତ କରିବ । ଅଗତ୍ୟା ଟଙ୍କା ତାକୁ ସଙ୍ଗରେ ନିଏ ।

ନ-ଗୁଡ଼ିଲ ଲୋକେ ଧାଡ଼ିଏ ଗୁହାନ୍ତି । ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ-ଉତ୍ତର ଗୋରା ତକ୍ତକ୍
ପିଲଟି । ଭୁଲତା ଓ ଆଖି ସାଙ୍ଗକୁ ମନାଇ ଖଣ୍ଡାଧାର ପରି ନିଖୁଣ ସୁନ୍ଦର ନାକ ।
ପାନ ପତରଆ ଟିକି ମୁହଁଟିର ଓଠ ଉଠିଛି ଗୋଲପି ରଙ୍ଗର । କଲାଭଅଁର ପରି
ଆଖିର ଡୋଳା ଦୁଇଟି । ଦେଖିଲ ମଣିଷ, ସ୍ତ୍ରୀ ହେଉ କି ପୁରୁଷ ହେଉ କୋଲ
କରିବାକୁ ମନ ବଳାନ୍ତି । ଟଙ୍କାର କାଖରେ ସେ ଥିଲେ ଦୁଇ ହାତ ବଢ଼ାନ୍ତି ।
ଟଙ୍କାର ସଙ୍ଗରେ ଚାଲୁଥିଲେ, ହାତ ଧରିନ୍ତି...

ଅରକ୍ଷିତ କାଖରେ ଥିଲେ ପଛକୁ ମୁହଁ ବୁଲୁଏ । ହାତ ଧରିଲେ କାନରେ
ମୁହଁ ଛପାଏ । ଟଙ୍କା ଯେତେ ପ୍ରକାରେ ଗେଲେଇ ତାକୁ ଯିବାକୁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇଲେ
ସେ ମାନେ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କା କହେ, ଭାରି ଲଜକୁଳା ହୋଇଛି ।

କେଉଁ ସୁହାଗିନୀ କହେ, ହଁ ଚୋରମୁହଁଟି । ଦଇବ ତା'କୁ ଝିଅଟିଏ କରି
ଗଢ଼ୁଣୁ ପୁଅ କରି ଦେଇଛି । କାହା ବରଗ ହୋଇଛି, ହଜଲେ ଟଙ୍କା ! ତୋ'
ମୁହଁପରି ଦଣ୍ଡ ନାହିଁ ତ ? ...

ଆଉ କିଏ କହେ, ହୋଇଥିବ ତା'ର ବାପ ବରଗ । ନାହିଁକି ଟଙ୍କା !
ସେଇଥି ପାଇଁ ସେ ଅଲକ୍ଷଣା ମିଶିପିଟାକୁ ଭୁଲିପାରୁନ । ଯେତେ ଦହଗଣ୍ଡ, ଯେତେ
ଅତ୍ୟାଚାର ସେ କଲେ କରୁ, ମଦପାଣି ପିଇ ବାଟର ଧୂଳି-ପଙ୍କରେ ଲେଟୁ, ତମକୁ
ଘରୁ ତଡ଼ି ଅକାଳେ ଖୋଜା ଲେଡ଼ା ନ କରୁ, ତମେ ସେଇଟାର କନ୍ଦର୍ପ ରୂପକୁ
ଭଳି ଦେଉଛ ।

ଆଉ ଜଣେ କହୁଲା, ଟଙ୍କାଙ୍କର ସେଇଟା ଓଲଟା ଜିଦ୍ । ବୟସ ଥିଲା ଝିଅଟି
ତମେ, ରୂପଗୁଣ କାହିଁରେ ଉଣା ଗୁହ, ଆଜି ହଁ କଲେ କାଲିକି ନୂଆଘର ନୂଆ
ଘର ପାଆନ୍ତି । ନୂଆ ଗେରସ୍ତ ତମର ଏଇ ସୁନାପ୍ରତିମା, ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ପୁଅକୁ

ଆଦରି ନଥାନ୍ତା । ତମର ମନର ଶାନ୍ତି ପାଇଁ, ଆଗ ପାଞ୍ଚମାଣ ଅଛୁ କିଏମର ଜମି ତା' ନାମରେ ରେଜିଷ୍ଟ୍ରି କରି ଦିଅନ୍ତା ।

ଆରକ ପଚାରିଲେ, କିଏ ବା ସେ, ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦାତାକଣ୍ଠିଟା ? ଏ ଯୁଗରେ ଜନମ ହୋଇ ଯୋଜନଗନ୍ଧା ପରି ଛଡ଼ାଫୁଲଟାକୁ ଆଶା ବଳେଇଲା; ପୁଣି ତମକୁ ତା ମନ କଥା କହିଲା, ଗୋ କୁମୁଦ ?

—ଜାଣି ଜାଣି ଅଜଣା ଚାଲିଲେ ଭାତ ଖାଇଛ କି ସୁବାସୀଅପା ! କିଏ ନ ଜାଣେ ! ଟଣ୍ଡା ନିଜେ କ'ଣ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ! ସେହି ଶାନ୍ତି ମହାରାଜା, ବଡ଼ ପ୍ରତାପୀ । ଏଇଠି ଅଛନ୍ତି । ସେହି ଯୋଜନଗନ୍ଧାକୁ ଝୁରି ହେଉଛନ୍ତି । କାହିଁକି କଣ ଲାଗି ନାହିଁ !

—କେମିତି ଜାଣିବ ?

—କାହିଁକି ? ମରବା ଆଗରୁ, ତା ନାଁ କ'ଣଟି, ସେହି ଚଇତନପାତ୍ରର ଭାରିଆ, ତାକୁ କଥା କହି ଯାଇଥିଲା, ଶୁଣିଥିବ ତ ? ତମେ ଜାଣିଥିବ ମ ଟଣ୍ଡା ! ସରପଞ୍ଚ କି ପରପଞ୍ଚ । ମାଲାଧର ତମ ନାମ ଜପ କରୁଛ ।

ଟଣ୍ଡା ଅବଗୁଣ ପାଇଲା ନାହିଁ । ଅଳପ ହସିଲା । କହିଲା, ବମଲାଭାଉଜ କ'ଣ କହିଥିଲେ ମୁଁ ନିଜେ ଶୁଣି ନାହିଁ ଗୋ କୁମୁଦଭାଉଜ ! ତମର ପରିକା ଆଉ-ମାନେ ଥିବା ପରିହାସରେ ମତେ କହିଛନ୍ତି । ମୁଁ କାହିଁକି ଖବର ରଖିବି, କାହା ପାଇଁ କେଉଁ ଅଲଗୁ କେଉଁ ମାଲି ଗଢ଼ାଉଛ ! ତମେ ଶାସ୍ତ୍ରପୁରାଣ ପଢ଼ି ସବୁ ଜାଣିବ । ଭାବିଛନ୍ତି ମନେ ଦିନେ ନିଶ୍ଚୟ କହିବ ।

ହେଲା ଏବେ, ଝରିଆ ମତେ ତା ଘରୁ ଚରଦନ ପାଇଁ ଡାକିଛ, ଅବା ମୁଁ ତାକୁ ତା'ର ଛୁଆକୁ ପେଟରେ ଧରି ଛୁଡ଼ି ଆସିବୁ । ତମେ କହିବ କି ଗୋ ଭାଉଜ, କେଉଁଥିପାଇଁ ମୁଁ ଦୁଃଖ ହେବ ? ଦେହଟାର ଉତ୍ତେଜନାର ଆନନ୍ଦ ମେଣ୍ଟଣ ପାଇଁ ! ପେଟର ଭୋକ ଅବା ମୋ'ର ଛୁଆର ଭବିଷ୍ୟତ ପାଇଁ ? ତମ ବିଚାରରେ କେଉଁଟାର ଗରଜ ମୋ'ର ଅଧିକ ବଳେଇବ ?

—ତମେ ନିଜେ ବିଚାରୁନା ଟଣ୍ଡା ?

—ମୋ' କଥା ତମେ ବେଶି ଭାବୁଛ ଗୋ ଭାଉଜ ! ମତେ ତମେ ବହୁତ ସୁଖ ପାଅ । ମୋ' ପାଇଁ ତମେ ବିଚାରଣା କରିବ । ପିଲାଟା ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲାଣି । ଠିଆ ଠିଆ ବାଟରେ ଜୀବନସଂସ୍କାର ବେପାରର କି ଆଲୋଚନା କରିବ ? ଯାଉଛ ।

ଟଣ୍ଡା ହସି ହସି ଆଗେଇ ଗଲା । ଘର ବାହୁଡ଼ାବାଟରେ ସେ ବିଚାରୁଥିଲା, ଭଗବାନ ରାୟଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ କୁମୁଦ ଭାଉଜ ଛଅଟି ସନ୍ତାନର ମା । ଚାରିଟି ଝିଅ, ଦୁଇଟି ପୁଅ । କପିଳ ଜେନାଙ୍କ ଘରଣୀ ସୁବାସୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଛଅଟି । ତତ୍ପାତ ଏତିକି ଯେ ତାଙ୍କର ଚାରି ପୁଅରେ ଦୁଇ ଝିଅ । ଦିହେଁ ସମବୟସୀ ପୁଣି ଏକା ଦିଅରେ ବାହା । ବାଦଗୁହା ହୋଇ ସଜନା କରୁଛନ୍ତି । କାହାକୁ କିଏ ଟପିବ କେଜାଣି ?

କୁମୁଦ ଶ୍ୟାମଳୀ, ପାତଳୀ । ଅଳପ ଉଚ୍ଚ ହେଲେ ବି ଟିକିଏ ଡେଇଁଲିଆ ଦଶନ୍ତ । ସୁବାସୀ ଗୌରୀ, ମୋଟା, ସାଧାରଣ ଉଚ୍ଚ । ନିଶ୍ଚୟ ମୁହଁ ।

ଖୁସିବାସିଆ ଗୁଣ୍ଡାଘରର ବୋହୂ ଦଫ୍ତର । ଅଭାବ ଅସୁବିଧା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ଦହେଁ ସବୁବେଳେ ଖୁସିମିଜ୍ଜାସିଆ । ଦୁହିଁଙ୍କର ଅଭେଦ୍ୟ ପୀରତ । ଟଣ୍ଡାରୁ ଦଶବାର ବର୍ଷ ବଡ଼ ହେବେ ସେମାନେ ।

ଭଗବାନ ଶୁଦ୍ଧ ଚକ୍ରତନ ପାତଳର ବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକ । ପାତେ କ'ଣ ତାଙ୍କ ମନର କଥା ଶୁଦ୍ଧ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିଲେ, ଅବା ଶୁଦ୍ଧ ପାତଳକୁ ଏପରି ପ୍ରସାଦ ଦେଇଥିଲେ ? କୁମୁଦ ଭାଉଜ ସେ ବିଷୟ କହିଲେ ନାହିଁ । କିଏ ଜାଣେ, ମନରୁ ଗଢ଼ି କେବଳ ତା ଦେହରେ ନିଆଁ ହୁଳା ଶେଷିବାକୁ ଅଟ୍ଟାରେ ସେ ତାକୁ ଚେଙ୍ଗି ଦେଲେ ? ସତ ବି ହୋଇପାରେ ।

ଟଣ୍ଡା ପିଲାବେଳର କେତେ ଘଟଣା ମନେ ପକାଏ । ଚକ୍ରତନ ପାତେ, ସିଏ ତାର ଗାଁ ଲେଖାରେ ଚକ୍ରତା ଭାଇ, ତାକୁ କେତେ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ଅତି ପିଲାବେଳେ ଆଦର କରି କୋଲେଇ କାଖେଇ ଗୋଲ କରୁଥିଲେ । ସେ ବଡ଼ ହେଲାବେଳେ ଧୀରେ ଧୀରେ ତା'ର ଲଜ ସରମ ଘୋଟି ଆସିଲା । ତା'ର ଦୁଃଖରେ ନିଜେ ସେ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ ତାର ପିଠି ଆପଡ଼ି ଦେଉଥିଲେ । ଅଳଗ୍ କେଶ ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ସଜାଡ଼ି ଦେଉଥିଲେ । ନାଟୁରୁ ନିଜ ଟଣ୍ଡାର ବାପାଙ୍କର ମାଇଗ୍‌ଗିରିକୁ ନିନ୍ଦୁଥିଲେ । ତା'ର ହାତ ଧରି ଘରକୁ ନେଇ ବଡ଼ ମା'ଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ କରାଉଥିଲେ । ...

ତାଙ୍କର କଥା ଏବେଯାଏ ମନେ ଅଛି । ସେ ତାଙ୍କ ବୋଉଙ୍କୁ କହୁଥିଲେ, ଝିଅ ପାଇଁ ଝୁର ହେଉଥିଲା, ତୋ ଘରେ ରଜ, ଖୁଦୁରୁକୁଣୀ, କୁଆଁରପୁନେଇଁ ହେଉନାହିଁ ବୋଲି । ନେ ଏବେ ଓଁପାରସୀ ଝିଅଟାକୁ ।

—ସେତେ କାର୍ତ୍ତିକାର ଝିଅ ପରି ଦଶନ୍ତ ରେ ପୁଅ ?

—ତାଙ୍କର ଝିଅ ସେ ଦିନେ ଥିଲା । ସେହି ରଣତଣ୍ଡା ନାଟୁରୁ କେଉଁ ଅଜଣା ମଣାଣିରୁ ଆସିଲା ଦିନରୁ କାର୍ତ୍ତିକା'ର ତା' ଝିଅକୁ ଗ୍ରହଣ ଦେଇଛି । ଦେଖିଲୁ ତା ପିଠି । କେତେ ନୋଲା ବସିଥିବ ।

—କାର୍ତ୍ତିକା ପାଞ୍ଚଶରେ ମାରେ ?

—କେଜାଣି ? ସେ, ନୋହଲେ ସେ ଶୁଣିବ ।

ବଡ଼ମା ପଚାରିଲା, କିଏ ମାରିବୁ ଲେ ଟଣ୍ଡା ! ତୋ ବାପ, ନା ସେ ନାଟୁରୁ ?

ଟଣ୍ଡା କାନ୍ଦି ଉଠେ । ଲବାବ ଦିଏ ନାହିଁ । ବଡ଼ମା ତାର ହାତ ଧରି ପାଖକୁ ନିଅନ୍ତି । ତା ଦେହରୁ ଅଣ-ଓସାରିଆ ମସିଆ ଲୁଗାଟି ମୁକାଲି ପିଠି ଦେଖି କହନ୍ତି, ଆରେ ପୁଅ, ନିଆଁ ଲଗା ତ ଖଣ୍ଡିଆ ଗୁଣ୍ଡାଣିରେ ପାହାର ଦେଇଛି ।

—କାହିଁକାହିଁକି କହୁ ସେ ଯୋଗନାଥ ନିମ୍ନକ ଛେଦକର କି ବୋଉ ?

—ସେ କାହିଁକି କଥା କଥା ଶୁଣିବେ ?

—ଅନେକ ଦିନରୁ ଗୋଟାଏ କୃଷ୍ଣରୁ ମୋ ମନରେ ଖେଳୁଛି । କେଉଁ ଦିନରୁ ଜାଣୁ ? ଯେଉଁ ଦିନ କାହିଁକାହିଁକି ସାମନାରେ, ଭଗବାନ ରାୟ, କଣ୍ଠଶ୍ରୀ ଜେନା ଓ ଅଭିମାନେ ବି ପାଖରେ ଥିଲେ ଯେ, ସେମାନେ ଶୁଣିଛନ୍ତି, ନାଟୁଣୀ ମୋର ସପ୍ତପୁରୁଷଙ୍କୁ ଅଭିମାନ ଭାଷାରେ ଗାଳି ଦେଇଥିଲେ । କଥା କ'ଣ ନା, ଆମର ବଳଦ ହ' ହଲ ତାଙ୍କ ଶିମ୍ବଳିତଳ କଥାରେ ପଶି କେଇପୁଲ ଧାନ ଖାଇଦେଲେ । ମୁଁ ଯଦିପୁରୁଷ ଦେବାକୁ କହିଲି, ନଥାଏ ସେ ରାହାବାଳୀ ଭୁଣେଇର ପାଟି ବନ୍ଦ ହେଲା ନାହିଁ । ପରୁର ଟଙ୍କା, ସେ ଶୁଣିଲେ । ଗଛକୁ ଆଉଜି ସେ ପିଲଟା ଭୟରେ ଥରୁଥାଏ । ମୁଁ ସହଗଲ । କାହିଁକାହିଁକି ପାଖରେ ଶୁଣାରି କଲି । ସେ ପାଟି ଖୋଲିଲେ ନାହିଁ । ଅତି ଦୁଃଖରେ ଫେରି ଆସିଲି ।

—ତୁ ସିନା ସଞ୍ଜୋଟି ମୋତେ, ଆଉ ତୋ' ବାପାଙ୍କୁ ଲୁଗୁଇଲୁରେ ପୁଅ, ପରୁରରୁ ଏଣୁ ତେଣୁ କହୁ ଭଲର ଦେଲୁ, ହସି ହସି ଗଡ଼ଗଲୁ, ଆମେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରୁ ଶୁଣିଥିଲୁ । ତୋ' ବାପା ଯଦି ସତ କଥା ଜାଣିଥାନ୍ତେ, ସେଇ ତା'ଆଣୀ, ଆଉ କାହିଁକି ଏ ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତେ । ଜାଣିଛୁଟି ତାଙ୍କର ରାଗ !

—ସେଥପାଇଁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଉପାୟ ପାଞ୍ଚ ରଖିଛି । ତତେ ମୋ' ରାଗ, ତୁ ବାପାଙ୍କୁ କହୁ କହିବୁ ନାହିଁ । କି ଉପାୟ ମୁଁ ଫାନ୍ଦିଲୁ ସେତକ ମତେ ପରୁରରୁ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଏଇ ଗାଆଁରେ ରହନ୍ତୁ, ଭଲରେ ରହନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ମୁହଁ ହୁଡ଼ିବା ପାଇଁ ଚରଦନ ଅନୁତାପ କରନ୍ତୁ । କାହିଁକାହିଁକି ତୁଟି ମୁଁ ହାତରେ ଧରିଲି । ସେ ନାଟୁଣୀ ଅତି ଉଦ୍‌ବାର୍ତ୍ତ ହେଲେ, ଏ ପିଲଟା ଉପରେ ବେଶି ଅଜ୍ଞାସ୍ୱର କଲେ, କାହିଁକାହିଁକି ଯଦି ତା'ର ପ୍ରତିକାର ନ କରନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କର ତୁଟି ଧରି ଟାଣିବି । ଶୁଣୁଛୁ, କାହିଁକାହିଁକି କହିବି । ତାକୁ ଆଗରୁ ସାବଧାନ କରାଇବି । ଦେଖିବି, ସେ ନାଟୁଣୀ ଶାସନ କରୁଛି, କି ନ କରୁଛି ।

—ଆରେ ପୁଅ, ଏତେ ବଡ଼ ଭଲ କାମ ତୁ କରିବୁ ନାହିଁରେ । ଯାହାକୁ ଏତେ ଭଲ ପାଇଛୁ ସେଇ ଟଙ୍କାର ଅମଙ୍ଗଳ ତୁ କରିବୁ । ନାଟୁଣୀ ହାତରେ ନ ମାରି ପିଲଟାକୁ ଭିତରେ ମାରିବ । କିଏ ଜାଣେ, ଏଡ଼େ ପୁରୁର ଝିଅଟିକୁ କେବେ ଜହର ଖୋଇ ମାରିଦେବ ।

ଚଉତିନ ଭଲ କ'ଣ ଭାବିଲେ । କହିଲେ, ତୁ ଯାହା କହିଲୁ ସେଇଟା ଠିକ୍ ବୋଉ ! ଯିଏ ଗୋଟାକ ପରେ ଗୋଟାଏ ଗେରସ୍ତର ଘର ଛାଡ଼ି ଆସିଛି, ତା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ନିଶ୍ଚୟ ଗୋଟାଏ ଦୁଷ୍ଟ ଗୁମାସ୍ତା ବସାବାସ ରହୁଛି । କିଏ ଜାଣେ କେତେ-

ଦେଲେ ସେ କଣ କରିବ ? କାର୍ତ୍ତିକାଦି ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ହୁଏତ ତାକୁ କରପନ୍ଥ ଯୋଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । ଶୁଣିଲି, ନାଟୁଣୀ କୁଆଡ଼େ ତା'ର ଦୁଃଖ ସେରସକୁ ଜହର ଦେଇ ମାରିଥିଲା ।

—ସତେକି ପୁଅ ?

—କେଜାଣି ? ପାଶୁଆଁ ନାହାକ କୁଆଡ଼େ ସବୁ ଖବର ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲା । ଟଙ୍କା ଲୋଭରେ କାର୍ତ୍ତିକାଦିଙ୍କ ପରି ଭଲ ମଣିଷର ମୁଣ୍ଡରେ ଆଣି ତାକୁ ବସାଇଲା । ମୁଁ ତ ବିଚାରୁରୁ, ଟଙ୍କା ପରିକା ଗୋଟିଏ ନିଶ୍ଚୟ ଝିଅର ସମ୍ବଳାଣ କରିବୁ ସେହି ଅର୍ଥଲୋଭୀ ପାଶୁଆଁ । ଦିନେ ତାକୁ ମୁଁ ଥଣ୍ଡା କରିବି ରହୁ—

ସେଇଟା ପକ୍କା ବନ୍ଦାସ । ଯାହା ହେବାର ତ ହୋଇ ସାରିଛି, ଟଙ୍କାଟି ବାପାଘରେ ଦୁଃଖ ସହୁଛି, ଚକାଡୋଳା ଦୟା କଲେ ବର୍ଷ ପାଞ୍ଚଟା ଭିତରେ ଯେଉଁଠି ହେଲେ ଶାଶୁ ଘରକୁ ଯିବ । ଦେଖିବୁ ରହୁ, ସେ କେଡ଼େ ସୁଖରେ ରହିବ । ସୁଦର୍ଶନ ଚନ୍ଦ୍ର ବୁଲୁଛିରେ ପୁଅ ! ଦୁଃଖ ପରେ ସୁଖ, ସୁଖ ପରେ ଦୁଃଖ ଯଉଁଙ୍କ ଉପରେ ବରଣି ଯାଉଛି । ଖାଲି ଗୁଡ଼ାଏ ଧନ ଦଉଳତ ଥିଲେ ମଣିଷ କଣ ସୁଖୀ ହୁଏ କି ପୁଅ ? ନଥିଲା ଲୋକ ଯେ ଏକାଥରେ ଦୁଃଖୀ, ଏପରି ବିଚାର ଠିକ୍ ନୁହେଁ । କିଏ କେଉଁଥିରେ ସୁଖୀ, ଅବା ଦୁଃଖୀ, ସେହି କରତାଙ୍କ ଛଡ଼ା କିଏ ଜାଣେ ? ସେହି ତ କରେ, ସେହି କରାଏ । ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବ ।

—ହଁ, ବୋଉ ! ଏମିତି କେତେ ମନବୋଧୁଆ କଥା ଲୋକେ ରଚନା କରିଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସେହି ଗୋଟିଏ ରାହାର ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ଦିଅନ୍ତି—‘କରି କିରାଉଥାଏ ମୁହିଁ’ ଠାକୁରେ କୁଆଡ଼େ ଏକଥା କହିଛନ୍ତି । ଏଇ କଥାକୁ ଜପିଲେ, କାହାରି ଦୁଃଖ ପାଇଁ, ସେ ଯେତେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ହେଉ, ଅନ୍ୟର ଦୋଷ ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଝିଅଟିକୁ ଏତେ ସ୍ନେହରେ, କି ଦୟା ପାଇ, କୋଡ଼କୁ ଆଉଜାଇ ତା ଅଲଗା କେଣ ସକାଡ଼ୁକୁ, ନାଟୁଣୀ ତା'କୁ କେଉଁ ନରକକୁ ଠେଲିବ କିଏ ଜାଣେ ? ସେତେବେଳେ ବି ଠାକୁରଙ୍କ କଥାର ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ଦିଆଯାଇ ପାରିବ ? ସେହି ପଦକ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହିବ ?

ଟଙ୍କାର ବଡ଼ମାଙ୍କର ହାତ ଟଙ୍କାର କେଣ ଉପରେ ଅଟକିଗଲା । ସେ ଚଇତନ ଭାବଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଲେ । ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ି କହିଲେ, ଏଇ ଟଙ୍କାଟି ଯଦି ତଳି ଚାରି ବର୍ଷ ଆଗରୁ ଜନମି ଆଆନ୍ତା, ମୁଁ ଧନ ଦରବ କିଛି ଖୋଜନ୍ତି ନାହିଁ । କାର୍ତ୍ତିକ ମୋ' ଆଶା ନ ମେଣ୍ଟାଇ ଯାଆନ୍ତେ କୁଆଡ଼େ ?

ଚଇତନ ପାସେ ତାଙ୍କ ବୋଉଙ୍କ ଆଗରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଖସି ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ବୋଉ ଟଙ୍କାର ମୁଣ୍ଡ ବାନ୍ଧିଦେଲେ । ଆଦର ଯନ୍ତ୍ରରେ ତାକୁ ଖୋଇ ପେଇ ନାଟୁଣୀର ତଳ ଓ ବ୍ୟବହାର ସମ୍ବନ୍ଧରେ କେତେ କଥା ପଚାରି ରୁହିଲେ ।

ଦଶ ବର୍ଷ ପୁର ଏଗାର ରୁଲ୍‌ଥିବା ନିମ୍ନାୟା ବିଧି ମନ ଖୋଲି ତାର ସବୁ ଦୁଃଖ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲା । ବିଦ୍ୟାୟ ନେଇ ଆସିଲା ବେଳକୁ ସେହି ବଡ଼ମା କହିଲେ, ନାଟୁଣୀ ତୋତେ ପଚାରିଲେ ତୁ ମୋ' ନାଁ କହିବୁ । ତତେ ଯଦି ସେ ମାରେ, ନିଶ୍ଚୟ ଆସି ମତେ ଜଣାଇବୁ ମା, ପର ମଣିବୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ତା'କୁ ଏମିତି ଶାସନ କରିବି ତୁ ଫେରୁ ଦେଖିବୁ, ମଲ୍ଲିଆଏ ସେ ମନେ ରଖିଥିବ ।...

ନାଟୁଣୀ କିନ୍ତୁ ପଚାରିବା ଆଗରୁ ଟଣର ଜେଜେମା ତାକୁ ସବୁ ପଚାରି ରୁଣ୍ଡିଥିଲେ । ସେହି ହେଲେ ତା'ର ସେ ଦିନର ରକ୍ଷାକବଚ । ଏବିଆଏ ଦୁଃଖିନୀ ଟଣ ସେ କାଳର ମଣିଷ, ଘଟଣା ଓ ବଚନିକା ଭୁଲି ପାରିନାହିଁ ।

ଚଇତନ ପାତ୍ର ଓ ତାଙ୍କ ବୋଉଙ୍କ ଭିତରେ ସେଦିନର କଥୋପକଥନର ମର୍ମ ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ଟଣ ଯେତେକ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅବଗତ ହେଲା, ତା'କୁ ଲଜସରମ ସେତେକ ଘୋଟିଆସିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ସକୃତ ହେଲା । ମାତ୍ର ଗୋଟିଏ ବର୍ଷ ପରେ ବିମଳା ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଲେ ।

ଆହା, ସେ ଆଜି ସ୍ୱର୍ଗପୁରରେ । ଚଇତନ ପାତ୍ର ସତେ କ'ଣ ତାଙ୍କର ସେକାଳର ସ୍ନେହକୁ ଜୀବନ ଦେଇଛନ୍ତି ? ସେ ହୁଏତ ମଣିଛନ୍ତି, ଗେରସ୍ତର ସବୁ ଦୁର୍ଗୁଣର ପରିଚୟ ପାଇ, ତା'ର ଅତ୍ୟାଶୁର ଅଙ୍ଗେ ନିଭାଇ, ଶେଷକୁ ତଡ଼ାଖାଇ ପାଞ୍ଚବର୍ଷକାଳ ଅଲଗା ରହିଥିବା ଦୁଃଖିନୀ ଟଣ ତା'ର ସେ କାଳର ସ୍ୱାମୀ ଓ ଶରୀର ଘର ସଙ୍ଗେ ସମ୍ପର୍କ ଭୁଟାଇ ଯାରିଛନ୍ତି । ତା'ର ମମତା ମରିଛି । ନୂଆ ସଂସାର ପାତ୍ର ହୃତଭାଗ୍ୟ ପିଲଟିର ଟଳଟଳ ଅନିଶ୍ଚିତ ଭବିଷ୍ୟକୁ ଦୃଢ଼ ଓ ନିଶ୍ଚିତ କରିବାକୁ ଟଣ ଅଗ୍ରଣି ହେବ ନାହିଁ । ମଝି ଦରିଆରେ ଉତୁଟୁରୁ ହେଉଥିବା ଟଣ କୁଳରେ ଲାଗିବ ।

ଟଣ ଭାବେ, ସେ ନିଜେ କ'ଣ ଚାହେଁ ନିଜେ ସ୍ଥିର କରି ପାରୁ ନାହିଁ ? ତା'ର ମନର ଦୋହଲପଣ ନିଜକୁ ନିଜେ ଦେଖି ପରିଚିତାକୁ କୁତୁହଳା କରେ । ଛନଛନ ଯୌବନକୁ ଗେରସ୍ତ ବୋଲୁଥିବା ଗୋଟାଏ ରାସସ ଉପ୍ରୋଧ ନ ରଖି ଲୁଚି ନେଇଛି । ଯାହାକୁ ସେ ଦୁଇଅ ଗେରସ୍ତ କରିବ, ତାକୁ ସେ କ'ଣ ଭେଟି ଦେଇ ପାରିବ ? ସ୍ନେହ, ଭକ୍ତି, ଆନୁଗତ୍ୟ, ବିଶ୍ୱାସ ଓ କର୍ମନିୟମତାରେ ଧନ-ସମ୍ପଦ ଥିବା ଜଣେ ଯୁବକର ମନକୁ ସେ କ'ଣ ଆପଣାର କରିପାରିବ ? ଚଇତନ ପାତ୍ର ତା'ଠାରୁ ଦଶ ବାର ବର୍ଷ ବଡ଼ । କିନ୍ତୁ ସେ ସ୍ୱରୂପ-ପିଲା । ସ୍ୱାମୀନଙ୍କ ପରି ସେମାନଙ୍କର ଦେହ ଓ ମନକୁ ବୟସ ଶୀଘ୍ର ଗୁଡ଼ା କରିଦିଏ ନାହିଁ ।

ନିଜକୁ ନିଜେ ଟଣ ଆକଟ କରେ । ଛୁ ଛୁ, କେଡ଼େ ଅବାଳର ଅଲଗୁକ ଚନ୍ଦ୍ରା ସେ ମନରେ ଖେଳାଉଛି । ଆଗତ ଚଢ଼େଇ ପାଇଁ ବେସର ବାଟୁଛି । ଚଇତନ

ପାତେ ଆକାଶ କରୁଥା । ସେ ଟଣ କେଉଁ ମଣିଷରେ ଗଣତ ? ଗୁରୁ ଚଳିକାର ମାନ । ତୁଚ୍ଛା ନବଜାତା ଉପହାସକୁ ଏତେ ବରୁ ? ତା'ଠାରୁ ବଳି ବଡ଼ ନବୁଁ କିଆ, ଅଳଙ୍କାର ଆଉ କିଏ ଅଛି ?

ସେହିସବୁ ନବଜ-ନକଲର ଅଦେଶା ପ୍ରଭାବ ଟଣର ମନରେ ଯେଉଁ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନା ପୁଷ୍ଟିକଲ, ସେଥିରେ ତାର ସ୍ୱଭାବପ୍ରକୃତ ଓ ଚଳଣିଦ୍ୱାରା ଧୀରେ ଧୀରେ ବଦଳିବାକୁ ଲାଗିଲା । ବାହାରର ମଣିଷେ କେହି ଲକ୍ଷ୍ୟ କରନ୍ତୁ ବା ନାହିଁ, ତା'ର ଭୋଗୀ ଜେଜେମା ସେତକ ଦୂର ପାରୁଥିଲେ । ଖୁସି ହେଉଥିଲେ । ମନେ କରୁଥିଲେ, ଟଣ ନୂଆ ଦେହଧରି ପୁଣି ସେପରି ବସ୍ତ୍ରସରେ ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ପଛକୁ ଫେରି ଆସିଛି ।

ବାପ କାର୍ତ୍ତିକର ଗେହ୍ଲା ଝିଅ, ଆଖିର ପିତୁଳା, ମା-ଛେଉଣି ଝିଅଟି ସେ, ତା'ର ଜେଜେମା'ଙ୍କର ଗୋବସରର ନାଉଁଣୀ । ହସୁଛି, ଖେଳୁଛି, ଜୀବନ୍ତ-କଣ୍ଠେଇଟିକୁ ସଜବାଜ କରି ନରୁଉଛି । ତା'କୁ ଧରି ନାଟ କରୁଛି । ନିଜେ ଗୀତ ବୋଲି ତା'କୁ ବୋଲାଇଛି । ସେହି କଣ୍ଠେଇଟି ସଙ୍ଗେ କଳିଆ କରୁଛି । ଖୁଣ୍ଟାଲବ ଲଗାଉଛି ଆପଣାର ଟିକି ଭାଙ୍ଗି ପରି । ଜେଜେମା' ପାଖରେ ଦୁହଁଙ୍କର ଗୁହାରି ।

ବୁଢ଼ୀ ଦେଖନ୍ତି—ଯେଉଁ ନାଉଁଣୀଟି ବୋଲି ନ ମାନି କଥା ମୂଳରେ ନୁଖୁରୁ ଦେହରେ ଭୃସ୍ ଭୃସ୍ କରି ଦି' ଗୁରି ଲେଟା ପାଣି ଅଜାଡ଼ି ହୋଇପଡ଼େ, ଯାହାର ବେକରେ ଆଶୁ ଏ ମଳି ବସିଥାଏ, ସେ ଏବେ ବାସନା ସାବୁନ ଦୁଇଥର ବୋଲି ହେଉଛି । ଦେହକୁ ରଗଡ଼ି ରଗଡ଼ି ପରିଷ୍କାର କରୁଛି । ଜାଣି ତ ଅରକ୍ଷିତକୁ । ନୁଖୁରୁ କେଣ ଅଠାଳିଆ ହେଉଥିଲା । କୁ ଶ୍ରୀକ ଦେବାକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲେ ବେଳ ନାହିଁ କହି ଯିଏ କରଛଡ଼ା ଦେଉଥିଲା, ସେ ନିଜେ କେଣକୁ ତେଲ ଜୁଡ଼ୁ ବୁଡ଼ୁ କରି ଯନ୍ତ୍ରରେ କୁଣ୍ଡାଉଛି । ଆଖି ଯୋଡ଼ିକ ନୁଖୁରୁ ରଖୁନାହିଁ । କଜଲ ମଣ୍ଡୁଛି । ସୁଜ୍ଞାର ସିନ୍ଦୂର ଅଛି କି ନ ଅଛି ଜଣା ପଡ଼ୁନାହିଁ । କପାଳ ଉପର ଟିପ ପରିମାଣ ଟୋପାଟି କମି କମି ଖଡ଼ିକା ଅଗପରି ହେଲଣି । ଦେହରେ ଜାମା ।

ଟଣ ଅଭିଆଡ଼ି ପରି ପରତେ ହେଉଛି । ଖୁସିବାସିଆ ଗୁଣୀ ଦରର ଗଜା-ଝିଅ । କଥାକଥାକେ ହସ । ତଥାପି କେଉଁ କାମରେ ହେଲା ନାହିଁ । ଦେହରେ ଅଳସ ଟିକିଏ ଦେଖିବ ନାହିଁ । ଶାଶୁଦର ଗୁଡ଼ି ଆସିଲା ବେଳର ଗଣି ଝଡ଼ି ଗଲଣି । ଅଧକରେ ଅଛି । ସେଇଥିପାଇଁ ହେବ ପରା, ଅଧିକ ଚଞ୍ଚଳ, ବେଶୀ କାମିକା ହୋଇଛି ।

ବୁଢ଼ୀ ବସ୍ତ୍ରରନ୍ତି ଭଲ ହୋଇଛି । ମଣିକୁଦର ଜୀବନ ଓ ଚଳନ ସପନ ଦେଖି ଭୁଲିଗଲା ପରି ଟଣ ଭୁଲି ସାରିଲଣି । ଗାଆଁର ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ଝିଅବୋହୂଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶୁଛି । କେଉଁମାନେ ବେଳେବେଳେ ଆସି ଖୁସିଗପ କରୁଛନ୍ତି । ହସିହସି ଲେଟି ଯାଉଛନ୍ତି ।

ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପିଲାଏ ଆସିଲେ, ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଚିତ୍ତୋଳ ମାଇପିଙ୍ଗ ପରି ଟଣ୍ଡ ନାକ ଟେକେ ନାହିଁ । ଆଦର ସ୍ନେହ କରେ । ଅସଜଡ଼ା କେଶ ସଜାଡ଼ିଦିଏ । ନିଜ ଗଛରୁ ପିଜୁଳି ତୋଳି ସେମାନଙ୍କୁ ଦିଏ । କେବେ କେବେ ପାଚିଲା କଦଳୀ ଖୁଆଏ । ସେମାନେ ଅରକ୍ଷିତର ସାଙ୍ଗସାଥୀ । ପରିପିଲା ନିଜ ପିଲାର ଭେଦ ସେ ଦେଖେ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ମା'ମାନେ ଆସନ୍ତି । ସ୍ନେହଶୀଳା ଟଣ୍ଡର ଗୁଣ ପ୍ରଶଂସନ୍ତି । ଟଣ୍ଡର ଶୁଭ ମନାସନ୍ତି । ତା'ର ଚଳଣ ଓ ରୂପ ଜଙ୍ଗର ପରିବର୍ତ୍ତନ ସେମାନଙ୍କ ଆଖିରେ ପଡ଼େ ।

ସାଧାରଣ ମଣିଷର କୁତୃହଳୀ ପର-ଛୁଦ୍ରଶ୍ଯା ମନରେ କେତେ ଜାତର ସମ୍ଭାବନା ପ୍ରସି୍ନ ଥିବ । ପତରଚକ ଟଣ୍ଡ ତ ସଦାବେଳେ କିଛି କାମରେ ଲାଗିଥାଏ, ଆଉ ସେହି କାମର ଫାଙ୍କରେ ଗଲା-ଆଇଲାକୁ ନିଜର ହସହସ ସ୍ନେହଲ ବ୍ୟବହାରରେ କଣି ଆପଣାର କରେ । କ'ଣ ପଦେ ଶ୍ଯେଷଗଣାରେ ପରୁଣିବାକୁ ତାଙ୍କ ଜିଭ ଓଲଟେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ସମ୍ଭାବନାଟି ମନରେ ଘୋରଭେଦ ଥିବ, ତୁଣ୍ଡରୁ ଖସାଇବାକୁ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗେ ।

ନିଜ ମନ ନିଜକୁ ଝିଙ୍ଗାସି ଆକଟେ—ଏ ଝିଅକୁ ଦେଖିଲେ, 'ତା' ସ୍ଯଗ୍ବ-ପ୍ରକୃତି ଚିହ୍ନିଲେ, କିଏ ସେ କଣି ନ ହେବ ଯେ । ମଲ୍ଲଆଗରୁ ବମଲା କ'ଣ କହି-ଗଲେ ବୋଲି ତେଲ ଘଡ଼ିରେ ମାଛ ପଡ଼ିବାର ମଣିବ ? ସଜ-ମାଛରେ ପୋକ ପଡ଼ିବାର ସନ୍ଦେହ କରିବ ?

କେହି କେବେ ଟଣ୍ଡକୁ ପାହଙ୍କ ଘରଆଡ଼େ ଯିବାର ଦେଖି ନାହିଁ । ଯେଉଁ କାର୍ତ୍ତିକା ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ଜେଲ ଦେଇ ତା ନିମିକୁ ପାହେ ଦଖଲ କରିଛନ୍ତି, ତା' ଝିଅଟା ଘରତା ଗୁଡ଼ି ଆସିଛି, ଘରେ ଏକା ଅଛି ଜାଣି ସେ ଏ ସାହର ବାଟ ମାଡ଼ନ୍ତି ନାହିଁ । ଚଇତନ ପାହେ ଯେତେ କୁହମୀ ଅର୍ଥଲେଖୀ ହେଉନ୍ତି ପଛେ ତା'ଙ୍କ ଚରଣସ୍ଯଗ୍ବରେ କାଲି ବୋଲିବ, ଏପରି ଲୋକ କେହି ନାହିଁ ।

ହଁ, ଆଉ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ପାହଙ୍କର ଗ୍ରେଟାସ୍ଯଅଟି ଏବେ ତା'ର ଚକଲଗା ଗ୍ରେଟ କାଠଗାଡ଼ିରେ ହାତକୁ ତଳେ ଆଡ଼ୁଲାଇ ଗାଡ଼ି ଗଡ଼ାଇ ଆସେ । ତା'କୁ ଜରିବାକୁ ରଖା ହୋଇଥିବା ଚୁକରଟୋକା ତା' ପଛରେ ଧାଉଁଥାଏ । କେଉଁ ପିଲରେ ଲେଖା ବୋଲି ଗ୍ରେଟାକୁ ଡାକନ୍ତି ଅଲେଖା ।

ତା'କୁ ବି ଟଣ୍ଡ ସ୍ନେହ କରେ । ଆଉଁସି ଦିଏ । ଅନ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ପରି ତା'ର ମୁଣ୍ଡ କୁଣ୍ଡାଇଦିଏ । ଆଖିରେ କଜଳ ଲଗାଏ । ଫଳ ଦିଏ । ପଦେ ଖାଲି କହେ, ଆହା, ହୁତସ୍ଯଗ୍ବଟି !

ସେଥିରୁ କଦର୍ଥ କାଢ଼ିବ କିଏ ? ଟଣ୍ଡ ତ ସବୁ ପିଲାଙ୍କୁ ସ୍ନେହ କରେ । ପାଞ୍ଚ ପୁର ଛଅ ଚୁଲୁଥିବା ଗ୍ରେଟାପିଲ ଅଲେଖାକୁ କାମ କରି ଟଣ୍ଡ ତା' ବାଗିରେ ରୁଲୁଏ ।

ଆଦର କରି ତା'ର ସୁନ୍ଦର ମୁହଁରେ ଖେଳ କରେ । ତା'କୁ ପୁଣି ସେମିତି କାଖ କରି ଦାଣ୍ଡକୁ ଆଣେ । ତା'ର କାଠଗାଡ଼ିରେ ବସାଇ ଭୁବର ଜିମା ଛୁଡ଼ିଦେ । ଏଥୁରୁ ଟଣ୍ଡର ଉଦାର ମନର ପରତେ ମିଳେ ସିନା !

ଅଲେଖ ବାରମ୍ବାର ଆସେ । ଅରକ୍ଷିତ ସଙ୍ଗେ ଖେଳେ । ଜେଜେମା ଅଗଣାରେ ଜଗି ବସିଥାନ୍ତି । ଟଣ୍ଡ ନିଜ କାମରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭୁଲରେ କେବେ ଅଲେଖକୁ ତାଙ୍କର ଘରଖବର ପଚାରେ ନାହିଁ । ଜେଜେମା ଏଣୁ ତେଣୁ ପଚାରିଲେ, ତା'ର କାନରେ ପଡ଼ିଲେ, ସବୁ କାମ ଗୁଡ଼ି ସେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସେ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର କାନ ପାଖରେ ଚୁନଚୁନ କହେ, ମା, ପିଲାଟିକୁ ତୁ ତାଙ୍କ ଘରକଥା କେବେ କିଛି ପଚାରିବୁ ନାହିଁ । ପିଲାଏ ସ୍ନେହରକ୍ତା । ଖେଳିବାକୁ ଆସିଛି । ସେ ଖେଳୁ, ଫେରି ଯାଉ ।

—ଆଲୋ, ତା' ମନକୁ ସେ କେତେ କ'ଣ ଗଢୁଛି ମ, ଖୁଣରେ ଗୁଣ ଲେ ! ଭାରି ଭୁଲ୍ଲଖ ।

—ଜାଣିଛୁ ଟି ? ପରଘରର ହାନିଲଭ ଖବର ଆମର ଶୁଣିବା, ଜାଣିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ସେ କହିବାକୁ ବସିଲେ ତାକୁ ବାଆଁରେଇ ତା' ମନ ଖେଳିଆଡ଼କୁ ଅଡ଼େଇ ନେବୁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଟଣ୍ଡର ଉପଦେଶ ମାନନ୍ତି ।

ଆଜି ଶିବ-ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ । ଜାଗର ।

ଅରକ୍ଷିତର ଜନ୍ମଦିନ । ତା' ପାଇଁ ନୂଆ ଜାମା ନୂଆ ଅଧାପ୍ୟାଣ୍ଟ ଟଣ୍ଡ କଣେଇଁ ଆଣିଛି । ଆଜିଠାରୁ ତାକୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଚାଲିବ । ରାତି ଅଧଯାଏ କାଲି ସେ ବରି ଚାଉଳ ବାଟି ରଖିଥିଲା । ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ପିଠା କରିବ—ବୁଡାଚକୁଳି, ସରୁଚକୁଳି, ଛୁଆଁପତର, ବରିବରା, କାକରା, ଶୀଘ । ଠାକୁରଙ୍କ ପାଖରେ ପାଣି ଛିଡ଼ାଇ ପୁଅକୁ ଖୋଜିବ । ପାଖପଡ଼ିଣା ଘରର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଖାଇବାକୁ ଦେବ ।

ଟଣ୍ଡର ମନ ହେଲା ଚଇତନ ପାତ୍ରଙ୍କ ପୁଅକୁ ଡାକିବ । ସେ କାହା ହାତରେ ଖବର ପଠାଇବ । କିନ୍ତୁ, ଭରସି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଗାଆଁରେ ଯେତେ ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ପିଲା ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡାକିବାକୁ ତା'ର ତର ନାହିଁ । ବଳ କି ସମ୍ଭବ ନାହିଁ । ଦୂରସାହର ଗୋଟିଏ ପିଲାକୁ ଡାକିଲେ କଥାଟା ସୁନ୍ଦର ହେବ ନାହିଁ । କିଏ କେତେ କ'ଣ ଭାବିବେ । ହୁଏ ତ ଲୋକେ ପଦେ ଛଲେଇ କହିଦେବେ । ନ ଡାକିବା ଭଲ । ...

ଦଇବଯୋଗ । ଟଣ୍ଡର ମନକଥା ମନରେ ମିଳାଇବା ଆଗରୁ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବାଡ଼େଇ କିଏ ଡାକ ଛୁଡ଼ିଲା, ଆଇ, ଆଇ— । ମାଇତିଆ ସ୍ଵରରୁ ଟଣ୍ଡ ବାରିଲା । ବୁଝିଲା ମଧୁଆ ଡାକୁଛି, ଚଇତନ ପାତ୍ରଙ୍କ ଚାକର ଟୋକା । ସତର ଅଠର ବର୍ଷର ଗୋଲଗାଲିଆ ବଳିଷ୍ଠ କମାର ପିଲଟି । ତମ୍ବାଳିଆ ରଙ୍ଗ । ବେଢ଼ାଳିଆ ଡଙ୍ଗା । ମାଇତିଆ ସ୍ଵର । ପିଲଟିରୁ ବାପ ଓ ମାଆଙ୍କୁ ହରାଇ ଗରିବ ପିଲଟି ମାଉସୀ ଘରେ ଆଗ୍ରା ନେଇଛି । କୁଳବେଉଷା ଛୁଡ଼ି ପରଘରେ ଚାକର କରୁଛି । ତା'ଆରି ପାଟି ପରି ଶୁଭୁଛି ।

କାହିଁକି ଆସିଛି, ଏକା ଆସିଛି କି ସଙ୍ଗରେ ଅଲେଖାକୁ ଆଣିଛି, ଏହୁପରି ବିଶ୍ଵରୁଣ୍ଡ ଟଣ୍ଡ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ଦେଖିଲା, ଅଲେଖା ବି ଆସିଛି । ତା' ଚକ ଗାଡ଼ରୁ ଓହ୍ଲାଇ ସେ ମଧ୍ୟ ଆସି କବାଟ ପାଖରେ ବସିଛି । ଆଗ ସେଇ କହିଲା, ଆଜି ଅରକ୍ଷିତର ଜନମ ଦିନ ମାଉସୀ ? ସେ କାହିଁ ?

ଜାମନ ନ ଥିଲା ପିଣ୍ଡଟି ପରି ଟଣ୍ଡ ଶରଣେ ଥକ୍କା ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା । ସତେ କି ସେ ତା'ର ଦେଖିବା, କହିବା, ବିଶ୍ଵାସୀର ଜ୍ଞାନ ସହଯା ହଜାଇ ବସିଲା । ମଧୁଆ କହିଲା, ନଥ, ବାବୁ କଥା ପଠେଇଛନ୍ତି, ତମ ପୁଅ ପେଇଁକି ।

ଅରକ୍ଷିତ ତା'ର ନୂଆ ଜାମା ପିନ୍ଧି ମୁଣ୍ଡରେ ଚନ୍ଦନ ପାଟୀ ଓ ଆଖିରେ କଜଳ ଲଗାଇ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲା । ପାଟି କରି ଅଲେଖାକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଥିଲା, ମୋ' ଜାମା ଦେଖ । ଆମର ଉତ୍ତର ପିଠା ହେଇଛି । ତୁ ବି ଖାଇବୁ ଅଲେଖା ।

ମଧୁଆ ପୁଡ଼ାଟିଏ ବଢ଼ାଇଦେଲା । ସେଇଟି ଖବର କାରଜରେ ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲା । ଟଣ୍ଡ ହାତରେ ଧରି ନିଷାକ୍ ହୋଇ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା, ଏ ଗାଆଁରେ ଅରକ୍ଷିତର ତନୋଟି ଜନ୍ମ ଦିନ ଆଗରୁ ହୋଇସାରିଛି । ଚଇତନ ପାତ୍ର କେବେ କିଛି ପଠାଇ ନାହାନ୍ତି । କାହିଁକି ପଠାନ୍ତେ ? ସେ ତାର ସ-ଗୋଟି ଭାଇ ନୁହନ୍ତି । ଗାଆଁ ଭାଇ । ଖାଲି ଏକା ନାହିଁ ।

ସବୁ ଜାତିର କୁଟୁମ୍ବ କାଳକାଳରୁ ଏ ଗାଆଁରେ ଘରକରି ରହୁଛନ୍ତି । କିଏ ଥିଲେ, କିଏ ଖୁସିବାସିଆ, କିଏ ମୂଲିଆ, ଗରିବ । ପଡ଼-ଅପଡ଼ ସଙ୍ଗକୁ ସ୍ନେହ-ଶରଧା, ରାଗଭେଦ କିଛି ରହିଥାଏ । ଜାତିଗୋଟି ଭୁଲି କିଏ କାହାକୁ କେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ପାଠି ଡାକେ । ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଗକା କେଉଁ ଶିଅରୁ ଲମ୍ଫି-ଆସିଥାଏ । ଅବା, ନୂଆ ହୋଇଥିଲେ ତଳସୁରୁଜକୁ ଲମ୍ଫିଯାଏ । ପାତ୍ରଘର ସଙ୍ଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ ସେହି ପ୍ରକାରର । ବିମଳାଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗତ୍ୟାଗର ବର୍ଷ ପୁରି ନାହିଁ । ଚଇତନ ପାତ୍ର କାହିଁକି ଆଜି କ'ଣ ପଠାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ?

ଝୋଲ ଦେଖିବାକୁ ଟଣର ସାହସ ହେଲା ନାହିଁ । ଭାବଲା, ଅରକ୍ଷିତର ଜନ୍ମଦିନ ବୋଲି ସେ ଜାଣନ୍ତି । ଅଲୋକ ଶୁଣି ଯାଇଥିବ । କହିଥିବ । କେଜାଣି, ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ରପାତ୍ର ନିଜେ ଜାଣିଥିବେ ।

ଅଲୋକ ଦୁମ୍ବୁର ଦୁମ୍ବୁର ଅରକ୍ଷିତ ସଙ୍ଗରେ ଅଗଣାକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲା । ଟଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁ, ପୁଡ଼ାକୁ କାନି ତଳେ ଲୁଚାଇ ଅଗଣାକୁ ଚାଲିଆସିଲା । ଜେଜେମା ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ସେ ସଜ୍ଜିତ ହେଉଥିଲା । କ'ଣ ସେ ଭାବିବ, କ'ଣ କହିବ, କିଏ ଲାଣେ ? ମନ ଖୁସିରେ, କଥା ନହସରେ ସେ ଆଉ କାହା ଆଗରେ ଗସ୍ତଦେବ । ବଢ଼ିପାଣି ପରି, ଚୁଣ୍ଡବାଇଦ ସହସ୍ରକୋଶ ମାଡ଼ିଯିବ । ଦେଖିଲାପରି ସବୁ କଥାରେ ଲଥା ଲଗାଇ ଅଦରଦୁଆରୀ ତା' ନାଁରେ ଅସନା ଅସମ୍ଭବ କଥା ଗସ୍ତଦେବ ।

ଟଣ ତରତର ହୋଇ ତା' ରହିଲା ବଖରାକୁ ଆସିଲା । ପୁଡ଼ାକୁ କାଠ-ବାନ୍ଧ ଭିତରେ ଲୁଚାଇଦେଲା । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା । ଖରା ଟାଣ ହେଉଛି । ସାହ-ପିଲାଙ୍କୁ ଡାକିବ । ଅରକ୍ଷିତକୁ ବନ୍ଦାପନା କରିବ । ସେଇଠୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେବ । ଅଲୋକକୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ପଠାଇଲା ପରେ ଆଉ ଯାହା କରିବ ।

ସଞ୍ଜେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କର ଆଜି ଜାଗର ଯାତ । ଲୋକେ କହନ୍ତି ସେ କୁଆଡ଼େ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦେବତା । ଡାକିଲେ ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି । ଭକ୍ତରେ ପୂଜାକରି ଯାହା ମନାସିଲେ ସେ ଦର ଦିଅନ୍ତି । ଦୁଃଖ ହରନ୍ତି । ଗାଁ-ଗହୀର-ପାରି ଛୋଟ ବଣ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ମନ୍ଦିର । କେଉଁ କାଳର କେଜାଣି, ଫାଟି ଆଁ କଲଣି । ବେଢ଼ା କେବେଠୁ ଭର୍ତ୍ତି ହୁଏ । ମାଙ୍କଡ଼ା ପଥରଗୁଡ଼ାକ ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଛି । ପଥରଦଳା ଛୋଟପୋଖରୀର ଆଡ଼ିଗୁଡ଼ିକ ଭୁସୁଡ଼ି ପଡ଼ିଛି । ପଲ ପଲ ସାପ ବସା କରିଛନ୍ତି ।

ଆଜି ସବୁ ସଫା ସୁଧୁରା କରା ହୋଇଥିବ । ଆଖପାଖର ଚିନି ଚାରିଶାଣି ଗ୍ରାମର ଲୋକେ ପୂଜା କରିବାକୁ ଆସିଥିବେ । କେତେ ମାଇସେ ମରଦେ ରାତିସାରା ଉଜାଗର ରହିବେ । କେହି କେହି ତାଙ୍କ ମିଲାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ରାତିସାରା ବିଅଘାପ ଜଳାଇବେ ।

ଟଣର ବୋଉ ବଞ୍ଚିଥିଲାବେଳେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଏଇ ଜାଗର-ରାତି କେତେ ଥର ସେ କଟାଇଛି । ଏବଂଯାଏ ଆଉ ସେ ଯାଇ ନାହିଁ । ଭାବେ, ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଅରକ୍ଷିତକୁ ନେଇ ସେ ଦର୍ଶନ କରି ଆସିବ । ତା'ର ଦୀର୍ଘାୟୁ କାମନା କରି ପାଣିଲୁଗି କରାଇବ । ଝରିଆର ମଙ୍ଗଳ କରିବାକୁ ବି ସେ ଚାହୁଁଇ କରିବ ।

ଆହା, ନଜର ଦୁର୍ବଳ ପାଇଁ ବି ସରି ସେ ହେଲଣି ଠାକୁରେ ! ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖନ୍ତୁ । ସବୁ ପଛେ ଯାଉ, ହାତମାଳିଆ ଦେହରେ ତା'ର ଜୀବନ ଥାଉ ।

ଧନସମ୍ପଦ ସବୁ ଶେଷ ହେଲେ କେହି ତା'ର ପାଖ ପଶିବେ ନାହିଁ । କେହି ତାକୁ ପାଖ ପୁରାଇବେ ନାହିଁ । ପେଟ ଜଳିଲେ, ସେ ସାଙ୍ଗସାଥୀଙ୍କ ପାଖରେ ଢାତ ପାତ ନିରାଶ ହେଲେ ସେ ମଣିଷ ଚିହ୍ନିବ । ଅଭାବରେ ପଡ଼ିଲେ ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ସେ କ'ଣ ମୂଲ ନ ଲାଗିବ ?

ସେଇଆ କର ଠାକୁରେ, ତାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖ । ନଆଁଲଗା ରୋଗଟା ତାର ଭଲ ହୋଇଯାଉ । ପେଟ ପାଇଁ ଖୁଣ୍ଟିଆଘରର ପୁଅ ପରଦୁଆରେ ମୂଲ ଲାଗି, କେଜାଣି ନିଜର ଭୂଇଁ ପରକୁ ଦେଲ ପରେ, ସେହି ଭୂମି ଉପରେ କପାଳର ଝାଲ, ଆଖିରୁ ପାଣିଫଟା ଲହର ଲୁହ ଗଡ଼ାଇଲେ ତା'ର ବଦଖୋଇ ସେହି ଲୁହରେ ଧୋଇ ହୋଇଯିବ । ସେ ନୂଆ ମଣିଷ ହେବ । ତା'ର ମନେପଡ଼ିବ ଘରର ଯିଏ ଘରଣୀ ଥିଲା, ଆଉ ତା' ଗର୍ଭରେ ସହୁଅଲା ଯେଉଁ ସନ୍ତାନ । ...

ଠିଆ ଠିଆ ସେ କ'ଣ ଗୁଡ଼ାଏ ଭାବୁଛି ? ଚେଇଁ ଚେଇଁ କି ସପନ ସେ ଦେଖୁଛି ? କ'ଣ ମିଳିବ ଅଗତ ଆଡ଼କୁ ମନକୁ ଅଡ଼େଇ ? ତା'ର ପତ୍ନୀ ଝରିଆ ଖୋଲି ଦେଇଛି । ଜାଣି, ପାଞ୍ଚଶ ପାହାରରେ ଲହୁଲୁହାଣ କରି ବଦା କରିଛି । ମଲହଜଲ ଖୋଜି ନାହିଁ । ଓଲଟି ଓଲେଇଟା ବୋଲି ନିନ୍ଦା ରଟାଇଛି । ତା'କୁ କରିଛି ରୁକୁଠାରଥ, ଅଣବାହୁଡ଼ା । ସେଇଥିପାଇଁ ସୁନ୍ଦାରେ ଯେଉଁ ରଙ୍ଗ-ପତାକା ସବୁ ଝଡ଼ିବତାସ ମହୁ ସେ ଅତି ଯତ୍ନରେ ବାନ୍ଧ ରଖିଥିଲା, ସେତକ ସେ ଖୋଲି-ଦେଇଛି ।

ସେ ହୋଇଛି ବାପଘରେ ଝିଅ । ସେ କୁନ୍ତୀ ।

ସୁନା ଦେଇ ଦିନେ ପଲ୍ଲବିଥିଲା, ଦାମକର୍ଣ୍ଣ ପରା କୁନ୍ତୀଙ୍କ ପୁଅ, କହିଲୁ ବଉଳ, ସେ କେମିତି ଜନମିଲେ ? ଶୁଣିଲାଘଟଣା ଟଣ ବଢ଼ାଣିଥିଲା । ସେ କହିଲା, ହଇଲେ ବଉଳ, କାନ ବାଟେ କିଏ ଜନମ ହୋଇପାରେ ଯେ ସେ ଜନମ ହେଲେ ବୋଲି ତାଙ୍କ ନାଁ କର୍ଣ୍ଣ ହେଲା ? ତୁ ଭାରି ଓଲମାଟା । ଆଲୋ, ବାପଘରେ ଅଭିଆଡ଼ୀ ଝିଅ କୁନ୍ତୀ । କନ୍ୟା ବୟସରେ ତାଙ୍କର ପିଲାଟି ଜନମିଲା ବୋଲି ତାକୁ କହିଲେ କାମନ । ଲେକେ ଭାବୁଛନ୍ତି, କାନରୁ ଜନମ, ତେଣୁ ତାଙ୍କ ନାଁ କର୍ଣ୍ଣ ।

ଅରକ୍ଷିତ ତା'ର ଜାଣ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ପରି ପୁଅଟି, ତାର ଝରିଆଘର ଓ ସଂସାରର ସପନ ପରି କଟିଛି । ହେଲେ, ଅରକ୍ଷିତ ତାର ସତ୍ୟ । ଆଜି ତାର ଜନ୍ମଦିନ । ହେଇଟି, ସେ ଅଲୋଷ ସଂସରେ ଖେଳୁଛି । କାହିଁକି ସେ ଅନର୍ଥକ ଏଣୁ ତେଣୁ ଭାବି ବେଳ ବିତାଉଛି ? ଜେଜେମା ରଡ଼ି ଛୁଡ଼ିଲେଣି ।

—ଘରଟା ଭିତରେ ପଶି ଏତେବେଳଯାଏ କ'ଣ କରୁଛୁ ଲୋ ଟଣ ! କାହିଁକି ବେଳ ସାରୁଛୁ ? ପିଲାକୁ ବନ୍ଦାପନା କରିଦେ । ଯିବୁ ପରା ସଂବେଶରୁ ମଇରକୁ ?

ଟଣ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଯାଉଛି । ସଜାଡ଼ୁ ଥିଲା ।

ସବୁ କାମ ସରିଲା । ଅଳେଖକୁ ଖୋଜି ପେଇ ଟଙ୍କା ମଧୁଆ କିମା ଗୁଡ଼ିଲା । ପଡ଼ୋଶୀ ଘରର ପିଲାମାନେ ଯିଏ ଯାହାର ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

ଜେଜେମାଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ଟଙ୍କା ନିଜେ ଖାଉଥିଲା । ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ବଳାଇ ବଳାଇ ଖୋଉଥିଲା ।

ଭାବୁଥିଲା, ସୂର୍ଯ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଆସିଲେଣି, ବେଳ ଗଡ଼ିଲେ ସେ ସହଳ ସହଳ ମନ୍ଦିରକୁ ଯାଇ ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଫେରିଆସିବ । ଶୁଦ୍ଧ ହେବାଯାଏ ପିଲାକୁ ଧରି ରହିବ ନାହିଁ

ରଜତନ ପାଟେ ପୁଡ଼ାରେ ବାନ୍ଧି କ'ଣ ପଠାଇଛନ୍ତି ଦେଖିବାକୁ ମନ ଛନ ଛନ ହେଉଥାଏ । ଜେଜେମା'ଙ୍କ ପାଖରୁ ଲୁଗା ରଖିଥିବାରୁ ନିଜକୁ ସେ ଦୋଷୀ ମଣୁଥାଏ । ସେହି ଭୋଗଣୀ ବୁଢ଼ୀଟି ଛଡ଼ା ଏ ଦୁନିଆରେ ତାର ଶୁଭ ମନାସିବାକୁ ଆଉ କିଏ ବା ଅଛି ?

ଟଙ୍କା କହୁଲା, ମା, ବଇତା'ର ଅରକ୍ଷିତ ପାଉଁ କାମା-ପେଣ୍ଠ ଗୋଟିଏ କାଗଜ ପୁଡ଼ାରେ ପଠାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ ଦେହ ଅରିଉଠିଲା ଲେ ! ତା'କୁ ନ ଖୋଲି ମୁଁ ସେମିତି ରଖିଦେଇଛି ।

—ମୁଁ ଜାଣିଛି ଲେ ଟଙ୍କା ! ମଧୁଆ କହୁଥିଲା । ସେମ୍ବୁରେ ପଠାଇଛି, ପୁଅକୁ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲୁ ନାହିଁ ? ତର କାହାକୁ ବା ?

—ମଧୁଆ କହୁଥିଲା ? ଗାଁରେ ଗପିବ ।

—ଗପିଲେ ଗପୁ । ହଁ, ଝରସର ମାଲପେ ଟାହୁଲି ଟାପରା କରିବେ । ତୁଣ୍ଡ ସୁଖ ସାରିବେ । ତୋ'ର କି ଥାଏ ? ସମ୍ବାର ଉପରେ ଅଭିମାନ କରି, କିଏ କ'ଣ କହିବ ସେଥିକୁ ତରି ହରି ବେଳା ବିତାଇଲେ ବଅସ ଗଡ଼ିବ, ଜୀବନ ସରିବ । ହସିଦେଇ ନିଜ ଯଜ ନିଜେ କରାଯିବା ଭଲ । ପୁଅକୁ ସେ କାମା ପିନ୍ଧାଇ ଦେଉନୁ ? ରଜତନର ମନ କାହିଁକି ଉଠା କରିବୁ ?

ଟଙ୍କା ତୁମ ରହିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ କହୁଲେ, କ'ଣ ପୁଣି ଭାବୁଛୁ ? ଯମପୁର ସଙ୍ଗେ ସମାନ ସେହି ମଣିକଦ ଗାଁରୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ହେଲା ଫେରି ଆଇଲୁଣି । ତୋ'ର ଆଉ ତୋ ପେଟରୁ ଜନମ ପିଲାଟିର ଖବର ଅନ୍ତର କେହି ବୁଝିଲେ ନାହିଁ । ତଳେ ଦେଖିଲେ କିଏ କହିବ, ତୁ ଗୋଟାଏ ସମ୍ବାର କରିଥାଲୁ ? ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ମିଛୁମିଛୁକା ଘରକରଣା ଖେଳ । ପିଲାଏ ସେମିତି ଖେଳନ୍ତି । ଅରକ୍ଷିତ ସେ ତୋ' ଆଶାର

ଫଳ । ପାଟଣା ଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ଦେହର ମଳରେ ଗଢ଼ା କଣ୍ଢେଇଟିଏ ପରି । ଶିବଶଙ୍କର ଦୟାକରି ତାକୁ ଜୀବନ୍ୟାସ ଦେଇଛନ୍ତି । ନିଜକୁ ଆଉ ଦୁଃଖ ଦେବନା ମା !

ଟଙ୍କା ଲଜେଇ ହସିଲା । ଆରମ୍ଭ ପାଇଁ ଉଠି ଆସିଲା । ଭାବିଲା, ତା'ର ଜେଜେମା କିଛି ନ ଜାଣି ଯାହା କହିଲେ ସେଇଆ ନିଧାର୍ଯ୍ୟ । ତା' ଅରକ୍ଷିତ, କିଏ ଜାଣେ, ସେଇଆ ହୋଇଥିବ । ଶିବବାଦୀ ଶ୍ଵେତ, ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ, ଠକ, ନାମିଟ ଯାହା ହୋଇଥାଉନୁ, ଖୋଲ କଲାରେ ସେ ଶିବଙ୍କ ଅବତାର, ଏହା ସେ ଦେଖିଥିଲା । ନିଜକୁ ମଣିଥିଲା ଶଙ୍କରଦୁର୍ଗା । ସେ ହୋଇଥିଲା ପାଟଣା—

ସପନ ପରି ଲାଗୁଛି । ସପନ-ଦେଶରେ ଆଲୁଅ-ଅନ୍ଧାରର ମିଶ୍ରାମିଶ୍ର କେଉଁ ଅଜଣା ଆନରେ ଭେଟ । ମିଳନର ନିଜଭୁଲ ମୁଢ଼ିଲିଆ ନାଟ । ସୁମରଣରେ ଗୁଲିଆ, ଝାପସା, ତୋଟାନିଆ ଲହଡ଼ିର ଗୁହାଜ ଗୁହାଜ ତାଣ୍ଡବ ନାଟ । ତା'ର ମୁଗଧ-ମେଦନ ଅରହର କମ୍ପୁଥିଲା । ସୁମେରୁ କୁମେରୁ ସତେକ ଚୂନା ହୋଇଯିବ । ଏପରି ସେ ମଣିଥିଲା । ବେଳାଭୂମିର ନିଦ୍ରା ଅରଣ୍ୟସେଇ ଉପତ୍ୟକା ଜଳାଶ୍ରୟ ହେଲେ ସେ ଅଛି କି ନ ଅଛି ଜାଣିଲା ନାହିଁ । ସେ କେଉଁ ମିଟିମିଟି ତାର ମହଲରେ ମହାଶୟରେ ଲୁମ୍ବୁଥିଲା ।

ଅରକ୍ଷିତ ତା'ର ଶିବଅଂଶୀ । ହେଉଛି, ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଛି । ସେହି ନାକ, ସେମିତି ଭୁଲିତା, ଚକ୍ର, ମୁହଁର ଡଙ୍ଗା । ଝରିଆର ସେ କଅଣ କି ? ରୋଗଣୀ, ହାତମାଲିଆ ଝରିଆର ଆହ୍ଲାଦ ତା'କୁ ନେବଳ ଜୀବନର ସେହି ଝାପ୍ପା ଗୁଲିଆ, ଅଭୁଲ ସପନରେ ରୁଡ଼ାଇଛି । ଶିବଶଙ୍କରଙ୍କର ସୁମରଣା ପୁଣି ପୁଣି ମନକୁ ଆସି ଅପୂର୍ବ ଅଶାନ୍ତ ଆଶାକୁ ସାନ୍ତ୍ବନା ଦେଇଛି । ସେହି ପୁରଣ ରୋଗଣୀ ଦେହର ଗତ ଜୀବନର ଦୁର୍ଦ୍ଦାନ୍ତ, ଅରଣୀ, ଉତ୍ତେଜଣ ବ୍ୟାଧି ବଳିଷ୍ଠ ତରୁଣ ଝରିଆର ରୂପ ଓ ଡଙ୍ଗାକୁ ଝୁଲାଇଛି । ସେତିକି ।

ବାକ୍ସରୁ କାଢ଼ି ଟଙ୍କା କାଗଜ ପୁଡ଼ାଟି ଆଣିଲା । ଜେଜେମା ସତେ କି ତାକୁ ସେଇଥିପାଇଁ ପିଣ୍ଡାରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଆଗରେ ବସି ଟଙ୍କା ସେହି ଗ୍ରେଟ ପୁଡ଼ାଟି ଖୋଲିଲା । ତା' ଭିତରେ ଥିଲା ଡୋରାଆ କନାର ଗ୍ରେଟ ଅଧା-ପ୍ୟାଣ୍ଟ ଖଣ୍ଡେ, ଆଉ ଛଟକନାର କାମା । ଦୁଇଟିଯାକ ଦାମିକା, ସୁନ୍ଦର । ଯେପରି ପ୍ୟାଣ୍ଟ କାମା ଅଲେଖ ପିନ୍ଧି ଆସିଥିଲା, ଅବକଳ ସେହିପରି । ଟଙ୍କା ସେତିକି ତା'ର ଜେଜେମାଙ୍କ ନୋଲ ଉପରେ ରଖିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ଚଉତନ ତତେ ପିଲଟି ଦିନରୁ ସ୍ନେହ କରେ । ମୁଁ ଅନ୍ୟଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଖୁଣି ଜାଣିଲିଣି ଲେ ଟଙ୍କା, ସେ ଯାହା କରୁଛି, ସିଏ ଯାହା କହୁ, ତୋ'ର ଭଲ ପାଇଁ କରୁଛି । ଖାଲି ସେତିକି ନୁହେଁ ଲେ ବାଇଆଣୀ, ଏବେ ମୋ ମନ ମତେ ବୁଝାଇ ଦେଇଛି, ସେଇ ତୋ ବାପର ଜୀବନ ରଖିବୁ ।

—କେମିତି ଲୋ ମା ?

—ଜାଲ୍ କାଗଜକୁ ସତ ଫଳାଇ ସେ ଯଦ ଜମିଖଣ୍ଡି ମାଡ଼ି ବସି ନ ଥାନ୍ତା, ଫଉଜଦାସ୍ ହୋଇଥାନ୍ତା କାହିଁକି, ତୋ' ବାପା ଜେହେଲ ଖଟନ୍ତା ବା କାହିଁକି ? ପ୍ରାଣ-ବିକଳରେ ନାଟୁଣ୍ଡ ପଳାଇ ନ ଥାନ୍ତା । ଗୁଣ୍ଡୁଚିମୁଖା ପରି ହାଉଲେ ହାଉଲେ ନାଟୁଣ୍ଡ ଏ ଘରୁ ସବୁ ନେଇ ତା'ର ଆଗ ଗେରପ୍ରସର ପୁଅର ଘରେ ସୁରୁଇଆ'ନ୍ତା ।

—ତୁ କେମିତି ଜାଣିଲୁ ମା ?

—ଦେଖିଲି, ଥରେ ନୁହେ, କେତେ ଥର । । କେମିତି ମୁଁ ଜାଣନ୍ତି ସେ ସେହି ଭେଣ୍ଡା ଟୋକାଟା ଯିଏ ଆସି ବଇଦ ହୋଇ ମୋ ନାଡ଼ି ଚପେ, ଓଷଦ ଦିଏ ସେଇଟା ତା' ପେଟର ପିଲ ?

—ଏଁ, ଏଁ ... ।

—ହଁ ଲୋ । ସତେଇଶ-ଅଠେଇଶ ବର୍ଷର ବଜୁଆ ଶାବନା ଟୋକା । ମୁଣ୍ଡରେ ବାବୁରାଜାଲ । ନିଶ ଦାଢ଼ି ନ ଥାଏ । ଚିଲ ଆଖି । ମୁହଁ ସେ ନାଟୁଣ୍ଡ ବରଗ । ଧୋତି, ଜାମା, ଚଦର ପହରଣ । ବଡ଼ କନାଥଲଟିଏ ବେକରୁ ଲମ୍ବାଇ ଥାଏ । ତା'ଆରି ଭିତରେ ଓଷଦ ବଢ଼ୁଆ ରଖେ । ନାଟୁଣ୍ଡ ତାକୁ କବିରାଜ ବୋଲି ଡାକେ ।

—କେବେ ମତେ କହନ୍ତୁ ତ ?

—କାହିଁକି କହନ୍ତି ? ଭାବିଥିଲି ସେ ସତେ ଜଣେ କବିରାଜ । ଯାହା କହ, ସେ ଅମୃତହାଡ଼ିଆଟିଏ । ତା ଓଷଦ ଭଲ କାଟୁ କରେ । ନାଟୁଣ୍ଡ ତାକୁ ଖୁଆଇ ପିଆଇ, ଯାହା ମଞ୍ଜୁଆଏ ତାକୁ ଦେଇ ବିଦା କରେ ।

—ତୁ ଦେଖିବୁ ?

—ନା, ଦେଖି ନାହିଁ । ଅନୁମାନ କରୁଛି । ନୋହୁଲେ କବିରାଜଟି ସଙ୍ଗେ ଏତେ ଫୁସ୍ ଫୁସ୍ ଗପ କାହିଁକି କରନ୍ତା ? ତୋ' ବାପ ପହଞ୍ଚିଲେ ଭୁଲ୍‌ତାଳ କାହିଁକି ? ଦ ଗୁର ଘଡ଼ିରୁ ସେ କେବେ ଅଧିକ ରହେନାହିଁ । ତୋ' ବାପକୁ ବି ସେ ମୋଦକ ଖାଇବାକୁ ଦିଏ ସେ ।

—ସେ କବିରାଜ ହୋଇଥିବ ମ !

—ହଁ ସେ, ନାଟୁଣ୍ଡ ପଳାଇଲ ଦିନୁ କାହିଁକି ଆଉ ତା'ର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ ? ନାଟୁଣ୍ଡର ପ୍ରିୟ-ସ୍ୱରାବ ସରିଲା । ସେ ଜାଣିଲା, ସେ ଆଉ ମା' ନ ହୁଏ । ଆମର ଏହି ସମ୍ବାରରେ ତାର ଆଉ କି ମାୟା ? ତୋ ବାପ କାର୍ତ୍ତିକାଠେଇଁ କି ଲେଉ ? କବିରାଜ ଟୋକାର ମୁହଁଟାକୁ କିଏ ବଦଳାଇ ପାରିବ ? ନାଟୁଣ୍ଡ ତ ଅବକଳ ! ଆଗ ସେ ତା' ପୁଅର ସଲରେ ମୋର ପୁଅକୁ ବିଷଲଢ଼ୁ ଖୋଇଥାନ୍ତା । ସେଇଠୁ ମତେ । ସେ ଏ ଘରର ସବେସବୁ ହୋଇଥାନ୍ତା । ସବୁ ବିକରାଣି ତା ପୁଅକୁ ଦେଇ ନିଜେ ଉଡ଼ି ଯାଇଥାନ୍ତା । କ'ଣ ଓଷଦ ଖୋଇ, ଅବା କମିଆଁ

କରେଇ, ମୋ ପୁଅକୁ ସେ ତା' ପୋଷା କୁକୁର କରେଇ ସାରଥିଲା । କାଠିରେ ନରୁଥିଲା । ଉଠ କହିଲେ ଉଠେ, ବସ କହିଲେ ବସେ । ଧାଁ କହିଲେ କାଉଁଟିକ ଧାଏଁ । ଦେଖ, ଏବେ ସେହି ଅଳକ୍ଷଣୀ ପାଇଁ କାଉଁଟିକ ଜେହେଲ ଖଟୁଛି ।...

ସତ ହେଉ, ଅବା ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ନାଟୁରା ଉପରେ ଅବଶ୍ୟାସ ଓ ନ୍ୟାସ ପାଇଁ କେବଳ ଅନୁମାନ ହେଉ, ତାଙ୍କର ଛଟପଟ ଭାବନାର ସ୍ୱରୂପର ଚିତ୍ର ଟା'ର ମନରେ ଆଙ୍କୁଥିଲା । ବିମଳା ଓ ଚକ୍ରତନପାତ୍ରେ ଦିନେ ତା ମନରେ ଯେଉଁ ଧାରଣା ଦେଇ ପାଟଙ୍କର ଅନ୍ୟାୟ କାମକୁ ଟଣାର ହୃତ ପାଇଁ କରାଯାଇଛି ବୋଲି ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ, ତା'ର ସଙ୍ଗେ ସେହି ଚିତ୍ରକୁ ମିଳାଉଥିଲେ । ତାର ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ସୁନ୍ଦର ଜାମାଟିକୁ ଟିଟାଇ ଦେଖୁଥିଲେ । ସେ କହି ଉଠିଲେ, ଇଲେ ଝୁଲୁ ଦେଖିଲୁଣି, ଏ ଟିକ ପୁଡ଼ାଟି ପୁଣି କ'ଣ ? ନାଲିସୂତା ବୁଡ଼ାଇ ଚକ୍ରତନ ବାନ୍ଧି ଦେଇଛି । ନେ, ଖୋଲ । ଓଜନଆଁ ଲଗୁଛି ।

ଟଣ ଖୋଲିଲା ।

ପୁଡ଼ା ଭିତରେ ସୁନ୍ଦର ହାରଟିଏ ଚନ୍ଦ୍ର ଚନ୍ଦ୍ର କରୁଛି । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ସୁନା-ଶଙ୍ଖର ମାଳ । ତହିଁରେ ଝୁଲୁଛି ଅଧା-ଗୁନ୍ଦର ବାଙ୍କୁଳା ପଦକ । ତା' ପେଟରେ ତ'ର । ତା' ମସିରେ ଝଟକିଲା ଧୋବଳା ପଥର । ଟଣର ହାତ ଥରୁଥିଲା ।

ହାରଟି ସେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ କୋଳରେ ପକାଇଲା । ଯେଉଁ ଗ୍ରେଟ କାଗଜଖଣ୍ଡିକ ତଳେ ଖସି ପଡ଼ୁଥିଲା, ତାକୁ ସେ ହାଉଲେ ଉଠାଇ ଖୋଲିଲା । କ'ଣ ସବୁ ଲେଖା ହୋଇଛି । ଚିଠି ପର ଦଶ ନାହିଁ । କେଇ ଧାଡ଼ି ଲେଖା ।

ଟଣ ମନେ ମନେ ପଢ଼ିଲା—

— ବିମଳାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଉ-ତୋ'ର ଦେଖା ହେଲାନାହିଁ । ସେ ଦୁଃଖ କରୁଥିଲେ । ତୋ' ପୁଅକୁ ସେ ଏଇଟି ଦେବାକୁ ଭୁଲିଯାଇଥିଲେ । ତା'ର ପାଇଁ, ତାଙ୍କର ବରାଦରେ ଦିଆର । ଦେଖି ଖୁସି ହୋଇଥିଲେ । ଦେଇପାରି ନ ଥିଲେ । ଏତେ ଜଳଦି ମରସିବେ ବୋଲି ଆଶା କରି ନ ଥିଲେ । ତେବେ, ଭାବୁଥିଲେ, ସେ ଆକସେ ନାହିଁ । ସେ ସିବାଆଗରୁ ତୋତେ ସୁମରଣା କରିଥିଲେ । ଏଇଟି ମୁଁ ପାଖରେ ରଖିଥିଲି । ବେଳେ ବେଳେ ମନେ ପଡ଼ୁଥିଲା, ପୁଣି ଭୁଲି ଯାଉଥିଲି । ଆଜି ତୋ' ପୁଅର ଜନ୍ମଦିନ । ଅଲେଖ ମନେ ପକାଇଦେଲା । ତା' ବୋଉର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରିବାକୁ ପଠାଇଲା ।

ଅକ୍ଷର ଚଢ଼ିଚଢ଼ି ଟଣ ପଡ଼ୁଥିଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିପଡ଼ୁଥିଲା । ଆଉ ପଢ଼ିବା ସମ୍ଭବ ହେଲାନାହିଁ । ଲେଖାର ପଛରେ ବିମଳାଙ୍କର ଗୁପ୍ତାମୂର୍ତ୍ତି ସତେକ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ସେ ବି କାନ୍ଦୁଥିଲେ, ଅଭିମାନ କରି କହୁଥିଲେ, ମନର

ଆଶା ମୁକାଲିଲ ବୋଲି ଅର୍ଦ୍ଧଗୁଣ ପାଇଲ କି ଟଙ୍କା ? ସେଇଥି ପକାଣେ ପାଖରେ
ଥାଇ ମଧ୍ୟ ମୁହଁରପା ଦେଇ ରହିଲ ? ଦେଖିଲ ତ, ଜାଣିଲ ତ, ମୋ' ଭୟ ସତ
କି ମିଛ ? ହାଉଡ଼ାଟି କି କଲବଲ ହୋଇ ମଲ ! ଗ୍ରେଟା ଅଲୋଟାଟି—

ବୁଢ଼ୀ କାକୁସ୍ଥ ହୋଇ ଟଙ୍କାର ଧାର୍ଯ୍ୟ-ମନକୁ ଓଟାର ଆକଟି କହିଲେ,
କଥା ନାହିଁ ଭାଷା ନାହିଁ, ଆଜିପରା ଦିନେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଉଛୁ କାହିଁକି ଲୋ ?
କିଏ ଚିଠି ଦେଇଛି କି ? ଅଶୁଭ ଖବର ମଣିକୁଦରୁ ମିଳିଛି ?

—ସେମିତି କହନା ମା ! ମୋ' ଅରକ୍ଷିତର ଆଜି ଜନ୍ମଦିନ । ମଣିକୁଦଆ
ଭଲରେ ଥାଉନୁ । ଆମେ କାହିଁକି କାହାର ଅଶୁଭ ମନାସିବା ! କେଉଁଠୁ ଚିଠି
ଆସି ନାହିଁ । ବିମଳା ଭାଉଜ ମୋର ମନେପଡ଼ିଲେ ଯେ—

—ଭଲ ଝିଅଟିଏ ସେ ଥିଲ । ରତନପୁରର ବୋହୂଯାକରେ ସେ
ରତନଟିଏ । ହେଲେ, ସ୍ନାନକପାଳୀ । ନାହିଁଲେ, ସ୍ନାନକପାଳୀ କାହିଁକି କହିବା !
ସୁଅ-ପତ ଛଡ଼ି ଅହୁଅଗୁଣୀ ହୋଇ ଖୁଲିଗଲ ତ ! ତଳେ ସେ ତା' ସାନ
ଭଉଣୀଠୁ ଅଧିକ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲ । ମରବା ଆଗରୁ ଯାହା ସେ ଡାକି ବଜାଇ
କହିଗଲ—

—ତୁମ ହୁ ମା ! —

—ତା ମନର ଇଚ୍ଛା ସେ କହିଗଲ ତ ! ତେଣିକି ତା'ର ମନକଥା କିଏ
ରଖିବ ବା ନ ରଖିବ ସେ ଦେଖିବ ନାହିଁ, ଜାଣିବ ନାହିଁ । ଏବେ ତୁ ଦେଖ, କି
ସୁନ୍ଦର ହାର ଚଇତନ ତୋ' ପାଇଁ ପଠାଇଛି । ତୋ ବେକର କାତ ମାଲିଟା, ଆ
ମୁଁ ଖୋଲି ଦେବି । ଆଜିପରା ଭଲ ଦିନରେ ତୋ ବେକରେ ଏଇଟି ପିନ୍ଧାଇ ଦେବି ।

ସତ କଥାଟି କହିବାକୁ ଟଙ୍କାର ମନ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ମୁହଁ
ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । ବିରୁଗିଲା, ଯେଉଁ ହାରଟି ଚଇତନ ପଠାଇଛନ୍ତି, ସେଇଟି
ଅରକ୍ଷିତର ପେଟ ସରିକି ହେବ । ବୋଧହୁଏ ଜେଜେମା ଯାହା କହିଲେ, ତାହାହିଁ
ସତ ।—

ବୁଢ଼ୀ ପଚାରିଲେ, ତୁ କ'ଣ ଏତେ ଭାବୁଛୁ ? ଯେଉଁ ସଂସାରଟା ତୋ'ର
ପୋଡ଼ି ଜଳି ପାଉଁଶ ହେଲା, ଯେଉଁଟା ଏବେ ସାତ ସପନ, ତା'କୁ ଝୁରି ହୋଇ
ବଲବସ୍ତ୍ର ସାରିବା ତୋ'ର ଓଲମ୍ପାପଣିଆଁ । —

ଟଙ୍କା କହିଲା, ଜିନିଷ ସେ ଦେଇ ସାରିଛନ୍ତି ! କେନ୍ଦୁ ଫେରାଇ ଦେଉନାହିଁ ।
ତୋ ପାଖରେ ଥାଉ । ବାପା ଫେରନ୍ତୁ । ସେ ପାହାକୁ ତାଙ୍କର ଶଯ୍ୟା ମଣିଛନ୍ତି ।
ସବୁ କଥା ସେ ବୁଝନ୍ତୁ । ତାଙ୍କର ଯଦି ମନ ମାନିବ, ଯେଉଁ ଦୁଃଖ ସେ
ସହ ଫେରିବେ, ସେତକ ମନରୁ ଯୋଗୁ ପାରିବେ, ସେ ଯଦି ରାଜି ହେବେ,
ତୋ' ହାତରେ ତୁ ମତେ ପିନ୍ଧାଇଦେବୁ ଲୋ ମା ! ସେ ନ ଫେରିବାଯାଏ ସ୍ବା'କୁ

ପିନ୍ଧିଲେ ତାଙ୍କର ଅପମାନ ହେବ । ମୋ' ବେକରେ ଏଇଟା ପାପ ପରି ଝୁଲୁଥିବ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମତେ ଶ୍ଵେତ ମାରୁଥିବ । —

—ହଇଲେ, ମୋ' ପୁଅ କ'ଣ ମୋ କଥାରୁ ବାହାର ହେବ ? ସେମିତିକା ପିଲା ସେ ନୁହେଁ । ତୋ'ର ଫୁଲୁଲା ବେକରେ କାତମାଳ ଦେଖିଲେ ମୋ'ର ଦୁଃଖ ହେଉଛି । ଚଣ୍ଡାଳୁଣୀ ନାଟୁଣୀର ହାତୁଡ଼ିରୁ ଯେଉଁ ଟିକକ ସୁନା, ଆଉ ରୂପା ଲୁଗା କାନ୍ଥରେ ପୋତି ରଖିଥିଲା, ସେତକରେ ଅରକ୍ଷିତାର ହରଡ଼ଫାଳିଆ ମାଲ, ତୋ କାନର ଫାଣିଆ ଅନୁଦ ହାତରେ କରାଇ ଆଣିଲା । ଦ' ଦ' ପଟ ଶୁଣିପଟ ରୂପାକାତ ତୋ' ପାଇଁ କରାଇଲା । ସେତିକି । ଆଉ ମୋ' ପାଖରେ ନାହିଁ ସେ ତୋ' ପାଇଁକି ଗଢାଇଦେବ । —

— ନହେଲେ ନାହିଁ । ଠାକୁରାଣୀ ପରି ଦୟାର ଅବତାର ମୋ'ର ଶାଶୁ, ମୋ' ପାଇଁ ଯେଉଁ ହାରଟି ଗଢାଇ ଦେଇଥିଲେ ତା' ଚୂଳନାରେ ଏଇଟା କିଛି ନୁହେଁ । ସେଇଟା ତ ଗଲା—

— ନେଇଥିବ ସେହି ଅଲକ୍ଷଣା ଗଞ୍ଜଡ଼ଟା, ଅରକ୍ଷିତାର ବାପ ! ସପନର ଦୁଃଖ ମନେ ପକାଇ ଚେଇଁଲା ବେଳେ ଛଟପଟ ହେବା ଭଲ ନୁହେଁ । ରହ—

ବୁଢ଼ୀ ବସିଲାଠାରୁ ଉଠିଲେ । ଉଡୁଁକି ଆସି, ଟଣ୍ଡର ବେକରୁ ଲୁଗାକାନି ଓଟାରିଲେ । ଅଗଲା ହାତରେ ତା' ବେକରେ ହାରଟି ଝୁଲାଇ ଦେଲେ । —

ଟଣ୍ଡ ବାଧା ଦେଲା ନାହିଁ । ହାରର ଦୁଇ ମୁହଁ ଯୋଡ଼ି ଫାଣିଆକୁ ସେ ନିଜ ହାତରେ ଚପିଲା । ସଜାଡ଼ି ଦେଲା । ପଦକଟି ଗୁଡିର ମଝିକୁ ଓଟାରି ଆଣିଲା । ସେ ଅଧା-ଫୁଲୁଲା ହୋଇଥିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ତା'ର ଆଗରେ ବସିଲେ । ପେଟୁଆ ଆଖିରେ ଟଣ୍ଡର ମୁହଁକୁ ଦେହକୁ ଚାହିଁଲେ । ପାକୁଆ ପାଟିର ଦବଲା ଶୁଖିଲା ଓଠ ହରଷରେ ହସହସ ହେଉଥାଏ । ନିରନ୍ତର ହାତ ପାଦୁଲରେ ଟଣ୍ଡର ଆଖି କୋଣରେ ଲାଗି ରହିଥିବା ଲୁହର ଦାଗକୁ ସେ ପୋଛି ଦେଲେ । ଚିତୁକରେ ହାତ ଥାପି ଚିକଣିଆ ରୁଚର ମୁହଁକୁ ଟେକି ଚାହିଁଲେ । ମନ ଉତ୍ସାହରେ କହିଲେ, ଠାକୁରେ ଚଇତନକୁ କୋଟି-ପରମାୟୁ ଦିଅନ୍ତୁ । ତା'ଆରି ପାଇଁ ତତେ ଆଜି ମୁଁ ନୂଆ ରୂପରେ ଦେଖୁଛି । ଗତ ଜୀବନକୁ ପଛକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେ । ମୁହଁ ଫେରାଇ ତେଣିକି ଚାହିଁବୁ ନାହିଁ ।

—ମା, ସେମାନେ ପଚାରିଲେ —

—କହିବୁ, ତୋ' ଜେଜେମା ତତେ ନାଈଦେଇଛି । ମିଛ କହିବୁ କାହିଁକି ? ମୋ'ର ମାଲ ସେ । ନୁହେଁ କି ? ବୁ ବରୁର କରି । ଚଇତନ ସ୍ତ୍ରୀକାର କରିଛି ସେ ଅନ୍ୟାୟରେ ଆମ ସୁନା-ଫାଳିଲା-କମିକୁ ସେ ମାଡ଼ିବସିଥିଲା । କୋଟ-କଟୋରୀରେ ପଡ଼ିଯିବ କରି ଜିତଲେ ଜିତୁ । ତା' ମନ ତାକୁ ଦୋଷ ଦେଉଥିଲା ।...

କାଳିଆ-ବଳିଆଙ୍କର ଶୁଣି ଆଖି ଶୁଣି ଦୁଆରୁ, କହ ଏ ଦଗରୁ ସବୁ ଦେଖୁଛି ନା ନାହିଁ, ତୁ କହ । ସେ ଆଖି ଭିତର ବାହାର ସବୁ ଦେଖେ । କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ତେଜାଇ ଦେଉଥାଏ । ଶୁଣ ବା ନ ଶୁଣ ତାଙ୍କର କି ଯାଏ ? ଚଇତନ କଲକର୍ମର ପାପ ହେଉଛି । ଫଳ ଭୋଗିଲୁ ଠାକୁରଦୁହଙ୍କ ଚେତାବନୀ ଶୁଣିଛି । ଭୂମି ସହୃଦ ପାଞ୍ଚ-ବର୍ଷର ଫସଲ ପାଉଣୀ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ବସିଥିଲା । ତୁ ମନା କଲୁ ପିନା-ସେ ଅଟକଲା !

—ମୁଁ ମନା କଲି କାହିଁକି ତୁ ଜାଣୁ ନା ?

—ଜାଣେ । ତୁ ଏବେ କହ, ଆମ ନ୍ୟାୟ-ପାଉଣୀର କେତେ ଭାଗରୁ ଭାଗେ ଏଇ ହାର ଟିକକ ହେବ ? ସେ ଦେଇଛି, ଏଇଟା ତାର ଭଲପଣ । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଦାନ ନୁହେଁ । ସ୍ୱେ ତୋ' ବାପର । ସ୍ୱେ ମୋ'ର । ତୋ'ର ମାଗିଆଣିଲ ଚଳି ନୁହେଁ । ମନ ଖୁସିରେ ଯା' ଟିକିଏ ଶୋଇପଡ଼ । ସହଳ ସହଳ ଗଲେ, ସଞ୍ଜ-ସୁଦ୍ଧା ଶିବ ମନ୍ଦିରରୁ ଫେରିଆସିବୁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଟଣର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଦେଲେ ।

—୧୨

ସଫେଶ୍ୱର ମହାଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିରରେ ଭଡ଼ ଜମିଥିଲା । କେତେ ଗାଁଆର କେତେ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷ, ମାନ ବଡ଼ ପୁଅଝିଅ ମନ୍ଦିରରେ ଛୋଟ ଦ୍ୱାରବାଟେ ଭିତରକୁ ପଶୁଥିଲେ, ପୁଣି ଭିତରୁ ବାହାରୁଥିଲେ ।

ଗନ୍ଧାର ବଳ ମଝିରେ ପଡ଼ିଥିବା ଉଚ୍ଚ ହଡ଼ ବାଟରେ ପିଲାକୁ କାଖେଇ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବାରେ ଟଣ ଥକ ଯାଇଥିଲା । ଅଷ୍ଟ-ବଙ୍କା ହଡ଼ । ଚଳ ବାଟର କଡ଼େ କଡ଼େ ଠାଏଠାଏ ଗଇଶ, କୋଇଲିଖିଆ, ଛୋଟ ଛୋଟ କାନକୋଲି ବୁଦା । କଣ୍ଟାଲିଆ ଗଛ । କିଏ ଜାଣେ ହଡ଼ର ଦୁଇ କଡ଼ରେ ଯେଉଁ ମୁଷା ଗାତ ଅଛି, କାହିଁରେ କି କିନ୍ତୁ ଲୁଚି ରହିଛି । ଆପଦ ବିପଦ ଅଜାଣତରେ ନିହମାକେ ଆସେ । ଦଇବା ଯୋଗର କଥା । ଆଗରେ ପଛରେ ଧାଡ଼ିବାନ୍ଧ, ପାଟିବୁଣ୍ଡ, କରି ଯାଉଥିବା ଆସୁଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଯଙ୍ଗରେ ଅରକ୍ଷିତ ବୟସର ପିଲାଟିମାନେ କେନ୍ଦୁ କେନ୍ଦୁ ଚାଲୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ନିଜେ ଚାଲି ଚାଲି ଯିବାକୁ ଅରକ୍ଷିତ ଅଜଟ ହେଲା । କେତେଥର କାଖରୁ ଓଢ଼ାଇ ସେ ବୋଲି ନ ମାନି ଆଗକୁ ଧାଇଁଲା । ପଛରେ ଧାଇଁ ଟଣ ତା'ର ହାତଧରି ପୁଣି କାଖକୁ ଉଠାଉଥିଲା ।

କାନ୍ତ ହୋଇ ଟଣ ମନ୍ଦିର କଡ଼ରେ ପଡ଼ିଥିବା ଖଣ୍ଡେ ପଥର ଉପରେ ବସିଲା । ଅରକ୍ଷିତ ଏଣେ ତେଣେ ଧାଇଁଥାଏ । ପସରା ମେଲାଇ ବସିଥିବା ଗୁଡ଼ିଆ

ଦୋକାନଗୁଡ଼ିକ ଆଗରେ ଠିଆ ହୁଏ । ଫେରି ଆସି କ'ଣ କିଛି ଖାଇବାକୁ ଯିବି ଧରେ । ଟଣ୍ଡା ବୁଝାଇ କହେ, ଫେରିଲା ବେଳକୁ କିଛି ନେବା, ଘରେ ଖାଇବୁ । ଅରକ୍ଷିତ ଝୁଙ୍କ ଧରେ ।

ଗଲାଆଇଲା ଲୋକେ ଯିଲାକୁ ଦେଖି ଚାହିଁ ରହନ୍ତି । ସେଇଠୁ ତା'ର ମା'କୁ । ଜଣା ମାଇସେ ମୁହଁକୁ ଦେହକୁ, ପୁଣି ତା ହୁଟ ଶାଢ଼ିକୁ ଚାହିଁ ଆଗହରେ ପଚାରିବୁ, କେତେବେଳୁ ଆଇଲାଣି ମ, ବଫୁଲ କାହା ଅପେକ୍ଷାରେ ? ଦର୍ଶନ କରି ଫେରି ନାହିଁ ତ । ପୁଅକୁ ଚନ୍ଦନ-ପାଟୀ ନାହିଁ ଦେଇଛ ଯେ... ?

—ଆଜି ତା'ର ଜନ୍ମଦିନ ।

—ସତେ ? ଶିବଅଂଶୀ ଯିଲା । ସେଇଆପାଇଁ ସେ କାର୍ତ୍ତିକ ପରକା ସୁନ୍ଦର-ଟିଏ ହୋଇଛି । ଶିବ-ସଂକ୍ଷର ତା'କୁ ଦୀର୍ଘାୟୁ କରନ୍ତୁ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବତା କେତେ ତଳକୁ ଖସିଗଲେଣି ।

ମଠ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କିଏ କେତେ କ'ଣ ପଚାରିଛନ୍ତି । ଯିଲାଟା ଉପରେ ଆଖି ଦେଉଛନ୍ତି । ସେ ବ ଉଜ୍ଜନ ହେଲଣି । ଲୋକଭିତ୍ତ କମିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଏଇଆ ଭାବ ଟଣ୍ଡା ଉଠିଲା । ପାଟଲ କଦଳୀ, ନଡ଼ିଆ, ଉଖୁଡ଼ା, ଲଡ଼ୁ କିଛି ଝିତାଳପଥରେ ବୁଣା ପାଟିଆରେ ଭରିଲା । ଫୁଲମାଳ, ବେଲପତ୍ର ଓ ବିଅଦାପ ଖରଦ କରି ଭୋଗପାଟିଆ ଉପରେ ଥୋଇଲା । ଅରକ୍ଷିତର ହାତଟିଏ ଧରି ମାଇସି ଧାଡ଼ର ପଛେ ପଛେ ସେ ମନ୍ଦିରଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲା ।

ସମସ୍ତଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ବ ଦାପ ଜଳାଇଲା । ନିଜେ ଓଲଟି ହୋଇ ପୁଅକୁ ଓଲଟି କରାଇଲା । ପୁଅ ସାମଗ୍ରୀ ପଣ୍ଡାକୁ ଦେଇ ପାଣିଲଗି କରାଇଲା । ମଙ୍ଗଳ କରିବାକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସେ ନାମ ଉଚ୍ଚାର ସଂକ୍ଷର ମହାଦେବଙ୍କର ସେବାକାଣ୍ଡ ଶ୍ରେୟାକୁ ଜଣାଇଲା । ଶିବଲିଙ୍ଗ ଉପରେ ପାଣି ଢାଳି, ଭୋଗ ନାମ କହି, ତାଙ୍କୁ ଦୀର୍ଘାୟୁ, ନିରୋଗ, ବରଦଶାଳୀ କରିବାକୁ ଶିବଶମ୍ଭୁକୁ ଜଣାଣ କରୁଥିଲେ ।

ଝୁଙ୍କ କହିଲା, ଇଏ ମୋ' ପୁଅ ଅରକ୍ଷିତ । ଆଜି ତା'ର ଜନ୍ମଦିନ ।

ଭୋଗ ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ଚାହିଁଲେ । ଫୁଲ-ଆଲୁଅରେ ମନ୍ଦିରଭିତର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧ୍ୟ ଦିଶୁଥିଲା । ଖୁନ୍ଦାଖୁନ୍ଦ ଲୋକ । ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନେ । ପାରପାଖରେ ପୁରୁଷ ଲୋକ । ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯିଲାଙ୍କର କାନ୍ଦଣାର ମିଶ୍ରାମିଶ୍ର ଶବ୍ଦରେ କାନ ବଧୁର ହେଉଥାଏ । ଦେହରୁ ଗନ୍ ଗନ୍ ଝାଳ ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଦେହର ବସନ ଓଦା ହେଉଥାଏ ।

ଭୋଗ କହିଲେ, ତମେ ଭାଗ୍ୟବତୀ ମା ! ଶିବଅଂଶୀ ଯିଲା ଜନ୍ମ କରିଛ । ଟିକିଏ ଆଗକୁ ଆସ । ଯିଲାକୁ କାଶ କରିଛ । ଓଲୁଆ ଦିଅ । ସେ ଓଲଟି ହେଉ । କେତେ ବର୍ଷ ତା'କୁ ଚାହିଁଲା ? ସେତିକିଧର ଶିବଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଢାଳିବ ।

ଟଙ୍କା ଆଗେଇଲା । ଅରକ୍ଷିତକୁ ଜୁହାର କରାଇ କହିଲା, ଆଜିଠାରୁ ତା'କୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ରୁଲିଲା ।

ଭୋପା ଅରକ୍ଷିତର ପାଣି ଢାଳିଲେ । ବଡ଼ ପାଟିକର ଜଣାଇ ଦେଲେ ହେ ଶିବ, ହେ ଶମ୍ଭୁ, ହେ ମହାଦେବ, ତମର ଜଳାରେ ଜନମ ଦେଇଛ କାର୍ତ୍ତିକ ପରଜା ପୁଅ । ତା'କୁ ଜଗତଜିତା କର । ଦୀର୍ଘ ଜୀବନ ଦିଅ । ଧନ, ମାନ, ବୁଦ୍ଧି ବିଦ୍ୟାରେ ସେ ଫାରଙ୍ଗମ ହେଉ । ତମ ନାମର ଟଙ୍କା ରଖୁ ।

ଟଙ୍କାକୁ ଗୁଡ଼ି ଭୋପା କହିଲେ, ଆଜି ତମ ପୁଅର ଜନ୍ମଦିନ ପାଇଁ ଏ ବୁଢ଼ା-ଭୋପାର ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ପାଉଣା ମା ! ତମେ ଭାଗ୍ୟବତୀ । ଦୁର୍ଗାପର ଦଶରା । କ' ଅଭାବ ତମର ଅଛି ? ଆଉ କାହା ନାମ କହ ।

ଟଙ୍କାର ମୁଣ୍ଡରେ ବସନ ନ ଥିଲା । ଦେହର ଉନ୍ନତ ବସନ ଉପରେ ନୂଆ ହାରଟି ଝଟକିଥିଲା । ସେ ଏକଲବ୍ୟରେ ଶିବଲିଙ୍ଗକୁ ଅନାଇ ରହିଥିଲା । ଦେଖୁଥିଲା ଆଉ ଗୋଟିଏ ମୂର୍ତ୍ତି । ଶିବଶଙ୍କର ! ଚଳନ୍ତି ଦେବତା, ଯିଏ ତା'ର ଶରୀରକୁ ଆହ୍ଲାଦ କରୁଥିଲେ । କେଉଁ କୈଳାସପୁରକୁ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଉଡ଼ାଇ ନେଇଥିଲେ ।

ଭୋପା କହିଲେ, ତୁମ ରହିଲ କାର୍ତ୍ତିକ ମା ? ଆଉ କାହା ନାମ ଜଳନ୍ତି କହ ।

—ମୋ' ବାପା କାର୍ତ୍ତିକ ।

—ଆଉ ?

—ମୋ କେଜେମା, ତା' ନାଁ ଜାଣି ନାହିଁ ।

—ହଉ ଚଳିବ, ତମ ନାଁ ?

—ଟଙ୍କା !

—ପାଣି ଢାଳା ହେଲା । ପିଲାଟ ବାପ ? ସେ କ'ଣ ଆସି ନାହାନ୍ତି ? କହରେ ପୁଅ, ତୋ' ବାପାଙ୍କ ନାମ କଅଣ ? ପିଲା ଶିଖି ନାହିଁ ? ଆଉ କିଏ କହ ପାରିବେ ?

ପଛରୁ ଜଣେ ଦ'ଜଣ ମାଇପେ ସିଂ—ସିଂ ହୋଇ ହସିଉଠିଲେ । କିଏ ଜଣେ କହିଲା, ମାଆକୁ ଅଜଣା, ପୁଅ କେମିତି ଜାଣିବ ?

ଦୁଃଖରେ, ଲଜରେ ଟଙ୍କା ମଣ୍ଡୁଥିଲା ସତେକ ତା' ପାଦ ତଳେ ବସୁନର ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ଥରୁଛି । ଭରୁଥିଲା, ଫାଟି ଯାଆନ୍ତା କି, ସେ ସୀତାଠାକୁରାଣୀଙ୍କ ପରି ପାତାଳକୁ, ବାସୁକୀପୁରକୁ ପଶି ଯା'ନ୍ତା । ଚିରଦିନ ପାଇଁ ମୁହଁଛପା ଦେଇ ରହିନ୍ତା ।

ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ପିଲାଙ୍କ କାନ୍ଦଣା ଓ କଥାବସାର ମିଶାମିଶି ଘୋଘୋ ଶବ୍ଦକୁ ବୁଝାଇ, ପୁରୁଷମାନଙ୍କ ମଝିରୁ ଗର୍ଜି ଉଠିଲା ଜଣେ କିଏ, ହଇହୋ ଭୋପାଏ, ଚିହ୍ନିଲ ନାହିଁ କାହାଘର ବୋହୂ ? ତମେ କେଉଁ ଗାଆଁର ?

ଲେକଙ୍କୁ ଦୁଇଆଡ଼କୁ ଆଘାତ କରି ସେହି ବଳିଷ୍ଠ ଗୁରୁଷ ଆଗକୁ ଆସିଲେ । କହିଲେ, ସେ ମଣିକୁଦର ଫଗୁମଣି ଖୁଣ୍ଟି ଆଜ ବୋହୂ, ଯାହାଙ୍କ ନାଁରେ ଗର୍ଭଣୀ ଗାଈ ବାଟ ଗୁଡ଼େ । ସେ ସର୍ବବାସୀ ଦେଲେଣି । ତାଙ୍କର ସ୍ବାମୀଙ୍କ ନାମ ଝରମଣି ଖୁଣ୍ଟିଆ । ତାଙ୍କ ନାମ ଝରମଣି । ତାଙ୍କ ନାମରେ ପାଣିଲଗି କର । ସେ ବେମାର ଅଛନ୍ତି । ଆରୋଗ୍ୟ ହୁଅନ୍ତୁ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜଣାଣ କର ।

ଟଣ ମେଳ ଗୁଡ଼ିଲ । ଯାହାଙ୍କର ସ୍ବର ସେ ବାରିପାରିଥିଲା, ସେହି ଚକତନ ପାହେ ଶିବଲିଙ୍ଗର ଦେତା ଆରମ୍ଭରେ ତା'ର ଆଡ଼କୁ ମୁହଁକରି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଦେହର ଚଉଡ଼ା ଫମ ଫମରେ ଜହ୍ନିବା ଅସଂଖ୍ୟ ଉପାପର ଅରଳ ଶିଖା ଓ ଦୁଇଟି ଉଚ୍ଚ ପିଲିସଜ ଉପରେ ଜଳୁଥିବା ବଡ଼ ବଡ଼ ପିତ୍ତଳ ଦୀପର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଲୁଅରେ ତାଙ୍କର ମୁହଁ ହସ୍ତହସ୍ତ, ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଦିଶୁଥିଲା । ସେ ତାକୁ ହିଁ ଗୁଡ଼ିଥିଲେ ।

ଟଣର ଆଖିରେ ତାଙ୍କ ଆଖି ମିଳିତ ହେଲା । ଟଣ ଦୃଷ୍ଟି ଗୁଆଇଲା ।

ସେପା ଝରମଣିଙ୍କ ନାମରେ ଶିବଲିଙ୍ଗ ଉପରେ ବାରିମ୍ବାର ପାଣି ଭାଲି, ଶିବଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ଆରୋଗ୍ୟ ହେବାପାଇଁ ନିବେଦନ କଲେ । ଟଣ କାନିରୁ ଖୋଲି ଟଙ୍କାଟିଏ ବଦାଳି ଦେଲା । ତା'ର ପ୍ରସାଦ, ବେଲପତ୍ର ଓ ଫାଲେ ନଡ଼ିଆ ନେଇ ସେହି କାନରେ ବାନ୍ଧିଲା । ଅରକ୍ଷିତର ହାତ ଧରି ସେ ଯାଇଥିଲା । ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କ ପଛରୁ ସେ ଗୁଣି ଗୁଡ଼ିଲା ସେହି ଉଦାର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ, ଯିଏ ଏତେ ଲୋକଙ୍କ ଆଗରେ ତା'ର ମାନମହତ ଓ ଟଙ୍କା ରଖିଲେ । ତାକୁ ଲଜ ଓ ସଙ୍କୋଚରୁ ଉଦ୍ଧାର କଲେ । କିନ୍ତୁ, ମନରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ହଲ ହଲ ହେଲା । ସେ ପ୍ରଶ୍ନ ମନର ଗହନ ଅନ୍ଧାରରେ ଉଦ୍ଧାରକୁ ଅଣ୍ଟାଲି ହେଉଥିଲା । ...

ଟଣର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଲା, ମଧୁଆର କାଖରୁ ଚକତନ ପାହଙ୍କ ହାତ ଧରି ଅଲୋକ ଓହ୍ଲାଉଛି । ଶୁଣିଲା, ସେପାଏ ତା'ର ନାମରେ ପାଣିଲଗି କରୁଛନ୍ତି ।

ସେ ତା'ର ଘୁଆକୁ କାଖ କରି ଧୀରେ ଧୀରେ ମନ୍ଦର ଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାରିଲା । ତା' ପଛ ଭିତରୁ କାନକାନର କୋହ ଉଠୁଥିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଭ୍ରମୁଥିଲା । ଉଦ୍‌ବେଗର ଚୁହାଳ ତୋଫାନ ସାରି ଶରୀରକୁ ଅସୁରୁଥିଲା । 'କାହିଁକି-କାହିଁକି'ର କେତେ ପ୍ରହେଳି ଅନେକ ଅବ୍ୟକ୍ତ ଆଶାର ଉପାଦାନରେ ଗଢ଼ା, ସପନର ବହୁ ରଙ୍ଗରେ ଚର୍ଚ୍ଚିତ, ତା'ର କଳ୍ପନାର ନୂଆପରଟିର ମୂଳଦୁଆକୁ ଦୋହଲାଇଥିଲା । ମନ୍ଦରବେଢ଼ା ଭିତରର ସବୁ କୋଲାହଳ ସତେକ ତା'ପାଇଁ ଥମି ଯାଇଥିଲା; ସ୍ଥାନ ହୋଇଥିଲା ନିକାଞ୍ଚନ, ନିଶବଦ ...

ଅରକ୍ଷିତକୁ କାଶରୁ ଓହ୍ଲାଇ, ତା' ହାତଧରି ଟଳଟଳ ହୋଇ ଟଣ ମନ୍ଦିରପୀଠର ଭୃଗୁଡ଼ା ପାହାଚ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ ହେଇଥିଲେ । ପଶ୍ଚିମ ଆକାଶରେ ଦୂରର ଗଛ ଗହଳି ଉପରେ ତେରଛା ରଖିର ଲେହନ ଲେପନ ତଥାପି ଲଭି ନ ଥିଲା । ଟଣ ଅକଲିଆଖିରେ ଗୁହଁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇଲା ।

ପୀଠ ତଳର ସେହି ଛୋଟ ଖୋଲା ଜାଗାରେ ଠାଏ ଠାଏ କେତେ କିଏ ବସି ଅବା ମାରୁଥିଲେ । ଜାଗାଟି ପରିଷ୍କାର କରା ହୋଇଥିଲା । ବାଟକଡ଼ରୁ ଅଳପ ଦୂରରେ କେଉଁ କାଳର ସୁରୁଣା ଆମ୍ବଗଛଟିଏ । କୁଣ୍ଡେ ମୋଟ । ଗଣ୍ଡିଟି ଘୋଲା । ସେଥିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଗାଡ଼ ।

ଦିନେ ଗଛଟି ଅତି ଉଚ୍ଚ ଓ ବଙ୍କାଳିଆ ଥିଲା । ତାଳଗୁଡ଼ିକ କ୍ରମେ ତୋଫାନରେ ଭାଙ୍ଗି ରୁଜି ତା'କୁ ହତଶ୍ରୀ କରିଛି । ତଥାପି, କେତେ ପ୍ରବୃଷ୍ଟ ଉଚ୍ଚରେ କେଇଟି ଡାଳ ଏବଯାଏ ବଢ଼ିନି ଦିଗକୁ ଲମ୍ବିଛି । ସେହିସବୁ ଡାଳରେ ବଢ଼ିଲ ଖୁନ୍ ହୋଇଛି । ଠାଏ ଠାଏ ପେଛା, ପେଛା ଆମ୍ବ କଷି ।

ଏବଯାଏ ଗଛ ଫଳୁଛି । ବୟସର ଆକ୍ରମଣ, ପୁଣି ବାହାର ଦୁନିଆର ବଡ଼ହଜାର ଅତ୍ୟାଚାର ତାକୁ ପଲ୍ଲବ, ବଢ଼ିଲ, କଷି ଧରିବାରେ ବାଧାଦେଇ ପାରୁନାହିଁ । ମଳୟ ତାକୁ ଆମୋଦିତ କରୁଛି, ଉଦ୍‌ଭେଜିତ କରୁଛି । ପ୍ରକୃତି ତା'କୁ ଫୁଲଫଳରେ ମଣ୍ଡିତ କରୁଛି । ଗର୍ବିତ କରୁଛି ।

ଟଣ ଗୁହଁଗୁହଁ ଭାବୁଥିଲା—

ଅରକ୍ଷିତର ଡାକ ଶୁଣି ସେ ତା' ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଫେରାଇଲା । ପିଲାଟି ଆମ୍ବଗଛ ମୂଳରେ ପଡ଼ିଥିବା କେତେଗଣ୍ଡି ମାଙ୍କଡ଼ାପଥର ଉପରେ ଗୋଟିକରୁ ଆରଟି ଉପରକୁ ଡେଇଁଥିଲା । ଟଣ ତା' ପାଖକୁ ଯାଇ ଅକଟିଲା, ପଡ଼ିବୁରେ ପୁଅ ! ଗୋଡ଼ହାତ ଖଣ୍ଡିଆ କରିବୁ । ଡେରି ହେବ, ଆ ।

ଅରକ୍ଷିତ ଅଡ଼ିଲା । କହିଲା, ମତେ ତୁ ଲଜୁ ଦେ—

—ତୋ'ର ପାଇଁ ତ ରଖିଛୁରେ ପୁଅ, ଆଉ କିଏ ଖାଇବ ? ଏଠିଟାରେ ଖାଇବୁ କାହିଁକି ? ଛୁ, ଚାଲୁ; ଘରେ ଦେବ ।

—ସେମାନେ ଖାଉଛନ୍ତି, ମୁଁ ବି ଖାଇବି ।

ଟଣ ଜାଣେ, ତାର ଜେଜେମା ପିଲାଟାକୁ ସଦାବେଳେ ଏଣୁ ତେଣୁ ଖୁଆଇ ଟକଳା କରିଛନ୍ତି । ତା'ର ଯିଦ ବଢ଼ାଇଛନ୍ତି । ପାଖରେ ଠାଏ ଠାଏ ବସିଥିବା ଅନ୍ୟ ମାଆମାନେ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଥିବା ପିଲାଙ୍କ ହାତରେ କ'ଣ ସବୁ ଦେଉଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଖାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଅରକ୍ଷିତ ଝୁଙ୍କ ଧରିଛି, ନ ଦେଲେ ସେ ଆସିବ ନାହିଁ । ବାଧା ହୋଇ ଟଣ ଗଛମୂଳକୁ ଗଲା ।

ଖଣ୍ଡିଏ ପଥର ଉପରେ ବସି ଭୋଗପୁଡ଼ା କାନରୁ ଫିଟାଇଲା । ଅରକ୍ଷିତକୁ ପାଖକୁ ଡାକିଲା । ଦୁଇ ହାତରେ ଦୁଇଟି ଲତୁ ଧରି ଅରକ୍ଷିତ ଖାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପାଖରେ ପାଟିଭୁଣ୍ଡ କରି ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଥିବା କେତୋଟି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପିଲା ନିକଟେଇ ଆସିଲେ । ଆଶା-ମୁଖରେ ଚାହିଁ ଠିଆ ହେଲେ । ସେମାନଙ୍କର ମାଆ, ବା ଆଉ କେଉଁମାନେ ଆକଟିଲା ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ । କେଉଁ ଗାଆଁର କିଏ, ଅଚହ୍ନା ।

ଟଣ୍ଡ ପଚାରିଲା ଅରକ୍ଷିତକୁ, ଦେବା କରେ ପୁଅ ସେମାନଙ୍କୁ ? ଭାରି ଖୁସି ହେବେ । ଆମ ଘରେ ଆଜି କେତେ ପିଠା, କେତେ ମିଠା ଅଛି । ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ତୁ ମନଇଚ୍ଛା ଖାଇବୁ । ଦେବା ?

ଅରକ୍ଷିତ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ‘ହଁ’ ଉତ୍ତର ଦେଲା । ତା’ ହାତକୁ ପାଗଲ କଦଳୀଟିଏ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ବାକି ପ୍ରସାଦ ଟଣ୍ଡ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପାଇବା ଆଶାରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ଅନ୍ୟ ପିଲାମାନେ ପାଖକୁ ଆସି ହାତ ପାଡ଼ିଲେ । କେବଳ ନଡ଼ିଆ ଫାଳକ ରଖି ବାକି ପ୍ରସାଦ ଟଣ୍ଡ ପିଲାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ବାଣ୍ଟି ଦେଲା । ମନରେ ତା’ର ଆନନ୍ଦ ଯେ ପୁଅର ଜନ୍ମଦିନରେ ଯେତିକି ପାଖରେ ଥିଲା ସେତିକିରେ ସେ ବାଳଲୀଳା କରାଇ ପାରିଲା । ଅରକ୍ଷିତକୁ କହିଲା, ତୁ ଏଥର ଆଗେ ଆଗେ ଲୋକଙ୍କ ପଛରେ ଚାଲ । ମୁଁ ତୋ ପଛେ ପଛେ ଯିବି । ତୁ ଅକଗଲେ ତତେ କାଶ କରିବି ।

ତା’ର ହାତ ଧରି ଗଛତଳୁ ଚଳବାଟକୁ ମୁହଁଉଣ୍ଡ ଟଣ୍ଡର ଦୃଷ୍ଟିରେ ପଡ଼ିଲେ ଚଇତନ ପାଶେ । ମହାଦେବଙ୍କ ପୀଠରୁ ତଳକୁ ଆସିଥିବା ଭୃଗୁତ୍ରା-ପାହାଚର ଶେଷପଥର ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେ ତା’ର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲେ । ବୋଧହୁଏ ସେ ମଧୁଆକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ଆଖି ଚାଲିଉଣ୍ଡ ଟଣ୍ଡ ଦେଖିଲା, ମଧୁଆ ଗୋଟିଏ କାନ୍ଥରେ ଅଲୋଖକୁ ବସାଇ, ଆଉ କାନ୍ଥରୁ ଯାଉଁଲି ଝୁଲାଇ ହୃତ ବାଟରେ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଆଗେଇ ଚାଲିଛି । ଅଲୋଖ ପଛକୁ ଚାହିଁଛି ।

ଚଇତନ ପାଖେଇ ଆସିଲେ । ଟଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡଉପରକୁ ଓଡ଼ିଣା ଟେକିଲା । ଦୃଷ୍ଟି ଅଳପ ତଳେଇ ଗୁଡ଼ିର ବସନ ଉପରେ ଝଟୁଥିବା ନୂଆ ହାରଟିର ଅଂଶ ଓ ତହିଁରେ ଓହ୍ଲୁଥିବା ପଦକକୁ ଚାହିଁ ଲଜେଇ ଉଠିଲା । ଘୋଡ଼ାଇବାର ଉପାୟ ନ ଥିଲା । ଅରକ୍ଷିତ ତା’ର ଗୋଟିଏ ହାତ ଧରିଥିଲା । ଆଉ ହାତରେ ଥିଲା ମହାଦେବଙ୍କର ଧଣ୍ଡା, ବେଲପତ୍ର, ଟିକିଏ ପ୍ରସାଦ ଓ ଫାଲେ ନଡ଼ିଆ-ଭରା ବରଡ଼ା ପତ୍ରର ପୁଡ଼ା ।

ଚଇତନ ଥରେ ଆଖି ଚାଲିଲା ହସହସ ହେଲେ । କହିଲେ, ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ତତେ ଦେଖୁଥିଲି ଟଣ୍ଡ ! ଭାରି ଖୁସି ହେଲି । ପୁଅର ଜନ୍ମଦିନରେ ତୁ ବାଳଲୀଳା କରୁଥିଲୁ । ସବୁ ପ୍ରସାଦ ତାଙ୍କୁ ବାଣ୍ଟି ଦେଲୁ । ବାଃ...

ନିଜର ପ୍ରଣୟା ଶୁଣି ସେ ଅଧିକ ଲନେଇଗଲା । କି ଉତ୍ତର ଦେବ ଯିବି
କରିପାରୁ ନ ଥିଲା ।

ବହୁଦିନ ପରେ ଆଜି ଦୁଣି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମୁହଁମୁହଁ ଦେଖା । ଧୋବଲୁଗା
ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି । ସେମିତି ଧୋବଲୁ ପୁରୁଷାତ ଜାମା । ଡେଇଁ ଦଶୁଛନ୍ତି । ଲମ୍ବାଲିଆ
ମୁହଁର ନାକଟି ଚେଣୀ ଲମ୍ବାଲିଆ ଦଶୁଛି । ମୁଣ୍ଡର ଲମ୍ବା କେଶ ଅସଜଡ଼ା । ଗ୍ରେଟ
ନିଶ । ଗୋରୁ ମୁହଁ ମଳିନ ଦଶୁଛି । ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟ ଭାଙ୍ଗିଲ ପରି ଜଣାଯାଉଛି । ଆଖିରେ
ମଣା ଥକାଥକ ଲାଗି । ତାଙ୍କ ଜବନ ଉପରେ ବିପଦର ଯେଉଁ ଝଡ଼ ବହୁଗଲା
ହୁଏତ ତା'ର ପ୍ରଭାବ ।

ଦୂରରୁ କେତେଥର ଟକା ତାଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିଥିଲା, କିନ୍ତୁ ଅଧବାଦର
ଅନର୍ଥକ ଡରରେ ସେ ନଦେଖିଲା ଲାଗରେ ଦୁଷ୍ଟ ଫେରାକ କାମର ବାହାନାରେ
ଅନ୍ୟବାଟ ଧରିଥିଲା ।

ଟକା କହିଲା, ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ବେଢ଼ିଗଲେ ଯେ...

—ତୁ ଭଲ କଲୁ ! ତେବେ, ଯେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଦସିଥିଲୁ, ସେଇଟା ନିରାପଦ
ନୁହେଁ । ଗଛର ପଛଆଡ଼େ ଯେଉଁ ଫୁଟା ଅଛି ତା ମୂଳରେ ବହୁତ ଗାତ । ସେଥିରେ
ସାପ ଥଳଦଳ । ବେଳେ ବେଳେ ଦୁର୍ଘଟନା ଘଟିବାର ଖବର ମିଳିଛି । ଜାଣୁ
ନାହିଁ ?

—ନା । ଲଡ଼ୁ ଖାଇବାକୁ ଯିବି ଧରି ଅରକ୍ଷିତ ଅଜଟ ହୋଇ ସେଠିକି
ପଳାଇଲା ।

—ଦେଖିଛି । ହଉ ଗୁଲ୍ । ଆଗରେ ଗୁଲ୍ । ସଞ୍ଜ ବୁଡ଼ି ଆସୁଛି । ପିଲଟି
ସଙ୍ଗରେ ଅଛି । ଗହର ବାଟ । କଣ୍ଟାଝାଣ ବାଟ କଡ଼ରେ ଅଛି...

ଆଗେ ଆଗେ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଚଲାଇ ଟକା ପଛରେ ଗୁଲିଲା । ତା' ପଛେ
ପଛେ ଚଇତନ ପାତ । ଟକାର ଗୋଡ଼ ଛନ୍ଦବାନ୍ ହେଉଥାଏ । କିଏ ଯେପରି
ପଛରୁ ତା'କୁ ଓଟାରି ଧରୁଥାଏ । ମଧୁଆର କାନ୍ଦ ଉପରେ ଆଇ ଅଲେଖ
ଅରକ୍ଷିତର ନାଁ ଧରି ରଡ଼ି ରୁଡ଼ୁଥାଏ । ବେଳେବେଳେ ମାଉସୀ, ମାଉସୀ ହୋଇ
ଟକାକୁ ବି ଡାକୁଥାଏ...

ଦୁହେଁ ରୁମ୍ଭାତାମା ଗୁଲିଆନ୍ତି । ଖଣ୍ଡେଦୂର ଯାଇ ଅରକ୍ଷିତ ଅଡ଼ି ଠିଆ
ହେଲା । ସେ ଥକ ପଡ଼ିଥିଲା । କାଶ ହେବାକୁ ଯିବି ଧରିଲା । ଟକା ନିଜେ ବି
ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା ଯେ ପିଲଟିକୁ ଚଲାଇ ଚଲାଇ ସେ କଷ୍ଟ ଦେବ ନାହିଁ । ଏତେ
ଲୋକ ଆଗରେ ପଛରେ ଥିଲେ ବି ଗୁଡ଼ରେ ଛନକା, କାଲେ କେଉଁଠି କଥଣ
ବାହାର ପଡ଼ିବ !

ଟକା ଅଟକିଲା । କଡ଼େଇ ଗଲା । ଚଇତନ ପାତ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ।
ଅଭିନୟ କରି ଅଗେଇଲେ ନାହିଁ । କହିଲେ, ପିଲଟି ଆଉ ଗୁଲିପାରିବ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡା କହୁଲ, ମୁଁ କାଶେଇ ନେବି ।

—ତୁ ନିଜେ ତ ଚାଲି ପାରୁନୁ ପରି ଲାଗୁଛି । ଆ'ରେ ଅରକ୍ଷିତ ! ମୁଁ ତତେ କାଶେଇ ନେବି ।

—ତମେ ! ନାହିଁ ନାହିଁ...

—ଅରକ୍ଷିତ ସୁନା ପିଲାଟା ! ଆରେ, ସେ ମତେ ଫୁଲପରି ଲାଗିବ ।

କାବା କଥା ! ଗାର ଗଣ୍ୟମାନ୍ୟ ଲୋକ, ଅତି ପ୍ରତାପୀ ସର୍ବପକ୍ଷ । ତାଙ୍କୁ ରଗାଇଲେ, ଅପମାନ ଦେଲେ ରକ୍ଷାରକ୍ଷଣ ରତ୍ନବନାହିଁ । ସେ ସେତିକି ଭଲ ସେତିକି ମନ୍ଦ ବୋଲି ଜାଣି ଲୋକେ ସାବଧାନ ହୁଅନ୍ତି । ସେ ଜଣେ ନିଆଣୀ ମୁଲିଆଣୀ ସୁଅକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଟେକି କାଶ ନ କରି, ହାତର ବାହୁ ଉପରେ ବସାଇଲେ—

ଅରକ୍ଷିତ ଭିଡ଼ିମୋଡ଼ି ହେଲା । ଚଇତନ ତା'କୁ ଶେଲ କରି କହିଲେ, ସେମିତି ହ' ନା । ଦେଖ, ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ଅସୁନ୍ଦର । ବାଟରେ ସାପ, ବିଛା, କଣ୍ଟାଧିକ...

—ମୁଁ ବୋଉ ପାଖକୁ ଯିବି ।

—ତୋ' ବୋଉ ତ ପଛେ ପଛେ ଆସୁଛି, ସେ ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ଶୁଣ, ଗନ୍ଧାର ବାଟ ଅଳପ ଅଛି, ଫାରି ହେଲେ ଯିବୁ ।

ଅରକ୍ଷିତ କଟାଳ କଲ୍ଲନାହିଁ । ପାଦେ ତା'କୁ କ'ଣ ସବୁ ମନଖୁସିଆ କଥା କହିଥିଲେ । ହସାଉଥିଲେ । ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲୁଥିଲେ । ଟଣ୍ଡାର କାନରେ ବାଜୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ସେ ଶୁଣୁ ନ ଥିଲା । ତା'ର ଗୁଡ଼ି ଅରଥର ହେଉଥିଲା । ସତେକ ସେ ନିଜେ ଚାଲୁ ନ ଥିଲା, କିଏ ତା'କୁ ଓଟାର ଓଟାର ଆଗକୁ ଟାଣି ନେଉଥିଲା । ତା'ର ନେତନା, ଅନ୍ଧାରରେ ହଜି ମନର ସାତ ପରସ୍ତ ଅନ୍ଧାରତଳେ କେଉଁଠି ଛପି ଯାଇଥିବା ଅନୁଭୂତିକୁ ଆଖି ଆଗରେ ଆଣି ଉଷ୍ଣ କରୁଥିଲା...

ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଟିକି ରିଅଟିଏ ! ତା' ବୋଉ ତାକୁ କଲା ନାଇ ଦେଇଥାଏ । ମୁଣ୍ଡରେ ତେଲ ବୋଲି କେଣି କୁଣ୍ଡାଇ ଦେଇଥାଏ । ଟ୍ରେଟ ରଙ୍ଗ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧାଇ ସାଧବ ଘରର ଟିକି ବୋହୂଟି ପରି ସଜାଇଥାଏ । ହାତରେ ରଙ୍ଗ କାଚ । ବେକରେ ପଦକଲଗା ହାର । ପାଦରେ ଝୁମୁଝୁମୁ ନୁପୁର । ଭାରି ଲଜକୁଳୀ । ବାପ ଛଡ଼ା କାହା ପାଖକୁ ଯାଏ ନାହିଁ । ତାଙ୍କଲେ, ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ, ବୋଉର କାନି ତଳେ ଲୁଚେ ।

ସତର ଅଠର ବର୍ଷର ଗୋରୁ ତକତକ ସୁନ୍ଦର ସୁଅଟିଏ । ତା'ର ଲମ୍ବ ନାକ । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ଟିକି ରିଅଟି କାନିତଳେ ଲୁଚେ ନାହିଁ । ବୋଉ ପଛକୁ ଚାଲିଯାଏ । ସୁଅଟି ତା'ର ହାତ ଧରି ଟାଣେ । ହସିହସି ଚେହେରା ତାଙ୍କେ ।

ଲଜେଇ ଲଜେଇ ଝିଅଟି ପାଖକୁ ଯାଉଛି ଟୋକାଟି ତାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଟେକିନିଏ । ଦୁଇ ବାହୁ ଉପରେ ବସାଇ ଗେଲ କରେ । କପାଳ ଉପରେ ନାକ ଘଷେ । ଝିଅଟି କରକର ହସିହସି ନୟାନ୍ତ ହୁଏ ।

—ଏଇଟାକୁ ନେଇଯାଉଛୁ ଝୁଡ଼ା ! ବୋଉକୁ ଦେବ । ସେ ଖୋଜୁଥିଲା । ତାର ଏମିତିକା ଝିଅଟିଏ ଲୋଡ଼ା ।

—ନେଉ ନ, ମୁଁ କ'ଣ ଅପାଙ୍କ ସେନେହ ଉଠା କରିବି ?

ପ୍ରାତରେ ଧରି ହସାଇ ହସାଇ ଚଇତା'ଇ ତାକୁ ଘରକୁ ନିଅନ୍ତି । କହନ୍ତି, କି ସୁନା ମିଲି ଟଙ୍କା ' ଆମ ଘରେ ମୋ' ବୋଉ ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବୁ । ତା' ପାଖେ ରୁହୁକୁଟି ? ଟଙ୍କା ମୁହଁ ନ ଖୋଲି, ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ହିଁ ଭରେ । ଘଡ଼ିଏ ଦି' ଘଡ଼ି ନ ବହୁଣ ମୁଣ୍ଡରେ ହାତେ ଓଡ଼ିଆ ପକାଇ ଟଙ୍କାର ବୋଉ ପାଖଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚନ୍ତି ।

—କଲେ କୁଆଡ଼େ ?

—ସଙ୍ଗରେ ନ ବସିଲେ, ତା' ବାପା କ'ଣ ଖାଇବେ ?

ଚଇତା'ଇ ନ ଥାନ୍ତି । ବଡ଼ମା' ହସନ୍ତି । ନହନ୍ତି, ମୁଁ ଜାଣିଛି ଟଙ୍କା ତୋ ଆଖିର ଅଲୁଅ, କାଉଁରଙ୍କର ପାଣ । କେମିତି ଅଟକାଇବି ?

କେତେଥର ଘଟିଛି । ଅସ୍ପଷ୍ଟ ହେଲେ ବି ଆଖି ତଳେ ସୁରଣରେ ଲୁଖି ରହିଛି ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଶବ୍ଦ ।

ଘଇତନଙ୍କର ଦାନ୍ତ ଉପରେ ଅରକ୍ଷିତ, ଟଙ୍କାର ମନେ ପକାଉଛି । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଉପରେ ଦୁଇଟି ଯୁଗର ଧମାଳ ବହୁଯାଇଛି । ତଥାପି, ସୁମରାଏକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପାରିନାହିଁ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରିପାରି ନାହିଁ...

ହଠାତ୍ ସରି ଆସୁଥାଏ । ପାତଳ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସୁଥାଏ । ଟଙ୍କାର ପହୁଆ ଭାବନା ତାର ଅଜାତତରେ ଗତି ମନ୍ତ୍ରର କରୁଥାଏ । ତା' ପଛେ ପଛେ ଆସୁଥିବା କିଏ କେତେ ତାକୁ ପଛରେ ପକାଇ ଆଗେଇ ଯାଉଥିଲେ । ଆଗରେ ଅନ୍ଧାର ଓ ଗହଳ ସେପାଖେ ଘଇତନ ପାଶେ ଛପି ଯାଇଥାନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା ସହଜ ମହଲ ପାଦ ପକାଇଲା । ଦେଖିଲା, ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ ଯେଉଁଠି ହଠ ବେଣି ଚଉଡ଼ା, ମେଇଠି ପାଶେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ହାତ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଛି ଅରକ୍ଷିତ ।

ପାଶେ କହିଲେ, ତୁ ପଛରେ ପଡ଼ିଗଲୁ । ହେଇଟି ଦେଖ, ଅରକ୍ଷିତକୁ ମୁଁ ମନାସି ସାରିଲି । ସେ ମୋ ପାଖ ଛାଡ଼ୁ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ସେ ସ୍ନେହ ରକ୍ତପା । ଅଲେଖ କୁଆଡ଼େ ଗଲା । ମଧୁଆ କ'ଣ ତାକୁ ନେଇଗଲା ?

— ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ଅଲେଖ ତମ ଘରକୁ ଯାଇ ଅରକ୍ଷିତ ସଙ୍ଗେ ଝେଳିବାକୁ ମନ କରିଥିଲା । ସେ ହତଭାଗ୍ୟଟି ବ ସ୍ନେହ-ରକ୍ତପା ଯେ !

— ହଁ, ସବୁ ପିଲା ସେଇଆ ।

— ବେଶୀ ତ ମା-ନ-ଥିଲା ପିଲା । ଟଙ୍କାମାଉସୀ ତା'କୁ କେମିତି କାଖ କରେ, ଗେଲ କରେ, ସଜାଇ ଦିଏ, ନିଜ ହାତରେ ଖୋଇପେଇ ଦିଏ, ଟିକି ନିଶି କରି ସେ ଅକର୍ମଣ୍ୟ ପିଲାଟି ମୋ' ଆଗରେ ଗପେ । ଖୁସି ହୁଏ । ମୁଁ ଭାବେ, ତୋ' ପାଖରେ ଥିବାଯାଏ ସେ ତା ବୋଉର ଅଭାବ ଭୁଲିଯାଏ...

ଟଙ୍କା ନିରୁତ୍ସର ରହିଲା ।

ଚଇତନ ପାଟେ ତା'ର ଉତ୍ତରକୁ ଅଲପ ଅପେକ୍ଷା କରି ପୁଣି କହିଲେ, ଗୁଡ଼ର ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ଆସୁଛି ଟଙ୍କା ! ଆଗରେ ସେଇ ଆମ୍ବତୋଟା ତଳେ ଅନ୍ଧାର ଟିକିଏ ଘନ ହେବଣି । ତୁ ଆଗରେ ଚାଲ । ମୁଁ ତମ ଘର ପାଖରେ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଛୁଡ଼ି ଦେଇଯିବି ।

ଟଙ୍କା ଆଗେଇ ଚାଲିଲା । ପଛେ ପଛେ ଚଇତନ । ତାଙ୍କ ପାଖେ ପାଖେ ଅରକ୍ଷିତ । ସେ କାଖ ହେବାକୁ ମନା କଲା । ତଥାପି, ଅନ୍ଧାରଆ ତୋଟା ଭିତରେ ଚଇତନ ତାକୁ ଉଠାଇ ଛୁଟିରେ ଧରିଲେ ।

ଏତେ ସ୍ନେହ, ଏତେ ଆପଣାପଣିଆଁର ଅର୍ଥ ଟଙ୍କା ବୁଝିପାରିଥିଲା । ଭାବୁଥିଲା, ତାଙ୍କର ମନର କଥା ଖୋଲି କହିବାକୁ ସେ ସଙ୍ଗୋତ ବୋଧ କରୁଥିବେ । ଭରସା ନ ଥିବେ । ହୁଏତ କହିବେ । କିନ୍ତୁ କ'ଣ କହିବେ । ମହାଦେବଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଭିତରେ ଝରିଆର ଘାଟାମୁଁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଜଣାଇବାକୁ ଶ୍ରେୟାଙ୍କୁ ବତାଇଲେ କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ କପରି ସେ ବୁଝିବ ? ଯିଏ ତା'କୁ ଚରଦନ ପାଇଁ ବଦାସ୍ୟ କରି ଦେଇଛି, ତା'ର ଭଲ ମନ୍ଦରେ ଟଙ୍କାର କି ଆଏ ?

ତୋଟା ପାରି ହୋଇ ସେମାନେ ଗ୍ରାମରେ ମିଳିଲେ । ସଞ୍ଜ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଯାରିଥାଏ । ଅରକ୍ଷିତ ପୁଣି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା । ଟଙ୍କାର ହାତଧରି ଚାଲିଲା । ଚଇତନ କହିଲେ, ଏଇଠୁ ମୁଁ ବାଟ ଖଞ୍ଜିଯିବି ।

ଟଙ୍କା ଅଟକିଲା । କହିଲା, ଆମଘର ବେଶୀ ବାଟ ନୁହେଁ । ସେଠି ତ କଣ୍ଟା ପଡ଼ି ନାହିଁ ।

ଚଇତନ କହିଲେ, ସତ ଯେ, ତୁ ଜାଣିଥିବୁ, ବିମଳା ମରିବା ଆଗରୁ କ'ଣ କହି ଯାଇଥିଲେ ? ତାଙ୍କ ପାଖରେ କେତେ ଗାଁ ମାଇପେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଗାଆଁରେ ପ୍ରବ୍ରୁ କରିଛନ୍ତି । ତୁ ଶୁଣିନୁ ?

ଟଙ୍କା କହିଲା, ସେମାନେ କେତେ ପରିହାସ କରି ମତେ କହିଥିଲେ । ବିମଳା-
ଗାଉଁଜି ତମଠୁ ବଳି ମତେ ଅଧିକ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ମୋ' ସ୍ନାନମାନିଆ କଲବଳ
ଜୀବନ ପାଇଁ ସେ ଦୁଃଖ କରୁଥିଲେ । କେମିତି ମୁଁ ସୁଖରେ ରହିବି ସେହିକଥା ସେ
ଭାବୁଥିଲେ । ଦୋଷହୁଏ ସେଇଥିପାଇଁ—

ଟଙ୍କା ଅନ୍ଧାରର ଆଉରଣ ତଳେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା ।

ଚଇତନ କହିଲେ, କେବଳ ସେତିକି ନୁହେଁ ଟଙ୍କା ! ସେ ତାଙ୍କର ଦୁଇଟି
ଅକର୍ମଣ୍ୟ ପିଲାଙ୍କ ଭବିଷ୍ୟତ କଥା ବି ଭାବୁଥିଲେ । ସେ ଏହି ଆଶା ରଖି ସେପୁରକୁ
ଗଲେ ଯେ ତୁ ତାଙ୍କର ବୋଟ ତୋ' ମୁଣ୍ଡକୁ ନେବୁ । ଗୋଟିଏ ପିଲା ତ ଶୁଲ୍ଲିଗଲା ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ଆହା ! ତାଙ୍କ ମନର ଆଶା ତା'ଙ୍କ ବ୍ୟାକୁଳ ଭାଷାରୁ ମୁଁ
ଜାଣି ପାରିଥିଲି । ମୁଁ ମୋ' ନିଜ ଦୁଃଖରେ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲି । ମୋ' ମନରେ
ସ୍ଥିରତା ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କ ମନର ଆଶାକୁ ଡେଇଁବା ଡରରେ, ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା
ପାଇଁ ସାହସ କରିପାରି ନ ଥିଲି । ଅପବାଦକୁ କି ମୋ'ର ଡର ଥିଲା ।

ନିଜ ଚୁଣ୍ଡରୁ ଖସିଯିବା କଥାରେ ଟଙ୍କାର ଗୁଡି ଅରିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଚଇତନ
ପାଖିଙ୍କ ମନରେ କ'ଣ ଅଛି, ସେ କ'ଣ ଚାହୁଁନା, ନିଜେ ସଜାଣି କରୁ ନାହାନ୍ତି ।
କାହିଁକି ବାଟଟାରେ ଠିଆ ହୋଇ ଜଣେ ପରପୁରୁଷ ସଙ୍ଗେ ସେ ଆଳାପ କରି
ଅନର୍ଥକ ପୁଣି ସେହି ଅପବାଦର ପସର ମୁଣ୍ଡରେ ନୋହୁ ଗୁଲିବ ? ସହସା ଏହି
ଚିନ୍ତା ତା'କୁ ଅସ୍ଥିର କଲା । ଅନ୍ଧାରର ବି ଆଖି, କାନ ଅଛି । ସେ ବି କଥା
କହିପାରେ ।

ଅରକ୍ଷିତ ଅସ୍ଥିର ହେଲାଣି । ଘରକୁ ଯିବାକୁ ଉଛୁଳି ହୋଇ ଅଳି କଲାଣି ।
ଟଙ୍କା ତା'କୁ ଗୁଡିଉପରକୁ ଉଠାଇଲା ।

ଚଇତନ କହିଲେ, ସେହି ଅପବାଦ ତୋ' ମୁଣ୍ଡରେ ଲଦି ଦେବାକୁ
ଶୁହେ ନାହିଁ । କାର୍ତ୍ତିକା'ଦ ଶାନ୍ତ ଖଲାସ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରିବେ । ତାଙ୍କ ପାଖରୁ
ମୋର ସବୁ ଦୋଷ ମୁଁ ମାଗି ନେବି । ମୁଁ ଜାଣେ, ସେ ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବେ ।
ସେଇଠୁ, ମୁଁ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ହାତ ପାତବି । ତାଙ୍କର ପାଖରେ ଅଳି କରିବି ।
ମାଗିବି । କେବଳ ତତେ ନୁହେଁ ଟଙ୍କା, ଅରକ୍ଷିତକୁ ବି । ସାଉଁଟୁ ।...

ଟଙ୍କାର ଦେହରେ ନୂଆ ଶିହରଣ । ଟଙ୍କାର ମନରେ ନୂତନ ଜୀବନର
ରକ୍ତିନୟନ । ଟଙ୍କାର ଗୁଡିରେ ନିଶାନ ପ୍ରବଳର ଅଦମ୍ୟ ସ୍ମରନ । ସେହି ସ୍ମରନର
ଦୋଳନରେ ଅନ୍ତର ତଳେ ଗେବେ ବେଦନାର ଭୂତାଲ ତୋଟାନ । ସେଥିରେ
କାରୁଣ୍ୟର ସ୍ଵର ।

ତା'ର ଗୋଡ଼ ଅରୁଣ । ମୁଣ୍ଡ ଭ୍ରମୁଣ୍ଡ । ଶିଥିଳ ବାହୁ ବନ୍ଧନରୁ ଅରକ୍ଷିତ
ଓହ୍ଲାଇ ଆସୁଛି । କାନ୍ଦନ ସ୍ଵରରେ କହୁଛି, ଯିବୁ ନାହିଁକି ? ମତେ ତ ଡର ଡର
ମାଡ଼ୁଛି ବୋଉ ! ଅନ୍ଧାର-ଗୁରୁଗୁରୁ ଆସିବ...

ଟଣ ବାମହାତରେ ତାକୁ ଦେହକୁ ଆଉଜାଇ କହିଲା, ଯିବାରେ ପୁଅ !
ଟିକିଏ ରହ । ମୋ' ମୁଣ୍ଡଟା କାନ୍ଥକି ବୁଲାଇ ଦେଉଛ । ଦେହ ଅରୁଛି ।

ଚଇତନ ପାଶେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ଗୁଲି ଗୁଲି ରୁ ଅଳ ପଡ଼ିଥିଲା ।
ଠିଆ ଠିଆ ତୋ' ଆଗରେ ମୋ' ନିଜ କଥା ଗପି ତୋ' ମୁଣ୍ଡରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଭବନା
ପୁରାଇ ଦେଲି । ଏଇ ବାଟରେ ଦୁଇଗୁରୁ ଜଣ ଗୁଲିଯିବାର ରୁ ଦେଖିଥିବୁ । ହୁଏତ
କିଏ କ'ଣ ମନେ କରିଥିବ, କି ଅପବାଦ ଦେଇ ପ୍ରଭୁର କରିବ, ସେକଥା ବି
ଭାବିଥିବୁ ।

ଟଣ କହିଲା, ମୋତେ ଭୁଲ ବୁଝନା । ମୁଁ ମିଛଟାରେ ବହୁ ଅପବାଦ
ସହୁଛି । ମୋ' ଗୁଡ଼ ପଥର ହୋଇଯାଉଛି । କାହାରି ଅପବାଦିଆ କଥାକୁ ମୁଁ
ଦେହକୁ ନିଏ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ତମକୁ ଯିଏ ଯେତେ ଦୋଷ ଦେଉ, ତମର
ସୁନା-ଚରିତରେ କଲା ଲେପିବାକୁ କାହାଣୀ ଭୁଣ୍ଟ ଖୋଲିବ ନାହିଁ ।

—ମୋ ଉପରେ ତୋ'ର ଏତେ ବିଶ୍ୱାସ ଟଣ ?

—ପିଲାଟି ଦିନରୁ । କେମିତି ଭୁଲି ପାରିବ ? ତମେ ଆସ । କେଜେମା
ଦେଖିଲେ ଭାରି ଖୁସି ହେବ । ଏତେ ତ ଡେରି ହେଲାଣି, ଆଉ ଟିକିଏ ଡେରି
ହେଲେ ହେଉ । ଅଲେଖ ପାଇଁ ଯବ ଭାବୁଛି, ଆଉ ଡେରି ନ କରି ଘରକୁ ଯାଅ ।

—ରାତି ପହରକନ୍ଦାଏ ପୁରାଣ, ଗୁଜର, କୋଠିଆଙ୍କ ପାଖରେ ଅଲେଖ
ରହେ । ମତେ ଖୋଜେ ନାହିଁ । ମୋ'ର ବାର ଧନ୍ଦା । ଘରକୁ ସହଜ ଫେରି ହୁଏ
ନାହିଁ ତ !

ଚଇତନ ପାଶେ ହାତ ଲମ୍ବାଇ ପୁଣି ଅରକ୍ଷିତକୁ ଗୁଡ଼ ଉପରକୁ ନେଲେ ।
କହିଲେ, ଗୁଲି । ତତେ ମୁଁ ତମ ଘରେ ଗୁଡ଼ ଦେଇ ଆସିବି । ତୋ' ଜନ୍ମ-
ଦିନର ପିଠା ମତେ ଖାଇବାକୁ ଦେବୁଟି ?

ଟଣ ତା'ର ଉତ୍ତର ଦେଲା, ସତେ ତା'ର ଏଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ ହେବ ?

ଚଇତନ କହିଲେ, ତୋ' ହାତର ପିଠା ! ତୋ'ର ଦେହ ଅରୁଛି । ମୁଣ୍ଡ
ଗୁଲିଉଛି ପଣ ! କେଉଁଠୁ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିବା ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ମୋ'ର ଏଇ ହାତଟି
ଧରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୁଲିଆ ।

ମେ ତାହାଣ ହାତଟି ବଢ଼ାଇ ଦେଲେ । ଯେଉଁ ହାତଟିର ସ୍ନେହଲ ପରାଣ
ଜୀବନରେ କେଜାଣି ସହସ୍ରଥର ସେ ପାଇଛି, ଏବେଯାଏ ସୁରଣରେ ଲୁଚି ରହୁଛି,
ସେହି ହାତଟିକୁ ଧରି ଗୁଲିବାକୁ ପ୍ରବଳ ଆଗ୍ରହ ତାକୁ ମତାଉଥିଲେ ବି କିଏ ଯେପରି
ହାତଟିକୁ ଅଟଳ କରି ଦେଉଥିଲା । ସେ ହାତ ଅରୁଥିଲା ।

ଚଇତନ ନିଜେ ଠାବ କଲେ ।

ଟଣର ହାତଧରି ଆଗେଇ ଗୁଲିଲେ । ବହୁ ବର୍ଷ ପରେ ଆଶାସ୍ୱୀ-ପୁରୁଷର

ଉଦାର-ପରଶ ଟଙ୍କର ଉପାସୀ-ଦେହରେ ନୁତନ ଚେତନାହୁଏ ନିଶା ଚରାଇଲ ।
ନିମିଷକରେ ସେହି ନିଶା ଚହଟିଲ ଭବନକୁ । ଅଗାଧ ଭୁଲଇ ଦେଖାଉଥିଲ
ଭବିଷ୍ୟ ଜୀବନର ସୁନେଲି-ସପନ । ସେ ସପନ ଥିବପାସୋରା, କାମନା-ବିଭେର ।

ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଖୋଲ ଥିଲ । ପିଣ୍ଡାର ପାହାଚ ପାଖରେ ଲଣ୍ଠନଟିଏ
ଜଳୁଥିଲ । ଟିକିଏ ଦୂରରେ ହାତରେ ଠେଙ୍ଗା ଧରି ରଥ ଆ ଠିଆ ହୋଇଥିଲ ।
ଟଙ୍କର ଜେଜେମା ନିକଟରେ ବସି ତାକୁ କ'ଣ କହୁଥିଲେ ।

ଦୂରରୁ ଆଲୁଅ ଦେଖି ଅରକ୍ଷିତ ଚଇତନଙ୍କ କାଖରୁ ଓହ୍ଲାଇ ପଡ଼ିଲ ।
ସେହି ଆଗ ଧାଇଁଆସିଲ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପିଠିରେ ଲଢ଼ିହୋଇ, ତାଙ୍କ ବେକକୁ କୁଣ୍ଡାଇ
ଦୋହଲଇ ଦେଲ ।

ଖୁସି ହୋଇ ବୁଢ଼ୀ ତାକୁ କୋଳକୁ ନେଲେ । ଗେଲ କରି କହିଲେ,
ତୋର କଥା ଭୁଲୁଥିଲି । ଅସାଧ୍ୟ ଅରମା ବାଟରେ ଅନ୍ଧାରରେ କେମିତି ଟଙ୍କା ତତେ
ଆଣନ୍ତା ? ସେଇଆ ବିଚାର ଆଲୁଅ ଦେଇ ରଥଆକୁ ପଠାଉଥିଲ ।

ଟଙ୍କା ପଛେ ପଛେ ଚଇତନ ପାହାନ୍ତି ଦେଖି ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ବିସ୍ମୟର ସୀମା
ରହିଲ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କା ପଶୁରିଲ, ଚିତ୍ତ୍ରି ପାରୁଛୁ ମା ? ଅନ୍ଧାର ହେଲରୁ ଆମକୁ ଗୁଡ଼ିବାକୁ
ଆସିଲେ ।

ଚଇତନ ହାତ ଯୋଡ଼ି, ମୁଣ୍ଡ ସାମାନ୍ୟ ନୁଆଁ ନମସ୍କାର କଲେ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, କାହା ମୁହଁ ସକାଳେ ଦେଖିଥିଲିଟି ! କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ
ମୋ'ର ! ଭିତରକୁ ଆସ ବାବା । କାହାପରି ସେଠି କାହିଁକି ଠିଆ ହୋଇଛୁ ?
ଆରେ ରଥଆ, ତୁ ଏବେ ଯା, ତୋ' କାମ ସଜଲ । ତୋ' ବାପାକୁ କହିବୁ
କାଲିଆଡ଼କୁ ଟିକିଏ ଆସିବ ।

ବୁଢ଼ୀ ଉଠିଲେ । ଲଣ୍ଠନ ଉଠାଇ ଘରଭିତରକୁ ଯାଉଁଶୁ ମନକୁ ମନ କହି
ହେଲେ, କେଡ଼େ ଭାଗ୍ୟ ସତେ ! ରଜାଘର ପୁଅ ମୂଲିଆଦୁଆରେ ପାଦ ଦେଇଛନ୍ତି ।
ତାଆଣୀ ବାୟୁଣୀଟା ଏ ଘରେ ପଶିଲବନରୁ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁଡ଼ି ପଲାଇଥିଲେ । କାହାର
ମହତ ସେ ରଖିଲ ନାହିଁ । କିମିଆଁ କରି ପୁଅକୁ ମୋ'ର ମେଣ୍ଟା କରିଦେଲ ।
ଗୁର ଭୂମିଟା ପାଇଁ ତାକୁ ମତାଇ ମଣିଷମାରୁ କଲ ।

—ରତ କଥା ଭୁଲି ଯାଅ ଆଉ ! ଭଲ କରିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ବିପକ୍ଷତ ଜଳି ।
ନାଟୁଗାର ଭୁଣ୍ଡ ଡରରେ ଏ ଘରକୁ ମୁଁ ଆସୁ ନ ଥିଲି । ସେ ଗଲବେଳେ ଯେଉଁ

ଘଟଣା ଘଟିଗଲା, ସେଥିପାଇଁ ଦୁଃଖରେ, ଲଜରେ ଏଠାକୁ ଆସିପାରୁ ନ ଥିଲି । ଟଙ୍କା ଆଉ ତା ପୁଅକୁ ଗୁଡ଼ିବାକୁ ଆଜି ଆସିଲି ।

ଚଇତନ ଶଞ୍ଜା ଭିତରେ ପଶି ସାରିଥିଲେ । ଟଙ୍କା କବାଟ କଲି ଶିକୁଳି ଲଗାଇଲା । ତରତର ହୋଇ ତା' ଶୋଇବା ଘରକୁ ଚାଲିଗଲା । ସଫା ଆସନ ଖଣ୍ଡିଏ ଆଣି ପିଣ୍ଡାରେ ପାରି ଦେଲା । ରୋଷଘର ପିଣ୍ଡାରେ ରଖା ହୋଇଥିବା ପାଣିଗରୁ ଅଜାଡ଼ି ଲେଟାଏ ପାଣି ଆଣି ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା । ମନର ସଙ୍କୋଚ ତା'ର ଦୂରେଇ ଯାଇଥିଲା । କହିଲା, ସେ କଣ ଆସୁଥିଲେ କି ମା ? ଅରକ୍ଷିତର ଜନ୍ମଦିନର ପିଠା ଖାଇବାକୁ ଡାକିଲାରୁ ସେ ଆସିଲେ ।

ଚଇତନ ହସ ହସ ହୋଇ ତା' ମୁହଁକୁ କଣେଇଁ ଚାହିଁଲେ । ଟଙ୍କାର ଉତ୍ତରା ଅପାଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କର ମୋହତ ଦୃଷ୍ଟିର ମିଳନ ତା'ର ମୁହଁରେ ଶିହର-ସରମର ଧଙ୍ଗ ବୋଲିଲା । ସେ ଆଖି ନୁଆଁ ରୋଷଘର ପିଣ୍ଡାକୁ ଗଲା ।

ତା'ର କାନରେ ବାଜିଲା, ବୁଢ଼ୀ କହୁଥିଲେ, ଯାହା କହନ୍ତି ବହୁର ଘରର ଶାଗ ଖରଡ଼ା । ଟଙ୍କା ଖୁଦପିଠା କରିଛୁ ରେ ନାତି ! ମନରେ ସେନେହ ଥିଲେ ସେଇ ଖୁଦପିଠା ତୁଣ୍ଡକୁ ଅମୁରୁତ ପରି ଲାଗିବ । ଏକୃଷିଆ ଝିଅଟା । ଘରଯାକର କାମ । ରାତି ନ ପାହୁଣ୍ଡ ଉଠେ, ରାତି ଅଧରେ ବଛଡ଼ା ଧରେ । ଦେହରେ ଅଲସ ନାହିଁ । ବାତରଫ ପରି ବୁଲୁଥାଏ । କଥା କହିଲେ ଏ କାନରୁ ସେ କାନକୁ ଶୁଭବ ନାହିଁ । ଶଙ୍ଖ-କଣ୍ଠେଇ ରୂପ । ଏମିତିକା ଲକ୍ଷୀ ଝିଅକୁ କି ପଢ଼ାଉବ ସେ ଅଲକ୍ଷଣା ନ ଦେଲା, ଆହା !

ଚଇତନ ଆସନ ଉପରେ ବସିଲେ । କହିଲେ, ମୁଁ ସବୁ ଜାଣେ ଆଉ !

—ଜାଣିବୁ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତା'ର ପିଲାଟି ଦିନରୁ ସେ ଶାଶୁଘରକୁ ଯିବା ଦିନ ଯାଏ, ତୁ ତା'କୁ କେଡ଼େ ଶରଧା କରୁଥିଲୁ । ସେ ବି ତତେ ଭାରି ଭଲ ପାଏ । ବିମଳା ତାକୁ ସାନଭଉଣୀ ପରି ମନୁଥିଲା ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ତୁ ତ ରଘୁଡ଼ି ପେଡ଼ି । ଦେଖିଲୁ ହାତରେ ଘିଅ-କାକରାଟି ଧରି ସେ କେମିତି ତୋ' ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ରହୁଛନ୍ତି । ତୋ' ଗପ ଶୁଣିବେ, ନା ପିଠା ଖାଇବେ ?

—ତୁ ଖାଆରେ ନାତି । ମୁଁ ଆଉ ପାଟି ଖୋଲିବି ନାହିଁ । କେତେ ଯୁଗ ପରେ ଏ ଘରେ ପାଦ ଦେଇଛୁ । ମୋ ଗୁଡ଼ି ବୁରୁଳି ଉଠୁଛି । ସବୁ ଉଦବେଗ ଉଗାଳି ଦେବାକୁ ମୋ ଆତ୍ମା ବିକଳ ହେଉଛି । ମୁଁ ଏବେ ତୁମ ରହୁଛି । ଅରକ୍ଷିତଟି ଆଗରେ ବସି ତୁଲେଇଲୁଣି । ଦିନ ସାଞ୍ଚ ତେଁ ତେଁକା ହାଲିଆ ହୋଇଛୁ । ତାକୁ ମୁଁ ଶୁଆଇ ପକାଏ । ଆଲୋ ଟଙ୍କା, ଚଇତନକୁ ପେଟେ ନଖାଇବୁ, ନେବେ ଯାଇଁ ଗୁଡ଼ିବୁ, ହଁ...

ବୁଢ଼ୀ ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠିଲେ । ନିଦରେ ଘାରି ହେଉଥିବା ପିଲଟିର ତେଣା ଧରି ସେ ରହୁଥିବା ଘରଭିତରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଘରେ ରୁଖା ଉପରେ ମାଟି ଦାସ ଜଳୁଥିଲା । ସୁନାଞ୍ଚ କେଲରେ ଜଳେ । ଅଳପ ମଧୁର ଆଲୁଅ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଆଖିକୁ ଥଣ୍ଡା ରଖେ । ବାରିର ଗଛରୁ ଫଳ ସଂଗ୍ରହ କରି, ଫଟାଇ ପେଡ଼ାଇ ତେଲ ସାଜିବ ରଖିଛନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା ମଣିଲା, ଦୁହଁକୁ ଏକାଠି ରହୁବାର ସୁଯୋଗ ଦେବାକୁ, ମନଖୋଲା କଥାଭାଷା ହେବାକୁ ତା'ର ଜେଜେମା ଆଡ଼େଇ ଗଲେ । ଯେଉଁ ବସ୍ତ୍ରସ୍ବରେ ଆଳାପ ଆଲୋଚନା କରୁହେବ ତା'ର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥାର ଠାରରେ ଦେଇଗଲେ । ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ତ ଅନ୍ଧାରର ଆସ୍ତରଣ ତଳେ ପରସ୍ପରକୁ ଲେଉଟାଇ ଦିଉଁଟି ମନର ଆଳାପ-ଆଲୋଚନା ଶେଷ ହୋଇଛି, ଦିଉଁଟି ହାତର ବେଳୁବେଳ ନିବିଡ଼ ସମୋଗ ଆଲୋଚନାର ମନଦେନା ନିଷ୍ପତ୍ତି କରିସାରିଛି ।

ଚଇତନଙ୍କର ଭୋଜନ ସରିଲା । ଟଙ୍କା ଯେତେ ବଳାଇଲେ ସେ ଅଳ୍ପ ଉପରେ ହାତ ଘୋଡ଼ାଇ ବାରଣ କଲେ । କହିଲେ, ଏଣିକି ପେଟ ଫାଟିବ । ତୋ ପାଇଁ କିଛି ରଖିଛି, ନା ମୋ ପାଇଁ ଭୁ ଉପାସରେ ଶୋଇବୁ ?

ଟଙ୍କା ହସିଲା । କହିଲା, ଆଉ ଯାହା ଅଛି ସେତକ ଯନ୍ତ୍ର ଖାଅନ୍ତୁ, ସତେ ଯନ୍ତ୍ର ମତେ ଉପାସ ରହୁବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ମୁଁ ଆହୁର ଖୁନ୍ ହୁଅନ୍ତି । ତମକୁ ଏ ଘରେ ଦେଖିଲି ବେଳରୁ ମୋର ଭୋଜନୋପ ଅନ୍ତର ହୋଇଛି; ପୁଣି କେବେ ଏ ସୁଯୋଗ ମୋ ଭାଗ୍ୟରେ ଘଟିବ କେଜାଣି ।

ଚଇତନ ଆଚମନ ଶେଷ କଲେ । ହାତ ଫୋଡ଼ିବାକୁ ଅଳଗୁଣିକୁ ଚାହିଁଲେ । ଗାମୁଛାଟି ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଖସି ପଡ଼ିଛି ଦେଖି ଟଙ୍କା ତା'ର ପିଛାଶାଢ଼ିର କାନ ବଜାଇ ଦେଲା ।

ଚଇତନ ନଠେଇ ନଠେଇ ହାତ ଫୋଡ଼ିଲେ । ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ତା'କୁ ଚାହିଁ ରହୁଥିବା ଟଙ୍କାର ନୂଆରୂପ ଦେଖୁଥିଲେ । ତା'ର ଏ ସୁସମ ଠାମ, ସରଳ ମନକଥା ଠାଣି ସେ ଆଉ କେବେ କେଉଁଠି ଦେଖି ନ ଥିଲେ । ଭରପୁର ଯୌବନ, ନିଖୁଣ ମୁହଁ । ମନଓଟର ଆଖି । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଦେହ ଓ ରୂପକୁ ଝଟକାଇବାକୁ ଶୋଭନ ବସନ ଭୂଷଣ ନାହିଁ । ଦରିଦ୍ର ବେଶ ।

କହିଲେ, ଏଇ ହାରଟି ତୋ' ବେକକୁ ଗ୍ଲେଟ୍ ହେଉଛି ଟଙ୍କା ।

—ଅରକ୍ଷିତର ବେକକୁ ବଡ଼ ହେଲା । ମନା ନ ମାନ ଜେଜେମା ମତେ ପିଛାଇ ଦେଲା । ତା କଥା ମୁଁ ଭାଙ୍ଗିପାରିଲି ନାହିଁ । ଉତ୍ତର ଦେଉଛି ।

ଟଙ୍କା ବେକର ହାରରେ ହାତ ଦେଉଣି, ଚଇତନ ତା'ର ଦୁଇହାତ ଧରି କହିଲେ, ଆଉ ଆଉ, ଉତ୍ତରକୁ କାହିଁକି ? ସୁନ୍ଦର ଦଣ୍ଡୁ ଯେ ଟିକିଏ ଲମ୍ବ

ହୋଇଥିଲେ ଛୁଇଁ ଉପରେ ପଦକଟି ଆସୁଛି ଭଲ ଦିଶୁଛି । ଏଇଟି ତା' ପାଇଁ ଗଢ଼ା ହୋଇଥିଲା । ତୋ' ବେଳ ପାଇଁ କ'ଣ ଆମ ଘରେ ହାବର ଅଭାବ ଅଛି ? ମୋର ଆଉ କିଏ ବା ଅଛି ସେ ପିନ୍ଧବ ?

ଟଙ୍କା ଜାଣେ, ମଣିକୁଦର ଝରିଆ ପରି ରତନପୁରର ଚାକତନଙ୍କର ଆଉ କେହି ଭାଇଭଉଣୀ, ଏପରିକି ନିକଟ ସମ୍ପର୍କର ଅନ୍ୟ କେହି ନାହାନ୍ତି । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ସମ୍ବଳ ଏକା ଅକର୍ମଣ୍ୟ ଅଲେଖ । ତା ପାଇଁ ଚାକତନ ସବୁବେଳେ ଆକୁଳ-ହୃଦୟ ।

ଖୁଣ୍ଟିଆ ବର୍ଷର ଯିଏ ସମ୍ବଳ, ତା'କୁ ଝରିଆ ଅସ୍ତ୍ରାକାର କରିଛି । ଚାକତନ ଭାଇ ସେହି ଅଲକ୍ଷଣାଚାର ଦୀର୍ଘାୟୁ କାମନା କରୁଛନ୍ତି । ସେହି ପୁଣି ତାକୁ ସ୍ନେହର ତୋରରେ ପରମ୍ପରା ପରମ୍ପରା ପୁରାଣ ଦେଉଛନ୍ତି ! କ'ଣ ତାଙ୍କର ମନରେ ଅଛି ? ନିର୍ଭରଶୀଳ ଦେହଟାର ନିଆଁ ଲଗା ଶ୍ରେକ ପାଇଁ, ସେ ଶ୍ରେକକୁ ଆସୁଛି ତେଜାଜବା ପାଇଁ, ସେ ସୁନ୍ଦର ଶାଢ଼ି ଆଉ ଆସିବେଳିଆ ଦାମିକା ଗହଣା ପିନ୍ଧବ ? କାନ୍ଦିକ ? କେଉଁ ଭବିଷ୍ୟ ଆଶାରେ ? ନିଜ ରୂପରେ ନିଜେ ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ଅପାୟରେ ଉଦ୍ଦେଶିକ ହୋଇ, ଖାଲି ଦେହଟାର ଶ୍ରେକ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ଅକୁଳକୁ ଶସିଯିବ ନାହିଁ ତ ?

ଟଙ୍କାର ମନରେ ଛୁଟିଥିବା ଗୁଣନାର ତୋଫାନ ତା'ର ଦେହକୁ ଅଗ୍ରାଭ ଦେଲା । ଦୁଇ ଆଖିରେ ଲୁହ ଟଳଟଳ ହେଲା । ମୁହଁର ରଙ୍ଗ ଦଦଳିଲା । ପାଟିରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ସେ ତା'ର ଦୁଇ ହାତ ବେକରୁ ତଳକୁ ଖସାଇଲା ।

ତା'ର କାତର କରୁଣ ଅବସ୍ଥା ଚାକତନଙ୍କର ନିଜଭୁଲ ଆଗ୍ରହର ଗତି ଅଟକାଇଲା । ସେ ଯାବଦାନ ହେଲେ । ହାତ ଓହ୍ଲାଇ ପଛେଇ ଆସିଲେ । କହିଲେ, ତୋ ପାଇଁ ମୋ'ର ସ୍ନେହର ଆବେଗକୁ ମୁଁ ଅଟକାଇ ପାରିଲି ନାହିଁ । ନ ଜାଣି ତୋ ମନରେ ଆଦାତ ଦେଲି କି ଟଙ୍କା ?

—ନାହିଁ, ନାହିଁ । କିପରି ମୋ ମନର ଆନନ୍ଦ ମୁଁ ପଦାକୁ ଦେଖାଇ ପାରିବି ? ମୁଁ ତ ଅତି ନିରମାଣୀ । ତମର ସ୍ନେହ, ତମର ଦୟା ମୋ'ର ଆନନ୍ଦ, ମୋର ଗର୍ବର ଧନ ! ସେତକ ମୋ'ର ଛୁଇଁ ତଳେ, ଅମୂଲ୍ୟ-ରତନ ପରି ସାଇତି ରଖିବି । ଆଉ କିଏ ତା'କୁ ଦେଖିବ ? ତମର ଦାନକୁ ଛୁଇଁ ଉପରେ ଦୋଳାଇ, ଦେହରେ ମଣ୍ଡି, କିପରି ମୁଁ ମୁଣ୍ଡ ଝିଆ ରଖି, ଆଖି ଟେକି ବାଟ ଚାଲିବି କହ !

ଚାକତନଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ଫେରିଲା । ବିବେକ ଚେଇଁ ଉଠିଲା । ଆଖିର ପରଲ ମିଳାଇଗଲା । ସେ ଆଜି ପୁଣି ନୂଆ ରୂପରେ ଟଙ୍କାକୁ ଚିହ୍ନିଲେ । ସେହି ଟିକି ଝିଅଟି, ଯାହାକୁ ସେ ଲଙ୍ଗଳା ବେଳରୁ ଦେଖି ଆସିଥିଲେ, କୋଳରେ କାଶରେ ଧରିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଆଗରେ ସେ ଦେବପ୍ରତିମା ପରି ଠିଆ ହୋଇଛି । ନିଜର ତେଜରେ ନିଜେ ଝଟକିଛି । ସବୁ ଅତ୍ୟାଚାର, ଅପବାଦ, ଅଭାବ, ଅନିଚ୍ଛା, ଅକ୍ଳାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ତା'ର ଦେହର ଝଟକ ଓ ମନର ଟେକକୁ ଉଠା କରିପାରି ନାହିଁ !

କହିଲେ, ତୁ ଠିକ୍ କହିଛୁ ଟଣ ! ମତେ ତୁ ଚେତାଇ ଦେଇଛୁ । ମୁଁ ତୋର ମନ ପାଇଯାଉଛି । ତା'ର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଝଲନ ଦେଖିଛୁ । ସେତକ ତୋର ଦେହର ଲବଣ୍ୟକୁ ମୋ' ଆଖିରେ ବହୁଗୁଣ ବଢ଼ାଇଛି । ଗୁରୁ ସୁନାରୂପାର ଗହଣା ତା'କୁ ଅଧିକ ବଢ଼ାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କାର୍ତ୍ତିକାଦିଙ୍କର ଫେରନ୍ତା ବାଟକୁ ମୁଁ ଚାହିଁ ରହିଛି । ମୋ ପ୍ରତ୍ୟାବରେ ସେ ନ'ଶ ରାଜ ହେବେ ନାହିଁ ?

ଟଣ କହିଲା, କେଜାଣି ?

—ମୁଁ ତାଙ୍କର ପାଦ ଧରିବ ଟଣ ! ତୋ'ର ପାଇଁ, ତୋ' ପୁଅଟି ପାଇଁ...

—ମୁଁ ବି ସେଇଆ କରିବି । ତମର ପାଇଁ, ଅଚଳିଆ ଅଲେଖଟି ପାଇଁ...

ସବୁ କହି ହୋଇଗଲା । ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ଟଣ ଦୁଇହାତର ପାଦୁକାରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇଲା । ଦହେଁ ଦୁହଙ୍କର ଭବିଷ୍ୟତକୁ ମିଶାଇ ଏକାକାର କରିବାକୁ ନୀରବ ସମ୍ମତ ଜଣାଇଲେ ।

— ୧୩ —

ଚଇତନ ପାତ୍ର ବିଦାୟ ନେଲେ ।

ଟଣ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଜଳି ଅଗଣାକୁ ଆସିଲା । ଅକ୍ଷୟ ହୋଇ ଠିଆ ହେଲା । ନିଶବଦ୍ ଶଙ୍ଖା । କେଲେମା ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ତାଙ୍କର ସ୍ମରଣର ନାହିଁ । ପୁଅଟି ବି ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ।

କାନ ଲାଁ ଲାଁ ହେଉଛି । ମୁଣ୍ଡ ଭିତର ଏକା ରାହାରେ କିଏ ବଢ଼ିଣୀ ବଜାଉଛି । ଗୋଟିଏ ଲହର । ଗୁଡ଼ିଆର କରୁଣ ସ୍ଵର । ଏକୂଟିଆ ଜୀବନରେ ନିରୋଳା ଚଳନରେ ସେହି ସ୍ଵରର ଲହର ସେ କେତେଥର ଶୁଣିଛି । ମନେ କରିଛି, ଅନାହୁତରୁ ନାଦ, ଯହିଁରେ ଝୁଣ୍ଟିଆ-ବଣର ବଡ଼ବଡ଼ୁଆଙ୍କର ଆକୁଳମିନତ ମିଶି ରହିଛି ।

ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଟଣ ପାଣି ଟେକୁ ନାହିଁ । ସେମାନେ ଭୋକ-ଶୋଷୀ । ତା'ର ହାତକୁ ଚାହିଁ ରହୁଛନ୍ତି । ସେମିତି କ'ଣ ଚାହିଁ ରହିଛି ଝରିଆ ? ରୋଗ-ବିଛଣାରେ ଦାଣ୍ଡି ହେଉଛି ? ଖାଁ-ଖାଁ ଖଜାର କାଢ଼ି ଏଇ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଶୋଇଲା ଠାବରେ ଏଣେ ତେଣେ ପକାଉଛି ? ସେଥିରେ ମୁଣ୍ଡା ମୁଣ୍ଡା ରକ୍ତ ! କେହି ତା'ର ପାଖ ପଶୁ ନ ଥିବେ । କିଏ ଲଗାଇଥିବ ଆଲୁଅ, ତୁଣ୍ଡରେ ଦେବ ପାଣି ?

ଅନ୍ଧାର, ବିଲବିଲ ଅନ୍ଧାର । ଉଠିବାର ଶକ୍ତି ନ ଥିବ । ଦୁଃଖ ହାତ ଅଣ୍ଟାକୁଥିବ । କଅଣ ସେ ଖୋଖୁଥିବ ? ତା'ର ଗଞ୍ଜେଇ ଚଳମ, ଦିଆସିଲି ମୁଠା ? ଏତେସରି ହେଲପରେ କେଜାଣି ଗଞ୍ଜେଇଟଣା ଗୁଡ଼ି ଦେବଣି । ମଦପାଣି ପିଇ ନ ଥିବ । ତେବେ କାହାକୁ ସେ ଖୋଲୁଛି ? ତା'ର ସେହି ଅଲକ୍ଷଣା ସାଜ-

ମାନଙ୍କୁ, ଯେଉଁମାନେ ତା'ର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ପାଇଁ ଦାୟୀ ? ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲା । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଘର ଜୁର କଲ । ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାରେ ଭ୍ରମିବାଡ଼ି ବକ ଭଣାଗ ହେଲା । ସେମାନେ ପାଖ ପଶୁ ନଥିବେ । ଝରିଆ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ରୂପ ଦେଖି ସାରିବଣି । ବୁଝି ସାରିବଣି, ସେମାନେ ଶନ୍ତୁ ଥିଲେ । ସେମାନେ ତା'କୁ ମରଣର ଚୁଲି ଭିତରକୁ ମୋଡ଼ି ଦେଉଥିଲେ । ସେ ଜଳିଛି । ଏବେବି ଜଳୁଛି । ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ଖୋଜୁ ନ ଥିବ । କାହାକୁ ତେବେ ?

କଅଁଳକଣ୍ଡା, ଗୋଟାଗ୍ରୀ ଆପଣାର ବୋଲି ତାଙ୍କ ଦେଖାଇ ବେଲି-କରୁଥିବା କୁହମୀ ସୁନାଦେଇକୁ ? ସେ ବା କାହିଁକି ଝରିଆର ପାଖ ପଶୁଥିବ ? ଶିବବାବାଙ୍କୁ ଆପଣାର କରି ସେ ସବୁ ପାଇସାରିଛି । ତା'ର କି ଲୋଡ଼ା ?

ଝରିଆ ଚିଲି ସାରିବଣି । ଯମଦୂତଙ୍କ ଯଙ୍ଗେ ଭିଡ଼ାଓଟଣ ହେଲାବେଳେ, ଦୁନିଆଁ ଲୋକଙ୍କୁ ଚିଲିଛି ବୋଲି ବୁଝିଲେ, ତା'ର କି ଲାଭ ହେବ ?

ଖୋଜୁଥିବ ତାକୁ ପରା, ତା'ର ଟଣକୁ । ସାତ ଆଠ ବର୍ଷର ଘରକରଣା ଭିତରେ ଘଟିଥିବା ଦିନ ଦିନକର ଘଟଣା ନିଶ୍ଚେ ତା'ର ମନେ ପଡ଼ୁଥିବ । ସେ ବୁଝି ସାରିଥିବ ଯେ ଟଣ କେବଳ ତା'ର ଭାରିଆ, ସେ ଆଉ ଖେଳକଣ୍ଠେଇ ନ ଥିଲା, ସେ ଥିଲା ତା'ର ସହସହଣୀ ମାଆ ପରିକା । ଅଜଟିଆ ପୁଅର ସବୁ ଅଦୌଳି ସହୁଥିଲା । ସେ ପୁଣି ଥିଲା ଗୋଟିଏ ଓଲମ୍ପୀ, ଶାନ୍ତ, ନିଶ୍ଚୟ ଭଉଣୀ ପରି । ଯାହା କହିଲେ ଓଜର ଆପଣି କରୁ ନ ଥିଲା, ବୋଲି ମାନୁଥିଲା ।

ହାତ ଅଣ୍ଟାଲି ଝରିଆ ତା'କୁ ଖୋଜୁଛି, ଯାହାକୁ ସେ ପାଖରୁ ତଡ଼ି ଦେଇଛି, ଯାହାର ପେଟର ପିଲକୁ ଅରେ ଚାହିଁ ଦେଇ ଯିବାକୁ ସେ ଆସି ନାହିଁ ?

ଆସି ପାରୁ ନାହିଁ କି ? ଦେହରେ ଶକତି ନାହିଁ ! ମନରେ ବଳ ନାହିଁ ? ଜୀବନ ହୋଇଛି ହା-ହୁତାଣୀୟା ? ଯିବାକୁ ଖବର ପଠାଇ ପାରୁନାହିଁ । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷର ଛଡ଼ାଛଡ଼ି ପରେ ମନରେ ଆଶା ପଶୁନାହିଁ । ସେ ନିର୍ଲଜପଣିଆରେ ଖାଲି ଖବରଟାଏ ପଠାଇ ଦେଲେ ନାପଦରେ ସୁଖ ଓ ନିର୍ଲଜ୍ଜାଲର ଜୀବନକୁ ପଛରେ ଛାଡ଼ି ଟଣ ଆଗୁଆ ହୋଇ ଧାଇଁଯିବ ? କେଉଁ ଭୋଗଭାଗ୍ୟ ପାଇଁ ?

ନିର୍ମଳ ଆକାଶର ମିଟିମିଟି ନକ୍ଷତ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଟଣ ଚାହିଁଲା । ପିଲଟିଦିନରୁ ସେମାନଙ୍କୁ ସେ ସେମିତି ଦେଖିଛି । ସେମାନେ ମୂଳ । ସେମାନେ ବଧୂର । ମଣିଷର ଭଲମନ୍ଦ, ନୀତି ଅନୀତି ସବୁ ଦେଖନ୍ତି । ଦୁଶର ଭାଷା ଶୁଣିଥିବେ । କେଜାଣି ମନର ଭାବନା ବି ଜାଣିପାରୁଥିବେ ।

ସେମାନେ ଭୁଲଜାଣି । ଜାଣୁଥିବେ, ନିରମାଣି ଟଣର ଗୁଡ଼ିତଲେ ଅତୀତ ବାହୁନି ବାହୁନି କାନ୍ଦୁଛି । ଅତୀତର ତୋର ଛଣ୍ଡାଇ ଭବିଷ୍ୟର ତୋରରେ ଜୀବନକୁ

ଚରଦନ ପାଇଁ ବାନ୍ଧବାକୁ, ଅନ୍ୟ ରାହାଧର ଗୁଲିବାକୁ ସେ ରାଜି ହୋଇଛି, ନିଜେ ବେକ ଦେଖାଇ ଦେଇଛି । ଅନ୍ୟ ଗତ ଆଉ ନାହିଁ ।

ଝିଅର ମଙ୍ଗଳ ପାଇଁ ମେ ମହାଦେବଙ୍କୁ ଜଣାଇ ସାରିଛି । କେଉଁଠି ହେଲେ ମହାପାତ୍ର ଉଠୁଥିବ । ଏବେ ବି ସେ ଜଣାଣ କରୁଛି, ହେ ଠାକୁରେ, ତା'କୁ ଭଲ କରିଦିଅ । ସେ ପୁଅ ସକଳ ହେଉ । ଭଲ ବୁଝି ତା'ର ହେଉ ଠାକୁରେ, ସେ ନୂଆ ସମ୍ବାର କରୁ । ସୁଖରେ ରହୁ । ପାଞ୍ଚ ପୁଅଙ୍କର ବାପ ହୋଇ ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଂଶର ନାମ ରଖୁ । ହେ ଠାକୁରେ— !

ଟଣ ହାତ ଯୋଡ଼ି କପାଳରେ ଲଗାଇଲା । ଶୂନ୍ୟକୁ ଚାହିଁ, ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଦେବଦେବ ମହାଦେବଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ବାରମ୍ବାର ଜଣାଣ କଲା । ଦେହ ଗୁଲାଇ ଗୁରିଦଗକୁ ତା'ର ମନର ଜଣାଣ, ଯେତେ ଯେଉଁଠି ଶିବଶଙ୍କର ବଜେ କରନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଲା ।

ଆଖିରୁ ଅମାନ୍ୟ ଲୁହ ଝରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଚରୁକ ଉପରେ ପଡ଼ି ସେ ଲୁହ ଥୋପା ଥୋପା ହୋଇ କୋହୁଥିବା ଉନ୍ମତ-ରୁଚିତ ଶିଖ ଶୀତଳ କରୁଥାଏ । ଖୁଣ୍ଟିଆ କୁଳର ବୋହୂପଣିଆକୁ ନିଜ ମନରୁ, ନିଜ ଅଙ୍ଗରୁ ଧୋଇ ଧାଇଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନିର୍ମଳ କରୁଥାଏ ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ନିଦରାଜିଲା । ସେ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଆଲୋ ଟଣ, କୁଆଟାକୁ ମଣା ଚରିଗଲେ । ମୋ' ଆଖି କେତେବେଳେ ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ଚଇତନ କ'ଣ ଯାଇ ନାହିଁ ? ପିଲାକୁ ନେବୁ ?

ଟଣ ଉତ୍ତର ଦେଲା, କେତେବେଳୁ ସେ ଗଲେଣି । ମୁଁ ଯାଉଛି ରହ ।

ଲୁଗା ସଜାଡ଼ି ଟଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ମୁହଁ ପୋଛିଲା । ବାସ୍ତବ୍ୟ ଗୁଡ଼ି ପ୍ରକୃତସ୍ଥ ହେଲା । ଆଲୁଅକୁ ସାମାନ୍ୟ କମାଇ ସେ ତା' ଜେଜେମାଙ୍କ କୋଠାରେ ପଶିଲା । ତା'ର ଉପସ୍ଥିତିରେ ବୁଢ଼ୀ ହାତ ଭରା ଦେଇ ଉଠିଲେ । ପଚାରିଲେ, କେତେବେଳେ ଗଲା ?

—କହୁଲି ପରା, କେତେଥର କହୁବି ?

—ତୁ ରାଜି ହେଲୁ ତ ?

—ମୋ'ର ରାଜି ଅରାଜିରେ କ'ଣ ଥାଏ ମା ! ବାପା ସିନା ଫେରି ନାହାନ୍ତି, ତୁ ତ ଘରର ମୁରବି ବସିଛୁ । ମୁଁ ବାପ ଘରେ ଝିଅ । ଯେଉଁଠି ନେଇ ଥୋଇ ଦେଲି ସେଠି ମୁଁ ମୋ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ କେବେ ହେଲା କରି ନ ଥିଲି । ଯେତେ ଦୁଃଖ ସହୁଲି, ଦିନେ କେବେ ତମକୁ ଜଣାଇ ନ ଥିଲି । ମାଡ଼ି ମାରି ତଡ଼ିବାରୁ, ପୁଣି ଆସି ଏଠି ଆଣି ନେଇଛି । ଗୋଟାକରୁ ଦିଓଟି ହୋଇଛି । ପୁଣି ଯେଉଁଠି ନେଇ ଥୋଇବ, ଯିବି । ନାହିଁ କରିବାକୁ ମୋ'ର ରାହା ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଉଠି ବସିଲେ । କହିଲେ, ସତ ଯେ, ମୁଁ ପଶୁରୁଛୁ ଚକ୍ରତନ ଉପରେ ତୋ'ର ବଶ୍ୟାସ ନାହିଁ ?

—ନିଜ ଉପରେ ମୋ'ର ବଶ୍ୟାସ ଅଛି ଲେ ମା ! ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ପିଲା ଦିନରୁ ଜାଣେ । ସ୍ତ୍ରୀ ବ ଜାଣିଛି, ସେ ମତେ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଉପରେ ତା'ର ଓ ବାପାଙ୍କର ବଶ୍ୟାସ ନ ଥିଲେ ମୁଁ କ'ଣ ବଳେ ଧାଇଁ ଯାଇ ତାଙ୍କ ଘରେ ପଶିବି ?

ଟଣ୍ଡା ଅରକ୍ଷିତକୁ ତଳୁ ଉଠାଇ କାନରେ ପକାଇ ଗୁଳରେ ଧରିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ନିଜକୁ ନିଜେ କହୁଥିବାର ତା କାନରେ ବାଜିଲା—ମୋ ଟଣ୍ଡା ସବୁଦିନେ କୁହାର ବୋଲନ୍ତି । ମୋ' ଟଣ୍ଡାର ସରସ ବୁଝି । କାର୍ତ୍ତିକାକୁ ବୁଝାଇ ଦେଲେ ସେ ବୁଝିବ । ହେ ବଡ଼ ଠାକୁରେ, ତମେ ସବୁ କରୁଛ । ତମେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସବୁ କରାଉଛ । ହଟ କରି ଭୁଆଁ ବୁଲୁଅ ନାହିଁ । ମୋ ଟଣ୍ଡାକୁ ରାଜରାଣୀ କର । ଦେଖିବି । ସେଇଠୁ ମତେ ଯେଣେ ମନ ତେଣେ ନିଅ । ସରଗ ହେଉ, ନରକ ହେଉ, କି ଆଉ କେଉଁଠିକି, ତମ ଇଚ୍ଛା ।

ଟଣ୍ଡା ମନ ଉତ୍ସାହରେ ନିଜ କୋଠରୀକୁ ଆସିଲା ।

ଭବିଷ୍ୟ ଜୀବନର ସୁଖସ୍ୱପନରେ ଦିନରାତି ତା'ର ବେଗି ବେଗି କଟି ଯାଉଥିଲା । ତା'ର ଉପତ ଚଳନରେ ନିନ୍ଦାଦିନିଆ କାମଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ଖାଲି ହାତ ହଲାଇଲେ ହୋଇଯାଏ । ଚଳନରେ ଫୁଲି । ମୁହଁରେ ହସ । ଗଲୁଅଇଲୁଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଜ ଲଜ ଅଲପ ଆଲାପ । ସତେକ ସେମାନେ ସବୁ ଜାଣିଲେଣି ।

ଦିନ କେଇଟିରେ ସେ ଧାରଣା ତା'ର ବଦଳିଗଲା । ସେ ବୁଝିଲା, ଶିବ-ରାତ୍ରିର ଘଟଣା କାହାର ଗୋଚରକୁ ଆସି ନାହିଁ । ତବଡ଼ବା ଜେଜେମା ବୁଝୁକୁ ଆସୁଥିଲେ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି ।

ମନ ଖୋଜୁଥିଲା ଚକ୍ରତନକୁ । କାହିଁକି ସେ ମୁହଁଛପା ଦେଇ ରହିଲେ ? ଶିବରାତ୍ରିର ସୁହାଗ ସେ କ'ଣ ମନରୁ ପୋଛିଦେଲେ ? କିଏ ଜାଣେ କାହିଁକି କାହାର ମନ କ୍ଷଣକରେ ବଦଳିଯାଏ ? ତାଙ୍କର ସ୍ନେହର ଦାନ ରୂପ ସେ ଯାହା ତାକୁ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ, ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଟଣ୍ଡା ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇ ନ ଥିଲା; ଓଲଟି ବିନୟର ସହିତ ମନା କରିଥିଲା । ତାଙ୍କର ମନରେ, ନିଜ ଅଜାଣତରେ ସେ କ'ଣ ଆଘାତ ଦେଇଥିଲା ? ସେ କଣ କିଛି ମନତଳେ ମାଗୁଥିଲେ,

ଯେଉଁ ମାଗୁଣୀ ପାଇବାର ଆଶାର ନିଶ୍ଚିତତା ତାଙ୍କ ଆଖିରେ ମୁହଁରେ ନୂଆ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛି କି ? ଦେହରେ ଉତ୍ସାହର ତେଜ ଛୁଟାଇ ଥିଲା ?

ନିଜକୁ ନିଃଶେଷ କରି ତାଙ୍କ ହାତରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାର ପ୍ରବଳ ଆଦେଶର ବେଗକୁ ଆକଟି ଅଟକାଇଲା ଚେ'ଖିଥିବା ପରିଣାମର ଡର ! ସେ ଗେରପ୍ରସ୍ତୁତ, ବାପଘରେ ଆଶ୍ରୟଲେଖା, ଘରବାହୁଡ଼ା ଯୁବତୀ ଝିଅ । ଅରେ ଧଇର୍ଯ୍ୟର ଦଳ ଶୁଦ୍ଧିଲେ ଆଉ କ'ଣ ସେ ନିଜକୁ ଆକଟି ଅଟକାଇ ରଖି ପାରନ୍ତା ?

ଆସିଲେ ନାହିଁ କାହିଁକି ? ତାଙ୍କପରିକା ନିର୍ଭୟ ସତ୍ତାଟି ମଣିଷ, ପ୍ରତାପୀ ମଣିଷ ଲୋକନିନ୍ଦାକୁ ଡରାନ୍ତେ ? ଅବା, ମନରେ ତାଙ୍କର ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ? ତେବେ ଅଲୋପ ସଙ୍ଗରେ ଅରକ୍ଷିତକୁ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ନେଇଯିବାକୁ ମଧୁଆକୁ ସେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି । ଅଲୋପ ସଙ୍ଗରେ ପିଲଟି ତାଙ୍କ ଘରେ ଝେଲେ । ଚାନ୍ଦର ବାକରକୁ, ବେଶୀ ତ ମଧୁଆକୁ ସେ ତାଗିଦ୍ କରି ଯବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ଯେମିତି ସେ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଏକୃଷ୍ଟିଆ କୁଆଡ଼େ ନ ଗୁଡ଼େ ।

ଅରକ୍ଷିତକୁ ନିଜ ପିଲା ପରି ସେ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ।

ଟଣ୍ଡର ମନ ଜାଣିଲା ପରି ତା'ର ଜେଜେମା ଦିନେ ମଧୁଆ ହାତରେ ଝେର ପଠାଇଲେ । କହିଲେ, ମୁଁ ଜାଣେ, ବାବୁଙ୍କର ବାର କାମ । ତର ମିଳୁ ନ ଥିବ । ଚାଲି ଚାଲି ଆରପାହୁଯାଏ ଯିବାକୁ ମୋ' ବଳ ପାଇବ ନାହିଁ । ଗଦାଏ ବାଟ । ବାବୁଙ୍କୁ କହିବୁ, କେବେ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ବେଳ ମିଳିଲେ ଟିକିଏ ଇଆଡ଼େ ଆସିବେ ।

ମଧୁଆ କହିଲା, ହଉ । ରାତି ଯେତେବେଳେ ଯାଏ ଅମ ବାହାର ଖଣ୍ଡରେ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କର ଯିବା ଆସିବା କାରବାର ଲାଗିବ । ଚଉପାଢ଼ୀରେ ଆଲୁଅ ଜାଳି ଲେଖା ପଢ଼ା କାମ ହେଉଛି । ବାବୁଙ୍କୁ ଫୁଲୁସତ ମିଳୁ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡ କହିଲା, ବେଳ ଦେଖି ଲୋକେ ଗଲପରେ ରୁ କହିଦେବୁ ।

—ହଁ, କହିବି ।

ଫଗୁଦଶମୀ । ରବିବାର, ସଞ୍ଜ । ରଥଆ ଆସି କହିଦେଇ ଗଲା, ତା' ରଘୁ ମାମୁଁ ଆସିଥିଲେ । ତା' ବାପାଙ୍କୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ତା' ମାମୁଁ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ଘରେ ପୁଣି କ'ଣ କଳିଆ ଗୋଲ ଲାଗିଲାଣି । ତା' ବାପା ମିଳାମିଶା ନ କରାଇଲେ ସେମାନେ ପିଟାପିଟି ହେବେ । ଗାଈ ଦୁହିଁବାକୁ ସେ ରହି ପାରିବ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡ ଘରପାତଟି ଶେଷ କଲା । ମୁହଁ ସଞ୍ଜ ନ ହେଉଣି ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କ ମୂଳରେ ସଞ୍ଜବତୀ ଥୋଇ ଓଲଟି ହେଲା ! କେଉଁ ଜଣାଣ ସେ କେବେ ଘେନା କରିଛନ୍ତି ?

ମନର ଅଭିମାନକୁ ଆଡ଼େଇ ଟଣାଇ ଆସା ଗୁହାରି କଲ, ଅରକ୍ଷିତକୁ କୋଟି ପରମାୟୁ ଦିଅ ମା !

ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପିଠିରେ ନାଉ ହୋଇ ଅରକ୍ଷିତ ତାଙ୍କୁ ମନ-ଶୁଷ୍କରେ ଦୋହଲାଇ ଥିଲା । ବୁଢ଼ୀ ପାଟି କରି କହୁଥିଲେ, ରହରେ ଚଗଲ, ନଳଟଣର କାଚ ହାତରୁ ଖସିପଡ଼ିବ ।

ବୁଢ଼ୀ ଆଲୁଅ ଜଳାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଆଗରେ ମଧୁଆ ହାତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଡ଼ାଟାଏ ଧରି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ଟଣାଅଡ଼କୁ ମୁହଁ ଲୁଲାଇ କହିଲା, ନିଅ, ବାବୁ କ'ଣ ପଠାଇଛନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ୀ ଆଲୁଅ ଦର୍ପଟି ଜଳାଇଲେ । ପରୁରଲେ, ହଇରେ ମଧୁଆ, ମୋ ଖବର ରୁ ଦେଇଥିଲୁଟି ?

ମଧୁଆ କହିଲା, ଯେଉଁଦିନ ତ କହିଥିଲି ।

— ଦିନଦିନ ହେଲା । ଭୁଲିଗଲା ପରା । ମୁଁ ପଚାରୁଥିଲି ବୋଲି ଆଉ ଥରେ କହିଦେବୁ । ସେ ପୁଡ଼ାଟି କ'ଣ ରେ ?

— ଦେଇଛୁ ଦେବାକୁ କହିଲେ । ମୋ ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେଇ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଚାଲିଗଲେ । ଦୋଳ ପୁନେଇଁ ଅଳପ ଦିନ ଅଛି । ଗାଁ ମେଳଣ ପାଇଁ ଗୁମା ଅସୁଲ ଆହୁରି ସରି ନାହିଁ । ସେଇ କାମରେ ନିଜ ଯାଉଛନ୍ତି । ଫେରୁଛନ୍ତି ରାତି ଅଧରେ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ଆଲୋ ଟଣା, ଏବେ ବୁଝିଲି, ଆସିବାକୁ ସେ ବେଳ ପାଉ-ନାହିଁ । ରାଧାଗୋବିନ୍ଦ ଠାକୁରଙ୍କ କାମ ଆଗ । ହଉ, ତୁ ଯା'ରେ—

ଟଣା ମଧୁଆ ହାତରୁ ପୁଡ଼ାଟି ନେଲା । ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଖରେ ଥୋଇ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଜଳିବାକୁ ତା ପଛେ ପଛେ ଗଲା ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଫେରିଆସି କହିଲା, ଅରକ୍ଷିତ ତୋ' ପାଖରେ ଥାଉ । ମୁଁ ଆଗ ଗାଈ ଦୁହିଁ ଆଣେ । ବୁଧେଇ କେମିତି ବୋବାଳି ଗୁଡ଼ୁଛୁ ଶୁଣୁ ?

— ଖୋଲୁନୁ ପୁଡ଼ାଟି ! ଲୁଗା ଥିଲା ପରି ଲଗୁଛି ।

— ତୁ ଖୋଲି ଦେଖୁଥା ! ଗାଈ ଉଛୁନ୍ନ ହେଲଣି ।

ଗୋଟିଏ ହାତରେ ଆଲୁଅ ଓ ଆଉ ହାତରେ ଠେକିଧରି ଟଣା ବାରିଆଡ଼କୁ ଗଲା ।

ମେଘ ନ ଥିଲା ନିର୍ମଳ ଆକାଶରେ । ଦଶମୀ ଜନ୍ମ ତୋର ଦଶୁଆଏ ।

କାମ ସାରି ଟଣା ଶୀର ଠେକି ନେଇ ରୋଷସରେ ପଶିଲା । ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଭଲେ ଟଣା, ଦେଖିବୁ ଆ । ଚଇତନ କେତେ ପୁନର ଜନମ ପଠାଇଛି । ବଡ଼ ଲୋକର ବଡ଼ ମନ । ଜଳନ୍ଦି ଆ ।

ସେସବୁର ଭିତରୁ ଟଣ ଜବାବ ଦେଲା, କିଏ ନେଇ ପଲାଉଛନ୍ତି ମା, ଏମିତି ଉଛୁଳୁ ହେଉଛୁ କାହିଁକି ? ବୁଲି ଲଗାଇ ଶୀରତଳ ବସାଇ ଦିଏ । ପିଲାଟା ଖେଳି ଖେଳି ଆସିବ । ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ଉଠିବାକୁ ହଇରାଣ କରିବ ।

—ଆଲୋ, ଦେଖି ଯାଆନ ! ପୁଡ଼ା ଭିତରେ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି । କେଡ଼େ ଯତନରେ ବାନ୍ଧିଛୁ !

ଟଣର ହଲକ ଶୁଣିଗଲା । ବୁଲି ଜଲାଉଣି ସେ ମନେ ମନେ ଗୁଣି ହେଉଥିଲା, କ'ଣ ହୋଇପାରେ ? ମନା କରିଥିଲା, ପୁଣି ଆଉ କି ଗହଣା ପଠାଇ ଦେଲେ ? ଲୋକେ କ'ଣ କହିବେ ନିଶ୍ଚୟରେ ନାହିଁ ? ପରଲୁଗା ପିନ୍ଧି ଯାତକୁ ଯିବାର ବେଢ଼ାର ହେବ । ନୋହଲେ, ପେଟପରି ନିଜ କୋରଡ଼ରେ ସାରାଦିନ ଲୁଚି ରହିବ । ଜାଣି, ଘାଟରେ ତ ସେ କୁଆଡ଼େ ବାହାରେ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ତାଙ୍କ ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ସେ ମାଟେଇ ରହିଲା । ମନ ଛନ ଛନ । କାମ ବାହାନାରେ ବାଆଁରେଇ ହୋଇ ଥରେ ଯାଇ ଗୁଡ଼ିଦେଇ ଆସିବାକୁ ଆଗ୍ରହ ହେଲା । କିନ୍ତୁ ଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ ।

ଜେଜେମା ତା'ର ଭଣ୍ଡା ସଫାରକୁ ନୂଆକରି ଗଢ଼ିବାକୁ ଆରୁର । ଦିନେ ଯାହାଙ୍କୁ ଶୟନମଣ୍ଡଳେ, ଯାହାଙ୍କ ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଜୀବନରୁ ବଳି ଅଧିକ ସୁଅ ମଣିଷମାନେ ଜେହେଲ ଖଟୁଛୁ, ତା' ପାଖରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ, ତାକୁ ସେନେହରେ ବାନ୍ଧ ରଖିବାକୁ ସେ ତାକୁ ମତାଉଛନ୍ତି । ଉଠୁକାଉଛନ୍ତି । ସୁଯୋଗ ଦେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ତାଙ୍କରେ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଯିବାକୁ ସେ ଆପଣାଗ୍ରାସ ଲଜରେ ସଜି ଯାଉଥିଲା ।

ଟଣ କହିଲା, କେମିତି ଯିବି ମା ? ଶୀର ଉଭୟ ବୁଲିରେ ପଶିବ ।

ବୁଢ଼ୀ ତାକୁ କହିଲେ, ହଉ ହେଲା । ତୋ' ଶୋଇବାଘର ଖଟ ଉପରେ ରଖି ଦେଉଛୁ । ଓଜନଆଁ ଗ୍ରେଟ ପୁଡ଼ାଟି ଖୋଲୁ ନାହିଁ । ଦେଖିବୁ...

ଟଣ ରୋଷେଇ କାମରେ ମନ ଦେଲା । ତରତର ହେଲା ନାହିଁ । ଭାବିଲା, ଯାହା ସେ ପଠାଇଥାନ୍ତୁ, ସେ ଆନନ୍ଦରେ ଗ୍ରହଣ କରିବ । ବ୍ୟବହାର କରିବ । ତାଙ୍କର ମନ ଉଣା କରିବ ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ଆଗ୍ରହରେ ବନ୍ଧିବାଡ଼ି ପକାଇବ ନାହିଁ ।

ଭାବିଲା, କେବେ ତା'ର ବାପା ଫେରିବେ ? ଫେରିବାର ବେଳ କ'ଣ ହୋଇ ନାହିଁ ? ସେ ଯଦି ଚଇତନଙ୍କର ପ୍ରସାଦରେ ରାଜି ନ ହୁଅନ୍ତି ? ତା'କୁ ଗୋଡ଼ରେ ଆଡ଼େଇ ତା' ଅନୁନୟ ବି ଦେନା ନ କରନ୍ତି ? ସେ କି ବୁଝି କରିବ ?

ନ ବୁଝି ନ ସୁଝି ନାଟୁଣ-ବାଘୁଣୀର ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି ତାକୁ ତା'ର ବାପା ଯମଧୁରକୁ ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । ଦେଲା ନାହିଁ, ହେଲା ପାରି, ଏଇ ଘାଟରେ । ତା'ର ମଞ୍ଜୁଳିକୁ ଖୋଜି ନ ଥିଲେ । ତା'ଙ୍କ ଲେଖାରେ ଟଣ ମରିଥିଲା ।

ସେ ପୁଣି ଭୋଗିଛି, ଦୁଃଖ ମହୁଛି, ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଘାଣ୍ଟିଚକଟି ହୋଇଛି । ସେ ମାନ-ଅପମାନ, ପ୍ରଶଂସା-ନିନ୍ଦା ମନରେ ଭେଦାଇଛି । ତଥାପି ଯୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିଛି । କି ସ୍ତ୍ରୀ, କି ପୁରୁଷ, ତାଙ୍କର ସ୍ୱଭାବପ୍ରକୃତିର ପରିଚୟ ପାଇଛି । ରୂପଭେଦ, କଥାଭାଷା ଓ ସ୍ୱଭାବପ୍ରକୃତି ସଙ୍ଗେ ଚିହ୍ନାପରିଚ ହୋଇଛି । ଜଣକଣକଠାରେ ଏସବୁ କେଡ଼େ ଅଲଗା ଅଲଗା । ବିଭିନ୍ନ ବେଳାକାଳରେ, ସୁବିଧାସୁଯୋଗରେ ବଦଳୁଥାଏ । ନୂଆ ନୂଆ ରଙ୍ଗ ବୋଲି ହେଉଥାଏ । ଯାହା କହନ୍ତି—ମଣିଷ ମନ, କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ଥାନ !

ଆଉଟି-ପାଉଟି ହୋଇ ସେ ନୂଆମଣିଷ ହୋଇ ସାରିଛି । ସେ ପଲର ବର୍ଣ୍ଣର ଅଜଣା ଝିଅ ନୁହେଁ ଯେ ଆଉମାନେ ଯେମିତି ନୟାବଦେ ସେ ନାଚିବ । ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ତା' ଉପରେ ବୋହୁଗଲଣି । ନିଜର ଭବିଷ୍ୟ ସଙ୍ଗେ ତା' ପେଟରୁ ଜନମି ଥିବା ଅବୋଧ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ପିଲାଟିର ଭବିଷ୍ୟ ବିଷୟ ଯାହା ଭଲ ମଣିବ ସେ ଅବଶ୍ୟ କରିବ ।

ଯାହା ହେବାକୁ ଜଣେ ତ ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସ୍ନେହକୁ ମନର ଭୂଷଣ କରିବ । ତାଙ୍କର ଦାନକୁ ଦେହର ଭୂଷଣ କରିବ । କିଏ କ'ଣ କହୁବ କାନରେ ବାଜିଲେ ବାଜୁ, ମନରେ ପୁରାଇବ ନାହିଁ । ତା ବାପ ଅମଙ୍ଗ ହେଲେ ହେଉଛି, ସେ ଅମାନିଆ ହେବ । ଅଲେଖକୁ ଆପଣାର କରି ଅରକ୍ଷିତକୁ ତାଙ୍କ ପାଦତଳେ ସମର୍ପି ଦେବ । ବାପ ତା'ର ପର କଲେ କରନ୍ତୁ । ସେ ଡରିବ ନାହିଁ । ସୁଧାର ଗାଈର ବାନ୍ଧୁକ ମରେ । ସଂସହଣୀର ପିଠିରେ ବେତବାଡ଼ ଗରଜି ଯାଏ । ଭଲରେ ଦୁନିଆଁ ନାହିଁ ।

ସଞ୍ଜ କେବଠାରୁ ଗଡ଼ିଗଲଣି । ଦଶମୀ ଜନ୍ମ ମୁଣ୍ଡ ଉପରୁ ପଶ୍ଚିମ ପାଖକୁ ଡଳିଲଣି । ପାତଳା ଧୋବଳ ବଉଦ କାନ୍ଥୁ ମାଡ଼ି ଆସି ସେହି ଖଣିଆ ଜନ୍ମର ମୁହଁର ଝଲକ ମଳିନ କରିଛି । ଘାଟ ଶୀତଳ ହେଲଣି ।

ଟଣ୍ଡା କାନେଇଲ । କେକେମାଙ୍କର ଗପ, ଆଉ ଅରକ୍ଷିତର ପାଟି ଧାରୁ ଶୁଭୁ ନାହିଁ । ଘର ଭିତରେ ଲଣ୍ଠନ ଜଳୁଛି ।

ଟଣ୍ଡା ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଥିବା ଆଲୁଅ ତେଜିଲା । ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଘରର ଦ୍ୱାରବନ୍ଧ ପାଖକୁ ଯାଇ ଭିତରକୁ ଚାହିଁଲା । ଦେଖିଲା, ମସିଣା ଉପରେ ଦିହେଁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ପୁଅର ପିଠିରେ ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କର ହାତୁଆ ହାତ ଆପିଛନ୍ତି । ଭାବଳ ତାଙ୍କୁ ଉଠାଇବ ନାହିଁ । ତା' ନିଜର ଦେହଟା ଗରମ ଲାଗୁଛି । ରୋଷଘରର

ଧୂଆଁ, ଧାସ, ଆଉ ନିଜର ଝାଲରେ ଅଠାଳିଆ ଅମନା ହୋଇଛି । ଅସୁଖ ଲଗୁଛି ।
 ଦ' ବେଳା ସ୍ନାନ କରିବା ତା'ର ଅଭ୍ୟାସ । ସେଇଆ କରିବ । ନିଶ୍ଚଳ ବେଳ ।
 ସେଇଠୁ ସେ ଦେଖିବ, ଚଇତନ ପାଶେ କ'ଣ ପଠାଇଛନ୍ତି ।

ବାରମ୍ବାର ସବୁକାମ ସାରି ଫେରି ଆସିଲା । ଶୁଖିଲା ଲୁଗା ପାଲଟୁଣୁ ନିଜର
 ଭରପୁର ତନୁକୁ ନିରେଖି ଦୀର୍ଘଶ୍ବାସ ଛୁଡ଼ିଲା । ଟିକିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ହେଲା । ପୁଣି
 ଦୋଟିଗଲା ବିଷାଦ । କେତେଦୂର ଏ ଦେହର ତେଜ ରହିବ ? କେତେ ଦିନ
 ନିଜେ ଝଲକି ତା'ର ଝଳ ନିଶ୍ଚେ ପାରିବ ? ନିରାଶାପଣ ଦେହ ଓ ମନର ଟକକୁ
 ଛଟପଟ କରେ । ଅଧୀର କରେ । ହାଲିଆ କରି ଶୁଆଇଦିଏ । ସତେ କି ସେ
 ଅରଣ୍ୟଟକ ଚରଦନ ପାଇଁ ଶୋଇଲା । ଆଉ ଉଠିବ ନାହିଁ । ସେଇଟା ଅନେତ୍ରା,
 ଅଖୋଜା ।

ନିଜ ଅନୁଭବରୁ ଟଣି ବୁଝିଛି, ସେ ଟକ ମରେ ନାହିଁ । ଦାଲିଆ ହୋଇ
 ପଡ଼ିଥାଏ । ଅନ୍ୟର ସୁଖ ଯୌଗନ୍ଧ୍ୟ ଗୋଚରକୁ ଆସିଲେ, କେହି ଭବିଷ୍ୟ ସୁଖର
 ମୁଗତୁଣ୍ଡା ଆଡ଼କୁ ଆଖି ଓଟାରି ନିହାରି ଦେଲେ, ସେହି ଦେହ ଓ ମନର ଟକ ମୁଣ୍ଡ
 ଟେକେ । ଚଳଣିକୁ କାଉଲା-ବାଉଲା କରେ । ପୁଣି, ଦୁରାଶାର ଖରାଦ
 ଉଠେଇ ଗଲେ ଦେହ ଓ ମନର ତାପର ଧାସ କମେ । ଅଶାହଜା ଟକ ଅଚେତନ
 ନିଦର ଆଶ୍ରା ଲେଡ଼େ ।

ଚଇତନଙ୍କର ଘର ସଂସାର ଗୋଟାଏ ମୁଗତୁଣ୍ଡା ନୁହେଁ କି ? କିଏ ଜାଣେ ?
 ପିଲା ଦିନରୁ ସେ ସ୍ନେହ କରୁଥିଲେ । ବିମଳା ଜାଣନ୍ତି । ସେ ବାପଘରକୁ ଫେରି-
 ଆସିଲା ପରେ ଯେତେବେଳେ ବିମଳା ଜାଣିଲେ ଯେ ଟଣି ଆଉ ଶାଶୁଘରକୁ
 ବାହୁଡ଼ିବ ନାହିଁ, ପୁଣି ସ୍ବାମୀ ତାର ଅପବାଦ ଦେଇ ଘରୁ ଡାକିଛନ୍ତି, ଟଣର ପିଲାକୁ
 ଦେଖିବାକୁ ସେହି ନିଷ୍ଠୁର ଥରେ ଆସିଲା ନାହିଁ, ସେ କ'ଣ ଭୋଗରେ ଦାଣ୍ଡି ହେଲା
 ବେଳେ ଅନ୍ୟ କଥା ବିଚାରୁଥିଲେ ?

ଭାବୁଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଆନ୍ତେ ଦୁଷ୍ଟରସା ଟଣକୁ ତାଙ୍କ ସ୍ବାମୀ ଅନ୍ୟ-କ୍ଷେତ୍ରରେ
 ସ୍ନେହ କରିବେ ? ଯୁବତୀ, ଗେରପ୍ରଛଡ଼ା, ମୁରବିର ଆକଟ-ନ-ଥିଲା ଟଣର ରୂପ
 ଲଜ୍ଜିତ । ସାମ୍ୟ ଜଳଜଳ ଟଳଟଳ ହେଉଛି । ସେ ଗାଁ ଝିଅଟା । ତାର କି ଲଜ-
 ସରମ ? ସେହି ଟଣ ଭଲରେ ହେଉ ମନରେ ହେଉ ଚଇତନଙ୍କୁ ଆଦରି ରହିବ ?
 ତାଙ୍କ ପିଲା ଦୁଇଟାଙ୍କ ଗନ୍ଧା ନ'ପା ହେବ ?

କେନାହିଁ, ଏପରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ତାଙ୍କୁ ଦାରିଥିବ । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଟଣର
 ଉପସ୍ଥିତି ଓ ଉଲ୍ଲେଖପଣିଆ ଶ୍ରେଣୀ-ମନରେ ଅନିବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଆଶଙ୍କା ଆସିଥିବ । ଭର୍ତ୍ତା,
 ପୁଣି, ନିସାହାସିଆଁ ? ଶରଣ ପଶିବାକୁ ଏସବୁ ମନକୁ ଆଉଁସ କରିଥିବ ?
 ସେହି ଆଉଁସତାର ବାହାର ପ୍ରକାଶ ତାଙ୍କର ଅଧିକା ସ୍ନେହ ? ଭୁଣ୍ଡର ଶେଷ
 କଥା ? ...ଉପହାର ।

ଅକାନ୍ତର ଭାବନାରେ ସେ ସରମିଗଲା । ନିଜକୁ ମଣିଲା ପାତଙ୍ଗ । ପୁଣି ଭାବିଲା, ସେ ନିର୍ମାୟା ଥିଲେ । ତାଙ୍କ ମନରେ କାହ୍ନୁ କୃତକପଟ ପଣିବ ? ସ୍ବାମୀଙ୍କୁ ସେ ଦେବତା ପରି ମଣୁଥିଲେ ।

ଟଣ ନିଜକୁ ଧୂଳିକାରି ଆଲୁଅ ଧରି ଘରେ ପଶିଲା । ଖଟ ଉପରୁ ପୁଡ଼ାଟି ଉଠାଇ ତଳକୁ ଆଣିଲା । ଖୋଲିଲା ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଇଁ ଧଡ଼ ନ ଥିବା ମୋଟା ଧୂଲେଇ ମିଲ୍-ଲୁଗା । ସେମିତିକା ଶାଢ଼ି ସେ ପିନ୍ଧନ୍ତି । ପୁଅ ପାଇଁ ନେଲିଆ ରଙ୍ଗର ଅଧାପ୍ୟାଣ୍ଟ, ପୁଣି ସେହି ରଙ୍ଗର ଅଧା-କାମିଜ, ସେଥିରେ ଆଗପଟେ ସୁନେଲି ସୁନାର ଦି ଧାଡ଼ି ଫୁଲ । ତା' ଗୋରା ଦେହକୁ ଖାସା ମାନବ । ଶାଢ଼ିଟିର ରଙ୍ଗ ଗୋଲପୀ । ଟିକିଏ ଫିକା । ଚଉଡ଼ା ଧଡ଼, କମକୁଟ ନକସା । ଦକ୍ଷିଣୀ ହୋଇଥିବ । ପାତଳା ହେଲେ ବି ଗାଫୀ । ପଣତ ପାଖରେ ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ିକା ଅଜଣା ଫୁଲର ବୁଟି । ସେହି ରଙ୍ଗର ବ୍ଲାଉଜ୍ । ଖଣ୍ଡିଏ ସାପା ।

ସବୁ ତା' ଆଖିକୁ ସୁନ୍ଦର ଦିଶିଲା ।

ଛୋଟ ପୁଡ଼ାରେ ଗୋଟିଏ ସୁନାହାର । ତା' ତଳେ, ଭଙ୍ଗା ହୋଇ ରଖା ହୋଇଛି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦଣ୍ଡକଙ୍କିଆ ନୋଟ୍ । ସେତକ ମଝିରୁ ଖୋଲିଗଲା । ଦିଶିଲା ଖଣ୍ଡିଏ ଚିଠି !

ଆଗ ଟଣ ହାରଟିକୁ ଉଠାଇଲା । ଲମ୍ବତେନ୍ଦ୍ର ହାରଟି ବନ୍ଧୁ ପରିକା । ଚକ ଚକ । ପାନପତର ଆ ଯଦକରେ ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଯୁଗଳ ମୂର୍ତ୍ତି । ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି । ଅଧିକ ଆନନ୍ଦ ଓ ଅଳପ ଭୟରେ ଟଣ ବତଳିତ ହୋଇ ପଦାକୁ ଚାହିଁଲା । ଅଗଣାପାରି ଦାଣ୍ଡଘରର ଭିତରକନ୍ଦାଟ ଖୋଲ ଥିଲେ ବି ବାହାର କନ୍ଦାଟ ବନ୍ଦ ହୋଇଛି । ସେ ନିଜେ ଶିକୁଳି ଦେଇଥିଲା । କେଜାଣି, କାଲେ ଖୋଲ ଥିବ । ନିଶ୍ଚିତ ଓ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବାକୁ ସେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଧାଇଁଲା । ଖୋଲ କବସ୍ଥ ଅଧ-ଫୁଲ୍ଲା ପିଠି ଉପରେ ଦୋହଲୁଥାଏ ।

ଦ୍ଵାର ପରସି ଫେରିଲା । ଜେଜେମା-ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଘରକୁ ଉଡ଼ୁଙ୍କି ଚାହିଁଲା । ଦିହେଁ ଖୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଅରକ୍ଷିତ ଦୀର୍ଘଶାସ ଗୁଡ଼ୁଡ଼ୁ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ନାକର ଶବ୍ଦ । ଟିପେଇ ଟିପେଇ ନିଜ କୋଠରୀକୁ ସେ ଫେରି ଆସିଲା । ତଳେ ବସି ହାରଟିକୁ ପୁଣି ଟେକିଲା । ଗରିବ, ନିରମାଣୀ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ସୁନ୍ଦର ହାର । ଯେଉଁ ଖଣ୍ଡିକ ତା'ର ଶାଶୁ ବେକରେ ନାଲି ଦେଇଥିଲେ । ସେଇଟା ସ୍ବା ପାଖରେ ପୋଇଲା ପରି । ତାଙ୍କର ବାଳୁଙ୍ଗା, ମଦୁଆ, ଗଞ୍ଜୋଡ଼ ପୁଅର ବାଧ୍ୟତାରେ ସେ ସେଇଟାକୁ ଶିବବାବାଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲା ।

ଏଇଟି ଦ୍ଵାରକାକରେ ସାର । ଶ୍ୟା-କୃଷ୍ଣ ଦହେଁ କେମିତି ଏକାଠି ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ! ମିଶାମିଶି ! ତାକୁ କେମିତି ମାନବ ? ଟଣ୍ଡା କବାଟ ଆଡ଼କୁ ବୁଲି ବସିଲା । ଭଲୁସା ଗୁଡ଼ରୁ ବସନ ଓଲଟି ଦ୍ଵାରଟିକୁ ବେକରେ ଝୁଲାଇଲା । ସଜାଡ଼ିଲା । ଭରଜ ଆବୋର ଦ୍ଵାର ଲମ୍ଫିଲା ଆସ୍ତର ତଳକୁ । ମଝିରେ ଝୁଲିଲା ଯୁଗଳ-ମୁଣ୍ଡିର ମଦକ ।

ବସନ ସଜାଡ଼ିଲା । ଚଠିର ଶଙ୍ଖ ଖୋଲି ପଡ଼ିଲା । ...ଦୋଳ ପୁନେଇଁ ପାଇଁ ପଠାଇଲା । ନୃତ୍ୟଗ୍ୟ ଅଲେଖଟି ଛଡ଼ା ଦୁନିଆଁରେ ମୋର ନଜର ବୋଲି ମଣିବାକୁ କେବଳ ଭୁଲ ତ ଅଛି; ଆଉ ତୋ'ର ପୁଅଟି । ନଜେ କ'ଣ ଯାଇ ନ ଥାନ୍ତି କି ? ତୋ'ର ସ୍ନେହ ମନେ ଓଟାରୁଛି । କନ୍ତୁ, ତୋର ନନ୍ଦା-ପାଇବା ଡର ମୋ ଗୋଡ଼ ଅଟକାଇଛି—

ଅମା ନିଆଁ ପାଦ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇଲେ ପଛରୁ ଓଟାରୁଛି ଗୋଟାଏ ଦୋଦୋ-ପାଶୁଆ ମନ, ଦୃଢ଼ଗୁଡ଼ୁ ଶବନା । ମୋ ଉପରେ କ'ଣ ତୋର ବଶ୍ଵାସ ନାହିଁ ? ସଦା ଆଆନ୍ତା, କାନ୍ଦିକ ଭୂ ଅନେକାଙ୍କ ପରି ଆଗକୁ ଆସିବାକୁ ପୁଖ ପାଆନ୍ତୁ ? ପରୁରଲ ଲେନଙ୍କୁ ଭୂ କ'ଣ କହି ପାରନ୍ତୁ ନାହିଁ ଯେ, 'ସେଇ ଘରକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲୁ ସେ ଘର ବୋହୂର ଯାନହେଁସର ଆସୁଲାକରୁ ସେ ମୁଠିଏ । ବାଳତକ ଝରିଆର ମଦ ଗଞ୍ଜେଇରେ ଯାଇଛି ।'

ତୋଳଖରର ପାଇଁ ସାମାନ୍ୟ ଶହେଟି ଟଙ୍କା । ମିଳିଲା କି ନ ମିଳିଲା ନଜେ ଯାଇ ଚାହିଁ ଆସିବ । —

ଟଣ୍ଡା ନଜକୁ ନଜେ ପରୁରଲ, କେବେ ଆସିବେ ? କେତେବେଳେ ? ସତେ ମେ କ'ଣ ଅନେକାଙ୍କ ପରି ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଠିଆ ହେବ ? ତାଙ୍କର ସେନେହ ପରୁରକୁ ଅପମାନ ଦେବ ? ଅସ୍ତ୍ରୀକାର କରିବ ? କାହାକୁ କାନ୍ଦିକ ଡରବ ? କିଏ ପରୁରଲେ କି ଜବାବ ଦେବାକୁ ହେବ ଚଠିରେ ସେ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ମନ ଖୁସିରେ ଟଣ୍ଡା ଟଙ୍କା ଢଳ ଗଣି ସେହି ଚଠିରେ ଗୁଡ଼ାଇ ଟିଣ ବାଳସରେ ଲୁନାତଲେ ଲୁଗାଇ ରଖିଲା । ଖବରକାଗଜ ପୁଲିକ, ଯନ୍ତ୍ରରେ ଶାଢ଼ି ଓ ଜାମା ଗୁଡ଼ାହୋଇ ଆସିଥିଲା, ତାକୁ ଗଞ୍ଜି ବାନ୍ଦ୍ଵ କଡ଼ରେ ଗଲାଇ ଦେଲା ।

ନଜ ପାଇଁ ଆସିଥିବା ମାୟା, ଦୁଇଟି ଓ ଶାଢ଼ି ପିନ୍ଧି ବେକରେ ଦ୍ଵାର ଝୁଲାଇଲା । କିଏ ଜାଣେ, କାଲେ ତା'ର ମନ ପରସିବାକୁ ସେ ଦୂଠାତ୍ ଆସି ପହଞ୍ଚି ଯିବେ ? ଶୁଭ ତ ବେଶୀ ହୋଇ ନାହିଁ ।

ମନରେ ମଳୟ ଲାଗିଛି । ପୁରୁଣା ଦେହ ପଲ୍ଲବ ଉଠିଛି । ପୁଲକ ଉଠିଛି ।
ନିରାଶ କାମନା ନୂତନ ଜୀବନ ଲାଭିଛି । ରକ୍ତରେ ଖେଳିଛି ବଳୁଳର ଡେଉ ।
ଝୋଡ଼ଣୀର ଉନ୍ମାଦନାରେ ମେ ଅଧୀର ଅସ୍ଥିର ହୋଇଛି ।

ନିଜର ରୂପକୁ ଅରେ ନିରେଷି ଆସ୍ତ-ସନ୍ତୋଷ ଲଭିବାକୁ ସେ ଆକାଶ
ଖୋଜିଲା । କାନ୍ଧରେ ଝୁଲୁଛି । ଉଠାଇ ଆସି ଆଲୁଅ ତେଜିଲା । ନିଜ ମୁହଁକୁ
ଗୁଞ୍ଚିଲା । ସତେଜ ଆଜି ସେ ସେଇ ମୁହଁଟିକୁ ନୂଆ ଦେଖୁଛି । ଆସି ତଳର ମହଲ-
କାଳିମା ଦୃଷ୍ଟି ଓଟାରୁଣ୍ଡ ସେ ଛନକା-ଦୃଷ୍ଟିକୁ କପାଳକୁ ଟେକିଲା । ବସୁସକୁ ଓ
ଅଗାଧର ବଢିଲା-ଅନୁଭବକୁ ଉଦ୍ଘାତକର ସେ ନିଜକୁ ବୁଝାଇଲା, ମଥାର ସିନ୍ଦୂର
ଠୋପା ଲେପି ହୋଇଛି, ଆଖିରେ କଜଳ ନାହିଁ, ମୁଣ୍ଡର କେଶ ଅଲଗା ହୋଇଛି,
ପିଠିରେ ଝୁଲୁଛି । ହଁ, କେତେ ଅସନା ! କାଲେ ସେ ଆସିଯିବେ ? କାଲେ ପିଲାଟା
ଉଠିବ ?

ଟଣ୍ଡା ପରାଜୟ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଆଖିର କଜଳ, କପାଳର ସିନ୍ଦୂର ଠୋପା
ସଂସାମଜା ପୁରୁଣା ମୁହଁକୁ ସତେଜ ସୁନ୍ଦର କଲା । କିନ୍ତୁ ଜଞ୍ଜୟାଏ ଲମ୍ବ କେଶର
ପ୍ରସାଧନ ସରିଲା ନାହିଁ । କିଏ କୁଡ଼ା ପକାଇବ ? ଜେଜେମା ଚେଇଁଥିଲେ ହ'ସଡ଼ି
ଲାଗି ତାଙ୍କ ଅରିଲା ହାତରେ ଯଥେକସେ କୁଡ଼ା ବାନ୍ଧ ଦେଇଥାନ୍ତେ । ତା'ଙ୍କୁ
ଉଠାଇଲେ ପୁଣି ପୁଅ ଉଠିବ । କଞ୍ଚାକିଦ ଗାଁଟିଲେ ମେ ଅଟକିଆ-ହେବ । ଖିଆ-
ପିଆ କାମ । ସେତେ ସରିଲେ, ବାସନ ଧୁଆ । ଘର ସଫା । ପିଲଟି ବ ଶୋଇବ
ନାହିଁ ।

ସେ ଯଦି ଆସି ପହଞ୍ଚିବେ ?

କିଏ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବାଡେଇଲା ପରି ! ଡାକିଲା କି ? ଟଣ୍ଡର ହାତ
ଅଟକିଲା । ସେ କାନେଇଲା । ଛୁଇଁ ଦାଉଁ ଦାଉଁ । ବାହାର ପାଖେ କବାଟରେ କିଏ
ଆସାତ କରୁଛି । କିଏ ହୋଇଥିବ ? ସେ ଆସିଛନ୍ତି; ସେ, ଯିଏ ତା'ର କାମନା
ଭାବନା, ଯିଏ ତା'ର ଶୟନର ସପନ, ଆଉ ସପନର ଜୀବନ ।

ଟଣ୍ଡା ଚରୁଣୀ ନିଷେପି, ଆଲୁଅ ଟେକି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ
ଧାଇଁଲା । ଅରିଲା ରୁଣୁରୁ ବାହାରିଲା, ଖୋଲୁଛି ।

ଆଲୁଅ ରସି ଶିକୁଳି ଖୋଲିଲା । କବାଟ ଘ' ଫାଳ ଦୁଇ ହାତରେ ଧୀରେ
ଧୀରେ ମେଲାଇଲା । ସାହାର ମୁହଁରେ ଉଜଳା ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଲା ସେ ତା'ର ଖୋଜିଲା
ମଣିଷ ନୁହନ୍ତି । ହତାଶାରେ ବ୍ୟଥିତ ଟଣ୍ଡା ଥକା ହୋଇ, ଆଖି ବୁଜି କୋହ
ଅଟକାଇଲା ।

ମଧୁଆ କହୁଲା, ମତେ ବାବୁ ପଠାଇଛନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା ଆଖି ଖୋଲି ପଢ଼ୁରଲା, ଅଲୋଖ ଶୋଇ ନାହିଁ କରେ ?

—ସେ ଶୋଇଲବୁ ମୁଁ ଅଇଲି । ମୋ' ଘରକୁ ମୁଁ ଆଜି ଯାଇଥାନ୍ତି ସେ ବାବୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ମତେ ପୁଣି କାମରେ ବରଗିଲେ ।

—କାମରେ ବରଗିଲେ ? ନଜେ ସେ ଟିକେ ଆସିଲେ ନାହିଁ ?

—କେମିତି ଆସନ୍ତେ ? ହାଲିଆ ହୋଇ ଫେରିଛନ୍ତି । ସବୁଦିନ ପରି ଆଜି ବି ଗାଧୋଇବେ, ପୁକା କରିବେ, ସେଇଠୁ ଯାଇ ଖାଇ ବସିବେ । ପୁରାଣ-ଗୁକର-ମାନେ ଚାହିଁ ରହିଥିବେ ।

—ସତେ ? ତତେ କାହିଁକି ପଠାଇଛନ୍ତି ?

—ମତେ ତ ଭୁଲୁଣ କହିଲେ, ଯା' କହିବୁ, ଏତେ ତେର ହେଲଣି, କାଲି ଯେମିତି ହେଲେ ନିଶ୍ଚେ ଆସିବେ । କହିଲେ, ଜନସ ପାଇଲେ କି ନାହିଁ ଟିକିଏ ଲେଖା ନେଇଥିଲେ ସେ ଦେଖି ଫେରାଇ ଦେଇଥାନ୍ତେ ।

—ତୁ ତାଙ୍କର ଭାରି ବିଶ୍ୱାସୀ, ହଜିରେ ମଧୁ ?

—ବିଶ୍ୱାସପାତକ ହେଲେ ମୋ'ର ଜୀବନ ଖାଇଦେବେ ।

—ତାଙ୍କୁ ନିରୋଳାରେ କହିବୁ, ମୋ ପାଖରେ କାଗଜ, ଲଲମ, ସ୍ୟାହୁ କିଛି ନାହିଁ । କେମିତି ଲେଖିବି ? ତେର ପଛେ ହେଉ, ସେ ଖାଲି ଥରେ ଆସିବେ । ପାଇଲି ବୋଲି ପଦେ କହିଦେବୁ । ସେ ଗୋଡ଼େ ଗୋଡ଼େ ଫେରିଯିବେ ।

—ଇହାବ ଦେଇ !

ଟଙ୍କା ପୁଣି କହିଲା, ତୋ' କଥାରେ ମୋ'ର ବିଶ୍ୱାସ ଅଛି । କହିବୁ, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଯା, ଧାଇଁ ଯା — ।

ମଧୁଆ ମୁହଁ ଫେରାଇ ସତକୁ ସତ ଧାଇଁବାକୁ ଲାଗିଲା । ସେ ଆଖି ଆଗରୁ ଛପିବାଯାଏ ଟଙ୍କା ଅନାହିଁ ରହିଲା । କବାଟ କଲି, ଆଲୁଅ ଧରି ଫେରି ଆସିଲା-ବେଳକୁ ତା'ର ଗୋଡ଼ ଅଛୁଥିଲା । ନଜ କୋଠାରେ ପଶି ସେ ତା'ର ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସି ତଳକୁ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇଲା । ଆକାଶ ପାତାଳ କେତେ କ'ଣ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲା । ପୁଣି ବିଚାରିଲା, ଏତେ ରାତିରେ ଆସିବାକୁ ଖବର ପଠାଇ ସେ କ'ଣ ଭୁଲ କରି ନାହିଁ ? ସେ କ'ଣ ଅସିଆ ଅସିଆ ଧାଇଁ ଆସିବେ ?

ତାର ଭାବନାର ବାଟ ଓଗାଳିଲା ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ଡାକ । ଆଲୋ ଟଙ୍କା, ପିଲାଟା ତ ଅସିଆ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା, ଆଉ କ'ଣ ଉଠିବ ?

ଟଙ୍କା ଉଠିବ ନ ଦେଇ ପାଖକୁ ଗଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ଉଠି ବସିଥିଲେ । ଲଣ୍ଠନ ତେଜି ପଣତ ହଲାଇ ପୁଅ ମୁହଁରୁ ମଶା ଝୁରୁଡ଼ାଉଥିଲେ । ଟଙ୍କା ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କାହାରି ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରୁ ନ ଥାଏ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ନିଦୁଆ ଆଖି ଟଙ୍କାର ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ବୁଲି ଯାଉଥାଏ ।

କହିଲେ, ତୋ' ସୁନ୍ଦର ଦେହକୁ ଖାସା ମାନ୍ଦୁଛି ଲେ ଟଣ ! ହାରଟି ତୋ' ଗୁଡ଼ ଉପରେ ଝଲୁଛି । ଚଇତନ ତଳେ କେଡ଼େ ଭଲ ପାଏ, ହଁ !

ଟଣ ତାଙ୍କୁ ବାଆଁରେଇ ଦେବାକୁ କହିଲା, ଅରକ୍ଷିତ ଅଲେଖ ସଙ୍ଗରେ ନିଶ୍ଚେ ଖାଇକରି ଆସିଥିବ । କଷ୍ଟାନନ୍ଦ କାହିଁକି ଭାଙ୍ଗିବ ? ତା' ମନକୁ ଯେତେବେଳେ ଉଠିବ, କ୍ଷିର ପିଇବ । ତୁ ଖାଇବୁ ନାହିଁକି ମା ?

—ମନ ହେଉ ନାହିଁ ଲେ, ଯେତେ କେମିତି ଖରାପ ଲାଗୁଛି । ତୁ ଖାଇଦେଇ କାମ ଶେଷ କର । ପୁଅକୁ ନେବୁ ? ମୋ' ଆଖି ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । କିଏ ଆସିଥିଲା କି ମା ? ଦାଣ୍ଡକବାଟ ଖୋଲିବାର, ପୁଣି ବନ୍ଦକରିବାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣିଲାପରି ମନେ ହେଲା ।

ଟଣ କହିଲା, ମଧୁଆ ପୁଣି ଆସିଥିଲା । ଚଇତା ଭାଇ ଏବେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଫେରି ତା ହାତରେ ଖବର ପଠାଇଥିଲେ ଯେ—

—ତୁମ ରହୁଲୁ କାହିଁକି ?

—ଗାଆଁର ତାଙ୍କର ବାର କାମ । ସବୁ କାମ ସାରି ଯେ ଏବେ ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ସେ ଗାଧୋଇବେ, ପୁଜା କରିବେ । ଯେତେ ହାଉ ହାଉ ଜଳୁଥିବ । କିଛି ଖାଇବେ ତ ପୁଣି ?

—ଘରେ ଘରଣୀ ନ ଥିଲେ କିଏ ମନ ଜାଣି ଖାଇବାକୁ ଦେବ ? ପୁଜାସ୍ଥ ହାତର ଶାଢ଼ୀ-ପୁଷ୍ପ ଘରଣୀ ହାତର ଶାଢ଼ୀ-ପାଣି ସରିକି ? ଆସିବ କହିଛି ?

ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ହାଡ଼ୁଆ ମୁହଁରେ ହସ ହସ ଭାବ ଦେଖି ଟଣକୁ ଲଜ ଘୋଟି-ଗଲା । ତାଙ୍କୁ ଆସିବାକୁ ସେ ଖବର ପଠାଇଛି, ଏତକ ସେ ମୁହଁ ଖୋଲି କହିପାରିଲା ନାହିଁ । ସନ୍ତତି ଜଣାଇବାକୁ ସେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲା ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, କୁଆଟି ଶୋଇଛି ତ ଶୋଇଥାଉ । ଉଠାଇବୁ କାହିଁକି ? ଚଇତନ ଘରେ ଅଲେଖା ସଙ୍ଗରେ ନିଶ୍ଚେ ଖାଇଥିବ । ସେ ଉଠିଲେ ତମକୁ କ'ଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ କଥାବତ୍ତା କରାଇଦେବ ? ଜୀବନ ସନ୍ନିଦା କଥା ! ଶୋଇଥାଉ ଏଇଠି, ମୋ' କୋଳରେ ! ମୁଁ ବଞ୍ଚି ଥିବାଯାଏ ସେ ମୋ କୋଳ ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଯେମିତି ତତେ ବଢ଼ାଇଥିଲା । ତୁ ମୋ'ର ନାରୁଣୀ ହୋଇଥିଲୁ । ତୋ' ଯେତେବେଳେ କୁଆ ମୋ ନାତି ହେବ । କାର୍ତ୍ତିକା ମୋ' କଥାରୁ ବାହାର ହେବ ନାହିଁ । ଅରକ୍ଷିତକୁ ତ ପୁଅ କରିବ ।

—ଆଉ କେତେ ଦିନ ତୁ ବଞ୍ଚି ରହୁବୁ ଯେ ଆଗତ-ଭବିଷ୍ୟ କଥା ବୟର କରୁଛୁ ମା ? ତୋ ବଅଁସ ଚାରିକୋଡ଼ି ନା ?

—ଆଲେ, ନାହିଁଲେ ! ମତେ ଦିନକୋଡ଼ି ଅଧେ ବି ହୋଇ ନାହିଁ, ମୋ' ବାହାଘରର ଦି' ବର୍ଷ ପୁର ନ ଥିଲା କାର୍ତ୍ତିକାର ଜନ୍ମମ । ସେତେବେଳେ ମତେ

ଉଣେଇଶ ବର୍ଷ । ଆଉ ତ ହେଲେ ନାହିଁ । ତାକୁ କୋଡ଼ିଏ ପୁର ଏକୋଇଶି ଗୁଲିଲ ବେଳେ ଦବ୍ୟସୁନ୍ଦର ବୋହୂ କରି ଆଣିଲି । ରୂପ ସେମିତି, ଗୁଣ ସେମିତି । ସତର ବର୍ଷର ଝିଅ । ଦ' ବର୍ଷ ପୁର ନ ଥିଲା ତୋ'ର ଜନମ ! ଝିଅ ନ ହୋଇ ପୁଅଟିଏ ଯଦି ହୋଇଥାନ୍ତୁ ଲେ ମା !

—ପୁଅ ହେବାକୁ ମୁଁ କ'ଣ ମନା କରିଥିଲି ? ପୁଅ ହୋଇଥିଲେ ଏତେ ସ୍ୱାନିମାମା କାହିଁକି ହୋଇଥାନ୍ତୁ ?

—ମନ ସିନା ବୁଝେ ନାହିଁ, କାହାର ଶ୍ରାବ୍ୟ ଉପରେ କାହାର ଗୁଣ ଅଛି ମା ? ସେଇ ଚକାଡୋଲା ଭୋର ଧରିଛି । ସେମିତି ତା' ମନ ସେମିତି ନଗୁରୁଛି । ସେଇ କରୁଛି, ସେଇ କରୁଛି । ମୋ' ଆଇସ କଥା ପଚାରୁଲୁ ସେ, କିଏ କହୁପାରିବ ? ଭାବୁଛି, ବୁଢ଼ା ଅଧୁରୁଣୀର ଜୀବନ ପରି କେଉଁଠି ସାଜିତାଲ ପଙ୍କ ତଳେ ମୋ ଜୀବନ ଫରୁଆ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଥିବ । ଭାବୁଛି ପେଟରେ...

—ମାଆ ଲେ ! ତୋ' ଗପ ପେଡ଼ି ଫିଟିଲେ ଶୁଦ୍ଧ ପାହୁବ, ତେବେ ବି ସରିବ ନାହିଁ । କେତେ କାମ ମୋ'ର ବାକି ପଡ଼ିଛି ।

—ସତେ ଲେ ଟଙ୍କା ' ମତେ ନିଦା ଘୋଟି ଆସିଲଣି । ତୁ ତାକିଲେ ମୁଁ ବଳେ ଉଠିବି ।

ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ି ବୁଢ଼ା ପୁଣି କହିଲେ, କଥାଟିଏ ମୋ'ର ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଛି ଲେ ଟଙ୍କା ' କାଲିପରି ମତେ ଲାଗୁଛି । ଚକତନର ବାହାଘର ପରେ ବୋହୂ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଥିଲି । ତୁ ବି ଯାଇଥିଲୁ ମ ! ନୂଆବୋହୂ ପାଖରେ ତୁ ଆଉ । ଚକତନ ବୋଉ କହିଲେ, ଖୁଡ଼ୀ, ଟଙ୍କାଟି ଯଦି ବର୍ଷ ଦିନେଟି ଆଗରୁ ଜନମିଥାନ୍ତା ମୁଁ ତା'କୁ ବୋହୂ କରି ଆଣିଥାନ୍ତା । ଚକତନ ତାକୁ ଭାରି ସୁଖପାଏ । ମୁଁ କହିଲି, କେମିତି ଅସମ୍ଭବ କଥା କହୁଛ ଗୋ ? ତା ବୋଉର ବାହାଘର ଦ' ବର୍ଷ ନ ପୁରୁଣୁ ଟଙ୍କାର ଜନମଟି ! ଯଦି ତମର ଏଡ଼େ ଶରଧା ଥିଲା, ତୁନି ବରଷ ତେରି କରିଥିଲେ କ'ଣ ତମ ପୁଅ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଇଥାନ୍ତା ? ସେ କହିଲେ, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ? ପୁଅ ଶୁଣି ହେଉ ନ ଥିଲା । ତା' ବାପା ବାହାଘର କରିବାକୁ ଭରତର ହେଲେ ।

—ପୁରୁଣା ପୁରଣ କାହିଁକି ଖୋଲୁଛୁ ?

—କାହିଁକି କି, ବାହା ସିନା ହେଲା ସେ ଚକତନ, ତୋ' ପ୍ରତି ତା ଶରଧା କମି ନ ଥିଲା । ତୁ ବଡ଼ ହେଲୁ । ତୋ' ପ୍ରତି ତା ଶରଧା, ଆଉ ତା' ନେଇ ବିମଳା, ପୁଣି ତା' ଶାଶୁଙ୍କ ସ୍ନେହ ଦେଖି ଝରସର ନାଟୁଣୀ ତୋ' ନାଁରେ ଲେ ମା, ନିନ୍ଦା କରି, ନିଜେ ଦେଖିଲା ପରି, ଶୂନ୍ୟରୁ ତୋଳି ଅସନା ଅପବାଦ ଉଠାଇଲା । ଶୁଣିଲେ କାନରେ ହାତ ଦେବୁ ।

—ଅପବାଦ !

—ମୁଁ ନଜେ ଶୁଣିଛି । ସେ କାର୍ତ୍ତିକାକୁ କହୁଥିଲା । ଥରେ ଗୁହଁ, କେତେ ଥର । ଦାଣ୍ଡମାଇପିଙ୍କ ଆଗରେ ବ ଗପିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ ଲେ ମା, ଭଲକରି ନ ବୁଝି ନ ଶୁଣି, କୁଆଡ଼ର କିଏ ସେହି ମଦୁଆ, ଛତରା, ଖୁଣ୍ଟିଆଘରର ସୁଅ ହାତକୁ ତତେ କାର୍ତ୍ତିକା ଟେକ ଦେଲା ।

ଟଣାର ଆଖିରେ ଲୁହ ଟଳଟଳ ହେଲା । ପଥରଖୁଣ୍ଟ ପରି ସେ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ କହିବାକୁ ଲାଗିଲେ, ସେଇଥିପାଇଁ ଲେ ଟଣା, ସେଇଥିପାଇଁକି ନାଟୁର କୁଣିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି ସେ ତୋ' ମଲହଜିଲା ଖୋଲୁ ନଥିଲା । ନାଟୁର ତାକୁ କି ଓଷଦ ଖୋଜୁଥିଲା, କି ମନ୍ତ୍ର କରୁଥିଲା କେଜାଣି । ଚଇତନର କାନରେ ତା' ଅପବାଦଦିଆ କଥା କେଉଁମାନେ ସବୁ ଫୋଡ଼ୁଥିବେ । ସେଇଥିପାଇଁ ହୋଇଥିବ କି କ'ଣ, ସେ ଆମର ସୁନାଥାଳି ଜମି ମାଡ଼ ବସିଥିଲା ।

କୋହ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି ଟଣା କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦ ଉଠିଲା । ବୁଢ଼ୀ କାକୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ମତେ ମରଣ ହେଉ । ଆଜି ପରା ଭଲ ଦିନରେ, ଖୁସି-ଆନନ୍ଦ ବେଳରେ, ମୁଁ ଏଗୁଡ଼ା ତୋ' ଆଗରେ କାର୍ତ୍ତିକ କହିଲୁଟି ! ଆଜିଯାଏ ତ ମୁହଁରେ କୋଲପ ପକାଇ ରଖିଥିଲୁ ।

ଟଣା ଦୁଇହାତର ପାପୁଲରେ ଆଖି ଓ ମୁହଁରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । କହିଲା, ଆଗରୁ ଏ ସବୁ ତୋ' ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ମୁଁ ମୋ'ର ସଲଖ ବାଟ କାଟିଥାନ୍ତି । ମାଆ ଲେ, ମତେ ଲଗୁଛି, ମୋ' କପାଳଟା ସେଇଆ । ଦୁଃଖ ସହିବାକୁ ମୋର ଜନମ । ଦୋଷ ନ କରି ମୁଁ ଦୋଷୀ । ଅବାଟକୁ ପାଦ ନ ବଢ଼ାଇ ମୁଁ ପାତଙ୍ଗ । ହଉ ହେଲା । କହିଲୁ ଭଲ କଲୁ । ଯିଏ ମତେ ଜନମ ଦେଇଛି, ମୋ' ରଥର ଚକ ସେ ଗଡ଼େଇ ନେଉଛି । ମୋ'ର ବଳ ନାହିଁ ।

—ସେଇଆ ଲେ ଟଣା ! ତୋ' ଦୁଃଖର ବେଳ ସରିଆସିଲା । ନବରଙ୍ଗିଆ ନକାଡ଼ୋଲା ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଲେ ମା, ତା' ମନ ଖୁସିରେ ଥେଇଥେଇ ଥେଇଥେଇ ନରୁଏ । କ'ଣ କରୁଛି କରୁଥାଉ । ଚଇତନ ଆସିଯିବ । ତୁ ଯା । ମୁଁ ମୋର ଶୋଇଲି । ଯିଏ ତତେ ଏତେ ଭଲ ପାଏ, ତାକୁ କ'ଣ ମନ ଦୁଃଖରେ ଭେଟିବୁ ? ତା' ପାଇଁ ତୋ' ଜନମ, ତୋ' ପାଇଁ ତାଆର । ହସିଲା ଜୀବନରେ ଯାହା ଘଟି ଯାଇଛି, ସେତକ ତମକୁ ଚେଙ୍ଗାଇ, ତମ ମନରେ ଦାଗ ରଖିବାକୁ ବିଦ୍ କରୁଛି । ଖେଳି ଶିଖିଲା । ସଂସାରକୁ ଚିହ୍ନିଲା । ଭଲ ହେଲା । ନାଟୁର କୁଆଡ଼େ ମଲା କି ଛତରକୁ ଗଲା । କାର୍ତ୍ତିକାକୁ ବୁଝେଇବ, ମଙ୍ଗେଇବ । ତୁ ଯିବୁଟି ଏବେ...

ବୁଢ଼ୀ ତଳେ ହାତଭରା ଦେଇ ଉଠିଲେ । ଟଣା ଓଠରେ ହାତ ଦେଲେ । କହିଲେ, ଯାଉନୁ, ଯା । ମୁହଁରେ ପାଣିହାତ ମାରି ପୋଛିବୁ । ମୁଣ୍ଡବାଳ ଦୋହଲୁଛି

ଲେ, ତେବେ ଭଲ ଦିଶୁଛି ତ ! ଚଇତନ ଆସିବ । ତାକୁ ଖୁସି ମନରେ ହସି ହସି ଭେଟିବୁ ମା, ତା' ମନରେ ଦୁଃଖ ଦେବୁ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କା ସେ ତାଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ହାତରେ ଠେଲି ଘର ଭିତରୁ ପଦାରେ ଗୁଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କ କୋଠାରେ ଦ' ଫାଳିଆ କବାଟ ଆଉଜାଇ ଜଞ୍ଜିର ଦେଲେ ।

ଟଙ୍କା ମଣିଲା, ଆଜି ତା'ର ଚଉଠି ବୋଲି ନେଜେମା ଘେନା କରିଛନ୍ତି । ବଡ଼ିଆଆ ପରି ଅବୁଝା ଟିକିଆଆକୁ ଶିଖାଇମଣାଇଁ ଗେଲବସର ସାନ ଦିଅରର ଚଉଠିଘର ଭିତରକୁ ରାତିଅଧରେ ଦେହୁଳୀ ଡିଆଁ ଠେଲି ଦେଉଛନ୍ତି ।

•

ମନକୁ ମନ ସେ ହସିଲା । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଜଳୁଥିବା ଆଲୁଅକୁ ଅଧିକ ତେଜି ଅଗଣାକୁ ଓଢ଼ାଇଲା । କେତେବେଳେ ସେ ଆସିବେ ? ମଧୁଆ ଯାଇ କ'ଣ ଏଣୁ-ତେଣୁ କହିଲା କି ? ମନ ଦୁଃଖ କରିଥିବେ ? ଆସିବେ ନାହିଁ ?

ଆଶା ଓ ଦୁଃଖର ଦୋଳାରେ ଟଙ୍କାର ଭାବନା ଝୁଲୁଥିଲା ବେଳେ ଦାଣ୍ଡ କବାଟରେ କିଏ ହାତ ବାଡ଼େଇବାର ଶବ୍ଦ ହେଲା । ଟଙ୍କା ଧାଇଁ ଯାଉଣୁ ଶୁଣିଲା, ତା'ର ନାମ ଧରି ସେ ଡାକ ଗୁଡ଼ିଛନ୍ତି ।

ଟଙ୍କା କବାଟ ଖୋଲିଲା ।

ଆଗରେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି ତା'ର ସପନପୁରୁଷ, ମନର ମୁରଦ । ଧୋବଲୁଗା ଉପରେ ଧୋବ ପଞ୍ଜାବା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ! କବାଟ ଦ'ଫାଳ ଦୁଇଆଡ଼କୁ ଆଉଜାଇ ଟଙ୍କା କଡ଼େଇ ଠିଆ ହେଲା । ଭୁଣ୍ଡୁ ବନ୍ଦ ନ ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ଚଇତନ ଆଗ ବଳିପଡ଼ି କହିଲେ, ମୋ'ର ଟିକିଏ ଡେରି ହୋଇଗଲା ଟଙ୍କା ! କିନ୍ତୁ ଯଦି ନ ଖାଇ ଆସିଥାନ୍ତି ପୁରୁଣା ଚାକର ମତେ ଚାହିଁ ବସିଥାନ୍ତେ !

ଟଙ୍କା ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଭଲ କଲ । ଭିତରକୁ ଆସ । ମଧୁଆ କ'ଣ କହିଥିବ କେଜାଣି, ଏତେ ରାତିରେ ଡାକାଇଲି । ତମେ ରାତି ନାହିଁ ତ ?

ଟଙ୍କାର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଚଇତନ ଭିତରକୁ ଆସିଲେ । ଅଗଣାରେ ଠିଆ ହେଲେ । ଟଙ୍କା ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବନ୍ଦ କରି ପାଖକୁ ଆସିଲା । ଆଲୁଅର ତେଜରେ ଲଜଲଜ ଟଙ୍କା ତା'ର ନୂଆ ବେଗରେ ଝଟକୁଥିଲା ।

ଚଇତନ କହିଲେ, କାମ ଶେଷ କରି ଘରକୁ ଫେରିଲି ଡେରିରେ । ହାଲୁଆ ହୋଇଥିଲା । ପୁଣି ଭାବିଲି, ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରି ଆହୁରି ଅଧିକ ଡେରିରେ ଆସିଲେ ତମର ଅସୁବିଧା ହେବ । ଯେତେ ହେଲେ ମଧୁଆ ଚାକରବାକର ପିଲା । ତା' ହାତରେ ଦାମିକା ଜିନିଷ ପଠାଇଥିଲା । ସେଇଥିପାଇଁ—

ଟଙ୍କା କହୁଲୁ, ମୋ'ର ଅପରାଧ ହୋଇଛି । ତମକୁ ଥରେ ଦେଖିବାକୁ ମୋ ମନ ଛଟପଟ ହେଉଥିଲା । ଲେଖିବାକୁ ବି କାଗଜ କଲମ କାହୁଁ ପାଆନ୍ତି ସେ ?

ଗୁରୁଆଖିର ନୀରବ ନିବିଡ଼ ମିଳନ । ଦୃଢ଼ି ଗୋଟିଏ ଆଶାର ଆଶ୍ରେ । ମମତାର ବନ୍ଧନ । ଆଗତ ଜୀବନର ସୁଖ ଓ ଶାନ୍ତିର ସୁନେଲା ସପନ ।

ଟଙ୍କାର ମଥାରେ ମୁଗ୍ଧ ଚଇତନଙ୍କର ହାତର ପରଶ ତା'ର ବିଶେଳସ୍ବଦ ଦୂର କଲା ।

ଚଇତନ କହିଲେ, ତୋ'ର ଲେଖା ମୁଁ ତୋ ଦେହରେ ପଡ଼ୁଛି । ଆଉ କ'ଣ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି ?

ଟଙ୍କା ଚଇତନଙ୍କର ଆର ହାତ ଧରି କହିଲା; ହଁ । କୋଡ଼ରେ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଶୁଆଇଛି । ଭିତରୁ କବାଟ ଦେଇଛି । କହିଲା, ତମେ ଆସିଲେ ପିଲାଟା ଭଲରେ ଆମକୁ କଥାବସ୍ତା କରାଇଦେବ ନାହିଁ ।

ସତେ ? କହ, ଚଇତନ ଟଙ୍କାର ସୁରୁକା ଗାଲରେ ସରୁରୁପଡ଼ା ମାରିଲେ । ସେ ଅଭିଆଡ଼ୀ ଥିଲାବେଳେ ଅତି ଗେହ୍ଲାରେ ସେମିତି ସେ କରୁଥିଲେ । ଅପେକ୍ଷା ନ କରି ଟଙ୍କାର କୋଠରୀ ଆଡ଼କୁ ଆଗେଇ ଯାଉଥିବା କହିଲେ, ଖୋଲା ଆକାଶ ତଳେ ଆଉ ମୁଁ ଠିଆ ହୋଇ ଗପିପାରିବି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଜଳଜଳ କରି ଚାହିଁଛନ୍ତି । ସେମାନେ ଶୁଣିବେ... ।

ଟଙ୍କା ବୁଝିଲା, ସୁଖି ନ ବୁଝିଲା ପରି ପଚାରିଲା, କେଉଁମାନେ ମ ? କେହି ତ କୁଆଡ଼େ ନାହିଁ ? ଉପରେ ଜହ୍ନ, କେତେ ତଳକୁ ନିର୍ଭରଲାଣି, ଆଉ ସେ ଛୋଟବଡ଼ ତରାବୁଡ଼ାକ, ସେମାନେ କ'ଣ ଶୁଣି ପାରନ୍ତି ନା କହି ପାରନ୍ତି ?

ପିଣ୍ଡା ଉପରୁ ଆଲୁଅ ଟେକି ଚଇତନ ମୁକୁଳା ଦ୍ବାରବାଟେ କୋଠରୀ ଭିତରେ ପଶିଲେ । ଟଙ୍କା ନିଃସଂକୋଚରେ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଗଲା । ହସି ହସି କହିଲା, ସେମାନେ ଖାଲି ଦେଖି ପାରନ୍ତି ।

ଘର ମଝିରେ ଆଲୁଅ ରଖି ଚଇତନ ଓଲଟି ଚାହିଁଲେ । ହସହସ ହୋଇ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଟଙ୍କାର ମୁହଁକୁ ଦେଖିଲେ । ଟଙ୍କା ଲଜସରସର ହୋଇ ଦୃଷ୍ଟି ନିଆଁଇଲା ।

ଚଇତନ କହିଲେ, ସତ କଥା । କିନ୍ତୁ, ତତେ ମୁଁ ଆଜି ନୂଆ ରୂପରେ ଦେଖୁଛି । ଆହୁରି ଦେଖିବି, ଆଖି ପୁରାଇ ଦେଖିବି । ମୋ' ଆନନ୍ଦର ଭାଗ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେବି କାହିଁକି ?

ଚଇତନ କବାଟ ଦ' ଡାଳ ଆଉଜାଇ କାଠର କଲିଣି ଠେଲିଲେ । ଟଙ୍କାର ହାତ ଦୃଢ଼ି ଟେକିଲେ । ସେଥିରେ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ପଟି ପାଣିକାତ । ଦ' ପଟି ଲାଲ ଓ ଦ' ପଟି ନେଲୀ । ପଟିକ ପରେ ପଟିଏ । ସେମିତି ତା'ର ହାତଧରି ସେ ପଲଙ୍କ

ଉପରେ ବସିଲେ । ଗୋଡ଼ ତଳକୁ ଝୁଲୁଥିଲା । ଟଣ୍ଡାକୁ ପଲଙ୍କ ପାଖକୁ ଓଟାରନ୍ତେ ସେ ଆପେ ଯାଇ ଠିଆ ହେଲା । ଦେହ ଝାଲେଇ ଉଠିଥିଲା । ବିରାଗବାର ଶକ୍ତି ତାର ଲେପହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ଚଇତନ ତା'ର ଅନାବୃତ ମୁହଁକୁ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଚାହିଁଲେ । କାନର ଲବଙ୍ଗଫୁଲରେ ହାତଦେଇ ସେ କହିଲେ, ପାହାଦର ବୋହୂର ସୁନେଇଁ ଜନ୍ମ ମୁହଁକୁ ଇଏ କ'ଣ ମାନବ ? ହାତର କାତ ବି ? କେତେ ଯୋଡ଼ା କାନଫୁଲ, ତହୁଁ ବଳି ତହୁଁ ବଳି, ପୁଣି ଭଲିକ ଭଲି ସୁନାକାତ ମୁଠା ତୋ' ପାଇଁ ବିମଳା ଯାଜନ୍ତି ଯାଇଛନ୍ତି । ସବୁ ତୋ'ର । ବାହୁ ବାହୁ ତୋ କାନକୁ ମାନିଲପରି ହଲେ, ଆଉ ହାତକୁ ଶୋଭିଲ ପରି ମୁଠିଏ ମୁଁ ନଜେ ନେଇ ଆସିବି । ନଜେ ତତେ ପିନ୍ଧାଇବି ।

—ନାହିଁ, ନାହିଁ— ।

—କାହିଁକି ? ମୋ ଚଠି କ'ଣ ପଢ଼ିବୁ ? ଲୋକେ କ'ଣ କହିବେ ସେ କଥା ବିଚାରୁଛୁ ? ସେମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ଟାଣି ମନରେ ଜବାବ ଦେଇ ପାରିବୁ ନାହିଁ ସେ ସବୁ ତୋ'ର ? ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ ନାମଜାକ ଖୁଣ୍ଟି ଆଦର ଗରବ ନ ଥିଲେ । ପାଞ୍ଚପୁରୁଷରୁ ଖାନ୍ଦାନ । ତୁ ଦିନେ ଥିଲୁ ସେହି ଘରର ଏକମାତ୍ର ବୋହୂ । ତୋ' ଶାଶୁ ଶଶୁରଙ୍କର ଆଖିର ପିତୁଳା । ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ଓ ଧନ ସବୁ ସେମାନେ ତୋତେ ଦେଇଥିଲେ । ତୋ'ର ତୁ ନେଇ ଆସିବୁ । ଏମିତି ଜବାବ ଦେଲେ ସେମାନେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡା ମଥା ଟେକି କହିଲା, ଘୁଏତ ଅବିଶ୍ୱାସ କରିବେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମିଛ କହି ତମର ସ୍ନେହକୁ ମୁଁ କାହିଁକି ଲୁଚାଇବି ? ସତ କହିବି । ମୁଁ ସେ ପାହାଙ୍କ ଘରର ବୋହୂ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ଏହା ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ତରବି ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିନ୍ଦା କରିବେ । ଦୁର୍ନାମ ରଟାଇବେ । ମିଛ କଥାରେ ଦୁଇଟା ଗାଆଁରେ କେତେ ନିନ୍ଦା ରଟିଥିଲା । ଦୁର୍ନାମର ନାଗରା ବାଜିଥିଲା । ମନ ଦୁଃଖରେ ସହବାକୁ ବାଧା ହୋଇଥିଲା । ନିରୋଳାରେ ବସି କାନ୍ଦୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତମ ପାଇଁ ଯଦି ନିନ୍ଦା ରଟେ, ଦୁର୍ନାମ ଘୋଟେ ମୁଁ ଆନନ୍ଦରେ ହସିବି । ମିଛ କହି ନାହିଁ ।

—ସତେ, ସତେକ ଟଣ୍ଡା ? ମୋ' ଉପରେ ତୋ'ର ଏତେ ବିଶ୍ୱାସ ? ମୁଁ ଯଦି କେବଳ ତୋର ରୂପଯୌବନକୁ ଲୋଭ କରି ତୋ'ର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଭରପୁର କଅଁଳ ଦେହଟାକୁ ଭୋଗ କରିବାର ଲାଲସାରେ ଖାଲି ବାହାର ଦେଖାଣ ସ୍ନେହର ଛଳନା କରୁଥାଏ ?...

ଚଇତନଙ୍କର ହସ ହସ ପ୍ରଥୁକ୍ଷ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଟଣ୍ଡା ହସିଲା । କହିଲା, ତମ ସ୍ନେହର ଛଳନା ମୋ'ର ସତ୍ୟ । ବିମଳା ଭାର୍ତ୍ତଳ ତମ ଘରକୁ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିବାର ବହୁ ବର୍ଷ ଆଗରୁ ମୋ ପ୍ରତି ତମର ସ୍ନେହ କ'ଣ ଛଳନା ଥିଲା ? ସେ

ଆସିବାର ଦିନ ବର୍ଷ ଯାଏ ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ମୁଁ କେମିତି ଭୁଲି ପାରିବି ? ସେହି ସ୍ନେହ ଭିତରେ ମୁଁ ତମକୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି ।

ଟିକିଏ ଭୁଲ ରହି ପୁଣି ସେ କହିଲା, ସାତ ବର୍ଷ ଅଲଗା ରହିଲି । ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ସଂସାର । ତମକୁ ମୁଁ ଭୁଲି ନ ଥିଲି । ଯେଉଁ ଖବର ପାଉଥିଲି, ସେଥିରୁ ମୋ'ର ଧାରଣା ଘୋରାଥିଲା ଯେ ତମେ ମୋର ନାପର ଶତ୍ରୁ ହୋଇଥିଲି । ଫେରିଆସି ବୁଝିଲି, ମୋ' ପ୍ରତି ତମର ଅଭୂତ ସ୍ନେହ, ନାଟୁରା ଉପରେ ତମର ଦୃଶ୍ୟ, ଯାହା ଦୃଷ୍ଟିଗତ ସେଥକ ଦାସ୍ୟ । ତମର ନିମିତ୍ତ ଚରଣରେ ଆକ୍ରମାଏ କେହି କଲଙ୍କ ଲେଖି ପାରି ନାହାନ୍ତି । ମୋ ମାଉଁ ଯଦି ସେଥରେ କଲଙ୍କ ବୋଲାନ୍ତୁଏ, ତା' ଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ମନୁମାନ ମୋ'ର ଆଉ କ'ଣ ହୋଇପାରିବ ?

ଚକ୍ରତନ ଜନ୍ମସ୍ଥ ହୋଇ ଶୁଣୁଥିଲେ । ନହଲେ, ତୁ ଏତେ କଥା କହି ପାରିଲୁ ? କାହୁଁ ଶିଖିଲୁ, ତତେ କିଏ ଶିଖାଇଲା, ମୁଁ ବୁଝିପାରିଛି ।

—କ'ଣ ବୁଝିଛ ?

—ପିଲାଟି ଦିନରୁ ତୋର ଦୁଃଖକଣ୍ଠ ଭେଗିଲା ଜୀବନ, ପରଦରକୁ ଯାଇ କଲବଳିଆ ଘରକରଣ, ଏ ଗାଆଁକୁ ଫେରିଲା ପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାବଧାନ ଚଳଣ ସବୁ ମିଶି ତତେ ନୂଆ ମଣିଷ କରିଛନ୍ତି । ତୁ କେବଳ ମୋ'ର ସ୍ନେହ ପାଇଲୁ ଲେ ଟଣ, ମୋର ସମ୍ମାନ ବି ପାଇଲୁ ।

ଟଣର କୋହ ଉଠୁଥିଲା । ସେ ଦୃଷ୍ଟି ନୁଆଁ ନୀରବ ରହିଲା । ଚକ୍ରତନ ଆଉ କ'ଣ କହିବେ ଶୁଣିବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କଲା । କିନ୍ତୁ ସେ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ସେ ପୁଣି କହିଲେ, ତୁ ମୋ'ର ହୋଇ ସାରିଛୁ । ତୋର ମନ ଓ ଭବିଷ୍ୟକୁ ମତେ ସମର୍ପି ଦେଇଛୁ । ମୁଁ ତାକୁ ଗ୍ରହଣ କରୁଛି । ମୋ'ର ବି ତତେ କିଛି ଦେବାକୁ ପ୍ରାଣ ତାକୁଛି । ନେବୁ କି ନାହିଁ କହିଲୁ ?

—ତମର ଦାନ ନେବାକୁ ମୁଁ ମନା କରିପାରିବି ନାହିଁ । କଥାଟିଏ କହିବି । ମତେ ଅଲଜୁଳା ମଣିବ ନାହିଁ । ତମର ଆଗରେ ମୋ'ର ଜନମ । ତମର କାଖରେ କୋଡ଼ରେ ହୋଇ ବଢିଲି । ଛୁଇଁର ଉନ୍ମୁମ୍ ଦେହରେ ଭେଦାଭିଷେକ । ଏ ଗାଆଁ ଛାଡ଼ି ସେ ଗାଆଁକୁ ଯାଇ ଫେରିଆସିଲି । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ପିଲାଟି ମା । ଦେହ ଓ ମନର ସବୁ ଅନୁଭବ ନେଇ ଫେରିଛି । ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଛଡ଼ାଫୁଲ, ଫିଙ୍ଗା ଫୁଲ ।—

ଚକ୍ରତନ ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ, ସେତିକି କହିଥା । ମୁଁ କହୁଛି ଶୁଣ । ତୁ ଛଡ଼ା ଫୁଲ ଟଣ, କିନ୍ତୁ ତୁ ନିରୋଳା ସୁନାରେ ଗଢ଼ା । ମୋ'ଠାରୁ ଅଧିକ ତତେ କିଏ ଚିହ୍ନିଛି । ତୋ' ବାହାର ରୂପଟି ସହ ତୋ' ମନର ରୂପ ମୁଁ ଦେଖିଛି । ଦୁଃଖର ନିଆଁରେ ତାତି ତାତି ସିଏ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଝଟୁଛି ! ମୋର ମନର

ଆଖିରେ ଯେଇଟି ଝଲସେ । ବାହାରର ରୂପ ଓ ଭେକ ଖାଲି ଆଖି ଓଟାରେ ଲେ ଟକ୍ସ, ଦେହର ଭେକ ବଢ଼ାଏ । ମୁଁ ଜାଣେ, ତତେ ବି ଅଜଣା ନାହିଁ, ଭୋଗର ଆନନ୍ଦରେ ଦେହର ଭେକ ତେଜ ପରି ଆସୁଥାଏ, ଅଜାଡ଼ି ହୋଇ ଶାନ୍ତ ହୁଏ । ସେଇଠୁ ଚାରିପଟେ ବାହୁଡ଼ି ମରିଯାଏ । ପୁଣିଥରେ ଜନମି ଅଛି ଯେଉଁ ହୋଇ ଫେରି ଆସିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୁଏ ।

ଟକ୍ସ ବଳାଙ୍ଗ ପରି କେବଳ ଶୁଣୁଥାନ୍ତି । କହିଲୁ, ମୁଁ ମୂର୍ଖ । ମୁଁ ଓଲମ୍ପୀ, ତମର କଥା କେମିତି ବୁଝିବି ? କ'ଣ ଦେବାକୁ କହୁଥାଲୁ ତଥ ? ମୁଁ ନେବି ।

ଚଳନ୍ତନ କହିଲେ, ମୋ'ର ଶ୍ରେଷ୍ଠା ପୁଅ, ଆଉ ମୋ' ଘରର ଦାୟିତ୍ବ ବୋଧେ ତୁ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହିବୁ । ଖାଲି ତୋର ସମ୍ମତ ରୁହୁଛି ।

—ମୁଁ କ'ଣ ପାରିବି ?

—ପାରିବୁ । ମୁଁ ତୋ' ପଛରେ ଥିବି ।

—କେବେ ନୁ ପାରିବି କାହିଁକି ? କିନ୍ତୁ ବାପା କେବେ ଫେରିବେ ? ତମ ପାଖରୁ ଦୂରେଇ ରହିଲେ କେମିତି ଛଟପଟ ହୋଇ ମୋର ଦେଲ କଟିବ କିପରି ବୁଝାଇ କହିବ ?

ଟକ୍ସର ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଲା ।

ଚଳନ୍ତନ କହିଲେ, ତାଙ୍କ ଫେରିବାର ସମୟ ଗଢ଼ିଗଲାଣି । ଯେକୌଣସି ଦିନ ସେ ଫେରି ଆସି ପାରିବୁ । ଆରେ ହିଁ, ଗୋଟାଏ ବଡ଼ କଥା ମୁଁ କହିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ଅଲେଖକୁ ନେଇ ମୁଁ କାଲି ଉପରବେଳା କଟକ ଯାଉଛି । ଶୁଣିଲି, ବଡ଼ଡ଼ାକୁରଖାନାରେ ଗ୍ରେପ୍‌ସିଲିଙ୍ଗର ଅପରେସନ୍ କରି ତାଙ୍କୁ ଭଲ କରି ଦେଉଛନ୍ତି । ଯାଏଁ, ଅରେ ଦେଖାଇ ପରୀକ୍ଷା କରାଇ ଆସେ ।

—ସତେ ? ମନେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯାଅ ।

—ମଧୁଆକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯାଉଛି । ଏବେ ତ ଅପରେସନ୍ ହେଉ ନାହିଁ, ଖାଲି ପରୀକ୍ଷା କରି ଦେଖିବେ । ଆମ ବୁଲ୍‌ର ଡାକ୍ତର ଦିନକ ପାଇଁ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଯାଉଛନ୍ତି । କାଲି ରାତିରେ ସେ ଫେରି ଆସିବେ । ଦରକାର ହେଲେ ଦୁଇ ଦିନ ଦିନ ମୁଁ ରହିଯିବି । ଆଜି ଫରୁ ଦଶମୀ । ଚଉଦଶୀ ସଞ୍ଜ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଫେରି ଆସିବି ଟକ୍ସ !

ଦୁଇ ହାତଯୋଡ଼ି ଟକ୍ସ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲା । ଠାକୁରଙ୍କଠାରେ ମନେମନେ ଗୁହୁରି କହି—ମା-ଛେଉଣ୍ଡ ହୃତଭାଗ୍ୟ ପିଲା ଅଲେଖଟିକୁ ଭଲ କରିଦିଅ ପ୍ରଭୁ !

ଆଲୋଚନାର ବିଷୟ ଯେନା ।

ଦହେଁ କିନ୍ତୁ ମଣି ମାରବ ରହୁଲେ । କେହି କାହାରି ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏକାଠି ଘରକରଣାର ଭବିଷ୍ୟ ଘୋଜନା ଦୁହକୁ ଟିକିଏ ଆନମନା କଲ । ଦୁହେଁ ମନରେ, ଯେଉଁଠି ୧୯୮୧ରେ ଗୋଟି ଅସିଲ ଯେଉଁ କାଳାଘସର ବଢ଼ି ତାହା ଆଡ଼କୁ ଦୃଷ୍ଟି ଟାଣି ହୋଇଗଲା ।

ସେ ବଉଦ ଗୋଟାଏ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ । ଗୋଟାଏ ନିରାଶାର । ବଉଦର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମାଡ଼ି ଆସିବ ନ ଧୂମାଳ, ସପନର ଘରକରଣା । ବାସ୍ତବତାର ରୂପ ନ ନେଉଥିବା ଭାବିବୁଦ୍ଧି ପ୍ରକାଶର ଦେବ ? ଦୁଇଟି ଆଶାପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନକୁ ଉଡ଼ାଇ ନେବ, ନିଷେଧିତ ବିପତ୍ତିର ଦେବ, କାହିଁ କେତେ ଦୂରରେ ? ହାତ ପାଇବା ତ ଦୂରର କଥା, ସେହି କାଳାଘସର ଘୋଟିଲା-ମେଘର ଆସ୍ତରଣ ତଳେ ଦୃଷ୍ଟି ବ ପାଇବ ନାହିଁ ।

ଭବିଷ୍ୟତେ ଲୋଭନ, ଅନୁନୟ ବିନୟ, ଦୋଷ ମାଗଣ, ଧନସମ୍ପଦ ସମର୍ପଣ ସବୁେ ଯଦି କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନୁଭାବ ନ ହୁଅନ୍ତି ସେ କିପରି କରିପାରିବେ ? ଯାହାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ, ପୁଅ, ଭବିଷ୍ୟତ କିଛି ନାହିଁ, ଜେଲ ଜୀବନର ଦୁଃଖ ସହି, ଏକସଙ୍ଗେ ବେଳା ବତାଇଥିବା ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବନ୍ଦୀମାନଙ୍କର ଜୀବନର କାହାଣୀ ଜାଣି ସେ କି ପ୍ରକାର ମଣିଷ ହୋଇ ଫେରିଥିବେ ? ସେ ତ ମୂଳରୁ ଅଣୁଥା ମଣିଷ ଥିଲେ, କିନ୍ତୁ ସଙ୍ଗେଟ ଓ ନିର୍ଭୟ । ଯେଉଁଠି ହାତଲଗରେ ଅସ୍ତ୍ରପୁରୁ । ସରଳ ହୃଦୟ, ସମସ୍ତଙ୍କଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁ ଯାହା ବୁଝିବେ ସେଇଆ ।

ମନେ ପଡ଼ିଲା ସେଦିନର ଦୃଶ୍ୟ । କେବଳ ତାଙ୍କୁ ହିଁ ଆପାତ କରିବାକୁ ସେ ଶିମୁଳତଳ କଥାର ପାଖରେ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁ ଆସୁଥିଲେ । ନାଟୁର ଚଣ୍ଡିକା ପରି ବାଳ ମୁକାଳ ଗର୍ଭୁଥିଲା । ଅକଥ୍ୟ ଅସର୍ୟ ଭାଷାରେ ସେ ଚଇତନଙ୍କୁ ଶୋଧୁ ଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିକ ଉଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇ ହାତରେ କଟୁରି ଧରି ଗରଲୁ ଥିଲେ, ଆଉ ଧାଇଁ ଆସୁଥିଲେ । ଚଇତନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସୀ କୋଠିଆ ବାଟ ଓଗାଳି ପ୍ରଥମ ପାହାର ଦେଲା । ସେହି ବଳିଷ୍ଠ ପୁରୁଷ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନୁଭାବକୁ କୁଣ୍ଡାଇ ଧରି ଅଟକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲା । ଅନ୍ୟମାନେ ଦଉଡ଼ି ଆସି ତାଙ୍କୁ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଛେଡ଼ି ସଂଜ୍ଞାହୀନ କରିବା ଆଗରୁ ସେ କୋଠିଆକୁ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ ଲହୁଲୁହାଣ କରି ସାରିଥିଲେ ।

କୋର୍ଟ-କଚେରୀରେ ମକଦ୍ଦମା ଯେଉଁ ରୂପ ଧରୁ, ପ୍ରକୃତ ଘଟଣା କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କ ତ ଜଣା । ସେ ଅନୁଭାବ କରିଥିଲେ, ଦୋଷ ସଂକାର କରିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଗରବ ମୂଲିଆର ବିନା ଦୋଷରେ ଜୀବନ ନେଇଥିବାରୁ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଉଚ୍ଛ କରି ଟାଣି

ଶୁଣ୍ଢରେ ଝୁଲିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ । ସେ କପରି ବୁଝିବେ, ସବୁ ଘଟଣାର ମୂଳରେ ନାଟୁଣୀର ରୁଣ୍ଡର ଅସନା, ଅସଫଳ, ହୋଧୁଲଭଣା, ମା' ନଥିଲା ସାହାସନା ଉପବାସୀ, ସରଈଆ, ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ଟଣା ପ୍ରତି ତା'ର ଅକାରଣ ଆକୋଶ ଲୁଚି ରହିଥିଲା ।

କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଘରଆଗରେ ଅନ୍ୟ କେହି କେହି ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କ ଗହଣରେ ସହଜ ଚଢ଼ତନ ଥିବା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ଯୁଗ ବିତ ଗଲଣି । ଦୋଳଯାତ୍ରା ପାଇଁ ଚନ୍ଦ୍ରା ମାନିବାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ସଞ୍ଜ ବୁଢ଼ିଆସୁଥାଏ । ଦାଣ୍ଡକବାଟ ବନ୍ଦ ଥାଏ । ନାଟୁଣୀ କଲିକଳା ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଛ, ଗଳ୍ପୁଛ, ଅସଭ୍ୟ ଭାଷାରେ ଟଣାକୁ ଶୋଧୁଛ । ଚଉକ ବର୍ଷର ବଢ଼ିଲା ଝିଅ ମେ, ଖାଲି କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଛ ।

ତା'ର ଜେଜେମା ବୁଢ଼ୀ ଧନ୍ନ ରହିବା ନାଟୁଣୀକୁ ସାବଧାନ କରି କହୁଛନ୍ତି, ଆଲୋ, ତୋ' ଭୁଣ୍ଡରୁ ଯେତେ ଘୁଅମୁତ ଉଗାଳୁଛୁ ଉଗାଳୁ ଥା । ତତେ ନ ଗନ୍ଧାଉ ପଛେ, ସଂସାରକୁ ସେ ବିଚକଟିଆ ଗନ୍ଧ ଚହୁଛୁ । ବୁଝି ହୁସିଆର ! ପିଲାଟା ଦେହରେ ଟିପ ଗ୍ରେନ୍ଥୁ ତ ଏ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇଦେବ । ଭୁଣ୍ଡ ହୋଇ ବସି ଶୁଣୁଛୁ କ'ଣ ରେ କାର୍ତ୍ତିକା, ତା' ମୁହଁରେ ନିଆଁ ଜାଳି ଦେ ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଜହୁଛନ୍ତି, ଭୁଣ୍ଡ ହୁ । କାର୍ତ୍ତିକ ସେମିତି ଅନତରୁଛୁ ? ଆଲୋ ଟଣା, ଆଉ ତାଙ୍କଘରକୁ ଯିବୁ ନାହିଁ । ହୁ, ହୁ, ତୋ' ଦୋଉର କଥା ମାନି ଚଳୁନୁ !

ନାଟୁଣୀ ଗଳ୍ପୁଛ, ଯିବୁ ନାହିଁ ! ଭୁଲିପଣୀକୁ ସେ ଚଢ଼ତନିଆ ବାଇ କରୁଛୁ । ଭୁଲିପଣୀ ଘାଆଲଲା ଲଗାଇଛୁ । କୋଉ ଛଟକରେ, ସବୁ ପାଇଟି ବାକିଆ ପକେଇ ଲୁଚି ଲୁଚି ପଳାଇବ । କୋଉଠି ମୁଲିଆ-ମୁରୁଖ ଦେଖି ଜଳନ୍ତି ବିଦାକର, ନୋହିଲେ ଦେଖିବୁ ରହିଥା, ଅଣବାବୁଆ ନାହିଁ ତୋ ନା ପକାଇବ । ଚଢ଼ତନିଆଁ ଭାରି ଜଣେ । ଧନୀଘର ପୁଅ ବୋଲି କ'ଣ ଗରିବଘରର ମହତ ସାରବ ! ଦେଖିବୁ ରହ ରେ ! ...

କାଲି ପରି ଲଗୁଛୁ । ଚଢ଼ତନ ସାଙ୍ଗମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଥିଲେ । ଛୁତିରେ ଛନକା । ନିଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ହତଭାଗିନୀ ଟଣା ପାଇଁ ! ରକ୍ତରେ ନିଆଁ ଲଗିଥିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଭିତରେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାର ସକଳ ଜାଗିଉଠିଥିଲା ।—

ଆଜି, ଏଇ ନିର୍ଦ୍ଦୋଳା ରାତିରେ, ସେଇ ଟଣା ନୂଆ ମନ, ନୂଆ ଜୀବନ ଓ ଆଶା ନେଇ ଆଗରେ ଉଭା ହୋଇଛୁ । ସେ ଏବେ ବି ନିରାଶ୍ରୟ । ପୋଷା ମାନୁଛୁ । ସେ କାଳିନୀ ଜରୁର, କିନ୍ତୁ ସେ ପର । ଘରଣୀ ନ ହେବା ଯାଏ କି ଅଧିକାରରେ ନିଜ ଦେହର ଭେକ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ସେ କେବଳ ଟଣାର ନୁହେଁ, ନିଜର ମହତ ପଟରେ କାଳିନୀ ବୋଲିବ ? କିଏ ଜାଣେ, ଗୋପନ ମିଳନର ପରିଣାମ କ'ଣ ହେବ ?

—ଟଙ୍କର ମନରେ ସେହିପରି ଭାବନାର ଲୋଚନ—ଶିବବାବାଙ୍କର ମଠର ଘଟଣା, ସୁନା ଦେଇର ଚନ୍ଦ୍ରାନ, ନିଶାର ପ୍ରଭାତରେ ଅଧରେତା ଅବସ୍ଥାର ଉଦ୍ଦେଶନା ଓ ଗୁମସ୍ତାର ଧାରଣା । ନିଜକୁ ସେ ମଣିଥିଲା ଶଙ୍କର । ସିଏ ତା'କୁ ଦୋଷଗୁଣୀ କରିଥିଲେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିଥିଲା ଶିବଶଙ୍କର ବୋଲି । ସପନ ପରି ମନେ ହେଉଥିଲା ନିରୁତ ସତ । କେଜାଣି, ଯଦି ସେହି ମିଳନର ଫଳ ହୋଇଥିବ ତା'ର ପ୍ରାଣରୁ ବଳି ଅଧିକ ଅରକ୍ଷିତଟି !

ଆଜି ତା'ର ଭୋକଭେ ଆରୁର ଛଟପଟ ଆସା, ଆଶା ଜରଜର ଅଧୀର ଦେହଟାକୁ ଆଗରେ ଉଠା ସ୍ନେହ ଓ ନିର୍ଭରର ଚଳନ୍ତିପ୍ରତିମାର ଛାତିରେ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ ଉତ୍ସୁକ କରୁଛି । ଭୁଣର ସବୁ ଭାଷା ସରିଛି । ଖାଲି ଟିକିଏ ନରବ ପରଶ । ଆଖିର ଅକୁହା ଭାଷା । ଦୁଇଟି ତରୁ ଏକାଠି ହେବାର ଆମନ୍ତ୍ରଣ !

ସେ ଆଜି କାହାରି ଘରର କୁଳବୋହୂ ନୁହେଁ । ସେ ଦୋଷଗୁଣୀ ହେବ ନାହିଁ । ଯାହାଙ୍କ ଘରର ସେ ଘରଣୀ ହେବ, ସେହି ତ ଆଗରେ ଉଠା ! ତା'ର ଭବିଷ୍ୟ, ତା'ର ଆଶ୍ରୟ !

ତା'ର ଭବିଷ୍ୟ ! କିନ୍ତୁ, ଆଜି ସେ ନିଜେ କ'ଣ ? ବାପ ଘରେ ଝିଅ । ବାପ ବାହୁଡ଼ି ନ ଥିଲେ ବି ମେ ତାଙ୍କର ଘରେ ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରିତା । ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଗୋଟିଏ ସୁଗା ଚଳର ଘଟଣା, ବାୟୁଣୀ ସାବରମାଆର ଝିଙ୍ଗାସ । ସେତେବେଳେ ସେହି ବୟସରେ ସେ ବୁଝି ନ ଥିଲା । ନାଟୁଣର ଆଖି ଚରଟା, ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ା, ଜଳିଜଳା ରକ୍ତ, ଫୁରୁକ୍ତି ନାଟ, ତା'ର ଅସଭ୍ୟ ଭାଷାକୁ ଉର୍ଦ୍ଧାରେ ଜଳିଲା ଗାଲିରୂପେ ସେ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା ।

ତା'ର ଗୁଡ଼ଅର୍ଥ ସେ ବୁଝି ନଥିଲା । ଶୁଣି ଶୁଣି କାନର ଅଭ୍ୟାସ ହୋଇ ଥିଲା—‘ଟଙ୍କ ମଦତ ସାରିବ, ଅପବାବୁଆର ମା’ ହେବ’...

ଏ ବୟସରେ ବୁଝିବାକୁ ନେଉଁକଥା ତା'ର ବାକ ? ଅରକ୍ଷିତକୁ ଲଜରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ, ଅପବାବୁଆ ଟାଣୁଲିରୁ ଉଦ୍ଧାରବାକୁ ସେ ନିଜେ ତା'କୁ ଏବେ ଶିଖାଇ ଦେଇଛି—ବାପ ନାଁ ପଚାରିଲେ କହୁରୁ ରେ ପୁଅ, ‘ଶ୍ରୀ ଚରମଣି ଝୁଣ୍ଟିଆ’ । କେଜେଙ୍କ ନାଁ ପଚାରିଲେ କହୁରୁ ‘ଶ୍ରୀ ଫଗୁମଣି ଝୁଣ୍ଟିଆ,’ ଆଉ ତୋ’ ଅଜାଙ୍କ ନାଁ ଶ୍ରୀ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି ।...

ଅରକ୍ଷିତ ଶିଖିଲଣି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଜାଣିବାକୁ ତା'ର ଆଗ୍ରହ ବଳିଲଣି ।

ଯେତେ କଥା ସେ ପଚାରେ ସବୁ ଅଜୁଆ ପ୍ରଶ୍ନ । ତା'ର ଉତ୍ତର ଟଙ୍କ ଦେଇ ପାରେ ନାହିଁ । ବାଆଁରେଇ ଦେଇ ତା'ର ଭରଲ ଆଗ୍ରହକୁ ଅନ୍ୟଆଡ଼କୁ ଅଡ଼ାଇ ନିଏ । କେବେ କଟାଳ କଲେ କାମ ବାହାନାରେ ଅନ୍ୟଆଡ଼େ ଉଠି ପଳାଏ ।

ଛୁଆଟାକୁ ବି ତା'ର ଡର !

ତା'ର ବାପା ଜେଲରୁ ଫେରି ଆସିଲା ପରେ, ସବୁ ଶୁଣି ଯଦି ଅମଙ୍ଗ ହୁଅନ୍ତି ? ଯେଉଁ ଚଇତନ ପାତକୁ ସେ ମହାଶୟ ମଣିଥିଲେ, ତାକୁ ଯଦି ସେ ବିଶ୍ୱାସ ନ କରନ୍ତି ? ପୁଣି ଯଦି ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କର ଅଂଶ ତା' ଭିତରେ ଅଙ୍କୁରି ଉଠେ ? କେମିତି ସେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ବାଟ ଚାଲିବ ? କାହା ମୁହଁକୁ ସେ ଚାହିଁବ କିପରି- ଗେରସ୍ତ-ଛତା ଘରବାହୁଡ଼ା ବାପଘରେ ଝିଅ ! ଦୁଇଟି ଗାଆଁରେ ଯେତେ ଯାହା ମିଛ-ଅପବାଦ ରହିଥିଲା, ସବୁ ସତ ଫଳିଯିବ ।

କିପରି ଟଙ୍କର ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଫାଟି ଅଗିରିଲେ । ଦେହ ହୋଇଆସିଲା ପକ୍ଷୀ । ଭୟର ସ୍ତବ୍ଧ ଚନ୍ଦ୍ରବିନାଶ ମୁହଁକୁ । ଆଖିରେ ନିମାହାପଣର ଆକୂଳତା । ଧୀରେ ଧୀରେ ତା' ପାଦ ଯେତେ ଅସିଲେ । ଅନ୍ଧମଣ୍ଡଳ କେଉଁ ଦୋଷ କଲ ପରି ତୁମ୍ଭେ ତୁମ୍ଭେ ଚାହିଁଲ ଲକ୍ଷ୍ମଣଙ୍କ ମୁହଁକୁ । ଦୃଷ୍ଟି ଯିବି ରସି ମାଗିଲା ନାହିଁ । ଭୁଲାଇ ପକ୍ଷରେ ଆଲ୍‌ଅ-ବିଶା ନିଲନିଲ ନେଲା ପରି ସେ ଦୃଷ୍ଟି ଦୋହଲୁ ଥିଲା । ବୁଲ-କୋଂସ ଭିତରେ ଯାହା ସବୁ ଘଟି ଯାଇଛି, କିପରି ସେ ତା'ର ବିଚାରକ, ଯିଏ ହାତ ମାଝରେ ଦସିଛନ୍ତି, ତାକୁ ବାରଣ କରିବ ?

ଟଙ୍କର ମନର ଅବସ୍ଥା ଚଇତନ ଚାହିଁଲେ ! ସେ ହସ ହସ ମୁହଁରେ ପଲଙ୍କ ଉପରୁ ଉଠିଲେ ।

ଟଙ୍କ ମଣିଲା, ଯେଉଁ ନିଆଁ ସେ ତାଙ୍କର ମନରେ, ଶିଶୁ ପ୍ରଣିୟରେ ଜଳାଇ ମାରିଛି, ସେହି ନିଆଁରେ ତାକୁ ଧି ସେ ହୋମର କାଠ ରୂପେ ଜଳାଇ ଦେବେ । ଆଉ ତା'ର ପରିଣାମ ନାହିଁ ।

ଲକ୍ଷ୍ମଣ ରୁକ କବାଟକୁ ଚାହିଁଲେ । ଦୁଇ ପାଦ ଆଗେଇ କଳିଣୀରେ ହାତ ରଖିଲେ, ଫେରି ଚାହିଁଲେ । ସେମିତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେ ଚାହିଁଲେ ।

ଟଙ୍କ ମଣିଲା, ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଦେବାକୁ ପରସି ଦେଖୁଛନ୍ତି । ଖଞ୍ଜା ପାଖର ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ଝରକା ଦୁଇଟି ତ ନଦି ଅଛି, ଖାଲି ପଛପଟର ଝରକା ଖୋଲା । ସେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଦେଲେଣି । କିଏ ତାକୁ ବାରଣ କରିବ ? କିଏ ବାଧା ଦେବ ? ସେ ନିଜେ-ଟଙ୍କ ?

ସେ ଶବ୍ଦ ହେଉଛି । ତା'ର ମନର ଗାଳି ମାରିଛି । ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପାଦରେ ମଥା ଲଗାଇ ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇ ତାକୁ ନିରାଶ ଦେବାକୁ କିପରି ସେ ମିନତି କରିବ ?

ଲକ୍ଷ୍ମଣ କଳିଣୀ ଫେଡ଼ିଲେ । ଧୀରେ ଧୀରେ କବାଟ ତା' ଫାଲ ଠିଆ-ମେଲ କଲେ । ଦ୍ୱାରବନ୍ଦ ଆରମ୍ଭରେ ପାଦଟିଏ ଆସି ଅଲମ ଉଠିବା ଅଗଣାକୁ ଅନାଇଲେ । ଅନାଇଆ ଦଶୁ । କାହାରି ସ୍ୱର-ଶବ୍ଦ ନାହିଁ । ଶୁଭୁତ କେବଳ ଝିଙ୍କାଘର ରବ । କୋଂସ ଭିତରକୁ ପଶିଆସୁଛି ଶାଢ଼ୀଲିଆ ଦେଉ ।

ଟଣ୍ଡର ଗୁଡି ଅଣଉଠିଲା । ସେ କ'ଣ ସତେ ଚାଲିଯିବେ ? ତା' ମନରେ ଲହଡ଼ି ଶାନ୍ତି ଥିବା ଏଣୁତେଣୁ ଭାବନାଗୁଡ଼ାକ କିପରି ତାଙ୍କର ମନକୁ ଛୁଇଁଲା ? ପର କି, ତା'ର ଆଶାର ଆଲୁଅକୁ ଫୁଙ୍କି ଚିରଦିନ ପାଇଁ ଲିଭାଇ ସେ ଚାଲିଯିବେ ?

ଆଖିରୁ ଲୋତକ ଝରି ଆସିଲା । ଜୀବନସ୍ଥାନ ମୁଣ୍ଡି ପରି ସେ ସେମିତି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ପାଦ ଚଢ଼ିଲା ନାହିଁ । ଡ୍ରଷ୍ଟରୁ ଗୁମା ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଲୁହଝରା ଝାପସା ଆଖିକୁ ଦିଶିଲା, ସେ ପାଦ ଫେରାଇ ଆଶୁରନ୍ତି । ଓଲଟି ଚାହିଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତକରେ ପାଖକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । ପଛରୁଛନ୍ତି ସେହିଭାବେ ଧୀର କଅଁଳ ସ୍ଵରରେ, ତୁ କାହ୍ନୁକୁ କାହିଁକି ଟଣ ?

ଟଣ୍ଡର ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନ କରି, ତା'ର ଲେଟିଲ କାନକୁ ହାତରେ ଧରି ଚଳିତନ ତା'ର ଆଖିରୁ ଲହୁ ମୋହୁଣୁ ପୁଣି ପଶୁଗଲେ, କ'ଣ ହେଲା ? କି ଦୁଃଖ ତୋ' ମନରେ ଅଜାଣତରେ ଦେଲି କି ଟଣ ! ଚାହିଁ ପାରୁ ନାହିଁ ତ !

ଟଣ୍ଡ ମୁହଁ ନ ଖୋଲି ଚଳିତନଙ୍କର ବିଷୟ ଆଖିକୁ ଚାହିଁଲା । ତାଙ୍କର ବ୍ୟାଧିଭାବ ଦୃଷ୍ଟିରେ ନିଜର ଶିତି ହରାଇଲା । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ନାସିର ସୂଚନା ଦେଲା । ସେ ଦୁଇନାଡ଼ି ଭୋଲି ଚଳିତନଙ୍କର ବେକରେ ତା'ର କରବଲ୍ଲୀ ଗୁଡ଼ାଇଲା । ବସନସ୍ଥାନ ମଥାଟିକୁ ମୋଡ଼ି ବଳିଷ୍ଠ-ପୁରୁଷଙ୍କର ବସ ଉପରେ ଆସିଲା । ଶୁଣିଥିଲା ପରା ସେହି ବସର ସ୍ଵର ।

କାମ ହାତରେ ତା'ର ତରୁକୁ ବେଢ଼ାଇ ଚଳିତନ ଆଉ ହାତରେ ତାର କେଶ ପାଉଁଶିଲେ । ଉନ୍ନତ ଉତ୍ତର କୋମଳ ରୂପରେ ସେ ମତିହରା ହେଉଥିଲେ । ଆଗରେ ପଲଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥିଲା । ଆଗକୁ ବଳିଲା ସେହି ତରୁକୁ କୋଲାଇ ତା'ର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ସେ ରକ୍ଷା କରିବେ । ଅବସ୍ୟ ମେ ଆଗକୁ ।

ସୌଦୃତ୍ ଆଡ଼କୁ ପାଖେଇ ଆସିଥିବା ଅଭିଜ୍ଞ-ବିବେକ ଚଳିତନ ପରି ନେତେ ଦୃଃଖଶୋକଭରା ଘଟଣାର ଛବି ହେଜାଇ ସେହି ଆଗକୁ ଆକଟିଲା । ଜାନରେ ବାଜିଲା କରୁଣ-ଗୁଣିଣୀ । କିଏ ଯେପରି ଚେତାଇ ଦେଉଛି, 'ଗୋପନ-ମିଳନର ଦୃଶ୍ୟ ପରିମାପ ଜଣା ନାହିଁ କି ? କିଏ ଜାଣେ, ଜୀବନର ଚକ କେଉଁ ଶୁଦ୍ଧାରେ ଗଢ଼ିବ ।

ସ୍ତେମ ତ ବ୍ୟଭିଚାର ନୁହେଁ !

ଅକୁହା ଆନନ୍ଦରେ ଚଇତନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶନା ପ୍ରଶମିତ ହେଲା । ସେ ହାତ ଫୁଟାଇଲେ । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ତା'ର ପିଠି ଆଉଁସି ଡାକଲେ, ଟଣ !

ଟଣ ହାତ ଓଢ଼ାଇଲା । ଅଳସେଇ ଅଳସେଇ ମଥା ଟେକି ଚଇତନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ଲଜେଇ ଲଜେଇ ଦୃଷ୍ଟି ନୁଆଁଇଲା ।

ଚଇତନ ଦୁଇ ହାତରେ ତା'ର ମୁଣ୍ଡଟି ଟେକିଲେ । ମଥା ନୋହିଁ ତାକୁ ବାରମ୍ବାର ଗେଲ କଲେ । ସେ ଆଖି ଟେକି ଚଇତନଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁପାରିଲା ନାହିଁ ।

ଚଇତନ କହିଲେ, ତୁ ମୋ'ର ହୋଇଯାଉଛୁ ଟଣ ! ମୋ'ର ଏ ଗୁଡ଼ରେ ଆଉ କେବେ କାହାର ମୁହଁ ଆନ ପାଇବ ନାହିଁ । ମୁଁ ବି ମୋତେ ତୋ' ପାଖରେ ସମର୍ପି ଦେଇଛି । ମୁହଁ ଶୁଖାଇଛୁ କାହିଁକି ? ଆଜିପରି ଶୁଭରାତ୍ରେ ମୋ' ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ତୁ ହସ । ତତେ ଗୁପ୍ତ କଥାଟିଏ କହିବି ।

ଟଣ ଲଜେଇ ଲଜେଇ ଚାହିଁଲା । ମୃଦୁ ହସି ପଚାରିଲା, କି ଗୁପ୍ତ କଥା ?

—ଆ, କହିବି । ସେମାନେ ଶୁଣନ୍ତୁ ।

—କେହି ତ ନାହାନ୍ତି, କିଏ ଶୁଣିବ ?

ଚଇତନ ଟଣର କଟିରେ ହାତ ବେଢ଼ାଇ ତା'କୁ ଅଗଣାକୁ ଆଣିଲେ । ଭୁଲସି-ଚଉରା କଡ଼ରେ ତା'କୁ ପାଖରେ ଠିଆ କଲେ । ଆକାଶ ଆଡ଼କୁ ଆଙ୍ଗୁଠି ଦେଖାଇ କହିଲେ, ଏହିମାନଙ୍କ କଥା କହୁଥିଲି । ସେମାନେ ଦେଖନ୍ତୁ ଓ ଶୁଣନ୍ତୁ । କଡ଼ରେ ଏଇ ଭୁଲସି-ମାତା, ଘଣ୍ଟି ମଥାନ ଉପରେ ଆମ ଗମସ୍ତଙ୍କର ଆପଣାର ମାମୁଁ, ଜହମାମୁଁ ପର୍ବ ଦେଖନ୍ତି, ସବୁ ଶୁଣନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ କାମର ସାକ୍ଷୀ ରହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗଣା, ଯହିଁରେ ଆଣୀବାଦ ଅବା ଅଭିଶାପ ଥାଏ, କେବଳ ଭଲ କି ମନ୍ଦ କାମ କଲୁ ଲୋକର କାନକୁ ଶୁଭେ । ଶୁଭୁଥାଏ ବରାବର । ସେମାନେ ଆମ ଦୁହିଁଙ୍କର ମନକାମନା ଜାଣନ୍ତି । ନୁହେଁ କି ଟଣ ?

ଟଣ କହିଲା, ସେମାନେ ଆମର ମନକାମନା ପୁରଣ କରିବେ । ମୋ'ର ଏ ପିଣ୍ଡରେ ପ୍ରାଣ ଥାଏ, ମୁଁ ତମର, ମୁଁ ତମର ସେବାକାରୀ ଦାସୀ ।

ଚଇତନ କହିଉଠିଲେ, ଦାସୀ ? ନାହିଁ ଟଣ, ମୁଁ ବସ୍ତୁଥିବା ଯାଏ ତୁ ହେବୁ ମୋ' ହୃଦୟର ରାଣୀ । ଯେଠି ଆଉ କେବେ କାହାର ଗ୍ରହ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠି ଯଜ୍ଞାଗେ ଲେ ଟଣ, ଅତି କଷ୍ଟରେ ମୁଁ ମୋର ମାଗଲ ଆଗ୍ରହକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଆକଟି ରଖିଲି । ତୋ'ର ନିର୍ମଳ ପରସ ଦେହରେ କଳଙ୍କ ଲେପିବାକୁ ଚାହିଁଲି ନାହିଁ । ମଣିଷ ଜୀବନର ଯାହା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆନନ୍ଦ, ଯାହାର ଭୁଲନା ନାହିଁ, ତାକୁ ଆଶ୍ୱାସି ରଖିଲି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶୁଭରାତ୍ରି ପାଇଁ ।

- କେବେ ଆସିବ ସେ ରାତି ?

—ଶୀଘ୍ର ଆସିବ ! ରତନପୁର ହାଲେଲମସ୍ ହୋଇଥିବ । ବାଣ ଓ ବାଇଦର ଶବ୍ଦରେ ଦାଣ୍ଡ କମ୍ପି ଥିବ । ପାଦ ପୁଅର ବାହାଘର ହେଉଥିବ ମହାନ୍ତି ଘରର ଝିଅ ସଙ୍ଗରେ । ସମସ୍ତେ ସମ୍ମତ । ସମସ୍ତେ ଖୁସି । ସେ ଦୁହେଁଙ୍କର ଯେ କ'ଣ ଗୋଟାଏ ଅତୀତ ଥିଲା, ସମସ୍ତେ ତା'କୁ ଗୋଡ଼ରେ ଦଳି ଆଗେଇ ଯିବେ । କନ୍ୟା ଦାନ କରିବେ ଟଣ୍ଡର ବାପା କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି !

—କେବେ ସେ ଫେରିବେ ?

—ଫେରିବାର ବେଳ ଗଢ଼ିଲଣି । କାହିଁକି ଫେରି ନାହାନ୍ତି, ମତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଛି । କଟକ ଯାଉଛି ତ, ଘଟଣା କ'ଣ ବୁଝି ଆସିବ ।

—ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝି ଆସିବ, ତମକୁ ମୋ' ରାଣ ।

—ଦିନଟିଏ ଡେରି ହେଲେ ମଛେ ହେବ, ବୁଝି ଆସିବ । ହଁ, ବାହା ପରେ ଆସିବ ପୁଣି ଚଉଠିରାତି । ଆମ ଦୁହେଁଙ୍କର ଜୀବନରେ ସେହି ରାତି ଥରେ ଥରେ ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଟଣ୍ଡ, ସେ ରାତିକୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଆମ ଉପରେ ଲଦି ଦେଇଥିଲେ । ଆମରି ଚଉଠିରାତିକୁ ଆମେ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିଥିବା । ଫୁଲ ଶେଯ, ଘିଅ-ଘାସ, ଦୁଇଟି ଚନ୍ଦ୍ରାଘେନା ମନ । ଦୁଇଟି ଦୋ'-ଦୋ' ଚନ୍ଦ୍ରା ଦେହର ଖୋଲଖୋଲି ନିବିଡ଼ ବନ୍ଧନ...

—ସେତିକି କହୁଥା । ତମ ଗୁପ୍ତ କଥା ମୁଁ ଜାଣି ସାରିଲଣି । ହେଉଛି ଦେଖ, ଜନ୍ମ ମଥାନ ତଳକୁ ଖସି ଯାଉଛି । ଅନ୍ଧାର ମାଡ଼ି ଆସିବ ଯେ—

ଚାକତନ କହିଲେ, ସତେ ତ ! ମାମୁଁ ଆମର ଲଜରେ ମୁହଁ ଲୁଚାଉଛନ୍ତି । ଭାବୁଛନ୍ତି...

—କି ପାପ ଆମେ କରିଛୁ କି ?

—ସେଥିପାଇଁ ନୁହେଁ, ଏଇଥି ପାଇଁ ।

ଚାକତନ ଟଣ୍ଡକୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କଲେ । ପରସ୍ପରର ବାହୁବନ୍ଧନ ଭିତରେ ଦୁଇଟି ଦେହର ନିବିଡ଼ ଆଶ୍ରେଷ । ରୁମ୍ବନର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ । ଉଦ୍ଦେଶନାରେ ଜରଜର, ଅସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟି ଜୀବନ । ସଫମର ବାରଣ ଟଳମଳ ହେଲା ।

ନିର୍ମଳ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଆକାଶର ମିଟିମିଟିକା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ତାରାଗୁଡ଼ିକ ସେ ଦୁହେଁଙ୍କୁ ଚେତାଇ ଦେଲେ—ବାସରରାତି ଏ ନୁହେଁ; କାହିଁ ପବନ ଘିଅଘାସ, ଆଉ ଫୁଲଶଯ୍ୟା ?

ବାହୁ ବନ୍ଧନ ଶିଥିଳ ହେଲା । ଦେହ ଦୁଇଟି ବଢ଼ିଲା ହେଲା । ପଛେଇ ଆସିଲା । ମୁହଁ ଖୋଲିଲା ଟଣା, ଅନ୍ଧାର ତ ମାଡ଼ି ଆସିବ, ତମେ ଆଲୁଅଟି ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯାଅ ।

ଚଇତନ କହିଲେ, ଜହ୍ନ ମଥାନ ଉଦ୍‌ହାଡ଼ରେ ଛପିଛି । ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରେ ଆଲୁଅ ପଡ଼ିଥିବ । ବେଶି ବାଟ ନୁହେଁ । ବେଳେ ବେଳେ ଆହୁରି ଅଧିକ ରାତିରେ ମୁଁ ଫେରେ ।

ଚଇତନ ବିଦାୟ ନେଲେ, ଗୁଡ଼ିଗଲେ ଗୋଟାଏ ଅପାସୋରା ଅନୁଭୂତି, ଯାହା ଟଣକୁ ବିଚଳିତ, ବିସ୍ତ୍ରତ କଲା । ଆଶା ଓ ନିରାଶା, ଆନନ୍ଦ ଓ ନିରାନନ୍ଦ ତା'ର ମନରେ ଡେଉଁ ଘୁଙ୍ଗୁଳି । କ'ଣ ସେ କରିବ, ଏହି ଚନ୍ଦ୍ରା ତା'କୁ ଅସ୍ଥିର କଲା । ଅଧାବାଇଆଣୀ ପରି ଅଗଣାରେ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ହୋଇ ବିରୁଦ୍ଧବାକୁ ଲାଗିଲା, ଯେଉଁ ବାଟରେ ସେ ପାଦ ଦେଇଛି, ସେ ବାଟ ତାକୁ ଆଉ ତା'ର ଶିଶୁଟିକୁ ନେଇ କେଉଁ କାନ୍ଦାର, କି ପନ୍ଦାରରେ ଗୁଡ଼ିବ ନାହିଁ ତ ? କିଏ ତାକୁ ବୁଦ୍ଧି ବତାଇବ ? ବାଟ ଦେଖାଇବ ?

ତା'ର ଏକମାତ୍ର ସାହା ଓ ସାହସ ଜେଜେମାବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଆଗରେ ଲଜ ସତମ ଗୁଡ଼ି, ସବୁ ଗପିବାକୁ ସେ ଧାଇଁଗଲା ତାଙ୍କର କୋଠରୀ ଆଗକୁ । କବାଟରେ ଛାତ ପିଟି ସେ ଡାକଲା, ମା, ମା—

ସତେ କି ତା'ର ଜେଜେମା ଛଟାଗାଳି ପଡ଼ିଥିଲେ । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଜବାବ ଦେଲେ ।

ପରଦିନ କଅଁଳ ଗାଧୁଆ ବେଳେ ଜଣେ ଚଇତନ ଆସେ ସ୍ଥଳବାନ ହୋଇ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ବାସିକାମ ଶେଷ କରି, ଅରକ୍ଷିତକୁ ଗାଧୋଇ ଦେଇ, ଟଣ ତାକୁ ନୂଆ ପ୍ୟାଣ୍ଟ ଓ ଜାମା ପିନ୍ଧାଇ ଦେଇଥିଲା । ଖୋଇ ପେଇ ଅଗଣାରେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଖରେ ଗୁଡ଼ିଥିଲା । ସେ କାଠଦୋଡ଼ା ଧରି ଖେଳୁଥିଲା । ଚଇତନ ପାହାଙ୍କୁ ଦେଖି ଖେଳ ଗୁଡ଼ି ସେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା । ବୁଢ଼ୀ ପିଣ୍ଡାଉପରୁ ଉଠି, ଅଣ୍ଟା ସଲଖି ଠିଆ ହେଲେ । ଚଇତନ ମୁଣ୍ଡ ନୋଇଁ ନମସ୍କାର କଲେ । ହାତର ଗ୍ରେଟ ପୁଡ଼ାଟି ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ହାତକୁ ବତାଇ ଦେଲେ । ଅରକ୍ଷିତକୁ କାଖ କଲେ ।

ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଆଲୋ ଟଣ, କିଏ ସେ ଆସିଛି ଧଅସି ଧାଇଁଆ ଦେଖିବୁ ।

ବାରିଆଡ଼ରୁ ଟଣ ଉତ୍ତର ଦେଲା, କିଏ ମା ?

—ମୁଁ କ'ଣ ହେଉଛି ? କିଏ ତୋ'ର ଚକ୍ରାପଟ୍ଟ ?

ପାକୁଆ ପାଟିରେ ଚାଙ୍ଗର ହସ ଚଢ଼ିଛି । ସେ କହିଲେ, ପୁଅକୁ ନେଇ ପରା କଟକ ଯାଉଥିଲୁ ବାପ ? ମଜାଲେ ଅନୁଭୂତ କରିବୁ ବୋଲି ଟଙ୍କା କହିଥିଲୁ । ବଡ଼ଠାକୁରେ ହୁଆଁଟିର ଗନ୍ଧ ଖିନ୍ନ କରନ୍ତୁ । ସେ ଲଳହୋଇ ଫେରୁ । ସେ ସେମିତି ସ୍ନେହ, ସେମିତି ବୁଝିଆ । ସେହି ଗଛର ଫଳ, ସେହି ଗୁଣ୍ଡ ତ ପାଲଟିବ ?

ଟଙ୍କା ବାରିକବାଟ ଫାଙ୍କରେ ଦେଖି ଜାଣି ସାରିଥାନ୍ତୁ । ଓଡ଼ାଲୁଗା ପାଲଟି, ସେ କବାଟ ଖୋଲି ତରତର ହୋଇ ଅଗଣାକୁ ଆସିଲା । ଓଡ଼ା ସରସର ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ବସନ ଟାଣି ଲଜେଇ ଲଜେଇ ସେ ଓଲଟି ହେଲା ।

ଚକ୍ରାପଟ୍ଟ ତା ମୁହଁକୁ ଗୁଢ଼ି ମୁଦ୍ ଧସିଲେ । ବୁଝାକୁ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, ହାତୁ ଅବଧାନ ପାଞ୍ଜି ଦେଖି ଆସି କହିଲେ, ଏକାଦଶୀ ଯମଟା ନିଷ୍ଠୁଳା, ତେବେ ସକାଳ ନଅଟା ଘଣ୍ଟି ମିନିଟ୍ ମରେ ଅମୃତବେଳା ଗୁଲିନ । ସବୁ ସଜିଲୁ କରା ହୋଇଛି । ମେଇଠ ବସ । ସଞ୍ଜ ସରିଲ କଟକରେ ପହଞ୍ଚିବୁ ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ତମେ ଫେରିବ ନରୁଦିଶୀ ତନ । ତାକୁ କ'ଣ କହିବେ ଶୁଣିବାକୁ ଆମେ ଶୁଭକ ପର ଶୁଣିରହୁଥିବୁ ।

ବୁଝା କହିଲେ, ଲଳ ଖବର ତୋ' ମୁହଁରୁ ଶୁଣିବାକୁ ଆମେ କାଳିଆ-ବଳିଆଙ୍କ ଜଣାଣ ନରୁଥିବୁ । ସେଇ ଦ' ଭାରି ତ ମରୁ କହୁଥିଲୁ । ସେ ଦୟାକଲେ ପିଲା ଲଳ ହୋଇଯିବ ।

ଚକ୍ରାପଟ୍ଟ କହିଲେ, ସତେ ମ ଆଉ ! ତାଙ୍କ ବନ୍ଧୁ କାହାରି ତ ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ସେଇ ଆମକୁ ନିଆଁ ଆଡ଼କୁ ଦଉଡ଼ାଇ ନିଅନ୍ତି । ଅବବେଳା ପାଗଳ ପରି ଠିକ୍ ନିଆଁକୁଣ୍ଡ ଉତ୍ତରକୁ ଧରାସରା ହୋଇ ଗୁଣ୍ଡଗୁଣ୍ଡରେ ହେଉ କି ଖୁସି ଆନନ୍ଦରେ ହେଉ, ଲେଉଟା ବେଳକୁ ଏକା ସେଇମ ଆଇ, ଲଳ ବୁଝି ଦେଇ ଅଟକାଇ ରଖନ୍ତି । ବୁଝିବୁଣି କାମ କରିବାକୁ ସମସ୍ତ ଦିଅନ୍ତି । ନୁହେଁ କି ?

ବୁଝା ସହାୟକ ମନ୍ତ୍ର ଦୁଇହାତ ଏକାଠି କରି ମୁଣ୍ଡରେ ଆସିଲେ । ଆଖି ବୁଜି କହିଲେ, ସେଇଆ ରେ ନାହିଁ ' ଅଳକ୍ଷଣା ନବରଙ୍ଗିଆଟା । ନିଜେ ଖେଳିବାକୁ ଆମକୁ ଖେଳାଏ, ଟଙ୍କା ଟଙ୍କା ହସୁଥାଏ ।

ଚକ୍ରାପଟ୍ଟ ଓ ଟଙ୍କା ଉତ୍ତରେ ମୁହଁ ଓ ଆଖିର ଇନ୍ଦ୍ରିୟରେ, ଓଠର ନିଶ୍ୱାସ ଗୁଲିନରେ କଥାଗୁଣ୍ଡା ହେଲା—

—କହୁକୁ ?

—ନାହିଁ ମ !

ବୁଢ଼ୀ ଆଖି ଖୋଲି ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା ବେଳକୁ ସେ ଦିହେଁ ପରସ୍ପରକୁ ଚାହିଁ ହସ ହସ ହେଉଥିଲେ ।

ବୁଢ଼ୀ ପୁଣି ହସିଲେ । କହିଲେ, ମୁଁ ଯେତେ ପଚାରିଲି ଏ ଟୋଙ୍କା କ'ଣ କହିଲା ? ମୁଁ ଏତେ ଓଲମ୍ପା ନୁହେଁ ମ ! ତା' ମୁହଁ, ଆଖି, ଡଙ୍ଗା ତ ସବୁ କହିଦେଲା । ହଉ, ହଉ ଠାକୁରେ ତମକୁ କୋଟି-ପରମାୟୁ ଦେଉ । ତମେ ସୁଖରେ ସଂସାର କର । ସାତ ପୁଅର ମା'-ବାପ ହୁଅ ।

ଟଙ୍କା ଭୟମିଶା ବିରକ୍ତ ଆସୁଥିବା ସ୍ଵରରେ କହିଲା, ତୁ ଏଗୁଡ଼ା କ'ଣ କହୁଛୁ ମା । କାହାବାତଙ୍କର ବି ଆଖି କାନ ଥାଏ । ଭୀଷ୍ମରେ ଅବା ଝୁସିରେ ନବଜ କରିବାକୁ ଆଖିରେ ଦେଖିଲ ପର କିଏ କ'ଣ ପଦେ କହିଦିଏ । ନିଆଁ ଝୁଲି ପଡ଼ି ଗାଁ ଧ୍ୟୁସ ହୋଇ ଯାଉଛି ହେଲ ପର କଥା ହୁଏ । ସେମିତିକା କଥାରୁ ଗୋଟାଏ ସଂସାର ମୋ'ର ଉଛୁଳୁ ହେଲା । ଏ ଘରେ ଶରଣ ପଶିଲି । ଏ ଘରେ ବି ମତେ ଠାକ ମିଳିବ ନାହିଁ —

ଟଙ୍କାର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ଆକୁଳ ଜଣ୍ଠରେ କହିଲେ, ଭଲେ, ମୁଁ ତମର ଆଉ ବୁଢ଼ୀଟା, ପଦେ ଥଟ୍ଟା ନକଲରେ କହିଦେଲି । ମୁଁ କ'ଣ କହିଛି ? ସେଇ ଅବେଇଜ ତକା-ତୋଲାଟା ମୋ' ଚାଷିରେ କୁହାଇ ଦେଲା । ମତେ ମରଣ ହେଉ । ତୋ' ଆଖିଲୁହ ମତେ ସେ ନବରଙ୍ଗିଆ କାଳିଆଭୂତ ନ ଦେଖାଉ । ବହୁତ ଗୁହାରି କଲିଣି ସେଇଟାକୁ । ମୋ' ମନକାମନା ପୂରଣ ହେବ । ସେଇଠୁ ବହୁତ କହିବି ଲେ ଟୋଙ୍କା, ଦେଖିବି ତୁ କାନ୍ଦୁ ନା ହସିବୁ ।

ଟଙ୍କା ହସିଦେଲା ।

ଚକ୍ରତଳ କହିଲେ, ଅସଲ ଯାହା କହିବାକୁ ଆସିଥିଲା ଏତେବେଳଯାଏ କହି ନାହିଁ । କ'ଣ କି, କାଉଁଟିକା'ର କେବେଠାରୁ ଖଲ୍ଲସ ହେଲେଣି । ସେ ଯାଇଁ ପୁଣ୍ୟରେ ଅଛନ୍ତି । ଭଗବାନ ଶୁଣୁ, ଆଉ କପିଳ ଜେନା ତାଙ୍କ ନିଜ କାମରେ ପୁଣ୍ୟ ଯାଇ-ଥିଲେ । କାଲି ଫେରିଆସିଲେ । ଆଜି ସକାଳେ ସେ ଦିହେଁ ଆମ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏଇ ଖବର ଦେଲେ ।

—ପୁଅ ମୋ'ର କେବେ ଘରକୁ ଫେରିବ ? ଆମ କଥା ମନେ ରଖିଛୁଟି ? ପଚାରିଥିଲ ?

—କ'ଣ କି, ସେ ଖଲ୍ଲସ ହୋଇ ସିଧା ପୁଣ୍ୟ ଗୁଲିଗଲେ । ଠାକୁର ଦର୍ଶନ କରିବେ, ମଣିଷମାରଣ ଦୋଷ ଖଣ୍ଡିବେ । ନିଜେ ସେଠି ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ହେବେ, ସେଇଠୁ ଶୁଦ୍ଧି ହୋଇ ସେ ଗାଆଁକୁ ଫେରିବେ । ହେଲେ, ଶୁଦ୍ଧି ହେବାକୁ କିଛି ଧନ ତ ଲୋଡ଼ା । କାହୁଁ ପାଇବେ ?

—ଘରକୁ ଆସିଲ ନାହିଁ କି ଚିଠି ବି ଲେଖିଲ ନାହିଁ । କ’ଣ ସେ କଲ ?

—ଭଗିରାଜ ଆଉ କପିଳ ଠିକ୍ ଏଇଆ ପଚାରିଥିଲେ ମ ଆଉ ! ସେ କହୁଲେ, ଦୋଷ ପାଇଁ ସିନା ଜେହେଲ ଭୋଗିଲେ, ସେମିତି ହେଲେ ତ ତାଙ୍କ ଆଘାତରେ ଗରବ ଗା ପୁଅଟି ମଲା ? ପାପ ବୋଝ ମୁଣ୍ଡେଇ କେମିତି ସେ ଅଶୁକ ଦେହକୁ ଗାଆଁରେ ପୁରାଇଥାନ୍ତେ, ତମେ କହ ? ପୁରୁଷେ କେଇଦିନ ଭିକ ମାଗିଲେ । ଲୋକେ ତାଙ୍କ ଗଣ୍ଡି ଦେଖି ମାର ଗୋଡ଼େଇଲେ । କହୁଲେ, ଭ୍ରମପରିକା ରୂପ ଧରିଛୁ, ମୂଲ ଲାଗି ଚାଲ ।

ବୁଢ଼ୀ ପଚାରିଲେ, ସେଇଠୁ ?

ଚଇତନ କହୁଲେ, କାର୍ତ୍ତିକା’ର ମୂଲ ଲାଗିଲେ । ବୋଝ ବୋହୁଲେ । ସଞ୍ଜୁ କଲେ । ସେଇଠୁ ସବୁ କାମ ସାରି ପିଣ୍ଡ ଶୁଦ୍ଧ କଲେ ।

ଟଣ୍ଡା ପଚାରିଲା, ଫେରୁ ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ?

ଚଇତନ କହୁଲେ, ଶୁଣିଲି, ସେ ଦୋଳ ଧନେଇଁ ବାସି-ତିଆସି ଆସିବେ । ସେ ଆହୁରି ବଳିଷ୍ଠ ହୋଇଛନ୍ତି । ମୁଣ୍ଡ ଲଗା କରିଛନ୍ତି । ବେକରେ ତୁଳସୀ ମାଳ ପକାଇଛନ୍ତି । ତେବେ, ବାବାଜୀ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି । ସେ କୁଆଡ଼େ ଏବସାଏ ଦିନ ବୋଲା କୋଉଠି କାମ କରି ପଇସା ଭେଉଁଛନ୍ତି । ସଞ୍ଜହେଲେ ପହୁଡ଼ ପଡ଼ିବାଯାଏ ମନ୍ଦିର ବେଢ଼ା ଭିତରେ ବେଳା କଟାଉଛନ୍ତି ।

—ସେ କ’ଣ ବାବାଜୀ ହେବ କି ?

—ନା, ନା, ଶୀଘ୍ର ଗାଆଁକୁ ଫେରିବେ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ଗାଆଁର ସବୁ ଖବର ପଚାରି ବୁଝୁଥିଲେ । ଜଣକୁ ବି ସେ ବାବୁ ଦେଇ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ କଟକରୁ ଆସିଲେ ନିଜେ ପୁରୁ ଯିବି । ଭଗିରାଜ ମୋ’ ସଙ୍ଗେ କଟକ ଯାଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ବି ମୋ’ ସଙ୍ଗେ ପୁରୁ ନେଇଯିବି ।

—ହଉ ବାବା । ତା’କୁ ଆଖିରେ ନ ଦେଖିବା ଯାଏ ମୋ ମନ ଡହଳି-ବକଳ ହେଉଥିବ । ଟଣ୍ଡା କ’ଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ରହି ପାରିବ ? ତୁ ଭରତର ଅଛୁ । କପିଳ ଜେନାଙ୍କୁ ଡକାଇବି ଭାବୁଛି ।

ଚଇତନ କହୁଲେ, ତା’ ପାଖକୁ ମୁଁ ଖବର ପଠାଇବି । ସେ ବେଳ ପାଇଲେ ଆସିବେ । ମୋ’ର ଡେର ହେଉଛି । ମୁଁ ଯାଉଛି ଆଉ । ଯାହାକୁ ହାତରେ ଧରିଛ ଟଣ୍ଡା ତାକୁ ଆଜି ନିଶ୍ଚେ ନାଈବ । ନୋହୁଲେ, ସତ କହୁଛି, ମୋ’ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେବ ।

ବୁଢ଼ୀ କହୁଲେ, କାହିଁକି ନ ନାଈବ ? ମୋ’ ପାଖରେ ଛୋଟଟି ପଣିଆଁ ଦେଖାଇଲେ ତା’ କାନ ମୋଡ଼ିଦେବ । କାହାକୁ ଡର ବା ? ଲୋକେ ବରଷୁ କଲେ କରନ୍ତି । କାର୍ତ୍ତିକ ଫେରିଲେ, ତା’ ସନମତ ନେଇ ଓଲଟି ମୁଁ ପ୍ରଭାତ କରିବି ।

ଏହା ଗଉରବ କଥା । ସେମାନେ ଭୋଜିଭାତ, ଶିଶୁପୁରର ପିଆସ । ଦିନ, ବାର
ଥର ହେଲେ ଆମ୍ଭ ଚିର ଗୁଣ୍ଡିଏବେ ।

ବୁଢ଼ୀ କରୁଲି ଉଠିଲେ ।

ଚଇତନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ଟଣା ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଦାଗକୁ ଆସିଲି ।
ମୁହଁ ବୁଲାଇ ଚଇତନ ହସହସ ହୋଇ କହିଲେ, ଯାଉଛୁ ଟଣା, ଡେରି ହେବ ।

ସେ ତର ତର ହୋଇ ଆଗେଇ ଗଲେ ।

ଆଖି ଆଗରୁ ସେ ଛପି ଯିବାଯାଏ ଟଣା ଖୁଣ୍ଟି ରହିଲା । କପଟ ଗୋଟାଏ
ଅଜଣା କୋହୁ ଛୁଟି ତଳେ ହାବୁଳା ମାଟିକୁ ଲାଗିଲା । ତା'ର ଦାମା ଯେ ଶୀଘ୍ର
ଘରକୁ ଫେରିଆସିବେ ଏହି ଖବର ତା' ଚନ୍ଦ୍ରାକୁ ଚନ୍ଦ୍ରଲାଇ ଦେଲା । ଆନନ୍ଦ ପଛେ
ପଛେ କେଜାଣି କାହିଁକି ଗୋଟାଏ ଅନିଶ୍ଚିତ ଅସ୍ପଷ୍ଟି ତା' ମନକୁ ବିଚଳିତ କଲା ।

ମୁହୂର୍ତ୍ତ କେତୋଟିର ବିଚଳ ଅବସ୍ଥାକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଲା ଅନିଶ୍ଚିତ । ସେ
ପଛକୁ ଆସି ତା'ର ଗୋଡ଼କୁ ଧରି କହିଉଠିଲା, ମୋ' ଜେଜେ ଆସୁଛନ୍ତି ବୋଉ !
ଜାଣୁ ନା, ବୁଢ଼ୀ ମା କହୁଛି, ମୋ ପାଇଁ ସେ ଖେଳଣା ଆଣିବେ । ତାଙ୍କ ନା ମୁଁ
ଜାଣେ ଯେ—

ଟଣା ସ୍ନେହ ଜରଜର ଆଖିରେ ତାକୁ ଖୁଣ୍ଟି ରହିଲା ।

ଗୋଠବାହୁଡ଼ା ବେଳେ କପିଳ ଜେଜା ଆସିଲେ । ଟଣା କବାଟ ଖୋଲିଲା ।
ଗାଁ ଲେଖାରେ ସେ ଭାଇ । ବାହାହେଲା ସିଅର ଲଜ-ସକୋଚ କରିବାର କଥା
ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଟଣାକୁ ଲଜ ଦୋହିଗଲା ।

ଚଇତନଙ୍କର ସେ ଅନୁଗତ, ଗୋଡ଼ାଣିଆଁ ଯାଏ । ସବୁ ସେ ଶୁଣିଥିବେ;
କେଜାଣି ? ଯେଉଁ ଟଣାକୁ ସେ ଅଭେକା ରୂପରେ ଗାଁରେ ଆଡ଼ଯାତ ହେବାର
ଦେଖିଥିବେ, ତାକୁ ସେ ନୂଆ ଭେଜରେ ଦେଖି କ'ଣ ଭାବିଥିବେ ? ଚଇତନ
ପଠାଇଥିବା ଶୁଣିପଟି ସୁନାକାତ ଓ ନୋଡ଼ବନ୍ଧୁ ଲଗା କାନିଫୁଲ ଝଲିକ,
ଜେଜେମା ବାଧ୍ୟ କରିବାରୁ ସେ ଆଗ ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ନିଜେ ପିନ୍ଧି ଦେଇ
ଥିଲା ।

ଘର ଭିତରକୁ ଆସି କପିଳ ଟଣାର ହାତ ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ଖୁଣ୍ଟିଲେ ।
ହସିଲା ମୁହଁରେ କହିଲେ, ତୁ ଆଉଜାତିକା ଦିଶୁଛୁ ଟଣା ! ଭରି ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛୁ ।
ହଁ, ନାମଜାତା ଖୁଣ୍ଟିଆ ଘର ବୋହୂର କି ଅଭାବ ଥିଲା ଯେ ! ଏବେଯାଏ ପେଡ଼ରେ
ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲୁ କାହିଁକି ?

ଟଣ୍ଡା ଉତ୍ତର ନ ଦେଇ ଅଗଣାକୁ ଓହ୍ଲାଇଲା ।

ତା' ପଛେ ପଛେ କପିଳ ଆସିଲେ । କହୁଲେ, କାର୍ତ୍ତିକା'ଦଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଜଗନ୍ନାଥ ମନ୍ଦିରରେ ଦେଖା ହୋଇଥିଲା । ସରପଞ୍ଚ ଚଇତନ ଭାଇ ତମକୁ ସବୁ ଦେଖା କରି କହୁବାକୁ ମୋତେ ଖବର ପଠାଇଥିଲେ । ତୋ' କଥା କାର୍ତ୍ତିକା'ଦ ବେଶି ପଚାରୁଥିଲେ ଲେ ଟଣ୍ଡା, ତୋ' ପୁଅ କଥା ବି ।

ପିଣ୍ଡାରେ ବସିବା ପାଇଁ ଟଣ୍ଡା ପିଢ଼ା ଖଣ୍ଡେ ଥୋଇ ଦେଇ କହୁଲା, ଜେଜେ-ମା ବାରିରେ ଅଛନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଡାକିଦିଏ ।

ବୁଢ଼ୀ ଆସି ପାଖରେ ବସିଲେ । ଟଣ୍ଡା ଅରକ୍ଷିତକୁ ଧରି ଶ୍ରେଷ୍ଠଘର ଭିତରେ ପଶିଲା । ତାକୁ କୋଳରେ ବସାଇ ସେମାନଙ୍କର କଥାବସ୍ତାକୁ କାନେଇଲା ।

ସକାଳେ ଚଇତନ ଯାହା କହୁଥିଲେ ସେଇଆ, କିନ୍ତୁ ସେ ଯାହା କହୁ ନ ଥିଲେ, ଅବା ଯିବାକୁ ଡରଡର ହୋଇ କହୁବାକୁ ବେଳା ଧାଇଁ ନ ଥିଲେ, ସେତକ ଶୁଣି ଟଣ୍ଡାକୁ ହତାଶିଆ ଲାଗିଲା ।

ଶିମୁଳିତଳ କଥାବସ୍ତା ଉପରେ ଘଟିଥିବା ଘଟଣା ପରେ ଗାଁ ଲୋକେ ଲହୁ-ଲୁହାଣ କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କୁ ବାଧା ରଖିଥିଲେ । କେତେ ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ନିସ୍ତକ ଛେଡ଼ିଥିଲେ । ଏବଂଯାଏ ଦେହର କେତେ ଜାଗାରୁ ଘା' ଚିହ୍ନ ଛପିଯାଇ ନାହିଁ । କାର୍ତ୍ତିକ ମନେ ରଖିଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ନାମ ସେ ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି । କାହାରି ଉପରେ ତାଙ୍କର ଭର୍ତ୍ତୀ-ଆନୋଶ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ, ପୁଣି ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିଲେ କାଳେ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଶୋଇଲା ଅହନ୍ତା ପେଡ଼ି ଭିତରର ହୋଧୁଲା ନାଗସାପ ପରି ଫଣା ଟେକି ଉଠିବ, ସେହି ଡର ତାଙ୍କୁ ଗୁନିଆଁ କରିଛି । ଥରେ ତେଜି ଉଠିଲେ ସେହି ସାପ କ'ଣ ପକ୍କୁତୋଲା ମାନବ ?

କାର୍ତ୍ତିକ ଏମିତି ବୁଝାଇଥିଲେ । ପୁଣି ସେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଭଗବାନ ଓ କପିଳଙ୍କୁ କହୁଲେ, ମୁଁ ଏ ଜଗାକାଳିଆ ପାଖରେ ଶରଣ ପଶିଛି । ତାଙ୍କୁ ଜଣାଣ କରୁଛି, ମୋ ମନରୁ ସେହି ନାଗସାପକୁ ସେ ତଡ଼ି ଦେଉନ୍ତୁ । ଯେବେ ସେ କାଳିଆ କହୁବ, ମୋ ବୁଢ଼ୀବୋଉର ସେବା କରିବାକୁ ମୁଁ ଯିବି । କହୁଛି, ସେ ବେମାର ପଡ଼ିଛି । ଠାକୁରେ ତାକୁ ପାଖକୁ ନେଲେ, ତା' ଦେହକୁ କାଳି ପାଉଁଶ କରିବି ।

ପୁଣି କହୁଥିଲେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି, ସତେ ମୋ' ଘରଣୀ ନାଟୁଣ ପ୍ରାଣ ବିକଳରେ ଘରଗୁଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଲା, ଅବା ସରପଞ୍ଚ ପରପଞ୍ଚ, ଚଇତନ ତାକୁ ନିଜେ ନ ମାରି, ଜୀବନରୁ ମରାଇ, ଜଳାଇ, ପାଉଁଶକୁ ପାଣିରେ ଭସାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ? କାଳିଆକୁ ଜଣା । ହଁ, ସେ କଳିଆଝୋରଣୀ ଥିଲା, ଅଭଦ୍ର କଥା କହୁ ଶୋଧୁଥିଲା । ତାକୁ ଆଉମାନେ ଚିଡ଼ାଇ ତେଜୁଥିଲେ ? ତା' ସଂସାର ଉପରେ ହାତ

ପକାଇଥିଲେ ? ତା' ଦରବକୁ ଲେଉଟ କରୁଥିଲେ ? ତା'ର ବଢ଼ିଲା ହିଅନ୍ତୁ ମୁଁ ଏ ଭଲ କରି ଖାଇବାକୁ ଦେବାର ଲେଉଟ ଦେଖାଇ, ଗାଁ ଦାଣ୍ଡରୁ ନିଜଦରକୁ ପିଠି ଚୁପଡ଼ି ନେଉଥିଲେ ! ଯାବତ ମା ସେ ହେଉ ପଛକେ, ହିଅର ଭଲ ମନ ପାଇଁ ଲୋକେ ତା'କୁ ତ ନିନ୍ଦନ୍ତେ ! ସେମାନଙ୍କର ନିନ୍ଦାଅପବାଦ ଟାଣିଟାପରା ପଡ଼ୁଥାନ୍ତା ସେହି ଟଣ !

କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ଧାରଣା ଏକାଥରେ ଭୁଲ ବୋଲି ଠାକୁରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ଭଗବାନ ସ୍ୱପ୍ନ ଓ କର୍ମିଲ ଜେନା ଶପଥ କରିଥିଲେ । ପରେ ଘଟଣାକା ସବୁ ଘଟଣା ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେଇଥିଲେ । କଇଁଚନଙ୍କ ଦୂରବସ୍ଥା, ଅଗାଧ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ପ୍ରତିପତ୍ତି ସବୁ, ଛୋଟାପୁଅଟି ଛଡ଼ା ତାଙ୍କର ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ଏକୃଷ୍ଟିଆ ଜୀବନର ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ତାଙ୍କର ସେ ଶୁଣିଲେ । ଠାକୁରଙ୍କ ବେଢ଼ା ଭିତରେ, ମା ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ମନ୍ଦିର ଆଗରେ ସେ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ କହିଲେ, କାହିଁକି ରେ ହଟିଆ, ନବରଙ୍ଗିଆ, ତୁ ଏତେ ହଟ ଲଗାଇଛୁ ! ତୋ' ମନରେ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି !

ଟଣର ଦୁଃଖର କାହାଣୀ ସେ ଦୁହେଁ କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କୁ ଜଣାଇଥିଲେ । ସେତକ ସେମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲେ ସେତକ । ଟଣର ଚଳଣକୁ ସେମାନେ ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କରି କହିଥିଲେ । ପୁଅଟିର କଥା ବି । ଜୋର୍‌ଜର ଦୁର୍ଗୁଣ ପଣିଆଁରୁ ସେ ଅବସ୍ଥା ଭୋଗୁଛୁ । ନିଜର ପିଲାଟାକୁ ବି ଅରେ ଚାହିଁ ଦେଇ ଯିବାକୁ ସେ ଜୋର୍‌ଜ ଚଣ୍ଡାଳ ମନ କଲ ନାହିଁ । ଟଣକୁ ସେ ଗୁଡ଼ି ସାରିଛୁ । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କଟିଲାଣି । ଆଉ ତା' ସଙ୍ଗେ କି ସମ୍ପର୍କ ? ଆମ ଗାଁ ହିଅକୁ ଆମେ ଅନ୍ୟ ପାତ୍ରରେ ଦେଇ ପାରିବା ନାହିଁ ? ତହୁଁ ବଳି ତହୁଁ ବଳି ପାତ୍ର ମିଳିବେ । ଜାଣ, ଚାହିଁ ବସିଛନ୍ତି । ତମ ଫେରନ୍ତା ବାଟକୁ ଗାଁ ଲୋକେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ତମ ବୋଉ ଧନ ଗଣିଛନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଗୁରୁଲରେ ଗଢ଼ା ଦେବଶିଶୁ ପରି ଟଣର ପୁଅ, ଭାରି ବିଚକ୍ଷଣ, ତାକୁ ତମେ ପୁଅ କରିବ ।

କାର୍ତ୍ତିକ କୁଆଡ଼େ ପଚାରିଥିଲେ, ନାତି ଟୋକାକୁ ପୁଅ କରିବ ? ଖୁଣ୍ଟିଆ କୁଲ ବୁଡ଼ିବ, ମୋ' କୁଲ ରହିବ । ହିଅଟି ଯିବ ଆଉ କାହାର କୁଲ ରଖିବାକୁ । ନାଟୁଣ ବଞ୍ଚିବ ତ ? ସେ କ'ଣ ଫେରିବ ନାହିଁ । ତା ସଂସାର ଖବର ସେ ବୁଝିବ ନାହିଁ ?

କପିଳ କହିଲେ, ଆମ ଆଗରେ ସେ ନିଜକୁ ନିଜେ ଏମିତି ପଚାରିଲେ । ମନକୁ ମନ ହସିବାର ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ଘୋଡ଼ି ଲଗାଇଲେ । କହିଲେ, ଆରେ ଭାରି, ଆରେ କପିଳ, ମୁଁ ମଣିଷମତା ଦାଗୀ । ଜାଣି ତ ମୁଁ । ମୋ'ର ଅଳଲ ନାହିଁ । କେଉଁଟା ଠିକ୍, କେଉଁଟା ଭୁଲ ମୁଁ କ'ଣ ବସୁରି ପାରିବି । କାଳିଆକୁ ପଚାରିବି । ମୋ' ଭିତରେ ଆଜି ସେ ମୋତେ ବୁଝି ବଢ଼େଇବ । ତା'କୁ ପଚାରି କାମ କରିବ ।

କେଉଁଠି ନିଜର, କେଉଁଠି ହାରିବ । ବାର ହରବର ହୋଇବ । ମୋର କି ଥାଏ ? ତା' ନାମ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ । ମୋର ଖାଲି ନାହିଁବା କଥା—

ବୁଢ଼ୀ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଥିଲେ । କହିଲେ, ସେଇଆ ରେ ପୁଅ କପିଳ, ସେଇଆ । ଦେଖିବୁ ରହ, ଠାକୁରେ କାର୍ତ୍ତିକାକୁ ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ଦେବେ । ସେ ମୋ' ପାଖକୁ ଯାଇଁ ଆସିବ । ସେଇଠୁ ସେ କ'ଣ କହିଲ ରେ କପିଳ ?

କପିଳ ଜେନା କହିଲେ, କାର୍ତ୍ତିକର ଥାମ ପାଖରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲେ । ବେଢ଼ା ଭିତରେ ଲୋକଗହଳ ବଢ଼ିଥିଲା । ସଞ୍ଜଆରତିର ଦଣ୍ଡବାଇଦ ମନ୍ଦର ଭିତରୁ ଶୁଭୁଥିଲା । ଭିତ ଭିତରେ ପଣି ମନ୍ଦର ଭିତରକୁ ଯିବାକୁ ସେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେ । ଆମେ ଦହେଁ ବି ଆଗେଇ ଗଲୁ । ଆଉ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ହୋଇ ନାହିଁ । —

କପିଳ ବିଦାୟ ନେଇଗଲେ ।

କେତେବେଳେ ଅରକ୍ଷିତ ଟଣ ପାଖରୁ ଯାଇ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ପାଖରେ ବସି ତାଙ୍କ କଥା ଶୁଣୁଥିଲା । ଦାଣ୍ଡକବାଟ ବନ୍ଦ କରିବାକୁ ବୁଢ଼ୀ ଉଠିଯିବାରୁ ସେ ପୁଣି ଟଣ ପାଖକୁ ଫେରିଆସିଲା ।

ଟଣ ତାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଟେକି ଗ୍ରହରେ ଧରିଲା । ତା' ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲା । ଲୁହ ଭଲଭଲ ଆଖିରେ ପୁଅର ଗୋଲଗାଲିଆ ଚମ୍ପାଞ୍ଜର ପରଖ-ଦିଆ ମୁଦର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ସତେକ ଏବଯାଏ ସେହି ମୁହଁଟିକୁ ସେ ନିରେଖି ନ ଥିଲା । ଅସ୍ଥିର ମନକୁ ତା'ର ଚଇତନ ସ୍ଥିର ହେବାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ପ୍ରବୋଧଲା, 'କାହିଁକି ଗୁଚ୍ଛିଷ୍ଟି ହେଉଛି ? ଏଇ ତୋ'ର ଦୁଃଖପାଯୋଗ ସୁନାପ୍ରତିମା । ଏଇ ତୋ'ର ମନର ମାନସିକ; ଦେହର ଭୂଷଣ; ଆଉକିଛି ତୋ'ର ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ—

ପୁଅକୁ କାଖ କରି ସେ ରୋଷଘରୁ ଅଗଣାକୁ ଆସିଲା । ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୃଦ୍ଧି ଯାଇଥାନ୍ତି । ଗ୍ରହ ମାଡ଼ି ଆସିଥାଏ । ତାକୁ ସେ ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଦେଲେ । ସେ ପଚାରିଲା, ତୋ' ବାପା ତ ଆସିବେ, ତୁ କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ?

ଟଣ କହିଲା, ନାହିଁ ରେ ଧନ, ମୁଁ କାନ୍ଦୁ ନାହିଁ । ହେଇ ଦେଖ, ମୁଁ ହସୁଛି । ଟଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ଆଖି ପୋଛି, ତାକୁ ଚାହିଁ ମୁହଁ ହଲଇ ହସିଲା ।

ପଚାରିଲା, ମୋ' ବାପା କେବେ ଆସିବେ ?

ଟଣର ମୁହଁ ମଉଲିଲା । ସେ ଉତ୍ତର ନଦେଇ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା, ଦେଖିଛୁ ତାକୁ ?

—ନାହିଁ ମ ବୋଉ ! ତାଙ୍କ ନାଁ ଶାଲି ରୁ ବଢେଇ ଦେଇଛୁ । ମନେ ରଖିବୁ । କହୁବ, ତାଙ୍କ ନାଁ ଝରମଣି ଝୁଣ୍ଟିଆ । ଆମ ଘର ମଣିକୁଦ ।

ବୁଢ଼ୀ ଫେରି ଆସୁଥିଲେ । ପିଲାଟି କଥା ତାଙ୍କ କାନରେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଧାଇଁ ଆସି ଅଗଣାରେ ତା'ର ହାତ ଧରିଲେ । କହୁଲେ, 'ନାହିଁ, ନାହିଁରେ ଅରକ୍ଷିତ ! ତୋ' ବାପା ତ ଫେରି ଆସୁଛି । କାମକୁ ଯାଇଥିଲା । ଠାକୁର ଦର୍ଶନ କରି ଫେରିବ । ତା' ନା କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି । ମନେ ରଖିଆ, କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି, ଏ'—

—ସେ ମୋ' ଅଜା ।

—ଥଲେ ରେ, ସେ ତୋ' ଅଜା ଥିଲେ । ସେ ତୋ' ବାପା ହେବେ । ତା' ନା କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି । ମନେ ରଖିଆ । ତମର ଗାଁ ଏଇ ରତନପୁର । ମଣିକୁଦ ନୁହେଁ । ଏଇ ଘରେ, ଏଇ ରତନପୁରରେ ତୋର ଜନମ । ତୋ ବୋଉ ନା ତ ରଙ୍ଗଣୀ—

—ମିଛ କହୁଛ ମା ! ମୋ' ବୋଉ ତ ଟଣ୍ଡା—

—ନାହିଁରେ, ନାହିଁରେ ବାଜିଆ । ଟଣ୍ଡା ତୋ' ବଡ଼ଭଉଣୀ । ତୋ' ଅପା । ହଁ, ସେଇଆ । ତୋ' ଅପା । ତୋ' ବୋଉ ନାଁ ରଙ୍ଗଣୀ । ତାଆରି ମୁହଁ ତୁ ଆଣିଛୁ । ସେଇ ଆଖି, ସେଇ ଓଠ । ସେଇ ବୋଉ ତୋ'ର ତତେ ଆଣି ରାଦ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ଟଣ୍ଡା କୋଳରେ ଶୁଆଇ ଦେଇଗଲା—

—କୁଆଡେ ଗଲା ମା ?

—ସ୍ବର୍ଗକୁ । ହେଉଛି ଦେଖ ।

ବୁଢ଼ୀ ଉପରକୁ ଆଙ୍ଗୁଳି ଦେଖାଇଲେ ।

ଅରକ୍ଷିତ ସ୍ବର୍ଗକୁ ଚାହିଁଲା । ସେ ପଚାରିଲା, କେବେ ସେ ଫେରିବ ?

—ଆସୁଛି ତ । ଅନ୍ଧାରରେ ଲୁଚିଲୁଟି ଆସେ । ଟଣ୍ଡା କୋଳରେ ତୁ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥାଉ । ସେ ଆସିଲାବେଳେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇଥାନ୍ତି । ତତେ ଆଉ ଟଣ୍ଡାକୁ ସେ ଗୋଲ କରି, ପୁଣି ଫେରିଯାଏ ।

—ସେ ବୋଉ ଆସିଲାବେଳେ ତା'କୁ ଦେଖିବୁ ?

—ନାହିଁରେ ନାହିଁ, କେହି ଚେଇଁଥିଲେ ସରଗକୁ ଗଲା ମଣିଷ ଆସନ୍ତି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ନିଦରେ ଶୋଇଲେ ଯାଇଁ ଆସନ୍ତି । ତୋ' ବୋଉ ରଙ୍ଗଣୀ ବାହୁଡ଼ାଲାବେଳେ ମତେ ସପନେଇ ଯାଏ । ସେତିକିବେଳେ ସପନରେ ମୁଁ ତା'କୁ ଦେଖେ । କଥାସ୍ବପ୍ନା ହୁଏ । ସେ ସରଗକୁ ଫେରିଗଲେ ମୋ' ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯାଏ ।

ଟଣ୍ଡା କେତେବେଳୁ ଯାଇ ତା' କୋଠାରେ ଚଉକାଠ ଧରିଠିଆ ହୋଇ-
ଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର କଥାସ୍ବପ୍ନା ଶୁଣୁଥିଲା । ଆଖିରୁ ଗଡ଼ିଆସୁଥିଲା ଅବାଧ ଲୁହଧାର । ସେ ପାଟି କଣ ଚାହିଁଲା, ମା !

—କ'ଣ ଲୋ ଟଣ ? ତୁ ପୁଣି କାହ୍ନୁକୁ କ ?—

ଟଣ ଛେପ ଢୋକ, କୋହ ଅଟକାଇ କହୁଉଠିଲ, ମାଆ ଲୋ, ତୋ' ପୁଅ ପ୍ରତି, ମୋ' ପ୍ରତି, ପୁଣି ମୋ ପିଲାଟା ପ୍ରତି ତୋ'ର ଯେଉଁ ସେନେହଶରଧା ସେଇସବୁ ତତେ ସମାନ ଦେଖାଉଛି । ଆମପାଇଁ ତୁ ଯେଉଁ ସପନର ଘରସଂସାର ଗଢ଼ିଛୁ ମୋ ବାପାର ମୁଣ୍ଡ ହଲରେ ସେସବୁ ଭୁଲୁଡ଼ି ପଡ଼ିବ । ପିଲାଟା ଯାହା ଜାଣିଛି. ମୋର ସେ ମନେ ରଖିଥାଉ ।

ବୁଢ଼ୀ ପିଣ୍ଡାପାଖକୁ ଆସିଲେ । କହଲେ, ମୋ' ପୁଅ ମୋ' କଥାକୁ ବାହାର ହେବ ନାହିଁ । ତେବେ, ଏ ସଂସାରକୁ ତୁ ଏଡ଼େ ପିଲଟି ଦିନରୁ ମୋ' ଠାରୁ ଅଧିକ ଚିହ୍ନିଲୁଣି । ତୋ' କଥା ମୁଁ ନଷ୍ଟେ ମାନବ ଲୋ ମା, ନଷ୍ଟେ ମାନବ । ମୁଁ ତ ଶୁଣିଲୁ ପତର । କାଳ ଟିକିଏ ଫୁଲି ଦେଲେ ଝଡ଼ିପଡ଼ିବ । ତୋ' ଜୀବନର ଖେଳ ତତେ ଖେଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତୋ' ଭବିଷ୍ୟ ପାଇଁ ମୋ' ବରୁର ପାଣିର ଗାର । —

ଟଣ ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସିଲା । ତା'ର ମନେହେଲ ଯେପରି ତା'ର ଜେଜେମା ଥରୁଛନ୍ତି । ଟଳ ଟଳ ହେଉଛନ୍ତି । ଯତେକ ପଡ଼ିଯିବେ । ସେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ଧରି କାହ୍ନୁକୁ ଆଉଜାଇ ବସାଇଦେଲା । ନିଜେ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ବସି ଗେହେଇ ହୋଇ କହିଲା, ତୁ ମନଦୁଃଖ ଜଲୁ କି ମା ? ତୋ' ବରୁର ମୁଁ କେବେ ତଳେ ପକାଇ ନାହିଁ । ନା, କେବେ ଅନ୍ୟଥା କରିବି ନାହିଁ । ମୋ' କପାଳରେ ଯାହା ଥିବ ହେବ । ମୁଁ ଭୋଗିବି ।—

ଅରକ୍ଷିତ ଆସି ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା ।

ବୁଢ଼ୀ କହଲେ, ମୋ' ମୁଣ୍ଡ କାହିଁକି ବୁଲାଇ ଦେଲା ମା ! କପିଳର କଥା ଶୁଣି, ତୁ ହତାଶିଆ ହୋଇଛୁ ବୋଲି ମୁଁ ମଣିଲି । ସେଇଠୁ କାହିଁକି ମୋ' ନିଜ ଉପରେ ବଶାସ ଥରିଲା । ସେ ଅଲକ୍ଷଣା ଚଣ୍ଡାଳଟା ଏବଂଯାଏ ନାହିଁ, ନାହିଁ ହେଉଛି । କି ଓଷକ ସେ ଡାକୁଣୀ ତା'କୁ ଖୋଇଛି ଜେଜାଣି ! ମୋ' କଥା ଯଦି ସେଇଟା ନ ମାନେ, ନଷ୍ଟେ ମୋ' ପ୍ରାଣ ଉଡ଼ିଯିବ । ତତେ ମୁଁ କାଲି ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ପକାଇଲି ମା, ମୁଁ ତ ନ ଥିବି—

ଟଣ ତା'ର ଜେଜେମାଙ୍କର ଦୁଃଖିନୀ ଓ ଦୁଃଖର କାରଣ ଅନୁମାନ କଲା । ହସିଉଠିଲା । କହିଲା, ମତ ଯେ, ତୋ' ସାହସରେ ମୋ ରକତରେ ନିଆଁ ଲାଗିଥିଲା ଲୋ ମା । ତତେ ଲୁଚାଇବି ତ ଆଉ କାହାକୁ କହିବି ? ତାଙ୍କ ରକତରେ ବି ନିଆଁ ଲାଗାଇଥିଲି ।

—ଏ ? ହୁଡ଼ିଲୁ ?

ଅରକ୍ଷିତ ଟଣର ଧିଠିରେ ନାହିଁ । ହୋଇ ତାକୁ ହଲାଇ ହଲାଇ ପଡ଼ିଗଲା କୋଉଠି ନିଆଁ ଲାଗାଇଥିଲୁ ବୋଉ ?

ଟଣ୍ଡା ହାତ ବୁଲାଇ ତାକୁ କୋଡ଼କୁ ଟାଣି ନେଲା । ତା' ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲା । କହୁଲା, ଚୁଲିରେ ପୁଅ । ଶୁଣ ମା, ମୁଁ ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାରବାସୀ ବୁଦ୍ଧି ହରାଇଥିଲି । ହୁଡ଼ୁଆନ୍ତି । ନିଶ୍ଚେ ଚୁଲିରେ ଉଠୁଣି ପଶିଥାନ୍ତି । ସେହି ମତେ ତାଙ୍କର ସେନେହରେ ରକ୍ଷା କଲେ । କହୁଲେ, ମନ ସଙ୍ଗେ ମନ ମିଶି ଏକାକାର ହୋଇଛି । ବାକି ଖୁସି ଆନନ୍ଦଟା ଚଉଠୀ ଗଡ଼ରେ । ଅଜଣାରେ ହେଲେ ବି, ସମସ୍ତଙ୍କର ଭେଜିଷିଆ କଲାଣରେ, ଆଉ ଜାଣତରେ । ତା'ଠାରୁ ବଳି ଅଧିକ ସନମାନ, ଗଉରବ, ଆନନ୍ଦ କାହୁଁ ମିଳିବ ?

—ମଣି ଯାଇଥାଏଟି । କାଳିଆ ତାକୁ ବିଶାଣହେ ବର୍ଷ ପରମାୟୁ ଦେଉ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲି । ଆଉ ମୁଁ ମରିବି ନାହିଁ । ତୋ' ପୁଅ ଦେଖିବି ଲେ ଟଣ୍ଡା । କାହିଁକା ହୁଁ କଲେ ଭଲ, ନାହିଁ କଲେ ମୋର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ଆଲୋ ମା, ସଞ୍ଜ ହୋଇଆସୁଛି । ଯା', ମନ ଖୁସିରେ କାମ କର । ସହୁଲ ସାରିଦେ ।

ରୁଢ଼ୀ ଟଣ୍ଡା କୋଳରୁ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଓଟାରିଲେ । କହୁଲେ—‘ଆ’ରେ ନାତି, ମୋ ପାଖରେ ବସ । ତତେ କଥା କହିବି । ରୁଢ଼ୀ ଅସୁରୁଣୀର ଆଇସ କଥା’ ।

ଟଣ୍ଡା ପରକାମରେ ମନଦେଲା । କାମ ଭିତରେ ବେଳେ ବେଳେ ତା'ର ମନ ଚିହ୍ନି ଉଠୁଥିଲା । ହାତ ଅଟକି ଅଟକି ଯାଉଥିଲା । ସେ ବିଚାରୁଥିଲା, ତାର ଜେଜେମାଙ୍କର ାଙ୍କ ପୁଅ ଉପରେ ଯେଉଁ ଅଟକି ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା, କପିଳ ଜେନାଙ୍କର କଥାରେ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଦୋହଲୁଛି । କିନ୍ତୁ ଜେନାଏଁ ଯେ ସତ କହୁଲେ, ସେଥିରେ କେଉଁ ପଡ଼ିଥାଏ ?

ଯିଏ ତାର ମନ କଣିଛନ୍ତି, ଯାହାକୁ ସେ ନିଜକୁ ସମର୍ପି ଦେବାକୁ ଉଛନ୍ତି ହୋଇଥିଲା, ଭବିଷ୍ୟତର ପ୍ରମାଦକୁ ମନରେ ଥାନ ଦେଇ ନ ଥିଲା, ତାଙ୍କ ମନର ବିଶ୍ୱାସ ତ କାଣିରୁଏ ଉଠି ହୋଇ ନ ଥିଲା ? ଏଡ଼େ ପ୍ରତାପୀ, ଏଡ଼େ ବୁଦ୍ଧିଆ, ଚତୁର ଯିଏ, ନିଜ ପାରିଲପଣରେ ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳକୁ ଆପଣାର କରିପାରିଛନ୍ତି, ସେ ଅବବେଶୀ ନୁହନ୍ତି । ଯେଉଁ ଅଭିନିମ ନରମାଞ୍ଚି ଟଣ୍ଡାକୁ ସେ ତାଙ୍କର ମନ ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି, ତା' ପାଇଁ ତା' ପାଖକୁ ତାଙ୍କର ଅମୂଲ୍ୟ ସମୟ ନଷ୍ଟ କରି ଧାଇଁ ଆସିଥିଲେ କାହିଁକି ? ଲୋକନିନ୍ଦାକୁ ତ ଡର ନ ଥିଲେ ।

ଟଣ୍ଡା ମନର ଦୃଢ଼ତା ଫେରିଆସିଲା ।

ଗୋବିନ୍ଦ ଦ୍ଵାଦଶୀର ଉତ୍ସବ ଜନ୍ମ ନେଲି ଆକାଶର ଉପର କୋଣକୁ ଉଠି ନାହିଁ । ନିର୍ମଳ ଆକାଶ । ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରହରେ ହେବ ନାହିଁ ତ, ପିଣ୍ଡା ଉପରେ କାନ ପାରି ତାର ଜେଜେମା ଶୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଆଖିକୁ ସହଜରେ ନଦ ଆସେ ନାହିଁ । ଖାଲି ଆଖିରୁଜ ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । କେଜାଣି ଗତିମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଠାକୁରଙ୍କର ନାମ ମନେ ମନେ ନେଉଥିବେ ।

ଟଣ୍ଡର ଦେଖନ୍ତୁରେ ସେ କେବେ କେଉଁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ପୂଜିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୋଳ ପୁନେଇଁରେ ବିମାନ ଦେଖନ୍ତି, ତଳେ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରନ୍ତି । ଗାଆଁରେ ଯାହା ହେଲେ, ରୋଗ ବଇରାଗ ନ ମାନ ସେ ରାତିଯାଏ ଉଜାଗର ହୋଇ ଦେଖନ୍ତି । ମରଦନ ବିଛଣା ଧରନ୍ତି ।

ଟଣ୍ଡ ଡାକଲୁ, ମାଆ !

—କ'ଣ କାମ ସରିଲା ?

—ଭାବିଲି, ତୁ ଶୋଇପଡ଼ିଲୁ । ଦ' ଗୁଣ୍ଡା ମୋଟେ ଖାଇଲୁ । ସବୁ ତ ଫେରାଇଦେଲୁ । ଯେତେ ସହ କରି ରଖିଲେ କି ହେବ, ଡାଲି, ତରକାର କାଲି ସକାଳକୁ ଗନ୍ଧ ହୋଇଯିବ ।

—ତୁ ଏବେ କୋଉ ଖାଇଲୁ ? ଏଇ କପିଳ ଜେନା ମ, ସତ କହଲୁ କି ମିଛ କହଲୁ କିଏ ଜାଣେ ? ଏ ଘର ମଉସା ସେ ଘର ପିଉସା ହେବା ଜଣକ ସେ । ଚଇତନର ତା' ଉପରେ ପଡ଼ିଥାଏ ଥିଲେ ଥିବ, ମୋ'ର ତ ନାହିଁ । କାହା କଥାକୁ ମତେ କ'ଣ ମିଳିବ ଲେ ? ମୁଁ ଯାହା ବିଚାରୁଛି, ସେଇଆ କରିବି । ଏକ ତୁ ରାଜି ହେଲେ ହେବ ।

—କଅଣ ତୋ' ବିଚାର ?

ବୁଢ଼ୀ ତଳେ ଛାତ ଭରଦେଇ ଉଠିଲେ । କାନ ଓଟାରି ଦେହ ଘୋଡ଼ାଇଲେ । ଗୋଡ଼ତଳେ ରଖାହୋଇଥିବା ଲଣ୍ଠନଥାଲୁଅ ଢେଳିଲେ । କହଲେ, ଆ, ତୁ ମୋ' ପାଖରେ ବସ । ମୋ' ଘର କାନ୍ଥରେ ଯେଉଁ ଛବି ଓହ୍ଲାଇଛି — କାଳିଆ ବଳିଆ, ମଝିରେ ସୁତ୍ରା, ସେଇଆଙ୍କୁ ସୁମରୁଥିଲି । ଚକାତୋଳା ମନେ ବୁଦ୍ଧି ବଢେଇଲା । ଶୁଣିବୁ !

ଟଣ୍ଡ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଆଗରେ ବସିଲା । ପଚାରିଲା, କି ବୁଦ୍ଧି !

—ତାକୁ କହଲି, କାଉଁଟାକୁ ସେ ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ଦେଉ । ତା' ବାଜିଆପଣ ଶୁଣୁ । ତା' ପାଖରେ ନେହୁରା କଲି, କାଉଁଟାକୁ ସେ ଅଟକାଇ ରଖୁ । ମୋ' ଭଲେଣି ମନେ ମନେ ମୁଁ ତାକୁ ଜଣାଇ ଦେଇଛି । ଶୁଣ, ମୁଁ ବଞ୍ଚିଥାଉଣୁ, ଏ ଘରର ମୁରବି ସେ ନୁହେଁ, ମୁଁ । ଯେଉଁ ଜମିଖଣ୍ଡକ କାଉଁଟାର ମଉରସୀ, ସେହି ଶିମୁଳିତଳ କିଆରିକୁ ଚଇତନ ନେଇଛି ।

ମୁଁ ଏ ଘରକୁ ବୋହୂ ହୋଇ ଆସିଲ ବେଳେ, ପାଞ୍ଚଙ୍କ ସାହରେ ବକଟେ ଡିଅ ଉପରେ ଛୋଟ ଘରଝଣ୍ଟେ ଥିଲ । ତାଙ୍କର ଉତ୍ତରୁ ଜମି ଥିଲା ଯେ, ତୋ' ଜେଜେଙ୍କ ପିଉସୀମାନଙ୍କୁ ଆଉ ବଡ଼ ଉତ୍ତରୀମାନଙ୍କୁ ବାହା କରାଇବାରେ ବକରି ହେଲା । ଏବକା ଜମି ତୋ' ଜେଜେ କିଣିଲେ ମୋ' ନାମରେ । ଏଇ ଉକ ଭୂଇଁକୁ ନ ମୋ ନାମରେ କିଣିଥିଲେ । କାହିଁକି ନା ତାଙ୍କ ବାପଙ୍କ ନାଁରେ କେତେ ମହାଜନ ଡ଼ାକି କରି ରଖିଥିଲେ । ଯେମାନେ ପୁରୁଣା ଡିଅକୁ ନେଲେ । କାର୍ତ୍ତିକା ଏଇ ଅରକ୍ଷିତ ପରି ହୋଇଥିଲା । ଆମେ ଏ ଘର ତୋଳେଇ ଆଇଲୁ । ସେଇଥିମାନ୍ ଏ ଘରଟି ଏକୃଷିଆ ହୋଇଛି, ଆଉ ଦାରିଡ଼ା ଏତେ ବଡ଼ ।

—ମୁଁ ଏ ଘଟଣା ଜାଣିଛି ମା ! ତୁ ଦିନେ ନାଟୁଣକୁ ସେଇ କଥା କହୁ ଚେତାଇ ଦେଇଥିଲୁ ।

—କାର୍ତ୍ତିକା କେବେ ଆସିବ, ରାଜି ହେବ କି ନ ହେବ ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ମୁଁ ତାକୁ ରୁଦ୍ଧି ବସିବି ନାହିଁ । ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ ଚଇତନ ଫେରିବ । ଦୋଳ ପୁନେଇ ଦିନ ସଜ ମଙ୍ଗଳ, ସଜ ବାହାଘର ହେବ ।

—ବା-ହା-ଘ-ର ।

—ହଁ ଲେ ମୋ' ସୁନା-କଣ୍ଢେଇ ! ତେଣୁର ବାହାଘର । ଘୁଷୁ ଯାଆନ୍ତୁର ବୁଢ଼ା, ହେଉଦିନ ତତେ ଝିଅ କରିବେ । ତାଙ୍କ ଗୋଷ୍ଠରେ ସେ ବାହା କରାଇବେ । ତାଙ୍କ ଭାରିଯା ବୁଢ଼ା ସାତ ପୁଅର ମା । ସାତ ଝିଅ ସେ ଖୋଜୁଥିଲା । କାଳିଆ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ବି ଦେଲେ ନାହିଁ । କାଳିଆ ସାଙ୍ଗେ ସେ ସିଦ୍ଧ ପକାଇଛି । କହୁଛି, ହଜରେ ପୋଡ଼ାମୁହାଁ, ଆମ ଦି' ପ୍ରାଣୀଙ୍କି କୋଉ ନରକ ଆଡ଼କୁ ଟଣେଇବୁ ? ସାତ ଝିଅ ମୁଁ କରିବି । ସାତ ଥର କନ୍ୟାଦାନ ଦେବି । ସେଇଠୁ ଦେଖେଇ ଦେବି ରେ ମାଇପଛଡ଼ା, ତୋ'ର କେତେ କରମଦ ।

ସେ ଛଅ ଝିଅ ବାହା କରାଇଲଣି । ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାକି ଅଛି । ତୁ ରାଜି ହେଲେ କାଲି ସକାଳେ ମୁଁ ଖବର ପଠେଇବି । ମତେ ରାଣୀ-ଗୁଡ଼ିଆଣୀ କହୁଥିଲା ପରା ।

—ଆଲୋ ମା, ମୁଁ ଗେରହ ଗୁଡ଼ିଆସିଛି । ମୋ'ର ପାଞ୍ଚ ବର୍ମର ପୁଅ । ବାପ ବଞ୍ଚିଛନ୍ତି । ଶୁଣିଯାଉବେଣି ଯେ, ମୋ ବାପା ଜେଲରୁ ମୁକୁଳି ପୁଣିରେ ଅଛନ୍ତି । ଘୁଷୁ ସାନ୍ତା, ଆଉ ତାଙ୍କ ଘାଁ ଓ ପୁଅମାନେ କାହିଁକି ଜମ୍ମାଳରେ ପଶିବାକୁ ମନାବେ ? ତୋ' ଗୁଡ଼ି ରତ୍ନମ ହେଲଣି ।

ବୁଢ଼ୀ ଘୁମ୍ ମାରି ବସିରହିଲେ । ଟଣା ଭାରିଲା, ସେ ତାଙ୍କ ମନରେ ଆଦାତ ଦେଇଛି । ତା' ପାଇଁ ଆଉ ତା' ପୁଅ ପାଇଁ ସେ ବେଣି ଆକୁଳ ହୋଇ ଗୁରୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମନର ଦୁଃଖ ଦୂର କରିବାକୁ ସେ ହସି ହସି କହିଲା, ଆଲୋ ମା, ମୁଁ ପିଲହୁଆ ନୁହେଁ । କେତେ ଦୁଃଖ ଅଙ୍ଗେ ନିଷ୍ଠାଇଛି । କେତେ ଗାଳି-ଗଞ୍ଜଣା ସହୁଛି । ଅପବାଦର

ବୋର୍ ଅକାରଣ ମୁଣ୍ଡରେ ବୋହୁ । ମୋ ଦେହ କାଠ ହୋଇଛି, ମନ
ପଥର ହୋଇଛି । ପିଲାଟିକୁ ବଢ଼ାଇ ମଣିଷ କରିବାକୁ ଆହୁରି ଆହୁରି ଯବର । ବାପା
ରାଜ ହେଲେ ଭଲ, ରାଜ ନ ହେଲେ ତାଙ୍କ ଅମଙ୍ଗ ତାଙ୍କଠେଇଁ ରହବ । ମୋ'ର
ସେଥିକ ଶୋଚନା ନାହିଁ ।

—ସତେ କି ମା ?

—ସତେ ଲୋ ! ଯିଏ ରାଜ ହେବାର କଥା, ସେ ରାଜ ହୋଇଛନ୍ତି । ନ
ହୁଏ ନ ଶୁଣି ସେହିଦିନ ନାଟୁରା ଶିକ୍ଷାରେ ପଡ଼ି, ମୋ' ସ୍ଵଭାବ ଉପରେ ବି
ସନ୍ଦେହ କରି ବାପା ମତେ ପରପରକୁ ଚଢ଼ିଦେଲେ, ଜାଣି ସେହି ଦିନଠୁ ତାଙ୍କ
ଲେଖାରେ ମୁଁ ମଗଛୁ । ଆଜି ମୁଁ ତୋ' କଥାକୁ ଭଲକରି ଜାଣିଲି, ମଣିକୁଦରୁ
ଆସି ଏ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ଲାଲ ମୁଁ ମୋ ଜେଜେଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଚଳୁଛି । ତାଙ୍କର କିଛି
ଧାର ନାହିଁ ।

—ସତେ ଲୋ ଟଣ !

—ହେଲା । ଯିଏ ମତେ ଚାହେଁ, ମୁଁ ଆଗ ତା' ପାଖକୁ ଚାଲିଯିବି । ଥରେ
ତ ବାହାଁ ହେଇଛି, ଆଉ କି ବାହା ? ପରୁଡ଼-ମସିଂଗା ଖଣ୍ଡେ ହେଲେ ଦୁଇଥ କାମ
ସରିବ ।

—ଚଇତନ କ'ଣ ମଙ୍ଗିବ ?

—ମୁଁ ଯାହା କହୁଛି, ସେ ସେଇଆ କରିବେ । ସେଥିକ ତୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହ ।
ତାଙ୍କର ଘରେ ସେହି କାମଟି କରାହେବ । ତା' ପରେ ମୁଁ ଦେବି ସେ ଘରର
ପରାଣୀ ।

—ହଁ, ହଁ ।

—ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କୁ, ଅଘର ଦୁଆର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ତିନି ବକର ଭୋଜିଷ୍ଟ
ଖୁଆଇବ । ଯେତେ ସେହିଠି ଏ ଗାଆଁରେ ଠାକୁର-ଠାକୁରାଣୀ ଅଛନ୍ତି, ସମସ୍ତଙ୍କର
ପୂଜା କରାଇବ । ବଡ଼ ଠାକୁରଙ୍କ ନିତିଭୋଗ ପାଇଁ ଅମୃତ-ମନ୍ଦୋଦି କୁ ମୁଁ
ନିଶ୍ଚେ ଖଞ୍ଜିଦେବି । ସେ ଖଣିକ ସେହି ଶିମୁଲ ତଳ 'କଥାର । ଦେଖିବୁ ଇନ୍ଦ୍ର, ମୁଁ
କ'ଣ କରିବି ।

ବୁଢ଼ୀ ଖୁସି ହୋଇ ଟଣର ଚରୁକରେ ହାତ ଦେଇ କହୁଲେ, ମରିଯାଉଥାଏ
ଟି ! ମୋ ସୁନା-କଣ୍ଢେଇ ଟଣର ଭଲ ବିରୁଦ୍ଧ । ମୁଁ ଏଥର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ନେଲି । ମନ
ଧୂସିରେ ଶୋଇବି । କାଳିଆକୁ କହୁଛି, ମୋ' ବିରୁଦ୍ଧକୁ ଉଣେଇ ଦେଇଥିଲୁରେ
ହୁଟିଆ । ଟଣ ବିରୁଦ୍ଧକୁ ଠିକଣା ବାଟରେ ଚଳାଇଛି ।

ବୁଢ଼ୀ ଶୋଇବାକୁ ଗଲେ । ଟଣ ଆଲୁଅ ଦେଖାଇ ନିଜ କୋଠରୀକୁ
ଆସିଲା । ଅରକ୍ଷିତ ଦେହରେ ଚନ୍ଦର ଗୋଡ଼ାଇଲା । ବାହାରକୁ, ଉଦ୍ଧୂଳ ଅଗା

ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲ । ଯେଉଁ କଥା ସେ ସପନରେ କେବେ ଚନ୍ଦ୍ର ନ ଥିଲା, ସେ କଥା କିଏ ତା'ର ଚୁଣ୍ଡରେ କୁହାଇଦେଲା ? କିଏ ତା' ମୁହଁରୁ ଲଜପାଣି ପୋଛିଦେଲା ? ତା' ମନରେ ଏଡ଼େବଡ଼ ସାହସ ଆଣି ଠିଆ କରାଇଲା ?

ସେଇ କାଳିଆ !

ହଁ ରେ ହଁ ଭୁଲ । ତୋ' ବଳିଆ ମୋ ମନରେ ବଳ ପୁରାଇଛି । ଡାହାଣ-ବାଆଁ । ଆଗରେ ରହି ଦେଖିଲେ ତଣେ ବାଆଁ-ଡାହାଣ । ମଝିରେ ମୁହଁ ନିଗମାଣି । କୁଆଡ଼େ ଟାଣୁଛ ଟାଣ । ମୋ'ର କି ଚାହିଁ ? ଯାହା କୁହାଇଲା ସେଇଆ କରିବ ।

ଟଙ୍କା ଏହପରି ନିଜ ଭିତରେ ମନ-ଚଇତନ ସଙ୍ଗେ କଥାଭାଷା ହେଲା । ସବୁ ଅବସାଦ ପୋଛି ନୂଆ ଉତ୍ସାହ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ପୁଣି ଆସିଲା ଅଗଣାକୁ ।

ଦ୍ରାଦଣୀର ଜନ୍ମ ହୁଏତ । ଏବସାଏ ସେ ମଥା ଉପରକୁ ଆସି ନାହିଁ । ବାଁଆଡ଼ ପଛରୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଖଣ୍ଡେ ପାତଳ-କାଳିଆ ମେଘ ତା' ଆଡ଼କୁ ମୋହିଁଛି, ପୁଣି ଡାହାଣ ପାଖରୁ ଧୋବଲା ବାଦଲ । ଚନ୍ଦ୍ର ଚାରିପାଖ ଝାପସା ମଣ୍ଡଳରେ ମିଶିଯିବାକୁ ଆଗକୁ ପଛ !

ଆଜିକା ରାତିଟି ବେଶୀ ଲମ୍ବ ପରି ଲାଗୁଛି କାହିଁକି ? ଅଳପ କାମକୁ ବହୁତ ଆଲୋଚନା, ଅଧିକ ଉଦ୍ଦେଶନା ପାଇଁ ହୋଇଥିବ । ବରି ରଗତା କି ବରି ବଟା, ଅବା ଆଉ କେଉଁ ପାଇଟିରେ ଲାଗିଯାଇଥିଲେ ବେଳ କେତେ ବେଗରେ ଯଳାଇ-ଥାନ୍ତା ! ଯାହା କହନ୍ତି, କାମିକା ଲୋକକୁ ସମସ୍ତ ଡରେ, ସେଇଆ । ରାତି ପହରେ କଟିଯିବଣି କି ?

ଟଙ୍କାର ଭାବନା ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଅଛି, ବଳମାଳରୁ ଶ୍ଵାସିଆସିଲା ବଳୁଆ ଦଳର ବୋବାଳ । ହେଲା, ଏଥର ରାତି ପହରେ କଟିଲା । ବଳୁଆ ବୋବାଳ ସବୁଣୁ ତାଙ୍କର ପଲରୁ ଗୋଟାଏ ଭେରଣ୍ଡା ବିକଟାଳ ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲା ରହୁରହୁକା, ଚୁଡ଼ାକୁ ଚୁଡ଼ା ।

ଚୁଡ଼ି ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଆଲୋ ଟଙ୍କା । ଶୋଇଲୁ କି ?

—ନାହିଁ ମ ମା, ନିଦ ଲାଗୁ ନାହିଁ ।

—ତେ ଶୁଭ୍ରାଣ୍ଡି, କେମିତି ସେଇଟା ଦୋବଉଛି ? ମୋ ଗୁଲ ନିଦ ଚାହିଁ କରି ଭାଙ୍ଗିଗଲା ।

—ପିଲା ଶୋଇଛି, ଡରିବ ।

—ତା' ବୋବାଳ ବନ୍ଦ ହେଲାଣି ।

—ହେଲେ ହେଉ । ଅଗଣାରେ ତୁ କ'ଣ କରୁଛୁ ? ଘର ଭିତରକୁ ଯା । ପିଲାର ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଦେ । ତା' ଦେହକୁ ଟିକିଏ ଆପଡ଼େଇଦେ । କାଲେ ଡରିଥିବ ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କ କଥା ମାନ ଟଣ ତାଙ୍କର ଘରବାଟେ ପିଣ୍ଡାକୁ ଉଠି କହିଲା, ତୁ ଏବେ ଚହୁଙ୍କିଲୁ କାହିଁକି ? ମୋ' ପୁଅ କ'ଣ ତରବାର ପିଲା ?

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ତୁ ବଡ଼ ଓଲମ୍ପୀଟା । ଭେରଣ୍ଡା କାହିଁକି ବୋବାଏ ଜାଣୁ ନାହିଁ ? ଚଣ୍ଡୀ, ଗୁମଣ୍ଡୀ, ବିକଟା ଏକମାନଙ୍କୁ ଉଠାଇ ଦିଏ । ସେମାନେ ବୁଲିଚରି ବାହାରନ୍ତି । ପିଲାଙ୍କଠେଇଁ ତାଙ୍କର ଆଶାଟି ?

ଟଣ କହିଲା ସେଗୁଡ଼ା ଖାଲି ମିଛର-ଜୀବ । ସତ ସତ ହୋଇଥିବତ ହେଇଥାଉ । ସେମାନେ ଜାଣନ୍ତି ମୋ' ପୁଅ ଶିବଅଂଶରେ ଜନମ । ତା' ପାଖ ପଶିବାକୁ ସେଗୁଡ଼ା ସାହସ କରିବେ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଛଲେଇ କହିଲେ, ଅଲୁକୁଳା ଲେ । ଶିବଶଙ୍କର କୈଳାସପୁର ଛାଡ଼ି ଦୁର୍ଗାଶଙ୍କରଙ୍କୁ ମୁରୁହି, ତୁ ମାନବଟା ପାଖକୁ ଆସିଥିଲେ ମଣିଷମାଝିସ ଗୁଣିବାକୁ ନା ? ଯା' ଲେ ଝିଅଟି ।

ଟଣ ବଡ଼ ପାଟିକରି ହସିଲା । କହିଲା, ଯାଉଛୁ ମ ' ସେ କ'ଣ ସଂସାର ବୁଲିବାକୁ ଏକୁଟିଆ ଆସନ୍ତି ନାହିଁକି ? ମୁଁ ତୋ ଝିଅମଣିକୁ ମୁରୁଛୁଲି, ମୋର ମାନସଦେହରେ ଦୁର୍ଗାଶଙ୍କରଙ୍କୁ ଅବତରାଇଲି । ଗଞ୍ଜେଇ ନିଶାରେ ଭୋଲ ସେ ଭୋଲାନାଥ କ'ଣ ଜାଣି ପାରିଲା କି ମୁଁ ଦେବୀ କି ମାନସ ?

—ତତେ କ'ଣ କହିବିଲେ ଅଲୁକୁଳା... ?

ବୁଢ଼ୀ ହସି ହସି ନୟାନ୍ତ ହେଲେ । ଉଠି ବସିଲେ ।

ଟଣ ଘରେ ପଶିଲା । ତା' ମୁହଁରେ ହସର ନିଶବଦ ଭର୍ଜିମା ଲୁଗି ରହିଥାଏ । ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅରକ୍ଷିତର ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । ପାତଳ ତଳିଆଟି ସଜାଡ଼ି, ବାଗେଇ ରଖି, ପିଲାର ମୁଣ୍ଡ ଆପିଲା । ବଦର ସଜାଡ଼ିଲା । ଖଟ ଉପରେ ତା' ପାଖରେ ବସି ଦେହ ଆପତାଇଲା ।

ତା' ମୁହଁର ହସିଲଭାବ ମୁହଁରେ ମିଳାଇଲା । ଘୋଟିଆସିଲା ଗାମ୍ଭୀର୍ଯ୍ୟ । ଭାବିଲା, ମଣିଷ ତା' ଅଜାଣତରେ ଏମିତି ମନତଳର ଗହନ କଥା କହି ପକାଏ । ନିଜକୁ ସାନ୍ତୁନା ଦେଲା, ଜେଜେମା କଥାର ମରମ ଭୁଲିବେ ନାହିଁ । ସେ ପରିହାସ ଦେଉଥିବେ ।

ମଣିଷର ସବୁ ବିଷୟର ଘଟଣାବଳୀର ଅଦେଖା ପୁଅରେ କୁଆଡ଼େ ଡଢ଼-
ହୋଇଯାଏ । ନୂଆ ବିଷୟଟା ଶୁଣିଲା ପତର ଯାକୁଡ଼ି ଧରିବାଯାଏ ମନ ଉବେକ-
ଟୁବେକ ହୋଇ ଅଣନିଶ୍ୱାସୀ ହୁଏ । ସେହି ଦ୍ୱାଦଶୀ ରାତିରେ ପିଲାଟି ଦେହରେ
ହାତ ଆପଡ଼ୁଣୁ ଟଣା ଏହା ବୁଝିଲା ।

ରାତି ପହରନ ପରେ ପୁଣି କିଏ ଦାଣ୍ଡକବାଟ ଧଡ଼ଧଡ଼ କଲା । ତାଙ୍କ ଛୁଡ଼ିଲା
ବଡ଼ ପାଟିରେ । ଏଡ଼େ ସାହାସିଆ, ଏଡ଼େ ବାହାସିଆ କିଏ ସେଇଟା ?

ବୁଢ଼ୀ ଆରଘରୁ ପାଟିକରି କହିଲେ, କିଏ ତାକୁ ହିଁ ଲୋ ଟଣା । ଏତେ
ରାତିରେ ଅରୁଣ ଆଇଁ କି ? ତା' ଶରୀର ଘର ଓଁରୁ ଫେରିଲା ? ମଣିକୁଦର
ପାଖ ଗାଆଁଟା ତ, କ'ଣ ବୁଝି ଆସିଥିବ...

ଟଣାର ହାତ ଅଟକିଲା । କ'ଣ ବୁଝି ଆସିଥିବେ ? ଯେଉଁ ଭାବନା ତା
ମନରେ ପଶିଲା, ତା'ର ଛୁତି ଅରିଉଠିଲା । କାନ୍ଦକାନ୍ଦ କୋହର ହାବୁକାରେ ସେ
ଖଟଉପରୁ ଡେଇଁ ତ'ଣୁର ଖେପାରେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଘରର ଦ୍ୱାରପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲା ।
କହିଲା, ହେଇ ଲୋ ମା ! ପୁଣି ସେ କବାଟ ଧଡ଼ଧଡ଼ କଲେଣି । ତାକୁଛନ୍ତି,
ଅତଛୁଆ ତାଙ୍କ ।

—ହଁ, ଅରୁଣ ହୋଇଥିବ । ସେମିତିଆ କ'ଣ ଖବର ହୋଇଥିବ ମା !
ଭେରଣ୍ଡାଟା ବୋବଇଥିଲା !

—କି ଖବର ମା !

—ତୋ'ର କି ଥାଏ ? ମୁଁ ଯାଇ ଖୋଲିବି ।

ବୁଢ଼ୀ ଉଠିଲେ । ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସି କହିଲେ, ମତେ ଆଲୁଅ ତେଜି ବଢ଼ାଇ
ଦେ । ପିଲାଘର ଅନ୍ଧାର କରନା । ଯେତେହେଲେ ଏକା ରକତ । ମୋ ଘରର
ଆଲୁଅ ଦେ ।

ବୁଢ଼ୀ ପାଟିକରି ଜବାବ ଦେଲେ, ଯାଉଛି ରେ ପୁଅ, ଏମିତି ଉଛୁନ୍ନ
ହେଉଛୁ କାହିଁକି ?

ଟଣା ଅରିଲା ହାତରେ ଅଗଣାକୁ ଓଁରୁଆଇଥିବା ତା'ର ଜେଜେମା'ଙ୍କୁ
ଲଣ୍ଡନ ଧରାଇ ଦେଲା । ମନର ପ୍ରଶ୍ନ ତୁ ଶୁଭ ବାହାରିଲା ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଆଗେଇ ଯାଉଣୁ ଟଣାକୁ କହିଲେ, ପିଲା ପାଖକୁ ଯାଉନୁ ? ନିଜକୁ
କହି କହିବା ଶୁଣିଲେ, କରମଗୁଣରୁ ଏଡ଼େ ଦୁଃଖ ଓଁ ଯାତନା ତୁ ସେନିଲ୍ରେ
ଚଣ୍ଡାଳ, ଶେଷକୁ ଛଟପଟ କଲବଲ ହୋଇ ଗଲୁ ? ଆମର କି ଥାଏ ?

ଟଣା ଖଟକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । କଣେଇଁ ଶୋଇଲା ପିଲାଟି କାନ୍ଦ
ଉପରେ ହାତଟିଏ ଆସି ପଦାକୁ ଚାହିଁଲା । ଆଖିରେ ଅମାନ୍ନିଆଁ ଲୁହ ଭରିରହିଥିଲା ।

ପୁଅ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମନେ ମନେ ସେ କହୁଥାଏ, ଅବ୍ୟୁତମଉଷା ଯଦି ସେହି ଅଶୁଭାଙ୍ଗର ନେଇ ଆସିଥିବେ ରେ ଧନ ଆଉ ତୁ ତୋ' ବାପର ମୁହଁ ଦେଖିବୁ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ କହୁବେ, ଆହା ଅରକ୍ଷିତଟି ବାପଛେଉଣୁ । ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଆଜୁଠି ଦେଖାଇ କହୁବେ... ।

ଟଙ୍କା ମନରେ ବି ସେ ଅଶୁଭ ଅସନା ଶବଦ ଉଚ୍ଚାର ପାରିଲା ନାହିଁ । ତା'ର ଆଖିରୁ ଲୋଡ଼କ ଗଡ଼ି ଆସିଲା

ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଧଡ଼ଧାଡ଼ ହୋଇ ଖୋଲିଲା । କିଏ ଜଣେ ଗରଜ ଉଠିଲା, 'ଏତେ ଡାକିଲାଠାରୁ ବି କେହି କବାଟ ଖୋଲୁ ନ ? ସଞ୍ଜ ପହରଟା, ସମସ୍ତେ ଶୋଇପଡ଼ିଲ ?'

ବୁଢ଼ୀ ଚିତ୍କାର କରିଉଠିଲେ, ମୋ ଧନରେ, ମୋ ବାଇଆରେ, କେମିତି ଜାଣନ୍ତି ତୁ ମୋ ଜୀବନ ଆଇତୁ ? ତୋ' ଫେରନ୍ତା ମୁହଁ ଦେଖିବି ବୋଲି ମୁଁ ବସ୍ତ୍ର ରହିଛି, ମୋ' ବାଇଆ ମାଲିରେ—

ବୁଢ଼ୀ ବାହୁନିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ।

ଟଙ୍କା ଚରତର ହୋଇ ଅଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ଗୋଟାଏ ଯୁଗରୁ ଅଧିକ ବିତଲଣି, ସେ ତା' ବାପଙ୍କର ସ୍ଵର ଶୁଣି ନଥିଲା । ସ୍ଵର ବଦଳି ଯାଇଛି । ଧାଇଁ ଯାଇ ତାଙ୍କର ପାଦ ଧରି ଲୁହାର କରିବାକୁ ସେ ଘରୁ ବାହାରିଲା । ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସୁଛି ସେ ଦେଖିଲା, ଜଣେ ବଳିଷ୍ଠ ପୁରୁଷ, ମୁଣ୍ଡ ଲଣ୍ଡା, ଧୋବ ଲୁଗା ପିନ୍ଧି, ଦେହରେ ଖଇରରଙ୍ଗର ହାତକଟା ଜାମା ଗଲାଇ, ପଦାରୁ ଦାଣ୍ଡଘର ଭିତରକୁ ପଶି-ଆସୁଛନ୍ତି । ଦୁଇ ହାତରେ ଦୁଇଟି କନାର ବ୍ୟାଗ, ତାହା ଭରପୁର ହୋଇ ଫୁଲି-ଉଠିଛି ।

ଟଙ୍କାର ଜେଜେମା, ଅବୁଆ ଶବଦଗୁଡ଼ିଏ ଧୀରେ କହି କାହ୍ନୁକୁ ଆଉଜି ବାହୁନୁଛନ୍ତି । ତା' ବାପା କହୁଲେ, କାହିଁକି ସକେଇ ହେଉଛି ? ତୋ' ଲେଖାରେ ମୁଁ ମରିଛି । ଆଲୋ, ଆସି ନ ଥାନ୍ତି ସେ ବାଦ ଘରେ ତୋ'ର ପାଇଁ ମିଶିଗ ନାଗଲା ବୋଲି ଶୁଣି ମୁଁ ଧାଇଁ ଆସିଲି ।

ବାହୁନା ଅମାୟ ବୁଢ଼ୀ ପଶୁଗଲେ, ମୁଁ କ'ଣ କଲିରେ ପୁଅ ? ତୁ ଫେରିଲେ ତୋ' ଘର, ତୋ ରିଅ, ତୋ ନାତିକୁ ତତେ ସମର୍ପି ଦେଇ ମଣାଣିକୁ ଯିବାକୁ ମୁଁ ଗୋଡ଼ଟେଜି ବସିଛି । ସବୁ ତୋର ସେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ରହିଛି । କିଛି ଶିକ୍ଷାଗ୍ରାସ ହୋଇ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯଦି ତୋର ଆଡ଼ୁଆ ହେଉଛି ରେ ପୁଅ, ମତେ ଜାଅନ୍ତା ଗୋଷାରି ନେଇ ମଣାଣିରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଥା । ତତେ ଜନମ କରିଛୁଟି, ମତେ ଜିଆଦି ଖାଆନା । କୋଉ ମିଶିଗ ତୋ ଘରେ ନରୁଇଲି ରେ ?

—ଘରର ଘରଣୀ ନାଟୁଣ୍ଡ ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?

ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ରୁଡ଼ିଙ୍ଗର ଉତ୍ତରକୁ ଅପେକ୍ଷା ନକରି କାର୍ତ୍ତିକ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ବନ୍ଦ କଲେ । ଦ୍ୟାଗ ଦୁଇଟି ଉଠାଇ ସେ ଅଗଣାକୁ ଆସିଲେ ।

ଘର ଭିତରେ ଟଣ ବରଡ଼ାପତ୍ର ପରି ଥରୁଥିଲା । ଯେଉଁ ବାପକୁ ସେ ଧୀର-ସ୍ଥିର, ଦୟାର ଅବତାର, ନରମା ଲୋକ ରୂପେ ଦେଖି ଯାଇଥିଲା ସେ ଏପରି ହୃତ୍ତମା ପ୍ରକୃତି ପାଇଲେ କେଉଁଠୁ ? କେବେଠୁ ? ଯିଏ ଏଡ଼େ ବିରୁଦ୍ଧବନ୍ତ ଥିଲେ ସେ ହେଲେ ଏଡ଼େ ନିଷ୍ଠୁର ? କ'ଣ କରିବ ସେ ସ୍ଥିରକରି ପାରିଲା ନାହିଁ ।

ରୁଡ଼ି ଆଲୁଅ ଧରି ଅଗଣାକୁ ଆସିଲେ । ଘରେ ପାଦ ଦେଉଣି ନ ଦେଉଣି ପୁଅଏ ବିଶ୍ୱମୂର୍ତ୍ତି ଦେଖି ସେ ଗୁମ୍ଫା ହୋଇଥିଲେ । ସବୁ ଭୟ, ଦୁଃଖ, ଅଭିମାନକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟଧରି ଡୋକ ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଆଲେ ଟଣ, ତୋ' ବାପ ପରା ଆସିଛନ୍ତି । ପୁଅ ତୋ'ର ଶୋଇଲଣି ଟି ? ଆସୁନୁ ?

ଅଗଣାରେ ଠିଆ ହୋଇ କାର୍ତ୍ତିକ ଗୁମ୍ଫାଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଥିଲେ ।

ଜେଜେମା'ଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ମନରେ ସାହସ ବାନ୍ଧ ଟଣ ଘରୁ ବାହାରିଲା । ଅଗଣାକୁ ଯାଇ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଓଲଟି ହେଲା । ଧୈର୍ଯ୍ୟର ବନ୍ଧ ଗୁମ୍ଫା ତଳର କୋଠ ଦ୍ୱାରୁକାଇ ଆସିଲା । ସେ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା ।

କାର୍ତ୍ତିକ ତା'ଆର ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଉଠୁ ବୋଲି କହିଲେ ନାହିଁ । ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଲେ ନାହିଁ ।

ରୁଡ଼ି କହିଲେ, ଆଲେ, ଶକେଇ ହେଉଛି କ'ଣ ? ଉଠ । ପୁଅ ମୋ'ର ଧାଇଁ ଧାଇଁ ଆସିବୁ । ପାଣି ନୋଟାଏ ଦେ । ସେ କ'ଣ ଖାଇବ, ଯା ଆଗ ଠିକଣା କର । ତୋ' ବାପ ଆସିଲଣି । ମୋ ଦାୟିତ୍ୱ ସଜଲା । ମୋ' ପାଇଟି ଚାଲିଲା ।

ଟଣ ଉଠି ଠିଆ ହେଲା ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଏକା ଆଖିରେ ଝିଅକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଯେଉଁ ଧଡ଼ାଆ ଧେଡ଼ଙ୍ଗ ପନ୍ଦର ବର୍ଷର ଶୁକୁଟୀ ଝିଅକୁ ସେ ପରଘରକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ଜାଣ ଭିକାରୁଣୀ ବେଶରେ, ଯେଇ ଟଣ ତ ସେ ନୁହେଁ ! ହୃଷ୍ଟପୁଷ୍ଟ ଯୁବତୀ ଝିଅ । କି ସୁନ୍ଦର ରୂପ । ଗୁମ୍ଫାରେ ପରି ଦଣ୍ଡୁ । ହାତରେ, ବେକରେ, କାନରେ, ସୁନାଗହଣା ଝିଟକିଛି । ହଁ, ମୁହଁରେ ସେକାଳ ଟଣର ଛଟିକା ବାରିହେଉଛି । ନାକ, ଆଖି, ଭ୍ରୁଲତା, କପାଳ, ଓଠ ଏକାପରିକା ଦଣ୍ଡୁ ।

କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ରୁଷ-ମୁହଁର ତେଜ ବଦଳି ଶାନ୍ତ, କୋମଳ ହେଲା । ସେହି ମୁହଁରେ ଉତ୍ସାହର ଆସା ଉଠିଲା । ଆଖିରେ ଦ' ବିନ୍ଦୁ ଲୁହ ଝଲିପିଲା ।

ଟଣ ଦେଖିଲା, ଟଣ ଚାହିଁଲା, ତା' ବାପର ପଥର ଗୁମ୍ଫା ତରଳିଛି । ସେଥିରୁ ତା' ପାଇଁ ସ୍ନେହ ଓ କରୁଣାର ଶୀତଳ ଝରଣା ବହୁ ଆସୁଛି । ସେହି ପବନ ଝରଣା ତା'ର ଦୁଃଖ ଓ ଗ୍ଳାନିକୁ ଧୋଇ ଦେବାକୁ ତାକୁ ଡାକୁଛି, ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛି ।

ସେହି ଅଚଳ ମୂର୍ତ୍ତିର ମୁହଁ ଖୋଲିଲା, ହଁ ରୁଇ ମୋ'ର ଝିଅ ! ଦୁଇଟି ମୂରତି ଦୁଇଟି ରୂପ ମୋ'ର ମନେ ପଡ଼ୁଛି । କଣକ କୋଳରେ ଆଉ ଜଣେ । ଏକା ପରିକା ଦିଅଁଟି ମୁହଁ । କୋଳରେ ବସାଇ ଯିଏ ଝୁଲୁହାଟା କରୁଥିଲା ସେ ନାହିଁ, ସେ ହଜି ଯାଇଛି । ଯିଏ ବସି ଝୁଲୁହାଟା ହେଉଥିଲା, କିଛି କିଛି ହସୁଥିଲା, ସେଇ ତ ରୁଇ ଟଣା, ମୋ'ର ଦୁଃଖପାସୋରୀ ଟଣା ! ଟିକିଏ ବଡ଼ ହେଇଛି, ନା ?

ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିର ହାତଦୁଇଟି ଟେକି ହୋଇଗଲା । ଖୋଲିଗଲା । ଗୋଛନା ଧୁଆ ଶୀତଳ ଆଗଣାରେ, ବୃନ୍ଦାବତୀଙ୍କର ଚଉରା ଆଗରେ, ନିଜଭୁଲ ଟଣା ତା' ବାପର ଗ୍ରନ୍ଥ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡଟି ରଖି ଦୁଇହାତରେ ତାକୁ ବେଢ଼ାଇ ଧରିଲା । ଜଣ୍ଟି ଜଣ୍ଟି ହୋଇ କାନ୍ଦିଉଠିଲା ।

କାର୍ତ୍ତିକ ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ଯାଉଛିଲେ ।

ସେହି ଆଗଣାରେ ବସି, ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ନିହି, ଅତି ଖୁସିରେ ବୁଢ଼ୀ ବାହୁନି ଉଠିଲେ, ହଁ ମୋ ରଞ୍ଜିତୀ-ରାଣୀ, ଗୁଲିଗଲୁ ହେଇ ଅହୁଅରାଣୀ, ମୋ ରଞ୍ଜିତୀ ରାଣୀ । ସେ ପୁରରେ ଆଇ ପକା ଗୁହାଣୀ, ମୋ'...

ଅରକ୍ଷିତ ଘର ଭିତରୁ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର କାନ୍ଦଣା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା । ସେ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଉଠିଲେ । କହିଲେ, ଯେ ଛତରାଟା ଉଠିଲାଣି ଲେ ଟଣା । ଡରବ । ମୁଁ ତୋ' ପୁଅ କତିକି ଯାଉଛି । ଆଲେ, ମୋ ପୁଅ ଧାଇଁଯାଇ ଆଇଛି । ତା' ଖବର ଆଗ ବୁଝ । ସେଇଠୁ ମନ ଇଚ୍ଛା ଗେଲ ହେଉଥିବୁ । ଶକେଇବା ବେଳ କଟିଗଲଣି ଲେ ମା !

ବୁଢ଼ୀ ଘର ଭିତରକୁ ପଶିଲେ । ...

କାର୍ତ୍ତିକ ଶାନ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । କହିଲେ, ପଞ୍ଜ ଆଗରୁ ଗାଆଁରେ ପହଞ୍ଚିଲଣି ! ଚନ୍ଦ୍ରା ଲେକେ, ଆପଣାର ଲେକେ, ଏମିତିକି ସେହି ଶିମୁଳାତଳ କଥାର ପାଇଁ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ପାହାର ପିଟିଥିଲା, ଯେଉଁମାନେ ମତେ ପିଟି ପିଟି ବେହୋସ କରିଥିଲେ, ତାଙ୍କ ଭିତରୁ କାହାର କାହାର ସଙ୍ଗେ ମୋ'ର ଦେଖା ହେଲା । ସମସ୍ତେ ଗତକଥା ଭୁଲିଗଲେଣି । ମୁଁ ଭୁଲିନାହିଁ ଯେ, ହେଲେ ହୁଏତବାଦ କରି ସେମାନଙ୍କର ଶଝୁ ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କୁ ଶଝୁ କଲେ ନିଜ ରକ୍ଷଣ ଅସମ୍ଭବ ହେବ । ତେଣୁ, ଯିଏ ତାଙ୍କଲ ବାଟଭାଙ୍ଗି ଗଲା । ସେମାନେ ମୋ ଦୁଃଖ ଶୁଣିଲେ । ଗାଆଁର ଭଲମନ୍ଦ ହାଲଗୁଲ ଗପିଲେ । ସ୍ନେହରେ ଯାହା ଯିଏ ଦେଲା ମୁଁ ଖାଇଛି । ଖାଇବାକୁ ମୋ'ର ଆଉ ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ।

ଟିକା କହିଲା, ଆମ ଗାୟର ନରୁତା ଶୀର ଆଉଟି ରହିଛି । ସେଥିରୁ ଗିଲସେ ପିଇବ ନାହିଁ ?

—ହେଉ, ଅଧଗିଲସେ ପିଇବ । ମସଂଶ୍ରେ ବଚ୍ଛକ ଦେଲେ ମୁଁ ଏଇ ପିଣ୍ଡାରେ ଟିକିଏ ବସିବି । ସେହି ଲେକମାନେ ଯାହାପରୁ କହିଲେ ନା, ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତୋ'ର ଭାବବାର କିଛି ନାହିଁ । ମୁଁ ବୋଲୁକୁ ପଚାରି ହୁଏବି, ଆଗ ତୋ' ପୁଅକୁ ଆଣ । ମୁଁ ଦେଖିବି । କେତେଟିଏ ହେଲଣି ?

ଟିକା ଶୁଣିଲା, ତା'ର ଜେଜେମା ପିଲାକୁ ତୁଳନା କରି ସାରିଲେଣି । ତା' ସଙ୍ଗେ କ'ଣ କଥାଭାଷା ହେଉଛନ୍ତି । ତା'କୁ ବୁଝାଶୁଝା କରି ବଳେ ଆଣି ତା' ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ କରିବେ ।

ଟିକା ମସିଂଆ ଆଣି ପିଣ୍ଡାରେ ପାରିଲା । କେତେ କାଳର ପୁରୁଣା ତଳଆଟିଏ ଯାହାକୁ ଯୋବକନାର ଖୋଳରେ ଭରିଥିଲା, ତା'କୁ ଆଣି ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ରଖିଲା । କହିଲା, ଅରକ୍ଷିତକୁ ଶିବତତ୍ତ୍ୱର୍ଣ୍ଣୀ ଦିନ ଗୁରବର୍ଷ ପୁରିଲା ବାପା ! ହତଭାଗାଟା, ଆଜିଯାଏ ତା' ବାପର ମୁହଁ ଦେଖିଲା ନାହିଁ । ମଦ ଗଞ୍ଜେଇ ପିଲଦିନରୁ ଖାଏ ତମର ଯେ ଜୋର । ବାହାଗଣ୍ଡିରୁ ହାତ ଚଳେଇଲା ମୋ' ଉପରେ ।

ଶାଶୁ ଶଶୁର, ଆହା, ସେମାନେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହିଲେଣି, ତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦାବି ନାହିଁ । ମତେ ହିଅଠୁ ବଳି ଭଲପାଉଥିଲେ । ତାଙ୍କ ପୁଅଟା ଯେ ଛତର ସେମାନେ ମୂଳରୁ ଜାଣିଥିଲେ । ଗୋଟିଏ ବୋଲିତ ପୁଅ । ସେମାନେ ବା ଦୟା କରନ୍ତେ ? ସେଇ ପୁଅର ମାଡ଼ ଅତ୍ୟାଚାରରେ ଦି'ଟା ଛୁଆ ପେଟରେ ମଲେ—

—ଆ ହା ହା !

ଟିକା ମୁଁ-ମୁଁ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲା ।

ଟିକା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । କୋହ ଢୋକ କହିଲା, ସେହି ଦୁଃଖ ମନରେ ପୁରାଇ ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀ ପରିକା ମୋ ଶଶୁର ଶାଶୁ ଡକାଡକି ହୋଇ ସେ ପୁରକୁ ଚାଲିଗଲେ ବସନ୍ତ ଶ୍ରେଣରେ । ତାଙ୍କ ଗାଆଁରୁ କେତେ ପୁରୁଷ, ସ୍ତ୍ରୀ, ପିଲା-ଛୁଆ ମରିଗଲେ ବାପା ! ଦଇବ ମତେ ଖାଲି ନିନ୍ଦାଅପମାନ ସହ୍ୟକରାକୁ, ମଡ଼ ଖୋଇବାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଲା ।

—ନିନ୍ଦା ଅପମାନ ?

—ହଁ, ବାପା । ସେ ଗାଆଁରେ ଜଣେ ପଣ୍ଡିମାବାବାଜୀ ମଠ ବସାଇଥିଲେ । ନିଜକୁ ଶିବଶଙ୍କର ବୋଲି ତାଙ୍କ ଚେଲାଙ୍କ ଆଗରେ କହି ପ୍ରଭୁର କରୁଥିଲେ ।

—ଜାଣିଥିଲି ମା, ତାଙ୍କର ଅଲୌକିକ ଗୁଣ ଥିଲା ବୋଲି ଖଣ୍ଡମଣ୍ଡଳରେ ଡକା ପଡ଼ିଥିଲା । ତାଙ୍କ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ, ପୁଣି କ'ଣ ମାନସିକ କରିବାକୁ, ତୋ' ବୋଉ ନାଟୁଣୀ ମୋ ସଙ୍ଗେ ଲାଗାଇଥିଲା । ନେବି ନେବି ହୋଇ ନେଇପାରି ନଥିଲା ।

—ବାପା, ସେ ଯାହା ପଛେ ହେଉନୁ, ତାଙ୍କ ଭଗତମାନଙ୍କୁ ମଦ ଓ ଗଞ୍ଜେଇ ଖୋଉଥିଲେ । ନାନା ଉପାୟରେ ଟଙ୍କାସୁନା ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଓଟାରି ନେଉଥିଲେ । ତମ ଯୋଗୁଁ ତାଙ୍କର ପାଲରେ ପଡ଼ି ସବୁ ସାରିଲା । ଚରିତ୍ର ଗଲା, ଭୂମିବାଡ଼ି ସବୁ ଦକ୍ଷାଛନ୍ଦା, ବନ୍ଧିବଟା କରି ଖାନଙ୍କକୁ ଦେଲା । ମୋ' ନାମରେ କଲଙ୍କ ବୋଲି ନାମା ରଟାଇଲା, ତା' ବାବାଜୀ ଶିକ୍ଷାରେ ଯେ ମୋ ଭିତରେ କୁଆଡ଼େ ଜନ୍ମରୁ ଗୁମସ୍ତାଟାଏ ଥିଲା । ସେଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଇ ଦଉଛି ।

— କେମନ୍ତ ?

—ହ, ବାପା ! ସେଇ ନିନ୍ଦା ସେ ବାବାଜୀ ରଟାଇଲା । ତା' ଚେଲମାନେ, ସେ ନିଜେ ପ୍ରବୃତ୍ତ କରାଇଲେ । ଘରେ ମାଟି କାମୁଡ଼ି ମୋ' ଶାଶୁଶଶୁରଙ୍କ ସ୍ନେହକୁ ସୁମର ମୁଁ ଏକୁଟିଆ ପଡ଼ିଥାଏ । ମଦଖାଇ, ଗଞ୍ଜେଇ ଟାଣି ଯେବେ ସେ ଶୁଦ୍ଧିଅଥରେ ଅବା ଆହୁରି ଭେରରେ ଫେରେ, ମତେ ନିସ୍ତକ ଛେତେ । କିଏ ସେଠି ମୋର ଅଛି ଯେ ମୋ ପିଠିରେ ପଡ଼ିବ ?

—ଆହା ! ମୋ ପାଖକୁ ଖବର ପଠାଇଲୁ ନାହିଁ ? ନାଟୁଲା-ବୋଉ ତୋ'ର ଶୁଣିଥିଲେ ନିଜେ ଧାଇଁ ଯାଇଥାନ୍ତା । ସେ ମଦୁଆ ଛତର ଟୋକାକୁ ଏମିତି ସାଧ କରିଥାନ୍ତା, ତୁ ବଳେ ବୁଝିଥାନ୍ତୁ । ସେ ବାବାଜୀଙ୍କୁ ଟିକିଏ ଦେଖି, ତା' ଗୁଣ ପରଖି ଲୁହା ଜାଣି ପାଣି ଦେଇଥାନ୍ତା ।

—ବାପା, ମୋ ଭାଗ୍ୟ ମୁଁ ଭୁଞ୍ଜୁଥିଲି । ଗୋଟାଏ ଛତର ହାତରେ ସେଇ ଭାଗ୍ୟ ମୋତେ ଛିନ୍ନଥିଲା । ନ ବୁଝି ନ ଜାଣି ବଡ଼ଘରର ବୋହୂ ହେବାକୁ ଗଲା-ପୁଅ ପରି ପିଲା ହାତରେ ମତେ ଟେକି ଦେଲେ ତ ! କାହିଁକି ତମମାନଙ୍କୁ ଦହଗଞ୍ଜ କରନ୍ତି ? ସହ ନ ପାରିଲେ ବରଂ ଜୀବନ ହାରିଥାନ୍ତୁ—

— ସେମିତି କହୁନା ମା ! ତୋ'ର ଜାତ ଉଦୟାଣି ବସୁସ ପାରି ହୋଇ ନ ଥିଲା । ଭଲମନ୍ଦ ବଂଶର ତୋ' ମନକୁ ଛୁଆନ୍ତା ନାହିଁ । ସେଇ ବସୁସଟା ସେମିତିକା । ସ୍ନେହଶରଧାରେ ବଶ ହୁଏ । ଟିକିଏ ଆଦର, ଯାପେ ଲୋକଦେଖାଣ, ଯତନ, ଆହ୍ଲାଦ ପାଇଲେ ସେ ବସୁସ ଅନ୍ଧ ହୁଏ, ନିଆଁକୁ ଡିଏ । ଶାସନ ମାନେ ନାହିଁ ।

—ଜୀବନ ତ ନିଷ୍ଠେ ହାରି ଦେଇଥାନ୍ତୁ ଲେ ବାପା, ମୋ ସଙ୍ଗେ ଏଇ ଅରକ୍ଷିତଟା, ଯେତେ ଭିତରେ ତମ ମାସର ଛୁଆ ବି ମରିଥାନ୍ତା । ସେ ଗୁଣ୍ଡାଲ ଜାଣିଲା । ତଥାପି, ମାରି ମାରି ମତେ ଗଇଆଁ କରୁଥିଲା । ଏଇ ପିଲାଟି ମୁହଁ ଦେଖିବ ବୋଲି ମାଟିକାମୁଡ଼ି ଖଣ୍ଡିଆ ଖାବର ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଭାବୁଥିଲା, କେଜାଣି ପୁଅ କି ଝିଅର ମୁହଁ ଦେଖିଲେ ତମର ମଦୁଆ ଜୋର ମନ ତଟିବ !

ଟିକିଆ ଆସି ମୋହୁଲା ।

କାର୍ତ୍ତିକ କହଲେ, ଟଣ ଲେ, ତୋ' ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ପାଇଁ ତୁ ମତେ ଦାସୀ କରିବୁ ନାହିଁ । ତୋ' ବୋଉ ନାଟୁଣକୁ ବି ଦୋଷିରୁ ନାହିଁ । କୁଳର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ରଖିବାକୁ, ନ ଜାଣିଲର ପିଲା ବିଅଟା ତୁ, ତତେ ଅପବାଦରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ, ତୋ'ର ଭଲ ପାଇଁ ଆମେ ଖୁଣ୍ଟିଆଙ୍କ ହାତକୁ ଟେକ ଦେଇଥିଲୁ । ଖାନ୍ଦାନି-ନାଁଡ଼ାକ ଘର !

—କାହାକୁ ମୁଁ ଦୋଷୁ ନାହିଁ ବାପା ! ସେଇ ଅଳକ୍ଷଣା ଚକାଡ଼ୋଳିଆ ଚୁପ୍‌ସଜ୍ଜାତ କାଳିଆ ତା ମନ ଖୁସିରେ ଯେମିତି ନୟାବୁରୁ ସେମିତି ନାବୁରୁ । ମୁଁ କ'ଣ ସେହି ଅଧାପାଗଳିଆ, ହାଡ଼ମାଳିଆ, ତମର ସ୍ୱେଚ୍ଛା ଜୋର୍‌କି ଗୁଡ଼ି ବାପଘରେ ଶରଣ ପଶିବାକୁ ଆସିଥାନ୍ତି ? ବାପା ଲେ, ତମେ ମତେ ଦିନକ ପାଇଁ ଆସିବାକୁ ଅରୁଦ ମଉସାଙ୍କ ହାତରେ ଖବର ପଠାଇଥିଲ । କୁଆଡ଼େ ଜେଜେମା କତରାଲଗା ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲ । ମତେ ଖୋଜୁଥିଲ । ମତେ ଥରେ ଦେଖିଲେ ସେ ମନ ଖୁସିରେ, ଶାନ୍ତିରେ ମରିଥାନ୍ତା—

—ମୁଁ ଥିଲି କେଉଁଠି ? ମତେ ଚାଲିସି ବାନ୍ଧ ନେଇଥିଲ । ବେହୋସିଆ ହୋଇ ଡାକ୍ତରଖାନାରେ ମୁଁ ପଡ଼ିଥିଲି । ଅରୁଦ ମିଛ କହୁଲ ? ଶଳା—

ଟଣ କାକୁସ ହୋଇ ବସି ପଡ଼ିଲ । ତା'ର ବାପାଙ୍କର ପାଦରେ ହାତ ଆସି ଆକୁଳ ସ୍ୱରରେ ଅଳ କଲ, ନାହିଁ ବାପା, ତାଙ୍କର କିଛି ଦୋଷ ନାହିଁ । ତା'କୁ ଜେଜେମା ଆଉର ହୋଇ ତମ ଜୋର୍‌କି ପାଖକୁ ପଠାଇଥିଲ । ତମକୁ ପୋଲିସ ହାତରୁ ଉଦ୍ଧାର ଆଣିବାକୁ ଖବର ନେଇ ଅରୁଦ ମଉସା ଧାଇଁ ଯାଇଥିଲେ । ସତ ଖବର ଦିଅନ୍ତେ କ'ଣ ? ତମ ଜୋର୍‌ ମଦଖାଇ ଟଳିଟଳିକା ଆସି ଯେଉଁ କାଣ୍ଡ କଲେ, ଅରୁଦ ମଉସା ଦେଖି ଗୁଳିଆଁ ହେଲେ । ତମ ଜୋର୍‌ ମତେ ତ ଛେରିଲେ, ଅରୁଦ ମଉସାଙ୍କ ଉପରକୁ ହାତ ଉଠାଇଲେ । ଯେଉଁ ଅସତ୍ୟ ଗାଳି ଗୁଣ୍ଡରେ ଧରି ହେବନି ।

—କେମନ୍ତ । ଅରୁଦ ତା'ର ବେକ ମୋଡ଼ିଦେଲୁ ନାହିଁ ? ତା' ସାମନାରେ ତତେ ସେ ଛେରିଲ, ବଦମାସ ?

—ମୋର ଦେହସହା ହୋଇଥିଲ ବାପା ! କିନ୍ତୁ ସେ ଯେତେବେଳେ ମାଉସାଙ୍କ ଉପରକୁ ହାତ ଟେକିଲ, ତମର ରକତ ମୋ ଦେହରେ ଅଛୁଟି, ମୁଁ ବାଘର ଛୁଆ—

—ହଁ ! ବେକରୁ ଧରି ସେ କୁକୁରକୁ ଝୁଣି ଦେଲୁ ନାହିଁ ?

—ବାପା ଲେ, ମୋ' ବାପା !

କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ଗୋଡ଼ରେ ମୁଣ୍ଡଆସି ପୁଣି ଟଣ କଇଁ କଇଁ ହୋଇ କାଢ଼ି ଉଠିଲ । ଆଖିର ଲୁହରେ ତାଙ୍କର ପାଦ ଚିନ୍ତାଲ । ଘର ଭିତରେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ କାଖରେ ଥାଇ ଅରକ୍ଷିତ ନୂଆ ମଣିଷ ତା'ର ଜେଜେଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ହୋଇ କ'ଣ

ଦେଖୁଥିଲ । ତା' ବୋଉର କାନ୍ଦଣା ଦେଖି ସେ 'ସ୍ତୋ-କର' ରଡ଼ି ଛୁଡ଼ିଲ । ମୁହଁ ବୁଡ଼ିଙ୍କର ପିଠି ଆଡ଼କୁ ବୁଲାଇ ଦେଲ ।

ବୁଢ଼ୀ ବରକୁ ହୋଇ କହିଲେ, ସେଇ ପୁରୁଣା ପୁରୁଣ ଖୋଲି, ନିଜେ କାନ୍ଦିଲୁ, ଝୁଆକୁ କନ୍ଦାଇଲୁ । ତୁମ ହୁ ଲେ ଟଣା; ଗଲ କଥା ତ ଗଲଣି...

ଟଣା ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲା । କୋହ ସମ୍ଭାଳି କହିଲା, ସେ ସିଂହପିଲ ହୋଇ ଜନମ ହୋଇଥିଲା । ତା'ର ବାପା, ଜେଜେପାଙ୍କ ନାମରେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣୁ ଥିଲେ । ଗର୍ଭଣୀ-ଗାଈ ବାଟ ଗୁଡ଼ୁଥିଲେ । ନିଜ କର୍ମଦୋଷରୁ ସେ କୁକୁରିଆ-ବୁଦ୍ଧି ଧରି ଦରମଲ ହୋଇଥିଲା । ଗ୍ରାମରେ ତା'କୁ ମୁଁ ଦୁଇ ଗୁପ୍ତତା ଥୋଇଲି ବାପା ! ସାତ ଆଠ ବର୍ଷର ତପସ୍ୟା ସେତିକିରେ ବୁଲିକୁ ଫୋପାଡ଼ିଲ । ପାତଳା ହେଲି...

—ନାହିଁ, ନାହିଁ, ନାହିଁ.....

—ଏହିସବୁ କାଣ୍ଡ ଦେଖି, ଶୁଣି, ନିଜେ ଅନୁଭବ କରି ଅବ୍ୟୁତମଉସା ଯେଉଁଥିପାଇଁ ଯାଇଥିଲେ, ଜେଜେମା ପଠାଇଥିଲେ, ସେକଥା କହିଲେ ନାହିଁ । କାହିଁକି କହିଲେ ? କ୍ଲାଉଁ ତ ମଦୁଆ, ଦରମଲା । ଘରର ସବୁ ଉଡ଼େଇଛି । ଭିକାରି ହୋଇଛି । ତମର ବିପଦବେଳରେ କି ସାହାଯ୍ୟ ସେ କରି ପାରନ୍ତା ? ମୋଟେ ଆସି ନ ଥାନ୍ତା । ମଉସା କଥାକୁ ଛପାଇ ଓଲଟା କହିଲେ । ଗୁପ୍ତ ପାହୁ ନ ଥାଏ, ଉଠି ଚାଲି ଆସିଲେ ।

—ଅବ୍ୟୁତ କ'ଣ କହିଲ ?

—କହିଲି ପରା, ଜେଜେମାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ଆସିବାକୁ ତମେ ଖବର ପଠାଇଥିଲ । ତେବେ ବି ମୁଁ ଆସି ନ ଥାନ୍ତି । ଘରୁ ମତେ ସେ ତଡ଼ି ଦେଲା । ପୁଅ ହେଲ ପରେ ଖବର ପଠାଇଲି, ତଥାପି ସେ ଆସିଲ ନାହିଁ । ଅବ୍ୟୁତମଉସାଙ୍କୁ ତମେ ପଚାରିଲେ ସେ ସବୁ କହିବେ ।

କାର୍ତ୍ତିକ କହିଲେ, ତୋଠାରୁ ତ ଶୁଣିଲି, ସେ ଅଧିକା କ'ଣ କହିବ ? ତୋ' ବୋଉ ନାଟୁଗର ଖବର ପଚାରିବାକୁ ଅବ୍ୟୁତର ଘରବାଟେ ଆସିଲ । ସେ ତା' ଶଶୁର ଘରକୁ ଯାଇ ଫେରି ନାହିଁ । ଝରିଆ ସଙ୍ଗେ ତୋ'ର ସମ୍ପର୍କ ରୁଟି ଯାଇଛି । ତାକୁ ଆଉ ସେ ମଣିକୁଦ ଗାକୁ ତୁ ଭୁଲିଯା । ଯେଉଁ ପିଲାଟି ଘରେ ଜନମିଛି, ସେ ଏ ଘରର ଆଉ ଏଇ ଘରର ସମସ୍ତଙ୍କର ଖେଳଣା ହେବ...

ବୁଢ଼ୀ ପିଲାକୁ କାଶେଇ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ସେଇଆ ସତ । ସେ ତୋ ପାଇଁ ଜନମିଛି । ତୁ ସ୍ବାକୁ ପାଲିବୁ ! ବଢ଼ାଇ ପଢ଼ାଇ ମଣିଷ କରିବୁ । ଟଣା ଜାଣି ତୋର ଅଭିଆଡ଼ି ରିଅ । ତାକୁ ଦେଖି ଶୁଣି ଆଉ ଗୋଟିଏ ସଂସାରରେ ନେଇ ଥୋଇବୁ । ନେ ସ୍ବାକୁ କୋଲକୁ । ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲାବୁ କାନ୍ଦିଲ ସିନା, ନୋହିଲେ ସେ ଅଚନ୍ଦ୍ରା ବାରିବା ପିଲା ନୁହେଁ ।

କାର୍ତ୍ତିକ କହିଲେ, ମୋ' ମନର କଥା ତୁ କହି ଦେଲୁଣି । ତୁ ଯାହା କହିଲୁ ସେଇଆ କରିବ । ଦେ' ମୋ କୋଳକୁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଅରକ୍ଷିତକୁ ତଳେ ଠିଆ କଲେ । କାର୍ତ୍ତିକ ତାକୁ ଚାହିଁ, ହସ ହସ ହୋଇ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ । ଅରକ୍ଷିତ ପଛେଇ ଗଲା । ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ଆଉଜିଲା । କାର୍ତ୍ତିକ କହିଲେ, କାହା ମୁହଁ ଆଣିଛୁ ଜାଣୁ କି ବୋଉ ?

—ତୋ' ମୁହଁରେ ପୁଅ ! ମତେ କାଲିଯାଏ ଲାଗୁଛି, ତୁ ଏମିତିକା ପିଲା ହୋଇଥିଲୁ, ତୋ ବାପର ଛଟିକା ବି ଟିକିଏ ଅଛି । ସେଇ ପୁଣି ଜନମ ହୋଇଛୁ କି କଣ । କରେ ଅରକ୍ଷିତ, ଯାଉନୁ ତୋ ଅଜାଙ୍କ କୋଳକୁ ।

—ହେଲେ ହୋଇଥିବ । ମତେ ତ ଦିଶୁଛି, ତୋ'ର ସେ ଆଗ ବୋହୂ ରଙ୍ଗଣୀର ମୁହଁ ପରିକା ।

—ହୋଇଥିବରେ ବାପ !

ଟଣ୍ଡା ଘେଷ୍ଟର ଖୋଲି ଚାଲି ଜଳାଉଥିଲା ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଗୋଟିଏ କନା-ବ୍ୟାଗ୍ ଓଟାର ଆଣିଲେ । ତା' ଭିତରୁ କେତୋଟି ଚନ୍ଦନର କାଠକଣ୍ଠେଇ କାଢ଼ି ସପ୍ତପଦରେ ରଖିଲେ । ଗ୍ରେଟ ଫୁଡ଼ାରେ ମହାପ୍ରସାଦ । ଠାକୁରଙ୍କର ଦୁଇଟି ଛବି । କହିଲେ, ଆ' ଅରକ୍ଷିତ, ଏ ଖୋଳଣା ସବୁ ଡୋର, ନେ ।

ଅରକ୍ଷିତ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ତା' ହାତରେ ଖୋଳଣା ଦେଇ, ତାକୁ କାର୍ତ୍ତିକ କୋଳକୁ ନେଲେ । ତା' ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଲେ । କହିଲେ, ସବୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ମୋ' ପାସୋରି ଗଲା ଲେ ବୋଉ ! ସ୍ବେ ତ ମୋ'ର ହେଲୁଣି । ଆଲେ ବୋଉ, ଆଉ ତରତର ହେବି ନାହିଁ । ଦୁନିଆଁ ଯାକ ମୋ ଟଣ୍ଡା ପାଇଁ ତା'ଲୁଗା ବର ଧୁଣିବି । ଯେଉଁଠି ତମର ମନ ମାନବ, ଟଣ୍ଡା ରଖି ହେବ, ସେଇଠି ମୋ ରିଅକୁ ଦେବି । ଅନ୍ଧ ଅରେ ବାଡ଼ି ହଜାଏ, ଆଉ ମୋ ବାଡ଼ି ହଜିବ ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡା କାନେଇଥିଲା । କାଲେ ତାର ଜେଜେମା କ'ଣ କହି ପକାଇବେ ଏଇ ତରରେ ସେ ଶୀରଗିଲିସେ ନେଇ ପାଖକୁ ଆସିଲା । ତା'ର ବାପାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ବଢ଼ାଇ କହିଲା, ଅଗ ପିଇ ଦେଉଟି, ଖାଲି ଗପରେ କଣ ପେଟ ପୂରିବ ?

ଟଣ୍ଡା ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ କହିଲା, ବାପା ଚାଲି ଚାଲି ହାଲିଆ ହୋଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଘାଟ ଅଧିକ ହେଉଛି । ତାଙ୍କ ଶୋଇବାଘର ଖଟଉପରେ ବିଛଣା ପାରି ଦେଇଛି । ମଶାର ଟାଙ୍ଗି ଦେଇଛି । ସେ ବିଶ୍ରାମ କରନ୍ତୁ । କାଲିସକାଳେ ତୋ ମନକଛା ଗପିବୁ । ଅମେ ତୋ ପାଖେ ଶୋଇବୁ ।

କ୍ଷୀର ଗିଲିସକ ପିଇ ଗିଲିସକି ଟଣ୍ଡା ହାତକୁ ବଢ଼ାଇଦେଇ କାର୍ତ୍ତିକ କହିଲେ ନାହିଁ, ମଂଜା ମୋର କ'ଣ କରିବେ ? ଜେଲରେ ଥିଲାବେଳେ ସେମାନେ ଘାଟରେ

ରକ୍ତ ଶୋଷନ୍ତି । ଦିନ ବେଳା ଜେଲ୍ ବଗିଚାରେ, ଜେଲ୍ ଘାଟିରେ, ନୋହୁଲେ
ଜନ୍ମରେ ଖଟି ଖଟି ରକ୍ତ ପାଣି ଫାଟେ । ହାତ ଗୋଡ଼ ଅଳ୍ପ ଟିକିଏ ଅଟକି ଗଲେ
ପିଠିରେ ବେତ ବାଡ଼ି ଗଲିଯାଏ । ଚମ୍ପ ଫାଟି ରକ୍ତ ଝରେ । ମଶା ମୋ'ର କ'ଣ
କରିବେ ? ମୋର ଏଇ ଟିକିବାପକୁ ଜୋଲରେ ପୁରାଇ ତୁ ଯେଉଁ ଶୁଅ । ମୁଁ
ଏଇ ବାରଣ୍ଡାରେ ଅଣ୍ଟାରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିବି । ଖସି, ବାହା, ଶୀତ ସବୁ ଏ ଦେହରେ
ଭେଦିଛି ଲେ ମା ! ଯେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋ'ର ସାଥୀ...

—ଏତେ ଦୁଃଖଭୋଗ ତୋ' ଜପାଳରେ ଥିଲା ରେ ଧନ ।

—କିଏ ଜାଣେ ଲେ ବୋଉ, ସେ ନବରଙ୍ଗିଆ କାଳିଆ ଆଉ କେତେ
ଦୁଃଖ ଦେଇ ନରୁଇବ, ନ ନାହିଁ ତା'ର ନାଟ ଦେଖା ଯିବଲା । ବହୁତ ଅନୁସରଣ
ତାକୁ କଲି । ଭଗବାନ ଶୁଣ ଓ କମିଳ ଜେନାଫାନ୍ଦ ବେଢ଼ା ଭିତରେ ସବୁ
ଖବର ଶୁଣିଲି । କାକୁସୁ ହୋଇ କାଳିଆକୁ ଗୁହାରି କଲି, ସେ ମତେ ବୁଝି
ବତେଇବ । କିଛି ତ କହିଲା ନାହିଁ, ସପନେଇଲା ନାହିଁ । ତା'କୁ ମୁଣ୍ଡିଆ ମାରି
ହୁ-ଦଣ୍ଡ ଉଠି ଗୁଲି ଆସିଲି ।

—ଭଲ ବୁଝି ସେ ଦେଲାରେ ପୁଅ, ଘରକୁ ଫେରିଲୁ ।

—ଫେରିଲି ତ । ଭଗବାନ ଆଉ କମିଳ ମତେ ଯାହା କହୁଥିଲେ, ଗା
ଲେକେ ସେଇଆ କହିଲେ । ମୁଁ ଏବେ ବୁଝିଲି ଲେ ବୋଉ, ଚଇତନିଆ ଆମର
କାଳ ହୋଇଛି । ତାକୁ ବିଶ୍ୱାସ କରା ଯାଏ କାଗଜରେ ଗୋଟାଏ ଦସ୍ତଖତ ଆଉ
ଗୋଟାଏ ଟିପପତ୍ର ଦେଇ ଟଙ୍କା ଶହେଟା ଆଣିଥିଲି । ବିଶ୍ୱାସରେ ସେ ବିଷ ଦେଲା,
ମତେ ମଣିଷମାରୁ କରାଇଲା । ବିନା ଦୋଷରେ ନାହୁଣ୍ଟା ଏ ଘରୁ, ଏ ଗାଆଁରୁ
ତଡ଼େଇଲା । ପୁଣି ମସୂଧା କରିଛି, ତା' ଭାରିଯା ଭୁଣ୍ଡରେ କୁହାଇ ରଖାଇଛି —

କଥା ଶେଷ ନ କରି କାର୍ତ୍ତିକ ଟଙ୍କାକୁ କଣେଇ ଚାହିଁଲେ । ଟଙ୍କାର ଦୃଢ଼କମ୍ପ
ହେଲା । ସେ ବାଆଁରେଇ ହୋଇ କିଛି ନ ଜାଣିଲା ପରି ଅରକ୍ଷିତର ଡେଣାଧରି
ଶୂନ୍ୟ ଶୂନ୍ୟ ଗୁଡ଼ ଉପରକୁ ଉଠାଇ ନେଲା । ଅଗଲା ସ୍ତରରେ କହିଲା, ଆ, ଶୀର
ପିଇ ଶୋଇବୁ । ସକାଳୁ ଉଠି ଅଜାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମନଇଚ୍ଛା ଖେଳୁଥିବୁ । ସେ ମୋ
ବାପା । ଜେଜେମା କହୁଛନ୍ତି ତୁ କୁଆଡ଼େ ତୋ' ଅଜାଙ୍କ ବାପା । ଆଜିଠାରୁ ତୁ
ମୋ ଜେଜେ ହେଲୁ ।

ଟଙ୍କା ଅରକ୍ଷିତକୁ ନେଇ ଶେଷଘରେ ପଶିଲା ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ ଶୋଇଲେ । ତଳଆକୁ ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ସଜାଡ଼ି ଦେଲେ । ହାତ ଗୋଡ଼ ନାଠି, ହାଇ ମାରି, ଅଳସ ଭାଙ୍ଗିଲେ । ଟଣ୍ଡର ଜେଜେମା ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ପାଖରେ ବସି ଗୋଡ଼ ଆଉଁସିବାକୁ ଲାଗିଲେ ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଜହଲେ, ଆଉ ଲେ ବୋଉ, ମତେ ସଲସଲ ଲାଗୁଛି । ଜେଲ୍‌ର ଜୀବନମୂର୍ଚ୍ଛା କାମ, ତା' ଉପରେ ଟିକିଏ ହେଲା ହେଲେ ନୋଲାଫଟା ପାହାର, ଗୋଡ଼ ଦ'ଟାକୁ ଫିଅର କରିଛି । ଗୋଡ଼ ଘସା, ଗୋଡ଼ ଆଉଁସା ଅଭ୍ୟାସ ଭାଙ୍ଗିଛି । ବନ୍ଧୁଆଉଷ୍ମ ନରକଯନ୍ତ୍ରଣା ଭେଟିଲେ । କାହା ପାଇଁ, ତୁ ଟିକିଏ ବିଚାର କର ।

—କପାଳ ରେ ପୁଅ । କେଉଁ ଜନମରେ ତୁ କି ଅପରାଧ କରିଥିଲୁ, ଏ ଜନମରେ ଜାଳିଆ ଯେଇ କଷ୍ଟ ଭୋଗେଇଲୁ । ଦେଖୁନୁ ମତେ ? ମୋର ପୁରୁବ ଜନମର ପାପର ଫଳ ଭୋଗେଇବା ପାଇଁ ମତେ ଆଜିଯାଏ ବଞ୍ଚେଇ ରଖିଛି । ପୁଣ୍ୟବାନ ଲୋକ ତୋ'ର ବାପା ଥିଲେ । ମୋ' ପୁନାକଣ୍ଠେଇ ବୋହୂ ରଖି ଶା ବି ଥିଲୁ । ...

—ମୁଁ ମାନୁଛି । ଯାହା ତ କରିବାର କଲୁ ସେ ଚଇତନ, ପୁଣି କାର୍ତ୍ତିକ ଆମ ଭଙ୍ଗାଫସାର ଆଡ଼କୁ ହାତ ବଢ଼ାଉଛି ? ତା' ଦ୍ରଷ୍ଟା ବେମାର ପଡ଼ିଲା । ମୋ' ଝିଅ, ପରଘରର ବୋହୂ, ତାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲା । ଭଲ କଲା । ସେଇଟା ତାର ମନ୍ତ୍ରତପଣିଆ ।

—ବମଲା ଟଣ୍ଡକୁ ଭାରି ଭଲ ପାଉଥିଲୁ ରେ ପୁଅ, ସତେକ ଟଣ୍ଡ ତା' ସାନ ଭଉଣୀ ।

—ହଉ ହେଲା । ସେ କ'ଣ କହିଦେଲା ବୋଲି ଚଇତନ ପ୍ରଶ୍ନ କରାଇଛି ? ଭାରି ଧାନ୍ଦିଆ ! ମୋ' ଘରେ ନିଜେ ଆସି ପ୍ରସ୍ତାବ ପକାଇଛି । କାହା ପାଖରେ ? ତୋ' ପାଖରେ ନା ଟଣ୍ଡ ପାଖରେ ? ହଇଲେ ବୋଉ ! ଏଇଟା କେଡ଼େ ବଦନାମିଆଁ ବେମହତ କଥା । ଟଣ୍ଡ ସିନା ପିଲାଲୋକ, ତୁ ନିଜେ ବିଚାରଣା କର । ଲୋକେ ନିନ୍ଦା ଚଟାଇଲେ ତାଙ୍କର ଦୋଷ ଦେଇ ହେବ ?

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ତୁ ନ ଫେରିଲେ, ତୁ ନ ଦେଇଲେ, କିଏ କାହାପାଖକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ ଆଣିବ ? କିଏ ଏଠି ତୋ' ବିନା ଆଉ ଗୋଟାଏ ମୁରବି ଅଛି ଯେ କାହାର କେଉଁ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ହିଁ କି ନାହିଁ କରିପାରିବ ? ଟଣ୍ଡ ତୋ'ର ଝିଅ । ତୁ ଯାହା କରିବୁ ସେଇଆ । ଯେଉଁମାନେ ତୋ' ଆଗରେ ମିଛ ସତ ଗପିଛନ୍ତି, ସେମାନେ କ'ଣ ଏହା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ ? ଚଇତନ ଥରେ ହ'ଥର ତା' ଭାରିଯା ମଲା ପରେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଛି ଯେ—

—କାର୍ତ୍ତିକ ଆସିଛି ତୁ କହ । ନାଟୁରା ଯଦି ଆଆନ୍ତା, ସେ ଏ ଘର ଦ୍ଵାର-ବନ୍ଦି ମାଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା । ନାଟୁରା ତା'କୁ ହାଡ଼େ ହାଡ଼େ ଚିଲ୍ଲିଥିଲା । ବୋଉ ଲେ,

ପ୍ରାଣରୁ ଅଧିକ ମଣି ଯେଉଁ ଝିଅକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଉଥିଲି, ତରଳର ହୋଇ ତା'ର ବାହାଘର କରାଇ ଦେଲି କାହିଁକି, ତତେ କ'ଣ ଅଜଣା ଅଛି ? ସକଳାନ ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ରୀର ସେଇ ହେଲ ଅସଲ ରାଗ । ସେଇ ରାଗରେ ଟଣ୍ଡର ବାହାଘର ପରେ ସେ ମୋ' ଭୂମିଖଣ୍ଡି ନେବାକୁ ଚଳାନ୍ତି କଲ । ନେଲ ତ, ମତେ ଖୁଣି କରାଇଲ । ନାଟୁଣକୁ ତଡ଼ି ମୋ' ଘର ଭଙ୍ଗାଇଲ । ତା' ମାଲପ ମଲରୁ ପୁଣି ସେ ମୋ' ଝିଅ ଉପରେ ଆଖି ପକାଇଛି...

ବୁଢ଼ୀ କହଲେ, ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ର ମନ ରୁନା ହେଲଣି । ବମଳା ପଛେ ପଛେ ତା' ବଡ଼ ପୁଅଟା ବି ଗଲ । ସାନ ପୁଅଟା ଭାରି ସ୍ନେହାଟିଏ ମ, ଆମ ଅରକ୍ଷିତର ସାଙ୍ଗ । ଗୁଳର ସଙ୍ଗେ ଆସେ, ଏଠି ଖେଳ ଖେଳି ଯାଏ । ଅରକ୍ଷିତ ବି ତା' ସଙ୍ଗରେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଯାଏ ସେ !

କାର୍ତ୍ତିକ କହଲେ, ଓହୋ, ବୁଝିଲି । ଗୁରୁଆଟା ପୁଣି ତାମ ପାତବାକୁ ବସିଲଣି । ନାଟୁଣ ଥିଲେ ତା' ଚଲଣି ପଟି ନ ଥାନ୍ତା । ଯେତକ ହେଲ ସେତକ । ସେ ଗୁଣ୍ଡା ପିଲଟା ଏଠିକି ଆସିଲେ ଆସୁ, ମୋ' ନାତିକୁ ସେଠିକି କେବେ ଗୁଣ୍ଡି ନାହିଁ । ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ରୀ ଉପରେ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ । ଏ ପିଲର ରୂପ ଦେଖି, ତଟ ଜାଣି ମନ ଭିତରେ ତା'ର ଛାଣି ଜଳୁଥିବ । କେତେବେଳେ ସେ କଅଣ କରିଦେବ ଲେ ବୋଉ ! ମୋର ପ୍ରାଣେ ତର ! ତା' ବଡ଼ଲେଜା ତା' ଘରେ । ଆମ ଗଣ୍ଡବ-ପଣିଆଁ ଆମର । ଏ ପିଲ ମୋର ପ୍ରାଣକୁ କଣି ନେଇଛି । ସେ ବଦ୍‌ମାସ୍ ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ରୀ ଯଦି କ'ଣ କରିବ ଏ ନା, ଆମର ଜୀବନ ଧରି ରହୁବା ଅକାରଣ ହେବ ।

ଦୁଧ ପିଇସାର ଅରକ୍ଷିତ ଟଣ୍ଡର କୋଳରେ ଶ୍ୱେପଘର ପିଣ୍ଡାରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର କଥା ଶୁଣି ଟଣ୍ଡା ଚକ୍ରାର କରି ଉଠିଲା, ନାହିଁ, ନାହିଁ ବାପା ! ଆଉ କିଛି କହି ପାରିଲ ନାହିଁ । ପିଲକୁ ଗୁଣ୍ଡରେ ଜାକ ଟଣ୍ଡା ଅଧାବାଇଆଣୀ ପରି ଦି' ଖେପାରେ ପାଖକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲା । କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । କହଲ, ସେମିତି କହନା ବାପା ! ମୋ' ପିଲ କାହାର ଶବ୍ଦ ନୁହେ ।

କାର୍ତ୍ତିକ କହଲେ, ତୁ କାନ୍ଦ ନା ମା ! ମୋ ନାତିର ଅନିଷ୍ଟ କରିବ, ଏମିତି ପୁଅ ଜନମି ନାହିଁ । ତା' ଆଗରୁ ଆଉ ପୁଞ୍ଜାଙ୍କର ପ୍ରାଣ ନେଇଥିବ । ଜେଲରେ କେତେ ଖୁଣି ମୋ' ସଙ୍ଗରେ ଥିଲେ । ଗୁରୁବର୍ଷ କାଳ ତାଙ୍କର କୌଶଳ ମୁଁ ଶୁଣିଛି, ଜାଣିଛି । ସେମାନେ ମଣିଷମାରୁ । ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ରୀ କେତେ କେତେ ? ସେ ଭଲ ତ ମୁଁ ଭଲ । ମୋ' ସଂସାରକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ, ମୁଁ ତା ସଂସାର ବୁଝେଇ ଦେବି । ତୁ ଯା, ପିଲକୁ ଶୁଆଇ ଦେ । ତୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇପଡ଼ ।

ଟଣ୍ଡା କୋଠରୀ ଭିତରେ ପଶିଲା । ପୁଅକୁ ଖଟ ଉପରେ ଶୁଆଇ ମଶାରି ପକାଇ ଦେଲା । ଆଲୁଅ କମାଇ କବାଟ ଆଉଜାଇଲା । କବାଟ ପାଖରେ ଆଶୁରେ

ମୁଣ୍ଡର ଦେଇ ବସିଲ । ମୁଣ୍ଡରେ ତାର କୌଣସି ଭାବନା ପଶି ପାରୁ ନ ଥିଲା । ସେ କେବଳ ଶୁଣୁଥିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ଚଇତନ ଉପରେ ଠାକୁରେ ଦୁଃଖ ଲାଗି ଦେଲ ପରେ ସେ ବଦଳିଛି । ଯାହା ଘଟିଯାଇଛି, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଦୁଃଖ କରୁଛି । ଆମ ଜମି ସେ ଆମକୁ ଫେରାଇ ଦେବ ବୋଲି କହିବାକୁ ଆସିଥିଲା ।

—ସତେ ?

—ଟାଲି ସେତିକି ନୁହଁ ରେ ପୁଅ ! କହିଲା, ସେ ଜମିରୁ ତା' ଦଖଲ ନବା ବର୍ଷରୁ ଯେତେ ଆଦାୟ ହୋଇଛି, ସବୁର ହସାବ ସେ ରଖିଛି । ସେ ଫେରାଇ ଦେବ ।

—ତୁ କ'ଣ କହିଲୁ ?

—ଟଙ୍କାକୁ ପଚାରିଲି । ସେ ମନା କଲା । କହିଲା, ମୋ ବାପା ଆସିଲେ ତମେ ତାଙ୍କୁ ଦେଲେ ଦେବ । ନିଜ ଶିକ୍ଷରେ ମାଟି ଖୋଳି ମୁଁ ମୋର ଚଳୁଛି । ମୋ ବାପାର ଯେତିକି ଜମି ଆଉ ଅଛି ତା'ର ଫସଲ ଆମର ବଳୁଛି ।

—ଦେଖିଲୁ, ଦେଖିଲୁ ତ ବୋଉ ? ବାପର କୁଆ କେବେ ବଲୁଆ ହେବ ନାହିଁ । ଠିକଣା ଜବାବ ସେ ଚଇତନିଆକୁ ଦେଇଛି । ଜମି ନେବାକୁ ତମେ ଦୁହେଁ ଶୁଣି ହୋଇଥିଲେ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ ଫେରାଇ ଦେଇଥାନ୍ତା । ମୋହବତରେ ତମର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିଥାନ୍ତା । ଆଜି ଏଇଟା ଦେ, କାଲି ସେଇଟା ଦେ, ଏମିତିକରି ଏଠି ନାଟ ଲଗାଇ ଥାନ୍ତା । ବୋଉ ଲେ, ମୋ ଝିଅକୁ ଯେଉଁ ହଟହଟା କରାଇ ଆମର ଦୁଇ କୂଳର ମୁହଁରେ ଜଳା ବୋଲି—

ବୁଢ଼ୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଲେ । ବଡ଼ପାଟି କରି କହିଲେ, ତୋ' ଝିଅଟା ମନ କଲେ ଶୋଇ ନ ଥିବ ରେ କାର୍ତ୍ତିକା, ଆଉ ମୁଁ ଯେତେ ବୁଢ଼ୀ ହେଲେ ବି ତୋ'ର ବୋଉ ! ଏମିତି ବେମହତ କଥା ଆମ କାନକୁ ଶୁଣା ନାହିଁ । ବୁଝି ବସୁଣି କାମ କରିବାର ବୁଦ୍ଧି ମୋର ହଜି ନାହିଁ । ଟଙ୍କା ପିଲାକୁଆ ନୁହେଁ । ହତ ଅହତ ତାକୁ ଜଣା । କାହାର ବତାଇବା ଲେଡ଼ା ହେବ ନାହିଁରେ ପୁଅ ! କିଏ ତାକୁ ଭୁଲେଇ ଯାରିବ ? ହଇଲେ, ତୋ ପରିକା ଗରିବର ଝିଅ ହୋଇ ସେ ଜନମ ହୋଇଥିଲା ମତ, ଗରୀ ତାକୁ ନେଇ ରାଜାଘରର ବୋହୂ, କରିଥିଲଟି । ମାତ୍ର ପୁରୁଷର ଗୁନିଆର ଖୁଣିଆ ଘର, ଯେଉଁ ଘରେ ମୁଲିଆପଣରେ ଠିଆ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ତୋ' ବାପ !

କାର୍ତ୍ତିକ କିଛି ସମୟ ଗୁମ୍ ମାରି ରହିଲେ । ବୋଉଙ୍କର ଭିତ୍ତିନାକୁ ମନରେ ଭେଦାଉଥିଲେ । ବୁଢ଼ୀ ଭାଗ୍ୟକୁ ନିନ୍ଦା ମନକୁ ମନ କହିହେଲେ, ତା' ସୁନା ଭେଣ୍ଟି ହେଲରୁ, ତା' କପାଳ, ଦଇବ-ଚୁଲିପଣା ବାମ କଲରୁ, ସେ ଆସି ଏଠି ପଶିଲା ।

ସେଇ ଅନ୍ୟତ ମିଛ କହୁଲୁ ମନେ ସେ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲ । ନୋହଲେ, ସେ ଏଠିକ କାହିଁକି ଆସିଥାନ୍ତା ? ସେଇଠି ସେ ତା' ଭାଗ୍ୟ ଭୁଞ୍ଜିଥାନ୍ତା । ବାପ ଡକେଇଛି, ଯେଉଁ ବାପ ଦିନେ କାଲେ କେବେ ପରୁରେ ନାହିଁ, ନ ଆସନ୍ତା କେମିତି ?...

କାର୍ତ୍ତିକ କହିଲେ, ତୁମ ହ ବୋହୂ ' ମୋ କଥା ମୁଁ ଫେରିବି ନେଉଛି । ନାହୁଁ ଥିଲେ କହନ୍ତା । ସେହି ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ରୀ ର ଡରରେ ଟଣକୁ ଏ ଗାଆଁକୁ ଆଣିବାକୁ ମୁଁ ସାହସ କରି ନାହିଁ । ଦେଖିଲୁ ତ, କେମିତି ସେ ନାହୁଁକୁ ଡରାଇ ଏ ଗାଆଁରୁ ଚାଲିଲା ? କେମିତି ଅନ୍ୟତ ଦେହେୟକୁ ଧନ ଦେଇ, ମିଛ କୁହାଇ ଟଣକୁ ଅଣେଇଲା ?

—ଆରେ ପୁଅ, ଯେଉଁମାନେ ତୋ' କାନରେ ଏମିତିକା ଡାହାମିଛ କଥା ଫୁଟିଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ମାଟିରେ ମୋନ ମନ୍ତ୍ରବ । ଦେଖିବୁ ରହ, କାଳିଆ ତାଙ୍କୁ କି ଅବସ୍ଥା ଦେବ । ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ର କାହିଁକି ଟଣକୁ ଆଣିଲା ? ହଇରେ ମୁରୁଖ, ତା'ର ଲକ୍ଷ୍ମୀ ମଗଳା ଯରଣୀ ଥିଲୁଟି । ସେ କେଡ଼େ ଭଲ ଭୁକ'ଣ ଜାଣିବୁ ? ପିଲାଙ୍କ ମାରି କାନ୍ଦ ବୋବେଇ, ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ବେମାର ହେଲୁରୁ ଠାକୁରେ ତା'କୁ ନେଇ ଗଲେ । ଟଣକୁ ସେ ସେନେହ କରୁଥିଲା ପିଲାଟି ଦିନରୁ । ମଲା ଆଗରୁ ସେ ଯାହା କହିଗଲା, ତାହା ଟଣ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ର ତା'କୁ ଶିଖେଇଲା, ଏ କଥା କେହି ନିଶ୍ଚୟ କରିବେ ନାହିଁ ।

—ସେଥିରୁ ଆମକୁ କ'ଣ ମିଳିବ ?

—ହଇ ରେ, ମିଳିବ ନାହିଁ ? ଟଣ ମୋର ଶିମୁଳି ଭୁଲା ପରି ଜାଣି ଶୂନ୍ୟରେ ଉଡ଼ୁଛି । ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ର ଯାହାର କରିବାକୁ ମନ କଲେ ତା'କୁ କ'ଣ ହିଅ ଅପୁଷ୍ଟ ହେବେ । କାହିଁରେ ତା'ର ଉପା ? ବିମଳା କହିଯାଇଥିଲା ବୋଲି ତତେ ପଦେ ପରୁରି ଦେବାକୁ ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି । ଟଣର ଦୁଃଖ ଯିବ । ଅରକ୍ଷିତକୁ ଭୁ ପୁଅ କଲେ. ତୋ' ବଂଶ ବି ରହିବ ।

ଟଣ ଶୁଣିଲା, ତା' ବାପ ଗୋଟାଏ କଳିକଳା ରଖି ଗୁଡ଼ିଲେ, କେମନ୍ତ ! ଶଳା ଚକ୍ରତନ୍ତ୍ରୀର ଏଡ଼େ ସାହସ ହେବ ? ମତେ ପରୁରିବ ?

ଅମ୍ବିର ହୋଇ ସେ ଉଠି ବସିଲେ । ଗୁଡ଼ିଏ ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ଗୁଡ଼ିଲେ । କହିଲେ, ଏବେ ମୁଁ ଗୁଡ଼ି ମାରିଲି । ଲେକେ ଯେଉଁ ବଦନାମିଆଁ କଥା ଉଠାଇଛନ୍ତି, ସେତକ ମିଛ ନୁହେଁ । ସମସ୍ତେ ତମେ ଏକଚୁଟ ହୋଇଛ । ଭାବିଥା, ମୁଁ ଫେରିବି ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ ଭୁ ବାଲିଆ ହୁ ନା । କେନ୍ଦ୍ର ଏକଚୁଟ ହୋଇ ନାହାନ୍ତି ରେ ପୁଅ । ହିଁ କରିବା କି ନାହିଁ କରିବା ଅଧିକାର ତୋର । ତୋ' ହିଅକୁ କେହି ତ ଜବରଦସ୍ତି ଓଟାରି ନେବ ନାହିଁ ?

—ସେ କଥା ମୁଁ ଜାଣେ । ମୋ' ହିଅକୁ ମୁଁ ମୋ' ମନଲକ୍ଷି ପାତ୍ରକୁ ଦେଖ ଅରକ୍ଷିତକୁ ମୁଁ ପୁଅ କରିବି । ଏହା ମୁଁ କହୁ ସାରିବୁ । ସେ ଚଇତନୀଁ ଯଦି ମତେ ପରାଣବାକୁ ସାହସ କରି ଆସେ, ମୁଁ ତୋ' ଗୁଣ ପକାଇ କହୁଛି, ବଡ଼ ଠାକୁରଙ୍କ ଦ୍ଵାଦ ଦେଇ କହୁଛି, କହୁଣ୍ଡ ପାହାରରେ, ମୁଁ ତିନିବାର ସତ୍ୟ କରୁଛି ବୋଉ, କହୁଣ୍ଡ ଶ୍ଵେତରେ ତା' ଗଣ୍ଡିରୁ ମୁଣ୍ଡ ଛୁଣ୍ଡେଇ ଦେବି । ପାତ୍ର ବଢ଼ିଣ ଆଉ ମାହାନ୍ତି ବଢ଼ିଣ ଏକା ହାଣକେ ବୁଢ଼ାଇ ଦେବି । ଫାଶୀ କାଠକୁ ମୋ'ର ଡର ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କର ଦୂରକାଁ ହେଲା । ସେ ଥରି ଥରି ଉଠିଲା । ସେ ଚେଇଁ ରହୁଛି, ସବୁ ଶୁଣୁଛି, ଏ ଧାରଣା ତା'ର ବାପାଙ୍କୁ ଦେବାକୁ ଭୟ କରୁଥିଲା । ଖାଲି ବିରୁଦ୍ଧ ଥିଲା, କେଡ଼େ ଓଲମ୍ପୀ ତାର ଜେଜେମା, ବେଶୀ ହାଇପାଇଁ ହୋଇ ଏତେ ଗପୁଛି କାହିଁକି ? ଘରେ ପାଦ ଦେଉଣୁ ନ ଦେଉଣୁ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କଥା କଟାକଟି କରି ତାଙ୍କୁ ଉଦ୍‌ଘୋଷ କରିବା ଠିକ୍ ହୋଇ ନାହିଁ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ତା'ର ବାପା ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ପରଜ ମୁହଁରୁ ଏଣୁତେଣୁ ଶୁଣି ତାଙ୍କର ନୋଧୁଲା ମନ ଶାନ୍ତ ହୋଇ-ଥାନ୍ତା ।

ଟଙ୍କ ଖଟକୁ ଆଉଜି ଠିଆ ହେଲା ।

ପୁଣି ବୋବାଲି ଗୁଡ଼ିଲେ ବଲୁଆ ପଲ । ପୁଣି ଭେରଣା ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲା । ରାତି ଅଧ ହେଲାଣି । ଟଙ୍କ ମଗାଣ ଭିତରେ ହାତ ଗଲାଇ ଅରକ୍ଷିତର ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଦେଲା ।

ଜେଜେମା ଡାକ ଗୁଡ଼ିଲେ, ଆଲୋ ଟଙ୍କ, ଶୋଇ ପଡ଼ିଲୁ କି ? ଆଲୋ ଟଙ୍କ —

ନିଦୁଆ ସ୍ଵରର ଛଳନା କରି ଟଙ୍କ କତାବ ଦେଲା ଝି—ଝି । କଅଣ ?

—ପିଲାଟି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଦେ ମା !

—ଦଉଛି । ରାତି ଅଧ ହେଲା ଯେ— ।

ଫେରି ଧରି ଟଙ୍କ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ପଦାକୁ ଆସି ଆଖି ମଲିଲା । ସ୍ଵରରେ ବିସ୍ମୟ ଭରି ସେ ପଚାରିଲା, ଏତେ ବେଳଯାଏ ଶୋଇ ନା ବାପା ? ମାଆ ଲୋ, ତୋ'ର ଯେଉଁ କଥା ! ତୋ ଗପ ପେଡ଼ି ଫେଇ ଦେଇଛୁ ନା ? ମନ ଖୁସିରେ କାଲି ଗପିଥିଲେ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ! ତୁ ସ୍ଵେଗଣୀଟା । ଅନିଦ୍ରା ହୋଇ ଯଦି ଜିରରେ ପଡ଼ିବୁ ନା, ତୁ ଶୋଇବୁ ଗଲୁ । ବାପା ଶୋଇବେ । ମୁଁ ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ ସଞ୍ଚିଦେବି ।

ଟଣ୍ଡା ତା'ର ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲା । ତାଙ୍କର ଗୋଡ଼ଟିଏ ଟାଣି
ଘସିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିନ୍ତେ ସେ କହିଲେ, ଦେଖ ଏ ପାଗଳାକୁ । ପିଲାକୁ ଗ୍ରାଡ଼ି...

—ସେ ଶୋଇଛି । ମୋ'ର କଡ଼େ ନଦ ଭାଙ୍ଗିଲଣି । ତୁ ଯାଉନୁ ମା ?
ନିଜେ ତ ଘାଣ୍ଟି ହେବୁ, ପୁଣି ମତେ ଦହଗନ୍ଧ କରିବୁ ? ତମେ ଶୋଇଲ ବାପା,
ରାତି କେତେ ହେଲଣି ଜାଣିଛୁ ?

ଝିଅର ଆଶ୍ରୟ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ତାଙ୍କର ମନ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ପୁଣି ଲମ୍ବ
ହୋଇ ଶୋଇଲେ । ଗୋଡ଼ରେ ଟଣ୍ଡାର କଅଁଳ ବଳିଷ୍ଠ ହାତର ଗୁପ୍ତ ସଫେଦ ତାଙ୍କ
ଦେହରେ ନୂଆ ଜୀବନ ସଞ୍ଚାର କଲା । କହିଲେ, ତୁ ମୋ'ର ସୁନା ଝିଅଟା । କେବେ
ମୋ' କଥାରୁ ବାହାର ହୋଇନୁ । ଯାହା କହିଛୁ ମାନିଛୁ ।

—ତମେ ଆସିବୁନି ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇପଡ଼ି ବାପା ! କେବେ ତମ କଥା
ଅମାନ୍ୟ କରି ନାହିଁ, କି କେବେ କରିବି ନାହିଁ ।

—ଶୁଣିଲୁ, ଶୁଣିଲୁ ବୋଉ ?

ବୁଢ଼ୀ ଯିବାକୁ ଉଠୁଥିଲେ, ପୁଣି ବସିପଡ଼ି କହିଲେ, ଏହା କ'ଣ ମୁଁ ଜାଣେ
ନାହିଁକିରେ ପୁଅ, ତୁ ଯାହା କହିବୁ ତା'ର ଅନ୍ୟଥା କରିବା ଝିଅ ସେ ନୁହେଁ ।

—ମୁଁ ଭାବୁଛି, କାଲି ସକାଳେ ଯାଇଁ ତୋ' ବୋଉକୁ ନେଇ ଆସିବି ।
ସେ ତା' ବାପଘରେ ବେଳଗଛ ଆଗରେ ନିଶ୍ଚୟ ଥିବ । ସେ ଆସିଲେ ଅରକ୍ଷିତକୁ
ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହେବ । ତା'ର ଯତ୍ନ ନେବ । ଆମ ଘରେ ଗହଳ ଚହଳ ବଢ଼ିବ ।
ଶଯ୍ୟ ଶଙ୍ଖି ରହିବେ ।

ଟଣ୍ଡାର ହାତ ଟିକିଏ ଅଟକି ଗଲା । ସେ କହିଲା, ଭଲ ହେବ ବାପା !
ମତେ ଭାରି ଏକାଟିଆ ଲାଗୁଛି । ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସି ଦେଖିବି ତ ବୋଉ କୁଆଡ଼େ
ଗଲିଯାଇଛି ।

—ଚଇତନଆଁର ଡରରେ । ତା'ର କିଛି ଦୋଷ ନ ଥିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ବେଳଗଛ ଆଗରେ ସେ ନାହିଁ । ଥିଲେ ଥିବ ତା'ର ପୁଅ
ପାଖରେ । ସେହି କବିରାଜ ଟୋକା ପାଖରେ । ସେ ତ ତା' ଆଗ ଗେରସ୍ତର ପୁଅ ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଉଠୁଥିଲେ, ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ଶୁଣିଲ ବାପା ଏ ଗାଆଁର
ଲୋକେ କେମିତି ମୋ' ବୋଉ ନାମରେ ଅପବାଦ ରଚାଇଛନ୍ତି ? ମା ସେଇଆ
ତମକୁ ଜଣାଇ ଦେଲା । ଏଠି ସମସ୍ତେ ଘରଭଙ୍ଗ । ଲୋକ...

ବୁଢ଼ୀ ସତର୍କ ହେଲେ । କହିଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରଲି ଲୋକଙ୍କ ଡଙ୍ଗାରେ ପୁଅ ?
ଏମିତି ଅପବାଦ ଆ ପ୍ରଭୃତି ସେମାନେ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ କଥାରେ ପଡ଼ିଆର ପାତିଲେ,

ମିଛରେ ମଣିଷ ନିଜ ହାତରେ ବାଳହଣ୍ୟ ମରିବ । ଯେଉଁଠି ଶିମ୍ବିଳିତଳ କଥାରି ପାଖରେ ଘଟଣା ଘଟିଲା, ନାଟୁଣ ପ୍ରାଣ-ବିକଳରେ ଆସି ଘରେ ଲୁଚିଲା । ତୁ ତ ଜାଣୁ ମୁଁ ବଛଣାଲଗା ହୋଇଥିଲି, ଉଠି ବସି ପାରୁ ନ ଥିଲି । ଯାହା ଟଙ୍କାପଇସା ଗହଣାଗାଣି ସେ ରଖିଥିଲା ସବୁ ବୁଣେଇ ପୁଣେଇ ଘରରେ କେତେବେଳେ କୁଆଡ଼େ ଗଲା କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଉ ସେ ଫେରିଲା ନାହିଁ, କି ଖବର ଦେଲା ନାହିଁ ।

—କେମନ୍ତ ?

—ହଁ ରେ ପୁଅ !

ଟଙ୍କା କହିଲା, ଏଇଗୁଡ଼ା ଗପି ମୋ ବାପାଙ୍କୁ ଶୁଆଇ ଦେବୁ ନାହିଁ କି ମା ? ବୋଉ ଯାଇଥିବ ତା' ବାପ ଘରକୁ, ନୋହଲେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯାଆନ୍ତା ? ତୁ ଜିନେ କହୁଥିଲୁ, ସେ କବିରାଜ କୁଆଡ଼େ ଅମୃତହସ୍ତା । ତା'ର ଘର ଗୁରୁଟି ବଟିକା ଖାଇଲେ ତୁ ଝାଡ଼ୁଟୁ ହୋଇ ବସୁ । ତା' ବଡ଼େଇଲା ତୁଟୁକା ତୁ ଏବଯାଏ ଘୋଡ଼ି ହେଉଛି । ତୋ' ଦେହ ବିଗିଡ଼ିଗଲେ ଏବଯାଏ ସେଇଆ ଖାଉଛି, ଚେଟା ହୋଇ ଚାଉଁଡ଼ ।

ଚୁଡ଼ା କହିଲେ, ନାହିଁ କଲେ ନରକରେ ପଡ଼ିବ । ଟୋକାର ରୂପ ଯେମିତି ସୁନ୍ଦର, ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, କଥାଗପା ବି ସେମିତି । ନାଟୁଣ ତାକୁ ଧର୍ମପୁଅ କରିଥିଲା । ପୁଅକୁ ବଳି ସେନେହ କରୁଥିଲା ।

ଜାଉଁଜି କହିଲେ, ତା'ର ଧନଲେଭ ନ ଥିଲା, ଏହା ମୁଁ ଜାଣେ । ନାଟୁଣ ତା' ମନକୁ ଫଳେ ପୁଣେ ଯାହା ଘର ସେ ଆନନ୍ଦରେ ନିଏ । ଓଜରଝାପଡ଼ି କରେ ନାହିଁ । ଥରେ ଅଧେ ମୁଁ ଯାଉଛି । ହାତଯୋଡ଼ି ସେ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦେଇଛି ।

ସେଇଥିପାଇଁ ଲେ ବାପା, ଲେକେ କହିଲେ, ସେ ମୋ ବୋଉର ପୁଅ । ହେଲେ ହୋଇଥାଉ ମା' ତାକୁ ତ ଦେଖି ନାହିଁ, ହେଲେ, ତା'ର ପରିକା ଧର୍ମରାଜା ମୋ'ର ଲେଡ଼ା । ତା'କୁ ବି ସଙ୍ଗରେ ଆଣିବ ବାପା । ଅରକ୍ଷିତକୁ ସେ ଦେଖିଯିବ । ଫିଲୁଟା କାହିଁକି ଶୋଇକରି ବେଳେବେଳେ ଚମକ ଉଠୁଛି । ଦାନ୍ତ ରଗଡ଼ୁଛି ।

—କେମନ୍ତ ?

ଟଙ୍କା କାଉଁଜିଙ୍କର ବଳିଷ୍ଠ ହାତକୁ କାନ୍ଧରେ ଥାପି ତା'ର ବାହୁକୁ ମୋଡ଼ି ଦେଉଥିଲା । ଶୀତୁଲିଆ ଘରର ସୁଲୁସୁଲିଆ ପବନକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଟଙ୍କାର ଦେହ ଝାଲେଇ ଉଠୁଥିଲା । ଲଲାଟର ସ୍ପେଦ କାଉଁଜିଙ୍କର ମୁହଁ ଉପରେ ବିନ୍ଦୁ ବିନ୍ଦୁ ହୋଇ ଖସି ପଡ଼ିଲା ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଚମକ ଉଠିଲେ । କହଲେ, ମୋ ମାଆଟା ଅଳ୍ପ ଗଲଣି । ଦେହକୁ
 ଝାଲ ଗଡ଼ିଲଣି । ଆଲେ, ତୋ' ବୋପାଟା ପଥର ବୋହୁ ଦହକୁ ପଥର କରିଛୁ ।
 ତୋ'ର କଅଁଳିଆ ପାପୁଲି ଭୁଳା ପରି ଲଗୁଛି । ସେତକି ଥାଉ । ଯା, ଶୋଇବୁ ।
 ପୁଅ ଚମକବ । —

କାର୍ତ୍ତିକ ହାତ ଓଟାରି ନେଲେ...

ଅଗଣା ଅନ୍ଧାରୁଆ ଦଣ୍ଡିଆଏ । ଟଣ୍ଡର ଜେଜେମା ତାଙ୍କର ଶୋଇଲୁଦର
 ଭିତରେ ପଶିମାରିଥାନ୍ତି । ଟଣ୍ଡ ତା' କୋଠାକୁ ଆସି କବାଟ ଆଉଜାଇଲୁ । ଆଲୁଅ
 କମାଇଲୁ । ମମାରି ଟେକି ଭିତରେ ପଶିଲୁ । ଆଖିରୁକି ହାତ ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ
 ଲଗାଇଲୁ ।

ବଡ଼ଠାକୁରକୁ ସୁମରଣା କରି ସେ ନିବେଦଲୁ, ମୋର ଆଉ ବୁଦ୍ଧିବଳ
 ନାହିଁରେ କାଲିଆ ! ଆଗରୁ ଯାହା କରିବି ଭାବି ମୋ ଭାସିଲ ନାବରେ ହାଉଲୁ
 ପକାଉଛୁ, ତୁ ରେ ହଟିଆ, ମଙ୍ଗ ମୋଡ଼ି ଦେଉଛୁ । କୋଉଟା ମୋ'ର ସେ-ପାରିର
 ଘାଟ କେମିତି ଜାଣିବ ? ଏବେ ହାଉଲୁ ଛୁଡ଼ିଲି । ହାତ ଯୋଡ଼ିଲି । କୁଆଡ଼େ ମଙ୍ଗ
 ମୋଡ଼ୁଛୁ, ତତେ ଜଣା । କୋଉଁ ଜୁଲ କନାରରେ ଲଗାଇଲେ ଲଗା, ନଇଲେ
 ଅଧାନଇରେ ବୁଡ଼ାଇ ମାର । ତୋ' ଇଚ୍ଛା । ଏ କୁଆ ବକଟକ କାହିଁକି ଦେଇଛୁ
 ତତେ ଜଣା । ତା' କଥା ତତେ ଲାଗିଲା...

ଆଖିରୁ ଲୋକକ ଯୋହଲ ନାହିଁ । ପୁଅକୁ କୋଳରେ ପୁରାଇ ଶୋଇଲୁ ।
 ମନକୁ ଆସିଲା ଆଉ ଜଣେ ଲୋକ, ଚଇତନ ପାତ୍ର । ମନକୁ ଆସିଲା ଗଡ଼ଗଡ଼ର
 ଘଟଣା । ଟଣ୍ଡ ଚଇତନ ପାତ୍ରଙ୍କର ସୁମରଣାକୁ ମନରେ କହିଲା, 'ମୋ ବାପା
 ତମକୁ ଦୃଢ଼ା କରନ୍ତି । ତମେ ମହୁତ ଲୋକ । ଥରେ ଆଉମାନେ ଚନ୍ଦ୍ରାକଳି ମତେ
 ମଦହର କରିଥିଲେ । ମୋର ରକ୍ତମାଂସରେ ନିଆଁ ଲାଳିଥିଲେ । ମୋ'ଅଜାଣରେ
 ମତେ କରିଥିଲେ ଦୋରୁରୁଣୀ—

ଆଉ କାଲି ? ମୋ'ର ଉପାସୀ, ଆଗନ୍ତୁ ଆମ୍ଭା, ମୋ'ର ନିସାହାପଣିଆଁ,
 ଜେଜେମାଙ୍କର ଅକୁନ୍ତା ସମ୍ପଦ, ନିକାଞ୍ଚନ ପରିବେଶରେ ମତେ ପାଗଳୀ କରିଥିଲା ।
 ମୋ' ଦେହ ଓ ମନକୁ ତମଆଗରେ ବାଢ଼ିଦେଇଥିଲି । ଲଜସରମକୁ ଆଡ଼େଇ
 ଦେଇଥିଲି—

ତମେ ମୋର ମନକୁ ନିଜର କରିଥିଲ । ଦେହକୁ ସାନ୍ତୁନା ଦେଇଥିଲ ।
 କଲଙ୍କିନୀ କରିବା ଦୂରର କଥା, ମୋ ଛଟପଟ କଲବଲ ଦେହକୁ

ତମ ନିର୍ଭରପଣରେ ଶାନ୍ତ କରିଥିଲା, ତା'କୁ ତମର ଟାଣୁଆ ରକ୍ଷା କବଚରେ ବେଢ଼ାଇ ଦେଇଗଲା । ସେ କବଚ କେବେ ଘୁରୁଲିବ ନାହିଁ । —

ମୁଁ ତୁମର ହୋଇ ଯାଉଛି । ମୋ' ଦେହର ଥାନ ତମ ଗ୍ରନ୍ଥିରେ, ଅବା ମଶାଣିଭୂଇଁରେ । ମୋ ପାଇଁ ତମର କେଉଁ ଅନଷ୍ଟ ହେବ, ଏହା ମୁଁ କେବେ କରାଇ ଦେବି ନାହିଁ । ତମକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି କହୁଛି ବଡ଼ ଠାକୁରେ, ଏହା ମୋର ହିସାବ ସତ୍ୟ ।

ମନର ଦୃଢ଼ତା ତାକୁ ସାନ୍ତୁନା ଦେଲା । ଟଣ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇ ଆଖି ବୁଜିଲା ।

ଆଖି ଖୋଲିଲା ।

ଘରଭିତର ଆଲୁଅ ଦଶୁଛି । ରାତି ପାହୁଲାଣି । ମଶାର ସେମିତି ପଡ଼ୁଛି । ପାଖରେ ଅରକ୍ଷିତ ନାହିଁ । କାହାରି ସ୍ବର ଶୁଣୁ ନାହିଁ । କେହି ଉଠି ନାହାନ୍ତି କି ? ପୁଅ ତେବେ ଗଲା କୁଆଡ଼େ ?

ମଶାର ଟେକ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଘରକବାଟ ଠିଆମେଲା । ଅଗଣାରେ ଖର ପଡ଼ିଲାଣି । ପିଣ୍ଡାରେ ତା'ର ବାପା ନାହାନ୍ତି । ସପ ଖଣିକ ଗୁଡ଼ାହୋଇ କାନ୍ଥକୁ ଡେଇଁ ହୋଇଛି । କାନ୍ଥ କଡ଼ରେ ସଜାହୋଇ ରହୁଛି ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ କେତୋଟି କିଂଠ କଣ୍ଢେଇ । ଅଲଗାରିରୁ ଝୁଲୁଛି କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ଜାମା । ଓଦା ଲୁଗା ଓ ଓଦା ଗାମୁଛା ଶୁଖା ହୋଇଛି । ବାରିକବାଟ ମୁକୁଳା ।

ବାରିରୁ ଶୁଭଳ ଅରକ୍ଷିତର ପାଟି ଓ ହସ । ତା' ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ହସ । ପଛେ ପଛେ ଗାୟର ବୋବାଳ, ବାହୁସ୍ବର ହମାରଡ଼ି । ଟଣ ଭାବିଲା, ଇଠୁ ଉଠୁ କେତେ ଡେରି ସତେ ହୋଇଗଲା । ଦିନେ କାଲେ ଏମିତି ହୁଏ ନାହିଁ । ତା'ର ବାପା ଭାବିବେ, ଟଣଟା ଅଳସୋଇ । ତା'ର ଜେଜେମା ବି କ'ଣ ବାରିରେ ଅଛନ୍ତି ?

ଗୋଟିକିଆ ଶୁଭ-କାର୍ତ୍ତିକ ଏ କାନ୍ଥ ଆସି ଚାଲି ଉପରେ ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହେଉଛି । ଲମ୍ବେଇ ଲମ୍ବେଇ କେମିତିଆ ଲହଡ଼ିଆ ବିକଳ ବୋବାଳ ଗୁଡ଼ିଛି । କ'ଣ ସେ କହୁଛି ? କି ଖବର କେଉଁଠୁ ଆଣିଛି ? ଟଣ ବିଚାରିଲା, ତା'ପାଇଁ କି ଖବର କିଏ ପଠାଇବ ? ଏ ସଂସାରେ କିଏ ତା'ର ଅଛି ?

ଟଣ ବାରିକୁ ଆସିଲା । ଦେଖିଲା, କଦଳୀବାରି ପାଖରେ ଯେଉଁ କାକୁଡ଼ି ଭାଡ଼ି, ତା' ନିକଟରେ ତା' ବାପା ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି । ଖାଲି ଦେହ, ସାକ୍ଷ୍ୟ

ଭରପୁର । ତାଙ୍କ କାନ୍ଧରେ ବସିବୁ ଅରକ୍ଷିତ । ବେକର ଦୁଇକଡ଼ରେ ଦୁଇ ଗୋଡ଼
ଛୁଇ ଉପରକୁ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇଛୁ । ଗୋଟିଏ ହାତରେ ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷିତ ମୁଣ୍ଡକୁ ଧରି
ଆଉ ହାତରେ କାକୁଡ଼ି ମୁଠାଇ ରୋବାଉଛୁ ।

ଆନନ୍ଦ ଓ ନିରାଶର ଦ୍ଵନ୍ଦ୍ଵରେ ଟଣ ଟିକିଏ ଚାହିଁଲୁ । କିନ୍ତୁ ନ କହୁ କୂଅ
ମୂଳକୁ ଗଲୁ । କୂଅକୁ ଚିନିପାଗରୁ ଆବୋର କରିଛୁ ପୁଣି ଚିନୋଟି ବେକେ ଉଠିବ
ଭାଡ଼ି । ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ିକା । କୁମ୍ଭରୁ, କଲସ ଓ ଖରାଦିଆଁ କଖାରୁ ଲଟା । ଫୁଲ-
ଫଳରେ ଭରପୁର । ଖଣ୍ଡେଦୂର ଗୁଡ଼ି ଧାଡ଼ିଏ ଅମୃତଭଣ୍ଡା ଗଛ । ପାଣିକଖାରୁ
ଆକାରର ଫଳ । ତା' ଆଗରେ ମଟାଳ ମାଟିରେ ତଳେ ମାଡ଼ିବୁ ତରଭୁଜ ଲଟା ।
କେତେ ଫଳ ଗଡ଼ୁଛୁ । ଡେରିରେ ଲଗା ହୋଇଥିଲା । ଫଳ ପାକଳ ହୋଇନାହିଁ ।
ଟିକିଏ ଦୂରରେ ବାଇଗଣ କିଆର । ପାଣି ଦେଇ ହେଉ ନାହିଁ । କେବେ କେମିତି
ଡାଳିବା କଥା । ତଥାପି, ଫୁଲ କପିରେ ଶୋଷା ଦିଶୁଛି ।

ଟଣ୍ଡା ତରତର ହୋଇ ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିଲା । କାନିଏଁ ପିନ୍ଧି ଆଉ କାନି
ବଦଳି ଖଣ୍ଡା ଭିତରକୁ ଆସିଲା । ଲୁଗା ପାଲଟି, କେଶରେ ପାନିଆଁ ମାରି ସଜାଡ଼ିଲା;
ଓଦା ଶାଢ଼ୀ ଶୁଖାଇଲା । ମନେ ପଡ଼ିଲେ ଜେଜେମା । ତାଙ୍କ ଘରର କବାଟ
ଆଉଜା ହୋଇଛି । ଏତେ ବେଳଯାଏ ଉଠି ନାହାନ୍ତି କାହିଁକି ? ଦେହ କ'ଣ
ବିଗିଡ଼ିଲା ?

ଟଣ୍ଡା କବାଟ ଠେଲିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ଉଠି ବସିଥିଲେ । ପଦାକୁ ବାହାରି ନ ଥିଲେ । ଟଣ୍ଡାକୁ ଖାଲି
ଚାହିଁଲେ । ଟଣ୍ଡା ତାଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ଆସିଲା । ଉଠୁମ ଲଗୁଛି ।

—ଇଲେ ମା, ତତେ ଜର !

—ନାହିଁ ମ' ତୋ' କଥା ଆଉ ଅରକ୍ଷିତ କଥା ଭାବିଭାବିକା ରାତିରେ
ମୁଁ ଶୋଇ ନାହିଁ । ବଡ଼ସକାଳୁ ଉଠି ମୋ' କାମ ସାରିଲି । କାହିଁକି ମୋ' ଆଗରୁ
ବିଛଣା ଗୁଡ଼ିଥିଲା । କେତେ କେତେ କଥା କହୁଥିଲୁ ଲେ ମା । ତା'ର ଆନ୍ଦୋଳ ତ
ଚଇତନ ଉପରେ ।

—ତୁ କ'ଣ କହୁଲୁ କି ?

—ଠାକୁରଙ୍କ ରାଗ, ମୁଁ ତୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ନାହିଁ । ଭାରିଲି, କାଳେ କ'ଣ କହୁ
ହୋଇଯିବ । ବେଶୀ ବୁଢ଼ୀ ହେଲୁ ମୋ ବୁଢ଼ି ଦାମ ହେଲୁଣି । ଭଲ କରିବାକୁ
ହାଉଁପାଉଁ ହୋଇ କାଳେ ଓଲଟା ଫଳ ଫଳିବ ?

—କିନ୍ତୁ ନ କହୁ ଭଲ କରିଛୁ ।

—ହଁ ସେ ମା, କାଳେ ସେ କବିରାଜ ଟେକା ତା ଜନମିଲ-ପୁଅ ନ
ହୋଇ ଧରମପୁଅ ହୋଇଥିବ ? ଘଇତାର ବଳପାଇ କାଳେ ସେ ଅଲକ୍ଷଣୀ ପୁଣି

ଆସି ଏଠି ପହଞ୍ଚିବ ? ସେ ତ କାହିଁକାକୁ ଓଷଦ କରିବ ! ମୋର ବଳବଦ୍ଧ ଆଉ ନାହିଁ । ତୁ ଚଳିବୁ କେମିତି ?

—ତୁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ରହ । ମୋ କଥା ଆଉ ମୋ ପୁଅ ଖବର ମୁଁ ବୁଝିବି । କାଳିଆ ମତେ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ ବାଟ ଦେଖାଇବ ମୁଁ ସେହି ବାଟରେ ଚାଲିବି । ମୋ କଥା ମୁଁ ବିଚାରିଲେ ସେ ବିଚାରିବ କାହିଁକି ? ସୁନାବଡ଼ଉଣୀ, ଯିଏ ଦିନେ ମୋ ବଉଳ ଥିଲା—

—ତା' କଥା ମତେ ଦିନେ କହୁଥିଲା ମା !

—ହଁ, ସେ ଯାହା କହେ, ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର-ପୁରାଣର ଲେଖା, ତେବେ ସେ ନିଜେ ମାନେ ନାହିଁ । ‘ଗଜ-ଉଦାରଣ, ମୃଗୁଣୀ-ତାରଣ, ବସୁ-ହରଣ,’ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଲଜ୍ଜା ନିବାରଣ—

—କାଣିଛୁ ! ଯେତେବେଳେଯାଏ ନିଜ ଉପରେ ଟିକିଏ ବି ଭରସା ରଖି ଉପର ମୁହଁରେ କାଳିଆକୁ ଡାକୁଥିବ, ସେ ବଳବଳ କରି ଚାଲୁଥିବ, କିଛି କରିବ ନାହିଁ ।

—କାଣିଛୁଟି ? ତୋ ନିଜ ଉପରୁ ମୁଁ ଭରସାକୁ ଧୁଟାଇ ଦେଇଛି । ତା' ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଛି । କୁଆଡ଼କୁ ସେ ଟାଣୁଛି ଟାଣୁ । ସେଥିରେ ମୋ'ର ଖୁସି ।

—ମୋ' ସୁନାଟି ! ମୁଁ ଏବେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେଲି । ତୋ' ବାପା ନାଟୁଣକୁ ଆଣିବାକୁ ଯିବବୋଲି ଯଜ ହେଉଛି । ମତେ ଟଙ୍କା ମାରୁଥିଲା । କହିଲି, କାହିଁ ପାଇବ ?

—ଇଲେ ମା, ସେ ବାରିଆଡ଼େ ବଂଶିରୁ ବୁଲି ଦେଖୁଥିଲେ । ଅରକ୍ଷିତକୁ କାନ୍ଦରେ ବସାଇ କାକୁଡ଼ି ଖୋଉଥିଲେ । ଆସୁଛନ୍ତି । ପାଟି ଗୁରୁଛି । ତୁ ବାହାରି ଆ । ସେ ଆଗ ଯାଉଛି, ସେଇଠୁ ତୋ ଖବର ବୁଝିବ ।

ଟଙ୍କା ହସ ହସ ହୋଇ ଅଗଣାକୁ ବାହାରିଲା । କାହିଁକି ଆସିଲେ । ସେ ଅରକ୍ଷିତର ହାତ ଧରିଥିଲେ । ଦିନର ଆଲୁଅରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ-କରଣରେ ଧୂଆଁ ଉଜୁଳ ଅଗଣାରେ, ବାପ ଓ ବିଅଙ୍କର ମୁହଁମୁହଁ ଭେଟ । ଫ୍ଲେଡ଼ ଓ ଭଜିର, ସ୍ଵଗତିଏ ପରେ ମିଳନ । ଆସ୍ଥା ଅନସ୍ଥାର ଦୋଳନ । କାହିଁକିଙ୍କ ଆଖିରେ ଡ଼ା଼ ଓ ଓଠରେ ହସ । ଟଙ୍କର ଆଖିରେ ଲେତକ, ଓଠରେ ଅଜଣା ଆତଙ୍କର ଅଗଣ ବସାଦ ।

କାହିଁକି କହିଲେ, ତୋର ପୁଅଟି ଭାରି ବିଚକ୍ଷଣ । ସେ ମତେ କିଣି ନେଲାଣି । ମୋର ପୁଅ ହେବାକୁ ବି ମଙ୍ଗିଲାଣି । କହୁଛି, ‘ତା ବାପ କିଏ ଗୋଟାଏ ଝରମଣି, କୁଆଡ଼ର ଯେ ସେ ତା’ ବୋଉକୁ ତଡ଼ି ଦେଇଛି ।

ଟଙ୍କର ପ୍ଳୁତରେ ଯେପରି କିଏ ନିଆଁ ହୁଲା ଗେଞ୍ଜିଦେଲା । କହିଲା, ମୋ ଭାଗ୍ୟ ମତେ ଶୁଣାଉଛି । କିଏ ପିଲାଟା ମୁଣ୍ଡରେ ଏମିତିକା ଧାରଣା ପୁରାଇଲା ସେଥିକ

ମୋର ଗୁରୁ ନାହିଁ କି ଛଳ ନାହିଁ । ଆହୁରି କେତେ କେତେ କଥା ତାକୁ କେଉଁ କୃତନୀମାନେ ଶୁଣାଇବେ । ମୋର କି ବଳ ? କାନ ଖାଲି ଶୁଣିବ । ଦଇବ ମତେ ସହବାକୁ ଜନମ ଦେଇଛି ।

ଟଣ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଲ ।

କାର୍ତ୍ତିକ କହିଲେ, ତାକୁ ତୁ ଭୁଲିଯା । ମୁଁ ଫେରି ଆସିଲି । ନେହ ତତେ ଅବାଗିଆ ପଦେ କହିଦେଲେ ତା' ତରଫି ଝୁଟିଦେବ । ହୁ, ବୁଲିବୁଲି ତୋ' ବାରି ଦେଖୁଥିଲି । ଭାରି ଖୁସି ହେଲି । ତୋ ବୋଉ ଦେଖିଲେ ଆହୁରି ଖୁସି ହେବ । ମୁଁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଛି । ଖରାଦେଇ ବଢ଼ିବ ।—

—ପେଟେ ଜଳଖିଆ ଖାଇ ଯିବ ବାପା !

—ଯାହା ଦେବୁ ଖାଇବ । ଟଙ୍କା କେତୋଟି ମତେ ଦେଇ ପାରିବୁ କି ମା ?

—କେତେ ଟଙ୍କା ଲୋଡ଼ା ? ବାରିର ପରିବା, ଜାତିଜାତିକା ବଡ଼, ଆଉ ବଳକା ଘାରି ବକି କିଛି ଟଙ୍କା ରଖି ପାରିବୁ ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଭାବିଲେ । କହିଲେ, ମୋ ପାଖରେ ପାଞ୍ଚ ଦଶ ଟଙ୍କା ଅଛି । କାଲେ ନଅଟଙ୍କା ହେବ । ଅରୁଣ ଥିଲେ ତାକୁ ମାଗିଥାନ୍ତୁ । ସେ ତ ନାହିଁ । ତୋ ସହାନୁଧନରୁ ନେବାକୁ ମନ ବଳୁ ନାହିଁ ।

ଟଣର ଜେଜେମା କହିଲେ, ନାଟୁଗା ଗଲବେଳେ ମରୁ ବୁଣେଇ ପୁଣେଇ ନେଇ ଯାଇଥିଲ । କଣାକଉଡ଼ି ବି ଗୁଡ଼ିଯାଇ ନଥିଲା । ରୋଗଣୀ ବୁଢ଼ୀଟା ମୁଁ ପଡ଼ିଛି, ଚଣ୍ଡାଳୁଣୀ ଏଡ଼େ ଅତଟ ଯେ—

ଟଣ ମୁହଁ ବୁଲଇ ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ କହିଲା, କାର୍ତ୍ତିକ ଗତକଥା ମନେ ପକାଉଛୁ ? ସେ ରହିଥିଲେ, ଗାଁ ଲୋକେ ଯେମିତି ଚକ୍ରମୁଖା ହୋଇଥିଲେ, ତାକୁ କ'ଣ ହୁଲପଟା କରି ନ ଥାନ୍ତେ ? କିଏ ମୋ ବୋଉର ପିଠିରେ ପଡ଼ିଥାନ୍ତା ? ତତେ ଜର । ତୁ ଯା ଶୋଇବୁ । ବାପାଙ୍କର ଯାହା ଦରକାର ମୁଁ ଦେବ ।

କଅଁଳ ଗାଧୁଆବେଳ ନ ହେଉଣୁ କାର୍ତ୍ତିକ ଅନୁକୁଳ କରି ବାହାରିଲେ । ଟଣକୁ ଟଙ୍କା ଦଶଟି ମାଗିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ କୋଡ଼ିଏ ଟଙ୍କା ଦେଲା । କହିଲା, ପାଖରେ ଥାଉ, କାଲେ ଦରକାର ପଡ଼ିବ । ଖର୍ଚ୍ଚ ନ ହେଲେ ଫେରି ଆସିବ ।

କାର୍ତ୍ତିକ ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ଟଙ୍କ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ କଲିଲ । ଗୁରୁତ୍ବରେ ଜମିରହୁଥିବା ଦୁଃଖ ମନର
ଟାଣପଣକୁ ଦୋହଲୁଥିଲା । ଅରକ୍ଷିତ ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ଖେଳିଗାରୁଡ଼ିକ ଧରି
ଖେଳୁଛୁ । ଅବୋଧ ନିର୍ମାୟା ଶିଶୁ । ସ୍ନେହରେ ବଣ । ଶଯ୍ୟୁ ମିଶ ଭେଦଭାବ ନାହିଁ ।
ପରମୁହୂର୍ତ୍ତର ଭାବନା ମନ କୁଏଁ ନାହିଁ ।

ତା' ପାଖରେ ଭୂମି ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି ତାର ଜେଜେମା । ଶୁଖିଲ ଶେଆ
ମୁହଁ ଫଣ ଫଣ ଦରୁଛି । ଟଙ୍କ ପିଣ୍ଡାତଳେ ଠିଆହୋଇ ତାଙ୍କୁ ଚାହିଁରହିଲା । ସେ
କିଛି କହୁନାହାନ୍ତି ।

ଟଙ୍କ ମୁହଁ ଖୋଲିଲା, ମା ! ...

ବୁଢ଼ୀ ଦୀର୍ଘ ଶ୍ବାସ ଗ୍ରହଣେ ।

—ତତେ ଭଲ ଲଗୁ ନାହିଁ ମା ?

—ଆଲୋ ଟଙ୍କ ! ତୋ ବାପ ବାଲ୍ୟା ହୋଇଛି । ଭାବିଥିଲା, ଜନମ-
ଦୁଷ୍ଟିନାଟା ତୁ, ତୋ ପୁଅ ଦେଖି ଖୁସିରେ ସେପୁରକୁ ଯିବ । ସେ ଅଲକ୍ଷଣା କାଳିଆ-
ଭୁଆଟା ସେତକ କରେଇ ଦେବ ନାହିଁ । ହଉ ହେଲା । ତାହା ତା'ର ଇଚ୍ଛା ।
ମୋର ଆଉ ଶ୍ବାସ ନାହିଁ । ତୋ କଥା ସେ ଚାହିଁବ । ମୁଁ ଯାଉଛି...

ଟଙ୍କ ଲୁହ ଡଳିଡଳି ଆଖିରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲା । ଦେହରେ ହାତ
ଦେଲା । ତାତି ବଢ଼ିଲାଣି । ଭୟର ସୂଚନା ନ ଦେଇ କହିଲା, ତୁ ଏଣୁ ତେଣୁ
ଗୁଡ଼ାଏ ଷହୁକୁ । କୁଆଡ଼କୁ ଯିବୁ ?

—ଆଲୋ ଓଲମ୍ପୀ, ବୁଝି ପାରୁନୁ ? ହେଉଛି ସେ ମତେ ଡାକୁଛନ୍ତି,
ତୋ ଜେଜେ'ପା ମ ! କେତେଥର ତ ପାଖକୁ ଆଇଛନ୍ତି, ଡାକିଛନ୍ତି । ଟିକିଏ
ରହ, ଟିକିଏ ରହ କହୁ ମନା କରିଦେଇଛି । ଏଥର ମନା କରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ
ହାରି ଯାଇଛି ଲୋ, ମୋ ସୁନା କଣ୍ଢେଇ ! ମୋ ଜାମ ସରିଛି । ତାଙ୍କ ପାଖକୁ
ଯିବାକୁ ମୁଁ ହିଁ-ଭରିଛି ।

ଟଙ୍କ ତା'ର ଜେଜେମା'ଙ୍କର ଦୁଃଖ ମୁଣ୍ଡକୁ ନିଜର କାନ ଉପରକୁ
ଆଉଜାଇ ଆଣିଲା । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ହାତୁଆ ଦେହକୁ ଗୋଟିଏ ହାତରେ ବେଢ଼ାଇ କଇଁ
କଇଁ ହୋଇ କାନ ଉଠିଲା । ସେହି କାନିଆ ସ୍ତରରେ କହିଲା, ମତେ ବି ସଙ୍ଗରେ
ନେଇଯିବୁ ମା ! ସେ ନାଟୁଆ ପାଖରେ ମୁଁ ଦିନଟିଏ ଚଳିପାରିବି ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କର ତାତଲ ହାତପାପୁଲରେ ଟଙ୍କର ପିଠି ଆଉଁସି ଦେଲେ ।
କହିଲେ, ସେମିତି କହୁନା...

—ତୋ' ମୁହଁ ଦେଖି ମୁଁ ବହୁଥିଲି, ଏ ଘରେ ଚଳପ୍ରଚଳ ହେଉଥିଲି ।
ନୋହୁଲେ ଏ ଘରେ ମୋର କି ଅଧିକାର, କି ବଳ ଅଛି ? ପରଗୋଷ୍ଠୀଟା ମୁଁ—

—ଦରବାର ମିଶି ସବୁ ଜମି ମୋ' ନାରେ ।

—ମୋ' ବାପା ତୋ'ର ପୁଅ । ମୁଁ ତୋ'ର ପର । କାହ୍ନା ବଳରେ ବାପ ସଙ୍ଗେ, ନାଟୁଣ୍ଡ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଲଢ଼ିବି ? ନା, ସେ କଥା ଭୁଣ୍ଡରେ ଧରନା । ଚଇତନ ଭାଇ କାଲି ସଞ୍ଜରେ କି ପୁନଃ ସକାଳେ ଫେରିବେ । କେମିତି ମୁଁ ତାଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଅନାଇଁ ପାରିବି ? ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ବାପାଙ୍କର ହୋଧ ଉଣା ହୋଇ ନାହିଁ । ନାଟୁଣ୍ଡ ଆସିଲେ ତା' ଫୁଙ୍କାରେ ସେ ହୋଧ ଆହୁରି ଜଳିବ । ବାପା କାଳେ ଚଇତାଙ୍କର କ'ଣ ଅନନ୍ତ କରିବେ ? କାହିଁକି ମୋ ପାଇଁ ସେ ଦୁଃଖକଷ୍ଟ ଭୋଗିବେ ?

ବୁଢ଼ୀ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡ ଟେକିଲେ । ଟଣ୍ଡର ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛି ଦେଲେ । କଣ୍ଢେଇ ଖେଳ ଗୁଡ଼ି ଅରକ୍ଷିତ ପାଖକୁ ଆସିଲା । କାବାକାବା ହୋଇ ଦୁହିଁଙ୍କ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ସେ ଦିହେ ସତର୍କ ହେଲେ । ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ଆଗତ ଚଢ଼େଇକୁ ବେସର ବାଟିବା ଦରକାର ନାହିଁ ଟଣ୍ଡ । କେଉଁପାଖି କେଉଁ ସୁଅରେ ଯାଉଛୁ ଦେଖ । ମଣିପର ଆଗୁଆ ବସ୍ତର ଉପରେ ଆସି ରହିଲେ ହରବର ହେବା ଧାର । କେତେ ବସ୍ତର ଫସରଫାଟି ଯାଇଛି...

—ହଁ, ଲେ ମା ।

—ମୋ' ମନ ମତେ କହୁଛି, କାହିଁକି ଏକା ଫେରିଆସିବ । ନାଟୁଣ୍ଡ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

—କାହିଁକି ମା ? ସେ ତା' ବାପାଘରେ ଥିବ ।

ବୁଢ଼ୀ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇଲେ ।

—ନୋହଲେ ତା ଧର୍ମ ପୁଅ, କି—

—ମୋ ମନ କହୁଛି ଲେ ଟଣ୍ଡ, ସେ କବିରାଜ ଟୋକା ତା' ଜନ୍ମକଲ ପୁଅ । ତା' ନାକ, ଆଖି, ଓଠ, ତା' ମୁହଁର ଛଟିକା ମୋର ମନେ ପଡ଼ୁଛି । ତୋ ନିବୁଲିଆ ବାପ ଯଦି ବାଇଆ ପଣରେ ସେ ଗାଁକୁ ଯିବ, ବଳେ ବୁଝିବ । ସେ ଆହୁରି ହୋଧରେ ଜଳିବ ।

—କାହ୍ନା ଉପରେ ?

—ନାଟୁଣ୍ଡ ତ ନ ଥିବ, ଆଉ କାହ୍ନା ଉପରେ ?

—କେମିତି ଅନୁମାନ କରୁଛୁ ଯେ ନାଟୁଣ୍ଡ ନ ଥିବ ? ସେ କୁଆଡ଼େ ଯାଇଥିବ ?

—କେଜାଣି ? ମୋ' ମନ ତ କହୁଛି ସେ ନାହିଁ । ତୋ' ବାପା ଘୋଷରେ ଜଳିବ ପାଣୁଆ ନାହାକ ଉପରେ । ସେଇ ମଧ୍ୟସ୍ଥି ଟା, ଯିଏ ଶହେ ଟଙ୍କା ନେଇ ନାଟୁଣ୍ଡକୁ ଠିକ କରିଥିଲା ।

—ଶହେ ଟଙ୍କା !

—ହଁ ଲେ ଟଣ ! ସେଇଥି ପାଇଁ ଶିମିଳିତଳ କଥାଟି ଗଲ । ତୋ ବାପ ଜେହେଲ ଖଟିଲ ।

—ପାଶୁଆଁ ନାହାକ ତ ନାହିଁ ।

—କାଉଁଜି ଜାଣିଲୁଣି କି ନାହିଁ କିଏ ଜାଣେ ? ବଲେ ଜାଣିବ । ସେଇଠୁ ତା' ଗୁଗର ନିଆଁ ଆହୁରି ତେଜରେ ଜଳିବ ଲେ । ମୋ ଉପରକୁ ଚଢ଼ି ଆସିବ ମ । ନାତିଟିଏ ଆଶାରେ ମୁଁ ନିଆଁ ଲଗା, ତା'କୁ ଆଉଥରେ ସଂସାର କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଥିଲି । କୋଉ ଏବେ ସେ ନାତି ରହିଲ ?

—ତୋ' ଦୁଃଖ ପାଇଁ ମୁଁ ଏକା ଦାୟୀ...

—ତୋ ଜର ବଢ଼ିଲୁଣି । ତୁ ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପ ନାହିଁ । ମୋର କିଛି ଦୁଃଖ ହୋଇନାହିଁ । କିଏ ମୋ'ର କଣ କରି ପାରିବ ? ମୋ'ର ବଳ ବୟସ ଅଛିଟି, ଅରକ୍ଷିତକୁ ମୁଁ ମଣିଷ କରି ପାରିବ । ତୁ ଭଲ ହୋଇଯା ।

ଅରକ୍ଷିତର କାବା-କାବା ମୁହଁରେ ହାତ ଦେଇ ଟଣ କହିଲ, ମୋ ଧନରେ, ତୁ କ'ଣ ଶୁଣୁଛୁ ? ଜେଜେମା'ଙ୍କୁ ଜର ହେଲୁଣି । ତାଙ୍କୁ ଶୁଆଇ ଦେଇ ଆସିବ । ସେଇଠୁ ତତେ ଖୋଇଦେବ । ଜେଜେଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବସି କ'ଣ ଖାଇଛୁ ପର ! ଯା ବାପା, ଖେଳେଣା ଧରି ଖେଳୁଥା !

ନିଜକୁ ନିଜେ କହିଲ, କେତେ ପାଇଁଟି ବାକ ପଡ଼ିଛି । ରଥୁଆ କେତେ-ବେଳେ ଆସିବ କେଜାଣି ? ଆଜି ସଂସାଦଣୀ । ଅରୁଦ ମଉସା କାହିଁକି ଫେରିଲେ ନାହିଁ ? ରଥୁଆ ନ ଆସି ପାରେ । କେତେବେଳ ହେଲୁଣି ଲେ ମା, ଗାରିଟି ଦୁହଁ ହୋଇ ନାହିଁ । ଉପାସରେ ପଡ଼ିଛି...

ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ କହିଲ, ଗୁଲ ମା, ଟିକିଏ ଶୋଇବୁ । ବାଉଳା ଗୁଲୁଲ ହୋଇ ତୁ ଆଉ ଗପନା । ଦୁଧ ଦୁହଁଲେ ଆଉଟିବ । ତତେ ଆଉ ପୁଅକୁ ପିଆଇବ । ଡାକ୍ତରଙ୍କ ପାଖକୁ କାହାକୁ ପଠାଇବ । ଆରେ ହଁ, ସେ ତ ଥିବେ । ତୋ' ବଟିକା ସରିଛି ?

ଟଣ ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ଧରି ଉଠାଇଲ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଚଳାଇ ତାଙ୍କ କୋଠାକୁ ନେଲ । ବଛଣୀରେ ବସାଇ କହିଲ, ତୁ ଶୋଇ ପଡ଼ କି, ଗୁଦର ଘୋଡ଼ାଇ ଦେବ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ଆଲେ, ମୋ'ର କିଛି ହୋଇ ନାହିଁ । ଓଷଦ କି ହେବ ? ଭୋକ ତ ନାହିଁ । କାହିଁକି କ'ଣ ଖାଇବ ? ତୁ ଯିବୁଟି, ପିଲର ଖବର ଆଗ ରୁହ । କ'ଣ କି, କାଲି ସୁଦ୍ଧାପାହାନ୍ତାରେ ତୋ ଜେଜେ ମୋ କନ୍ଦକ ଆଇଥିଲେ ଯେ—

—ସୁଣି ଗୁଡ଼ାଏ ଏଣୁ ତେଣୁ ଗପିବାକୁ ତୋ' ମନ ହେଲୁଣି । ସପନଟାଏ ତ ଦେଖିଲୁ, ଆଉ କ'ଣ ? ତତେ ମୋ ଗୁଣ, ତୁନି ହୋଇ ଶୋଇବୁ, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ତୁ ସୁମରଣା କରିବୁ, ନୋହଲେ ମୋ ମୁଣ୍ଡ ଖାଇବୁ ।

—ହ, ଏଗୁଡ଼ା କି ରାଣ ଲୋ ଟଙ୍କା ! ହୁଏ ମୁଁ ଶୋଉଛି । ତୁ ଯିବୁନି ମୋ ପାଖରୁ ?

ବୁଢ଼ୀ ଲମ୍ବ ହୋଇ ଶୋଇଲେ । ଟଙ୍କା ତାଙ୍କୁ ଚନ୍ଦର ଘୋଡ଼ାକି ଦେଲା । ପଦାକୁ ଆସି କହିଲା, ଆ-ରେ ଅରକ୍ଷିତ, ଗାଈ ଦୁହଁବା ।

ଦି' ପହରେ ।

ଏ ବର୍ଷ କାହିଁକି ଖରା ଅଧିକ ଟାଳି ହୋଇଛି । ଦେହରୁ ଗମ୍ ଗମ୍ ଖାଲ ନିଗିଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ଖଟ ଉପରେ ଅରକ୍ଷିତ ଶୋଇଛି ଆରାମରେ । ଦେହର ଖାଲ ତା'କୁ ଶୀତଳ କରୁଛି ।

ଆଉ ଘରେ ଶୋଇଛନ୍ତି ଟଙ୍କାର ଜେଜେମା । ଛାଁର ଅଧତାଟିଆଏ ପିଇଛନ୍ତି । ଆଉ କିଛି ଦୁଣ୍ଡରେ ଦେବାକୁ ମନା କରି ଦେଲେ । ଟଙ୍କା ତାଙ୍କର ପାଦ ଆଉଁସୁଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଦେହ ଯୋଡ଼ି ଦେଉଛି । ଅଦା ଓ ଦୁଲସୀ ପକ୍ଷର ରସରେ ମହୁ ମିଶାଇ ଟଙ୍କା ତାଙ୍କୁ ଡୋକାଇ ଦେଇଥିଲା । ରଥୁଆ, ଅବା ଆଉ କେହି ଯଦି ଆସି ପହଞ୍ଚନ୍ତି, ତା ହାତରେ ଔଷଧ ଆଣନ୍ତା ।

ଦୋଳ ଘଡ଼ି । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଘରେ କାର୍ଯ୍ୟବ୍ୟସ୍ତ । ଗାଁ ମଝିରେ ଥିବା କଦମ୍ବଗଛ ତଳ ପଡ଼ିଆରେ ଠାକୁରମାନଙ୍କର ମେଳଣ ହେବ । ଗଜେନ୍ଦ୍ରର ମେଳନ ନାମଡ଼ାକ । ପରୁଣ ଷାଠିଏ ମୁଠି ଠାକୁର ଆସନ୍ତି । ଚଇତନଯାହ ସବୁ ବରଦ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ସେହି କଦମ୍ବ ତଳ ମେଳଣ ପଡ଼ିଆରେ ବରଦ ପ୍ରକାରେ କାମ ଚାଲୁଥିବ । ଲୋକେ ସେଇଠି ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିବେ । ଜେଲବାହୁଡ଼ା କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି କିବା ମଣିଷଟାଏ ଯେ ଲୋକେ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଧାଇଁ ଆସିବେ ?

ମରଦେ ମାଇପେ କେହି ସେତନ ତାଙ୍କ ଘରକୁ ଆସି ନାହାନ୍ତି । ମଣିଷ-ମରା ଜେହେଲ-ଖଟା କାର୍ତ୍ତିକ ଗୋଟାଏ ଭୟର ପାତ୍ର । ଭୟଙ୍କର ହୋଇ ଫେରି-ଥିବ । ଦୃଶାର ଜୀବଟିଏ । ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ଜାଣିବାରେ ସେ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ କରି ନାହିଁ । ସାହୁସାଇଙ୍କୁ ବଖେତେ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ଅଜାତଥା ଦୋଷ କଟାଇ ନାହିଁ । ତା' ଘରେ ପାଦ ଦେବା ଉଚିତ କି ଅନୁଚିତ, ଚଇତନ ପାତ୍ର ସରପଞ୍ଚ ଆସି ପଞ୍ଚାୟତ ଡକାଇ ସ୍ଥିର ନ କଲେ କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଦୋଷ କଟିବ କି ନାହିଁ ସେ ବରୁଣ ଲୋକେ କେଜାଣି ପକାଇଥିବେ । ପାତ୍ରଙ୍କର ଫେରିବାଯାଏ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିବେ ।

ସେଇଥା ପାଇଁ କାହାର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ମିଳୁ ନାହିଁ କି ? ଟଙ୍କା ମନେ ମନେ ବରୁଥିଲା । ନେଜେମାଙ୍କୁ ପଚାରି ବୁଝିବାକୁ ମନରେ ସାହସ ଠୁନାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲା । ସେ ଭୟଶୀତ ହେଉଥିଲା ।

ଗୋଟିଏ ବରୁର ତାର ମନକୁ ଆସିଲା । ଯାହା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ସେଥିକୁ ଅଣା କରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମାନସିକ ଦୋଳନ ଓ ଦୁଃଖ ସହ୍ୟ କି ଲୋଡ଼ା ? ସେ ଯାହା ଥିଲା ସେଇଆ ହେବ । ଏଗୁଡ଼ାକ ତା'ର ଅନ୍ତ କି ପ୍ରୟୋଜନ ? ତାଙ୍କର ସେନୁହକୁ ସେ ଜୀବନ ଓ ମନର ଭୂଷଣ କରି ସାରିଛି । ତାକୁ କେହି ଦେଖିବେ ନାହିଁ, ଜାଣିବେ ନାହିଁ । ଗୁରୀ ହେବାକୁ ଆଣା କରିବେ ନାହିଁ । ଦୂର କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେ ନଜେ ବି କେବେ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ, ଏଗୁଡ଼ାକ ?

ଟଙ୍କା ହାତକୁ ଚାହିଁଲା । ଚକଚକ ସୁନାର କାର । ସୁନ୍ଦର ଦିଶୁଛି ? ହଁ, ସେଇଆ । ମୂଲ୍ୟାଂକି ଶୋଭା ପାଏ ନାହିଁ । ଯେମିତି ଏ ବେକର ହାର । ବେକରେ ସାପଟିଏ ଗୁଡେଇ ହେଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ରାଧାକୃଷ୍ଣ ସୁଗଳ ମୁରୁଁ ଅଙ୍ଗା ପଦକଟି ତା'ର ଗୁଡ ଉପରେ ନାଶ-ପଣିଆଁକୁ ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଦଂଶୁଛି । କଲବଲିଆ କାମନାର ବିଷ ଆଣାରେ ଚହଟାଉଛି । ତା'କୁ ପାଗଳ କରାଉଛି । କାନର ଫୁଲ ଦୁଇଟି ବନ୍ଧୁଛି କଙ୍କଡ଼ା ବସ୍ତ୍ରର ଲମ୍ବତମସ ପରି ।

ଏସବୁ ତାର ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ଉତାରି ଦେବ । ପୁଡ଼ା ବାନ୍ଧି ଫେରାଇ ପଠାଇବ ।

ଟଙ୍କା ବେକର ହାରଟି ଗୁଲାଇ ଫାଣିଆ ଖୋଲିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ଅଖିରେ ତଳ ତଳ ହେଲା ଲୁହ । ତା'ର ନିରସ୍ପତାରେ ଆସାତ ଦେଲା ବୁଢ଼ାଙ୍କର ଗଲା ସଫା ମୁହଁ ଟଙ୍କା କାଣ ଓ ଗୋଲିଆ ପଦ ଏ ଡାକ, ଟଙ୍କା ଲୋ !

ଟଙ୍କା ହାତ ଅଟକଲା । ପଚାରିଲା, କ'ଣ ମା ?

—ତୁ କାନ୍ଦୁଛୁ କାହିଁକି ?

— ନାହିଁ ତ !

—ସପନଟିଏ ଦେଖିଲି ଲୋ !

—କି ବେଳରେ ସପନଟା ମା !

—ହଁ ଯେ, ମତେ ସତ ପରି ଲାଗୁଥିଲା । ତୋ'ର କେମିତି ବାହାଘର ହେଉଛି । ତୋ କାହା କାହିଁକି କନ୍ୟାତନ କରୁଛି । ତୋ' ବୋଉ ରାଜଶାଳୀ ତତେ କୋଳରେ ବସାଇଛି । ତୋ' ଜେଜେ ବି ଅଛନ୍ତି । ସେ ଗ୍ରେଟ ପିଲଟିଏ କାନ୍ଧରେ ବସାଇ ଏ ପାଖ ସେ ପାଖ ହେଉଛନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ତାକୁ ଗେଲ କରି ସେ ହସାଉଛନ୍ତି । ସେଇଟା ତୋ' ସାନ ଭାଇ !

ହାତ ପାପୁଲରେ ଆଖି ପୋଛୁ ଟଣ ପଲ୍ଲବଲ, ରୁ କ'ଣ କହୁଛୁ ? ମୋ' ଅରକ୍ଷିତ ? ସେ ଜୋର୍ଦ୍ଦିଟି...

—ସମସ୍ତକୁ ସିନା ମୁଁ ଦେଖିଛି । ମତେ ତ ଦେଖି ପାର ନାହିଁ ? ଅରକ୍ଷିତକୁ ବି । ଜୋର୍ଦ୍ଦି ପିଲ କେତେ ଶୋଷିତ । ରଜାଘର ପୁଅ ପରି ଦିଶୁଥିଲା । ସେ' ତ ମୋର ଚକ୍ରତଳ !

—ସେପୁର ସପନ ଦେଖିଲୁ । ଆଗତ ଜନମର ।

—ହେଲେ ହେଇଥିବ । ଅନ୍ଧଅନ୍ଧେ ଶୁଭଲ ଯେ, ଅରକ୍ଷିତ ହେବ ପରା, ସେଇଆକୁ ନାଉ କରି ଧାଉଁଲ ନଇବନ୍ଦ ଉପରକୁ । ଦେଖିଲି, ତୋ' ଜେଜେ'ପା ଖଇକଉଡ଼ି ବସ୍ତ୍ର ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ମାଲ ଭାଜମାନେ କୋକେଇ ଉପରେ ବଜା ଶବ୍ଦଟିକୁ ବୋହୁ ନେଉଛନ୍ତି ।

ଟଣ ମୁହଁକେଇ ହୁସିଲା । କହୁଲା, ଆଉ ଗପ ନା । ତୋ' ଜର ବଢ଼ିଲଣି କି କ'ଣ । ଦେଖେ ?

ସେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ମାରିଲା । ଝାଲ ନୁହେଁ ବୁଢ଼ୁ । ତାତି କମିଲା ପରି ତା'କୁ ଲାଗିଲା । କହୁଲା, ଜର କମିଲଣି ମା ! ତୋ'ର ଏ ଜୁଆରିଆ ଜର । ମାଡ଼ି ଆସେ, ଦୁଣି ଆସେ ଗୁଡ଼ିଯାଏ । ତୁ ଏବେ ଝାଡ଼ିଛୁଡ଼ି ହୋଇ ବସିବୁ । ମନା କରିବୁ ନାହିଁ, ଗିଲ୍ଲିସେ ଶୀର ପିଇବୁ । ତୋ' ମନର ଅସ୍ତ୍ରବ ଭାବନାଗୁଡ଼ାକ ରୂପ ଧରି ସପନରେ ତୋ' ଆଗରେ ଠିଆ ହୁଅନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ୀ ଉତ୍ତର ଦେଲେ ନାହିଁ । ହାତଭାସି ଦେଇ ଉଠି ବସିଲେ । କାନେଇଁ କହୁଲେ, ଦାଣ୍ଡରେ କିଏ କାହିଁକି ତାକୁଛୁ ଲେ ଟଣ ! ଧୀରେ ଧୀରେ କବାଟରେ ହାତ ପିଟୁଛୁ । ଅରୁଣେ ସେମିତି ତାକେ...

—ହଁ ମା । ସେଇ ହୋଇଥିବେ ।

ଅରୁଣ ଆସିଲେ ।

ତାଙ୍କ ଶରୀର ଘର ଗାଁ ଶୁଆରୁ ସେ ଫେରିଆସିଥିଲେ । ଗାଧୁଆ ବେଳ ଟପି ଯାଇଥିଲା । କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ଘରବାହୁଡ଼ା ଖବର ପାଇ ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବାକୁ ସେ ତରତର ହୋଇ ଧାଇଁ ଆସିଛନ୍ତି । ପାଣି ଦି' ଗରା ତାଲି ହୋଇ କଂସାଏ ପଖାଲ ଖାଇବାକୁ ଯାହା ବେଳ ଲାଗିଲା । ସେତକ ଡେରି । ଖବର ପାଇ ସେମିତି ଧୂଳି ସରସର ଗୋଡ଼ରେ ଆସିଥିଲେ ବି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କର ଦେଖା ହେଲା ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଦେହର ହାଲ ଶୁଣି ସେ ତାଙ୍କର ପାଖରେ ବସିଲେ । ଟଣ୍ଡର ନୂଆ ଗହଣା, ଦାମିକା ଶାଢ଼ୀ ଅଥଚ ବରଷ ବଦନ ଦେଖି ଦିନ ଚାଲିଗଲେ, ତାଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଘଟି ଯାଇଥିବା ଘଟଣାଗୁଡ଼ିକ ଅନୁମାନ କରିବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ ବୋଲି ସେ ଜାଣିଲେ ।

ବୁଢ଼ୀ ଉଠି ବସିଲେ ।

ଟଣ୍ଡ ଜାଣେ, ଅବ୍ୟୁତ ଉପରେ ତା'ର ଜେଜେମାଙ୍କର ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ । କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ ସେ ଯାହାସବୁ ଘଟିଯାଇଛି, ସବୁ ଗପିଯିବେ । ସେ ତାହା ଚାହୁଁ ନ ଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଆଗରୁ ସାବଧାନ କରିବାକୁ ସେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ଆପି କହିଲା, ତୋ' ଦେହରେ ଏବେଯାଏ ତାତ ଅଛି ମା ! ଏଣୁ ତେଣୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଗପିଲେ ଜର ବଢ଼ିବ । ତୁ ଭୁଲ ହୋଇ ବସି ଶୁଣ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ଅବ୍ୟୁତ ମୋ'ର ପୁଅ ସମାନ । ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଆପଣାର ଆମର କିଏ ଅଛି ?

—ମୁଁ ମନା କରୁ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମା, ତୋତେ କ'ଣ ଜଣା ନାହିଁ ଯେ ବାପା ଯାହା କରିବେ ସେଇଆ ହେବ ? ତାଙ୍କ ସଂସାର ସେ ଚଳାଇବେ । ଅନ୍ୟ କେହି ସେଥିକୁ ହାତ ଗଲାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ମୋର ଆଉ ମୋ' ପିଲାଟିର ଭବିଷ୍ୟ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ମୁଠାରେ ଅଛି ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ମୁଁ ପାଟି ଖୋଲିବି ନାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡ କହିଲା, ଶୁଣ ମଉସା, ବାପା ଜେଲରୁ ଖଲାସ ହୋଇ ପୁଣି ଗଲେ । ସେଇଠି ଶୁଦ୍ଧି-ସୌଚ ହେଲେ । ଭଗବାନ ସ୍ୱପ୍ନ ଓ କପିଳ ଜେନାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମନ୍ଦିରରେ ଦେଖା । ଗାଆଁର ଖବର, ପୁଣି ଆମର ହାଲଗୁଲ ସବୁ ଶୁଣିଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ବି ଜାଣିଲେ ଯେ ଚଇତନ ପାତ୍ରଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ବିମଳା ମରିବା ଆଗରୁ କହି ଯାଇଥିଲେ—

ଟଣ୍ଡ କଥା ଅଟକାଇଲା ।

ଅବ୍ୟୁତ କହିଲେ, ଶୁଣିଛୁ । ସ୍ତ୍ରୀ ବି ଜାଣେ, ଚଇତନ ସେଇ ଆଶା କରିଛନ୍ତି ।

—ଶୁଣ ମଉସା ! ବାପା କାଲି ଦିନଆଉଣୁ ଗାଁକୁ ଫେରିଲେ । ରାତି ପହଞ୍ଚିଯାଏ ଗାଆଁର କେଉଁମାନେ ସବୁ ତାଙ୍କୁ କ'ଣ କହିଲେ । ଘରକୁ ଆସିଲେ । ଚଇତନ ଭାଇ ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ଦଡ଼ ଡାକିରକୁ ଦେଖାଇବାକୁ ଦିନ ଦିନ ହେଲେ କଟକ ଯାଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଉପରେ ବାପାଙ୍କ ଜ୍ୟୋତ୍ କମି ନାହିଁ ।

—କେମିତି କମିବ ମା ? ପାତ୍ରଙ୍କ ମନରେ ଯାହା ଆଉ, ଯେଉଁ କାରସାଦି, କଲେ, ସେମିତି ଜାଲିଆଦି କରି ଆମ କମି ମାଡ଼ ବସିଲେ, ଆମକୁ ମାଡ଼ ଖୁଆଇଲେ ଖୁଆଁ କରାଇ ଜେଲ ଭୋଗାଇଲେ—

ବୁଢ଼ୀ ବାଧା ଦେଇ କହିଲେ, ସେଇ ଅଳକ୍ଷଣୀ ନାଟୁଣ ପାଇଁରେ ପୁଅ ! ସେଇଆକୁ ଖୋଜି ଠାବ କରିବାକୁ, ତା'କୁ ଏ ଘରକୁ ପୁଣି ଆଣିବା ପାଇଁ କାହିଁକି ଆଜି ଯାଇଛୁ ।

ଅଚ୍ୟୁତ କହିଲେ, ସଖାଗରୁ ଫେରିବେ ନା ନରକରୁ ଫେରିବେ ? ଶୁଣା ଶୁଣିଲେ, ସେ କୁଆଡ଼େ ପଳେଇଛନ୍ତି ସେ ତାଙ୍କର ପତ୍ନୀ ମିଳୁ ନାହିଁ । ସେ ତାଙ୍କ ବାପଘରେ ନାହାନ୍ତି କି ଧରମପୁଅ ବୋଲିଉଥିବା କବିରାଜ ଘରେ ନାହାନ୍ତି ।

—ତୋ' ଗୁଣ୍ଡ ସୁ-ଗୁଣ୍ଡ ହେଉରେ ପୁଅ ।

—ମଉସା ଶୁଣିଲା କଥା କହିଲେ । ଠାକୁରେ କରନ୍ତୁ, ବୋଉ ଫେରି ଆସୁ । ଆଲୋ ମା, ତା'କୁ ନ ପାଇ ବାପା ଯଦି ଏକା ଫେରି ଆସନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଭୁଲ ଧାରଣାକୁ ସେ ଠିକ୍ ବୋଲି ମଣିବେ । ସେ ଭାବିବେ, ଚଇତନ ପାତେ ଗାଁ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଶି ପିଟି ପିଟି ବୋଉକୁ ମରାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ୀ ଡରୁଆ ସ୍ଵରରେ କହିଲେ, ହଁ ରେ ପୁଅ ଅଚ୍ୟୁତ । ହଂସୁକା ଲୋକେ ତା' କାନରେ ବସି ଡାଳିଛନ୍ତି । ସେ ବାଜିଆଙ୍କ ପରି ହେଉଛୁ । ସେଇଆ କାହିଁକାର ଧାରଣା । ସେ ତ ରକ୍ତମୁଖା ହୋଇ ଫେରିବୁ ।

ଅଚ୍ୟୁତ ସାନ୍ତ୍ଵନା ଦେବାକୁ କହିଲେ, ତମେ ତହେଁ ଅକାରଣ ଡରୁଛ । ସତେ ଯଦି କେଉଁଠି ସେ ନାଟୁଣଙ୍କୁ ଭେଟନ୍ତି, ନାଟୁଣ ଏ ଗାଆଁକୁ ନ ଆସେ । ପାତେ କହୁଥିଲେ ତା' ନାଁରେ ହୁଳିଆକାର ହୋଇଛୁ । ତାକୁ ପୋଲିସି ଖୋଜୁଛୁ । ଯେଉଁଠି ଦେଖିବ ଧରି ନେବ ।

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ବାପା ଏକଥା ଜାଣିଲେ ତାଙ୍କର ଜୋଧର ନିଆଁ ଅଧିକ ଜଳିବ । କାହା ଉପରେ ସେ କି ଅଦଉତି ସାଧିବେ କେଜାଣି ।

ଟଣ୍ଡା ଆଖି ଛଲ ଛଲ ହେଲା ।

ଆଗଘରୁ ଅରକ୍ଷିତର ଡାକ ଶୁଣି ଟଣ୍ଡା ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କ ପାଖରୁ ଉଠି ଚାଲିଗଲା । ଅଚ୍ୟୁତ ତା'କୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଶଗୁର ଘର ଗାଆଁରୁ ଫେରି ଘରେ ପାଦ ଥୋଇଣୁ ସେ ତାଙ୍କ ଘରଣୀକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ ଯେ ତାଙ୍କର ଦୁଇଭାଇଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ଯେଉଁ ଅମେଳ ହୋଇଥିଲା ସେତକ ସେ ଭୁଟାଇ ଆସିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ, ଜଳିମାଜଲି ପଡ଼ିଆଟା ପାଇଁ ଏତେ କାଣ୍ଡ ଘଟିଥିଲା ସେତକ ବଞ୍ଚାଇ ପାରିଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭେଗଛ ଏବଂ ବାଝିଶବୁଦା, ଯେଉଁଥ ପାଇଁ ଏତେ ଅଶାନ୍ତି, ତାକୁ ହଣାଇ ସମାନ ଦୁଇଭାଗ କରିଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କର ଘରଣୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ରତନପୁରର ହାଲ ଯାହା ଶୁଣିଥିଲେ ସେତକ ଅନର୍ଗଳ ଗାଇ ଯାଇଥିଲେ । ସବୁ ଚଇତନ ପାତ ଓ ଟଣ୍ଡାଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ କଥା ।

ଦିବା-ଆସିବା ସମ୍ବନ୍ଧ । ବାହାଘର ହେବାର ପ୍ରସ୍ତାବ । କେହି କାହାକୁ ନ କହିଲେ ମଧ୍ୟ, କପରି ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାନ୍ତି ଆଉ ଗୁପ୍ତ ଘଟଣା ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୋଚରକୁ ଆସେ । ଟଙ୍କର ଗହଣା, ଶାଢ଼ୀ, ଚେହେରା, କଥା, ଆଖିର ଲୁହ, ଅରୁଣକୁ ସମର୍ଥାଇ ଦେଲା ।

ମଣିକୁଦର ଘଟଣା, ଯାହା ସେ ଇଅଁରଠାରୁ ଶୁଣିଥିଲେ, ଜାଣିବାକୁ କୁତୂହଳୀ ହୋଇ ଆଖିରେ ଦେଖି ଆସିଥିଲେ, ଟଙ୍କା କହିବେ କି ନାହିଁ ବିଚାରୁ ଥିଲେ । ଜାଣିବାକୁ ଟଙ୍କା ଆଉ ଆଗସ୍ଥ ହେବ ନାହିଁ । ଦୁଃଖ ସହ ସହ ତା'ର ଧଇସ ରୁଟିଥିଲା । ସ୍ନେହ ପାଇ, ଭବିଷ୍ୟଜୀବନର ସୁଖସମନ ଦେଖି ତା'ର ଆଶା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଛି । ଚଇତନ ପାତ୍ରଙ୍କର ଆତ୍ମାଦ ସେ ପାଇସାରିଛି ପରା !

ଯେଉଁ ପୁଅଟିକୁ ସେ ସଫାରକୁ ଆଣିଛି ସେଇଟି ପାତ୍ରଙ୍କ ଦୟାରୁ ଅନାଥ ହେବ ନାହିଁ, ଏପରି ଧାରଣା ଟଙ୍କର ମନରେ ଦୃଢ଼ ହୋଇଛି । ନାଟୁଣୀ ଫେରିଲେ କେତେ, ନ ଫେରିଲେ କେତେ ? ଚଇତନ ପାତ୍ରଙ୍କ ଉପରେ କେଳି-ବାହୁଡ଼ା କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତ ଜୋଧକଲେ ପାତ୍ରଙ୍କର ଦା ସେ କଅଣ କରି ପାରିବେ ? ପୁଣି, ତାଙ୍କ ଘରଣୀ ଟଙ୍କର ? ଟଙ୍କା ଏଠାରୁ ଯାଇ ସେ ଘରେ ପାଦ ଥୋଇବାକୁ କେତେବେଳେ ଲାଗିବ ? ଗୋଟାଏ ପରୁଡ଼ି-ମସିହାର ଦାମ କେତେ ?

ଏହିପରି ବିଚାରଣା ମନକୁ ଆଣି ଅରୁଣ କହିଲେ, ଦୋଳ ଘଡ଼ି ମାଉସୀ ! ଆମର ବଡ଼ ପରବ । ଗଦାଏ କାମ ବାକିଆ ପଡ଼ିଛି । ମୁଁ ଏବେ ଯାଉଛି ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ତତେ ମୁଁ ଅଟକାଇବି ନାହିଁରେ ପୁଅ । ବହୁବ କି ମରିବି ଜାଣେ ନାହିଁ । ଇଅଁଲଗୀ ନାଟୁଣୀ ଯଦି କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଥାଏ, କାର୍ତ୍ତିକା ଯଦି ରକ୍ତମୁହାଁ ହୋଇ ଫେରେ, ତା' କୋପରୁ ତୁ ଚଇତନକୁ ବଞ୍ଚାଇବୁ ।

—ମୁଁ କୋଉ ମଣିଷରେ ଗଣା ? ଚଇତନ ସରପଞ୍ଚ, ପ୍ରତାପୀ ଲୋକ । ତମ ପୁଅ ତାଙ୍କର କ'ଣ କରି ପାରିବେ ? ପଟ୍ଟରେ ମୁଣ୍ଡ ପିଟିବା ବେଗର । ତେବେ ହଁ, ମୁଁ ତମ ପୁଅଙ୍କୁ ମୋ ପ୍ରାଣପଣ ବୁଝାଇବି ।

—ମୁଁ ସେଇଆ ଚାହେଁ । ଅରେ ବାମ ଅରୁଣ, ସେ ଗୁମଣୀଟା ଯଦି ଖେରେ ସେ ମୋ ନାଉଣୀକୁ ଆଉ ତା' କଅଁଳା ବାହୁଣକୁ ବାର ଶ୍ୱାନ୍ତା କରିବ । ସେ ଦୁହିଁଙ୍କୁ କିଏ ଆଶ୍ରା ଦେବ ।

—ମାଉସୀ, ଆମେ ଦିହେଁ ଟଙ୍କାକୁ ଝିଅଠୁ ଅଧିକ ସ୍ନେହ କରୁଁ । ସେ ଯାହା ଚାହେଁବୁ ମୁଁ ସେଇଆ କରିବି । ତମ ପୁଅଙ୍କଠାରୁ ଛୁଟିଲେ ପଛେ ଛୁଟିବି । ସେ କ'ଣ କରି ପାରିବେ ? ତାଙ୍କ ଜମିତକ ମୋ' ଠାରୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବେ, ଏଇଆତ ? ବହୁବଂଶର ଭଗବତୀ ମୁଁ, ଜମି ନ ଛାଡ଼ିଲେ ସେ ଜମି ନେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିମକହାରୀ କରିବି ନାହିଁ । ଜମି ଗୁଡ଼ିବ । ସେଥିକି ଆମର ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ମୋ' କାମ ମତେ ବଳାଇଲଣି ।

—ଜମି କାଉଁକାର ନୁହେଁ । ଜମି ମୋ'ର । ଘର, ଘରବାଡ଼ି ସବୁ ମୋର । କାଉଁକା ଯଦି ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ନ କରେ, ନାଟୁରା ଗୁଣାକୁଣୀ ଯଦି ମୋ ନାତୁଣୀକୁ ଆଉ ତା ପୁଅକୁ କଷ୍ଟ ଦଏ, ସବୁ ମୁଁ ମୋ ନାତୁଣୀକୁ ଦେଇଦିବି । ତୁ ଶୁଣ କରବୁ । ହେଲୁ ?

ଅରୁଣେ ହସିଲେ । କହିଲେ, ତମେ ବେଶି ଗୁଡ଼ାଏ ଭାବ ନାହିଁ କି ଗପ ନାହିଁ । ଠାକୁରେ କରନ୍ତୁ, ଆମର ଆଶା ସୁରଣ ହେଉ । ଚଇତନ ସରପଞ୍ଚଙ୍କର ଗଙ୍ଗାରୁ ଗଉଡମ ଜମି ପଡ଼ିଛି । ସମ୍ପତ୍ତି ସେ କାହିଁରୁ କେତେ ।

—ଜଗନ୍ନାଥେ ଜାଣନ୍ତି । କାଉଁକା ବାଜିଆ ହୋଇଛି । ସେ କଣ କରାଇ ଦେବ ? ନାଟୁରା ଆସିଲେ କଥା ସରିଲା । ଆଉ, ଏ ଓଲମ୍ପୀ ଟଙ୍କାଟାର ଅପବାଦକୁ ପ୍ରାଣେ ଡର । ମୋ ଅନ୍ତେ, ସେ ହସି ହସିକା ପଛେ ବାକ୍ସିତ ପିଲାକୁ ଜହର ଖୋଇ ନିଜେ ଜହର ଡୋକିବ ରେ

ଅରୁଣେ କାନରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲେ, ହୁ ହୁ, ଏମିତିକା ଅପନା କଥା ଗୁଣୁରୁ ବାହାର କରନା । ଟଙ୍କା ଗଲା କୁଆଡ଼େ ? ମଣିକୁଦର ତା' ଶରୀରଘର ସମ୍ପତ୍ତି ଯିବ କୁଆଡ଼େ ? ମୁଁ ସେଠାକୁ ଯାଇଥିଲି ।

ଅରକ୍ଷିତକୁ ଛା'ର ଯୋଗ, ପୋଷାକ ପିନ୍ଧାଇ, ତା'ର ହାତ ଧରି ଟଙ୍କା ଆସି ପଛରେ ଠିଆ ହେଲା । ବୁଢ଼ା କହିବାର ସେ ଶୁଣିଲା, ସେ ଚୁଲିପଣା ଝରିଆଟା କ'ଣ ମଲଣି ?

ଟଙ୍କା ପଛରୁ ପାଟି କରି ଉଠିଲା, କାହିଁକି ତା'ର ଅଶୁଭ ମନାପୁରୁ ମା ? ସେ ଭଲ ହୋଇ ଯାଉ । ଠାକୁରେ ତା'କୁ ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ଦେଉନ୍ତୁ । ହଁ ଲୋ ମା ! ସେ ସଂସାର କରୁ । ମଣିକୁଦର ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣର ନାଁ ନ ବୁଝୁ । ମତେ ସେ ଗୁଡ଼ିବୁ । ହଉ ହେଲା । ନିଜର ପୁଅକୁ ଦେଖିବାକୁ ନ ଆସିଲା ତ ନାହିଁ, ସେ ପିଲାକୁ ପୁଅ କଲେ ମହାନା ବଣର ନାଁ ଏ ଗାଆଁରେ ରହୁବ । ମୋ' ବାପାର ରକତରୁ କାଣିଶୁଏ ତା ଦେହରେ ଅଛି । ତେଣିକି ମୋ କଥା ମୁଁ ବୁଝିବି ।

ଅରୁଣେ କହିଲେ, ମଣିକୁଦର କେତେ ଲୋକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଲା, ନିଜେ ଭୟାବୁ ବାଉରା ବ କହୁଥିଲା ଲୋ ମା, କରାଘନଙ୍କ ଓଷସରେ ଝରିବାକୁ ଟିକିଏ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । କାଶି କମିଛି । ଝଙ୍କାରରେ ରକତ ପଡ଼ୁନାହିଁ । ବଛଣାରୁ ଉଠି ସେହି ଘର ଭିତରେ, ଅଗଣାରେ, ବାଗରେ ଟିକିଏ ଚାଲୁଲ କଲେଣି ।

ଟଣା ଦ୍ଵାରଦଳର ଅନ୍ୟ ପାଖରେ ଅରୁଦଙ୍କ ଆଗରେ ବସି ଦୁଇ ହାତ ଯୋଡ଼ି ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲ । ଗୁଡିକକୁ କୋହ ଉଠୁଥିଲା । କ’ଣ ପଚାରିବାକୁ ମନ କରୁଥିଲା, ମୁହଁ ଖୋଲି ପାରିଲା ନାହିଁ । ମନେ ମନେ ଠାକୁରଙ୍କୁ ସୁମରଣ କଲା । ଜଣାଣ କଲା—ହେ କାଳିଆ, ଝରିଆକୁ ଭଲ କରିଦେ । ହେ ସବେଶ୍ଵର ମହାଦେବ, ଜାଗର ଦିନ ତମ ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଢଳାଇଥିଲି, ଜଣାଣ କରୁଥିଲି, ତମେ ଗୁହାରି ଶୁଣିଛ ।

ଅରୁଦ କହିଲେ, ଝରିବାବୁ କେବେଠାରୁ ଗଣ୍ଡେଇ ଖାଉ ନାହାନ୍ତି । ମଦର ନାଁ ଧରୁ ନାହାନ୍ତି । ଶିବବାବାଙ୍କ ଡେଇଁଶିଆଟାକୁ ମଠରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵକୁ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ସେଇଠା ଚଲା ।

ଟଣା ପଚାରିଲା, କାହିଁକି ମଉସା ?

—ମୁଁ ପଚାରିଲୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ କହିଲୁ, ତା’ ନାବୁ ବୁଝିଲେଣି ସେ ସେ ବାବାଜୀ ଆଉ ତା’ ଚେଲ ଠକ ଥିଲେ । ମିଛ ଡେଇଁଶିଆ ବେଇ ଟଙ୍କା ସୁନା ଠକ ନେଉଥିଲେ ।

—କେମିତି ବୁଝିଲେ ?

—ସେ ଦୁଇଟାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ, ଆଉ ସେମିତିଆ କେତେ ଠକବାବା କେଉଁଠି ସବୁ ଧରା ହୋଇ ଜେଲରେ ଅଛନ୍ତି । କୋଉ ଖବର କାଗଜରେ କୁଆଡ଼େ ଛପା ହେଇଥିଲା । ପୋଲିସି କେତେଥର ଆସି ମଣିକୁଦ ମଠକୁ ଖାନ୍ତଲସ କରିଗଲା । କ’ଣ ସବୁ ନେଇ ଯାଇଛି । ବଟ ଦଣ୍ଡପାଟ, ନାରଣ ନବସିନ୍ଧା, ଗଦେଇ ପଡ଼ଙ୍ଗୀ, ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣାଙ୍କ ଘର ସମେତ ଝରିବାବୁଙ୍କ ଘର ଖାନ୍ତଲସ କରି କେତେ ଶ୍ଵେଦ ଜିନିଷ ଜବତ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଖାଲି ଝରିବାବୁଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉମାନଙ୍କୁ ଥାନାକୁ ନେଇଥିଲେ । ସମସ୍ତେ କାମିନିରେ ଫେରିଛନ୍ତି । ଖାଲି ନାରଣ ନବସିନ୍ଧା, ଆଉ ତମ୍ବୁରୁ ମହାରଣା କୁଆଡ଼େ ଏବଂଯାଏ ହାଜତରେ ଅଛନ୍ତି ।

ବୁଢ଼ୀ ପଚାରିଲେ, ହଜରେ ପୁଅ, ସେ ଗାଡ଼ପଣା ଝରିଆକୁ ଧରି ନ ନେଲେ କାହିଁକି ?

ଅରୁଦ କହିଲେ, ତାଙ୍କ ଘରେ ଲିପ୍ତ ନ ଥିଲା । ଓଲଟି ସେ ସତ କଥା କହିଲେ । ପୋଲିସି ତାଙ୍କ ନାଁ ସାକ୍ଷୀ ତାଲିକାରେ ପକାଇଛି ।

ଟଣା ପଚାରିଲା, କିଏ ତାଙ୍କର ସେବା କରୁଛି ? କିଏ ତାଙ୍କପାଇଁ ପଥ ରାନ୍ଧ ଦେଉଛି ? ଧନ କୁଆଡ଼ୁ ଆସୁଛି ?

—ଝରିବାବୁ କୁଆଡ଼େ ଆଉ ଦି’ ମାଣ ଜମି ବିକି ସାରିଲେଣି । ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵକୁ ସେମିତି ଦଶ ଗୁଣ୍ଠ ଜମି ଲେଖି ଦେଇଛନ୍ତି । ସେଇ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵ ଆଉ ତା’ ଭଉସା

ତାଙ୍କର ସେବା କରୁଛନ୍ତି । ନିଜେ କବରୀ ତାଙ୍କ ଘରେ ପଥ ରକ୍ତାକ୍ତ ପୁଅ ହାତରେ ପଠାଇ ଦେଉଛନ୍ତି । ଝରିବାବୁଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଭଲ ଆଡ଼କୁ ଆସୁଥିବାର ଦେଖି ଏବେ ଗାଁର ଆଉମାନେ ବି ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ।

—ସୁନାଦେଇ ବଡ଼ଉଣୀ ?

—ଉଆଁ ତା' କଥା ବି କହୁଥିଲା । ସେ ତ' ଏକର ଜମି ରେଳନ୍ତ୍ରୀ କରାଇ ନେଇଥିଲା । ଆଉ ତିନି ଏକର ପାଇଁ କ'ଣ କାଗଜ ଲେଖେଇ ନେଇଛୁ । ଦୁଇ, ତିନି ଥର ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲା । ବାବୁ ତା'କୁ ପାଖ ପୁରେଇଲେ ନାହିଁ ।

ଟିକ୍ ପଚାରିଲା, କାହିଁକି ସେ ଅଲକ୍ଷଣୀ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲା ? ଏତେସରି କରି ତା' ମନରେ ଆଉ କ'ଣ ଅଛି ମଉସା ?

ଟିକ୍ ତର ତର ଆଖିରେ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଚାହିଁଲା । ପିଲାଟି କଣେଇ ସଜାଡ଼ି ପିଣ୍ଡାର ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଚୁମ୍ବିତାମ ଖେଳୁଥିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ଚହଟି ଉଠି କହିଲେ, ତତେ ମରଣ ହେଉରେ କୁଳାଙ୍ଗାର ! ଟିକ୍‌କୁ ସେ ଦୋଷ୍ଟରୁଣୀ, ଧୂଆଁବାଣ ମାରି ଏତେ ସ୍ଥାନବସ୍ତା ଦିଆଇଲା ।

ଅରୁଣ କହିଲେ, ଝରିବାବୁ ଜାଣିଲେଣି । ଘାସ ଲାଭିଲା ବେଳକୁ ତେଜରେ ଜଳିଲା ପରି ସେ ଭଲ ହୋଇ ଆସୁଥିବେ । କିଏ ଜାଣେ ?

ଟିକ୍ ପ୍ରତିବାଦ କଲା, ନାହିଁ ନାହିଁ, ସେ ଭଲହୋଇ ଯାଉ । ମତେ ନ ପଚାରିଲେ ନାହିଁ, ପିଲାକୁ ପଛେ ନ ଲେଉଟୁ, ତା ସଂସାର ସେ କରୁ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ସେ ଛତରାଟାର ଶୁଭ ମନାସୁଛି, ହଇ ଲେ ଫୁଲେଇ ? ସେ ଥିଲେ ନ ଥିଲେ ତୋ'ର କି ଯାଏ । ଅରକ୍ଷିତର କି ଥାଏ ? ମୁଁ ତ କହିବି, ସେ ଥିଲେ, ତୁ ରାଜରାଣୀ ହ ପଛେ, ସେ ତୋ'ର କାଲ ହେବ । କିଏ ଜାଣେ, କେବେ ଦିନେ ଆସି ତୋ' ଦୁଆରେ ମୂଳ ଲାଗିବ, ନୋହଲେ ଆଉ ପାଞ୍ଚଟା ଭିଖାଣ୍ଡକ ସଙ୍ଗେ ମୁଠିଏ ଭଜ, କି ମୁଠିଏ ତୋରଣି ପାଇଁ ଛେଲୁଆ ପାତକ । ସେଇ ଲେ, ସେଇ ତୋ' ଆଡ଼କୁ ଆସୁଛି ଦେଖାଇ ଡାକିବଜେଇ କହିବ, —ଏଇଟା ମୋର ମାଇପ ଥିଲା, ତମେ ସମସ୍ତେ ଶୁଣ, ଦୋଷ୍ଟରୁଣୀ ହେଲବୁ ତାକୁ ମୁଁ ଘରୁ ତଡ଼ିଲି । ତମେ ସମସ୍ତେ ଶୁଣ...

ଟିକ୍ ଗରଜି ଉଠିଲା, ମା, ତୁ ତୁମ୍ଭା ହ ! ତତେ ସେତେ ନେହେରୁ ହେଉଛି, ତୁ ମାନୁରୁ । ଖାଲି ଏଣୁ ତେଣୁ ବକୁଛି । ଏଇ ମଉସା ମତେ ଯଦି ମିଛ କହି ନ ଥାନ୍ତେ, ମୁଁ କାହିଁକି ଏ ଘରେ ପାଦ ଥୋଇଥାନ୍ତି କହିଲୁ ? ମୋ' ମଲା ହଜିଲା କେହି ଦିନେ ଖୋଜି ନ ଥିଲା । ଝରିଆର ସବୁ ଅତ୍ୟାଚାର ସହିଥାନ୍ତି । ସେଇଠି ମୁଁ

ମରବା ଯାଏ ମାଟି କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ିଥାନ୍ତି । ସେ ଯଦି ଆଗ ମରଥାନ୍ତା ଲୋ ମା, ଏ ଦୁନିଆଁର ସବୁସବୁ ବ୍ୟବସାୟ ପରି ମୋ ପୁଅର ବୋର୍ଷ ପିଠିରେ ବୋହୁ ଦୁଃଖ ଧନ୍ଦା କରି ଚଳିଥାନ୍ତି । ଅଚଳ ହୋଇଥିଲେ କୋଉ କୂଅ ପୋଖରରେ ଆଶ୍ରା ଲୋଡ଼ି-ଥାନ୍ତି । ଏ ଗାଆଁ ଦାଣ୍ଡ ମାଡ଼ନ୍ତି କାହିଁକି ?

ବୁଢ଼ୀ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, ମୁଁ ବାଉଁଶ ଧରିଲିଣି ଲୋ, ମୋ' ସୁନା କଣ୍ଢେଇ । ଠାକୁରେ ଝରିଆକୁ କୋଟିପରମାୟୁ ଦେଉ । ମୋ ଦିନକାଳ ସହଳ ସହଳ ସବୁ । ହେ ଠାକୁରେ, ହେ ଜଗନ୍ନାଥେ—

ବୁଢ଼ୀ ବାଇଆଣୀଙ୍କ ପରି ମୁଣ୍ଡ ହଲୁଲୁଲେ । ସପ ଉପରେ ଲୋଟି ପଡ଼ିଲେ । ତଳିଆ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଥାପି ଆସି ରୁଜିଲେ । ମୁଦଲ ଆଖିରୁ ଲୁହଧାର ଝରି ଆସିଲା । ଦୁଃଖିଆ ଗୁଡ଼ି ଥରାଇ କୋହ ଉଠିଲା । କହିଲେ, ମୋ ମାଆଟା, ମୋ ସୁନାଟା, ମୋର ବୁଢ଼ି ବାମ ହେଲଣି । ମତି ଭରମିଲଣି । କଥଣ ମୋ ପୋଡ଼ା ପାଟିରୁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଛି । ଆଉ ମୋ ପାଟି ଖୋଲିବ ନାହିଁ ।

ଟଣ ଉଠି ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । କୋହ ଗୁପି ସେ ସ୍ଵେଷ୍ଟସ୍ଵର ଆଡ଼େ ଗଲା । କଣ୍ଢେଇ ଖେଳ ଗୁଡ଼ି ଅରକ୍ଷିତ ଯାଇ ତା'ର କାନ ଧରି ଠିଆ ହେଲା । କଲବଳ କରି ତା ବୋଉକୁ କେବଳ ଅନାହିଁ ଥିଲା । ଅନ୍ୟତ ଟଣ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଅରକ୍ଷିତକୁ ଟେକି ଗୁଡ଼ିରେ ଜାକିଲେ । କହିଲେ, ଗୁଲ ଲେଉଟିଲଣି । ମୁଁ ଯାଏ ମା ! ତୁ ସତ କହିଲୁ । ଦିନେ ତୋ' ମାଉସୀ ଏଇଆ କହି ମତେ ଆକଟୁ ଥିଲେ । ଆଜି ମୁଁ ବୁଝିଲି ମା, ତୋ' ଦୁଃଖ ପାଇଁ ଏକା ମୁଁ ଦାସୀ ।

—ନାହିଁ ମଉସା । କେହି ଦାସୀ ନୁହେଁ । ମୋ ସୁଖ-ଜନମର କରମଫଳ ମତେ ଯେତେ ମନ ତେତେ ଓଟାରି ନେଉଛି । କିଏ କ'ଣ କରିବ ? ସବୁ କାଳିଆର ନାଟ । ସେ ଦଳବଳ କରି ଚାଲିଛି । ଆମର ଗୋଟିଏ ଜନମ ତା'ର କ୍ଷଣେ ହେବ କି ନ ହେବ । ତା ଖେଳ ତ 'କ୍ଷଣ କ୍ଷଣେକେ ଆନ' । ତମର କି ଚାହୁଁ ? ମୋର କି ଚାହୁଁ ? ମୋ ପାଟିରୁ ଦୁଃଖରେ କଥଣ ବାହାରିଗଲା । ମନରେ ସେନେବ ନାହିଁ ମଉସା ।

ଅନ୍ୟତ କହିଲେ, ତୋ' ଗୁଣ୍ଡରୁ ମଉସା ଡାକ ମୁଁ ଆଉ ଶୁଣିବି ନାହିଁ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରର ଝିଅକୁ ଚଣ୍ଡାଳବୁଢ଼ା ଧରମ-ଝିଅ କଲେ ଦୋଷ ଲେଖେ ନାହିଁ । ଆଜିଠାରୁ ତୁ ମୋ'ର ଧରମ-ଝିଅ ହେଲୁ । ହଁ, ସେଇଆ । କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କ ଲେଖାରେ ଟଣ ହଜିଛି । ମୁଁ ତ ଗୋଟାଇ ନେଇଛି ! ନାଟୁଣୀ ଫେରୁ କି ନ ଫେରୁ ମୋର କି ଥାଏ ? କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତିଙ୍କୁ ମୋ'ର କି ଖାତର ? ମାନିଲେ ଦେବତା ନ ମାନିଲେ ପଥର । ଚଇତନବାବୁ ଫେରନ୍ତୁ । କାର୍ତ୍ତିକ ଫେରନ୍ତୁ । ମୋ' କଥା

ସେ ମାନଲେ କାମ ସୁରୁଖୁରୁରେ ହେବ । ନ ମାନଲେ ନାହିଁ । ମୋ' ଅଗଣାରେ ବେଢ଼ା ପଡ଼ିବ । ବାଇଦ ବାଜିବ । ମୋ' ଝିଅର ବାହାଘର । ହଁ — ।

ଟଙ୍କା ମୁଣ୍ଡ ନୋହିଲା, ଅରୁଣଙ୍କର ବାମ୍ଫିଆ ଛଳ ଛଳ ଆଖି ଟଙ୍କର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ାଇଲା । ଅରୁଣ ପୁଣି କହିଲେ, ମୋ'ର ଏ ନାତିଟିକୁ ନେଇଯାଉଛୁ ମା ! ମୋ' ଘରେ ଖେଳିବ । ସଞ୍ଜ ହେଲେ ତୋ' ବୋଉ, ମାନେ ରାହାସ ବୋଉ, ସ୍ବାକୁ ନେଇ ଆସିବେ । ତାଙ୍କ ଝିଅକୁ ସଙ୍ଗେଲ ଯିବେ ।

ଗୁଲରେ ନାତି, ଆମ ଘରକୁ ଯିବା । ଆମ ସାହରେ ତୋ' ପରିକା କେତେ ପିଲା ଅଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଖେଳିବୁ । ସଞ୍ଜ ହେଲେ ତୋ' ଆରାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଫେରିବୁ । ହେଲୁ ?

ଅରକ୍ଷିତ କାଖରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା । ଅରୁଣଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଆଙ୍ଗୁଳି ଧରି ଚାଲିଲା ।

ଟଙ୍କା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ପିଣ୍ଡାରେ ଝୁଲୁଥିବା ଅଳଗୁଣିକୁ ଧରି ଅଗଣାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲା । ବିଗୁରିଲା, ନବରଞ୍ଜିଆ କାଳିଆ ପୁଣି କି ଲାଲା ଲଗାଇବାକୁ ମନ କଲଣି । ଭେଲିକି ଲଗାଇଲଣି । 'ଧୁଡ଼ୁକ-ନାଟ' । ମନୁ ମୋ'ର ନାଟ କରିବ', ନା ? ହଉରେ କାଳିଆ । ନାଟବ, ଭଲ କରି ନାଟବ । ହସିବ, କାନ୍ଦିବ । ଲୁକ ସରମକୁ ତୋରି ଉପରକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବ । ମାନ-ଅପମାନକୁ ଦେହର ମଳି କରିବ । ସେଇଆ ହେଉ ।

ମୁଁ ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କର ଧରମଝିଅ ! କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତଙ୍କ ଝିଅ ଟଙ୍କା ମରିଛି । ତା' ସଙ୍ଗେ ତା'ର ଜୀବନରେ ଘଟିଲା ଘଟଣାଗୁଡ଼ାକ ବି ଜଳିଯୋଡ଼ି ମାରିଣ ହୋଇଛି । ମଣିକ୍ରମ କ'ଣ ସେ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଶୁଣିଛି, ସେଇଟା ଗୋଟାଏ ଗାଁ । ଏ ଗାଆଁର, ଆହା ମା ଛେଉଣୁ ଝିଅଟିଏ, କଅଣ ତା'ର ନାଆଁଟି...

ଗୁଡ଼ାଙ୍କର ଡାକରେ ଟଙ୍କର ଡକ୍ଟର ଭାବନାର ସପନସଉଧ ଅକାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଚଳିବିଲେଇଲା ପରି ଟଙ୍କା ବଡ଼ପାଟିକରି ଜବାବ ଦେଲା, ଯାଉଛି ମା, ଦାଣ୍ଡ କବାଟଟା କଲି ଦେଇ ଆସିବେ—

ଦାଣ୍ଡ କବାଟରେ ହାତ ଦେଉଣୁ ସେ ଦେଖିଲା, ପହ୍ଲାଏ ମାଇପେ ଡାକ୍ତରୀ ଘର ଆଡ଼କୁ ମୋହିଁ ଆସୁଛନ୍ତି । ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଛନ୍ତି ଯୋଡ଼ିନାରିଲି ହୋଇ ଭଗବାନ ରାଧୁଙ୍କ ଘାଁ କୁମୁଦନୀ, ଆଉ କପିଳ ଜେନାଙ୍କ ଘରଣୀ ସୁବାସୀ ।

ଟଙ୍କର ହାଲୁକା ଶୁଖିଲା । କାହିଁକି ସେମାନେ ଏକଯୋଗ ହୋଇ ଅବେଳାରେ ଆସିଛନ୍ତି । ସେ ବିଗୁରି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଏତେବେଳେଯାଏ ଖରା ଲୁହ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ିଙ୍କର ଡାକ କାନରେ ବାଜିଲା, ଆଲୋ ଟଙ୍କ !

ଟଙ୍କ ଉତ୍ତର ଦେଲା, ଯାଉଛି— ।

ସେ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ପାଖରୁ ଦି' ଚାରି ଖେପାରେ ବୁଢ଼ିଙ୍କ ପାଖରେ ମିଳିଲା । ସେ ବସିଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଦେହରେ ହାତ ଦେଇ ଦେଖିଲା, ଜର ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ସେ କପର ବକଳିଆ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହୁଛନ୍ତି । କହୁଲେ, ପଦାକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି ଯେ, ମୁଣ୍ଡ ତ ବୁଲାଇ ଦେଉଛି, ଛୁଇଁ ଥରୁଛି । ପାଣି ମନ୍ଦାଏ ଦେ । ଆଗ ମତେ ଧରି ପଦାକୁ ନେଲୁ—

ଟଙ୍କ କହୁଲା, ମୋ କଥା ତୁ ବେଶୀ ଶୁଣୁ । ଏଣୁ ତେଣୁ ଗୁଡ଼ାଏ ଗପୁଛି । କାଲିଠୁ ଖାଇଲୁ । ସେ ବଟିକାଓଁଷଦ ଜର ଉଷାକରେ ସିନା ବାଇବିଛ କରେ । ଘୋଳଦହରେ କାଗେଜି ଚପୁଡ଼ି ଗିଲସେ ପିଇଲେ ଭଲ ହୋଇଯିବୁ ।

ବୁଢ଼ି କହୁଲେ, ଆଗ ମତେ ଧରି ପଦାକୁ ନେ, ସେଇଠୁ ଯାହା ଦେବୁ ପିଇବି ।

—ମାଆ ଲେ, ଗଦାଏ ମାଇପେ ଆମ ଘରକୁ ଆସୁଛନ୍ତି । କାହିଁକି ଆସୁଛନ୍ତି ମୁଁ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଛି । ତାଙ୍କ ଟାପର କଥାର ମୁଁ ଠିକଣା ଜବାବ ଦେବି । ତତେ ମୋ' ଗଣ, ତୁ ଖାଲି ଶୁଣୁଥିବୁ । ପଦେ କିଛି କହୁବୁ ନାହିଁ । ହେଇଟି, ସେମାନେ ଆସିଗଲେ । ହଁ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ମଉସା ପୁଅକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ଯାଇଛନ୍ତି । ଖୋଜିବୁ ନାହିଁ... ।

ଟଙ୍କ ବୁଢ଼ିଙ୍କର ହାତ ଧରି ଉଠାଇଲା ।

ଖଜାଉତରକୁ ଗାଁ ମାଇପେ ପଶିଯାଉଥିଲେ ।

ସେମାନେ ଅଗଣାରେ, ବୃନ୍ଦାବନୀଙ୍କ ଚଉରା ଆଗରେ ବସିଲେ । ଟଙ୍କ ମସିଣା ଦି' ଖଣ୍ଡି ପାରି ଦେଇଥାଏ । ସେ ଖାଲି ହସହସ ହେଉଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାକୁ ଏପାଖ ସେପାଖ ହେଉଥାଏ । ଘୋଳଦହ ପାଣିରେ ଚିନି ମିଶାଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଉଥାଏ । ପାଚିଲା କଦଳୀ ଦି' ଚାରିଖେପା ଆଗରେ ଥୋଇ ଦେଇଥାଏ ।

—ବାରିର ଫଳ । ଟିକିଏ ଟାଣ ପାଚିଲା । ଖାଅ ମ ! ଆଉ କ'ଣ ଦେଇ ପାରିବ ? ଅବେଳାରେ କୁଆଡ଼େ ସବୁ ମାଡ଼ିଆସିଲା ?

କୁମୁଦିନୀ କହୁଲେ, ତମକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ । ଆଉ ତ ପଦାକୁ ବାହାରୁନ ଟଙ୍କ ? ନୂଆବୋହୂ ପରି କଣରେ ଲୁଚି ରହୁଛ ଯେ ?

—ଦୋ-ସୀମାରେ ଠିଆ ହୋଇଛି ମ ଭଉଜ ! ପାଦକେ ଝିଅପଣିଆଁ । ଆଉ ପାଦକ ବୋହୂପଣିଆଁ । ବାପା ଫେରିଲେଣି । ବୋଉକୁ ଆଣିବାକୁ ଗଲେଣି ।

ଦହେଁ ଫେରିଆସିଲେ ଫୁଲଫୁଲି ପଡ଼ିବ । ସେଇଠୁ ବୋହୂପଣରେ ତମ ସଙ୍ଗେ
ଯାଜା-ସରିସା ।

ଜଣେ ପଚାରିଲା, ତମ ବାହୁଗୁଡ଼ି କାହିଁ ?

—ଚରିବାକୁ ଯାଇଛି ।

—ଆଉ ଜଣେ କାହାକୁ କହିଲେ, ଦରବୁଡ଼ା ଚଇତନ ସରପଞ୍ଚଙ୍କର କପାଳ
କେଡ଼େ ଭଲ ଗୋ ଦେଖୁଛି ! ଗାଈବାହୁଗୁ ଏକ ସଙ୍ଗେ ନିଜ ଗୁହାଳକୁ ଅଡ଼େଇ
ନେବେ ।

ଟଣ୍ଡା ହସି ଉଠିଲା । ସେମାନଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟି ଓଟାରିଲା । ମୁଣ୍ଡରୁ ବସନ ଖସି
ପଡ଼ିଥାଏ । ଗ୍ରହ ଉପରେ ସୁନା ହାରସହ ପଦକଟି ଦୋହଲି ଚକଚକ ଦିଶୁଥାଏ ।
କାନଫୁଲର ଝଟକ, ହାତ କାଚର ଝୁମୁଝୁମୁ ଗାଁବୋହୂମାନଙ୍କୁ ଅଲପ ତାଟକା
କରୁଥାଏ ।

ଖୁସିବାସିଆ, ଅବା ଟିକିଏ ଭଲରେ ଚଳିଲା ବୋହୂଟିମାନେ ସକାଳୁ ଗୁଡ଼
ପହରକନ୍ଦାଏ ଖଟିଖଟି ଲେଟଣୀ ପାରା । ଅଗ୍ରବ ଅପୁରା ଲାଗି ରହୁଥାଏ । ଗୁମାନ-
ଭ୍ରମଣୀୟେ । କାହୁଁ ପାଇବେ ଏମାନ ? ଗେରସ୍ତମାନଙ୍କ ସୁଆଗ ଭାଙ୍ଗର ସମ୍ବଳ-
ସମ୍ପଦ । ଅମୂଲମୂଲ ସେ ସମ୍ପଦ ଭାଙ୍ଗର ଗରବ ।

ସେହି ସମ୍ପଦରୁ ବହୁତା ଟଣ୍ଡା । ବତାଡ଼ିତା, ଅଖୋଜା, ଅଲେଟା ଗାଁ ଝିଅଟି ।
ଅରୁଣ ବେହେରାଙ୍କର ଆଶ୍ୱାସନାରେ ସେ ଭୟ ତେଜିଥିଲା । ଚଇତନ ପାଟଙ୍କର
ସ୍ନେହ ଓ ଉପହାର ଅତୁର ଭବିଷ୍ୟତର ସୁଖ-ସପନ ମନରେ ଆସ୍ଥା ଆସିଥିଲା ।

ହସ ରୋକି ସେ କହିଲା, ବୋଲକରା ପୋପା ଗାଈଟି ମ ଭାଉଜେ, ଗୁହାଳ
ତାଲମି । ତା'କୁ ଅଡ଼େଇ ନେବା ଲେଡ଼ା ହେବ ନାହିଁ । ଆ ତାକିଲେ ସେ ଆପେ
ଧାଇଁଯିବ । ବାହୁଗୁଣୀ ସେ, ବାହୁଗୁଣୀ ପଛେ ପଛେ ଧାଇଁବ ।

ସମସ୍ତେ ଅକ୍‌କା ହୋଇ ଟଣ୍ଡାର କଥା ଶୁଣିଲେ । କିଏ କ'ଣ ବିଚାରୁଥିଲା
କେଜାଣି, କୁମୁଦିନୀ ଭାବୁଥିଲେ, ସେଇ ଝିଅଟା, କାନ କାଟିଲେ ଯାହାର ଗୁଣ୍ଡରୁ
ବଚନ ବାହାରୁ ନ ଥିଲା, ସେ କେମିତି କଥା କହି ଶିଖିଲା ! ଲଜ-ସରମ ପଛକୁ
ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଛି । କେତେ ମୁହଁସରେ ମୁହଁକୁ ବଳବଳ କରି ଚାହିଁ ନାଁ-ପକେଇ
କାଉଁଜି-ଦାଗୀର ଝିଅଟା ଜବାବ ଦେଉଛି । ପଦେ ଟାଣ କରି ହାଣିବାକୁ ମନ
କଲେ କଅଣ କହିବେ ବିଚାରୁଣୀ, ଏକାଥରେ ଦୁଇଟି ଯାଟକପୁରା ପାଟଲି କଦଳୀ
ଭାଙ୍ଗି ଗୋଟିକରୁ ଚୋପା ଛଡ଼ାଇ ପାଟିରେ ଭରିଲେ ।

ତାଙ୍କ ମନକଥା ବୁଝିଲା ପରି ସୁନାସୀ ପଚାରିଲେ, ଏ ସବୁ ଅପୂର୍ବ-ଅମୂଲ୍ୟ
ଦରବ କୋଉଠି ଲୁଚାଇ ରଖିଥିଲା ଗୋ ? ତମ ସୁନା ଦେହକୁ ଖାସା ମାନ୍ତୁଛି ।
କୋଉ ରାଜାଘର ବୋହୂପଣ ଦିଶୁଛି ।

ଆଉମାନେ ପୁଣି ହସି ଉଠିଲେ । ଟଙ୍କା ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୋଗ ଦେଲା । ହସ ଅମାୟ ସେ ଉଠି ଠିଆହେଲା । ମୁହଁ ପୋଛି, ଗନ୍ଧାର ହୋଇ କହିଲା, ଜାଣିଥିବ ତ ଭାଉଜ, ଗରବ ଘରର ହିଅଟା ମୁଁ, ଦିନେ ରାଜଗଣୀ ହୋଇଥିଲି । ମୋ' ଗୋଡ଼ରେ ହାତରେ ପାଣି ଲଗୁନ ଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଜାଣିନ, ଶୁଣିନ, କାହାକୁ ହେଲେ ପଚାରି ବୁଝିବ । ମଣିକିନ୍ଦର ଡାକୁଥିଲା କ'ଣ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପୁଅ, ମୋ' ଅରକ୍ଷିତର ବାପ କେମିତି ଚଳୁଥିଲା । ଖୋଲ କଉଡ଼ିକରେ, ଅସୁସ ପାଇଁ ସେମାନେ ବନା ବିଚାରରେ ଯାହା ଫୋପାଡ଼ୁଥିଲା, ଦାନ ଦେଉଥିଲେ, ସେଥିରେ ନ ଥିଲା ଲୋକେ ଘର କରିଯାଇଥିଲେ । ସେଇ ଘର ଗୋଲବସନ୍ତ ଆ ବୋହୂ ମୁଁ ହୋଇଥିଲି ।

ଟଙ୍କାର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା ।

ସେମାନେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁଲେ ।

କମ୍ପୁତନ କହିଲେ, ଏବଂଯାଏ ଭୁଲି ପାରିନ ? ପୁଣି ରାଜଗଣୀ ହେବାକୁ ବସିଛି ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ଅଙ୍ଗେଲିଆ ଅନୁରବ, କେମିତି କିଏ ପାସୋର ପାରିବ ଭାଉଜ ? ମୋ' ପରି ନିର୍ଲଜ୍ଜା ହୋଇ ମୁହଁରେ ସିନା କହୁ ପାରିବ ନାହିଁ, ଜଣକଣ କରି ମନରେ ହେଜ ।

ଭୁଜା ହୋଇ ଟଙ୍କା ଆଖି ପୋଛିଲା । ପୁଣି କହିଲା, ମୋର କି ଚାହୁଁ ? କାହାର ଭାଷା ଉପରେ କାହାର ହାତ ଅଛି ଗୋ ? ରାଜଗଣୀ ଟଙ୍କାର ଦୁଇଟି ଆଖି ଆଗରେ ଦେଖିଛି । କେଡ଼େ ହଟହଟା । ପୁଣି ରାଜଗଣୀ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ପରା, କ'ଣ ଦେଖିବାକୁ ଜାଣିବାକୁ ଏକଯୋଗ ହୋଇ ଅବେଳାରେ ଅଦଳିଆ ଆସିଛି ? ଯାହା ମନରେ ଆଉ ଯେଉଁ ସନ୍ଦେହ କଲବଲି ଯଲବଲି ହେଉଛି ମନ ଖୋଲି ପଚାରୁନ ? କପଟ ନ ରଖି କହିବ ।

ଟିକିଏ ଅପେକ୍ଷା କରି ଟଙ୍କା ପୁଣି କହିଲା, ଭାଉଜମାନେ ଗୋ, ଦରବୁଜା ହେବାକୁ ଯାଉଛି, କାହାକୁ ବଂଶୀୟ, କାହାକୁ ଅବଂଶୀୟ ଏତକ କ'ଣ ମୁଁ ଶିଖି ନାହିଁ ? ଜଣକ ଉପରେ ମୋ'ର ବଂଶୀୟ । ସେଇ ଜଣକ ଉପରେ ମୋ'ର ସବୁ ଦାବା । ସବୁ ଅଧିକାର । ଉଠ କହିଲେ ସେ ଉଠେ, ବସ କହିଲେ ସେ ବସେ ।

ସୁବାସୀ ଭରସିଲା, ଆମେ ଜାଣି ଗୋ ଟଙ୍କା ! ସମସ୍ତେ ଆମେ ଭାରି ଖୁସି । ତମକୁ ଶଙ୍ଖୋଳିବାକୁ ଆସିଥିଲୁ । ସେ ଜଣକ ଆମ ସରପଞ୍ଚ ଚଇତନ ପାତ୍ର ।

ଟଙ୍କା ହସହସ ହେଲା, କହିଲା ମୁଁ ଜାଣେ ତମେ ସେଇଆ କହିବ । ଆଗୁଆ ଶଙ୍ଖୁଳା ? ଭଲ କଲ ଆଇଲ । କାଲି କ'ଣ ହେବ କିଏ ଜାଣେ ? ଉପରେ

ଦଇବ ଅଛି । ତାକୁ କେହି ଦେଖି ନାହିଁ । ତନୁ ମୂର୍ତ୍ତି ଧରି ସେଇ ବସିଛି ବଡ଼ ଦେଉଳରେ । କାଳିଆ ଜଣକ ବଡ଼ ହୁଟି ॥ ନିଜେ କରୁଛି ସେ କେହି ଜାଣୁନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ସେହି କରୁଛନ୍ତି । ମର୍ଦ୍ଦାସ ବିରୁଦ୍ଧ ଫସରଫାଟେ । ସେ ବୁଝେ, ସବୁ ବିରୁଦ୍ଧା ଶେଷ ଶେଷକେ ଆନ ହୁଏ । ସେଇ କରେ ଗୋ ଭାଉଜମାନେ ! ସେ କାଳିଆ ଉପରେ ବିରାସି ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଦାଗ କାହାର, ଅଧକାର ବା କାହାର ? ସେତକ ଅଛି ସ୍ଵାଗି ଉପରେ ।

ଟଣ ନଳ ଗୁଡ଼ରେ ହାତ ମାରି ଜହଲ, ବୁଝିଲ, ମୋର ସେ ଜଣକ ସ୍ଵା'ର ଭିତରେ ଲୁଚିଛି !

ବୁଢ଼ୀ ଦହ ପାଣି ପିଇ ଆଶୁସ୍ତ ହୋଇଥିଲେ । ଖରା କୁଟି ଯାଇଥିଲା । ଦନର ଆଲୁଅ ମହଲଣ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା । ଶୀତଳ ପବନ ଦେହକୁ ଭଲ ଲାଗୁଥିଲା । ଟଣର ଆକଟ ମାନ ବୁଢ଼ୀ ଗୁମ ରହୁଥିଲେ । ଟଣର କଥା ଶୁଣୁଥିଲେ । ତା' ଡଙ୍ଗା ତାଙ୍କୁ ଭଲ ଲାଗୁନଥିଲା । ଟଣର ଶେଷ କଥା ଶୁଣି ସେ ମୁହଁ ଖୋଲିଲେ, ଆଲୋ ଓଲମି ଟଣ ! ଯେଉଁଟା ତୋ' ଭିତରେ ଅଛି ସେ ତୋ'ର ଯେ, ତାକୁ ତ ନଚାହିଁ ସେଇ କାଳିଆ । ମତେ ଆକଟୁ ଥିଲୁ, ନିଜେ ମୁଣି କ'ଣ ଗର୍ବିଷ୍ଟଲୁ ? ତୋ'ଠେଇ ସେମାନଙ୍କର ଭାରି ଶରଧା ! ତତେ ଦେଖିବାକୁ, ଶାଙ୍ଗାଳିବାକୁ ଆସିଥିଲେ । କେତେ ଭାଗ୍ୟର କଥା । ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ କଲଲଣ କରୁଛି । ତୁ ଅଇଲୁ, ମତେ ଧରି ଧରି ନେ, ବାରିକ ସିବ ।

ସେମାନେ ଉଠିଲେ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ଜାଣି ସମସ୍ତେ ପଦେ ପଦେ ପସୁରିଲେ । ଗଡ଼ଗଡ଼ର ପେଶୁବୋବାଳି, ଆଉ ଭେରଣାଡ଼ାକ ସୁମରଫା କଲେ । ସେମାନେ ତରତର ହୋଇ ବିଦାୟ ନେଲେ । ମଣିଲେ, ଏଇ ମୁଣ୍ଡଟା ଖସିବ; ତାଙ୍କ ମୁହଁରେ ସମ ରଜାର ଦୂତମାନେ ଶୀତଳ ହାତ ବୁଲାଇ ଦେଲେଣି; ପେଜୁଆ ପେଜୁଆ ଆଖିଡୋଳାରେ ଜୀବନଶିଖାର ଆଲୁଅ ହଲହଲ ହେଲୁଣି । ଏଇ ରାତିରେ ଲଭିବ ଗୋ ! ସହଲ ଗୁଲ—

ସଂସ୍କୃତିର ଜନ୍ମ ମଥାନ ଉପରକୁ ଉଠିଲବେଳକୁ ଟଣ ଘରକାମ ଶେଷ କରିଥିଲା । ତା'ର ଜେଜେମା'ଙ୍କର ସହ ନେଇ ତାଙ୍କୁ ପିଣ୍ଡାରେ ବସାଇ ଗୋଡ଼ ଆଉଁସି ଦେଉଥିଲା । ଅବ୍ୟବସାୟ କହୁ ଯାଇଥିଲେ ମନଶୁଷ୍ଟରେ ବୁଢ଼ୀଙ୍କ ଆଗରେ ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ପାଟି କରି ହସିଲେ । କହଲେ, ଏତେ କଥା ତା' ମନରେ ଥିଲା ? ଠାକୁରେ ବଡ଼ ଲୋକ ! ଆସୁ ସେ ରାହାବାଳୀ ନାଟୁଣୀ, ଆଉ କି ଡର ? ମଲେ ତ ତରସିବି ଲୋ ଟଣା ! ନ ମଲେ ତୋ'ର ପାଖରେ ଆଶ୍ରା ନେବି । ଅରକ୍ଷିତ ଆଉ ଅଲୋଖ ଦୁଇ ନାତିଙ୍କି ଖୋଲାଛବି ।

ଟଣା ହସିଲା । ତା'ର ଜେଜେମା ତା'କୁ ବଡ଼ବଡ଼ ଆଖି କରି ଚାହିଁଲେ । କେଡ଼େ ବେଗୀ ସେ ନିଜେ ସଫା ସୁତୁରା ହୋଇ ଅବ୍ୟାଧି ବେହେରାଙ୍କର ଧର୍ମସିଂହ ହେବ ବୋଲି ନିଜକୁ ସଜାଇଛି । ଚଇତନ ଯେଉଁ ସୁନ୍ଦରୀଆ ଶାଢ଼ୀ ଓ ଜାମା ଦେଇଥିଲେ, ତା'କୁ ପିନ୍ଧିଛି । ଗହଣା ତ ଦେହରେ ଅଛି । ଆଖିରେ କଜଳ । କପାଳ ମଝିରେ ଗୋଲା-ସିନ୍ଦୂରର ଛୋଟ ବିନ୍ଦୁଟିଏ । ଖାସା ମାନ୍ତୁଛି । ଆରେ, ପାଦରେ ବି ଦି' ଗାର ସବୁ ଅଲତା !

—ନଠେଇ କରି କ'ଣ ଏମିତି ଦେଖୁଛୁ ମା ?

—ତତେ ଲୋ ଟଣା, ମୋ' ଆଖିର ଶୋଷ ମାରୁଛି । ଏବେ ଚାହିଁଲି । ସେଇ ଝରସର ମାଇପିଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ କାହିଁକି ଏତେ କଥା କହୁଲୁ । ଡର କାହାକୁ ? ରଜାଘର ବୋହୂ ମୋ ଟଣା ସୁନ୍ଦରୀ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ରତନପୁର ଦାଣ୍ଡରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବ । ସେଇମାନେ ଲୋ, ଯେଉଁମାନେ ବାଆଁରେଇ ହୋଇ କ'ଣ ବିଦଟଣ ଦେଖି ନଗରନାଉଲପଣରେ ଅପବାଦ ରଚାଇବାକୁ ଶିଖାଣିଖି ହୋଇ ଆସିଥିଲେ, ସେଇମାନେ ମୋ' ଟଣାର କଡ଼ରେ, ପଛରେ ଚାଲିଥିବେ । ଉଣ୍ଡରେ ପାହଘର ନୂଆ ବୋହୂଟିର ଖୋଲହାତର ପରଶଂସା ।

ଟଣା ହସିହସି ଦୋହଲିଲା । କହଲା, ପୁଣି ତୁ ବକବକ ହେବାକୁ ମନ କଲୁଣି ? କାହା ମନ କଥା କିଏ ଜାଣେ ? ଯାହା ତୁ ମୋ' ଆଗରେ କହୁ, ଯେତକ ମନେ ପଡ଼ିଲା, ତାଙ୍କୁ କହଦେଲି । କାଲି ମୋ' କପାଳରେ କଅଣ ଅଛି, ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଆଜିକା ଟାଣ ମୁଁ ଗୁଡ଼ିଆ କାହିଁକି ?

—ତୁ ଭଲ କଲୁ ମା ! କାହା ଗୋଠରେ ଅନ୍ୟ କେହି ଧୂଆଁ ଦେବେ ନାହିଁ ।

—ହଉ, ତୁ ତୁମା ହ । ସଞ୍ଜ କେତେବେଳୁ ହେଲଣି । ପିଲଟା ଏତେବେଳା-ଯାଏ ଫେରଲା ନାହିଁ । ଦାଣ୍ଡକୁ ଥରେ ଚାହିଁଦେଇ ଆସେ । ସେ ନ ଥିଲୁ ସତେ ଲୋ ମା, ଘରଟା ଆଜି କେମିତି ନିଛୁଟିଆ ଲାଗୁଛି ।

ଅନେକ ବେଳଯାଏ ଟଣା ଦାଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡାରେ ଏକା ଏପାଖ-ସେପାଖ ହେଲା । ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଚାରିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁଲା । ସୁନ୍ଦର ଜନ୍ମ-ରାତି । ଆକାଶ ନିର୍ମଳ । ରହ-ରହ ଶୀତଳ ପବନ ବହୁଛି । ଗାଁ ଦାଣ୍ଡଆଡ଼ୁ ଭସିଆସୁଛି ପିଲଙ୍କର କୋଳାହଳ । ଝାଞ୍ଜି-ମୁଦଙ୍ଗର ଶବଦ । କିଏ ପୁଣି ତୁଣ ଫୁଙ୍କୁଛି ତୁହାକୁ ତୁହା । ଗାଁ-

ଲୋକଙ୍କୁ ଡାକ ଗୁଡ଼ିକ । କିନ୍ତୁ, ସେ ଭୂସର ଡାକ କେଜାଣି କାହିଁକି ଟଣର ମନରେ ବକଳିଆସୁଅ ଆସୁଛି ।

ଟଣ ଖଞ୍ଜା ଭିତରକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ଦେଖିଲା, ତା'ର ଜେଜେମା ସେହି ପିଣ୍ଡା ଉପରେ, ବାହୁରେ ମୁଣ୍ଡ ଆସି ତଳେ ଶୋଇପଡ଼ିଛନ୍ତି । ସେମିତି ଶୋଇବା ତାଙ୍କର ଅଭ୍ୟାସ । କିନ୍ତୁ, ଦେହ ପୁରୁ ଭଲ ହୋଇ ନାହିଁ । ଜର ଓହ୍ଲାଇଥିଲେ ବି ସେ ଅତି ହାଲିଆ ଦଣ୍ଡୁଛନ୍ତି । ଆଉ ଓପଦ-ବଟିକା ଦେବ କି ନ ଦେବ ବିସ୍ତରଣ । ପାଖରେ ବସି ଆଲୁଅଟି ଅଧିକ ତେଜିଲା । ଛିର କଲା, ସେ ଉଠିଲେ ତାଙ୍କୁ ପସୁର ଯାହା କରିବ ।

ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଗାଈଟି ଦୁହଁ ହୋଇନାହିଁ । ରଥ ଆ ତା' ବୋଉଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆସିବାକୁ ଅଟକି ଯାଇଥିବ । ବେଶୀ ଡେର ହୋଇନାହିଁ ତ, ସେ ଅପେକ୍ଷା କରିବ । ଆଜି କେତେ ଏକାଏକା ଲାଗୁଛି । ମଣିକୁଦର ନିକାଞ୍ଚନ ଚଳଣ ମନକୁ ଆସୁଛି ଆଉ ସେହି ଚଳଣି-ସାଥରେ ଯୋଡ଼ା ଯେତେଯେତେ ଘଟଣା । ହସ, କାନ୍ଦ, ଉଠେଜନା !

ଛି, କାହିଁକି ସେଗୁଡ଼ା ମୁଣ୍ଡ ଭିତରକୁ ପଶିଆସୁଛି ଆଜିପରା ଶୁଭ-ଦିନରେ ? ସେ ଉଠିଲା । ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଫୋପାଡ଼ିଲା ପରି ମଣିଲା । ନିଜ ଶୋଇବାଘରେ ପ୍ରବେଶି ଆଲୁଅ ତେଜିଲା । ଗୁଣ୍ଠିଲ ଗୁଣ୍ଠିଆଡ଼କୁ, ପୁଣି ନିଜକୁ । ଏଇ ଖଟ ଉପରେ ସେ ବସିଥିଲେ । ଏଇଘରେ ଟଣ ମଡ଼ିହରା ହୋଇଥିଲା, ନିଜକୁ ସମର୍ପି ଦେଇଥିଲା । କହିଥିଲେ, ତୁ ମୋ'ର ହୋଇଯାଉଛି । କହିଥିଲେ, ମତେ ତୋ' ପାଖରେ ସମର୍ପି ଦେଇଛି — । ଫେରିଆସିବେ ସେ ଆସନ୍ତାକାଲି ସଞ୍ଜ ଆଗରୁ । ନୋହଲେ ପୁନେଇଁ ସକାଳେ । ଏତେ ଶୀଘ୍ର କ'ଣ ତା' ବାପା ଫେରିବେ ଯେ—

ତଥାପି ଟଣ ସତର୍କ ହେଲା । ଏଇ ଘରେ ତ ନାଟୁଣ ରହିବ ! ଯଦି ସେ ଫେରେ, ନୋହଲେ ରହିବେ ଏକା ତା' ବାପା । ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନକୁ ଯେଉଁ ଭାବନା ଆସିଲା, ସେ ତରତର ହୋଇ କାମରେ ଲାଗିଲା । ସଜଡ଼ାସଜଡ଼ ! ଟିଣ ବାକ୍ସଟି ତା'ର ନୁହେଁ । ଥିଲା । ନିଜେ ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାକ୍ସ କଣିବାକୁ କେବେ ମନ କରି ନଥିଲା । ପରିଶ୍ରମ କରି ନିଜେ ଅର୍ଜିତ ବା ଧନ, ପୁଣି ଯେଉଁ ଧନ ତାର ଜୀବନ-ସଂସ୍ପର୍ଶ,—ନୁହେଁ ତ ଆଉ କ'ଣ ? ଆଜି ନ ହେଲେ କାଲି ତ ହେବ ? —ତାକୁ ଦେଇଥିଲେ, ସେତକ ଲୁଗୁଇ ରଖିବ କେଉଁଠି ?

ଆଖି ପଡ଼ିଲା ନିମିଳ୍ନ ପେଡ଼ିରେ । ସେଇଟି କେବଳ ତା'ର । ବେଶ୍ ବଡ଼ । ତାଲା ବି ପଡ଼ି ପାରିବ । ସେ ଗୋଟିକ ତା'ର ବହୁ-ବର୍ଷର ସାଙ୍ଗ । ବେତଫାଳରେ ବୁଣା । ତା'ର ଭିତରେ ତା' ଧନ ସେ ଲୁଗୁଇ ରଖିବ ।

ସେଇଆ କଲ ।

ଘର ଖରକ ମଇଳା କଣକୁ ଆଉଜାଇଲ । ପଦାକୁ ଆସିଲ । ତା'ର ଉପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରି ବୁଢ଼ୀ ପଚାରିଲେ, ଟଙ୍କା କଲେ, ପୁଅ ଆଇଲ ?

—ନାହିଁ ମା ! ତୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା । ସେ ଆଜି ପଦାରୁ ଚିଟିଛି । ମଉସାଙ୍କ ପରି ସାଙ୍ଗ ପାଇଛି । ସେ ନିଶ୍ଚୟ କଦମ୍ବଦାଣ୍ଡକୁ ଯାଇଥିବ । ତତେ ଉଠାଇ ବସାଇବ ?

—ମୁଁ ନିଜେ ଉଠି ପାରିବି ଯେ ।

ବୁଢ଼ୀ ହାତ ଭରା ଦେଇ ଉଠିଲେ ।

ଟଙ୍କା କହିଲ, ଘରଟି ଯଜାଡୁଥିଲା । ବାପା ଫେରିଲେ ସେଇଠି ରହିବେ । ରଥଆ ଆସିବ କି ନାହିଁ, ମୁଁ ଗାର ଦୁହଁ ଆଣେ । ଉତ୍ତମ କଲେ ତୁ ପିଇବୁ । ଅରକ୍ଷିତ ନିଶ୍ଚୟ କିଛି ଖାଇଥିବ । ମନ ହେଲେ ସେ ଦି' ଡୋକ ପିଇବ ।

—ଆ, ତୁ ?

ଟଙ୍କା ଜବାବ ନ ଦେଇ ଘର ଭିତରୁ ଆଲୁଅ ଆଣିଲା । ଦୁଧଠେକ ଧରି ବାରିଆଡ଼ ଗୁହାଳକୁ ଗଲା । ମନ ଚଙ୍ଗ ଚଙ୍ଗ । ନିକାଞ୍ଚନ ପରିବେଶ ଯାହାର ଜୀବନର ଅତି ଆପଣାର, ସେହିପରି ଥିବରେ, କୋଛନାଧୁଆ ନିର୍ମଳ ସଞ୍ଜ ପହରରେ, କପରି ଗୋଟାଏ ଅବୋଧ ବସଣ୍ଡିତ୍ୱର ମନତଳେ ଓଲଟପାଲଟ ହେଲା । ଡରଡର ଲାଗିଲା ।

ଗାର ଦୁହଁ ଯରି ଯରି ଆସୁଛି, ଅଗଣାରୁ ପାଟି ଶୁଭିଲା । ବୁଢ଼ୀ ଡାକ ଗୁଡ଼ିଆନ୍ତି, ଆଲୋ ଟଙ୍କା ! ଅରକ୍ଷିତ ପାଟି କରୁଥାଏ, ଦେଖ ମା ମୋ ଖେଳଣା । ମାଉସୀ ମନକୁ ମନ କହି ହେଉଥାନ୍ତି, ରହାସିଆ ପାଇଁ ଡେଇଁ ହେଲା ମା—

ଟଙ୍କା ଜାଣିଲା, ସେମାନେ ଆସିଲେଣି ।

ଅଧ୍ୟୁତଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଧୀର । ଟଙ୍କା ତାଙ୍କୁ ମାଉସୀ ଡାକେ । ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ ସେ ଓଲଟି ହେଲେ । ଗ୍ରେଟ ପୁଡ଼ାଟିଏ ତାଙ୍କ ଆଗରେ ଥୋଇ ଅଗଣାରେ ଠିଆ ହେଲେ ।

ସାଧାରଣ ସାଧାରଣ ମାଲପିଟିଏ । ବେଶୀ ଭଜ ନୁହନ୍ତି । ଦେହର ରଙ୍ଗ ଖ୍ୟାମଳ । ଉପରୁ ଲମ୍ବାଲମ୍ବା ମୁହଁଟି ହସ ହସ । ବସୁସ ଶୁଳିଣି ସେପାଖ । ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ହଳଦିଆ ରଙ୍ଗର ଜଳୁଗୁଣା ଶାଢ଼ୀ । କାନରେ ସେହି ସୁନା କାପ ହଳକ । ନିରାସା ସୁନାରେ ଗଢ଼ା । ଝଟକ ନାହିଁ । ନାକରେ ସୁନାର ଗ୍ରେଟ ଦଣ୍ଡି । ସୂତାରେ ଗୁଡ଼ିଗୁଡ଼ିକା ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା କଣ୍ଠିର ମାଲ ଦଣ୍ଡିକା ତଳକୁ

ସୁଖରେ ଗୁଡ଼ି ଝୁଲୁଛି । ହାତରେ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ଚଉଡ଼ା ଚଉଡ଼ା ନେଲିଆ କାତ । ଦୁଇ ବାହୁରେ ଚିତା କୁଟା ହୋଇଛି ।

ଟଣ ମନ ଖୁସିରେ ଚାହିଁରହୁଛି । ଭାରିଲ, ଏଇ ତାର ମାଉସୀ, ପିଲା-ଦିନେ ଯେମିତି ଦେଖିଥିଲା ସେମିତି । ସବୁବେଳେ ମନରେ ଭରପୁର ସ୍ନେହ । ଗୁଣ୍ଡରେ ଆହା-ପଦ । ଟଣକୁ ଧରମ-ଝିଅ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ମାଉସୀଙ୍କର ହାତ ଆଉଁସା ତା'ର ନୋଲାଟଟା ଦେହର ପୀଡ଼ା ଲାଘବ କରେ, ଛଲ ଛଲ ଆସି ମନର ତାପ ଶୀତଲାଏ, ସେଇତି ଆସିଛନ୍ତି । ଆଜିଠାରୁ ସେ ତାଙ୍କୁ ବୋଉ ବୋଲି ଡାକିବ ।

ସେଇ ବୋଉ ତା'ର ମନକାମନା ପୁରଣ କରିବେ । ଅପାତକୁ ଭୁଲାଇ ତାକୁ ନୂଆ-ସଂସାରରେ ଆସିବେ । ରତନପୁରର ନାମଜାକ ପାହଘର ପୁଅକୁ କୋଇଁ କରି ତାଙ୍କର ଭଙ୍ଗା ସଂସାରକୁ ନୂଆକରି ଗଢ଼ିବେ । ବାରିକବାଟ କଲି, ହାତରେ ଦୁଧଠେକି ଧରି ଟଣ ଠିଆହୋଇ ଦେଖୁଥିଲା, ଉଲ୍ଲସିତ ମନରେ ଭାବୁଥିଲା ।

ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଗୁଡ଼ିଏ ମାଟି କଣ୍ଢେଇ ରଖି ଅରକ୍ଷିତ ଖେଳୁଥିଲା । ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ରଥୁଆ ଦେଖୁଥିଲା । ଟଣର ମାଉସୀ ତା'ର ଜେଜେମା'କୁ ଡେରି ହେବାର କାରଣ ବୁଝାଇ କହୁଥିଲେ—ସୁହାସିଆର ବାପା ଗାଆଁ ଲୋକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସଞ୍ଜ ନ ହେଉନୁ ଚାଲିଗଲେ । ଆମ ଗାଁ ଠାକୁରେ ରାତି ପହରକ ପରେ ମେଳଣକୁ ଯିବେ । ଦୁଇଟି ବିମାନ ବୋହୁନେବାକୁ ସରପଞ୍ଚେ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ବରଦ କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ଚଳୁ ନାହାନ୍ତି । କେତେ ବାହାନାରେ ଅନ୍ତବସିଛନ୍ତି । ସରପଞ୍ଚେ ସିନା କାଲି ସଞ୍ଚକୁ ଫେରିବେ, ଆଜି ଅନ୍ୟ ଗାଁ ମେଳଣକୁ ଠାକୁରେ ଯିବେ କେମିତି ? ସେ କହିଲେ ସେମାନେ ମଜିବେ । କେତେବେଳେ ଫେରିବେ କେଜାଣି ?

ସେ ପୁଣି କହିଲେ 'ଅରକ୍ଷିତକୁ କାନ୍ଦରେ ବସାଇ ରଥୁଆ ଗଲ ଠାକୁର ଦାଣ୍ଡକୁ । ମୁଁ ଚାହିଁ ବସିଥିଲି । ସେ ଫେରିଲାବୁ ଅଇଲି । ନାତିକୁ ଖୋଇପେଇ ଆଣିଛି ' ଭାରି ବୁଝିଆ । ଅଳ୍ପଟପା ନାହିଁ । ଠାକୁରେ ତାକୁ ଆଇସ ଦେଉନ୍ତୁ ।

ଟଣ ରୋଷଦରେ ପଣି ଦୁଧଠେକି ଶିକାଉପରେ ରଖି ତା' ଉପରେ ସରା ଘୋଡ଼ାଇଲା । ଭାରିଲ, ଉତ୍ତମ କରିବାକୁ ବେଶୀବେଳ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଧୀର ମାଉସୀ ଠିଆଟା ହୋଇ ଗସୁଛନ୍ତି ସେ ! ଟଣ ଡରଡର ହୋଇ ପାଖକୁ ଆସିଲା ।

ଧୀର ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ, ହେଇଟି-ମୋ ଝିଅ ଆସିଲାଣି । ଘରଟି-ଘାକର କାମ ସମ୍ଭାଳିଛି । ଆରେ ରଥୁଆ, ତୁ ଚଣ୍ଡାଏ ଧଅସି ଆସିଥିଲେ ଟଣ କାହିଁକି ଗୁହାଳରେ ପଶିଥାନ୍ତା ?

ରଥଆ କହିଲେ, ମୋର କି ଦୋଷ ? ଠାକୁରଦାଣ୍ଡରୁ ପିଲକୁ ବୁଲାଇ-
ଆଣିବାକୁ ତୁ ବରଗିଲୁ, କଣ୍ଢେଇ କଣିଦେବାକୁ ପଇସା ଦେଲୁ । ଯେତିକି ଚୁନାକୁ
ସେତିକି ପିଠା ହୁ'ନ୍ତା କି ନାହିଁ କହିଲ ଅପା ? ଯେତେ ଜାତିର ମାଟିକଣ୍ଢେଇ
ସବୁଥିରୁ ଗୋଟାଏ ଲେଖି କଣିବାକୁ ତୋ' ନାତି ଯିବୁ ଧରିଲୁ । କେଉଁଟା ନେବ,
କେଉଁଟା ଫେରାଇବ ? ସେତିକି ଠିକ୍ କରବାକୁ ଏତେ ଡେରି ।

ଟଣ୍ଡା ହସି ହସି କହିଲେ, ଏଡ଼େ ଅଜଟିଆ ?

ତା' ମାଉସୀ ଧୀର କହିଲେ, ପିଲା ମନ ତ ! ହଉ, ତୁ ଏବେ ଯା'ରେ
ରଥଆ । କେତେ କାମ ଘରେ ବାକିଆ ପଡ଼ୁଛି । ଗୁହାସିଆ ଗରଗର ହେଉଥିବ ।
ଦି' ଘଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ତୁ କି ଗୁହାସିଆ ଏଠିକି ଆସିବ । ତୋ ବାପା କେତେବେଳେ
ଫେରିବେ କେଜାଣି ? କେହି ନ ଆସିଲେ ନାହିଁ, ମୁଁ ଏକା ଚାଲିଯିବି ଯେ ।

ଟଣ୍ଡା ସେହି ପିଣ୍ଡାରେ ଆଉଟାଣ୍ଡେ ମସିଣା ଅଧାଖୋଲି ପାରିଦେଲା ।
ଅବୁଦ ବେହେରାଙ୍କ ସ୍ତ୍ରୀ ଧୀରଦେଇ ବସିଲେ । ଟଣ୍ଡାର ହାତ ଧରି ପାଖରେ
ବସାଇଲେ । ତା'ର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ବୁଢ଼ୀଙ୍କୁ କହିଲେ, ସେଇ ବଡ଼ଘରକୁ ଏଇ ମା'ଟି
ମୋର ମାନବ । ଦୁଃଖ ଯିଏ ସହ୍ୟାଏ, ଦୁଃଖୀ, ରଜା ଅଭାବଙ୍କ ଦୁଃଖ ସିଏ ଏକା
ବୁଝିବ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ମୁଁ ମରିବି କି ବଞ୍ଚିବି ଜାଣେ ନାହିଁ । ପିଲଟିଦିନରୁ ସେ ତା
ମାଆକୁ ହସାଇଲେ ତୁ ତୋ ଶର୍ୟ ଅନୁସାରେ ତା'କୁ ଆଣି ଦେଇଛୁ, ମାଆ-
ମରଣର ଦୁଃଖ ଭୁଲାଇଛୁ । ଆଜିଠାରୁ ସତକୁ ସତ ସେ ତୋ'ର ବିଅ ହେଲା ଲେ !

—କେବେ ସେ ମୋର ବିଅ ହୋଇ ନ ଥିଲା ହେ ? ଗୁହାସବାପା ମତେ
କହୁଥିଲେ । ମୁଁ ଶୁଣି ହସିଦେଲି । କଥାରେ ଅଛି, 'ମା' ନ ଦେଖିଲେ ମାଉସୀ
ଦେଖ । ଏକା ପେଟରୁ ଜନମ ନ ହେଲେ ନାହିଁ, ଟଣ୍ଡାର ହେଉ ହେଲୁଦିନରୁ ମୁଁ
ତା'ର ସେଇ ମାଉସୀ । ପୁଅ ଦୁଇଟି ତ ଜନମି ନ ଥିଲେ, ସେ ଜାଣ ମୋର
ଆଗ । ମୁଁ ଗୋଡ଼ ପାଉଁଶଏ । ସାନ୍ତାଣୀ, ମୋର ରଙ୍ଗିଣୀ ନାନା ମୋ କୋଡ଼ରେ
ବିଅ-ବକଟକୁ ଶୁଆଇଦିଅନ୍ତି । ଆହା, କାହିଁ ରହିଲେଟି ?

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ମନେ ପଡ଼ୁଛି ଲେ ! ଏବେଯାଏ ତୁ ବି ଝୁରି ହେଉଛୁ...

—ସେଇ ଛୁଆଟିର କେତେ ଦୁଃଖମୂଳ ମୋ ଜଞ୍ଜରେ ଭେଦିଛି । ମତେ
ବଡ଼ ଭଉଣୀର ସ୍ନେହ ଦେଇଥିଲେ ଯେଉଁ ରଜଣୀ ନାନା, ସରଗପୁରରେ ଆଇ ସେ
ଗୁଡ଼ି ରହିଛନ୍ତି । କେମିତି ତାଙ୍କର ସେନେହ ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିବି ? କେମିତି ତାଙ୍କର
ଭଣ ମୁଁ ଶୁଣିବି ? ଟଣ୍ଡାର ମଉସା ମତେ ଯାହା କହିଲେ ମୋ ମନ ଦେଇଲା ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ଚମକି ଉଠିଲେ । ପଚାରିଲେ, କାହିଁକି ଲେ ଧୀର ?

—ବୁଝିଲ ନାହିଁ କି ମା ? ଲୋକଦେଖାଣିଆଁ ଧରମଣିଅପଣ ଭଗାଗହୁପା । ଟଙ୍କର ‘ମାଉସୀ’ ତାକ ମୋ ଗୁଡରେ ଗଣ୍ଡଡା ଗାର ଟାଣି ସାରିବୁ । ମଣିଷ ଚିତ୍ତି ଟିକିରୁଆର ପାଟି ଖୋଲିଲଦନରୁ ତା’ର ସେଇ ତାକ । କିଏ ସେ ଗାରକୁ ଲୁଚାଇ ପାରିବ କହ ? ‘ବୋଉ’ ତାକଲ ବେଳକୁ ଟଙ୍କର ପାଟି ଖଲ ବାଲୁଥବ । ଲଜ ଘୋଟି ଆସୁଥବ । କାହିଁକି ଏଡ଼େ କଲବଲ ? ତା’ ଚୁଣ୍ଡର ପଦେ ‘ମାଉସୀ’ ତାକ ମୋ କାନକୁ ଶୁଣ ମିଠା ଲାଗେ । ସେହି ତାକ ପଦକ ମୋ’ ଗୁଡରେ ଲାଗେ ।

—ତେବେ ଲୋ ଧୀର ... ?

—ମୁଁ ସବୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିବି । ଆମେ ଜାଣୁ, ସେ ନାଟୁଣ ବାଦୁଣୀ ଯଦି ଆସି ସେ କେବେ ଫେରିବ ନାହିଁ । ସେ ଫେରୁ ବା ନ ଫେରୁ, କାହିଁକିପାଆନ୍ତେ ମଙ୍ଗିଲେ ମଙ୍ଗନ୍ତୁ ନ ମଙ୍ଗିଲେ ନାହିଁ, ମୋର କି ଆସ ବା ‘ମା’ ନଥିଲକୁ ମୋପରିକା ତା’ର ମାଉସୀ ଅଛୁଟି ! ହଳିଆ-କାଳିଆ ପରି ଦି’ ଶୁଭ ରାହାସ-ରଥୁଆ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ କରତା, ବଳିଆର ଭୁଜ ତା’ ମଉସା । ଆଜୁଠି ଦେଖାଇଲେ ପବିତ୍ର ଟାଳିଦେବେ, ହଁ ।

ଧୀର ପୁଣି କହିଲେ, ଚଇତନ ସରପଞ୍ଚ କାଲି ଫେରିବୁ । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପଦେ କଥା ସେ ହେବେ । ଏଇ ଦିନ ବାର ଦିଅ କଥା । ପଞ୍ଚୁଦୋଳ ଭିତରେ ବାହାଘର ହେବ । କାଲି ଗୁଡ଼ ପୁନେଇଦିନ । ସକ ମଙ୍ଗନ, ସକ ବାହା ।...

କେଉଁଠି ବେଦ ହେବ, କୁଣିଆଁ ମଇଦି କେଉଁଠି ବସିବେ, କେଉଁଠି ଖଦା ହେବ, ସବୁ ଆମେ ବରୁଣଣା କରି ସାରିଛେ । ମୋ’ର ପ୍ରଥମ ନିମିତ୍ତଟି ! ଶାଗ-ପାଣିରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭୋଗିବ । ବାଜିଆ କୁକୁର ପରିକା ପରା ହେଉଛନ୍ତି ସେ କାହିଁକି ପାଆନ୍ତେ, କେମିତି ଆମ ଗଡ଼ଡ଼ଙ୍କର ନଉଡ଼ି ବେଡ଼ା ଡେଇଁ ସେ ପଦାକୁ ଆସିବେ ? ରାହାସବାପା ବାହା ମୋଡ଼ିଛନ୍ତି, ହଁ ।

ଧୀର ହସୁଥିଲେ ।

ଟଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ଆସି ଛଳଛଳ କରୁଥିଲା ।

ଅରକ୍ଷିତ କଣ୍ଢେଇ ଖୋଳ ଗୁଡ଼ ଟଙ୍କ ପିଠିରେ ନାଉ ହୋଇ ତା’କୁ ହଲାଇଲା । ଟଙ୍କ ତା’ର ହାତ ଧରି ଆଗରେ ବସାଇଲା ।

ଅରକ୍ଷିତ ଅଳି କଲା, ରଥମାମୁଁ ମତେ ବେଙ୍ଗବାଇଦ ଆଉ ପେକାଳ ଦେଲେ ନାହିଁ । ବେଲୁକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ତୁ ଦେ ବେଉ...

ଟଣ୍ଡା କହୁଲ, କାଲି ସକାଳେ କଣା ହେବ ।

ଧୀରା ତାକୁ କୋଳକୁ ଟାଣି ନେଲେ । ତା' ମୁହଁରେ ଗେଲ କରି କହୁଲେ, କାଲି ସକାଳେ ତତେ ସେ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ ଯେ ତୋ'ର ଯାହା ମନ ତୁ କରି ଆଣିବୁ । ହେଲ ?

ଟଣ୍ଡା କହୁଲ, ରଥଆ ତତେ କେତେ କଣେଇ କରି ଦେଇଛି । ତୋ ଅଜା ଯେଉଁ କଣେଇ ସବୁ ଆଣିଥିଲେ ସେଇ ଘରେ ସଜାଇ ରଖିଛି । ମୋ' ସୁନା ପୁଅଟି, ଯା' ଖେଳିବୁ ।

ଅରକ୍ଷିତ ଧୀରାଙ୍କ କୋଳରୁ ଉଠି ପୁଣି ତା'ର ଖେଳନା ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲା । ଆଜି ତା' ଆଖିକୁ ନିଦ ନାହିଁ । ସେ ଖାଲି ଖେଳିବାକୁ ଚାହେଁ ।

ଧୀରା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁଡ଼ାଟି ଖୋଲିଲେ । ଯେଉଁ ରଙ୍ଗକନାରେ ବାନ୍ଧିଥିଲେ ସେଇଟି କୋଡ଼ରେ ଥୋଇ ଧୋବ ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡିଏ କାଢ଼ିଲେ । ଟଣ୍ଡର ହାତକୁ ବଢ଼ାଇ କହୁଲେ, ହେଇଟି ନେ, ବହୁର ଘରର ଶାଗଭଜି ପରି ମଣିବୁ ଲେ ମା ! ପ୍ଲାଟ୍ ତଳ ଶାଢ଼ୀ ବଣିକାଣ୍ଡି ତନ୍ତ୍ରଘରେ ନ ଥିଲା । ଆଜିପରା ଦିନେ କେମିତି ଖାଲି ହାତରେ ମୋ ଝିଅକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସନ୍ତି ?

ଚୁଡ଼ା କହୁଲେ, ତୋ' ସେନେନ୍ଦ୍ରର ମୂଲ୍ କିଏ କଲନା କରି ପାରିବ ? ଏଇ ଖଣ୍ଡି ଟଣ୍ଡର ପାଟପତନ !

ଟଣ୍ଡା ଆଗ୍ରହ-ଆନନ୍ଦରେ ଶାଢ଼ୀ ଖଣ୍ଡି ଗ୍ରହଣ କଲା । କାନ୍ଧରେ ପକାଇଲା । କହୁଲ, ମାଉସୀ ଲେ, ମୋ' ବୋଉ ବଞ୍ଚିଥିଲା ବେଳେ ମୋ' ପାଇଁ ନୂଆଲୁଗା କରି ଦେଉଥିଲା । ପର ଘରକୁ ଗଲା ପରେ, ଆଉ ଯେଉଁ ଜଣକୁ ଦେଖି ମୋ' ବୋଉର ସ୍ନେହ ଫେରି ପାଇଲା ପରି ମଣୁଥିଲା, ଦୋଳ, ଦଶରା, ସାବଣୀ, ଗୁମନବମୀ, ଏମିତି ସବୁ ପୁଣ୍ୟପଣରେ ସେ ବାଛି ବାଛି ମୋ' ପାଇଁ ଶାଢ଼ୀ ଆଣୁ ଥିଲେ, ନିଜ ହାତରେ ମତେ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଉଥିଲେ । ସେ ମଣୁଥିଲେ ଲେ ମାଉସୀ, ମୁଁ ତାଙ୍କର ସାନ ଝିଅଟିଏ । ପିନ୍ଧା ଜାଣେ ନାହିଁ, ଖାଇ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଅଠ ନଅ ବର୍ଷ ତଳେ ମୋ' କୋଳରେ ମୁଣ୍ଡ ରଖି ସେ ସ୍ପର୍ଶକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସେଇ ମୋର ଶାଶୁଠାକୁରାଣୀ...

ଟଣ୍ଡର ଜେଜେମା ଆକଟି କହୁଲେ, ଆଜିପରା ଖୁସିରାତିରେ ବିଗତ କଥା ମନେ ପକାଇବା ଭଲ ନୁହେଁ ଲେ ଟଣ୍ଡା !

- କିଏ ମନେ ପକାଉଛି ? ତାକୁ ମନରୁ ପୋଛି ଦେଇଛି । ଅରକ୍ଷିତ ପିଲା ଦି' ଚାରି ମାସର ହେଲା ଦିନୁ, ଯେବେ ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ଜାଣିଲି ସେ ସେଇ ଅଲକ୍ଷଣା-ଗାଆଁରେ ଆଉ ମୋ ପାଦ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ, ମୁଁ ତା'କୁ ପାଣି ଆଞ୍ଜୁଲେ କେବେ ଟେକି ନାହିଁ । ସେପୁରରେ ସେ ଦିହେଁ ଶୋଷରେ ଛଟପଟ ହେଲେ ମୋର କି ଥାଏ ? ତାଙ୍କ ଅକଲ୍ୟାଣ ଯାହାଉପରେ ତେଣେ ପଡ଼ିବାର ପଡ଼ୁଥାଉ ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ସେଇଆ । ଆମର କି ଥାଏ ? ସେ ଗାଁରୁ ତାଙ୍କ ବଝିଣର ନାଁ ଲୁଚୁ । ରୁ ସେଇ ସମନର ସଂସାର କଥା ମନକୁ ଆଉ ଆଣନା ।

— ମୁଁ ଆଶୁ ନାହିଁ ମା । ଆପେ ଆପେ ତାଙ୍କର ଶୋଷେଇଲ ଆତ୍ମମା ମୋ' ମୁଣ୍ଡ ଭିତରକୁ ପଶି ଆସିଲା । ତା'କୁ ମୁଁ ତଡ଼ି ଦେଲିଣି । କାହିଁକି ଆସିଲା କି, ମୋ' ମାନ୍ଦ୍ରୀଙ୍କର ସେନେହ ସେମାନଙ୍କ ସେନେହକୁ ପଛକୁ ବଗତକୁ ଠେଲିଦେଲା । ଏଇ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ପୁନେଇଁ ଦିନ ମୁଁ ଦିଅଁ ଦରଶନ କରିବି ।

ଧୀରା ବିଶେଳ ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି ଆଖିରେ ଟବର ଚକ୍ରରେ ହାତ ଦେଲେ । କହିଲେ, ଶୁଣ ମ ମା ! ତମର ମୁଁ ବିଅ ସମାନ । ପାଠ ତ ପଢ଼ି ନାହିଁ, ଶାହାସ୍ତ୍ର ପୁରାଣର ଗହନ ବେଗର ଜାଣିବି କାହୁଁ ? ନାଟ, ସୁଆଙ୍ଗ ଦେଖିବୁ । ଗୀତ ଶୁଣିବୁ । ବଚନକା ଶୁଣିବୁ । ଠାକୁର ଠାକୁରାଣୀମାନଙ୍କର କରମଦ କଥା ଆଉମାନଙ୍କ ଗୁଣରୁ ଶୁଣିଶୁଣି ଅଲପ କିନ୍ତୁ ମନେ ରହିବୁ । ଯେତେ ଯାହା ଗୋଟେଇ ପୁଟେଇ ସେଇ ମନରେ ସାଇତିବୁ ଗୋ ମା, ସବୁ ଗୋଟାଏ ଆଡ଼େ, ଆଉ ହେତୁ ପାଇଲା ଦିନରୁ ଅଙ୍ଗେ ଲାଗିଲା ଅନୁଭବ ଯେ ଅନ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଆଡ଼େ । ମନରେ ତ ଭେଦବୁ, ବହୁ-ଆଉଣ କିଏ ତାକୁ ଝାଡ଼ୁଝୁଡ଼ି ସଫା କରିବ ? ତେଣିକି ଗୁଢ଼ିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଯେତକି ଶୁଣୁଛୁ, ସେତକି ସେ ପୋରତେଇ ହୋଇ ଆଗକୁ ଆସୁଥିବ ପରା ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ହଁ ଲେ ଧୀରା । ମୋ'ର ଏଇ ଶେଷ ବେଳରେ, କେବ-କେବକାର, ଏମିତିକି ମୋ ନଙ୍ଗଲା ବେଳର କେଉଁ ଅନୁଭବ ବଞ୍ଚୁଳି ମାରିଲା ପରି ଝୁଲି କରି ଆଖି ଆଗରେ ଦିଶିଯାଏ । ଥରେ ନୁହେଁ, କେତେ ଥର...

— ସେଇଆ ଗୋ ମା ! କାମରେ ମନ ଦେଲେ ସେଗୁଡ଼ାକ ମନକୁ ଆସେ ନାହିଁ । ଟବ ନୂଆ ସଂସାର କରିବ, ତେବେ ଯାଇଁ ବାରବରପର ଅଙ୍ଗେ ନିଭେଇଲା ଜଦର୍ଥନା ମନରୁ ପୋଛି ନ ହେଲେ ନାହିଁ, ସେଇ ମନରେ ପୋତିହୋଇ ରହିବ । ଏଇ ପଞ୍ଚୁଦୋଳ ଭିତରେ, ଜା' ବିତିଲାୟୁଗକୁ ଆମର ଗୋବର ଖାତରେ ଧସାଇ ଦେବା...

ଧୀରା ତା'ର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ଦେଲେ ।

ଟବର ଆଖି ଓଦେଇ ଆସୁଛି ସେ କଣେଇ ଶୁଣିଲା ଅରକ୍ଷିତକୁ । ପିଲଟି ଏବଂଯାଏ ଖେଳୁଛି । ବାରବରପର ସେହି ସୁମରଣା ପିଲଟିକୁ ବେଢ଼ାଇ ଧରିବୁ ।

ଧୀରା କହିଲେ, ଆଲୋ ଟବ ! ଶୀରଠେକି ଥୋଇଦେଇ ଆସିବୁ ମା, ଯାଆ, ଆଉଟି ଦେ । ଅରକ୍ଷିତକୁ ପିଆଇବୁ । ତୋ' କେଜେମା ଦି ଢୋ କି ପିଇଲେ

ଦେହକୁ ହିତ କରିବ । ଟାଣ ଆଉଟା କରିବୁ ନାହିଁ । ଆଲୋ, ନରୁତାକ୍ଷୀରରେ ପାଣି ଆଞ୍ଜୁଳାଏ ନ ପକାଇଲେ ଗାଈର ଚେର ଶୁଖିଯିବ । ଜାଣୁଟି ?

ଜାଣେ ମାଉସୀ, କହୁ ଟଣ ଶାଢ଼ୀଖଣ୍ଡି ଧରି ଉଠିଲ । ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ ପାଖ କୋଠା ଭିତରେ ପଶିଲା । ଖଟ ଉପରେ ଶାଢ଼ୀଟି ଥୋଇ ଚୁମାଚାଳ ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା । ମୁଣ୍ଡରେ ତା'ର ଭାବନା ନ ଥିଲା । କ'ଣ ସବୁ ଦିଅଯାଉଛି, କେମିତି ସେ କୁଆଡ଼କୁ ଓଟାର ହୋଇ ଯାଉଛି ବିଚାରିବାକୁ ମନ କଲାନାହିଁ । ଧୀରେ ଧୀରେ ଘରୁ ବାହାରି ସେ ଟିପେଇ ଟିପେଇ ସେପଟାଲକୁ ଗଲା ।

କ୍ଷୀରହାଣ୍ଡି ଚାଲି ଉପରୁ ଉତାରି ତଳେ ରଖିଲବେଳକୁ ଅଗଣାରୁ ରଥଆର ପାଟି ଶୁଭିଲା । ସେ କହୁଛି, ବାପା ଆସିଥିଲେ ମ ବୋଉ, ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆଡ଼ୁରି ଦ ଗୁରି ଜଣ । ଜାମା ପିନ୍ଧି, ଠେଙ୍ଗା ଧରି ବାପା ସେମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଚାଲିଗଲେ । ଖାଇବାକୁ ତାଙ୍କର ତର ନ ଥିଲା । ସେମାନେ ଘ' କୋଣ ବାଟ ଚଢ଼ିଯାଇ ଗାଁ ଯିବେ ।

—କାହିଁକି ରେ ପୁଅ ?

—ଚଢ଼ିଯାଇଥା କହୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କ ଠାକୁର ସାତ ନମ୍ବରରେ ଯିବେ । ସେ ନମ୍ବରଟି ଆମ ଗାଆଁର । ତାଙ୍କ ନମ୍ବର କୁଆଡ଼େ ସତର ।

—ଫଉଜଦାସ କରିବେ ?

—ନାହିଁ ଲେ ବୋଉ ! ଉଡ଼ାଖବର ତ, ସତ କି ମିଛ ବୁଝିବେ । ସତ ହୋଇଥିଲେ ଆମ ନମ୍ବର ଦେଖାଇବେ । ନ ମାନିଲେ, ସେଇଠୁ ଯିବେ ଥାନାକୁ । ସରପଞ୍ଚ ତ ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଫେରିବାକୁ ଉଛୁର ହେବ । ଭାଇ ରଗରଗ ହେଉଛି । ତତେ ଡକାଇ ପଠାଇଛି ।...

ଟଣ ପଦାକୁ ଆସିଲା ।

ତା'ର ଧୀର ମାଉସୀ ଅଗଣାକୁ ଓହ୍ଲାଇଥିଲେ । ସେ କହିଲେ, ମୁଁ ଏବେ ଯାଉଛି ଲେ ଟଣ । ବେଳ ମିଳିଲେ ନିଜେ ଆସିବ । ନୋହୁଲେ, ରଥଆ ଆସିବ । ତା ସଙ୍ଗେ ଯିବୁ ମା ! ଆରେ ରଥ, ମୋ' ନାତି କହୁଛି, ତା'କୁ ରୁ ପୈକାଳି, ବେଲୁନୁ, ବେଙ୍ଗବାଇଦ କିଣି ଦେଲୁ ନାହିଁ । ତା ମନରେ ଭାରି ଦୁଃଖ । ସେତକ ନ ପାଇଲେ କ'ଣ ସେ ଆଜି ଶୋଇବ ? ଝିଅକୁ ମୋ'ର ହଜିରାଣ କରିବ ।

—ତା'ର ସବୁ କିଣିବାକୁ ମନ । ପଇସା ଅଣ୍ଟିଲ ନାହିଁ । ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ବୋଉ ?

ଟଣ କହିଲା, କାଲି କଣାହେବ ।

ଅରକ୍ଷିତ ରଥଆର ହାତ ଧରିଲା । କହିଲା, ସେଇ କଣ୍ଢେଇଯାକ ନେଇଯା । ମୋତେ ବେଙ୍ଗବାଇଦ କିଣି ଦେ ।

ଧୀର କହିଲେ, ହଁ ରେ ବାଜଆ ! ଆଜି ରାତିରେ ସେ ଆଣିଦେବ । ତୁ ଅଳଟ ହବୁ ନାହିଁ । ଶ୍ରୀର ପିଇ ତୁନ ହୋଇ ଯା ଶୋଇପଡ଼ ।

ରଥଆ କହିଲା, ଠାକୁରଙ୍କ ବିମାନ ଉଠିବାଯାଏ ତା' ଉଠାଦୋକାନ ଖୋଲୁଥିବ । ମୁଁ ଆସି ତତେ ଡାକି ଉଠାଇବି । ତୁ ଏକା ଉଠିବୁ, ଏ-- ?

ସେ ଦିହେଁ ବିଦା ହୋଇଗଲେ ।

ଗାଁଆଡୁ ଲୋକ ଗହଳର ମିଶାମିଶି ସ୍ବର ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବାଇଦ-ବାଜଣା, ଦୁଇ ପେଟକାଲିର ଶବଦ ବି କାନରେ ବାଜୁଥିଲା । ଟଣର ଲାନ୍ତ ଆଖିପତାକୁ ଭୁଲିନଦ ଘୋଟି ଆସୁଥିଲା ।

କେତେ ସୁଖସପନର ମନଉଛନ୍ତି ଦୃଶ୍ୟ ଭାସି ଯାଉଥିଲା ଆଖିତଳର ଆଗତ ଜୀବନର ସୁଆଙ୍ଗ-ଦାଣ୍ଡରେ ।

ଆସନ୍ତାକାଲିର ସଞ୍ଜୁଆଗରୁ ତା' ମନର ମଣିଷ ଫେରି ଆସିଥିବେ । ଫରୁଣର ଶେଷଦିନ ସୁନେଇଁ ରାତିରେ, ମଉସାଙ୍କ ଘର ବାହାବେଘାରେ ତାଙ୍କ ହାତ ସଙ୍ଗେ ବନ୍ଧାହେବ ଟଣର ହାତ । ଶଙ୍ଖ, ମହୁଣ, ଢୋଳବାଇଦ ବାଜୁଥିବ । ବାଣ ଫୁଟୁଥିବ । ରତନପୁରର ଅଧେ ମଣିଷ, ସ୍ତ୍ରୀ ଓ ପୁରୁଷ ରୁଣ୍ଡ ହୋଇଥିବେ ମେଲଣ ଦାଣ୍ଡରେ । ରଥଆର ପାଖରେ ଥିବ ଅରକ୍ଷିତ । ମେଲଣ ଦେଖୁଥିବ । ବେଙ୍ଗବାଇଦ ଓ ବେଲୁନ କଣ୍ଠୁଥିବ । ମଧୁଆର କାନ୍ଧରେ ଅଲେଖ । ଅରକ୍ଷିତର ପାଖେ ପାଖେ ।

ମଉସାଙ୍କ ଘରେ ବାକି ଅଧେ ଲୋକ ବାହାଘର ଦେଖୁଥିବେ । ସ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ହୁଲହୁଲରେ ସୁନେଇଁରାତି ଅଗଉଥିବ । କନ୍ୟାଦାନ କରୁଥିବେ ରାଧୁସାନ୍ତରା, ତା'ର ଧରମବାପା ! ରାତି ପାହିଲା ବେଳକୁ ତା'ର ନୂଆ ଘର, ନୂଆ ସଂସାର ହୋଇ ସାରିଥିବ ।

ନୂଆଘରେ, ତା' ପୁରୁଣା ନାଆଁକୁ ପଛକୁ ଫୋପାଡ଼ି ତା'ର ଧରମବାପା ରାଧୁ ସାନ୍ତରା ଆଉ ତାଙ୍କର ସ୍ତ୍ରୀ ବୃନ୍ଦାବତୀ ଗେଲବସରିଆ ନାଆଁ ଦେଇଥିବେ । ତାଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଝିଅ, ଶେଷ ଝିଅ ସେ 'ସାବିତ୍ରୀ', ସିଏ ଅରୁଣ ବେହେରା ଆଉ ଧୀର ଗଉଡୁଣୀଙ୍କର ଧରମ ଝିଅ ଲେ ସୁନ୍ଦରୀ । କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତଙ୍କ ପ୍ରଥମ ଭାରିଆ ରଙ୍ଗଣୀ ଦେଉଳ ପେଟରୁ ଜନମ ।

ପାଟଘର ଚଉପାଡ଼ିରେ ସାବିତ୍ରୀର ପାଳକ ବାପା ରାଧୁସାନ୍ତରାଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଥିବେ ତା'ର ସାମୀ, ଦବ୍ୟ ପୁରୁଷ ଚଇତନ ପାଟ । ତା'ର ହାତଟିଏ ଧରି ପାଳିକା ବୋଉ ବୃନ୍ଦାବତୀ ତା'କୁ ପାଖକୁ ନେଉଥିବେ । ଶାଶୁଶଶୁର ତ ନାହାନ୍ତି,

ତାକୁ ଚଳାଇବ କିଏ ? ସେମାନେ ଆସିଛନ୍ତି । ହିଅକୁ ସାତ ଦିନ ଚଳାଇବେ । ପରଦର ମଙ୍ଗଳ ଫେରିଯିବେ ।

ସାବଣୀର ସବାଙ୍ଗରେ ଗହଣା । ମୁଣ୍ଡରେ ଓଢ଼ଣା !

ଚନ୍ଦ୍ରପାତ୍ରୀ ତଳେ ଠିଆ ହୋଇଛନ୍ତି କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ନାଟୁଣୀ ! କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି ଗରଜ ଉଠୁଛନ୍ତି, ତମେ ମୋ ହିଅ ଟଣକୁ ଘେରି କରିଛ । ମୋ ଶଶୁକୁ ବାହା କରେଇଛ ସାମ୍ରାଜ !

ସାତର ଦୁସୁଛନ୍ତି । କହୁଛନ୍ତି, ସେ ମୋ ହିଅ ‘ସାବଣୀ’ । ତମ ଟଣକୁ ମଣିକୁଦରେ ଦେଇଛ ପରା, ଯାଅ ସେଇଠି ଖୋଜିବ ।

କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କ ହାତରେ ଦାଉଆ କଟୁଣ ଚକ୍ଚକ୍ କରୁଛି । ପରୁରୁଛନ୍ତି, ମୋ ନାତି ଅରକ୍ଷିତକୁ କେଉଁଠି ଲୁଚାଇଛ ?

—ଯାଅ ଖୋଜିବ ସେଇ ମଣିକୁଦରେ ।

—କେମନ୍ତ !

କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି କଟୁଣ ଟେକିଛନ୍ତି । ଗରଜ କହୁଛନ୍ତି, ତମ ଦୁହିଁକୁ ହାଣିବ ।

ପଛର ଧାଇଁ ଆସୁଛନ୍ତି ଅଚ୍ୟୁତ ବେହେରା । ହାତରେ ତେଲପତ୍ର ଠେଙ୍ଗା । ଠେଙ୍ଗା ଟେକି କାର୍ତ୍ତିକଙ୍କ ହାତରେ ପାହାର ଦେଉଣୁ ତାଙ୍କ କଟୁଣ ନଇଁ ଆସୁଛି । ଅଚ୍ୟୁତଙ୍କ କାନରେ, ହାତ ଉପରେ ପଡ଼ୁଛି । ରକ୍ତ ଛୁଟିଛି ପିତକାର ମାଗଲ ପରି—

ଟଣର ପ୍ରଇନିଦ ସ୍ବଚ୍ଛୁଛି । ସେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠି ବସୁଛି । ଲଣ୍ଡନର କ୍ଷୀଣ ଆଲୁଅରେ ଦେଖି ପାରୁଛି—ଅରକ୍ଷିତ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଛି । ମଶାରି ଟଙ୍ଗା ହୋଇ ନାହିଁ । ଆରପରୁ ବୁଢ଼ୀଙ୍କର କାଶ ଶୁଭୁଛି ।

ଦେହ ପୁଣି ଅଧିକ ବରିଡ଼ିଲା କି ? ପିଲାକୁ ଶୁଆଉଣ ତା’ର ଆଖିପତା ମାଡ଼ି ହୋଇଗଲା । କବାଟ ଖୋଲୁ ଅଛି । ବାହାର କାମ ସରି ନାହିଁ । ଆଉଟା କ୍ଷୀର ଦହି-ହାଣ୍ଡିରେ ରଖି ନାହିଁ ।

କେଡ଼େ ଅସମ୍ଭବ ସପନ ଦେଖୁଥିଲା !

କାର୍ତ୍ତିକ ମଣିଷ ସପନ ଦେଖେ ? ଦେଖିଲା, ଶୁଣିଲା, ଚିନ୍ତିଲା କଥା, ପୁଣି ସମ୍ଭବ ଅସମ୍ଭବ କେତେ ଆଶା ସବୁ ମିଶି, ଫେଣ୍ଟାଫେଣ୍ଟି ହୋଇ ମନରେ ଥାଏ । ତା’ର ଭିତରୁ ଏଇ ସପନଗୁଡ଼ିକ ଜନମ ଲଭନ୍ତି, ଲଟାନ୍ତି । କୁଆଡ଼େ କୁଆଡ଼େ ମାଡ଼ିଯାଆନ୍ତି ଲୋ ମା ! କେତେ ତଙ୍କ । କେଉଁ ତଙ୍କରେ କି ଫୁଲ ଫୁଟେ, କି ଫଳ ଫଳେ । ବିଷ କି ଅମୃତ । ଜାତି ଜାତିକା କେତେ ରଙ୍ଗର ରବରବେଲୁନ୍ ପରି । ହାତରୁ ଛୁଟିଲେ ଆକାଶକୁ ଉଠେ, ଅଦୃଶ୍ୟ ହୁଏ । ଆଘାତ ପାଇଲେ ଫୁଟେ, ଶବ୍ଦ କରେ, ମରଣରଡ଼ି ।

ଟଙ୍କର ଥରଲା ଗୁଡ଼ର ସମନ ସାଗରକ ହେଲା । ସେ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଆଲୁଅ ତେଜିଲା । ବୁଢ଼ୀକୁ ଗୁଡ଼ିଦେଇଆସିବାକୁ ତାଙ୍କ ଘରର ଦ୍ଵାରବନ୍ଦ ପାଖରେ ପାଦ ଦେଉଣୁ ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, କେଡ଼େ ଦେଖି ଛୁଟ୍ କର ଶୋଇ ପଡ଼ିଲୁ ଲେ, ଡାକଲି ଯେ ଶୁଣିଲୁ ନାହିଁ ।

—କାହିଁକି ଡାକୁଥିଲୁ ? ରାତି କେତେ ହେଲାଣି ?

—ନିଦ ତ ଏତେ ଜଳନ୍ତି ଫୁଅନ୍ତା ନାହିଁ, ସବୁ ଶୁନ୍‌ଶାନ୍ ହେଲାବୁ ମତେ ଆଜି କାହିଁକି ଭାରି ଏକୂଟିଆ ଲାଗିଲା । ଭାବିଲି, ଉଠେଇବି ନାହିଁ । ହାଲିଆ ହୋଇ ପଡ଼ି ଯାଇଛୁ । ପହରକିଆ ବଲୁଆ ଏବେ ବୋବେଇଲେ । ସେଇ ଭେରେଣ୍ଡାଟା ପୁଣି ବୋଦଉଥିଲା ଯେ—

—ପିଲାଟି ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଦେଇଥାନ୍ତି ।

—ସେଇଥି ପାଇଁ ଡାକୁଥିଲି । ପୁଣି ଭାବିଲି, ଶୋଇଥାଉ, ସେଇଟା ମତେ ଡାକ ଗୁଡ଼ି । ତୁ ପୁଣି କ’ଣ ସମନ ଦେଖୁଥିଲୁ କି ଟଙ୍କା, ବିଲବିଲଉଥିଲୁ ଯେ— !

ଟଙ୍କା ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଥଙ୍ ଥଙ୍ ହେଉଥିଲା । ଶୁଣିଲା, ପୁଣି କିଏ ଦାଣ୍ଡ-କବାଟ ବାଡ଼ଉଛି । ଡାକୁଛି । ଟଙ୍କା କାନେଇଲା ।

—କିଏ ଡାକୁଛି ଲେ ଟଙ୍କା ?

—ଅପା ପଦ ଶୁଭୁଛି । ରଥୁଆ ହୋଇଥିବ । କାଲି ସକାଳେ ଆଣିଲାଲେ ହୋଇ ନ ଥାନ୍ତା ? ପୁଅ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ମାଉସୀଙ୍କର ଯେଉଁ କଥା । ପଠାଇ-ଥିବେ ପେଁକାଲି, ବେଙ୍ଗବାଇଦ, ବେଲୁନୁ—

ଟଙ୍କା କବାଟ ଖୋଲିବାକୁ ହାତରେ ଆଲୁଅ ଧରି ଦାଣ୍ଡକୁ ଗଲା । ବୁଢ଼ୀ ହାତଭରାଦେଇ ଉଠିଲେ । ତାଙ୍କ ଘରର ଆଲୁଅ ତେଜିଲେ । ଭାବିଲେ, ଶୋଇଲା-ପିଲାଟି ଘର ଅନ୍ଧାର ରଖିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଟିକିଏ ଦଡ଼ ହେଲାଣି ଯେ, ଗେହ୍ଲାରେ ବଢ଼ିଛି, ଅନ୍ଧାରଗୁଡୁଗୁଡୁକୁ ତରେ ।

ପିଲାଘରର ଦ୍ଵାରବନ୍ଦ ସେପାଖେ ଆଲୁଅ ରଖି ସେ ଦାଣ୍ଡଆଡ଼େ ଗୁଡ଼ି ରହିଲେ ।

ରଥ ଆ ନୁହେଁ ଭଅଁର—

ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ସେ ଓଲଟି ହେଲା । ଟଣକୁ ଦେଖି ସେ ଦୋହୋରିଲା
ହେଉଥିଲା ପରା ! ନିଜର ପରିଚୟ ସେ ଆଗ ଦେଲା ।

କାଠପିତୁଳା ପରି ଟଣ କବାଟ ଫାଳକୁ ଆଉଳି ଠିଆହୋଇ ରହିଲା ।
ପିଦଟିଏ କଥା ଆପେ ଆପେ ତା' ଗୁଣ୍ଡୁରୁ ଖସିଗଲା, ଭଅଁର ! ଅଗଭିତ୍ୟକା
ସ୍ଵରରେ ବିସ୍ମୟ ଓ ଭୟ ।

ଭଅଁରର ବସ୍ତ୍ରସ୍ଵ ବଢ଼ିଛି । ଡେଜାଲିଆ ଦିଶୁଛି । ମୁଣ୍ଡରେ ବେତାଏ ବାଳ ।
ମୁହଁରେ ରୁଡ଼ । ଦେହରେ ଅଧା ହାତର ଖଇରିଆ ଜାମା । ହନୁହାଡ଼ ବାହାରିଛି ।
ଅକଳ ଆଖି । ଆଶୁଯାଏ ଗୋଡ଼ ଧୂଳି ସରସର । ସେ କହୁଛି ତା'ର କଥା, ଟଣର
କାନରେ ବାଜୁଛି—!

—ପାଞ୍ଚ ଦିନ କାଳ ନିଧି ବେହେରାଙ୍କ ପଛରେ ଟଙ୍କା ଧରି ଗୋଡ଼ାଇଥିଲା ।
ପରବ ବେଳ । ତାଙ୍କର ତର ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ନେହୁରା ହେଲା । ବାବୁ କହଲେ, ଦି'
ଗୁଣ ଭଡ଼ା ଦେ । ଆସିବା ଯିବା ପାଇଁ ସେ ଆଗରୁ ଦି'କୋଡ଼ ଟଙ୍କା ଧଇଲେ—

ରୁଢ଼ୀ ତାଙ୍କ ଗୁଡ଼ିଲେ, କିଏ କଲେ ? ଦାଣ୍ଡରେ ଠିଆହୋଇ ରାତିଟାରେ
କିଏ ସେ କ'ଣ ଗପୁଛି ?

ଭଅଁର କହି ଚାଲିଥାଏ—ତା' ପୁଅ କ'ଣ ଆସିବାକୁ ମଜିଲା କି ? ଆମର
ଗରଜ । ମୁଁ ଆସିଲି । ମୋ ଟିକି ପୁଅକୁ ଜର । ନ ଆସିଲେ ନ ଚଳେ । ବଳଦ
ଦୁଇଟା ରୁଢ଼ା ହେଲେଣି । ବଳ କମିଲଣି । ପାଞ୍ଚଟି ମାତକୁ ପିଠେଇ ଦେଉଛନ୍ତି ।
ଧମେଇଁ ଧମେଇଁ ଗଣି ଗଣି ପାଦ ପକାଉଛନ୍ତି ।

ରୁଢ଼ୀ ପାଖକୁ ଆସୁଛି ପାଟି କଲେ, ଆଲୋ ସେ କିଏ ବା ? ଜବାବ କାହିଁକି
ଦେଉନୁ ?

ଭଅଁର ଟିକିଏ କାନେଇଁ ପୁଣି କହୁଲା, ଗାଧୁଆ ବେଳ ଗଡ଼ି ଯାଇଥିଲା
ଆମେ ବାହାରିଲୁ । ବାଟରେ ଦି' ଜାଗାରେ ବଳଦକୁ ଖୋଇ ପେଇ ଚୁଟା
କରିଛନ୍ତି । ଏବେ ଖୋଉଛନ୍ତି । ସଞ୍ଜ ହୋଇ ନ ଥାଏ, ଆମେ ଗୋଟିଏ ଗାଁରେ
ପେଟେପେଟେ ଖାଇ ଆସିଛୁ । ସହଳ ସହଳ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ସକାଳ ନ
ହେଉଣି ପହଞ୍ଚିବା ।

ରୁଢ଼ୀ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଆରତୀଲକ କବାଟରେ ହାତଭରା ଦେଇ ଠିଆ
ହେଲେ । ପଚାରିଲେ, ତୁ କିଏ ରେ ପୁଅ ? କେଉଁଠୁ ଆସିଛୁ ?

—ମୁଁ ତ ଭଅଁର ମାଉସୀ ! ମଣିକୁଦରୁ ଆସିଛି । ଖବର ନେଇ ଆସିଛି
ସେ—

ବୁଢ଼ୀ ପାଟି କରି ବାହୁନି ଉଠିଲେ, ଆ-ହା ! ନିଜ କରମ ଦୋଷରୁ ଏଡ଼େ କଲବଲ ହୋଇ ତୁ ସେପୁର ଗଲୁ ରେ, ମୋ' ଝରମଣି !

ଉଅଁର କହଲୁ, ଶୁଣ ମ, ଶୁଣ ମ ମାଉସୀ !

ବୁଢ଼ୀଙ୍କର କୁନ୍ତୀର କାନ୍ଦଣା ପୁଣି ଶୁଭଲ, ମରି ତରିଲୁ ତୁ ନରକ ଯିବୁରେ—

ଉଅଁର କହଲୁ, ବାବୁ ତ ଭଲ ଅଛନ୍ତି; ତମେ କାହିଁକି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛ ? ଏଇ ସାଆନ୍ତାଣୀଙ୍କୁ, ଆଉ ତାଙ୍କ ପୁଅକୁ ନେବାକୁ ସେ ଗାଡ଼ି ପଠେଇଛନ୍ତି । ହେଇ କ'ଣ ଘର ଆଗରେ ଗାଡ଼ି ଥୁଆ ହୋଇଛି ।

—ହଇ ରେ ଚୁଲିପଣା, ତା' ମୁହଁରେ ନିଆଁ ଦେବାକୁ ମୋ' ଅନ୍ଧର ନଉଡ଼ି ଅରକ୍ଷିତକୁ ନେବାକୁ ଆଇଛୁ ଅକୁର ହୋଇ ? ମୋ' ନାଉଣୀ ଟଣ କ'ଣ ସେଠିକି ଯିବ...

କ'ଣ କହୁବାକୁ ବସିଥିଲେ କହୁ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ନିଧବେହେରା ପିଣ୍ଡା-ତଳେ ଅଳ୍ପ ଦୂରରେ କାନେଇଁ ଥିଲେ । ଲମ୍ବପାହୁଣ୍ଡ ପକାଇ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ହାତ ଯୋଡ଼ି ଜଣାଇଲେ, ଆରେ ଉଅଁର ! ଏବେ ବୁଝିଲୁ କାହିଁକି ମୁଁ ଆସିବାକୁ ଟାଳିଛୁ କରୁଥିଲି ? ହଇରେ, ସେ ଝରିବାବୁ ମରିବାକୁ ବସିଛି ବୋଲି ତା' ବୁଦ୍ଧି ବାମ ହୋଇଛି । କିଏ ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ପୁରାଇଛି ଯେ ତା' ପୁଅ ଯଦି ତା' ମୁହଁରେ ନିଆଁ ଦିଏ ଯେତେ ପାପ ସେ କରିଛି ଖଣ୍ଡନ ହେବ । ସେ ଗତିମୁକ୍ତି ପାଇବ । ସେଇଥିପାଇଁ—

ଟଣ ତମକି ଉଠିଲୁ । ନିଧ ବେହେରାଙ୍କୁ ପଚାରିଲୁ, ଯତେ କି ବେହେରାଏ ?

—ମତେ ଜଣା ନାହିଁ ମା ! ଲୋକଙ୍କ କହୁବା କଥା । ପାଞ୍ଚ ବରଷ ହୋଇ-ଯିବ ପରା, ଯେବେ ମୁଁ ତମକୁ ଆଣି ଏଠି ଗୁଡ଼ିଲି । ଝରିବାବୁ ନିଜେ କହୁଥିଲେ, ଦୁଃଖ କରୁଥିଲେ । ଶୁଣାଶୁଣିରେ ଆମେ ଜାଣିଛୁ ପିଲାଟି ପେଟରେ ଥିଲା । ଏବ-ଯାଏ ପଚାରି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଗଲୁଥିଲା ବେଳେ ଏତେ ସ୍ନେହ କୁଆଡୁ ଗଲି ପଡ଼ିଲା ?

ବୁଢ଼ୀ କହୁଲେ, ଗାଡ଼ି ଆଇଲା ଆଗରୁ ସେଇ କଥା ଅରେ ସେ ପୋଡ଼ା-ମୁହଁକୁ ପଚାରିଲୁ ନାହିଁ ରେ ପୁଅ ?

—ମୋ'ର କି ଗରଜ ? ଇ' ପାଖର ଭଡ଼ା ମୁଁ ଆଗରୁ ନେଇଛି । ତେବେ ଶାହାସ୍ତ-ପୁରୁଷ କଥା ଯେମିତି ଆଉମାନଙ୍କ କାନରେ ବାଜୁଛି, ମୋ କାନରେ ବ ବାଜୁଛି । କ'ଣ କି, ପୁତ୍ର ବୋଲି ଯେଉଁ ନରକ, ସେଠି ଆଣ୍ଟୁକୁଡ଼ା ହୋଇ ମରିବା ଲୋକ କେତେ ଯୁଗ କଷ୍ଟ ପାଏ । ଝରିବାବୁ କ'ଣ ଶୁଣି ନ ଥିବେ ? ସେଇଥି-ପାଇଁ—

ଭଅଁର ପ୍ରତିବାଦ କଲେ, ହଇ ହୋ ବେହେରାଏ, ତମେ ହୁକ ଡବଲ ଭଡ଼ା ନେଇଛ । ଗାଡ଼ି ବୋହୁବା ତମର କାମ । ପରଘର କଥାରେ ମୁହଁ ଖୋଲି କଳଲ-ପାତିଆ ଭଲଲେକ କରୁଛ ନାହିଁନ ?

ବୁଢ଼ୀ ଗରଜିଲେ, ସେ ପୁଅ ନାଜରା କହୁନାହିଁ ।

ବେହେରାଏ କହିଲେ, ହେଇଟି ଦେଖିରେ ବାଉରା ଟୋକା ! ମୁଁ କାନ ଛୁଇଁଛି । ମୋ' କାଇଲି ମାନୁଛି । ଖାଲି ଏତିକି କହୁଛି, ସେ ବୋହୁ ଆସିଲା ପରେ ଗାଆଁରେ କୋଉ ଲୋକଟା ତା'କୁ ପ୍ରଶଂସା ନ କରୁଛି କହୁ ? ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ ପ୍ରଶଂସା ଏକପାଏ । ଯେଉଁ ଶଳାଏ ନିନ୍ଦା ଗଟାଇ ଥିଲେ, ସେମାନେ ଆଜି ଜେଲ୍‌ରେ । ମଠ ପୋଡ଼ା ହେଲା ଲଙ୍ଗାପୋଡ଼ା ପରି । ମୁଁ ସେ ହନୁମାନ । ଭାବିଲି, ମୃତ୍ୟୁ ମାଇଲେ ଯିବ ସରି—

ଟଣ ପରୁରଲ, ମଠ ପୋଡ଼ା ହେଲା ?

—ହଁ, ଲେ ମା ! ପୁଣି ଦଲେ ଗାଁ ଟୋକା ଯାଇଁ ସେଠି ମେଲା ମଉଛବ କଲେ । ମଦ, ଗଞ୍ଜେଇ ଖାଇଲେ । ବନ୍ ବୋଲି କହୁ ଚମାର କଲେ । ତା' ଭିତରେ ମୋ' ପୁଅଟା ପଶିଲା । ପେଟର ଖୋଲି ଟଙ୍କା ପଇସା ଦିଅର ଚୋରି କଲା । ଗାଁରେ ଭାଲେଣି ପଡ଼ିଲା । ସେଥିରେ ପୁଣି ଯୋଡ଼ାଏ ଦଲ ।

ଅତିଭକ୍ତ ଆପାଦିଆ ଦଲେ କହିଲେ, ମଠର କି ଦୋଷ ? ନୂଆ ବୁଢ଼ା-ବାବାଜୀର କି ଦୋଷ ? ନିଜ ପିଲାଙ୍କୁ ଜାବତ କରି ଅଟକାଥ । ପୁଅଟାକୁ ଦିଅର ପିଟି ପିଟି ଦରମା କଲି । ତଥାପି ସେ ମାନିଲା ନାହିଁ ଲେ ମା !

ବୁରବାବୁ କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଉଠିଲି ତ ରାତିଅଧିଆ । ମୁହଁରେ କଳା ବୋଲି ହେଲା । ଭୂତ ବେଶ ଯାଜିଲି । ଗଲି । କଳିକଳା ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଲି । ବାବାଜୀକୁ ଘୋଷାଡ଼ି ଆଣିଲି । ଆଉ ଯିଏପରୁ ଥିଲେ, ଗୋଟାଏ ଗୋରୁ ହାଡ଼ରେ ଡାକ୍ତା ଛେଡ଼ିଲି । ଯିଏ ପୁଅଥଡ଼େ ପଲାଇଲେ । ସେଇଠୁ ମୋ' କାମ ସାରି ଏକା ଦଉଡ଼ାକେ ଯାଇଁ ନଇରେ ।

ଟଣ ପରୁରଲ, ଲୋକେ ଜାଣିଲେଣି ବେହେରାଏ ?

—ଜାଣିଲେଣି । ଅଧେ କହୁଛନ୍ତି, ଭଲ କାମ କଲ । ଟାଉଟରଆ ଦଳକ କହୁଛନ୍ତି, ଶଳାକୁ ଜେଲ୍ ଦିଅ । ପୁଲିସ ଆସି ମତେ ବାନ୍ଧି ନେଲା । ମା' ଲେ, ଯୋଉ ମାଡ଼, ମୋ' ସାତ ଜନମର ଦେହ-ମଜରା ଗୁଡ଼ିଗଲା । ମୋ'ର ଏକା ଭୁ-ରୁ-ଡ଼ ।

କହିଲି, ମୁଁ ଗାଆଁରେ ନ ଥିଲି । ଶଗଡ଼ି ବାହୁ କାନ୍ତାବୁଟି ଅର୍ଜୁନ ଦଣ୍ଡ କାମ ଉପରକୁ ଦି' ଦିନ ଆଗରୁ ଯାଇଥିଲି, ଫେରିଲି ଦି' ଦିନ ପରେ । ମଣି ଚଉଧୁଣ୍ଡ, ବିକଳ ନନ୍ଦ, ଅନାଦି ମହାପାତ୍ର, ଏମିତି ଗାଆଁର ଅଧେ ଲୋକ ମୋ'

ପକ୍ଷ ଧଇଲେ । ଗାଆଁରେ ସେଇ ବନ୍ଧୁର ୩ ହୋଇଥିଲା । ମତେ ସେ ଗୁଢ଼ି ବଢେଇ ଦେଇଥିଲେ । ମୁଁ ଖଲ୍ଲସ । ତେବେ, ଅଣ୍ଟାରେ ଟିକିଏ ଦରଜ ରହୁ ଯାଇଛି ।

—ନଧି ମଉସା, ମୁଁ ତମକୁ ନୁହାରି କରୁଛି । ଇଅଟି ବରଷ ଆଗରୁ ଯଦି ଏ କାମ କରିଥାନ୍ତି !

—ଟଣ୍ଡ ଆଖିର ଲୁହଧାର ଦେଖି ନଧି କହିଲେ ସାପ ଲଙ୍ଗୁଡ଼ରେ ଗୋଡ଼ ନ ପଡ଼ିଲେ ସେ ଶ୍ଵେତ ହାଣେ ନାହିଁଲେ ମା ! ମୋ' ପୁଅଟା ଛୋଟ ଥିଲା । ଲେଡ଼ିଗୁଡ଼ କହୁଣୀକୁ ବୋହୁ ଯାଇଛି । ଛକାବୁଣୀ ବେଶରେ ତୁମକୁ ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ଗାଆଁର ଅଘୋର-ଦୁଆରୀ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭୁଣ୍ଡରେ ତମର ପ୍ରଶଂସା—ବୋହୁଟାଏ ଥିଲା ଟଣ୍ଡ ! ସହୁଛି, ସହୁଛି, ସହୁଛି । ଭୁଣ୍ଡ ଖୋଲି ନାହିଁ । ଛତର, ଲମ୍ପିଟିଆ, ମଦୁଆ ବଂଶବାବୁର ସେବା କରିବାରେ ତିଲେ ହେଲା କରି ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ଲେ ମା—

—ଆଉ କହନା ମଉସା !

—କହୁଛନ୍ତି, ତମ ପରିକା ପତା ସୁଲକ୍ଷଣୀ ଶରୀରର ଯିଏ ନିମ୍ନ ରଟାଏ, ମାଡ଼ମାରି ପରୁ ତଡ଼େ...

—ତମେ ତୁମା ହୁ ମଉସା ! ବହୁତ କଥା କହିଲଣି ! ନିଜ କାମ ନିଜେ କର । ମୁଁ ମୋ' କଥା ବୁଝାଉଣା କରିବି । ଯିବି ଯଦି ମତେ ନେଇଯିବି । ନ ଗଲେ, ଗାଡ଼ି ଫେରାଇ ନବ । ତମେ ଦିହେଁ ଆଗ ଖାଇପିଇ ସୁସ୍ଥ ହୁଅ । ବଳଦ ଦିଓଟି ଟିକିଏ ନିଶ୍ଵାସ ମାରନ୍ତୁ । ବାରିଆଡ଼େ କୁଅ । ଖଜା ଭିତରେ ବାଟ । ତମେ ଦିହେଁ ଭିତରକୁ ଆସ । ଆରେ ଭର୍ଥର, ମୁଁ ତତେ ପାଣି କାଢ଼ି ଦେବି ।

ଟଣ୍ଡ ତା'ର ଜେଜେମାଆଙ୍କର ବାହୁ ଧରି କହିଲା, ମୋ' ସଙ୍ଗରେ ତୁ ଆ । ତୋ' ଦେହ ଅରୁଛି । ତୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆ ।

ଟଣ୍ଡ ସଙ୍ଗରେ ଆସୁଣୁ ଅଗଣାରେ ବୁଢ଼ୀ ପରୁଣିଲେ, ତୁ କଅଣ କରିବୁ ମା ?

—ଜାଣେ ନାହିଁ ।

—ତୋ' ମାଉସୀକୁ ପରୁଣିଲେ ସେ ବୁଢ଼ି ବତାନ୍ତା । ରଥୁଆ ଆସିବ କି ନାହିଁ କେଜାଣି । କାହା ହାତରେ ଖବର ପଠାଇଲେ ସେ ଧାଇଁ ଆସନ୍ତା । ଭର୍ଥର, ନୋହୁଲେ ସେ ନଧିଆ...

—ତୁ ଶୋଇବୁ କି ଏଇ ପିଣ୍ଡାରେ ଟିକିଏ ଦସିବୁ କହିଲୁ ? କାହାରିକୁ କାହା ପାଖକୁ ପଠାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । ମାରିଆଣିଲା ବୁଢ଼ି ପତ୍ନୀଙ୍କର କାରଣ ହୁଏ । କେତେଥର ତୋ' ମୁହଁରୁ ଶୁଣିଛି ଲେ ମା, ଆପଣାର ବୁଢ଼ିରେ ପଛେ ଦାସ କାଟିବ, ପର ବୁଢ଼ିରେ ଘୋଡ଼ା ଚଢ଼ିବ ନାହିଁ ।

ସେହି ଜୋଛନାଧୁଆ ଅଗଣାରେ ।

ନିର୍ମଳ ଆକାଶ ତଳେ । ଧୀର ପବନ ବହୁଥାଏ । ଦୂରରୁ "କଦମ୍ବ-ଦାଣ୍ଡ
ମେଲଣ ପଡ଼ିଆ ଧାଡ଼ୁ" ବାଇଦବାଜଣା, ଘଣ୍ଟ, ଘଣ୍ଟା, ତୃଷ୍ଣା, ଭେରୁର ମିଶାମିଶି
ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଆସୁଥାଏ । ନିଧୁ ଓ ଝରିଆ ଦିନେ ବୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ବସିଥାନ୍ତି । ପିଣ୍ଡାଉପରେ
ଟଣ୍ଡର ଜେଜେମା ବସିଥିଲେ । ପଲ୍ଲବିଲେ, ସେ ପୋଡ଼ାମୁହଁ ଚଲିବୁଲି କରି
ପାରୁଛି ? ତା' ଭେଗ ଭଲ ହେଲଣି ?

ଭଅଁର କହିଲା, ସେଇଠି ଟିକିଏ, ସେଇ ଦୁଆରେ ଏପାଖ ସେପାଖ
ହେଉଛନ୍ତି । ସେତିକିରେ ହାଲିଆ । ପଛ ଧାଡ଼ି ଘର ଶୁଙ୍ଘି କୁଡେଇ ହୋଇପଡ଼ିଛି ।
ଦୁଆରୁ ଅଧେ ମାଡ଼ି ବସିଛି । ଅଳପ ଥାନ । ଆଉ ଯିବେ କୁଆଡ଼େ ? ଦୁର୍ବଳ
ହୋଇଛନ୍ତି ତ ! କବିରାଜ କହିଲେ ଭୟ ନାହିଁ ଯେ, ତେବେ ଅସାଧ୍ୟ ଭେଗ;
ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଶ୍ଚେ ଭଲ ହେବ, ପୁଣି ତାଙ୍କର ପୁରୁଣା ଦେହ ଫେରି ଆସିବ ।

ଟଣ୍ଡ ପଲ୍ଲବିଲ, ପୁରୁଣା ଦେହ ଫେରିବ ?

ନିଧୁ କହିଲେ, ଉଠୁନା ଧାନ ଗଜା ହେବା କଥା । କବିରାଜ ଟଙ୍କା ଓଟାରି
ବଢ଼ିକା ଗିଲିଉଛି ।

ଭଅଁର କହିଲା, ତମ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ୁଛି ବେହେରାଏ, ଭୁଲ ହୁଅ ।
କେବେ ତ ତମର ପାଦ ସାଆନ୍ତିଙ୍କ ଅଗଣାରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ, ତମେ କଅଣ ଜାଣିଛ
ଯେ କହିବ ? ଆମେ ଦ' ପ୍ରାଣୀ ତାଙ୍କର ସେବା କରୁଛୁ । ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ, ତମେ
ବେଶି ଜାଣିଛ ?

—ହଉରେ ବାପ, ତୁ କହ । ତୁ ଦଶଗୁଣ ଅଉଳ କିସମର ଜମି ପାଇଛୁ ।
ସେଥିପାଇଁ ଜୀବନରେ ପାଣି ଛତାଇ ସେବା କରୁଛୁ । ଉଆଁ ଭେଗ ବୋଲି ଆଉ
କେହି ପାଖ ପଶୁ ନାହାନ୍ତି । ସେ ଭେଗ ଧଇଲା ତ ଜାଣ ଯମ ବେଳରେ ଫାଣ
ଲଗାଇଲା । ଯେବେ ତା' ମନ, ଘୋଷାରି ନେବ । କବିରାଜ କ'ଣ ରଖିପାରିବ ?

ବୁଢ଼ା କହିଲେ, ତମ ଗାଡ଼ି ତମେ ଫେରାଇ ନିଅ ନିଧୁ ! ମୋ ନାଉଣୀ ଯିବ
ନାହିଁ କି ତା ପୁଅକୁ ସେ ନେବ ନାହିଁ । ମୋ'ର ଏ ଫିଦାର ସତ୍ୟ !

ନିଧୁ ବେହେରାଜ ପଛେ ପଛେ ଭଅଁର ବାରିଆଡ଼କୁ ଗଲା । ଟଣ୍ଡ ଆଲୁଅ
ଧରି ପଛରୁ ଦେଖାଇଲା । କୂଅ ମୂଳରେ ଆଚମନ ସାରି ଭଅଁର କହିଲା, ତମ
ବଳଦ ଦୁଇଟା ଟାଣି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ସେଇଥିପାଇଁ ଖାଲିଗାଡ଼ିଟା ଫେରାଇ
ନେବାକୁ ବୁଝି ପାରି ଉପରେ ପଡ଼ି ଏଗୁରା ଗପୁଛ । ଖାଲିଗାଡ଼ି ଫେରିଯିବାର
ଶୁଣିଲେ କ'ଣ ହେବ ଜାଣିଛି ?

—କ'ଣ ହେବ ?

—ଠକ୍ କର ଯାଆନ୍ତୁଙ୍କର ପ୍ରାଣ ଗୁଡ଼ିଏ ।

—ଯିବ ତ ଜଳନ୍ତି, ନ ହେଲା ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଯିବ । ତା' ବୋଲି ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ଜେମାକୁ ନେଇ ଡୁକି ଅବସ୍ଥାରେ ପକାଇବୁ ? ତନି ପୁରରେ ତତେ ଠାବ ମିଳିବ ? ହଜିରେ, ଝିରିବାକୁ ଗୁଡ଼ିଏ ନ ଦେଇ ଆହୁରି ନିଦାରୁଣ କାମ କଲୁ; ମଣିକୁଦରେ କିଏ ଏ କଥା ନ କହୁଛି ? ଶୁଣିଲୁ ତ ଗାଁ ମୁଣ୍ଡରେ ଏଇ ରତନପୁରରେ କି'ଣ କହୁଥିଲେ ସେ ଗୋସେଇଁ, ଯାହାକୁ ଡୁକିବାଟ ପରୁର କାର୍ତ୍ତିକ-ମହାନ୍ତକ ଠାବ ରୁଟୁଥିଲୁ ? ଏ ଝିଅ ଗଜଜନପାତ୍ର ସରପଞ୍ଚଙ୍କୁ ବାହାହେବ । ଶ୍ରୀକାନ୍ତ ହେବ । ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ ।

—ଶୁଣିଛୁ, ମୋ'ର ବଶ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ ।

—ଦେଖିଲୁ ବଶ୍ୟ ହେଉଛି ? ପୁଣି ଯାଇ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ପରିକା ଝିଅଟି ବାର ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ିବ ? ତତେ ନିକଳ ଲଗୁନ ?

ଉଅଁ ରା କହଲୁ, ହେଲା, ଫେରିଯିବା । ତମେ କହଲୁ ମୋ' ହାଲୁକ ଶୁଣୁଛି । ମନ ପାପ ହୁଅଛି ।

ଟିକି ଶୁଣୁଥିଲୁ । ପାଖକୁ ଆସିଲା । ପରୁର, ଘଟଣା କି'ଣ ସତ ସତ କହୁନୁ କାହିଁକି ? ଯେଉଁ ଗେରୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ହେଲା ଆମର ମଲ୍ଲ ହଜିଲା ଖୋଜି ନାହିଁ, ଆଜି କୋଉ ସାହସରେ, କୋଉ ଆଶାରେ ସେ ଅଳ୍ପକୁ ଗାଡ଼ି ପଠାଇଛି ମତେ ନେବାକୁ ? ପୁଅଟା ପାଇଁ କି'ଣ ପଠାଇଛି ? ସବୁ ତ ସାରିଛି, ମୋ' ପୁଅ ସେଠି କି'ଣ ଖାଇ ବସିବ ?

ନୟ କହଲେ, ମୁଁ ସେଇଆ କହୁଥିଲି ଯେ ଉଅଁ ରା ବରୁଣୁ ।

ଉଅଁ ରା କହଲୁ, ନାହିଁ ଅପା, ଖାଲିଗାଡ଼ି ଫେରିଯିବ । ତମକୁ ନେଇ କାନ୍ତାରରେ ପକାଇବି ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚଦିନ ହେଲା ସବୁବେଳେ ସେ ତମକୁ ମନେ-ପକାଇ କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି । କହୁ ହେଉଛନ୍ତି, ସେ କି'ଣ ଥରେ ଆସିବ ? ମୋ' ପୁଅକୁ ଟିକିଏ ମତେ ଦେଖାଇନେବ ? ମତେ କହଲେ, ଆରେ ଉଅଁ ରା, କବିରାଜ ମନବୋଧୁଆ କଥାରେ ମୋ'ର ଆଉ ବଶ୍ୟ ନାହିଁ । ଏଇ ଦିନେ ଦୁଇ ଦିନ ଭିତରେ ମୁଁ ଚାଲିଯିବି । ଥରେ ଖାଲି ପୁଅଟାର ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ଦେବ । ମୋ' ପରିକା ପାପୀଟା କି'ଣ ତୋ'ର ଲକ୍ଷ୍ମୀଅପାର ମୁହଁକୁ ଅନେଇଁ ପାରିବ ? •ନାହିଁ ରେ, ସେ ସତର ଆଖିର ଆଲୁଅ ଥରେ ଦେଖିଲେ ମୋ ପାପ ଖଣ୍ଡନ ହେବ ।

ଟିକିର କୋହ ଉଠିଲା । ସେ କହଲୁ, ବେହେରାଏ, ତମେ ତ ମୋ' ବାପ ସମାନ । ସେଥିପାଇଁ ତମ ବରୁଣରେ ଯାହା ଭଲ ତମେ ମନବୋଲି କହଲୁ । ମୋ' ମନରେ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ତମେ ଟିକିଏ ଦାଣ୍ଡକୁ ଯାଆ । ଯାହା କରିବାର, ଯାହା କହିବାର ମୁଁ ବଳେ ଉଅଁ ରା ହାତରେ ଖସି ପଠାଇବି । ଆସ—

ଟଣ ଆଲୁଅ ଧରି ପଛେ ପଛେ ଗଲା । ବାରିକବାଟ କଲିଲ । ନିଧି ବେହେରାକୁ ଦାଣ୍ଡରେ ଗୁଡ଼ି କବାଟ ଆଉଜାଇଲା । ଫେରି ଆସିଲା ପିଣ୍ଡାକୁ, ତା' ଜେଜେମା'ଙ୍କ ପାଖକୁ ।

ଭଅଁର ଅଗଣାରେ ପିଣ୍ଡା ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ।

ଟଣ ତା'ର ଜେଜେମା'ଙ୍କୁ କହିଲା, ଶୁଣଲେ ମା, ଭଅଁର କ'ଣ କହୁଛି । ବାଉଁଶ ପିଲଟି ହେଉ ପଛେ, ତା'କୁ ମୁଁ ଘର କରାଅଛି । ଗାତବର୍ତ୍ତକାଳ ସେ ଆଉ ତା' ମା ମୋର ଯାହା ଭରସା ହୋଇଥିଲେ । କହରେ ଭାଜ !

କୂଅମୁଲର କଥା ଭଅଁର ପୁଣି ପ୍ରକାଶ କଲା । ସେ ଆହୁରି କହିଲା, ଯାଆନ୍ତେ କହିଲେ, ଯେଉଁ ଗାଡ଼ିରେ ସେ ଆସିଥିବେ ସେହି ଗାଡ଼ିରେ ଫେରିଯିବେ । କହିବୁରେ ଭଅଁର, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ମୋଟେ ଅଟକାଇ ରଖିବି ନାହିଁ । କାହିଁକି ରଖିବି ? କଥା ତା'କୁ ଦେବାକୁ ମୋ'ର ଅଛି କି ?

—ହଜାରେ, ତା' ସମ୍ପତ୍ତିବାଡ଼ି ?

—ବନ୍ଧିବଟା କରି ବେଶୀ ଭଡ଼େଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଶଳାଏ ତାଙ୍କୁ ମଦ ଗଞ୍ଜେଇ ଖୋଇ, ଖରାପ ଘରେ ପୁରେଇ ଠକି ନେଇଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଖାନଜାକୁ ଏଇ ରକ୍ତ-ବାନ୍ତି ଭୋଗ ହେଉଥିଲା । ସେ ତ ମଲ୍ଲି ।

—ହା ତାକୁ ମରଣ ହେଉ ! ହୁ ! ଶୁଣିଲୁ ଟଣ !

—ସେମିତି କହନା ମା ! ତା' ପାପର ଫଳ ସେ ଭୋଗୁଛି । ତୋର କି ଥାଏ ? ତୁ କାହିଁକି ଅକଲ୍ଲାଣ କରୁଛୁ ? ମୋ'ର କି ଥାଏ ? ସେ ମୋ'ର ଗେରସ୍ତ ନୁହେଁ, କିମ୍ବା ତା'ର ଭାରିଯା ନୁହେଁ । ଠାକୁରେ ତା'କୁ ଆଇସ ଦିଅନ୍ତୁ । ସେ ଯଦି ଯତରେ—, ମାନେ ତା'ର ଯଦି କ'ଣ ହୋଇଯାଏ, ମୋ' ସୁନ୍ଦାରେ ସିନ୍ଦୂର ନାହିଁ ଯେ କିଏ ଲିଭେଇବ ।

—ସତ ଲେ ଟଣ ।

—ଆଲୋ ମା ! ସେ ତା' ପୁଅକୁ ଦେଖିବାକୁ ମନ କରିଛି । ଥରେ ଦେଖୁ, ସେଇଠୁ ତା'ର ଯାହା ହେବାର ହେଉଥାଉ ।

—ଏ, କ'ଣ କହିଲୁ ?

—ମୋ' ମାଆ ଲେ ! ଅରକ୍ଷିତଟି ତା' ବାପ ନାଁ ଜାଣିଛି । ଯିଏ ପଚାରିଲେ କହି ଦେଉଛି । ହଂସୁକା ଲୋକେ ପଚାରି ଦେଉଛନ୍ତି, ହଜାରେ ଦେଖିଛୁ ? କହିଲୁ ତା'ର କେଇଟା ଗୋଡ଼, କେଇଟା ଶିଙ୍ଗ ? ସେ ଆସି ମତେ ପଚାରୁଛି । ଯିଦି ଧରୁଛି ।

—ମତେ ବି ପଚାରୁଥିଲା ଲେ !

— ଥରେ ସେ ତା' ବାପକୁ ଚାହିଁଦେଇ ଆସୁ ?

ଆଲୋଚନାରେ ବାଧା ଦେଇ ଭଅଁର କହିଲା, ସମ୍ପତ୍ତି କଥା ପରା ପରାକୁଅଛି ମା, ମୁଁ ଅଧା କହିଛି—

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ତା' ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ଆମକୁ କ'ଣ ମିଳିବ ରେ ପୁଅ ? ମୋ' ନାତୁଣୀ ଭୋଗ କରିବ ନାହିଁ କି ତା' ପୁଅ ଅରକ୍ଷିତ ସେଥିରେ ଥିବାକୁ ଯିବ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କା କହିଲା, ସେ କ'ଣ କହିଛି ଶୁଣ ମା !

ଭଅଁର କହିଲା, କପୁର ଯାଇ କନା ମଞ୍ଜୁ । ତ' ମାଣ ଜମି ଏବେ ବନ୍ଦି ହେଲା । ଦୋ'ଫସଲ ତଳ ମାଣ ଭଗବତ ଦିଆ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ଏଗାର-ମାଣିଆଁରେ ଖାଲ କୋଳଥ ଛୁଆ ହେଉଥିଲା, ତା ପାଖେ ପାଖେ ନାଲ ଖୋଲା ହେଉଛି । ସେ କୁଆଡ଼େ ଅସଲ ଦୋ'ଫସଲ ଜମି ହେବ, ସେଥିରେ ସୁନା ଫଳିବ । ଅଳପ ଟଙ୍କା ଦେଇ ସେତକ କଣି ନେବାକୁ ବାବୁକୁ ଲୋକେ ଫୁଲୁଛନ୍ତି । ବାବୁ ମନା କରିଦେଲେ ।

ବୁଢ଼ୀ ପଚାରିଲେ, ସତେ ?

ଭଅଁର କହିଲା, ତାଙ୍କର ଜୀବନ ସିନା ଯାଉଛି କି ଆଉଛି, ମତି ଥିବ ଅଛି । ମତେ କହିଲେ, ମୁଁ ତ ମରବ, ଯେଉଁ ଛୁଆଟା ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଗର ନାମ ରଖିବ, ସେ ଚଳିବ କେମିତି ? ସେ କ'ଣ ମୂଲ୍ୟ ଲାଗିବ ? ହାତୀ ବଣରେ ବଢ଼ିଲେ ରଜାର । ତା' ସୁଦ୍ଧା ପୁରୁଷର ଜମି, ଘରବାଡ଼ ସବୁ ତା'ର । ଟଙ୍କା ଜିମା ସମ୍ପତ୍ତିର କାଗଜ ପତ୍ର ଦେଇଯିବ । ପିଲା ବଡ଼ ହେଲେ, ତା' ମନ ଯାହା ହେବ ସେ କରିବ । ଅରେ ତାକୁ ଦେଖିବ, ଏତିକି ମୋର ଆଶା । ଏମିତି କହିଲେ ।...

ଟଙ୍କା ଭୁଲ ହୋଇ ଶୁଣିଥିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ତୁ ଛତର ବାଉଁଶ-ଟୋକା ମୋ' ନାତୁଣୀକୁ ଭୁଲାଇ ସେଠାକୁ ନେବା ପାଇଁ ଅନୁର ପଣରେ ଆସିବୁ । ତାହାମିଛ ରୁଜାଏ ଗପୁକୁ କି ? ହଜରେ ଅଳକ୍ଷଣ ?

ଟଙ୍କା କହିଲା, ମତେ ଭୁଲାଇବ ଭଅଁର ? ହଁ, ସେ ଟିକିଏ ସିଆଣା ହେଲାଣି । କାନ କାଟିଲେ ବଚନ ଉଣୁରୁ ବାହାରୁ ନ ଥିଲା । ସେ କଥା କହି ଶିଖିଲାଣି । ହେଲେ, ଯାହା କହିଛୁ ସତ ଲେ ମା ' ଏଗାରମାଣିଆଁ ଜମି ତାଙ୍କର ଥିଲା । ମୁଁ ଜାଣେ, ମୁଁ ଦେଖିଛି, ଅସଲ ପାଞ୍ଚ ମାଣ ଜମି ସୁନା ବଡ଼ିଣୀ ତା'କୁ ମଦ ଖୋଇ, ଗଞ୍ଜେଇ, ଅଫିମ ଟଙ୍କା ଠକି ନେଲା । ପାଖରେ ଶୁଆଏ ବୋଲି—

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ହା' ତା ମୁହଁପୋଡ଼ୁ...

ହାତଯୋଡ଼ି ଭଅଁର କହିଲା, ତମରୁ ମହାରଣା ଅକାମୀ ହୋଇ ଏବେ ଘରେ ଅଛି । ଠକ ବାବାଜୀ ପଲାଇଲା ଦିନରୁ ଆମ ଗାଆଁରେ ଆଉ ଭୂତ ପ୍ରେତ, ଚଣ୍ଡୀ

ସୁମନ୍ତାଙ୍କର ଉତ୍ପାତ ନାହିଁ । ସୁନାବଡ଼ଉଣିର ପି'ଶାଶୁ ମଲ୍ଲଦନ୍ତ ତାର ଗରବ ଗଲଣି । ଦି'ମାଣ ଜମି ସେ ରେକ୍ତିକ୍ତ କରି ନେଇଥିଲା । ବାକି ତଳ ମାଣ ପାଇଁ ବାବୁଙ୍କଠୁଁ ଖାଲି କଣ ସାଦା କାଗଜରେ ଲେଖେଇ ନେଇଥିଲା । ସେ ଲେଖାକୁ ତା' ସିନ୍ଦୂକରେ ରଖିଥିଲା । ବାବୁ ଦିନେ ଥର ମନ୍ଦିରେ ମତେ କହିଲେ । ଶ୍ରୀ ଦୁଃଖ କଲେ । ତମକୁ ମୁମର କାନ୍ଦିଲେ ।

—ଅପା ଲେ, ମା ବାସୁଲେଇଙ୍କ ନାଁ ଧରି ମୁଁ ଦିନେ ଭୂତ ବେଶ ଧରିଲି । ରାତି ଅଧରେ ସ୍ଥଳ ଚଢ଼ି ସୁନା ଘରେ ପଶିଲି । ହାତରେ ଗୋରୁହାଡ଼ ଧରିଥାଏ । ସେମାନେ ମୂର୍ଚ୍ଛା ଗଲ୍ଲାର ଶୋଇଥିଲେ । ଘରେ ପଶି ସିନ୍ଦୂକର ତାଲା ଖୋଲିଲି, ସୁନାର ଅଣ୍ଟାରୁ ଚୁବି ନେଲି । ସେ ଭିତ୍ତିମୋଡ଼ି ହେଲା । କିଛି ଜାଣି ପାରିଲ ନାହିଁ । ଲଣ୍ଡନ ତ କିମା ହୋଇଥିଲା, ଘରଭିତରେ ପଶି ଆଲୁଅ ତେଜିଲି । କନାରେ ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥିବା କାଗଜ ତାଡ଼ାକ ଆଣିଲି । ପୁଣି ସିନ୍ଦୂକ ବନ୍ଦ କଲି, କବାଟ କଲିଲି । ଯେଉଁଠି ଚୁବି ଥିଲା, ତା' ପାଖରେ ରଖି ଆଲୁଅ କମେଇଲି । ମାର ଚାହିଁ ।

ଟଣ୍ଡର ଆଖି ଖୋସି ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଦୁଃଖ ମିଶା ଭୟରେ ସେ ଚିକାର କରି ଉଠିଲା, ଶ୍ରେଣି କଲୁ !

—ଆମର ସବୁ ଜନସ, ଆଉ କେତେ କ'ଣ, ଟଙ୍କା ପଇସା ସବୁ ତା' ସିନ୍ଦୂକରେ ଅଛି । ବାସୁଲେଇମା ଜାଣନ୍ତି, ମୁଁ କାହିଁରେ ହାତ ଦେଇ ନାହିଁ । ଦେଇଥିଲେ ମୋ ମୂର୍ଦ୍ଦା ଡାକିଦିବ ।

—କାହିଁକି ଏ ବୁଦ୍ଧି କଲୁ ରେ ବାବାଆ ! ତା'ର ପିଲା ଦିନୋଟି କ'ଣ ଖାଇ ବସୁଦେ; ଆହା !

—ସେଥିକୁ କିଏ ଲଗା ? ଲୋକେ କହୁଛନ୍ତି...ହଁ, ମୋ' ଜିଭ ଓଲଟୁ ନାହିଁ । ତମ ଆଗରେ କେମିତି ସେ ଅମଳା କଥା ମୋ' ପାଟିରୁ ବାହାରିବ ? ସେ ଯାଇ ସେଇ ଡିକେଇତ, ଠକ ଶିବ-ବାବାଜୀଠାରୁ ଟଙ୍କା ଆଶୁ । ନିଜେ ପୋସି ହେଉ, ପିଲାଙ୍କୁ ତା'ର ପୋଷୁ ।

ସାଆନ୍ତେ ସେହି ଦିନ ମାଣ ଜମି କଥା ଖାଲି କହି ହେଲେ । ମୋ' ଆଶୁକୁ ଭରା ଦେଇ ବସିଆ'ନ୍ତି । କାଣି କାଣି ନୟାନ୍ତି ହେଉଥାନ୍ତି । ଖଜାରରେ ରକ୍ତ ପଡ଼ିଲା । କହିଲେ, ମରିବି ରେ ତଥୁଁ, ଟଣ୍ଡକୁ ତ ତଡ଼ି ଦେଇଛି, କୋଉ ଭରସାରେ ତା'କୁ ଆସିବାକୁ ଖବର ପଠାଇବ ? ତୁଆକୁ ନେଇ କେମିତି ସେ ଆସିବ ? ନିଜ ମନକୁ ତ ସେ କେବେ ଆସିବ ନାହିଁ ?

ଟଣ୍ଡର ଆଖିରୁ ଲୁହ ଗଡ଼ିଲା ।

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ମଲା ବେଳେ ହନୁ ସତ କହେ । ତୁ କାହିଁକି ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରୁଛୁ ? ତୋ' ପିଲାଟି ଶୋଇଛୁଟି । ଅମଙ୍ଗଳ କଥା !

ଟଣ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଲା । ଦେଖିଲା, ଭଅଁର କାନ୍ଥୁର । ପଥରର ପାଣି ଝରୁଛି । ଗାମୁଛାରେ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଛି ।

ବୁଢ଼ୀ ବଚଳିତ ହେଲେ । ତାଙ୍କର ଶୁଖିଲା ଗୁଡ ତଳକୁ ବେଦନାର ଅଶ୍ରୁ ଭେଦିଲା । ସେ ବଳିବଳେଇଲା ପରି ବାହୁଡିଲା ସ୍ତରରେ ଶକେଇ କାନ୍ଦିଲେ, ମୋ ଝରମଣିରେ ! ମୋ ଆକାଶ ନେଇ କାଳିଆ ପଡେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖନ୍ତୁ ରେ ! ମୋ' ଅରକ୍ଷିତ ଦାପଛେଉଣ୍ଡ ନୋଡୁ ରେ—

ଭଅଁର କହିଲା, ଶୁଣ ବୁଢ଼ୀ ସାଆନ୍ତାଣୀ, ମୁଁ ସେଇ ରାତିରେ ବାବନା-ଭୁତ ସାଜି ହେଲି । କାଗଜପୁତା ଦେଖିଲେ, ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । କହିଲେ, ଆରେ ଦି' ମାଣେ ରେକିନ୍ଧି ହୋଇଛି । ସେତକ ସେ ନେବ । ଲେଖି ତ ପାରୁ ନାହିଁ, ଟଣ ସହ ଥରେ ଆସନ୍ତା ତାକୁ କହିଦେଇଯାନ୍ତି । ସେ ମୋ କଥା ଭାଙ୍ଗନ୍ତା ନାହିଁ ରେ ଭଅଁର ! କେବେ ଭାଙ୍ଗି ନାହିଁ ।

ଟିକିଏ ରହି ଭଅଁର ପୁଣି କହିଲା, ଦିନେ ମୋ' ମନକୁ କହିଲା, ଯିବି କି ସାଆନ୍ତେ, ତମ ନାଁ କହି ଅପାଙ୍କୁ ଆଉ ଟିକି ପୁଅଙ୍କୁ ନେଇ ଆସିବି ? ବାବୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ଦେଲେ । ତାଙ୍କର ଶୁଖିଲା ଆଖିରୁ ଲୁହ ଝରିଲା, ବୁଢ଼ୀ ସାଆନ୍ତାଣୀ 'ହେଇଟି ଉପରେ ଧର୍ମ, ତଳେ ଧରଣୀ, ତାଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି କହୁଛି । ସେ କହିଲେ—ମୋ' ଟଣକୁ, ଆଉ ମୋ' ପୁଅକୁ ମୁଁ ମରୁବେଳେ ମନେ ପକାଉଛି । କହି ଯାଇଥିଲା, ଡାକିଲେ ସେ ଆସିବ । ଡାକିବାକୁ ଡର ମାଡ଼େ । ମୋ'ର ଏ ରୋଗ ଡିଆଁଗେର, କାହିଁକି ତାଙ୍କୁ ସମ-ମୁହଁକୁ ଡାକିବ ରେ ?

—ସେଇଆ ମୁଁ କହି ଆସିଥିଲି ମା ! ଆଜି ବୁଝୁଛି, କାହିଁକି ମତେ ସେ ଟାଣ କଥା, ଅପମାନିଆଁ କଥା କହି ପାଖରୁ ବିଦା କରାଥିଲା । ମୋ' ପେଟରେ କୁଆ ଅଛି ଜାଣି, ମୋ' ଜୀବନକୁ ତା' ଜୀବନରୁ ଅଧିକ ସେରନ୍ତା ମଣିଥିଲା । ସେତେବେଳେ ସେ ଜାଣି ଯାଉଥିଲା କି କ'ଣ...

ବୁଢ଼ୀ କହିଲେ, ନାହିଁ ଲେ ଟଣ ! ସେ ରୋଗ ପାଞ୍ଚ ବରଷ ସତାର କରେ ନାହିଁ । ତେବେ କେଜାଣି, କରାଜନଙ୍କ ଓଷଦର ଗୁଣ ହୋଇଥିବ ।

ଭଅଁର କହିଲା, ଦେଖିବାକୁ ବାବୁ ଉଛୁନ୍ନ ହେଉଛନ୍ତି । କହିଲେ, ଥରେ ସେ ଦୁହଁଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଦେବ । ଟଣକୁ ମୋ' ମନ କଥା ପଦେ କହିଯିବ ।

ବୁଢ଼ୀ ପଚାରିଲେ, କ'ଣ ତା'ର ମନ କଥା ?

ଭଅଁର କହିଲା, ତମଛଡ଼ା ସେ ଆଉ କାହାରକୁ କହିବେ ନାହିଁ ଅପା ! ତାଙ୍କ ଡାକରା ପାଇ ତମେ ପୁଅକୁ ନେଇ ତାଙ୍କୁ ଥରେ ଦେଖାଦେବାକୁ ଯିବ, ଏ

ବିଶ୍ୱାସ ତାଙ୍କର ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ କି କ'ଣ, ସେ କହିଲେ, ନ ଆସିଲେ ଗାଡ଼ି ଫେରାଇ ଆଣିବୁ ।

ଟକା ବିଚଳିତ ହେଲା ନାହିଁ । ଦୁଇ ହାତରେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇଲା । ମୁଣ୍ଡ ଅଲପ ନୁଆଇଁଲା । ମନେ ମନେ ବଡ଼ଠାକୁରଙ୍କୁ ସୁମରି, ଅଭିମାନରେ ତାଙ୍କୁ ମାରବ ଶ୍ୱାସରେ କହିଲା, କ'ଣ ତୋ' ମନରେ ଅଛିରେ କାଲିଆ, ତତେ ଜଣା । ତୋ' ହାତର ଖୋଳ-କଣ୍ଢେଇ ମୁଁ, ଆଉ କେମିତି ନଈକରୁ ନବୁ ।

ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ସହବା ଶକତି ବୋହଲଇଲା । ଧଇସ ଟଳାଇଲା । କହିଲେ, ହଜିରେ ପୁଅ, ଏ ନିଧି ବେହେରା ପରବ ଦନଟାରେ ତା' ଗାଡ଼ି ପୁଣି ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ରାଜି ହେବ ?

—ସେ ଶର ଅର୍ଥ ଲେଖା । ବେଶୀ ଟଙ୍କା ଦେଲେ ମଙ୍ଗିବ । ନ ମଙ୍ଗିଲେ ନାହିଁ । ଯେଉଁଠୁ ହେଲେ ଗାଡ଼ି ଠିକଣା କରିବ । କାହା ଲାଗି କେଉଁ କାମ କେଉଁଠି କେବେ ଅଟକି ରହେ ନାହିଁ ମା !

ଟକା ମୁଣ୍ଡରୁ ହାତ କାଢ଼ି ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଅଗଣାକୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆକାଶକୁ ଚାହିଁଲା । ହସ୍ତୋଦ୍‌ଗୀର ଗୁନ ମୁଣ୍ଡ ଉପରକୁ ଆସି ନାହିଁ । କେତେ ରାତି ହେବ କେଜାଣି । ଭର୍ତ୍ତୀକୁ କହିଲା, ମୁଁ ଯିବରେ ଭାଜ ! ଏତେ ରାତିରେ ନିଧି ବେହେରା କ'ଣ ଗାଡ଼ି ଗୁଡ଼ିବେ ?

—ମୁଁ ବେହେରାଙ୍କୁ ପଚାରେ । ସେ ଡରିବାର ଲୋକ ନୁହନ୍ତି । ସହଲ ଗୁଡ଼ିଲେ ରାତି ପାହିଲା ବେଳକୁ ଗାଡ଼ି ମଣିକୁଡ଼ ଧରିଥିବ । ବାହୁଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ମୋ' ଦ' ପୁରୁଷଙ୍କୁ ଜଗାଇ ଆସିବୁ ।

ଭର୍ତ୍ତୀ ବାଣ୍ଟିଲା ଗଲା ।

ଟକା ତା'ର ଜେଜେମା'ଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି କହିଲା, ତାହା କହେଇରେ ଜାଅନ୍ତା ମାଛ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଲା ପରି ମୁଁ ହେଉଛି । ତୁ ବତାଇ ଦେ, ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ।

—ମୋ' ପାଇଁ ତୁ ଚିନ୍ତା କରନା । ଆଜି ରାତିରେ ନ ଆସିଲେ କାଲି ସକାଳେ ରଥ ଆସିବ । ତୁ ଫେରିବା ଯାଏ ସେ ମୋ' ଖବର ବୁଝିବ । ନାଟୁଆ ମିଳିଲେ ତା'କୁ ସଙ୍ଗରେ ଧରି, ନ ମିଳିଲେ ଏକା ଏକା କାଉଁଡ଼ିକ ବି ଫେରି ଆସିବ ଯେ । ମୁଁ ତା'ର ମା । ମତେ କ'ଣ ସେ ଡୋପାଡ଼ି ଦେବ କି ?

—ମାଆ ଲେ, ତତେ ଘଡ଼ିଏ ଗୁଡ଼ି କୁଆଡ଼େ ରହବାକୁ ମୋ' ମନ ହେଉ ନାହିଁ । କ'ଣ କରିବି ? ଝରିଆର ଆଶା ନ ମେଣ୍ଟାଇଲେ ମୁଁ ବନ୍ଧୁଥିବାଯାଏ ତା'ର ପ୍ରେତ ମତେ ଗୋଡ଼ାଇଥିବ ।

—ସତେ ଲେ ଟଣ !

—ଶୁଣ ମା ! ଏଇ ପିଲଟା ଦିନେ ବଡ଼ ହେବ । ନିଶ୍ଚେ ସବୁ ଶୁଣିବ । ମୋ' ପ୍ରତି ତା'ର କି ଧାରଣା ହେବ କହିଲୁ ?

—କଳିକାଳିଆ ପିଲା । ଭାରି ବୁଦ୍ଧିଆ । ଓଳିଆରୁ ପଡ଼ି ଗଲା । କେତେଥର ମତେ ତା' ବାପ କଥା ପଚାରିଲଣି । ତା' ବାପାକୁ ସେ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଥରେ ଦେଖାଇ ଆସ ମା— !

ଭଉଁର ପଦାରୁ ଆସି ଖବର ଦେଲା, ଯେତେବେଳେ ତମେ ବାହାରିବ ନିଧି ବଳଦ ଯୋଗବେ । ସେ ଗାଡ଼ି ଚଳାଇବେ, ମୁଁ ଦଣ୍ଡା ଧରିବି । ଅଧ ବାଟରେ ଅଦଳ ବଦଳ ହେବ । ହଁ ଅପା, ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ ସେ ରାଜି । ଦ' କୋଡ଼ ଟଙ୍କା ସେ ନେବେ ।

— ଗାଡ଼ି ସଜାଡ଼ିବାକୁ ତୁ କହ । ପିଲଟିକୁ ସଙ୍ଗରେ ନେଇଯିବ । ତା'ର ଚଳିବାକୁ ଯେମିତି ଅସୁବିଧା ନ ହୁଏ ସେଥିର ଯୋଗାଡ଼ କରିବ ତ !

ଟଣ୍ଡର ଜେଜେମା ଅରକ୍ଷିତର ପାଖକୁ ଆସିଲେ । କାନ୍ଦର କୋହ ଉଠୁଥିଲେ ବି ସେ କାନ୍ଦିଲେ ନାହିଁ । ଶୋଇଲା-ପିଲଟର ମୁଣ୍ଡ ଆଉଁସି ମନେ ମନେ କହି ଦେଉଥିଲେ, ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣର ସବୁ ସମ୍ପତ୍ତି ତୁ ପାଇଗୁରେ ଧନ ! ତା' ବଢ଼ିଗର ନାଁ ବୁଢ଼ାଇ ମହାନ୍ତି କୁଳର ନାଁ ରଖିବୁ । କାହିଁକି ତତେ ପୁଅ କରିବ । ଠାକୁରେ ତତେ କୋଟି ପରମାୟୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।

ଟଣ୍ଡ ଭଉଁର ହାତରେ ଗାଡ଼ି ଭିତରକୁ ଦରକାରୀ ଜିନିଷ ବୁଢ଼ାଇଥିଲା । ପିଲଟି ପାଇଁ ସେତିକି ଦରକାର ସେତିକି । ବାପ ଆଣିଥିବା କଣ୍ଢେଇଗୁଡ଼ିକ ପୁଡ଼ାରେ ବାନ୍ଧି ପଠାଇ ଦେଲା । ଭାବିଲା, ବାପର ଏତିକି ସ୍ନେହ ସେ ଫୋପାଡ଼ିବ ନାହିଁ ।

ବୁଢ଼ୀ ପଦାକୁ ଆସିଲେ । ଟଣ୍ଡକୁ କିଛି ପଚାରି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଟଣ୍ଡ ବି କିଛି କହୁ ପାରୁ ନ ଥିଲା । ଦୁହେଁଙ୍କର ମନ ଭିତରେ ବିକଳ ସ୍ଵରରେ ବିଦାୟ ବେଳର କାନ୍ଦୁରା-ମହୁରା ବାହୁନ ଉଠୁଥିଲା ।

ଅଳପ ଟଳିଲା ପାଦରେ ଟଣ୍ଡ କୋଠରୀ ଭିତରେ ପଶିଲା । କବାଟ କଲିଲା । ସେହି କବାଟ ଉପରେ ମୁଣ୍ଡ ଆସି ସେ ସୁଁ ସୁଁ ହୋଇ କାନ୍ଦି ଉଠିଲା । ଆଖିର ଲୁହ

ଓ ଗୁଡ଼ର କୋହ ସେ ଅଜାଡ଼ି ନିଶେଷ କଲା । ଆଖି ପୋଛି ହାତ ଯୋଡ଼ି ସେ ଜଣାଣ କଲା—ପୁଣି ଯେଉଁ ରୂପରେ ଯେଉଁ ବେଶରେ ମତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରୁଥିଲୁ ନେଉଛୁ ମୁଁ ସେଇଆ ହେବ । ଆଉ କାହିଁକି ଏ ସାଜ, ରେ ଛତର କାଳିଆ !

କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ଟଣ କବାଟ ଖୋଲିଲା । ସେ ହସୁଥିଲା ।

ରୁଢ଼ୀ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ଟଣକୁ ଚାହିଁ ସେ ପାଟି କରି ଉଠିଲେ, ତୁ ସେ କି ବେଶ ସାଜକୁ ଲୋ ବାଜିଆଣୀ ? କେଡ଼େ ଅଭେଳାଙ୍କ ପରି ଦିଶୁଛୁ ଲୋ ମା !

ଟଣ ହସିଲା । କହିଲା, ଏଇ ବେଶରେ ମୋ ବାପା ଦିନେ ମତେ ଶରୀର ଘରକୁ ପଠାଇଥିଲେ । ମନେ ନାହିଁ କି ? ଏଇ ବେଶରେ ସେ-ଘରୁ ଆସି ମୁଁ ଏଠି ଶରଣ ପଶିଥିଲି । ମୋ'ର କିଛି ବଡ଼ିତ ହୋଇ ନାହିଁ । ଯାହାର ସ୍ନେହକୁ ପେଟରେ ଧରି ମୁଁ ଆସିଥିଲି ତା'ର ପାଖକୁ ଫେରି ଯାଉଛି । ସେଇ ସ୍ନେହଟିକୁ ମୁଁ କୋଳରେ ବସାଇ, ଗୁଡ଼ରେ ଧରି, ତା'କୁ ଦେଖାଇବାକୁ ଯିବି ।

ରୁଢ଼ୀ କାବା କାବା ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ପୁଣି ଟଣର ଆଖିରେ ଲୁହ ଛଳ ଛଳ ହେଲା । ସେ କହିଲା, ଯିଏ ମୋ' ଦେହକୁ ବାମିନୀ ଲୁଗାଜାମାରେ ବେଢ଼ାଇ ହେବାକୁ ସେପରି ଦେଇଥିଲେ, ତା' ସଙ୍ଗକୁ ଅନ୍ଧରେ ମଣିବାକୁ ଗହଣା, ତାଙ୍କର ସ୍ନେହ ପୁଣି ତା' ପଛରେ ଲୁଚିଥିବା ବିମଳା ଭାବନାଙ୍କର କରୁଣାକୁ ମୋ ଗୁଡ଼ ତଳେ ସମାଦ ରଖିଛି । ସଙ୍ଗରେ ନେଇ-ଯିବି । ସେତିକି ମୋ' ଜୀବନର ଅମୂଲ୍ୟଧନ । ଜନପ୍ରସିଦ୍ଧି ବାନ୍ଧି ପୂଜା କରି ରଖିଛି । ତୁ ନେ— ।

—ମୁଁ କ'ଣ କରିବି ?

—କାଲି ସଞ୍ଜରେ ଅବା ପୁନେଇଁ ସକାଳେ ସେ ଫେରିବେ । ରଥଆ ହାତରେ ତାଙ୍କୁ ଡକାଇ ପଠାଇବୁ । ସବୁ କଥା କହିବୁ । ଫେରାଇ ଦେବୁ ।

—ତୁ କ'ଣ ଫେରିବୁ ନାହିଁ ? ତୋ ମୁହଁ ନ ଦେଖି ମୁଁ ଝୁରୁଝୁରି ମରିବି ? ଅରକ୍ଷିତକୁ ତୋ' ବାପକୁ ପୁଅ କରାଇ ଦେବୁ ନାହିଁ ?

—ମନ କଷ୍ଟ କରିବୁ ନାହିଁ ମା, କହିବି ?

—କହ ।

—ଖୁଣ୍ଟିଆ କୁଳର ପୁଅକୁ ଦଲେବଲେ ମୋ' ବାପର ହାତରେ ଗୁଞ୍ଜି ଦେବାର ଅଧିକାର ମୋର ନାହିଁ । ନାଟୁଣୀ ଯଦି ଫେରେ, ମୋ' ପୁଅର ରକ୍ତ ପିଇ ତା' ଜୀବନ ଶୋଷି ଖାଇବ ।

—ନାହିଁ ଲୋ ଟଣ !

—ମୋ' ଫେରିବା କଥା ପଚାରୁଛୁ ଯେ, ତୁ ନିଜେ ବିଚାର କର । ବାପା କ'ଣ ଦିନେ ମୋତେ ଖୋଜିଥିଲେ ନ ଲୋଡ଼ିଥିଲେ ? ମୋର ଅଶରଣ ପଡ଼ିଥିଲା ।

ମୋତେ ବଂଶୀ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ବାପଘରେ ଶରଣ ପଶିବାକୁ ମୁଁ ଆସିଥିଲି । ଏଇଆ ମୁଁ କହେ ।

ସତେ କ'ଣ ସେଇଆ ? ନାହିଁ ଲୋ ମା ! ସେଇଠି ମାଟି କାମୁଡ଼ି ପଡ଼ି ରହି-
ଆନ୍ତି । ଆଡ଼ୁର ଆଡ଼ୁର ଦୁଃଖ ସହ୍ୟାନ୍ତି । ମଲେ ପଛେ ମରିଆଆନ୍ତି । ତତେ
ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଧାଇଁ ଆସିଥିଲି । ତତେ ଦେଖି ମୋ ମନ ବଦଳିଲା । ତତେ ଏକା
ଛାଡ଼ି ଫେରିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା ନାହିଁ । ବାପା ତ ଫେରି ଆସିଲେଣି—

ବୁଢ଼ୀ ବସିପଡ଼ିଲେ । କପାଳରେ ହାତ ଦେଇ ବାହୁନିବାକୁ ଆରମ୍ଭ
କଲେ, ହଁ ମୋ' ସୁନା କଣ୍ଢେଇ...

ଟଣ ନଇଁପଡ଼ି ବୁଢ଼ୀଙ୍କର ପାଟିରେ ହାତ ଦେଇ କହିଲା, ମୋ' ଗଣ, ତୁ
ଭୁଲ ହୁ । ପିଲା ଝିଅ । ମୁଁ କ'ଣ କହୁଛି ଆଗ ଶୁଣ । ମୁଁ ଫେରିବି ଯେ,—

ବୁଢ଼ୀ ତୁମ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, ଫେରିବୁ ?

—ଫେରିବି ଲୋ ମା, ଠାକୁରଙ୍କୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ନିୟମ କରି କହୁଛି ।
ଯାହାଙ୍କର ସ୍ନେହକୁ ଗ୍ରହରେ ପୂର୍ଣ୍ଣକ ମୁଁ ଯାଉଛି, ଯେବେ ସେ ମତେ ଡାକିବେ,
ମଣିକୁଦରୁ ସନମାନରେ ଆଣିବେ, ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଏ ଗାଆଁକୁ ଫେରିବି । ହେଲେ ଏ
ଘରକୁ ତ ଫେରିବି ନାହିଁ ? ଏ ଘର, ଏ ସମ୍ପତ୍ତି ସବୁ ତୋ'ର । ମୋ ଜେଜେ
ଅରଜି ଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ମା, ତୋର ଯିଏ ଗଡ଼ମୁଣ୍ଡର କାରଣ, ତୋର ପେଟରୁ
ଜନମ ମୋ' ବାପା, ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବାଦ କରିବାକୁ ମୁଁ ଏ ଘରକୁ ଫେରିବି ?

—ବାଦ କାହିଁକି କରିବୁ ? ତୋ' ବାପା ତତେ ଆଉ ତୋ' ପୁଅକୁ
କେଡ଼େ ଭଲ ପାଏ ତୁ ନିଜେ ଦେଖିଲୁ । ଅନୁଭବ କଲୁ । ସେ କ'ଣ ତତେ
ହେଲା କରି ପାରିବ ? ତତେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବ ?

ଟଣ ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ଦୀର୍ଘଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହ କହିଲା, ଦେଖିଲୁ ତ ମା,
ତୋ ପୁଅ ପୁଣି ନାଟୁଣକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ବାଇଆଙ୍କ ପରି ଧାଇଁ ଯାଇଛନ୍ତି ।

—ତାକୁ ପାଇବି ଯେ ଆଣିବି !

—ନ ପାଇଲେ ନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି ମୋ' ଅପେକ୍ଷା ତାଙ୍କର ନାଟୁଣ
ପ୍ରତି ସ୍ନେହ ଅଧିକ । ଭଲ କଥା ମା, ମୋ ମନରେ ସେଥିକୁ ଦୁଃଖ ନାହିଁ । ନାଟୁଣ
ଆସୁ । ସେ ସୁଖରେ ରହିବେ । ତାକୁ ନ ପାଇ ହତାଶ ହୋଇ ଫେରିଲେ ସେ
ବାଇଆ କୁକୁର ପରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ଗୋଡ଼ାଇବେ । ତାଙ୍କ ଲେଖାରେ ମୁଁ
ମରିଥିଲି । ତାଙ୍କ ଲେଖାରେ ପୁଣି ମରିବି । ଏ ଘରେ ମୋ' ସଙ୍ଗେ ଦେଖା
ତାଙ୍କର ସପନ ହେବ । ସେଇଆ ହେଉ ।

ନିହାଳ ଓ ନିବିନ୍ଦ ହୋଇ ଯେଉଁ ସ୍ନେହମୟୀ ଜେଜେମା'ଟି ପାହାଚ ପାଖର
ଦାଣ୍ଡ-ପିଣ୍ଡାରେ ବସି ତାର କଥା ଶୁଣୁଥିଲେ, ତାଙ୍କର ଆଗରେ ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ

ଟଣ୍ଡା ଓଲଟି ହେଲା । ଛୁଇଁଛତରୁ ହାବୁକାକ ଉଠୁଥିବା କୋହକୁ ଅଟକାଇ ଟଣ୍ଡା ଦାଣ୍ଡକୁ ଟଳ ଟଳ ହୋଇ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲା । ଟିକିଏ ଦୂରରେ ରଖାହୋଇଥିବା ବଳଦଗାଡ଼ି ପାଖରୁ ଅରକ୍ଷିତର ଡାକ ଶୁଭିଲା—ବୋଉ, ଜଳଦିଆ—

ସିଂସୋଦଶୀର ଜନ୍ମ ମଥା ଉପରେ ଉଠିବ ନ ଦିଶୁଥାଏ । ଖଣ୍ଡକୁ ଖଣ୍ଡ ପାତଳ ମେଘର ଉଦ୍‌ହାଡ଼ରେ ତା'ର ଲୁଚକାଳି ଖେଳ ବେଳେ ବେଳେ ଜୋଛନାଧୁଆ ପ୍ରକୃତିକୁ ମହଲ କରୁଥାଏ । ରହି ରହିକା ଶୀତଳ ପବନ ଉତ୍ସୁକ ଦେହକୁ ଆଉଁସି ଦେଉଥାଏ । ଟଣ୍ଡା ଆଗେଇ ଚାଲୁଥାଏ ।

ପାଞ୍ଚଟି ବରଷ ପୁଝ-ଦୁଝରେ କଟିଥିଲା ଯେଉଁ ଜନମିଲା ଘରେ, ଯେଉଁଠି ଆନନ୍ଦ-ଉଦ୍‌ବେଗନା, ଆଶା-ଦୁଃଖର ଦୋଳରେ ସେ ଦୋହଲୁଥିଲା, ତୋଳି-ଥିଲା କେତେ ଆକାଶ-କୁସୁମ, ସେହି ଘର, ଆଉ ତା'ର ସ୍ନେହମୟୀ ଜେଜେମା'କୁ ପଛ କରି ଆଗେଇ ଯାଉଥାଏ । ଗୋଡ଼ ଛଇବାନ୍ଧ ହେଲେ ବି ଫେରି ଚାହିଁବାକୁ ତା'ର ସାହସ ହେଉ ନ ଥାଏ ।

ସବୁ ବରୁଣିଆ କ୍ଷଣ କ୍ଷଣକେ ତ ଆନ ହେଉଛି, କିଏ ଜାଣେ ଆରପାଦ ପକାଉଥିବା ପୁଣି କେଉଁ ବରୁଣ ସେ ଅଜଣାପୁରୁଷ ମନରେ ପୁରାଇବ, ଭେଳି ଲଗାଇବ ? କୁଆଡ଼କୁ ପୁଣି ଅଡ଼େଇ ନେବ ? ପୁଣି ଆଶା-ଦୁଃଖ ଆଲୁଅ-ଛାଇ, ହସ-କାନ୍ଦର ଦୋଳି ଖେଳାଇବ ? ଟଣ୍ଡା ବରୁଣିଲା, ପବନଉଡ଼ା ଶିମିଳିତୁଳାରୁ ସେ ଶିଅ ଟିକିଏ । ଉଡ଼ି ଯାଉଛି, ଉଡ଼ି ଯାଉଛି, ନିଜର ଚାଲ ନାହିଁ ।

ଗାଁ ଦାଣ୍ଡଆଡ଼ୁ ଧଥସି ଆସୁଛି କିଏ ? ଗାଡ଼ି ପାଖରୁ ପେଁକାଳି ବାଜିଲା । ତା' ସଙ୍ଗକୁ ବେଙ୍ଗବାଇଦ । ଅରକ୍ଷିତ ତା' ପାଖକୁ ଛୁଟିଗଲା ।

ରଥଆ ଆସିଛି । ହାତରେ ଧରିଛି ଘଡ଼ିଟି ରଙ୍ଗ-ବେଲୁନର ସୁତା । ସେ ଘଡ଼ିଟି ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଧୀର ପବନରେ ଏକଡ଼ ସେକଡ଼ ହୋଇ ଉଡ଼ୁଛନ୍ତି ।

ରଥଆ ଖେଳଶାଗୁଡ଼ିକ ଅରକ୍ଷିତକୁ ଧରାଇ ଦେଲା । ଟଣ୍ଡାକୁ ପରୁଣିଲା, ନାଟୁଣ୍ଡ ଆସିଛନ୍ତି କି ?

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ନାହିଁରେ ଭାଇ; କେହି ଆସି ନାହିଁ । ମତେ ନେବାପାଇଁ ମଣିକୁଦରୁ ଅରକ୍ଷିତର ବାପା ଗାଡ଼ି ପଠାଇଛନ୍ତି ।

—ତୁ ଏ କି ବେଶ ପୁଣି ଧରିବୁ ? କାହିଁକି ତୁ ପୁଣି ସେ ଯମପୁରକୁ ଯିବୁ ? କିଛି ବିଦତ୍ତନ ଘଟିବୁ ? ଘଟୁ । ଆମର କି ଆଶ ? ଗାଡ଼ି ଫେରିଯାଉ ।

ଟଣ୍ଡା ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଅନ୍ଧାନ୍ଧ ହେଲା । ତାର ପାଦ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ଅରକ୍ଷିତ ମନଶୁଷ୍ଟରେ ପେକାଳି ଫୁଲୁଥିଲା । ବେଙ୍ଗବାଇଦ ବଜାଇ ଟଣ୍ଡା ଓ ରଥଆଙ୍କର ଚାରି ପାଖରେ ଘୁରି ବୁଲୁଥିଲା । ଟଣ୍ଡା ମୁହଁ ବୁଲାଇ ପଛକୁ ଚାହିଁଲା । ଦେଖିଲା, ତାର ଜେଜେମା ସେମିତି ଭୂମିହୋଇ ପିଣ୍ଡାଭ୍ୟାସରେ ବସିଛନ୍ତି ।

ଆଉର ମନ ଦୁଃଖ ହୋଇ ଆସୁଥିଲା ।

ନିଧି ବେହେରା ଗାଡ଼ି ପାଖରୁ କହିଲେ, କାଳିଆ ବଳିଆ କେତେବେଳରୁ ଯୋଗୁ ହେଲେଣି । ଯିବାକୁ ଉଛନ୍ତି । ଡେରି କରନା ମା ! ମୋ ନିଶ୍ଚାସ ପବନ ଡାହାଣ ପୁଡ଼ାରେ ବହୁଛି । ଏଇ ଶୁଭ ବେଳ ।

ଟଣ୍ଡା ରଥଆର କାନ୍ଦରେ ହାତ ଆପିଲା । ଗେହେଇ କରି କହିଲା, ସୁନା-ଭାଙ୍ଗିରେ, ତୋ' ସେନେହ କ'ଣ ଭୁଲି ପାରିବ ? ଯାଉଛି ରେ, କିଛି ବିଦତ୍ତନ ଘଟି ନାହିଁ । ସବୁକଥା କ'ଣ ତତେ ଗୁଝାଇ କହିପାରିବ ? ଶୁଣୁ, ଗାଡ଼ିଆଲ ଉଛନ୍ତି ହେଲେଣି ? ଜେଜେମା କହିବେ । ତାଙ୍କୁ ତୋ' ଜମାରେ ଗୁଡ଼ିଯାଉଛି ରେ ଭାଇ । ବୁଧେଇକୁ ଆଉ ତା ବାଛୁଣୀକୁ ଭୁଲିବୁ ନାହିଁ ।

ରଥଆକୁ କାକୁଡ଼ କରି ଟଣ୍ଡା ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛିଲା । ମନବଳ ଫେରାଇ ଆଣି ସେ ପୁଣି କହିଲା, ଏ ଗାଆଁକୁ ଫେରିଲେ ଫେରିବି ସିନା ରେ ଭାଇ, ମୋ ମଉସାକୁ ଖାଲି ଏତିକି କହିବୁ, 'ମୋ' ଗୁଆଁକୁ ମୁଁ କେବେ ଫେରିବି ନାହିଁ ?

—କାହିଁକି ଲୋ ଅପା ?

—ସେ ବୁଝିବେ ରେ ବାଜଆ ! ବୁଝିବେ ତ ମୋ' ମାଉସୀ ! ତାଙ୍କୁ କହିଯିବାକୁ ମୋ'ର ବେଳ ନାହିଁ ରେ ! ମୋ ଜେଜେମା କହିବେ; ହଁ, ସେ କହିବେ । ଯାଉଛି ?

ଅରକ୍ଷିତ ପାଖରେ ଥିଲା । ପେକାଳି ଫୁଲୁଥିଲା । ଟଣ୍ଡା ତାକୁ ଦୁଇ ହାତରେ ଉଠାଇ ଗୁଡ଼ରେ ଧରିଲା । ଗାଡ଼ିପାଖକୁ ଆଗେଇଗଲା.....

ଗହର ବାଟ । ନିର୍ଜନ ରାତ । ଆଳୁଅ ଗ୍ରହରେ ହଲିଲୁ ଥିବ । ଆଶା ଦୁରଗାରେ ଦୋହଲ ଗ୍ରହ । ବାହୁଡ଼ା ଯାତ । କାଳିଆ ବଳିଆ ଭିଡ଼ ନେଉଛନ୍ତି । ଅକଲ ଗୋଡ଼ର ଧମେଇଁ ଚାଲି । ତଥାପି ଚକ ଗଡ଼ୁଛି, ଗାଡ଼ ଚାଲୁଛି, ଯେତେ ହେଲେ ଅମୁନାହିଁ ।

ନିଧି ବେହେରା ଗାଡ଼ ଚଳାଉଛନ୍ତି । ଦୁମେଇଲି ରାତରେ ବିଲିବିଲେଇଲି ପରି ଲହୁଡ଼ିଆ ସ୍ଵର ମେଲି ଦେଉଛନ୍ତି—‘ସ୍ଵେ-ରାମ ସେ ଲକ୍ଷ୍ମଣ ହୋ-ଗଲେ ସେ ମୁଗସ୍ତା କରି-ଇ... ହୁ,-ହୁଅରେ କାଳିଆ, ହାଉଲେ, ହାଉଲେରେ ବଳିଆ । ଦଣ୍ଡା ଆଖି ଧରରେ ଭାଙ୍ଗିବା । ଆଗରେ ଗଡ଼ାଣି । କାଦୁଆ-ନାଲ । ସେଇଠୁ ବଙ୍କା-ଉଠାଣି । ହାଁ, ହାଁ-ଆଁ । ଡାକିଆଁ ମୋଡ଼, ଡାକିଆଁ— । ହାଉଲେ, ହାଉଲେରେ ବଳିଆ— । ଓହୋ, ବେଙ୍ଗ-ବାଇଦ ବଜାନାରେ ବାବୁ, ବଳଦ ହୁରୁଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଯେଣେ ତେଣେ ଗାଡ଼ ଘୋଷାଡ଼ ନେବେ—

ଟଣ ଅରକ୍ଷିତର ହାତ ଧରିଲୁ । କହିଲୁ, ଥାଉରେ ଧନ ! ତୋ’ ଆଖିକ କ’ଣ ନିଦ ନାହିଁ ? ଆ’ ମୋ କୋଳକୁ । ଦେଖିଲୁ, ଗାଡ଼ କେମିତି ଦୋହଲୁଛି ?

ଟଣ ଅରକ୍ଷିତକୁ କୋଳରେ ବସାଇଲୁ । ଗୋଳ କରି ପୁଣି କହିଲୁ, ଆଖି ବୁଜି ଶୋଇପଡ଼ । ରାତ ପାହୁବ, ସକାଳ ହେଲେ ତୋ’ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବ । ଦେଖିବୁ ମଣିକୁଦ ଗାଁ !

—ଆମ ଗାଁ !

—ହଁ ରେ ହଁ । ତୁ ଆଖି ବୁଜିଲୁ—

—ସେଠି ମୋର ବାପା ଅଛନ୍ତି ?

—ହଁ, ଅଛନ୍ତି ।

—ତାଙ୍କ ନାଁ ମୁଁ ଜାଣିଛି, କହବ ? ଶ୍ରୀ ଝରମଣି ଖୁଣ୍ଟିଆ । ମୋ ନାଁ କହବ ?

—ତୁ ଶୋଇବୁ ନାହିଁ ? ତୋ ନାଁ ମୁଁ ଜାଣେ ।

—ମୋ ନାଁ ତ ଅରକ୍ଷିତ ଶୁଣିଥା । ଜେଜେମା କହୁଥିଲେ, ମୋ ନାଁଟା ସେ ଦେଇଛନ୍ତି । ତା'କୁ ସଙ୍ଗରେ ଆଣିଲୁ ନାହିଁ । ଆସିବାକୁ ସେ କାନ୍ଦୁଥିଲେ ।

ଟଣ୍ଡା ଦୀର୍ଘସ ଗୁଡ଼ିଲ । ଗ୍ରେଟ ନାଲର ପକ୍ଷରେ ଗାଡ଼ର ଚକ ଅଲପ ଗଲିଗଲ । ବଳଦ ହାଲିଆ ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ଗାଡ଼ ଅଟକିରହିଲା ।

ନିଧି ତଳକୁ ଓହ୍ଲାଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । କହିଲେ, ଆରେ ଭଅଁର, ଦଣ୍ଡା ଆଣ୍ଟେ ଧରି ସମ୍ଭାଳି ପାରିଲୁ ନାହିଁ, ଗାଡ଼ ଗୁଳା ଗୁଡ଼ି ଅବାଟରେ ଗଡ଼ିଲା ।

—ଗଡ଼ାଣିଆଁ ବାଟରେ ଭିଡ଼ ନେଲେ ତ...

—ସେଇ ମନୁଆ କାଳିଆଟାର ଡଙ୍ଗା ଦେଖିଲୁ ରେ ପୁଅ ! ବେଳକାଳ ଭଣି ସେ ସେମିତି ହରବର କରେ । ଦ' ପାହାର ଖାଇଲେ ଯାହିଁ ଚେତବ । ଆ ତା' କଡ଼କୁ...

ନିଧି କାଳିଆର ପିଠିରେ ସତକୁ ସତ ଦୂଇ ପାହାର ଦେଲେ । ଗାଳି ଉଠାଗଲେ, ଗୋସେଇଁଥିଆ ପେଟନା କାନ୍ଦୁଛି । ସେଇଠୁ ନିଧିଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଗୁଡ଼ିଏ ଅବୋଧ ଶବଦ ବାହାରିଲା । ପାଞ୍ଚଟି ପାହାରର ଶବଦ ଗଣି ହେଲା ନାହିଁ । ଗାଡ଼ ଗୁଳା ଧରିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଉଠାଣି ବାଟରେ ଆଗେଇଲା ।

ନିଧି କହିଲେ, ଦେଖିଲୁ ଭଅଁର, ମାଡ଼କୁ ଶଳା ମାହାଦେବ ଗୁନିଆଁ । ସେ' କାଳିଆ ବଳେଇବ ? ବାଟ ଅଧେରୁ ଅଧିକ ଟାଣି ଆଣିଲେଣି । ଏବେ ଧୀରେ ସୁସ୍ଥେ ଚାଲନ୍ତୁ । ସକାଳ ବେଳକୁ ଗାଁ ଧରିବା ।

ଟଣ୍ଡା କହିଲା ଅରକ୍ଷିତକୁ, ତୁ ଅମାନିଆଁ ହେଲୁଣି । ଆଖି ବୁଜିଲେ ନିଦ-ମାଉସୀ ତତେ ଶୁଆଇ ପକାଇବ ।

—ଶୋଇବି ସେ ତୁ ଆଗ କହ, ମୋ' ବାପା କ'ଣ ଅଲେଖାର ବାପାଙ୍କ ପରିକା ?

—ବଲେ ଦେଖିବୁ ।

—ମତେ ସେ କ'ଣ ଦେବେ ?

—ଯାହା ମାଗିବୁ ସବୁ ଦେବେ । ଆଉ ଏଣୁ ତେଣୁ ପଚାର ନା । ମୋ' ସୁନା ପୁଅଟି, ଆଖିବୁଜି ଶୋଇପଡ଼ ।

ଟଣ୍ଡା ଅରକ୍ଷିତର ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ଗୁଡ଼ିକ ଆଉଜାଇ ଧୀରେ ଧୀରେ ଆପଡ଼ାଇବାକୁ ଲାଗିଲା । ଦୋହଲ-ଗାଡ଼ରେ ଦୋଳି ଝୁଲିବାର ଆନନ୍ଦ ପାଇ ପିଲାଟି ତା' ମାଆର କୋଳରେ ଛୁଟି କରି ଶୋଇପଡ଼ିଲା ।

ଶୋଇଲା ପିଲାକୁ ମନେ ମନେ ସେ କହିଲା, ମୁଁ ଚଣ୍ଡାଳୁଣୀ ଖାଲି ଗୋଟାଏ ଆନ୍ ପାଇଁ ତୋ' ରୋଗୀବାପକୁ ଗୁଡ଼ି ଚାଲି ଆସିଲିରେ ଧନ ! ମୁଁ

ଅପ୍ରାପ୍ତ କରିବୁ । ତା' ପାଖେ ପାଖେ ରହୁ ଆସାନ୍ତୁ, ଆନ୍ତର ଅଧିକ ମନ୍ଦୁଆସାନ୍ତୁ । କେଜାଣି ଦିନେ ତା' ମନ ବଦଳି ଆସାନ୍ତୁ ।

ଅବଶ ଆଖି ଦୃଢ଼ିର ପତା ମୁଦହୋଇ ପଡ଼ୁଥାଏ । ମନରେ ଭାବନା ପଶିପାରୁ ନ ଥାଏ । ଠାକୁରଙ୍କୁ ଖାଲି ସୁମରଣା କରି ଗୋଟିଏ ମାଗୁଣି ସେ କରୁଥାଏ, ଶୁକୁଟା ସେମେଟାକରି ଝରିଆକୁ ବନ୍ଧାଇ ରଖିବେ କାଳିଆ, ନୂଆ ସଂସାର ମୋ'ର ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ଖାଲି ଏଇ ଦେହଟାର ସୁଖ ପାଇଁ ବାପ ପାଖରୁ ପୁଅକୁ ମୁଁ ଦୂରେଇ ରଖିବି ନାହିଁ । ଏଇ ମୋ'ର ନିଧାର୍ଯ୍ୟ ବଚନ ।

ସମସ୍ତେ ସେମାନେ କରୁଣ ଆଖିରେ ଚାହିଁ ରହୁଛନ୍ତି । ବଳାପ କରୁଛନ୍ତି ପରା ! ମରବ ଭାଷାରେ ଅଭିମାନ କରି କହୁଛନ୍ତି, ଦେଖ ଆମର ଅବସ୍ଥା । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ତଳେ ଗୁଡ଼ି ଯାଇଥିଲୁ, ଘରର ଘରଣୀ, ଝୁଣୁଆ-କୂଳର ଲକ୍ଷ୍ମୀ । ପଛ ଧାଉଡ଼ି ଘରର ଗୁଲ ଲୋକେ ବୋହୂ ନେଇଛନ୍ତି । ଓରା, ଶେଣି, ଭଙ୍ଗାକାନ୍ଥ ତଳେ ପୋତି ଦେଇଛନ୍ତି । ଠାଏ ଠାଏ ମାଟିକୁଦ । ଗ୍ରେଟ ଗ୍ରେଟ ହୁଙ୍କା । ରୋଷଘରର କାନ୍ଥ ପଡ଼ିଛି । ବଡ଼ବଡ଼ୁଆ ଆସ୍ଥାନ ମାଟିରେ ମିଶିଲଣି । ଗୁଲ ମାଡ଼ ବସିଛି । ଝାଟି-ମାଟିରେ ଆବୋର । ସେଇଠି ଶେଷେଇ । କିଏ ବା କରିବ ?

ତୁଲସୀ ଚଉରା ଠିଆ ହୋଇଛି । ଗଛ ନାହିଁ । ବାଗିଚି ମେଲୁ । ଅରମା ବଢ଼ିଥିଲା, ଶୁଖି ଶୁଖି ଡାଙ୍ଗ ରହିଛି । କ'ଣ ଯେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ଅଛି । ପାଖର ବଉଳଗଛ ଝଙ୍କାଳିଆ ହୋଇ ବଢ଼ି ଉଠିଛି । ସେଇଟି ଅକ୍ଷତ । ସେଇଟି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ।

ସବୁ ଖାଁ-ଖାଁ ଲାଗୁଛି । ଉଦୁଉଦିଆ ଦି ପହର । ପବନ ବହୁଛି ଉଡ଼ାକୁ ଉଡ଼ା । ବିବିଧ ଢେଙ୍କାଳିଆ ଗଛ ଓ ଝଙ୍କାଳିଆ ବଉଳଗଛର ପତ୍ର-ମର୍ମର ଟଣ୍ଡର କାନରେ ବାଜୁଛି, ବିକଳ ବାହୁନା ପରି ।

ସମସ୍ତେ ସେମାନେ ଅଭିଯୋଗ କରୁଛନ୍ତି, ସହକୁ ନାହିଁ, ରହକୁ ନାହିଁ ? ନିଶାଖୋର, ଦରମା, ବିବେକହୀନ ଗେରପ୍ରକୃ ଗୁଡ଼ି ଗୁଲିଗଲୁ ? ଆମେ କେବଳ ତାର ନଥିଲୁ, ତୋ'ର ବି ଥିଲୁ । ଅଧାବାଇଆଟା, ନିଜ ଅବିବେକପଣ ପାଇଁ ବହୁ ଦୁଃଖ କଷ୍ଟ ସହୁଛି । ନିଗୁଟିଆ ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ଘରେ ସାହା-ସୋଦର ନ ଥାଇ ନିଜ ଘରେ ନିଜେ କଇଦ ହୋଇ ସେ ବୋଲି କଟାଇଛି । ପାଞ୍ଚଟି ବରଷ ତଳେ ସେ ଝୁରିଛି, ଖାଲି ଝୁରିଛି, ଝୁରିଛି.....

ଟଣ୍ଡ ନିଜ ଭାବନାରେ ଚମକି ଉଠିଲା । ଝରିଆର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା କି ? ଖୋଜୁଛି କି ଆଉ ?

ସେ ବାରି ପାଖର ଝରକା ନିକଟକୁ ଯାଇଗଲା । ଗୋଡ଼ ଟେକି ଘର ଭିତରକୁ ଚାଲିଲା । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଝରିଆ ସେମିତି ଆସି ବୁଜି ଚିତ୍ ହୋଇ ଶୋଇଛି । ଯେଉଁ ଦରସ୍ତା ଚାନ୍ଦରଟିକୁ ସେ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇଥାଲା, ସେମିତି ସେ ଘୋଡ଼ା ହୋଇଛି । ହାଡ଼, ଚମ, ଶିରଦାଞ୍ଚର ଦେହଟି ବିଛାମାରେ ମିଶିଯାଇଛି । ଛାତି ଉପରର ଚନ୍ଦର ଅଳ୍ପ ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି । ଦେହରେ ଜୀବନର ସୂଚନା । ତଳିଆ ଉପରେ ହାଡ଼ୁଆ ମୁହଁ । କପାଳ ଉପର ଶିଶୁ କାଶି ଯେଉଁଠି । କୋରଡ଼ିଆ ଆଖି ମୁଦ ହୋଇଛି । ଆହା, ଠାକୁରେ ଜାଣନ୍ତି, ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କର ଚାନ୍ଦି ଯୁକ୍ତି ହେବ କି ନ ହେବ ।

ଶବର ପାଇ ବସିଲଠାରୁ ସେ ଉଠି ଆସିଥିଲେ । ଶାଠିଏ ବର୍ଷର ବୟସ୍କ ଲୋକ । ଗୋର ତନ୍ତୁ । ମୋଟା ସୁନ୍ଦର ଦେହ । ସେ ସୁଦର୍ଶନ ଆରୁଖି । ଗନ୍ଧାର ମୁହଁରେ ଉଜ୍ଜଳ ଆଖି । ସେହି ମୁହଁରେ ଟଣି ନିର୍ଭୟର ସତ୍ୟତା ଅନୁଭବ କରିଥିଲା । ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ସଜଳ ଆଖିରେ ଓଲଟି ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଶକ୍ତା ଭିତରକୁ ଆସିଥିଲେ ମଣି ଚନ୍ଦ୍ରଧର, ବିନଳ ନନ୍ଦ ଓ ଅନୁନ ଦତ୍ତ । ଟଣି ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣାମ କଲା ।

ତା' ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ଅରକ୍ଷିତ ବ ସେମାନଙ୍କୁ ଓଲଟି ହେଲା । ପିଲାକୁ ଦେଖି ସେମାନେ ଖୁସି ହୋଇ ହାତ ବଢ଼ାଇଲେ । ଲଜୁଆ ପିଲାଟା ଟଣର ପଛରେ ଲୁଚିଲା ।

ନନ୍ଦେ କହିଲେ, ଠାକୁରେ ତା'କୁ ଦୀର୍ଘାୟୁ କରନ୍ତୁ । ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି । ଚନ୍ଦ୍ରଧର କହିଲେ, ଖୁଣ୍ଟିଆ ପୁଅ, ତା' ଆଖି କହୁଛି ସେ ବିରକ୍ଷଣ ହେବ । ଦତ୍ତ କହିଲେ, ତା' କପାଳକୁ ଦେଖ । ତା'ର ହାତରେ ଏ ଘର ପୁଣି ହସି ଉଠିବ । କିନ୍ତୁ ଆରୁଖି, ଏମିତିଆ ମୁହଁ କେବେ କେଉଁଠି ଦେଖିଲା ପରି ମନେ ହେଉଛି ?

କବିରାଜ କହିଲେ, ସହସ୍ର ଥର ଦେଖିଛ ହେ ଦତ୍ତ ! ଅବକଳ ଛୋଟ ଫଗୁ ଖୁଣ୍ଟିଆ । କେତେ ବର୍ଷ ତାକୁ ହେଲା ମା ?

ଟଣ କହିଲା, ଶିବନଗୁଡ଼ ଶାଠାରୁ ତା'କୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ଚାଲିଲା ।

—ଆଜ୍ଞା । ଶିବଙ୍କର ଦୟାରୁ ତା'ର ଜନ୍ମ । ଭାରି ଭାଗ୍ୟବାନ୍ । ନା କ'ଣ ଦେଇଛୁ ?

—ମୁଁ ଦେଇ ନାହିଁ । ବାପଘରେ ଜନ୍ମ । ସେଠି ମୋ' ଜେଜେମା ତା'କୁ ସେ ଅରକ୍ଷିତଟା ବୋଲି ସେହି ନାମରେ ଡାକୁଥିଲେ । ତା'ର ନା ଦିଆ ହୋଇ ନାହିଁ ।

—ଆଲୋ ବାଇଆଣୀ, ଖୁଣ୍ଟିଆଘର ପୁଅ କାହିଁକି ଅରକ୍ଷିତ ହେବ ? କର୍ପୁର ଯାଇ କନା ପଡ଼ୁଛି । କିନ୍ତୁ, ସେହି କନାର ମୂଲ୍ୟ ତ ଲକ୍ଷେ ଟଙ୍କା ! କ'ଣ କହୁଛ ହେ ନନ୍ଦେ ?

—ତା' ନୁହେଁ କ'ଣ । ମୁଁ କହୁଛି, ଶିବଙ୍କର ପ୍ରମାଦରୁ ତା' ଜନମ । ତା' ନାଁ ଶିବପ୍ରମାଦ ଦେଲେ ଭଲ ।

ଦୟା କହିଲେ, ଭଲ ନାହିଁ ଏ ..

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ଆପଣମାନଙ୍କ କଥା କ'ଣ ଅନ୍ୟଥା ହେବ ? ତା' ବାପାକୁ ବନ୍ଧାନ୍ତୁ କବିରାଜେ ! ଆପଣଙ୍କ ଯଶ ରହିବ । ଆଜି ସକାଳେ ମୋ ଆସିବା ଆଗରୁ କାଣି କାଣି ସେ କୁଆଡ଼େ ପୋଷେ ହେବ ଲହୁ ଉଗାରି ଥିଲେ । ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ । ମୁଁ ପହଞ୍ଚିଲ ବେଳକୁ ଭୟର ବଡ଼ ଚୁରୁର ଗଜିଆ ସରା ସହଚେ ତା'କୁ ବାରିଆଡ଼ ଅରମା ଖାତରେ ପକାଇ ଘର ପରିଷ୍କାର କରି ଦେଇଥିଲା ।

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କହିଲେ, ଗଜିଆ ମତେ ସେ ଖବର ଦେଇଛି । ଏ ରୋଗ ସେଇଆ । ତେବେ, ଡରିଲେ କି ଦୁଃଖ କଲେ ଲାଭ ନାହିଁ । ଜଣାପଡ଼ିଲା ଦିନରୁ ଝରିବାକୁ ବହୁତ ଆଗରୁ ବଡ଼ଡ଼ାକ୍ରୁରଖାନାକୁ ନେଇଯିବା ଉଚିତ ଥିଲା । ବଳେଇ ପଡ଼ିବାରୁ ମୁଁ ଜାଣିଲି । ଭଗବାନ ଭରସା । ହାଉଲେ ହାଉଲେ ଭଲ ହେବ । ଯେଉଁ ବଟିକା ପଠାଇଥିଲି, ସେଇଆକୁ ଖୁଆଅ । ଫିଇବାକୁ ଖିର ଦିଅ । ...

—ବଟିକା ଚିଲୁ ନାହାନ୍ତି କି ଖିର ତୋକୁ ନାହାନ୍ତି । ମୁଁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲ ବେଳକୁ ଖରା ପଡ଼ି କେତେ ଦିନ ହୋଇଥିଲା । ସେତିକିବେଳୁ ରହୁରହିବା ସେ ଖାଲି କାନ୍ଦୁଛନ୍ତି ।

—ହେଉ, ମୁଁ ଦେଖେ...

କଅଁଳଗାଧୁଆ ବେଳ । ସେଇ ଦାଣ୍ଡଘରେ ବିକଳ ନନ୍ଦେ କହିଲେ, ବୁଝିଲି ଚଉଧୁରୀଏ, ସେ ଝରିବାରୁ ସେ ଟଣ୍ଡାପରିକା ସଙ୍ଗସହକ୍ଷୀ ସତା ବୋହୂଟିକୁ ଯେଉଁ ବାରହାଜସ୍ତା କରିଥିଲା, ଶେଷକୁ ଅସଜ ଝିଅଟାକୁ ମାଡ଼ ମାରି ଘରୁ ଡକ୍ତି ଦେଲା, ଆମ ଘରଣୀଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଛି...

—ହ ନନ୍ଦେ, ଗେରସ୍ତ ହୋଇ ଘରଣୀ ନାମରେ ଅପବାଦ ବି ଦେଲା ହୋ ! ଲଢ଼ିକା ନାମା କ'ଣ କହିବେ, ଆମ ଘରଆଡ଼େ ଧୀର ବି କହୁଥିଲେ । ଜାଣିଲି ନା ଦହେ —

—କିଏ ନ ଜାଣେ ? ଛଇଲୀଠାରୁ ଶୁଣିଛି ! ଲେଉଟଗୁଡ଼ କହୁଣୀକୁ ବୋହୂଲବେଳେ ଚଣ୍ଡାଳ ଅନୁଜାପ କରୁଛି ।

ସେମାନେ ଦାଣ୍ଡଘରେ ହିଁ ରହୁଲେ । ଭଲମନ୍ଦ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ । ଟଣ୍ଡା କାନରେ ଯେତିକି ପଡ଼ିଲା ସେତିକି । କବିରାଜଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସେ ଝରିଆ ଥିବା କୋଠାଘରେ ପଶିଥିଲା । ଶିବପ୍ରମାଦ, ଜେଜେମାନେ ଯେଉଁ ନୂଆ ନାମ ଦେଇଛନ୍ତି, ତା'ର ଅଧିକାଂଶ ପିଲଟି, ଟଣ୍ଡାର ପିତ୍ର ଧରିଆଏ । ପଲଙ୍କର ପଛ

ବାଡ଼ାକୁ ଆଉଜି, ପିଠି ତଳେ ତଳିଆ ଭାସି ଦେଇ, ଝରିଆର କଳାଳ ଆଖିରୁକି ପଡ଼ିଥାଏ ।

କବିରାଜଙ୍କର ସ୍ଵର ଶୁଣି ସେ ଆଖି ଖୋଲିଥିଲା । ଧୀରେ ଧୀରେ ଧରଣର ହାତ ଯୋଡ଼ି ନମସ୍କାର କଲ ।

କବିରାଜ ହସ ହସ ହେଲେ । ନନ୍ଦିଲେ, ଖୁବ୍ ଭଲ ଅଛୁ ଝରିବାବୁ !

ସେ ନାଡ଼ି ଦେଖିଲେ । ଆଖିପତା ଟେକି ଦେଖିଲେ । ପୁଣି କହିଲେ ବଡ଼ ପାଟିରେ, ଖୁବ୍ ଭଲ ଅଛୁ । ସେଇ ବଟିକା ଦିନକୁ ତିନୋଟି କରି ଆଉ ଦିନ ଦିନ ଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା' ପରେ ପରକ୍ଷା କରି ମୁଁ ଔଷଧ ବଦଳାଇବି ।

କବିରାଜେ ଆଶ୍ଚାସନା ଦେଇ ବଢ଼ାପୁ ନେବା ଆଗରୁ ଦାଣ୍ଡ ଦ୍ଵାର ପାଖରେ ଅଟକି ଗଲେ । ବିକଳ ନନ୍ଦେ, ମଣି ବଉଳୁଣୀ ଓ ଅର୍ଜୁନ ଦାଣ୍ଡ ଦାଣ୍ଡକୁ ଓଲଟାଇ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ କ'ଣ ଆଲୋଚନା କରୁଥିଲେ ।

କବିରାଜ ଅଶ୍ରୁମୁଖୀ ଟଣକୁ ନନ୍ଦିଲେ, ଅବସ୍ଥା ଭୁ ନିଜେ ଦେଖୁଛୁ ମା ! ଚକିତା କରୁଛନ୍ତି, ଯାହା ଠାକୁରଙ୍କର ଇଚ୍ଛା । ଆଜି ନ ଥିଲେ ହରପ୍ରସାଦ ରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଜି ଥିଲେ ସ୍ଵପ୍ନ ? ନାସ୍ତୁଷ୍ଟ ବି ନେଇପାରିବେ ନାହିଁ ।

—ମୁଁ କି ବୁଝି କରିବି କହ !

—ଆମେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଉଛୁ, ପାଞ୍ଚବର୍ଷ କାଳ ତତେ ନ ଖୋଜି ନ-ପୁଛି ଏବେ ସେ ତକାଇ ଆସିଲା କାହିଁକି ? ତୁ ବି ଆସିଲୁ କାହିଁକି ? ଓଷ୍ଟି ଗାଆଁର ଲୋକଙ୍କ ଚୁଣୁରୁ ଆମେ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ଶୁଣୁଥିଲୁ । କୁସି ହୋଇଥିଲୁ ମା !

ଟଣର ହୃଦୟ ଫେଲ । ସେ ପୁଣି ପଚାରିଲା, ମୁଁ ଏବେ କଅଣ କରିବି ?

—ସେବା । ରୋଗୀକୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଏକୃଷ୍ଟିଆ ବସ୍ତ୍ରାମ ନେବାକୁ ଗୁଡ଼ିଦେବୁ । ବେଶି ରଜସ୍ୟ ହୋଇ ରୋଗୀ ପାଖରେ ସାଙ୍ଗି ହେବା ତୋ'ର ମୋଟେ ଉଚିତ ନୁହେଁ । ପିଲାଟିକୁ ସେ ଘରକୁ ଛାଡ଼ିବା କଦାପି ଠିକ୍ ହେବ ନାହିଁ । କ'ଣ ତା' ନା—?

—ଆପଣମାନେ ତ ଆଜି ଦେଲେ...

—ହଁ, ଶିବପ୍ରସାଦ । ଖୁଣ୍ଟିଆ ବଣର କୁଳପ୍ରସାଦ । ତା'କୁ ଟିକିଏ ଦୂରେଇ ରଖିବୁ ।

ବାରିଆଡ଼େ ବଉଳଗଛର ତଳେ ବସି ଟଣ ସଟଣାକୁ ମନେ ପକାଉଥିଲା । ତା'ର ଭିତରୁ, ଦୋ'-ଦୋ' ପାହୁଆ ମନ, କବିରାଜଙ୍କର ଆତଙ୍କ ବୋଲା ଉପଦେଶ, ଆଉ ଏହି ଲକ୍ଷ୍ମୀଛଡ଼ା ଘରର ପରିବେଶ ସମସ୍ତେ ସେପରି ତା'କୁ ଡରାଇ-ଥରାଇ କହୁଥିଲେ, ଆଲୋ ସାହାସିନୀ, ବାଇଆ ବାଉଳ ଯାରି ତ ପଲାଇ ଆସିଲୁ, ନିଜକୁ ନିଜେ ଅଠାକାଣିଆରେ ପକାଇ ଛଟପଟ ହେଲୁ, ନିଜକୁ ଓ ଶିଳ୍ପଟିକୁ ମହା-ବିପଦର ଆ-ଭିତରୁ ଏବେ ବଞ୍ଚାଇବୁ କିପରି ?

ପଳା, ପଳା, ପଳା,...

କୁଆଡ଼େ ? କୁଆଡ଼େ ?...

ସବୁ ବାଟ ସେ ରୁଲୁ ଆସିଛି । ଅଳକ୍ଷଣା ଝିଅ ତା' ଉପରେ ଶେଷ ଆକୋଶ ସାଧୁବାକୁ ହକାର ଆଣିଛି । ରୁଲୁପଣା ବାଉଁଶଟୋକାଟା ଭର୍ତ୍ତୀ ଗୋଟାଗୁଡ଼ିଏ ଆପଣାର ହୋଇ ତା'କୁ ଭୁଲାଇ ଆଣିଛି । ଗଲ କୁଆଡ଼େ ? ତା'ର ଦେଖା ଦର୍ଶନ ନାହିଁ ।

ଭର୍ତ୍ତୀର ସାନ ପୁଅଟିଏ, ଏଗାର ବାର ବର୍ଷର ପିଲା ରାଜିଆର ପାଖରେ ଦାଣ୍ଡ ପରେ ଟଣ ତାର ପୁଅକୁ ଛୁଡ଼ି ଆସିଥିଲା । କଣ୍ଢେଇଗୁଡ଼ିକ ଧରି ସେ ଖେଳୁଥିଲା । ସେ ତା'ର ପେ-କାଳି ଫୁଲିବାକୁ, ବେଙ୍ଗବାଜା ବଜାଇବାକୁ ଉଛୁଳି ହେଉଥିଲା ।

ଟଣର କାନରେ ପେକାଳିର ଶବ୍ଦ ବାଜିଲା । ସେ ଲଣ୍ଡଭଣ୍ଡ ହୋଇ ବାରିଆତୁ ଧାଇଁଆସିଲା । ତା'କୁ ସେ ବାରଣ କରିବ । ଶବ୍ଦରେ ରୋଗୀର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବ ।

ରୋଗୀସଦା କୋଠସର କବାଟକୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ଠେଲି ଭିତରକୁ ଚାହିଁଲା । ପଡ଼େ, ଝିଅ ହଲଚଳ ହେଉଛି । ଆଖି ଖୋଲିଛି । ହାତ ଭର ଦେଇ ଉଠିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଟଣ ପାଖକୁ ଯାଇ ତାକୁ ଉଠାଇ ବସାଇଲା । ତା' ଦେହର ତାତି ଅନୁଭବ କଲା । ମନକୁ ମନ କହିହେଲା, ଜର !

ଝିଅ ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ନାହିଁ କଲା । ମୁହଁ ଖୋଲି କହିଲା, ତାତି ବରାବର ରହୁଛି । ଏ ରୋଗର କୁଆଡ଼େ ଏଇଆ ଲକ୍ଷଣ । ପେକାଳି କିଏ ବଜାଉଛି ?

—ଚଗଲାଟା, ତମର ପୁଅ । ମନା କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲା ।...

—ନା, ମନା କର ନା । ମନ ଖୁସିରେ ବଜାଉ । ମୁଁ ତା'ର କିଛି କରି ନାହିଁ । ଅଳିଅର୍ଦ୍ଦାଳି ସବୁ ନାହିଁ । ଚାଲିବେଳେ ବର୍ଷ ମୁଁ ତା'କୁ ଝୁରିଛି । ଜାଗି ଜାଗି ସପନ ଦେଖିଛି ଟଣ । ମେହ ସପନରେ ତାକୁ କୋଳରେ ଧରିଛି । ତା' ମୁହଁରେ ବୋକ ଦେଇଛି ।

ଟଣ ପଲଙ୍କ ଉପରେ ବସି ତଳକୁ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇଲା । ଝିଅଆର ଗୋଡ଼ ଆଉଁସି ପରୁରିଲା, ଶୀର ଦ' ଡୋକ ପିଇବ ନାହିଁ ? ଔଷଧ ଯାଇଁ ସଞ୍ଜରେ ସିନା ଖାଇବ ।

ବେଙ୍ଗବାଜା ବାଜି ଉଠିଲା । କାନ ଅତଡ଼ା ପକାଇଲା । ଝିଅ କାନେଇଲା, ପରୁରିଲା, କିଏ ସେ ?

—ସେଇ ତମର ପୁଅ । ଚଗଲା ହୋଇଛି । ମୋ' ଜେଜେମା'ଙ୍କର ମୁହଁବଡ଼ା । ତାଙ୍କର ଡରରେ ତା'କୁ ଆକଟ କରିପାରେ ନାହିଁ । ବାପ ଓ ଜେଜେଙ୍କ ନାମ ସିନା ଜାଣେ, ଦେଖିବାକୁ ସେ ଅଜଟ ଲଗାଏ । ଦେଖି ନାହିଁ ତ, ବାପର ସ୍ନେହ ଓ ଶାସନ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତାକୁ ମନା କରି ଦିଏ ।...

— ଆଉ ଟଣ ! ସେ ମନ ଖୁସିରେ ଖେଳୁ । ତା’ ଖେଳ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ, ଆଉ ତ ଦେଖିବି ନାହିଁ, ମୁଁ ଜାଣି ସାରିଲିଣି—

—ହୁ, ସେମିତି କହନା । କବରଜ କହଗଲେ, ତମେ ଭଲ ହୋଇଯିବ, ପୁଣି ତମର ଆଗଦେହ ଫେରିପାଇବ ।

ଝରାର ଦ୍ଵାଡ଼ୁଆ ମୁହଁରେ ଶୁଖିଲା ହସ । କହଲ, ଗୁରବର୍ଷ ହେଲ ତାଙ୍କର ସେଇ ଏକା କଥା । ଭଲ ହେବାକୁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲି । ତୋ’ କଥା ମାନି ମୁଁ ରହିଥିଲି । ତତେ ଆଣିବାକୁ ନିଜେ ଯାଇଥାନ୍ତୁ, ନେଇ ଆସିଥାନ୍ତୁ । ବସ୍ତବାର ଆଶା ମୋର ଭୁଟିଲା । ତେଣୁ ଗାଡ଼ି ପଠାଇଲି... ।

—ମୁଁ ଚଣ୍ଡାଳୁଣୀ ନିଜେ ନ ଆସିଲି ଯାହା ।

—ଆସିଲୁ ତ, ମୋ’ ମନକାମନା ପୂର୍ଣ୍ଣହେଲା । ପୁଅଟିର ମୁହଁ ମୁଁ ସପନିଆ ଅନୁମାନରେ ଦେଖୁଥିଲି । ଅବକଳ ତୋ’ର ମୁହଁ । କିନ୍ତୁ, ସେ ଆଶ୍ଚର୍ୟ ସୁନ୍ଦର । ତା’ର ପାଇଁ ବଞ୍ଚିବାକୁ ମୋ’ର ମନ ହେଉଛି ଟଣ !

—ବଡ଼ ଠାକୁରେ ମୋ’ ଗୁହାରି ଶୁଣିବେ । ତମେ ଝାଡ଼ୁଝୁଡ଼ୁ ହୋଇ ଉଠିବ । ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ।

—ସତେ ଲୋ ଟଣ, ନୂଆକରି ଆଜ ଦେଖିଲପରି ମୁଁ ମଗ୍ଧ । ନୂଆ କରି ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ମୋର ଆଗ୍ରହ ହେଉଛି...

—ସେଇଆ ହେବ ।

—ନାହିଁ, ନାହିଁ ଲୋ ଟଣ, ମୋ’ ବୋଉ ମତେ ଗୁଡ଼ିଆଇବ ନାହିଁ । ମୋ’ ଦୁଃଖ ସେ ସହ୍ୟପାରୁନାହିଁ । ସେଥିରୁ ନିଜେ ମୋ’ ପାଖକୁ ସେ ଚାଲିଆସୁଛି । ମତେ ସେ ଡାକୁଛି, ମତେ ଆରମ୍ଭ ଦେଉଛି । ତୁ କହୁଛୁ ସପନ, ମୁଁ କହୁବି ସତ୍ୟ...

—ମଣିଷ ଭୋଗରେ ପଡ଼ିଲେ ସେମିତିକା କେତେ କେତେ ସପନ ଦେଖେ । ମିଛୁମିଛୁକା ରୂପ । ମନର ଧାରଣା । ତମେ ଆଉ ଗପ ନା’ । ଶ୍ରୀର ଦ’ ଡୋକ ପିଇବ ନାହିଁ ?...

—ଆଶା ।...

ଟଣ ମନ ଖୁସିରେ ଉଠି ଆସିଲା । ତରତର ହୋଇ ଭଙ୍ଗା ଶ୍ଵେତବସ୍ତ୍ରର କବାଟ ଖୋଲିଲା । ଚୁଲି ଉପରେ ଶ୍ରୀର ଦ୍ଵାଣ୍ଡି ଘୋଡ଼ାହୋଇ ରଖା ହୋଇଥିଲା । ପଣି ଯାଉଣୁ ସେ ତମକ ଉଠି ଦ’ ପାଦ ଧରେଇ ଆସିଲା । ଚୁଲି ପାଖକୁ ଦ’ ଚନ୍ଦ୍ର ଦ୍ଵାତ ଅନ୍ତରରେ ମାଟିଆ ରଙ୍ଗର ବୁଡ଼ା ଗୋଖର ସାପ ମୁଠୁଣିଏଁ ଉଷରେ ଡ଼ାଟା ଟେକିଛି, କିନ୍ତୁ ଲହଲହ ।

ସେ ପାଟି ଖୋଲିଲା ନାହିଁ । ଗୋଡ଼ରୁ ମୁଣ୍ଡଯାଏ ତା’ର ଦେହ ଥରି ଉଠିଲା । ପାଟି ଅଠାଅଠା । ଭାବଲା, ସ୍ଥାନଟା କେତେ ଭୟଙ୍କର ବିପଦିଆ ହୋଇଛି । କେଉଁ ବାଟରେ ସେ ପଶିଲା ? ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ସେହି ମରଣର ଦୂତ ନାଗ ହୁଁ ଦେଲା ।

ସେ ଡାକା ନୁଆଁ ବାରିକଡ଼ର ଝାଟିମାଟି-କାଢ଼ ତଳର ଡାଙ୍ଗବାଟେ ଗଲି ଧୀରେ-ଧୀରେ ପଦାକୁ ଗୁଲିଗଲି ।

ଟଣ ଶ୍ରବଣ, ଗ୍ରେଟ ପିଲଟିକି ଧରି କପରି ସେ ଏହି ଅରମା ଭୁଇଁରେ ଚଳିବ ?

ଟଣର ମନ ଖୁସି ଯେ ସେ ଝରିଆକୁ ଅଧବେଲୁଏ ଶ୍ରୀର ଢୋକାଇ ପାରିବ । ସେ ତା'ର ମୁହଁ ପୋଛୁ ଦେଲା । ଲମ୍ବାଲିଆ ଅଠା ଅଠା ଅଡ଼ୁଆ କେଶକୁ ପାନଆଁରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ସଜାଡ଼ି, ପଛ ପାଖକୁ ଓଲଟାଇ କୁଣ୍ଡାଇ ଦେଲା । କାନ ଡେରିଆଏ ଶିବପ୍ରସାଦର ପାଟିଢ଼ଣ୍ଡ ଓ ବେଳେ ବେଳେ ପେଁକାଳି, ଆଉ ବେଙ୍ଗ-ବାଇଦ ଉପରେ । ଗୁଡ଼ି ଦକ ଦକ । ଚଞ୍ଚଳ ପିଲଟା । ଦାଣ୍ଡରୁ ଧାଇଁ ଆସି ବାରିପଟକୁ ଗୁଲି ଯିବ ନାହିଁ ତ ?

ସତକୁ ସତ ସେ ଧାଇଁ ଆସିଲା । ଟଣ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଝେଆପାଖରୁ ଆସି କୋଠରୀ ବାହାରେ ତା'ର ହାତ ଧରି ଅଟକାଇଲା । କହିଲା, ତେଣିକି ଯାଆନା । ବାରିଆଡ଼କୁ ଯିବୁ ନାହିଁ ରେ, ସେଠି ଗୋଟାଏ ବୁଢ଼ା ନାଗସାପ ଦେଖିଲି । ବହୁତ ବଡ଼ ।

ଅରକ୍ଷିତ କହିଲା, ତତେ କିଏ ଖୋଲୁଛି । ଶୁଣିଆ ତା'କୁ ମନା କରି-ଦେଲା ।

—ଖୋଳିଲେ ଖୋଲୁ, ମୁଁ ଯାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ତୋ' ବାପାଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଅଛି । ଆ, ଭିତରକୁ—

ଟଣ ତା'ର ହାତ ଧରି ଘରଭିତରକୁ ନେଲା । ପଲଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ କରାଇଲା । ପିଲଟି ଏଥର ତା'ର ଦୋରର ପଛରେ ଲୁଚିଲା ନାହିଁ । ଶ୍ରେଣୀ ନାପାର ହାଡ଼ୁଆ ମୁହଁକୁ ବଳବଳ କରି ଚାହିଁ ରହିଲା । ସେ ହତାଶ ହୋଇଥିଲା । ସ୍ତେ ବାପା ତା'କୁ କାଖ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଖେଳାଇ ନରୁଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଖେଳଣା କି ଆଉ କିଛି କଣି ଦେବନାହିଁ । ସ୍ତା'ର ତଙ୍ଗା ଘର, ଅରମା ଡ଼ହ । ମେଧରେ ନାଗସାପ ଅଛି । ତା' ବାପା ଅଲେଖର ବାପାଙ୍କ ପରି ନୁହେଁ ।

ଟଣ କହିଲା, ତୋ' ବାପାଙ୍କ ଦେହ ଭଲ ନାହିଁ ରେ ଧନ ! ସେ ଭଲ ହୋଇ ଯିବେ । ତତେ କାଖ କରିବେ । ବୁଲାଇ ନେବେ । ତୁ ଯାହା ମାଗିବୁ ସବୁ ଦେବେ । ସେ ତୋ'ର ସୁନାବାପ । ତୁ ତାଙ୍କର ସୁନାପୁଅ । ନୁହେଁ କି ଧନ ?

ଅରକ୍ଷିତ ଉତ୍ତର ଦେଲା ନାହିଁ । ଟଣ୍ଡା ତାର ଚକ୍ର ଧରି ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ସାମାନ୍ୟ ଟେକିଦେଲା । କହୁଲା, ଧନ ରେ, ତୁ ଆଉ ସେ ପୈତଳୀ ଫୁଲଟିକୁ ନାହିଁ । ସେ ବାଳା ଶୁଣିଲେ ବୁଢ଼ା ନାଗଟି ପୁଣି ଆସିବ ।

ବେଶ୍ୟା ନିଜଭୁଲ ଆସିରେ ଅବକ୍ଷିତକୁ ଚାହିଁ ରହିଥିଲା । କଙ୍ଗାଲର ମୁହଁରେ ହସିଲା ଭାବର ଫିକା-ପାଣିଟିଆ ରଙ୍ଗ ବୋଲି ହୋଇଥିଲା । ସେ ରଙ୍ଗ ଉଠିଯାଇଗଲା ।

ସେ କହୁଲା, ଗୋଟାଏ ନୁହେଁ, ଆଉ କେତେ ସାପ, କ' କ' ଜାତିର, ଭଜା ଡିହରେ ଅଛନ୍ତି । କେତେ ଅର ଦେଖିବୁ । ପିଲାକୁ ଧରି ତୁ କୋଉଠି ରହିବୁ ? ସାମନାର ଘର ବଖାଣରେ ଆଳୁଚମାଳୁଟି କେତେ କ'ଣ ଏଣୁତେଣୁ ଭରତି । ଗୁଡ଼ାଏ ଗୁମ, ଧାନ, ମୁଗ, ବିରି ଓଳିଆ । ମୂଷା ଗାତ ପତ ପତ । ଅସଖ୍ୟ ମୂଷା । ତାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ସାପଗୁଡ଼ା ଆସୁଛନ୍ତି । ସଫା କରିବାକୁ ମୋ'ର ଶକତି ନାହିଁ । ଭଅଁରକୁ ବେଳ ମିଳୁ ନାହିଁ—

ଟଣ୍ଡା କହୁଲା, ଆଜି ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ, କାଲି ଦୋଳପୁନେଇ, ସେଇଠୁ ହୋଲି ଯେ...

ତା' ଘରରେ କଥା ଅଟକିଲା । ମନ କ୍ଷଣକରେ ଛୁଟିଗଲା ରତନପୁରକୁ । ସଞ୍ଜସୁଦ୍ଧା ଚଇତନଭାବ ଫେରି ଆସିବେ । ଆଗରୁ ଅତ୍ୟୁଦ ମନ୍ଦିରା ସବୁ ଶୁଣିଥିବେ, ସବୁ ଜାଣିଥିବେ । କେଜେମା ଗହଣାର ପୂଜା ତାଙ୍କୁ ଫେରାଇ ଦେବେ । କିଏ କାହାକୁ କ'ଣ ପଚାରିବେ ? ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ଥିବ ନ ଥିବାରୁ କାହାକୁ ସେ କ'ଣ କହି ଆସିବୁ । ତା'ର ମନେ ନାହିଁ । କି ବରୁଣ ସେମାନେ କରିବେ ? ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ଚଇତନ ପାଶେ ନିଜ ଗାଡ଼ିରେ ତା'କୁ ନେବାକୁ ଆସିବେ କି ? ସଙ୍ଗରେ ଥିବେ ମନ୍ଦିରା !

କି ବୁଦ୍ଧି କରିବ ? ଗୋଟାଏ ସାମାନ୍ୟ ସାପସରୀର ନିରକ୍ଷିଆ ଧାନରେ ଫୋପାଡ଼ି ସେ ଚାଲିଯାଇ ପାରିବ ? ଘିଘରରେ ତା'କୁ କିଏ ଠାବ ଦେବ ? ଦୁନିଆଁର ଲୋକେ, ପିଲାଛୁ ବୁଢ଼ାଯାଏ, ତା' ଆଡ଼କୁ ଆଖୁ ଘେଷାଇ କ'ଣ କହୁଥିବେ ?

—କ'ଣ କହୁଥିଲୁ ଟଣ୍ଡା, ତୁମ ରହିଲୁ ଯେ !

ଟଣ୍ଡା ଚିହ୍ନଟି ଚାହିଁଲା । କହୁଲା, ହୋଲି ସରିଲେ ଯାଇଁ ମୂଲିଆ ମିଳିବେ । ଘରଦ୍ୱାର ସଫା କରାଇବ । ନଇଁଲା ଚାଲକୁ ଉଠାଇବ । ବାରିପାଖ ପରିଷ୍କାର କରାଇବ । ଏ ଘର ପୁଣି ହସି ଉଠିବ । ବିପଦ ଭୟ କଟିଯିବ ।—

—ଢିନି ଢିନି ! ଢିନି ରାତି !

—କ'ଣ ହେଲା ? ତାଣ୍ଡା ଘରେ ପିଲାକୁ କୋଡ଼େ ପୁରାଇ ମୁଁ ଆବୋର ଶୋଇବି । ତମେ ଚନ୍ଦ୍ରା କର ନାହିଁ । ତମ ପୁଅକୁ ନୋହଲେ ମୁଁ ଜଗି ବସିଥିବି । ମୋଟେ ଢିନିଟି ରାତି ମ, ଆଖିର ପଲକ ପଡ଼ିଲା ପରି କଟିଯିବ ।

ଝରଣା ଗୁମା ରହିଲା । କ'ଣ ବସୁରୁ ଥିଲା । କାଣିବାକୁ ଲାଗିଲା । ଗୁମାରେ ଦୃଢ଼ି ଦୁବଳ ହାତ ଗୁମି ମୁହଁ ବକୃତ କଲା । ଟଣା ଅରକ୍ଷିତକୁ ଗୁମା ପଲଙ୍କ ଉପରକୁ ଉଠିଲା । ଝରଣାର ପିଠି ଆଉଁସି ଦେଲା । ଅତି କଷ୍ଟରେ ଝରଣା ତା'ର କାଶର ତୋଡ଼ ଅଟକାଇ ଧଇଁସାଇ ହୋଇ ସଲଖି ବସିଲା । କିନ୍ତୁ ସମୟ ପରେ ଟିକିଏ ଗୁମା ଅନୁଭବ କଲା । କାକୁମ୍ଭ ପିଲଟିଆଡ଼କୁ ନିକଳିଆ ଆଖିରେ ଚାହିଁଲା । କହିଲା, ମୋ' ବାପାରେ, ତୁ ଯା' । ପଦାରେ ସେଇ ରାଜିଆ ପାଖରେ ଖେଳୁଥା ।

ଟଣା କହିଲା, ଯା' ଧନ ! ବାରି ଆଡ଼କୁ ଯିବୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ ତତେ ଭୋକ କଲଣି । ଏଠୁ ଗଲେ ତତେ ଚୁଆ କଦଳୀ ଖୁଆଇ ଦେବ ।

ଅରକ୍ଷିତ ସବୁ ବାହାର ଦାଣ୍ଡକୁ ଛୁଟି ପଳାଇଲା ।

ଝରଣା କହିଲା, ରାଜିବାକୁ ବେଳ ପାଇଲୁ ନାହିଁ । ସୁବଧା ନାହିଁ । ପିଲଟିକୁ ଉପାସ ରଖିଲୁ । ନିଜେ ଉପାସ ରହିଲୁ ?

—ତମେ ଚନ୍ଦ୍ରା କର ନାହିଁ । ରାତିକ ମୁଁ ବଳେ ରାଜିବ । ପିଲକୁ ଯାହା ହେଲେ ଖୋଇଛୁ ।

—ତନି ଦନ ! ମୋ' ପାଇଁ ତନି ଦନର ଯନ୍ତ୍ରଣା ! ସହ ପାରିବ ? ରହ ପାରିବ ? ଟଣା, ତୁ ଆସିବୁ ବୋଲି ମୋ'ର ବଶାସ ନ ଥିଲା । ତତେ ଗୁମାସତ ଦେଲି ବୋଲି ନ କହି ତା' ଠାରୁ ଆନ୍ତର ନିଷ୍ଠୁର କାମ କରିଥିଲି । ତୁ ଅନ୍ୟ ସଂସାର ନ କରି ମତେ ଚାହିଁ ବସିଛୁ ? ଆସିଛୁ, ସେତିକି ମତେ ମୋ' ରୋଗ-ଯନ୍ତ୍ରଣାରୁ ବଳି ଅଧିକ କଷ୍ଟ ଦେଉଛୁ ।—

ଟଣା ତା'ର ପାଦରେ ମୁଣ୍ଡ ଥୋଇ ଅଶ୍ରୁ ଢାଳିଲା । ମୁଣ୍ଡ ଉଠାଇ ଅଶ୍ରୁଭର ଆଖିରେ ତା' ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ କହିଲା, ସେପରି କହିନା । ତମ ପାଖରୁ ଦନଟିଏ ମୁଁ ଅଲଗା ରହୁ ନାହିଁ ମ ! ତମର ପୁଅ ଏଇ ଶିବ-ପ୍ରମାଦ ଅରକ୍ଷିତ ଭିତରେ ମୁଁ ତମକୁ ଦେଖୁଥିଲି । ତମେ ବହୁତ ଗପିଲଣି । ଆଉ ଗପନା । ସୁନା ପିଲପରି ଶୋଇ ପଡ଼ିଲ ଟିକିଏ ?

—ଶୋଇବ । କେତେ ତ ଶୋଇବ, କିଏ ମୋ'ର ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ପାରିବ ? ଗପିବାକୁ ମୋ'ର ବେଳ କାହିଁ ?

ଝରଣା ହାତ ଅଣ୍ଟାଲି ତଳିଆ ତଳୁ ଚାରି ମୁଠିକ ଆଣିଲା । ଟଣାର ହାତରେ ଥୋଇଲା । କହିଲା, ନେ ରଖ । ଖାଲିପଡ଼ୁଥିବା ସିନ୍ଦୂର ଓ ସେଇ ଆବର୍ଜନାଭର ପର ଦା' ବଖରାର ଚାରି । ସେଇ ବଡ଼ ଚାରିଟି, ଯହିଁରେ ସୁତା ବନ୍ଦା ହୋଇଛି, ସେଇଟା ସେ ହଲଦିଆ ଟିଣ-ବାକ୍ସର । ସେଇଥରେ ପୁଅ-ପୁରୁଷଙ୍କ ସମ୍ପତ୍ତିରୁ ସେତିକି ବାକି ଅଛି ତା'ର ପଟା, ପାଉଁର ଅଛି । ବିକଲ ଭୁଇଁର କିଛି ଟଙ୍କା ବି ଅଛି ।

—ମତେ କାହିଁକି ଦେଉଛ ?

—ଆମର ପୁଅ ଶିବପ୍ରସାଦର ସେତକ ସମ୍ବଳ । ଯାହା ଅଳ୍ପ ସେତକରେ ସେ ସୁଖରେ ଚଳିବ ଟଙ୍କା ! ଏଗାରମାଣିଆଁ ସୁନାଥାଳ ହେବାକୁ ଯାଉଛି । ମଣି ଚଉପୁରୀ, ବକଳ ନନ୍ଦ, ଅର୍ଜୁନ ଦାସ, କବିରାଜ, ଆଉ ଅନ୍ୟମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କର ତା’ ଉପରେ ଆସି । କାହାରି କଅଁଳ ଗୁମ୍ଫା ଶୁଣିବୁ ନାହିଁ ଲେ, ମୋ’ ପରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାସ କରିବୁ ନାହିଁ । କେଉଁ କାଗଜରେ ଟିପିଗଛୁ ଦବୁ ନାହିଁ କି ଦସ୍ତଖତ କରିବୁ ନାହିଁ । ସେତକ କଲେ ପିଲାଟି ବେକରେ ଜାଣି ରୁ ଛୁଣ ଚଳାଇବୁ ।...

ଏଇଥପାଇଁ ତତେ ମୁଁ ଡକାଇଥିଲି । ତୁ ଏଥର ଯା’ ଟଙ୍କା, ପିଲାଟି ଯହୁ ନେ । ମୁଁ ଯାହା କହୁବାର କହୁ ଯାଉଛି । ଏଣିକି ଶୋଇବ । ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇ ପାରିବ ।...

ଝରଣା ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇଲା । ଟଙ୍କା ତା’କୁ କଣେଇଁ ଶୁଆଇଲା । ପଦାକୁ ଆସି କବାଟ ଆଉଜାଇଲା । ଆଖିରୁ ଲୁହ ପୋଛୁଣୁ କବିରାଜଙ୍କର ଆଶ୍ୱାସନା ତା’ର ମନେ ପଡ଼ିଲା—ଝରଣା ଖୁବ୍ ଭଲ ଅଛି । ଧୀରେ ଧୀରେ ସେ ଆଶ୍ୱେଷ୍ୟ ହେବ । ଆଗର ଦେହ, ଆଗର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଫେରିପାଇବ ।

—୧୯—

ଦାଣ୍ଡପିଣ୍ଡାରେ ସୁନା ବଡ଼ଉଣୀ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲା । ତା’ ସଙ୍ଗରେ ଆସିଥିଲେ ତା’ର ଦୁଇ ପୁଅ । ବଡ଼ଟିର ନାମ ଶିବଚରଣ । ସାନଟିର ନାମ ଟଙ୍କାକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ବଡ଼କୁ ଆଠ ବର୍ଷ ହେବ । ସାନଟିକୁ ପାଞ୍ଚ । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ସେମାନେ ଅରକ୍ଷିତ ମଙ୍ଗେ କଣ୍ଢେଇ ଖେଳୁଥିଲେ । ପାଖରେ ଗଜଆ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । ସୁନା ଟିକିଏ ଦୂରରେ ବସି ଶୁଣି ରହୁଥିଲା ।

ଟଙ୍କାକୁ ଦେଖି ସେ ଉଠିଲା । ପାଖକୁ ଆସିଲା । ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଓଲଟି ହେଲା ।

ଟଙ୍କା ମଣିଲା, ସେ ଉପହାସ କରୁଛି । ତା’ ପାଦ ପଛେଇ ଆସିଲା । ସୁନା ଉଠି ଠିଆ ହେଲା । ଆଗ ବଳିପଡ଼ି ହସହସ ହୋଇ କହିଲା, ଖବର ପାଇ ଦେଖିବାକୁ ଧାଇଁ ଆସିଲି ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ପୁଅ ଦିହେଁ ବି ଆସିଛନ୍ତି । ଝିଅକୁ ତା’ ବାପ ପାଖରେ ଛାଡ଼ି ଆସିଛି । ଭାରି ଆଦରରେ । ଆରେ ଟୁନା-ମୁନା, ମା’ଙ୍କୁ ଓଲଟି ହୁଅ । ଆସ ରେ—

ସେ ଦିହେଁ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ପଛରେ ଅରକ୍ଷିତ ।

ଟୁନା ମୁନାଙ୍କୁ ଅନୁକରଣ କରି ଅରକ୍ଷିତ ବି ତଳେ ମୁଣ୍ଡ ଲଗାଇଲା ।

ଟଙ୍କା ହସିଲା । ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତା’ର ମୁହଁରେ କେଉଁ ବିଷାଦର ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଛପା ଦୋଟିଗଲା । ସେ ଦେଖିଲା, ସୁନାଦେଇର ଚୁପ ଓ ଦେହ ପୁଟପଗ ରହୁଛି ।

ଆଗପରି ସେ ଗହଣା ନାହିଁ । ପିନ୍ଧିଥିବା ପରିସ୍କାର ଧୋବ ଶାଢ଼ିଟି ବି ସୁନ୍ଦର, ଦାମିକା । ମୁଣ୍ଡରେ ବଡ଼ସିନ୍ଦୂର ଠୋପା । ଆଖିରେ କଜଳ । ପିଲ ଦୃଢ଼ି ସୁନ୍ଦର ଓ ସ୍ବାସ୍ଥ୍ୟବାନ୍ ହୋଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅରକ୍ଷିତ । ସୁନ୍ଦର ବଡ଼ପୁଅ ଟୁନ୍ଦାର ସାନଭାଇ ପରି ସେ ଦଣ୍ଡୁ ।

ସୁନା କହୁଲ, ଟୁନ୍ଦାକୁ ତମେ ଦେଖି ଯାଇଥିଲ । ତା' ନାଁ ଶିବଚରଣ । ସେ ସ୍କୁଲରେ ପଢ଼ୁଛି । ମୁନ୍ଦାର ନାଁ ମୁଁ ଦେଇଛି ଶିବଶରଣ । ସିଆଟା ଆସ୍ତର ସୁନ୍ଦର ହୋଇଛି । ତା' ବାପର ଜୀବନ । ତା' ନାଁ ଶିବାନା ।

ଟିକା କହୁଲ, ମୋ' ପୁଅର ନାଁ ମୋ ଜେଜେମା ଦେଇଛନ୍ତି, ଅରକ୍ଷିତ !

—ଖୁଣ୍ଟି ଆଜି ପୁଅ ଅରକ୍ଷିତ କାହିଁକି ହେବ ? ଯାହାଙ୍କର ଦୟାରୁ ସେ ଜନମ, ତାଙ୍କର କଲ୍ୟାଣ ନାଁ ଧରିବେ ଆମର ନିକଟାଆନ୍ତେ । ଏ ଗାଆଁରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ମୁଁ ଦେଇଥାନ୍ତି, ସେଇ ନାଆଁଟି—ଶିବକଲ୍ୟାଣ ।

—ଶିବପ୍ରସାଦ ନୁହେଁ, ଶିବକଲ୍ୟାଣ ?

—ଏକା କଥା । ପଥରକୁ ଦେବତା ମଣି ବଶ୍ୟାସରେ ପୁଜିଲେ ଫଳ ମିଳେ । ତା'କୁ ଯେଉଁ ଦେବତା ବୋଲି ମଣିବ, ସେଇ ଦେବତାଙ୍କର ପ୍ରସାଦ ବା କଲ୍ୟାଣର ଫଳ ମିଳିବ । ସେ ପଥରକୁ କିଏ ଭୁଠରେ ପକାଇ ଗୋଡ଼ ଘଷିହେଉ, ତା' ଉପରେ ଲୁଗା କାନ୍ଦୁ, କେଉଁଠି ନେଇ ତହିଁରେ ବେସର ବାନ୍ଧୁ, କଟୁଣ ଘଷୁ ସେଥିରେ ଭକ୍ତର କି ଥାଏ ? ଆମେ ଶିବଶରଣ ମହାଦେବଙ୍କୁ ଭକ୍ତ କରିଥିଲୁ । ଲୋକଟି ସ୍ବର୍ଗରୁ ଅଇଲ କି ନରକରୁ ଅଇଲ, ଆମର କି ଥାଏ ? ଆମେ ଫଳ ପାଇଲୁ । ଆମର ସ୍ବୀକୃତି ସାର୍ଥକ ହୋଇଛି ।

—ବ-ଉ-ଲ !

—ନା, ମୁଁ ସୁନାଦତ୍ତୁଣୀ । ତମେ ମୋ'ର ସାଆନ୍ତାଣୀ । ଯିଏ ଯେଉଁ ଗଛରେ ଫଳିବ ସେ ସେଇଆ । ଖୁଣ୍ଟି ଆ କୁଳରେ ଜନମ ଏଇ ଶିବକଲ୍ୟାଣ ଆମର ଟିକି ସାଆନ୍ତି । ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲି । ଶିବଶରଣ ତା'ର ମଙ୍ଗଳ କରିବେ ।

—ସାଆନ୍ତେ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ?

—ଆଜି ତ ଆଇଲି, କେମିତି ଜାଣିବ ? ତାଙ୍କୁ ଶୁଆଇ ଆସିଛି । ଖାଲି କହୁଛନ୍ତି, ସେ ଆକିବେ ନାହିଁ ।

ଟିକାର ଆଖିରେ ଲୁହ ଢଳଢଳ ହେଲା ।

ସୁନା କହୁଲ, ଯେଉଁଦିନ ମୁଁ ଜାଣିଲି ଯେ କ୍ଷୟକାଣ୍ଡରେ ପଡ଼ିଥିବା ଶିଅଳୁଣୀ ଘରେ ସେ ଆତଯାତ, ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଘରେ ଆନ ଦେଲି ନାହିଁ । କେମିତି ତମକୁ କହି ପାରନ୍ତି ? ଲେଉଟୁଡ଼ କହୁଣୀକୁ ଗଡ଼ ଗଲଣି ।

—ଭୁ ବଶ୍ୟାସପାତଳ !

—ଜାଣିଥିଲି, କେହି ତାଙ୍କୁ ସୁଧାର ପାରିବେ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଠକି ନେଉଥିଲେ । ମୋ'ର ଏହି ଲେଉଟ ହୋଇଥିଲା । ଅନ୍ୟର ଦୁର୍ବଳତା ଜାଣିଲେ, ଅବବେଳା ପଣ ବୁଝିଲେ, ସମସ୍ତେ ବିଶ୍ୱାସ-ଘାତକ ହେବାକୁ ମନ ବଳାନ୍ତି ।

—ତୁ ଏକଥା ଯନ୍ତୁ କହୁବାକୁ ଆସିଥିଲୁ ? ତୋ' ସଙ୍ଗେ ଠିଆ ଠିଆ ଗପ କରିବାର ବେଳ ଏ ନୁହେଁ ।

ସୁନା ଅପଦସ୍ଥ ହେଲା ପରି ମଣିଲା । ଥା' ଥା' ମା ମା ହୋଇ କହିଲା, କେତେ-ଥର ଝରିବ ବୁଝି ପାଖକୁ ମୁଁ ଆସି ବାହୁଡ଼ିଛି । ସେ ମୋତେ ପାଖ ପୁରାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ସେ ବାଉଁଶ ଟୋକା ଭାଙ୍ଗି ମତେ ଦାଣ୍ଡରୁ ଘଉଡ଼ି ଦିଏ ।

—କାହିଁକି ତୁ ଆସୁ ?

—ସେଇ ଭାଙ୍ଗିଲା ମୋ' ଘରେ ପଣି ବାକ୍ସ ଖୋଲି ମୋ'ର ଦି'ମାଣ କଣା ଜମିର କବଳ, ଆଉ ତନି ମାଣ ଜମିର ରହଣ-ବନ୍ଧକ ଲେଖା ଚୋରି କରି ଆଣିଛି । ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଇଛି । ମୁଁ ମାଗିବାକୁ ଆସେ ।

—କେମିତି ଜାଣିଲୁ ?

—ଯେଉଁ ବାଉଁଶମାନଙ୍କୁ ସେ ଜମି ଚପିବାକୁ ଦେଇଥିଲି, ସେମାନେ ଫସଲ ଦେବାକୁ ମନା କରିଦେଲେ । ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ଖବର ବୁଝିଲି । ତମେ ଦୟା କର ସାଆନ୍ତାଣୀ ! ତେଣିକି ଅନାଥ, ଦେଖ କେମିତି ସେ ତନିହେଁ ଏକାଠି ବସି ଖେଳୁ-ଛନ୍ତି ! କ'ଣ ଖାଇ ଟୁମ୍ବା, ମୁନା ଆଉ ଶିବାନା ବଞ୍ଚିବେ ? ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି, ତମେ ଜାଣ, ମୁଁ ବି ଜାଣେ, ସେ ତନିହେଁ ଟିକି ସାଆନ୍ତି ଶିବକଲାଣର ଭାଇ ଭଉଣୀ । ସେମାନଙ୍କର ବାପ ଗ୍ରେଟା ହୋଇ ଅକର୍ମଣ୍ୟ । ତମେ ଦୟାକଲେ ମୁଁ ସେ କବଳ ଓ କାଗଜତକ ପାଇ ପାରିବି ।

ଟଣ୍ଡା ଚିନ୍ତିତ ହେଲା । ତା'ର ମନର ଭାବନା ବୁଝିଲା ପରି ସୁନା ହାତଯୋଡ଼ି ଅନୁନୟ କଲା, ତମେ ଦୟା ନ କଲେ ସେ ଫିଲ ତନୋଟି ବଞ୍ଚିବେ କିପରି ସାଆନ୍ତାଣୀ ? ତମେ ମୋତେ ମୋ'ର ରଣ ଶୁଣିଦିଅ । ମୋର ଏତିକି ମାଗୁଣି ।

—ତୋ'ର ରଣ ?

—ହଁ, ମୋ'ର । ଶିବକଲାଣର ମୂଲ୍ୟ । ତମେ ତା'କୁ ଯେତେବେଳେ ଧରିଥିଲୁ ସତ, କିନ୍ତୁ କାହା ପାଇଁ ? ଟିକିଏ ମନେ ପକାଅ । ମତେ କେତେ ଜିଆସିଛି । ଅପମାନ ଦେଇ ଘରୁ ତଡ଼ିଛି । ସେପରି ମୂଲ୍ୟ ତମର ଗୁଆରୁର ପାଦନଶକୁ ସମାନ ହେବ ନାହିଁ ।—

ଟଣ୍ଡା ଶଙ୍କିତ ହେଲା । ଧୀର କଣ୍ଠରେ କହିଲା, ବଉଳ, ତୋ' କଥାର ସତ ମିଛ, ତାଙ୍କର ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ସେଥିରେ ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ପଚାରି ପାରିବି ନାହିଁ । ତାଙ୍କ ଟୁଙ୍ଗ ଖୋଲି, ଯଦି ସେ ସବୁ ଥାଏ, କିପରି ମୁଁ ଚୋରି କରି ଆଣି ତତେ ଫେରାଇ

ପାରିବ ? ତୁ ବ ଭେଟିକି ଟିକିଏ ଚାହିଁ ଦେଖ । ଶିବକଳାଶ କ'ଣ ଭୋଗି ପୁଅ ପରି ଦିଶୁ ନାହିଁ ? ତୋ' କଥା ମୋର ମନେ ରହିଲା ବଉଳ ! ତୁ ଏବେ ଯା । ମୋ'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ମୋତେ କରିବାକୁ ଦେ । ସେମାନେ ଖେଳୁଛନ୍ତି ତ ଖେଳୁଥା'ନ୍ତୁ । ହେଲଟି ଭର୍ତ୍ତୀୟ ଆସୁଛ । ମୁଁ ଯାଏଁ—

ଟଣ ମୁହଁ ବୁଲଇ ଦାଣ୍ଡ ଘରକୁ ଆସିଲା ।

ଝରିଆ ଆଗ ପରି ଶୋଇଛି । ଆଖି ବୁଜିଛି । ନିଶ୍ୱାସର ବେଗ ବଢ଼ିଛି । ବିଦାକାଠିଆ ଗୁଡ଼ି ଉଠୁଛି ପଡ଼ୁଛି । ପେଟ ଲାଗିଛି କଞ୍ଚାଳରେ । ବେଳେବେଳେ ଖରନିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ୁଛି । ହାତଗୋଡ଼ ହଲୁଛି ।

ଟଣ ଦେଖୁଥିଲା । ଦ୍ୱାରବନ୍ଧ ପାଖରେ କଡ଼େଇ ଠିଆ ହୋଇ ଭର୍ତ୍ତୀୟ ବି ଦେଖୁଥିଲା । ବାହାରେ ଡାହାଣିଆଁ ଖରାବ ମହଲ ଆସିଲା । ସୁଲୁ ସୁଲୁଆ ପବନର ଥରିଥରି ଆଲୋଡ଼ନରେ ବାରିରେ ଥିବା ଗଛ ଗଛର ପତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ହଲୁହଲୁ ହେଉଥିଲେ, ସତେକ ସେମାନେ ଚଉଦିଶାର ଉନ୍ମୁମ ଦିନକୁ ବିଦାୟ ଦେବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ, ନିର୍ମଳ ଜଳ ଓ ଶୀତଳ ପଦର ଶାନ୍ତିହର ପରଶ ପାଇଁ ଉଛୁନ୍ତି । ଟଣ ଝରିଆଆଡ଼ୁ ତା'ର କ୍ଳାନ୍ତ ଆଖି ଝରିଆ ଉପରକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଲା । ଶାନ୍ତିରେ ସେ ଶୋଇଛି । ହାତର ଆଙ୍ଗୁଳିଗୁଡ଼ିକ ଥରୁଛି ।

ଟଣ ମୁହଁ ବୁଲଇଲା । ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ମୁଣ୍ଡ ହଲଇ ଭର୍ତ୍ତୀୟକୁ ଠାରିଲା । ନିଲେ କଡ଼େଇଗଲା । ଦୁର୍ଘ୍ଟି ପକାଇଲା ସେହି ହଲଦିଆ ବାକସରେ, ଯହିଁରେ ତା' ପୁଅ ଶିବକଳାଶର ଭବିଷ୍ୟତ ଲୁଚି ରହିଛି, ଆଉ ସୁନାବଡ଼ିଉଣୀର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ସିଏ ନିଶ୍ଚିତ ସତ୍ୟ ପକାଶ କରିଗଲା ! କୃତଜ୍ଞତାରେ ନୁହେଁ, ଅଜଣା ଗୋଟାଏ ଭୟରେ ହେବ ପରା, ଯାହାକୁ ସେ ପୁଣି ତା'ର ବଉଳର ଆସନରେ ବସାଇବାକୁ ମନ କରିଥିଲା, ସେ ତା'ର ଡରଡର ଆଗ୍ରହ ପାଖରୁ ଆଡେଇ ଯାଇଥିଲା ।

ଟଣ ଅଣ୍ଟାରେ ହାତ ମାରି ଝରିଆର ଗୁରୁ ମୁଠିକ ପରଖିଲା । ଭାବିଲା, ବାକ୍ୟ ଖୋଲି ସୁନାର ଜବଳ ଓ କାଗଜପତ୍ର କାଢ଼ିବ । ସେହି ଭର୍ତ୍ତୀୟ ହାତରେ ଫେରସ୍ତ କରିବ । ଗୁରୁରେ ହାତ ଦେଉଣୁ ଟଣର ମନେ ହେଲା, କିଏ ଯେପରି ତା'ର ହାତଧରି ଅଟକାଇ ଦେଉଛି । ଝରିଆ ! ହଁ, ଝରିଆ । ସେମିତି ସେ ଶୋଇଛି । ପଲଙ୍କ କଡ଼ରେ ଭର୍ତ୍ତୀୟ ଠିଆ, ସେ ବି ଚାହିଁଛି ।

ନିଜକୁ ସେ ନିଜ ଘରେ ଶ୍ୱେରଣୀ ମଣିଲା । ଭର୍ତ୍ତୀୟପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା ।

ତୁମ ତୁମ ଭାବ କହୁଲ, ଶୋକଛନ୍ତି, ଶୋକଥାନ୍ତି । ମୁଁ ସବୁ ଠିକ୍ କରି ଆସିଛି ଅପା, ସେଇଥପାଇଁ ମୋ'ର ଡେରି ହେଲା ।

ଭର୍ତ୍ତୃ ଘରଭିତରୁ ପଦାକୁ ବାହାରିଲା । ତା' ପଛେ ପଛେ ଟଣା । ସେ
କବାଟ ଆଉଜାଇନେଲା । କାନରେ ବାଜିଲା ପେଁ-କାଲି ଓ ବେଙ୍ଗ-ବାଜଘର
ଶବଦ, ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପିଲା ଚିତ୍କାର ହୋ-ହୋ ହୁସ ଓ ପାଟି !

ସେମାନେ ମିଶିଗଲେଣି । ପରସ୍ପରକୁ ଆପଣାର କଲେଣି । ଝୁମଣି ଶୁଣି ଆଜି ପୁଅ ଗୁମ୍ଫା ଓ ଡମ୍ବରୁ ମହାରଣାଙ୍କର ଦୁଇ ପୁଅ ଟୁମ୍ଫା ଓ ମୁମ୍ଫା । ଡମ୍ବରୁ ବାଜିଲା ପରି ଶୁଭୁଛୁ ବେଙ୍ଗ-ବାଜା । ଭେଷ୍ଟ ପରି ସେ ପେଁ-କାଳି । କୈଳାସପୁରରୁ ଆସିଲା ପରି ତ ଲଗୁଛି ସେହି ଶବଦ । ବୁଢ଼ା ନାଗଟି ଧାଇଁ ଆସିବ କି, ଫଣା ଟେକିବ ?

ଟଣ୍ଡା ଅଗଣା ଆଡ଼କୁ ଚରଞ୍ଚୁହାଣୀ ପକାଇ ଦାଣ୍ଡ ଦରକୁ ଆସିଲା ।
ପଚାରିଲା, କ'ଣ ଠିକ୍ କରି ଆସିବୁ କିଆଁ ?

ପ୍ରପଞ୍ଚଟି ଅଳପ ଖୋଲି ଟିକା ଦେଉ ଦାଣ୍ଡ, ଘରର କଡ଼ପଟ କାନ୍ଥକୁ ଆଉଜି ବସିଲା । ଗୋଡ଼ ଲମ୍ବାଇ, ହାତ ଉପରକୁ ଟେକି ଅଳସ ଶାଢ଼ି ଲି । ମୁଣ୍ଡର କେଶ ମୁକାଳି ଆଙ୍ଗୁଳିରେ ସାଝିଲ, ପୁଣି ଗଣ୍ଠି ପକାଇଲା । ହାତ ମାରି କହୁଲା, ଶାଢ଼ି ରେ; ସକାଳେ ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳଠାରୁ ଏତେବେଳଯାଏ ମୋ' ଗୋଡ଼ ଖାଲି ଚାଲିଛି । ଆଖି ମାଡ଼ି ମାଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ଦେହ ହାତ ଘରଜ । ବଛଣୀ, ପେଡ଼ି, ପୂଜା ଦୁଇଟି, ହେଉ ଦେଖ, କେମିତି କଣରେ ଗଦା ହୋଇଛି । ପିଲାଟିକୁ ନେଇ ଏଇ ଘରେ ମୋର ରହଣି । ଖଞ୍ଜାର ଅରମା ଭିତରେ ସାପ ।

ଆଗରେ ବସି ଉଠିବା କହିଲେ, ଯଦା କରବାକୁ ବେଳ ମିଳୁ ନାହିଁ । ସାଥାନ୍ତଙ୍କର ମୋ ଛଡ଼ା କାହାର ଉପରେ ବଶ୍ୟାସ ନାହିଁ । ମୂଲିଆ ମନ୍ତ୍ରଣାଙ୍କୁ ବସେ ଏ ଘରେ ପଶିବାକୁ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋ' ଉପରେ ବ କି ବଶ୍ୟାସ ? ସେଇ ଗୁଳିଆ ଘରର ଗୁନ ମୋ' ହାତକୁ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଯେଠି ପଣସଣ ମୁଣା ।

—ଆଜି ମୋ' ହାତକୁ ସେ ଚୁନି ବଢ଼ାଇ ଦେଇଛନ୍ତି ।

—ମୋ' ଜାଣିବାରେ ତମକୁ ଡକାଇ ଆଣିବାର ସେଇଟା ଗୋଟାଏ କାରଣ । କିନ୍ତୁ ଅପା, ତମେ ଫେରିବ କିପରି ? ନିଧି ବେହେରାଙ୍କ ଗୋଡ଼ତଳେ ପଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ମଜାଇ ପାରିଛି । ସେ ଗାଡ଼ି ଦେବେ । ହଲେ ବଳଦ ଉଡ଼ାରେ ଆଣିବେ । ତାଙ୍କ ପୁଅ ଗାଡ଼ି ବାହୁବ । ମୁଁ ଦଣ୍ଡା ଧରିବି । ଆଜି ରାତିରେ ଗଲେ ରାଜି, ନ ହେଲେ ପୁଣି ଯାଇଁ କାଲି ଦୋଳ ପୁନେଇଁ ରାତିପାହାନ୍ତାରେ । ସେଇକି ଉଡ଼ା । ଯାହା ତମର ଇଚ୍ଛା ।

—ତାଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ତ ଦେଖିଲୁ । କେମିତି ତାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ, ତାଙ୍କ ପୁଅ ଆଉ ସମ୍ପତ୍ତି ସଙ୍ଗରେ ନେଇ ପଳାଇବ ରେ ଭାଇ ?

—ଲୋକେ କ'ଣ କହିବେ ?

—ମୋ' ମନ ମତେ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଥିବାଯାଏ କିପରି ଦର୍ଶୁଥିବ ତୁ ବିଚାର କର । ମୋ ପୁଅ ଅରକ୍ଷିତ, ତା'ର ନୂଆ ନାଁ ଆଜି ବିଜଳ ନନ୍ଦେ ଦେଇଥିଲେ ଶିବ ପ୍ରସାଦ; କିନ୍ତୁ ବଢ଼ିଲ ସୁନାଦେଇ ସେ ନାଁ ଟିକିଏ ବଦଳାଇ ଦେଲା, କହିଲା ଶିବ-କଲ୍ୟାଣ, ତା'ର ନାଁ ଗୁନ୍ନା । ସେ ବଡ଼ ହେଲେ, ମୁଁ ଯେଉଁଠି ଥାଏ, ମତେ ସେ ଟୁଣା କରିବ ନାହିଁ ? ଜନମ ଦେଲେ କି ହେଲା, ମୋ' ମୁହଁ ସେ ଚାହିଁବ ନାହିଁ ।

—ସତେ ଲୋ ଅପା !

—ଯାହା ପଛେ ମୋ'ର ହେଉ, ମୁଁ ଏଇଠି ରହିବି । ମୋ' କପାଳ ଭୁଞ୍ଜିବି । ନିଜେ ଦୁଃଖ ସହ ମୋ ଗୁନ୍ନାକୁ ମଣିଷ କରିବି । ନିଧି ବେହେରାକୁ ତୁ ମନା କରି ଦେ ।

ଭଅଁର କହିଲା, ସେ ଆଗରୁର ଭତ୍ତା ନେବାକୁ କହିଥିଲେ । ସେତକ ନ ପାଇଲେ ସେ ବଳେ ଚାଲିବେ । ମନ କଲେ ନିଜେ ଆସି ପଚାରି ପାରନ୍ତି । ମୋର ସିବା ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ।

ତମେ ସେଇଠି ଟିକେ ଶୋଇପଡ଼ ଅପା ! ରାତି ପାଇଁ ଲଣ୍ଡନ ଦି'ଟା ସଜାଡ଼ି ଦେବ । ସକାଳୁ କିଛି ଖାଇ ନ । ପୁଅ ବି । ଟଙ୍କା ଦୁଇଟି ଦେଲେ କବିରାଜଙ୍କ ଘରେ ବସାଦ କରି ଦେବ ଯେ, ସେ ତାଙ୍କ ଠାକୁରଦର ପ୍ରସାଦ ପୁଅ ହାତରେ ପଠାଇ ଦେବେ । ରୋଷବାସର ଯୋଗାଡ଼ କାଲି କରୁ ହେବ ।—

ଟଣ୍ଡା ତା ଲୁଗା କାନିର ଗଣ୍ଠି ଫିଟାଇ ଭଅଁର ହାତକୁ ଖଣ୍ଡେ ପାଞ୍ଚଟଙ୍କା ନୋଟ୍ ବଢ଼ାଇ ଦେଲା । କହିଲା, ସକାଳର ଜୀର ସେମିତି ରଖା ହୋଇଛି । ଆଗରୁ କବିରାଜଙ୍କୁ ପଚାରିବୁ, ଖାଇ ଜୀର ଖାଇଲେ କ'ଣ ତାଙ୍କ ଦେହରେ ଯୋର ହୋଇ ପାରିବ ? ଆଉ କ'ଣ ଦେଇ ହେବ ନାହିଁ ?

—ପଚାରି ଆସିବ । ସୁନାବଡ଼ଉଣୀ କାହିଁକି ଆସିଥିଲା ଅପା ? ପିଲା ଦୁଇଟାଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ ଯାଇଛି ?

ଟଣ୍ଡା କହିଲା, ତା' କବଳ, ଆଉ କାଗଜ ତୁ ଆଣି ତୋ' ବାବୁଙ୍କୁ ଦେଇଛୁ ବୋଲି ଘୋଷଣାକରିଛୁ ।

—ବାହାଦୁରୀ କରି ଆମ ସାହରେ ଗୁପ୍ତରେ କହିଦେଇଥିଲି । ପ୍ରଘଟ ହେଲାଣି । ଏବେ କିଏ ପଚାରିଲେ ମୁଁ ଭୁବୁଡ଼ ମାରୁଛି । ତମେ କ'ଣ କହିଲ ?

—କହିଲି, ମତେ କି ଜଣା ?

—ସେଇଆ । ତା'ର ସେ ବଡ଼ପୁଅଟା ଭାରି ଗୁରୁ । ଚଗଲଟାଏ ବ;
ଶୁଣାଶୁଣିରେ ଫୁଲରେ ଭଲ ପଢ଼ୁଛନ୍ତି ସେ ଅନ୍ୟପିଲାଙ୍କର ବନ୍ଧୁ; ପେନ୍‌ପିଲ ଏମିତି
ସବୁ ଶ୍ରେଣି କରୁଛି...

—ଶ୍ରେଣି କରୁଛି ?

—ହଁ ଅପା ! ଶୁଣାଶୁଣିରେ ତା'ଠେଇଁ ଶ୍ରେଣିକଲା ଅଛି । ଆମ ଟିକି
ସାଆନ୍ତଙ୍କ କଣ୍ଠେଇ କି ଆଉ କ'ଣ ସେ ନିଶ୍ଚେ ଶ୍ରେଣିକ ନେବ । ମୁଁ ଆଗ ତାଙ୍କୁ
ନେଇ ଆସେ । ସେ ଦି'ଟା ବଳେ ପଳାଇବ ।

ନିଜର ଅଜାଣତରେ ଟଙ୍କାକୁ ଚଢ଼ିକାଇ, ଟିକିଏ ବିବ୍ରତ କରି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ
ପଦାକୁ ବାହାରିଗଲା ।

ଟଙ୍କାର ଭୟଙ୍କର ସମନଟା ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ସେ ଉଠି ବସିଲା । ଦେହଟା
ବରଡ଼ାପରି ପରି ଅରୁଥାଏ । ସେ ଆଲୁଅ ତେଜିଲା । ବଳବଳ କରି ଗୁରୁ ଆଡ଼କୁ
ଗୁହଁଲା । ଦାଣ୍ଡଘରର ଦୁଇ ପାଖର କବାଟ ବନ୍ଦ କରା ହୋଇଛି । ସପ ଉପରେ
ଅରକ୍ଷିତ ନିଶ୍ଚିନ୍ତରେ ଶୋଇଛି । ଗୋଡ଼ ତଳେ ପେଡ଼ି ପେଟରୁ ଇଡ଼ିଆଦି ସଜଡ଼ା
ହୋଇ ରହିଛି । ପାଖରେ ଅର୍ଦ୍ଧଠା ବାସନ ।

କ୍ଷଣକରେ ସେ ଚୁପି ପାରିଲା, ସେ ରତନପୁରରେ ନାହିଁ, ସେ ଗୁଲିଆସିଛି
ମଣିକୁଦକୁ, ଝରିଆପାଖକୁ ।

ଅବ୍ୟୁତ ମଉସାଙ୍କ ଅଗଣାର ବେଦରେ ସେ ବସି ନାହିଁ । ପାଖରେ
ଚଇତନ ନାହାନ୍ତି । ତା'ର ବାପା ହାତରେ କଟୁଣା ଧରି ଧାଇଁ ଆସୁ ନାହାନ୍ତି ।
ପଛରେ ଆଉ ନାଟୁଣୀ କଳିକଳା ରଡ଼ି ଗୁଡ଼ୁନାହିଁ । ଗହ୍ୱାସର ଅର୍ଦ୍ଧାଠିଆ ଠେଙ୍ଗା
ପାହାରରେ ତାକୁ ଫାଟି ଲଘୁଲୁହାଣ ହୋଇ ତା' ବାପା ତଳେ ପଡ଼ି ଛଟପଟ
ହେଉ ନାହାନ୍ତି ।

ବାହାର ପିଣ୍ଡାରେ ଶୋଇଛି ଭର୍ତ୍ତିର ବଡ଼ ପୁଅର ଗଳିଆ ।

ଯେଉଁ ତନିମାଣ ଜମି ସୁନା ଝରିଆଠାରୁ ଲେଖାଇ ନେଇଥିଲା, ତହିଁରୁ
ଦି ମାଣ ଭର୍ତ୍ତିର ବଡ଼ଭାଇ ଭର୍ତ୍ତିର ଭାଗରେ ଧରିଥିଲା । ଏବେ ବି ଧରିଛି ।
ବାକି ମାଣକ ଧରିଛି ଭର୍ତ୍ତିର ! ଆଉ ଦଶ ଗୁଣ୍ଠ ଝରିଆ ତାକୁ ଆଗରୁ ଦେଇଥିଲା ।
ବର୍ତ୍ତନ ଦାବତକୁ ଦିଅରାଗ ଫାଟିଲା ସେ ଶ୍ରେଣି କରେ । ଭର୍ତ୍ତିର ନିଜେ ଟଙ୍କାକୁ
ଏହା କହି ସାରିଛି । ଝରିଆକୁ ପଚାରି ଟଙ୍କା ଚୁପି ନାହିଁ । ଟିକିଏ ସୁସ୍ଥ ହେଲେ ସେ
ବଳେ କହିବ ।

ଭିତରପାଖ ପିଣ୍ଡାରେ ଭଅଁର ଜଗି ବସିଥିବ । ନେଜାଣି, ଶୋଇ ପଡ଼ି-
ଥିବ । ପଞ୍ଜ ବେଳେ, ଝରିଆ ପାଖରୁ ଆସିବା ଘମସ୍‌ସରେ ସେ ଚେଇଁ ରହିଥିଲା । ଆଉ
ଗୋଟିଏ ଆଲୁଅ କବରୀଙ୍କ ଗୁରୁ ପାଖରେ ରଖିଥିଲା । ଝରିଆ ଘରର ଆଲୁଅ ସେ
ନିଜେ କମାଇ ଦେଇ ଆସିଥିଲା ।

କେଡ଼େ ସୁଧାର ପିଲଟିପରି ଝରିଆ ଆଁ-କଲା । ଗ୍ରେଟ ବଟିକାକୁ ଗୁରୁ
ଖଣ୍ଡ କରି ଗିଳାଇଲା ସେ ଗୁରୁଧରରେ ଡୋଳିଲା । ଗରମ ଧୀର ଅଧବେଲାଏ
ପିଇ ଶୋଇଲା ।

ଆଖିବୁଜି ମୁହଁ ବନ୍ଦୁକ କରୁଥିଲା । ଦେହର ଚାତି ଉଣା ହେଲା ପରି ଲାଗୁ-
ଥିଲା । ସଁ ସଁ ନିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ୁଥିଲା । ହାବୁକାଇ ଉଠିଆସୁଥିବା ଲହଡ଼ିଆ କାଶର
ତୋଡ଼କୁ ରୋକି ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟାରେ ସେ ଧନୁ ପରି ବଙ୍କେଇ ଯାଉଥିଲା । ଟଣ
ତା'କୁ ଧରି ତା'ର ଗୁଡ଼ ଓ ପିଠି ଆଉଁସି ତାକୁ ଆଉଜାଇ ବସାଉଥିଲା । 'ସେ କିଛି
କହୁ ନ ଥିଲା ।

ଟଣ ମରୁଗିଥିଲା, ଟିକିଏ ଭଲ ଲାଗୁଛି ? ଦୁଇ ଚନ୍ଦ୍ର ଥର ପରୁଗିଲା ପରେ
ମୁଣ୍ଡ ହଲାଇ ସେ ଉତ୍ତର ଦେଇଥିଲା. ହଁ ।

ଭଅଁର ପାଖରେ ଠିଆ ହୋଇଥିଲା । କହିଲା, ସାଆନ୍ତେ ଭଲ ଅଛନ୍ତି
ଅପା ! ଟିକିଏ ଶୋଉନୁ । ତମେ ସୁଅ ପାଖକୁ ଯାଅ । ଏକା ଶୋଇଛନ୍ତି । ମୁଁ ତ
ଜଗିଛି ।

ଟଣ ଝରିଆକୁ ଶୁଆଇ ଦେଉଣୁ ସେ ଆଖି ଖୋଲିଲା । ଡବଡବ କରି ତା
ମୁହଁକୁ ଚାହିଁଲା । ପରୁଗିଲା, କିଏ ?

—ଚନ୍ଦ୍ରି ପାରୁ ନା ? ମୁଁ ତ ଟଣ ।

—ହଁ, ଟଣ । ତତେ ମୁଁ ତଡ଼ି ଦେଇଥିଲି ।

—ହ, ଭୁଲିଯାଅ । ମୁଁ ଫେରି ଆସିଛି । ତମର ସେବା କରୁଛି । ଶୋଇ
ପଡ଼ । ଭଲ ହୋଇଯିବ ।

—କାହିଁକି ପୁଣି ଆସିଲୁ ? ତତେ ମୁଁ-ମୁଁ ଗୁଡ଼ପନ୍ଥ ଦେଇଛି । ଗୁଲି ଯା,
ଗୁଲି ଯା, ଗୁଲି ଯା—

—ତମେ ଡକାଇଥିଲା । ତମ ସୁଅକୁ ମଝରେ ଆଣି ଆସିଥିଲି । ତମେ
ଦେଖିଛ । ଶୋଇପଡ଼ ମୋର ସୁନାଟି, ଦାଉଲା ହେଉଛ କାହିଁକି ? ତୁମ ହୁଅ ।
ଶୋଇ ପଡ଼ ।

—ତୁ ଗୁମାସ୍ତା ! ମତେ ଡାକରୁ...

—ନାହିଁ, ନାହିଁ, ଗୁମସ୍ତା ମିଛ । ମୁଁ ତମର ଟଣା । ସେ ଶିବପ୍ରସାଦ, ତମର ପୁଅ । ବାଉଳା ଗୁରୁଳା ହେଉଛ କାହିଁକି ? ଅରେ ଭଅଁର, ରାତି ବେଶୀ ହୋଇ ନାହିଁ, କବିରାଜକୁ ଡାକ ।

ଭଅଁର କହିଥିଲା, ସେ ବିଗତ କଥାକୁ ସମନ ଦେଖିଲେ କି କ'ଣ । ଅନେଇଁ ଅନେଇଁ ସେ ଏମିତି ସମନ ଦେଖନ୍ତି । ଏମିତି ବକନ୍ତି । ଦେଖ ଅପା, ସେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି । ଆଖି ବୁଜିଲେଣି ।

ସତ । ସେ ଆଖି ବୁଜିଥିଲେ । ଟାଣି ଟାଣି ନିଶ୍ୱାସ ନେଉଥିଲେ, ଗୁରୁ-
ଥିଲେ । ଭଅଁର କଥା ସେ ଶୁଣି ନ ଥିଲେ ପରା ।

ଟଣା ଅରକ୍ଷିତ ପାଖକୁ ଆସିଥିଲା । କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ପିଲଟି ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲା । ଶୋଇଲା ପିଲକୁ ଠାକୁରଙ୍କର ପ୍ରମାଦ ଦି' ଗୁଣ୍ଡା ଖୋଇ ଦେଇଥିଲା ।

ଖୋଇ ଶୋଇ ଝରିଆର କଥା ଭାବୁଣୁ ଆସିଯିବା ମାଡ଼ି ହୋଇ ଯାଇଥିଲା, ଆଉ ସେ ଦେଖିଥିଲା ଭସୁଙ୍କର ସମନଟା !

ରାତି କେତେ ହେଲଣି ? ଭଅଁର କ'ଣ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା ? ସ୍ବର ଶବଦ କିଛି ନାହିଁ । ଝରିଆର ନିଦ କ'ଣ ଶୁଣିଥିଲା କି ? ଅବା, ସେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛି ?

ଭିତର ପାଖର ଶିକୁଳି ଖୋଲି ଟଣା ଅଗଣାକୁ ଆସିଲା ।

ଆକାଶର ଜହ୍ନ ମଧ୍ୟା ଉପରୁ ପଶ୍ଚିମ ଆଡ଼କୁ ଢଳି ଗଲଣି । ଗୁଳିଘରର ନୁଆଁଣିଆ ମଥାନର ଅଳପ ଉପରେ ଚଳନ୍ତି ମେଘ ତଳେ ସେ ନିଶ୍ଚିତ ଦିଶୁଛି । ସଳାଣ୍ଡ ଅଗଣାର ମଝିରେ ଆଲୁଅ ଡେଇଁହୋଇ ରଖାହୋଇଛି । ପିଣ୍ଡା ତଳେ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ବାଲଟି । ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଲେଟା ଥୁଆ ହୋଇଛି । ଝରିଆ ଅବା ଘରର ଦି' ଫାଳ କବାଟ ଠିଆ ମେଲା । ସେ ଘରେ ବି ଆଲୁଅ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଜଳୁଛି । ଭଅଁର ତ ସେଇଠି !

ସେ ପଦାକୁ ଆସିଲା ।

ଟଣାକୁ ହାତ ଟେକି ଅଟକାଇଲା । ପାଖକୁ ଆସି କହିଲା, ସାଆନ୍ତେ ଶୋଇଲେଣି । ତମେ କ'ଣ ଏକା ରହି ପାରବ ଅପା ? ଭାବୁଛି, କବିରାଜଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବି ।

ଭସୁଥରା ସ୍ବରରେ ଟଣା ପଚାରିଲା, କ'ଣ ହୋଇଛି କହୁନୁ ? ମତେ ଉଠାଇଲୁ ନାହିଁ ?

—କବାଟରେ ହାତ ମାରି ଡାକଲି । ତମେ ନିଯୋଡ଼ ନଦରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲ । ତମକୁ ଉଠାଇବି ନା ବାବୁଙ୍କ କଥା ବୁଝିବ ?

—କ'ଣ ହେଲା ?

—ଶୋଇ ପଡ଼ିଲିତ, ମୋ'ର ଗୁରୁ ନ ଥିଲା । ଅଳପ ଉଗାରିଲା ଶବଦ ଶୁଣିଲି । ମୋ' ନିଦକୁ ସେ ଶବଦ ବୋହୁଲାଇ ଫୁଟାଳି ଦେଇଥିଲା ଅପା ! ଆଖି ଖୋଲି ଦେଉ ନ ଥିଲା । ସାଆନ୍ତେ ଯେମିତି କାଶନ୍ତି, ସେମିତି ଲଟାଲ-କାଶ ପାଖରେ ଶୁଣି ଚମକି ଉଠିଲି । ଆଗରୁ ଆଲୁଅ ତେଜ ସେଇଠି ଥୋଇଥିଲା । ଆଲୁଅ ଦେଖିଲେ ଲହଲହୁଆ ପାଖକୁ ଆସିବେ ନାହିଁ । ସେଇଥିପାଇଁ । ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସାଆନ୍ତେ ! ଧଡ଼ପଡ଼ ଉଠି ପାଖକୁ ଯାଉଛି ସେ ଫଣ୍ଡା । ଉପରୁ ତଳକୁ ଗଡ଼ିପଡ଼ିଲେ ।

—ଏ-ଏ ...!

—କହୁ ହୋଇ ନ ଥିଲା ଯେ, ସେ ଖାଲି ଧଇଁ ଯଇଁ ହେଉଥିଲେ । କଥା କହିମାରୁ ନଥିଲେ ।

—ମୁଁ କ'ଣ କରବିଟି !

—କରିବାକୁ ବାକି ରଖି ନାହିଁ । ବାବୁଙ୍କୁ ଡକି ଉଠାଇଲି । ଯାହା ଖାଇଥିଲେ ସବୁ ଉଗାରି ଦେଇଥିଲେ । ତା' ସଙ୍ଗରେ ଗୁଡ଼ାଏ ରକତ ।

—ର-କ-ତ !

—ହଁ ରକତ । ମୋହ ଯାଉଥିଲେ କି କ'ଣ, ଜବାବ୍ ଦେଉ ନ ଥିଲେ । ମୁହଁକୁ ପାଣି ଛୁଟିଲି । ତମକୁ ଡାକିଲି ଅପା ! କେମିତି ତାଙ୍କୁ ଛୁଡ଼ି କବାଟ ବାଡ଼ାନ୍ତି ?

—ମୋ' ନିଆଁଲଗା ନଦ !

ଟକ ଶବ୍ଦେଇ ହେଲା ।

ଭାସି ବୁଝାଇ କହିଲା, ତମେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅନା ଅପା ! ସାଆନ୍ତେ ଆଖି ଖୋଲିଲେ । ଡାକିଲୁ ଜବାବ ଦେଲେ । ତା'ଙ୍କୁ ପୋଛିପାଛି ଟେକିଲି । ସେ ବି ଗୋଡ଼ ଲଗାଇ ଚାଲି ପାରିଲେ । ପଲଙ୍କ ଉପରେ ଶୁଆଇ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଇଛୁ । ଆଖି ବୁଜି ଖର ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣୁଥିଲେ । କ'ଣ ଅଣ୍ଟାଲ ଅଣ୍ଟାଲ ଖୋଜୁଥିଲେ ।

—ମତେ ଖୋଜୁଥିଲେ ?

—ନାହିଁ ତ, କେଜାଣି ? ମୁଁ ପଦାକୁ ଆସିଲି । କୁଅମୁଲକୁ ପାଣି ପାଇଁ ଗଲି । ଭାବ୍ୟକୁ ଆଲୁଅ ଧରି ଯାଇଥିଲି, ନୋହୁଲେ ମୋ' କଥା ଆଜି ସରିଥାନ୍ତା । କୁଅନଳ ପାଖରୁ ଦ' ତଳି ହାତ ଛୁଡ଼ି ସେ ଚେକା ବାନ୍ଧି ଶୋଇଥିଲା ।

—ସେହି ବୁଢ଼ାଟା ?

—ହଁ, ଲହଲହୁଆ, ମହାଦେବଙ୍କ ବେକର ହାର । ଫଣ୍ଡା ଟେକିଲା । ଥିଲୁ ସେହି ମୁହଁ ଏପାଖ ସେପାଖ କଲା । ହାତ ଘୋଡ଼ିଲା । କହିଲା, ସା'

ମହାତମା, ତତେ କୁହାର ହେଉଛି । ମୋ' ଆଡ଼କୁ ଫଣାଟେକିଟିକିଏ ଚାହିଁଲ ।
ସେଇଠୁ ଧୀରେ ଧୀରେ ବଉଳଗଛ କଡ଼ ବାଟେ ବାରିକୁ ଚାଲିଗଲା ।

—ସେଇଠୁ ?

—ପାଣି କାଢ଼ି ସବୁ ସଫା ସୁଭୁଷ କଲି । ନିଜେ ଧୋଇ ଦେଲି । ମୁଁ ଜାଣି
ମୋ ଜୀବନକୁ ପାଣି ଛଡ଼େଇ ଦେଇଛି । ତମକୁ କାହିଁକି ଉଠାନ୍ତି ? ପୁଣି ଦେଖିବାକୁ
ଯାଇଥିଲି । ଶୋଇଛନ୍ତି । ନିଶ୍ୱାସ ଗୁଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଭଲ ଅଛନ୍ତି ତ !

—କେତେ ଶୁଦ୍ଧ ହେବ ରେ ଭଉଁଶ ?

—ଅଧରାଦିଆ ବଲୁଆ ବୋବେର ଥିଲେ ମୁଁ ଶୋଇଲି । ସାଆନ୍ତଙ୍କୁ
ଦେଖିଲ ବେଳେ, ପିଣ୍ଡା ତଳେ ମ, ପୁଣି ସେମାନେ ବୋବେଇଲେ । ସେଇଠୁ ସେ
ଭେରେଣ୍ଡାଟା...

—ଭେ-ରେ-ଣ୍ଡା ! ଆରେ ଭଉଁଶ...

—ସେମିତି ସେ ବେଳେ ବେଳେ ବୋବାଏ । ସେ କିନ୍ତୁ ନୁହେଁ । ହେଇଟି,
କହୁ ମଥାନ ତଳକୁ ଦବି ଯାଉଛି । ପାହାନ୍ତା ହେବଣି ଅପା !

—ତୁ ଯା, କବରାଜକୁ ଡାକ । ମୁଁ ଜାଣି ରହିଛି । ପୁଅ କାଲେ
ଉଠିବ, ମତେ ନ ଦେଖିଲେ ଡରବ । ଗଜଆକୁ ଉଠାଇ ଦେ । ସେ ପୁଅ
ପାଖରେ ରହୁବ ।

—ଶୁଦ୍ଧ ପାହାଲେ ଦୋଳ ପୁରୁଣୁ । ତାଙ୍କର ନିତ୍ୟକର୍ମ ନ ସାରି କ'ଣ
ଆସିବେ ?

—ଆସିବେ ରେ, ଆସିବେ । ଟିକିଏ ରହ ।

ଟଣ୍ଡା ତା' କାନ୍ଦର ଗଣ୍ଠି ଖୋଲିଲା । ଦେଖିଲା, ଚାରିପଟି ଟଙ୍କିକିଆ ନୋଟ୍
ଆଉ କିଛି ରେଜା ପଇସା ଅଛି । ଭାବିଲା, ମୋଟେ ଏତିକି କବରାଜକୁ ତାଙ୍କ
ବଛଣାରୁ ଓଟାଇ ଆଣି ପାରିବ ନାହିଁ । ପୁଣି ଗଣ୍ଠି ପକାଇଲା । ଅଣ୍ଟାରେ ହାତ
ମାରିଲା । ଝରା ଦେଇଥାନ୍ତା ଚାରି ପେଟୁକି କାଢ଼ିଲା । ହାତରେ ଧରି ସେ ଝରା-
ଥବା କୋଠରୀ ଭିତରେ ପଶିଲା ।

ଆଲୁଅ ଟେକି ପଲଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆ ହେଲା । ଦେଖିଲା, ଝରା ଆଖି-
ରୁଜି ଚିତ୍ତ ହୋଇ ଶୋଇଛି । ମୁହଁଟି କେମିତି ଆଉ ଜାତିଆ ଦିଶୁଛି । ପାଟି ଅଳପ
ଖୋଲିଛି । ସେହି ବାଟେ ଓଟାଇ ଓଟାଇ ପବନ ଟାଣୁଛି, ଗୁଡ଼ୁଛି । ଓଠ ଥରୁଛି ।
କ'ଣ କହିଲା ପରି ଲାଗୁଛି ।

କାନ୍ଦର କୋହ ଚାପି ରଖିଲା । ନଳଟଣା ଚୁଆଇଁ ମିଳୁକ ଉପରେ ରଖା-
ହୋଇଥିବା ମଧୁଭଳିଆ ହଳଦିଆ ବାକ୍ସର ତାଲ ଖୋଲିଲା । ତା'ର ହାତ
ଥରୁଥିଲା । ମନେ ହେଉଥିଲା ଯେହାରି ସେ କାହାର କ'ଣ ଚୋରି କରୁଛି । ଝରା

ତ ତାକୁ ଶ୍ରୁତପଥ ଦେଇଛି ! ଉଷୁନା ଧାନ ଗଜା ହେବ ନାହିଁ । ଏ ସବୁ ସେ ଦେଇଛି ସେହି ପିଲାଟିକୁ, ଯିଏ ତା'ର ବଂଶର ନାମ ରଖିବ ।

ବାକ୍ସର ଡାକ୍ତୁଣି ଟେକିଲା । ଆଲୁଅ ଉଠାଇଲା । କେତେ କାଗଜ ବଡ଼ା ବଡ଼ା ହୋଇ ଡୋରରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି । ସବା ଉପରେ ଖାଲି ଲମ୍ବାଲିଆ କାଗଜ-ଟିଏ ଭଜା ହୋଇଛି । ମଝିରେ ବନ୍ଧା ହୋଇଛି ଖଣ୍ଡିଏ ରଙ୍ଗକନା । ସୁନା ବଡ଼ିଉଣୀର କବଳ ହୋଇଥିବ । ତା ପାଖରେ ଗୁଡ଼ିଏ ନୋଟ୍ । ଖେଲେଇ ହୋଇଛି । ଗୁଡ଼ିଏ ରେଜାପଇସା ।

ଟଙ୍କା ପାଞ୍ଚଟଙ୍କିଆ ଦ'ଖଣ୍ଡି ନୋଟ୍ ଜାଡ଼ିଲା । ଡାକ୍ତୁଣି ପକାଇ ଥରେ ଟଣିଆ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ପଦାକୁ ଆସିଲା । ଭର୍ତ୍ତୁର ହାତକୁ ଦେଇ କହିଲା, 'ଧଅସି ଧାଇଁ ଯା ଶଲ ! ମତେ କାହିଁକି କେମିତି କେମିତି ଲଗୁଛି । କହିବୁ, ମୁଁ ନେହେରୁ ହୋଇ କହୁଛି, ବସିଲଠାରୁ ଉଠି ଆସିବେ ।

ଭର୍ତ୍ତୁର କହିଲା, ତୁ କାନ୍ଦ ନା ଅପା ! ସେ ଭଲ ଅଛନ୍ତି । ଦେଖ୍ କେଡ଼େ ଶାନ୍ତିରେ ସେ ଶୋଇ ନିଶ୍ୱାସ ଗ୍ରହଣନ୍ତି । ରୋଗୀ ଘରେ ଲୁହ ଡାଳିବା ଶୁଭ ନୁହେଁ । ମୁଁ ମୂର୍ଖଟା, ତତେ କ'ଣ ବୁଝେଇବ ?

ଟଙ୍କା ଆସି ପୋଛିଲା । ଭର୍ତ୍ତୁର ପଛେ ପଛେ. ସେ ଦାଣ୍ଡ କବାଟ ଖୋଲି ପଦାକୁ ଗଲା । ଭର୍ତ୍ତୁର ଅଦୃଶ୍ୟ ହେଲା । ଗଳିଆ ଦାଣ୍ଡିମଣ୍ଡାରେ ନ ଥିଲା । ଚଗଲଟା, କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଛି ।

ଟଙ୍କା ଭିତରକୁ ଆସି କବାଟ ଜଳିଲା । ଦେଖିଲା, ତା'ର ଅରକ୍ଷିତ ଭିତ୍ତି-ମୋଡ଼ି ହେଉଛି । ଉଠିବ କି ? ନା, ସେ କଡ଼ ଲେଉଟାଇ ପୁଣି ଶୋଇଲା । ଟଣିଆ ଘରେ ବାକ୍ସଟି ଖୋଲି ପଡ଼ିଛି ! ଭାଗଲ, ଆଗ ତା'କୁ ବନ୍ଦ କରିବ ।

ସେ ଭିତର ପାଖ ଅଗଣାକୁ ଆସିଲା । ଥକ୍କା ହୋଇ ମୁହଁରେ ଠିଆ ହେଲା । ଅଗଣାରେ ଅନ୍ଧାର ଘୋଟି ଆସୁଥିଲା, ଆଉ ସେହି ଅନ୍ଧାରକୁ ଦୂର କରୁଥିଲା ଲଣ୍ଡର ଆଲୁଅ ।

ହାତ ଘୋଡ଼ି ସେ ମୁଣ୍ଡରେ ଲଗାଇଲା । ପୁଣି ଆକାଶକୁ ଚାହିଁ ଠାକୁରଙ୍କୁ ଗୁମରିଲା । ମନେ ମନେ ସେ ଜଣାଣ କଲା, କାଳିଆ ରେ, ନବରଙ୍ଗିଆ, କେତେ ହଟେ ତୁ ଲଗାଇଛୁ ? କାଲି ତୋ'ର ମଉଛବ । ଅବର ଖେଳିବୁ । ଖେଲ୍ ତୋ'ର ମନଇଚ୍ଛା । ମାଗିଲେ ତୁ ଦେଉ ନାହିଁ । ନ ମାଗିଲେ ତୁ ଦେଉଥାଉ ।

ଟଙ୍କାର ମୁଣ୍ଡ ଦୋହଲିଲା । କହିଲା, ଉହଁ, ଜାଣିଲଣି । ତୁ ଦେଉ ନାହିଁ, ତୁ ନେଉ ନାହିଁ ତେ, ତୁ ଖାଲି ପଡ଼ିଥାଉ । ଯେମିତି ନୟାବୁ ନୟାବୁ ଥାଆ ରେ ଅଲକ୍ଷଣା ! ତୁ ମୋ ଶ୍ରୁତି ତଳେ ତୋ ମାଲଗଇଲ ପାତ ବସିଥା । ମୋ'

ଛୁତି ପଥର ହେଲେ ମୋ' ସହବା ଶକତି ଦୋହଲିବ ନାହିଁ । ମୋ' ପଥର
ଛୁତିରେ ଛୁର ସୁଖ ଦୁଃଖ ଆଉ ଭେଦବ ନାହିଁ ।

ପାହାନ୍ତିଆ କୋଇଲିର କୁ-ହୁ ଡାକ ଟଣ୍ଡର କାନରେ ବାଜିଲା । ପୁଣି
ଆଉ କେଉଁ ଚଢ଼େଇମାନଙ୍କର ଶ୍ବବ । ଗୁଡ଼ି ପାହୁବ ପଶୁ !

ଟଣ୍ଡ ଝରିଆର କୋଠରୀ ଭିତରେ ପଶିଲା ।

ଅଗଣାରେ ସଞ୍ଜ ସକାଳର ଆଲୁଅ । ଲଣ୍ଡନର ତେଜ 'ମଳିନ ଦଶହୁ ।
ପାଖରେ ଅରକ୍ଷିତ ଟଙ୍ଗର ଟଙ୍ଗର ହେଉଛି । ଦୁଇ ହାତରେ ଦୁଇଟି କଣ୍ଢେଇ,
ଯାହାକୁ ରତନପୁରରେ ତା'ର ଅଜା ଦେଇଥିଲେ । ବେଙ୍ଗ-ବାଇଦଟି ଟୁମ୍ବାର
ହାତରୁ ପିଣ୍ଡା ତଳକୁ ଖସିପଡ଼ି ଶ୍ବର୍ଣ୍ଣ ଯାଇଥିଲା । ପୈକାଳିଟିକୁ ପଶ୍ଚାତ୍ତା କରୁଣ
ମୁନ୍ନା ଅପଜ କଲରୁ ବାଜିଲା ନାହିଁ । ଅରକ୍ଷିତ ତା'କୁ ନିଜେ ଶ୍ବର୍ଣ୍ଣ ଦେଲା ।
ଟଣ୍ଡ ଆଗରେ ସେ କହୁଥିଲା । ତା'ର ଅଜଟପଣ ନାହିଁ ।

ପଲଙ୍କ ପାଖରେ ଠିଆହୋଇ ଟଣ୍ଡ ଝରିଆର ଦେହରୁ ମୁଣ୍ଡରୁ ଝାଲ
ପୋକୁଥିଲା । ସତେଜ ଝର ଫିଟିଛି । ଟଣ୍ଡ ଶ୍ବବଲା, ଜର ଗୁଡ଼ିସିବ । ସେ ଭଲ
ହୋଇଯିବ । କବରାଜେ ଡେରିକଲେ କରନ୍ତୁ, ଆସିଲେ ନୂଆ ଓଷଦ ଦେଇଯିବେ ।

ଝରିଆ କେତେ ଡାକ ପରେ ଚାହିଁଥିଲା । ବେତ୍ ଅଛି । ଚନ୍ଦ୍ରୁଛି, ପୁଣି
ଚନ୍ଦ୍ରୁ ନାହିଁ । ବୁଝୁଛି, ପୁଣି ବୁଝୁ ନାହିଁ ।

ଅଭିମାନୀ ମନକଥା ଶୁଣି କାଳିଆ ଦୟା କରୁଛି । ରସୁ ଅରକ୍ଷିତକୁ
ସେ କରୁଣା କରୁଥିଲା । ଶିବକଲ୍ୟାଣ ବି ଅରକ୍ଷିତଟିଏ । ତା' ବାପକୁ ସେ ଭଲ
କରିଦେବ ।

ଦେହରୁ ଝାଲ ଶୁଖି ଆସିଲାଣି । ଜର ଗୁଡ଼ିଗଲାଣି କି ?

—ଝରିଆ, ଝରିଆ—

ଟଣ୍ଡ ଡାକିଲା । ଗେଲବସର ଡାକ । ଗେଗୁର ନାଁ ଚୁଣ୍ଡରେ ଧରିବା
ଉଡ଼ିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ଶାଶୁ କେତେଥର ଶିଖାଇ ଥିଲେ । ହଇହେ ଶବଦ
ଉଚ୍ଚାରିବାକୁ ଟଣ୍ଡକୁ ଲଜ ମାଡ଼େ । କେବେ ଡରିଡରି ଧରିଥିବା ଡାକିଲେ ବାହା-
ଗଣିରୁ ଚଢ଼ିକ ଉଠି ସ୍ବାମବଳୁଆ ଝରିଆ ତା' ପିଠିରେ କାବୁଡ଼ା ଥୁଏ । କହେ,
ହଇବେ, ମୋ'ର କ'ଣ ନାଁ ନାହିଁ ?

ନିଜର ନାଁ ଟଣ୍ଡର ମୁହଁରୁ ଶୁଣିବାକୁ ସେ ସୁଖ ପାଏ ।

କେତେ ଡାକରେ ଝରିଆ ଝି କଲା । ଆଖି ଖୋଲିଲା । ଚାହିଁ ରହିଲା ।

—ମତେ ଚନ୍ଦ୍ରୁଛ ଝରିଆ, ଝରିଆ...

—ବୋ-ଉ-ଉ, ବୋ-ଓ-ଉ....

ଟଣ ଶକ୍ତି ତ ହେଲା । କହୁଲା, ଚନ୍ଦ୍ରୁ ପାରୁନା ? ଭଲ କରି ଦେଖ । ମୁଁ ତ ଟଣ ।

ମେମିତି ସେହି କୋରଡ଼ିଆ ଆଖି ଦିଓଟି ଅନେଇ ରହୁଲା । ରହି ରହି ପଲକ ପଡ଼ୁଥାଏ ।

ଆକୁଳ ସ୍ଵରରେ ଟିକିଏ ବଡ଼ପାଟିରେ ଟଣ କହୁଲା, ଚନ୍ଦ୍ରୁଲି ତ, ମୁଁ ତମର ଟଣ ମ ! ହେଇଟି ଦେଖ, ସେ ତମର ପୁଅ ।

ଆଖିରେ ଲୁହ ଭରି ଟଣ ଅରକ୍ଷିତର ଡେଇଧରି ତାକୁ ଉଠାଇଲା । ଗୁଡ଼ିରେ ଧରିଲା । କହୁଲା, ଦେଖ—

ଝରିଆର ଦୀର୍ଘଶ୍ଵାସ ତା'ର ଗୁଡ଼ି ଅଗାଧଲା । ଖନି ବାଜିଲା ପାଟିରେ; ସେ ଉଡ଼ାଗଲା, ଆ-ଇ-ଡୁ—, ଯା-ଉ-ଡୁ...

—ଦେଖ, ଭଲ କରି ଦେଖ ମ, ଆମେ ଦୁହେଁ ଆଇକୁ । ତମର ପାଖକୁ । ତମକୁ ଗୁଡ଼ି ଆଉ କେବେ କେଉଁଠିକି ଯିବୁ ନାହିଁ । ତମେ ନିଶ୍ଚୟ ଭଲ ହେବ । ତମ ପୁରୁଣା ଦେହ ଫେରିପାଇବ । କେତେ ସୁଖରେ ସଫାର କରିବା । ଶୁଭୁଛୁ କି ? ହେ-ହେ-ହେ, ଶୁଣ ମ, ଶୁଭୁଛୁ ?

ଝରିଆ ଆଖିପତା ମୁଦ ସାରିଥିଲା । ଟାଣି ଟାଣି ରହି ରହିବା ନିଶ୍ଚୟ ଗୁଡ଼ିଥିଲା । କ'ଣ ସେ କହୁଥିଲା ପଣ ! ଓଠ ଦିଓଟି ଅରୁଥିଲା । ଶବଦ ଫୁରୁ-ନ ଥିଲା ।

କିନ୍ତୁ ଟଣର ବୁଦ୍ଧି ହଜିଗଲା । ପୁଅକୁ କାଖରୁ ଓହ୍ଲାଇଲା । ଆରୁଣିଆ ହୋଇ ଝରିଆର କମାଳରେ ହାତ ଆପିଲା । ଭାରିଲା—ଉମ୍ମ ମ ନାହିଁ, ଜର ଗୁଡ଼ି ଗଲଣି । ନିଦ ଲଗୁଅଛି । କେମିତି ଚାହିଁବ ? କେମିତି ଚାହିଁବ ନିଦୁଆ ଆଖିରେ ? କେମିତି ବା କହୁ ପାରିବ ? ନିଦ ତ ଆନାନ୍ତ କରିବଣି । ଶୋଉ, ଟିକିଏ ଶାନ୍ତିରେ ଶୋଉ । ଦେହକୁ ଦିଅ । ସେ ଭଲ ହୋଇଯିବ । ଆରେ ଜାଳିଆ, ଭଲ କରିଦେ । ଆଉ ତୋ ନିଶ୍ଚୁର ନାଟ ଲଗାନ୍ତା । ତୋ' ଶରଣ ପଶୁଛୁ

ଦାଣ କବାଟ ଧଡ଼ ଧଡ଼ ହେଲା ।

ଟଣ କହୁଲା, ଆରେ ପୁଅ, ଭାସିଲା ଆସିଲାଣି । କବିରାଜ ଆସିଥିବେ । ଠାକୁରେ ବଡ଼ଲୋକ । ଆମ ଗୁଡ଼ାରି ଶୁଣିଲେ ।

ଟଣ ଦାଣ୍ଡ଼ରକୁ ଧାଇଁଗଲା । ତା' ପଛେ ପଛେ ଅରକ୍ଷିତ ।

ଶୀତଳ ସକାଳର ନରମ ଆଲୁଅରେ ଶୁଣିଆଡ଼ ଉନ୍ମୁଳ ଦିଶୁଥାଏ । ଦାଣ୍ଡକଡ଼ର ଫଗୁଆ କୁସୁନୂଡ଼ାର କେନ୍ଦ୍ର କନ୍ଦରୁ କୋଇଲଟିଏ ଦୋଳମୃଦେଇଁର ଧୀର ଆଗମନକୁ ସ୍ବାଗତ ଜଣାଉଥାଏ ।

ତା'ର ତଳରେ ତାଟଲଗା ବଳଦ-ଗାଡ଼ିଟି ରଖା ହୋଇଥିଲା । ଦୁଇଟି ମାଲ ପିନ୍ଧା ହାତୀ ପରି ଏକ-ମଉର ବଳଦ ହଲକ ଗାଡ଼ରୁ ଟିଟି ତଳେ ମୁହଁ ମାରି ଥିଲେ । ମୁଣ୍ଡ ଟେକ ଗୁଣିଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ଥିଲେ । ଗାଡ଼ କଡ଼ରେ ଠିଆହୋଇଥିଲା ଚିହ୍ନା ଲୋକଟି ।

ରତନପୁର ସରପଞ୍ଚ ଚଇତନ ପାଟଙ୍କର ଗାଡ଼ିଆଲା ।

କିନ୍ତୁ ପରୁରବା ଆଗରୁ ଭର୍ତ୍ତୁର ତା'ର ଡେରିର କାରଣ କହିଲା— କବିରାଜଙ୍କ ଘର ଆଗରେ ବସି ରହିଥିଲି ଅପା ! ସେ ଉଠି ନିତ୍ୟକର୍ମ ସାରିଲେ । ଠାକୁର ପୂଜା କଲେ । ତେବେ ସାରି ବାହାରିଲେ । କହିଲେ, ଠାକୁରଙ୍କୁ ଜଣାଣ ନ କରି ଗଲେ ଶୁଭଫଳ ଫଳବ ନାହିଁ । ପୁଣି କହିଲେ, ରୋଗୀ ନ ଦେଖି ଟଙ୍କା ଛୁଇଁବେ ନାହିଁ ।

ଟଙ୍କା ଚାହିଁ ରହିଥିଲା କବିରାଜଙ୍କୁ, ଆଉ ତାଙ୍କର ଦୁଇ ପାଖରେ ଆସୁଥିବା ତା'ର ବାପା କାର୍ତ୍ତିକ ମହାନ୍ତି ଓ ମଉସା ଅନ୍ୟତ ବେହେରାଙ୍କୁ । ସେ ଦିହେଁ କବିରାଜଙ୍କୁ କ'ଣ ପଚାରି ଚାଲୁଥିଲେ । ତାଙ୍କର ପାଦ ମଠେଇ ମଠେଇ ପଡ଼ୁଥିଲା ।

ଟଙ୍କାର ବ୍ୟାକୁଳତା ତା'ର ବନ୍ଧୁ ଭିତରେ ରୁଡ଼ି ଉଠୁଥିଲା ଦେଉଥିଲା । କେତେ କେତେ ପ୍ରଶ୍ନ ସେହି ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ତରଫା-ବ୍ୟାକୁଳ ଭିତରେ ଶିଙ୍ଗିରୁଡ଼ା ଦେଉଥିଲା ।

ସେମାନେ ଘୋଷର ପାହାଚ ତଳକୁ ଆସିଲେ । ଅରକ୍ଷିତ ଅନ୍ୟତଙ୍କ ପାଖକୁ ଧାଇଁଗଲା । ସେ ତାକୁ କାଖକୁ ନେଲେ । ଗେଲ କଲେ । ସେ ସୁରୁଇ କହିଲେ, ପାଟେ କାଲି ସକାଳେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ମା ! ତୋ' ବାପା ଫେରିଲେ ସାରି ରାତ ପହଞ୍ଚିଲେ ।

କାର୍ତ୍ତିକ କହିଲେ, ହଁ ମା ! ଚାହିଁ ଆସିଲି ତୋ' ମାମୁଁ ଘରୁ । ସେ ଟୋକା ସତେ ନାଟୁଣ୍ଡର ସାବତୟୁଅ । ସାବତ ବୋହୂ ତାକୁ ଘରେ ଆନ ଦେଲା ନାହିଁ । ପଲେଇ ଆଇଲା ବାପଘରକୁ । ଭାଇ, ଭଉଜମାନେ ପାଖ ପୁରାଇଲେ ନାହିଁ ।

ନାଟୁଣ୍ଡ ସାହା ନେଇଥିଲା ପୁଡ଼ାରେ ରଖିଥିଲା । ତା' ବଡ଼ଭାଇଙ୍କୁ ଦେଇ କହିଗଲା, ରଖିଥା, ମୋ ଝିଅ ଟଙ୍କାର ଏ ଟଙ୍କା, ମୁଁ ନରୁ ଗାଧୋଇ ଆଉଛି ।

କନ୍ଦାରିଆ ନର । ସେ ଆଉ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ କଟିଲାଣି ।

ମୁଁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିଲି । ମୋ ବୋଉକୁ ତୋ'ର ସେ ପୁଡ଼ା ଦେଲି । ସବୁ ଶୁଣିଲି ମା ! ଭବଲି, ତୋ ଛଡ଼ା ଆଉ ମୋର କିଏ ଅଛି ? ଏଇ

ପିଲାଟି ମୋ ପ୍ରାଣ କୋର ପକାଇଲ । ଏକା ଚକ୍ରତଳ ମୋର ଆଶା ଭରସା ।
ବିଗତକୁ ଭୁଲିଗଲି ଲେ ମାଆ, ଅନ୍ୟତ୍ର ସଙ୍ଗରେ ଗଲି ତାଆରି ପାଖକୁ ।

ଟଣ୍ଡର ଆଖିରୁ ଦୁଇଧାର ଲୁହ ଗଡ଼ି ଆସିଲା ।

କବିରାଜେ କହିଲେ, ଏ ସବୁ କ'ଣ ଗୁରୁ ମହାନୁବ ? ଆଜିପରା ଶୁଭ
ଦିନରେ ସକାଳଟାରୁ କି ଦୁଃଖର ଖବର ଦେଉଛ ? ଲକ୍ଷ୍ମୀପରି ହିଅର ଆଖିରୁ
ଅନର୍ଥକ ଲୁହ ଗଡ଼ାଉଛ ? ହୁ, ହୁ । ଆଗ ଜୋରୁଁଙ୍କର ଦେହର ଖବର ବୁଝ ।

ଭଅଁର ଅଗଣାକୁ ଚାଲିଯାଇଥିଲା । ଟଣ୍ଡର ପଛେ ପଛେ କବିରାଜେ ଦାଣ୍ଡ
ଘରେ ପାଦ ପକାଇଲେ । ପଚାରିଲେ, ଏବେ ସେ କେମିତି ଅଛନ୍ତି ମା ?

ଟଣ୍ଡ କହିଲା, ଚିହ୍ନୁଥିଲେ । କଥା ବି କହୁଥିଲେ । ଦେହରୁ ଝାଲ ବୋହୁ-
ଥିଲା । ପୋଛି ଦେଲି । ଜର ନାହିଁ । ଶୋଇଛନ୍ତି ।

କବିରାଜେ ହସ ହସ ହେଲେ । ମୁଣ୍ଡ ଟୁଙ୍ଗାଗଲେ । କହିଲେ, ଖାଲି ଔଷଧ
ଖାଇଲେ କ'ଣ ରୋଗ ଭଲ ହୁଏ କି ? ଠାକୁରଙ୍କର କରୁଣା ବି ଲୋଡ଼ା । ତାଙ୍କର
କୃପାରେ ପଞ୍ଚୁ ପଟେ ଲଢ଼ନ କରେ । ଏଠାକୁ ଆସିବା ଆଗରୁ ଝରିବାକୁ
ଆରୋଗ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି ଆସିଛି । ପ୍ରଭୁ ନିଶ୍ଚୟ ଦୟା କରିବେ ।
ଭାବିଛି, ଆଜି ତାଙ୍କର ଔଷଧ ବଦଳାଇବ ।

କବିରାଜେ ଝରିଆର କୋଠରୀ ଭିତରେ ପଶିଲେ । ଦ୍ଵାରବନ୍ଧର ସେପାଖେ
ଏପାଖେ ଠିଆ ହୋଇ କାର୍ତ୍ତିକ ଓ ଅନ୍ୟତ୍ର ଚାହିଁ ରହୁଥିଲେ । ଆଗରେ ଭଅଁର ।
ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ଅଲଗାମୁଣ୍ଡା ଟଣ୍ଡ ପିଣ୍ଡା ଉପରେ ଅରକ୍ଷିତର ହାତ ଧରି
ଅଟକାଇ ରହିଥିଲା । ମନେ ମନେ ଆରତ-ତାରଣ ଜଗନ୍ନାଥଙ୍କୁ ପୁରଣ କରୁଥିଲା ।
ଝରିଆକୁ ଭଲ କରି ଦେବାପାଇଁ ଆକୁଳ ମିନତି କରୁଥିଲା ।

— ୨୧ —

ଝରମଣି ଖୁଣ୍ଟିଆ ଶାନ୍ତିରେ ଶୋଇଥିଲେ । ସବୁ ଆଶାଦୁରାଶୀ, ଦୁଃଖଜଞ୍ଜାଳ
ଆସନ୍ତାକାଲର ଭାବନା ହରତକାଶ ଶାନ୍ତି ପ୍ରଦାୟିନୀ ମହାନିଦ୍ରା ତ ଭାଙ୍ଗିବାର
ନୁହେଁ — !